231.558
2/1834 John, Chrysostom, St.
.J64 Operum
vol.17/18
~~Reference~~

Date Due

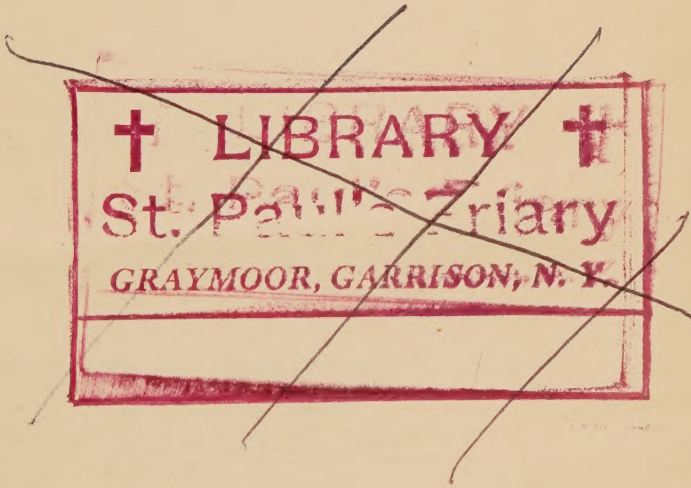
LIBRARY
St. Paul's Friary
GRAYMOOR, GARRISON, N. Y.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM.

LXXXVI.

PATRES QUINTI ECCLESIAE SAECULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS

XVII.

PROSTAT INSUPER VENALE

MONTIS PESSULANI.

APUD **VIRENQUE**, BIBLIOPOLAM,

PARISIIS,

APUD **BIBLIOPOLAM**, CUI NOMEN GALLICE ;

SOCIÉTÉ POUR LA PUBLICATION DES BONS LIVRES,

Rue des Saints-Pères, 16.

PARISIIS. — E TYPOGRAPHEO BOURGOGNE ET MARTINET,

VIA VULGO DICTA JACOB, N° 30.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM,

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS,

UNA CUM

D. M. N. S. GUILLON,

EPISCOPO MAROCHIENSI, IN FACULTATE THEOLOGIÆ PARISIENSI ELOQUENTIÆ SACRÆ PROFESSORE, AUCTORE LIBRI CUI TITULUS GALLICE:

BIBLIOTHEQUE CHOISIE DES PÈRES GRECS ET LATINS

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS OCTOGESIMUS-SEXTUS.

PARISIIS,

APUD PARENT-DESBARRES, EDITOREM,

VIA VULGO DICTA DE SEINE, 48.

M. DCCC. XXXVII.

This is the property of
Southern Evangelical Seminary
3000 Tilley Morris Road
Matthews, NC 28105

Ref
BR65
C41
834
v.17-18

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, iis qui sunt Colossis sanctis et fidelibus fratribus in Christo Jesu, gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo [1].

I. Sanctæ quidem sunt [2] omnes Epistolæ Pauli; aliquid autem habent amplius eæ, quæ illo vincto mittuntur, cujusmodi sunt Epistolæ ad Ephesios, ad Philemonem, ad Timotheum, et hæc præsens; nam ea quoque missa est cum esset in vinculis. Sicut scribens ille dicebat : « Propter » quod etiam vinctus sum, ut manifestem illud ita ut opor» tet me loqui [3]. » Sed ea videtur esse posterior Epistola ad Romanos. Nam illam quidem scripsit cum Romanos nondum vidisset, hanc autem cum jam vidisset, et jam esset in fine prædicationis. Illinc autem est perspicuum : dicit enim in Epistola ad Philemonem : « Cum sis talis ut Pau-

[1] Colos. I, 1, 2. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 514-515. — [3] Coloss. IV, 4.

» lus senex [1], » et rogans pro Onesimo. In hac autem mittit ipsum Onesimum, sicut dicit : « Cum Onesimo fideli » et dilecto fratre [2], » fidelem et dilectum, et fratrem eum vocans. Quamobrem confidenter dicit in hac Epistola : « A spe Evangelii quod audistis, quod prædicatum est in » universa creatura quæ sub cœlo est [3]. » Jam enim tempus habebat prædicatio. Hac ergo existimo esse posteriorem Epistolam ad Timotheum, quæ circiter ejus mortem scripta fuit. Illic enim dicit : « Ego enim jam delibor [4] » Est ergo hæc Epistola antiquior illa quæ scripta est ad Philippenses. Illic enim tunc erat, vinculorum quæ fuerunt Romæ habens initium. Cur ergo dico has Epistolas plus habere quam alias? Propterea quod scriberet cum esset in vinculis. Ut si vir fortis scriberet, a cædibus interim desistens et tropæis, sic ipse quoque faciebat. Sciebat enim ille hoc esse magnum. Ad Philemonem enim scribens, dicit : « Quem genui in vinculis meis [5]. » Hæc autem dixit, ne in rebus adversis et asperis dolore afficiamur, sed etiam lætemur. Hic erat apud eos Philemon. Etenim illic scribens dicit : « Et Archippo commilitoni nostro; » et hic : « Di- » cite Archippo [6]. » Videtur porro huic fuisse mandatum aliquod munus Ecclesiæ. Nec hos autem viderat, neque Romanos, neque Hebræos, quando ad eos scribebat. Atque de illis quidem multis in locis id significat; de his autem audi eum dicentem : « Et quicumque non viderunt » faciem meam in carne. » Et rursus : « Et si absum carne, » spiritu tamen sum vobiscum. » Ita noverat ubique rem magnam esse suam præsentiam, et se semper etiam absentem tanquam præsentem exhibet et sistit : et quando punit fornicatorem, vide quomodo se judicio tanquam præsentem sistit. Nam « Ego quidem, inquit, tanquam

[1] Philem. 9. — [2] Coloss. IV, 9. — [3] Id. I, 23. — [4] 2 Tim. 4. — [5] Philem. 10. — [6] Id. 2.

» absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi » tanquam præsens. » Et rursus : « Veniam ad vos, et cog- » noscam non sermonem eorum qui sunt inflati, sed vir- » tutem [1]. » Et rursus : « Non solum dum adsum apud vos, » sed multo magis dum absum. Paulus Apostolus Jesu » Christi per voluntatem Dei [2]. » Operæ-pretium est autem dicere etiam argumentum quod invenimus ex Epistola. Quodnam autem est hoc? Per Angelos ad Deum accede- bant, observationes habebant multas et judaïcas et græcas seu ethnicas. Hæc ergo corrigit : propterea et in initio dicit : « Per voluntatem Dei. » Ecce rursus illud : « Per, » posuit. « Et Timotheus frater, inquit. » Ergo ipse quoque erat Apostolus. Consentaneum autem erat eum quoque fuisse notum sanctis qui erant Colossis, quæ quidem erat civitas Phrygiæ, idque constat ex eo quod sit propinqua Laodiceæ. « Et fidelibus fratribus in Christo. » Undenam, dic rogo, factus es sanctus? Undenam vocaris fidelis? An- non quod per mortem Christi fuisti sanctificatus? Annon quod credis in Christum? Undenam factus es frater? Non enim in opere, neque in sermone, neque in recta actione apparuisti fidelis. Undenam sunt tibi, dic quæso, tam multa credita mysteria? Nonne propter Christum? « Gratia » vobis et pax a Deo Patre nostro. » Undenam vobis gra- tia? undenam pax? A Deo, inquit, Patre nostro. Atqui in hac non posuit nomen Christi. Dicam eis qui calumniis insectantur Spiritum. Undenam Deus Pater? Quis ex ser- vis tam magna gessit et præclara? quis te sanctum fecit? quis fidelem? quis filium Dei? Qui te fecit fide dignum, is quoque fuit causa ut tibi crederetur.

II. Fideles enim vocamur, non solum propterea quod credamus, sed etiam quod a Deo credita nobis sint mys- teria, quæ ne Angeli quidem ante nos noverunt. Sed in-

[1] 1 Cor. v, 5, et iv, 19. — [2] Galat. iv, 18.

discriminatim hæc sic ponebat Paulus. « Gratias agimus »Deo Patri Domini nostri Jesu Christi [1]. » Mihi videtur omnia Patri attribuere, ita ut non statim eis addat verbum. « Semper pro vobis orantes. » Non solum per gratiarum actionem, sed et per perpetuam orationem, ostendit dilectionem, quod etiam, quos non viderat, semper apud se haberet. « Audientes fidem vestram in Christo »Jesu [2]. » Cum superius dixerit, « Domini nostri, » hic, « Jesu Christi, » ait. Ipse est Dominus, inquit, non servi Jesu Christi, quæ quidem manifesta sunt beneficii symbola : « Ipse enim, inquit, salvabit populum suum a pec»catis eorum [3]. Audientes fidem vestram in Christo Jesu, »et dilectionem quam habetis in omnes sanctos. » Jam eos sibi conciliat et captat benevolentiam. Epaphroditus est qui hæc renuntiat. Mittit autem epistolam per Tychicum, cum illum apud se detinuisset. « Et dilectionem, inquit, »quam habetis in omnes sanctos, » non in hunc aut illum; ergo in nos quoque. « Propter spem quæ reposita est vobis »in cœlis [4]. Futura, inquit, bona. » Hoc adversus tentationes, ne hic quoque quærant quietem et otium. Nam ne quispiam diceret : Et quid lucri ad eos redit ex dilectione in sanctos, cum ipsi angantur et dolore afficiantur ? Lætamur, inquit, quod in cœlis magna et præclara vobis conciliatis. Propter spem, inquit, repositam. Rem ostendit firmam et stabilem. « Quam audiistis in verbo verita»tis. » Hoc dicto carpit illos, quod cum longo tempore eam habuerint, desciverint et sint mutati. « Quam prius, »inquit, audiistis in verbo veritatis Evangelii. » Et jure verbo fert testimonium veritatis, quod in eo nihil sit falsi, « Evangelii. » Non dicit, prædicationis, sed perpetuo vocat Evangelium, eis in memoriam revocans Dei beneficia; et cum eos prius laudasset, hæc revocat in memoriam.

[1] Coloss. I, 3. — [2] Ibid. 4. — [3] Matth. I, 21. — [4] Coloss. I, 5.

« Quod pervenit ad vos sicut et in universo mundo[1]. » Jam eis gratificatur. Quod pervenit autem dicit metaphorice : non enim accessit et recessit, sed mansit et est illic. Deinde quoniam maxime confirmantur multi ex eo quod multos habeant dogmatum socios, propterea subjunxit : « Sicut et in universo mundo. » Ubique adest, ubique dominatum obtinet, ubique stat. « Et fructificat, et crescit, » sicut in vobis. » Fructificat per opera, augetur quod multos assumat, quod magis firmetur ac stabiliatur. Tunc enim plantæ densæ fiunt, quando planta fuerit firmata ac stabilita. « Sicut in vobis. » Auditorem laudibus præoccupat, ut ne invitus recedat. « Ex ea die qua audivistis. » Est mirabile quod cito accessistis, et credidistis, et statim a principio fructus ostendistis. « A quo die audivistis, et » cognovistis gratiam Dei in veritate. » Non in sermone, inquit, neque in deceptione, sed in ipsis factis. Hoc ergo dicit; id quod fructificat, sive signa et miracula, quod simul accepistis, et gratiam Dei cognovistis. Cum ergo suam statim ostendat virtutem, quomodo non est difficile ut ei nunc non credatur? « Sicut didicistis ab Epaphra » charissimo conservo nostro [2]. » Eum verisimile est illic prædicasse : didicistis Evangelium. Deinde ostendens eum esse fide dignum, dicit : « Conservo nostro. Qui est fidelis » pro vobis minister Christi. Qui etiam manifestavit nobis » dilectionem vestram in spiritu [3]. » Ne dubitetis, inquit, de spe futura. Videtis orbem terrarum converti. Et quid opus est dicere quæ fiunt inter allos? Quæ sunt inter vos ipsos, sunt ipsa quoque sine illis fide digna. Cognovistis enim Dei gratiam in veritate, hoc est, in factis. Quamobrem duo sunt quæ futura confirment, et quod omnes crediderint, et quod vos. Et non alia quidem facta sunt, alia autem dixit Epaphras : « Qui est, inquit, fidelis, hoc

[1] Coloss. 1, 6. — [2] Ibid. 7. — [3] Ibid. 8.

» est, verax. » Quomodo pro vobis minister? Quod ad ipsum accesserit, et nobis, inquit, ostenderit vestram dilectionem in spiritu; hoc est, spiritualem in nos. Si hic est Christi minister, quomodo dicitis vos adduci et conciliari per Angelos? Quod nobis quoque significans dicit: « Dilectionem vestram in spiritu. » Hæc est admirabilis firmaque et stabilis dilectio. Nam aliæ quidem solum habent nomen dilectionis. Sunt autem aliquæ non hujusmodi. Sed non est hoc amicitia. Quamobrem ea est facile dissolubilis.

III. Multæ sunt occasiones conciliandæ amicitiæ : et turpes quidem præmittemus. Nemo enim nobis objiciet illas non esse malas. Sed si vultis, in medium adducamus naturales et quæ ad hanc vitam agendam pertinent. Atque hæ quidem ad hanc vitam pertinent. Verbi gratia, cum de aliquo quispiam est bene meritus; cum amicum paravit a majoribus, cum fuit socius mensæ aut peregrinationis, aut est vicinus : sunt hæ quoque pulchræ et honestæ. Aut est ejusdem artis : atque hæc quidem non est sincera; habet enim æmulationem quamdam et invidiam. Naturales autem, ut puta patris erga filium, filii erga patrem, fratris erga fratrem, avi erga nepotem, matris erga filios; si vultis autem, uxoris quoque erga maritum. Hæ enim omnes matrimoniales, sunt ad vitam pertinentes et terrestres : atque hæ quidem videntur illis esse vehementiores. Videntur autem, dixi, quia sæpe a memoratis superantur. Et aliquando quidem visi sunt amici melius et sincerius affecti quam fratres, et quam filii in parentes. Et qui fuit quidem genitus, non opem tulit; qui autem eum non cognovit, affuit et opem tulit. Dilectio autem spiritualis, est omnium suprema, veluti quædam regina, quæ in suos dominatum obtinet, honestaque est specie pulchroque habitu. Nihil enim terrestre eam parit sicut

illam, non consuetudo, non beneficium, non natura, non aurum; sed a superis descendit e cœlo. Et quid miraris si beneficio non eget ut consistat, cum ne si mali quidem quidquam accipiat evertatur? Quod autem hæc sit illa major, audi Paulum dicentem : « Optarem ego ipse esse » anathema a Christo pro fratribus meis [1]. » Quis hoc pater optaverit, esse in malis? Et rursus, « Resolvi et esse cum » Christo longe est melius : manere autem in carne est » magis necessarium propter vos [2]. » Quænam mater hæc voluisset dicere, ut sua despiceret? Et rursus audi eum dicentem : « Orbati enim a vobis ad tempus horæ; aspectu, » non corde [3]. » Et hic quidem pater contumelia affectus solvit amicitiam, illic autem, non itidem : sed et ad illos qui lapidibus appetebant abiit, eos beneficio affecturus. Nihil est enim nihil æque validum, ut vinculum spiritus. Qui enim quod sit beneficio affectus, evasit amicus; si hoc perpetuo non fiat, erit inimicus. Qui ex consuetudine erat indivulsus, interrupta consuetudine extinxit amicitiam. Mulier rursus, si fuerit lis ac dissensio, dimittit maritum, et solvit amorem. Filius si diu viventem viderit patrem, ægre fert. In spiritu autem, ejusmodi nihil est : nullo enim horum solvitur, quoniam iisdem non constat. Neque tempus, neque vitæ longitudo, nec malum pati vel audire, non ira, non contumelia, neque quidquam aliud invadit, neque eam potest dissolvere. Et ut scias, lapidibus appetebatur Moses [4], et pro ipsis rogabat. Quis pater hoc fecisset pro eo qui lapidibus appeteret, et non ipsum obruisset lapidibus? Has persequamur et quæramus amicitias quæ sunt ex spiritu : sunt enim fortes et solutu difficiles; non eas quæ ex mensis oriuntur. Nam illas vetamur inducere. Audi enim Christum dicentem in Evangelio : Non invitaveris amicos tuos, neque vicinos tuos, si feceris

[1] Rom. IX, 3. — [2] Philip. I, 23. — [3] 1 Thess. II, 17. — [4] Exod. XVII.

convivium, sed claudos et mancos [1]; et merito; est enim magna pro his merces. At non potes, non sustines convivari cum claudis et cæcis; sed existimas hoc esse grave et molestum, et recusas. Certe id vitare non oportet, sed id facere non est necesse. Si non feceris eos tecum considere, e mensa tua ad eos mitte cibum. Nam qui amicos invitat, nihil magnum facit. Hic enim accepit mercedem suam. Qui autem invitat mutilum et pauperem, habet Deum debitorem. Ne ergo ægre feramus quando non hic acceperimus, sed quando hic acceperimus; nam illic non accipiemus. Similiter si homo reddiderit, Deus non reddit; si hic non reddet, tunc reddet Deus. Ne ergo illos quæramus beneficio afficere qui possunt nobis reddere; neque hac spe eis benefaciamus : frigida est hæc cogitatio. Si amicum invitaveris, ad vesperam usque est gratia. Propterea temporanea hæc amicitia citius solvitur, quam expensæ diffluunt. Pauperem autem et mancum si invitaveris, nunquam peribit gratia. Deum enim qui semper meminit, et nunquam obliviscitur, habes debitorem. Quam pusilli autem et mollis, dic quæso, est animi, non posse considere cum pauperibus? Quid dicis? Est immundus et sordidus? lava eum, et duc ad tuam mensam. At sordida habet vestimenta? muta, et da mundam vestem.

IV. Non vides quantum sit lucrum? Christus per ipsum accedit, et tu eum nihili facis? Regem ad mensam invitans, pro his times? Ponantur duæ mensæ; et altera quidem his repleatur, et habeat cæcos, debiles et claudos, manibus et tibiis mutilatos, nudis pedibus et absque calceis, una tunica indutos eaque detrita. Altera autem habeat potentes, exercituum ductores, toparchas, magnos principes, pretiosis indutos vestibus subtilibusque telis lineis, zonisque cinctos aureis. Rursus hic in mensa paupe-

[1] Luc. XIV, 13.

rum nec sit argentum, nec vini multum, sed quod satis sit et possit exhilarare. Pocula autem et vasa relicta confecta sint ex vitro solo. Illic autem in mensa divitum, vasa quidem omnia sint ex argento et auro, et ne unus quidem ferat semicircularem mensam (1), sed duo adolescentes vix eam moveant. Sit et phiala aurea pondo dimidii talenti, quam vix duo juvenes movere possint : et ordine sitæ sint amphoræ longe melius quam argentum, nempe auro splendentes. Sit semicircularis mensa, molli stragula undique strata. Rursus hic quidem sint multi ministri accumbentium, non minus ornati vestibus et splendide amicti, et anaxyridas, seu quas braccas vocant laxas habentes, visu quidem pulchri, in ipso autem flore ætatis luxuriantes et bene curata cute ; et bonæ habitudinis. Illic autem sint duo soli ministri, omnem hunc fastum conculcantes. Et sint quidem illis cibi lauti et opipari; his autem quantum satis sit ad satiandum appetitum et se recreandum. Satis-ne dixi? an exacte et accurate structæ sunt ambæ mensæ? Deest-ne aliquid? ego quidem non opinor. Nam et invitatos recensui, exposuique quam pretiosa et magnifica essent vasa, stragula et cibaria. Sed et si quidpiam prætermisimus, in oratione progredientes id inveniemus. Age ergo quoniam quod oportuit et decuit decus et ornamentum accepit utraque mensa, videamus ubinam vos accumbetis. Nam ego quidem vado ad mensam cæcorum et claudorum : plures autem ex vobis eligent hanc fortasse mensam ductorum exercitus, quæ est splendida et hilaris. Videamus ergo utra sit majori repleta voluptate : nondum enim futura inquiramus. Nam in illis quidem hæc mea est superior. Quare? Quoniam hæc quidem Christum habet accumbentem : illa autem homines : hæc Dominum ; illa servos. At de his nondum agitur; sed videamus utra majorem habeat voluptatem in

præsentia. Et in hac quidem major est hæc voluptas. Nam cum rege accumbere majorem affert voluptatem, quam cum servis. Sed hoc quoque mittamus, et rem ipsam per se examinemus. Ego itaque et qui mecum hanc mensam elegerunt, cum magna libertate et animi tranquillitate et delectatione, et dicemus, et audiemus omnia. Vos autem trementes et formidantes, et eos qui accumbunt reverentes, ne manum quidem audebitis extendere, tanquam in pædagogi ludum litterarium ingressi, non ad prandium, tanquam sævos dominos horrescentes. Sed non sic illi. At magna, inquit, res est honor. Atqui ego quidem majori sum in honore. Nam vestra major apparet vilitas, cum etiam ejusdem mensæ participes, proferatis verba servorum. Etenim tunc maxime apparet servus, cum accubuerit cum domino. Nam illo quidem est ubi ei esse non conveniebat, ex familiaritate non tantum habens honorem, quantam dejectionem ; tunc enim valde humilis redditur et abjectus. Servum enim per se videris esse splendidum, et per se splendidum esse pauperem, at non quando ambulat cum divite. Humile enim quando fuerit prope sublime, tunc apparet humile : et comparatio humile reddit humilius, non altius. Ita vos quoque humiliores reddit et abjectiores cum illis accumbere; sed non nos. In duobus quidem illos superamus, nempe in libertate et honore, cum quibus nihil potest conferri, quod attinet ad voluptatem. Nam ego quidem malim solum panem sumere cum libertate, quam innumerabiles cibos cum servitute. « Me» lius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum » saginatum cum odio [1]. » Nam quidquid illi dixerint, necesse est ut qui adsunt laudent, vel offendant, se gerentes tanquam parasitos, imovero illis pejus. Nam eis quidem, et si cum probro et ignominia contumelia afficiantur, non

[1] Prov. xv, 18.

deest tamen libertas loquendi. Vobis autem ne hoc quidem adest. 'Sed ejusmodi quidem est vilitas et dejectio; extimescitis enim et trepidatis : nullus autem habetur honor. Ergo illa quidem omni voluptate est privata, hæc autem plena est omni animi delectatione.

V. Sed et ipsarum escarum naturam examinemus. Nam illic quidem necesse cuique est, etiamsi nolit, multo vino disrumpi : hic autem licet non comedere, nec bibere, si nolit. Quamobrem illic eam, quæ ex ciborum conditione oritur voluptatem, et præcedens adimit dedecus, et quæ satietatem sequitur molestia. Non minus enim quam fames, corpora corrumpit nobis et dolore afficit repletio et saturitas; imovero gravius : et quemcumque mihi dare volueris, eum facilius disrumpam repletione, quam fame; revera enim illa hæc est tolerabilior : quoniam famem vel viginti dies quispiam tulerit; repletionem autem ne duos quidem. Et cum fame quidem assidue luctantes, qui ruri degunt, sani sunt, nec egent medicis. Hanc autem repletionem, inquam, non illi tulerint nisi perpetuo accersant medicos : imovero illorum quoque auxilium sæpe superat hujus tyrannis. Ergo quod attinet ad voluptatem, hæc primas habet partes. Nam si honor quidem est jucundior quam probro et contumelia affici; et potestatem habere, quam esse subjectum; et confidere, quam timere et tremere; et frui iis quæ sufficiunt, quam supra modum immergi in fluctus deliciarum : hæc mensa illa est melior, etiam quod attinet ad voluptatem. Quinetiam quod ad sumptum attinet, hæc quoque est melior. Nam illa quidem multum consumit, hæc vero nequaquam. Sed quid? num iis solum qui accubant jucundior est hæc mensa, an etiam ei qui invitat majorem affert quam illa voluptatem? Hoc enim est quod a nobis magis quæritur. Qui ergo illos invitat, multis ante diebus sese apparat; et necesse est ut ha-

beat negotia, curas et sollicitudines, ut qui neque nocte dormiat, neque interdiu quiescat, sed apud se multa confingat, loquens cum coquis, cum obsonatoribus, cum mensæ structoribus. Deinde cum ipse dies advenerit, videris ipsum magis timentem quam eos qui sunt pugnis decertaturi, ne quid fiat præter rationem, ne invidiæ fascino feriatur, ne inde multos accusatores sibi pariat. Hic autem est liber ab omni cura et negotio, mensam ipse per se parens, et non multis ante diebus de ea sollicitus. Et postea hic quidem statim amisit gratiam : ille autem habet Deum debitorem, et bona spe alitur, singulis diebus ex illa mensa convivans. Nam sibi quidem consumuntur, gratia autem non consumitur : sed quotidie magis lætatur et exultat, quam qui multo vino se ingurgitaverint. Nihil enim animam æque nutrit atque bona spes, et bona expectatio. Sed videamus ea quæ postea sequuntur. Illic quidem sunt tibiæ, citharæ, et fistulæ; hic autem nullus dissonans modus. Sed quid? Hymni, psalmodiæ. Illic quidem hymnis celebrantur dæmones; hic autem Deus omnium Dominus. Vides quidem quantæ sit hæc gratiæ, in illam autem quantum cadat ingrati animi vitium, stuporque et sensus egestas? Dic enim mihi, te Deus aluit suis bonis, et cum oporteret Deo gratias agere cum sis nutritus, tu introducis dæmones? Nam quæ canuntur fidibus non sunt aliud, quam dæmonum cantica : et cum te oporteret dicere : Benedictus es, Domine, quia me nutrivisti ex bonis tuis ; tanquam infamis quidam canis, ne meministi quidem, sed introducis dæmones? Imovero etiam canes, tam qui acceperunt quam qui non acceperunt, blandiuntur domesticis; tu autem ne hoc quidem facis. Canis etiam, non accipiens, blanditur Domino ; tu autem, etiam cum acceperis, adversus eum latras. Rursus canis, etiamsi alienus ei bene faciat, ne quidem desinit esse ini-

micus, neque allicitur ad amicitiam, tu autem mala innumerabilia patiens a dæmonibus, etiam ad prandia eos introducis. Quamobrem es duplo cane deterior. Recte autem in memoriam revocavi canes apud eos qui tunc solum agunt gratias, cum affecti fuerint beneficio. Revereamini rogo canes, qui etiam fame laborantes adulantur dominis. Tu autem si audieris quod dæmon curavit quempiam, statim dimittis Dominum, o ratione minus prædite quam canes! At meretrices, inquies, dum aspiciuntur, voluptatem exhibent. Quam voluptatem? Quam non infamiam et ignominiam? Lupanar facta est tua domus, furorque et œstrum: non te pudet ea vocare voluptatem? Atqui si liceat omni uti voluptate, majus est illud probrum, et major quæ ex ea accipitur molestia. Quomodo? Annon grave est te lupanar facere domum tuam, in qua homines veluti sues in cœno volutentur. Si autem non eo usque progrediatur, ecce rursus major est dolor. Aspectus enim non est voluptas, quando non fuerit usus, sed majus desiderium et flamma vehementior. Sed vis scire finem? Illi quidem a mensa surgentes sunt insanis similes et furore percitis, audaces, iracundi, etiam mancipiis ridiculi. Et famuli quidem discedunt sobrii, isti vero ebrii. O dedecus! Illic autem nihil ejusmodi, sed domum recedunt, cum mensam concluserint gratiarum actione, læti dormientes, læti expergiscentes, ab omni probro ac crimine liberi.

VI. Si vis autem videre eos etiam qui sunt invitati, videbis hos quidem intus esse tales quales illi extrinsecus, nempe cæcos, mutilos, claudos; et qualia sunt horum corpora, tales sunt illorum animæ, aqua intercute laborantes et inflammatione: ejusmodi enim res est arrogantia. Nam post delicias fit mutilatio. Res enim ejusmodi est repletio et ebrietas, claudos reddens et mutilos. At hos

videbis tales habere animas qualia isti corpora, splendidas, ornatas. Nam qui vivunt cum gratiarum actione, qui nihil amplius requirunt quam quod satis sit, qui sic philosophantur, in perpetua sunt lætitia. Videamus autem et hic et illic finem. Illic quidem est voluptas intemperans, risus effusus, ebrietas, scurrilitas, verborum obscœnitas. Nam quia pudet loqui turpia, per meretrices pudor tollitur. Hic autem est humanitas, benignitas, et mansuetudo. Atque illum qui dissolutos invitat, armat inanis gloria; alium autem humanitas, benignitas, et mansuetudo. Nam illam quidem mensam constituit humanitas ac benignitas; hanc vero inanis gloria et crudelitas, ex injustitia et avaritia. Et illa quidem desinit in ea quæ dixi, in arrogantiam, in mentis emotionem, in insaniam : tale enim est germen vanæ gloriæ; hæc autem in gratiarum actionem, et Dei gloriam. Porro huic quoque major laus datur ab hominibus. Nam illi quidem invident; hunc autem omnes habent tanquam communem patrem, etiam ii qui non sunt affecti beneficio. Ac sicut ii qui non sunt injuria affecti, condoleut iis qui injuria affecti sunt, et communes hostes fiunt; ita etiam beneficio affectis junguntur ii qui beneficium non acceperunt, ac beneficium una laudant et mirantur. Illic multa est invidia, hic autem multa geritur cura, et bene precantur omnes. Et in hoc sæculo res ita se habent; illic autem cum Christus advenerit, hic quidem stabit cum magna fiducia, et audiet præsente toto orbo terrarum : « Esurientem me vidisti, et enutriisti; » nudum et induisti; hospitem, et hospitio excepisti [1], » et quæ sunt hujusmodi. Ille autem contra audiet : Serve male et ignave. Et rursus : « Væ qui molliter deliciantur » in cubilibus suis, et qui dormiunt in lectis eburneis, qui » bibunt vinum defæcatum [2], » et primariis unguentis uncti

[1] Matth. xxv, 35. — [2] Amos. vi, 4.

hæc tanquam stantia reputarunt, et non tanquam fugientia. Hæc a nobis non temere dicta sunt, sed ut vestram mentem immutem, et vos nihil faciatis quod non lucrum afferat. Quid vero, inquit, quod et hæc et illa facio? Hoc passim est in ore omnium. Et quid, dic quæso, necesse est, cum omnia liceat facere utiliter, dividere, et alia quidem non solum ad inutilia, sed etiam temere consumere; alia autem utiliter? Dic mihi, si seminans alia quidem jaceres supra petram, alia autem in terram optimam, hoc ne tibi sufficeret, et diceres; Quid obest, si alia quidem temere, alia vero in terram optimam jecerimus? Nam cur non omnia in optimam? cur lucrum minuis? Et si pecunias quidem oporteat congerere, non hoc dices, sed undique congeris? illic autem non sic. Et si fœnerari oporteat, non dices: Cur alias quidem pauperibus, alias vero dabimus divitibus; sed illis omnes? Hic autem ubi est tantum lucrum, non hoc reputas, nec cessas tandem temere impendere et consumere? At habet, inquis, hoc quoque lucrum. Quodnam dic quæso? Amicitias auget. Nihil est frigidius hominibus qui ex his fiunt amici; ex mensa et saturitate parasitorum. Nihil ingratius amicitia hinc orta. Ne contumelia affeceris rem adeo admirabilem, nempe charitatem: neque dixeris hanc esse ejus radicem. Ut si arboris aurum ferentis et lapides pretiosos, radicem non diceret quispiam esse talem, sed nasci ex putredine. Hoc tu quoque facis. Nam si hinc nata fuerit amicitia, nihil ea fuerit frigidius. Sed illæ mensæ conciliant amicitiam, non apud homines, sed apud Deum, eamque uniformem, cum mensæ fuerint uniformes. Nam qui alia quidem hic, alia vero illic consumit, etiamsi multa dederit, nihil magnum facit. Qui autem omnia hic consumit, etiamsi pauca dederit, totum efficit. Nam quod quæritur, non est, multa-ne dederit an pauca; sed annon minus quam ferre pos-

sint vires. Cogitemus eum qui quinque lucratus est talenta, et qui duo. Cogitemus eam quæ duos misit obolos. Cogitemus viduam quæ fuit tempore Eliæ. Non dixit illa quæ duos misit obolos : Quid enim obest si unum quidem obolum apud me retinuero, unum autem dedero? sed totas suas dedit facultates. Tu autem cum tantæ tibi suppetant copiæ, es illa parcior. Ne ergo nostram negligamus salutem, sed aggrediamur eleemosynam. Nihil est enim ea melius et præstantius : idque ostendet tempus futurum. Interim autem ostendit etiam præsens. Ad Dei ergo vivamus gloriam, et quæ ei placent ea agamus, ut digni habeamur promissis bonis. Quæ detur nobis omnibus consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia et intellectu spirituali. Ut ambuletis digne Deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei[1].

I. Ideo, quare[2]? quia audivimus fidem vestram et charitatem. Quoniam bonam spem habet, bonam quoque spem habemus, ut et de futuris postulemus. Sicut enim in certaminibus illos maxime excitamus qui sunt propinqui vic-

[1] Coloss. I, 9, 10. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 515-516.

toriæ, ita etiam Paulus eos maxime hortatur qui se amplius recte gesserunt. « Ex qua die, inquit, audivimus, non ces- » samus pro vobis orantes. » Non unum diem pro vobis ora- mus, aut duos, aut tres. Hic etiam ostendit charitatem, et paulatim subindicat eos nondum pervenisse ad finem. Hoc enim, « Ut impleamini, » hoc significat. Vide autem mihi hujus Beati prudentiam. Nusquam dicit eos toto esse pri- vatos, sed ubique eos deficere. Hoc significat illud, ut im- pleamini. Et rursus : « Per omnia placentes, in omni opere » bono. » Et iterum, « In omni virtute confortati ; » et rur- sus, « In omni patientia et longanimitate. » Illud enim, « Omni, » est ejus qui suo testimonio aliquid tribuit iis qui se recte gerunt, etiamsi non universim. « Ut impleamini, » inquit, » non ut accipiatis : acceperunt enim ; sed ut im- pleamini eo quod vobis deest. Ita et reprehensio non fuit gravis; nec sinit encomium ut dejiciant animum, et red- dentur supini, cum fuerit integrum. Quid est autem, « Ut » impleamini agnitione voluntatis ejus ? » Id est, per Filium vos ad ipsum adduci oportet, non utique per Angelos. At- que quod oporteat quidem adduci, novistis. Restat au- tem vobis ut hoc discatis, cur miserit Filium. Si enim per Angelos nos oporteret esse salvos, non misisset nec tra- didisset Filium. « In omni sapientia, inquit, et intellectu » spirituali. » Nam quoniam ipsos decipiebant philosophi, volo vos, inquit, esse in sapientia spirituali, non secun- dum sapientiam hominum. Si autem, ut discamus Dei vo- luntatem, spirituali opus est sapientia : ut essentia quid sit discamus, opus est continuis precibus. Et hic ostendit quod ex illo tempore oret Paulus, et nondum perfecit, nec destitit. Illud enim, « Ex qua die audivimus, » hoc signifi- cat. Illis autem affert condemnationem, si ex illo tempore, etiam precibus adjuti, se non emendaverint. Et postulan- tes, inquit, id est, cum magno studio. Hoc enim ostendit

illud, « Cognovistis ; » sed oportet etiam aliquid agnoscere : « Ut vos, inquit, ambuletis digne Deo. » Hic de vita dicit et operibus : nam hoc quoque facit ubique, fidei semper conjungit vitæ agendæ rationem. « Per omnia placentes. » Quomodo autem, per omnia placentes ? « In omni opere » bono fructificantes et crescentes in agnitione Dei. » Sicut enim se totum vobis revelavit, et sicut tantam accepistis cognitionem ; ita et vitæ vestræ institutionem ostendite fide illa dignam ; ea enim opus habet magna vitæ agendæ ratione, et longe majori quam vetus. Nam qui Deum novit, et dignus est habitus qui Dei esset servus, imovero filius, vide quanta opus habeat virtute. « In omni virtute confor- » tati [1]. » Hic dicit de tentationibus et persecutionibus. Oramus ut impleamini corroborati : ne torpescatis, neque animum despondeatis. « Secundum potentiam claritatis » ejus, » Sed ut accipiatis eam animi alacritatem, quam ejus gloriæ fortitudinem decet dare. « In omni patientia et » longanimitate. » Quod dicit est hujusmodi. Breviter, in- quit, oramus ut vos vitam agatis ex virtute, dignamque vestro vivendi instituto, fortiterque ac firmiter stetis corroborati, ut oportet eos, qui a Deo sunt corroborati. Propterea nondum attingit dogmata, et in vita versatur, ubi nihil habet quod reprehendat, et cum eos laudasset in quo laudandi erant, tunc accedit ad accusationem. Hoc ubique facit, quando scribit ad aliquos. Si habeat aliquid quod reprehendat, et aliquid quod laudet, prius laudat, et tunc descendit ad crimina. Prius enim sibi conciliat et benevolum reddit auditorem, accusationem liberat ab omni suspicione ; et ostendit se quidem velle omnino laudare, sed ad ea dicenda impelli a necessitate. Hoc etiam facit in priori ad Corinthios [2]. Nam cum eos plurimum laudasset ut qui ipsum diligerent, tunc ab eo qui

[1] Coloss. I, 11. — [2] 1 Cor. V.

fuerat fornicatus descendit, ad accusationem. In Epistola autem ad Galatas non ita[1], sed contra. Imovero si quispiam examinaverit, illa quoque est ex laude accusatio. Nam quoniam nihil poterat dicere quod ipsi recte gessissent, et crimen erat vehemens, omnesque corrupti erant, et ferre poterant cum essent fortes, incipit ab accusatione dicens: Miror. Quamobrem hoc quoque est encomium. Postea autem eos laudat, non propter præsentia, sed propter præterita, dicens: Si fieri potuisset, oculos » vestros erutos mihi dedissetis[2]. »

II. Fructificantes, inquit: Hoc de operibus. « Confor- » tati: » hoc de tentationibus. « In omni patientia et longa- » nimitate. » Longanimitate seu lenitate inter se; patientia erga externos. Longanimis enim ac lenis est quispiam in eos quos etiam potest ulcisci. Tolerat item eos quoque quos non potest ulcisci. Propterea in Deo quidem nunquam dicitur ὑπομενή, seu patientia, longanimitas autem et lenitas sæpe dicitur. Sicut hic ipse quoque Beatus scribit, alibi dicens: « An divitias bonitatis ejus et tolerantiæ » et longanimitatis contemnis[3]? In omni. » Non nunc quidem, postea autem minime. « In omni, inquit, sapientia » et intellectu spirituali. » Aliter enim non licet ejus agnoscere voluntatem. Atqui existimabant se ejus habere voluntatem, sed non erat spiritualis sapientia. « Ut ambuletis » digne Deo. » Hoc enim est via optimi vitæ instituti et rectæ conversationis: nam qui Dei didicerit benignitatem, discet autem si viderit traditum Filium; habebit majorem animi alacritatem. Alioqui autem non solum oramus, ut discatis, sed etiam ut in factis ostendatis. Nam qui novit nec tamen fecit, est etiam puniendus. Ut vos, inquit, ambuletis. Hoc est, semper, non semel, sed perpetuo. Sicut enim ambulare nobis est necessarium, ita etiam recte vi-

[1] Galat. I. — [2] Id. I, 6, et IV, 15. — [3] Rom. II, 4.

vere, et id semper vocat ambulationem, et merito, ostendens hanc esse vitam quæ est nobis proposita : sed mundana non est hujusmodi. Magnam autem dicit esse laudem, vos digne Domino ambulare, et in omni opere bono, ut semper crescatis, et nusquam sistatis; et metaphorice fructum ferentes et crescentes in agnitione Dei, ut sic corroboremini secundum potentiam Dei, quantum homo potest. « Per potentiam ejus. » Magna consolatio. Non dixit virtutem aut potestatem; sed imperium, quod est majus. Per imperium, inquit, seu dominatum gloriæ ejus ; quia ubique gloria ejus imperium obtinet. Jam consolatus est, quod cum in probro et dedecore essetis, rursus ambulastis digne Domino. De Filio dicit illud, quod ipse ubique imperium et dominatum obtineat et in cœlo et in terra, quod ejus gloria ubique regnet. Non dixit tantum, « Corroboramini, sed, ut par est, eos qui Domino tam forti serviunt. « In » Dei agnitione : » simul etiam attingit rationem cognitionis. Error quippe est, Deum non ut oportet nosse. Aut ut crescatis, inquit, in Dei agnitione. Nam si qui Filium nescit, nec Patrem quidem scit, merito opus est agnitione : etenim absque illa nil prodest vita. « In omni patientia et longanimitate, » inquit, cum gaudio; gratias agentes Deo[1]. » Deinde eos exhortaturus, non meminit eorum quæ sunt eis recondita, sed hoc quidem tacite significavit, dicens initio : « Propter » spem quæ reposita est vobis in cœlis. » Hic autem meminit, eorum quæ jam fuerunt : hæc enim sunt causæ illorum. Hoc porro facit in multis locis. Nam quæ jam fuerunt, fidem faciunt, et magis excitant auditorem. « Cum » gaudio, inquit, gratias agentes Deo. » Hæc est consequentia. Non cessamus orare pro vobis, et gratias agere de prioribus. Vides quomodo ipse aggrediatur loqui de Filio. Nam si cum magno gaudio gratias agimus, magna

[1] Coloss. I, 12.

sunt quæ dicuntur. Nam et gratiæ agi possunt propter solum metum : possunt etiam agi gratiæ ab eo qui est in mœrore; utputa, Job quidem agebat gratias, sed dolore affectus. Ideo dicebat, « Dominus dedit, Dominus abstu- » lit[1]. » Ne dicas non dolore eum affecisse ea quæ facta fuerant, neque eum injecisse in animi ægritudinem, ne Justi magnum auferas encomium. Cum autem hæc sint hujusmodi, non propter metum, neque propter dominatum tantum, sed etiam propter ipsam rerum naturam, « Gra- » tias agimus ei qui dignos nos fecit in partem sortis Sanc- » torum in lumine. » Magnam rem locutus est. Talia sunt quæ data sunt, inquit, ut non solum dederit, sed etiam fortes fecerit ad accipiendum. Quod autem dixit, Sufficientes fecit, magnum pondus ostendit. Ut si quispiam infimæ conditionis Rex factus fuerit, potest cui velit dare præfecturam, et hanc solam ei potest dare dignitatem, sed non idoneum reddere ad gerendum magistratum. Sæpe etiam eum ridiculum facit honor. Si autem dignitatem dederit, et aptum fecerit ad honorem, et idoneum ad administrationem, tunc ea res est honor.

III. Hoc ergo hic quoque dicit, quod non solum nobis dederit honorem, sed etiam fortes fecerit ad accipiendum. Duplex ergo est hic honor, quod etiam dando aptos fecerit et idoneos. Non dixit solummodo, Qui dedit, sed etiam, Qui sufficientes et idoneos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Hoc est, qui nos collocavit cum sanctis. Sed non solum dixit, qui collocavit, sed etiam, qui præbuit ut iisdem frueremur. Pars est enim illud quod unusquisque accipit. Potest enim fieri ut quispiam sit in eadem civitate, non autem fruatur iisdem. Ut autem eamdem habeat partem, et non fruatur iisdem, minime esse potest. Fieri potest ut sit in eadem sorte, et non eamdem habeat par-

[1] Job. I, 21.

tem. Ut in sorte sumus omnes, sed non eamdem habemus partem. Hic autem non hoc dicit, sed etiam partem cum sorte. Cur sortem vocat? Ostendens neminem ex bonis suis actibus et recte factis regnum assequi. Sed ut sors ex bono eventu potius accidit, ita hic quoque. Nullus enim tale vitæ suæ institutum exhibet, ut dignus habeatur regno, sed totum est ex Dei dono. Propterea dicit, « Cum feceri- » tis omnia, dicite : Servi inutiles sumus : nam quæ debui- » mus facere, fecimus [1]. In partem sortis sanctorum in lu- » mine, » hoc est, in cognitione. Videtur autem mihi simul dicere et de præsentibus et de futuris. Deinde ostendit ea quibus digni sumus habiti. Neque enim hoc solum mirabile est quod regno dignati fuerimus; sed etiam addendum est quinam cum essemus : non sunt enim paria. Quod quidem facit etiam in Epistola ad Romanos : « Vix enim » pro justo quis morietur : pro bono enim fortasse quis au- » det mori [2]. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, » inquit. In illo totum situm est, et hæc dare et illa. Nusquam enim nostrum est quod recte geritur. « De potestate » tenebrarum, » inquit; hoc est, ab errore, a diaboli tyrannide. Non dixit solum : A tenebris, sed, a potestate. In nos enim magnam habuit potestatem, et in nos dominatum obtinuit : est enim grave vel solum esse sub diabolo, cum potestate autem, est hoc quoque gravius. « Et trans- » tulit, inquit, in regnum filii dilectionis suæ [3]. » Non ergo solum in liberatione a tenebris ostendit suam benignitatem. Magnum quidem est liberasse a tenebris, in regnum autem etiam introduxisse, est multo majus. Vide ergo quam multiplex sit donum; quod in imo jacentes nos liberaverit; quod non solum liberaverit, sed etiam in regnum transtulerit. Qui eripuit nos, seu liberavit : non dixit, ejecit, sed liberavit, ostendens magnam nostram afflictio-

[1] Luc. XVII. — [2] Rom. V, 7. — [3] Coloss. I, 13.

nem et miseriam, et illorum captivitatem. Deinde potentiæ Dei facilitatem. Et transtulit, inquit; ac si quis militem a loco in locum transferat. Non dixit autem, traduxit, neque transposuit. Totum enim fuisset ejus qui transposuerat, non ejus qui transierat. Sed transtulit, inquit. Quamobrem et nostrum est, et ejus. « In regnum filii di» lectionis suæ. » Non dixit solum regnum cœlorum, sed splendidiorem et graviorem reddidit orationem, dicens : « Regnum filii ; » eo enim non est majus encomium : quod etiam dicit alibi : « Si sustineamus, et conregnabimus[1]. » Iisdem nos dignatus est, inquit, quibus Filium. Nec hoc solum, sed additur, Dilecti. Inimicos, qui obtenebrati erant, repente transtulit ubi erat Filius, et in eumdem in quo ille erat honorem. Nec hoc solo fuit contentus; sed ut magnum ostenderet donum, non satis habuit dixisse regnum, sed addidit etiam, Filii : nec hoc solum, sed etiam dilecti; nec hoc tantum, sed etiam honorem et decus naturæ. Quid enim dicit? « Qui est imago Dei invisi» bilis. » Sed non statim ad id venit, sed interjecit collatum in nos beneficium. Nam ne audiens quod totum sit Patris, existimes extra esse Filium, dat totum Filio, et totum Patri. Nam ille quidem transtulit, sed hic causam præbuit. Quid enim dicit? « Qui eripuit nos ex potestate te» nebrarum. » Idem autem est quod illud. « In quo habe» mus redemptionem, remissionem peccatorum [2]. » Si enim remissa non essent peccata, non essemus hinc translati : Ecce rursus hic illud, « In quo. » Et non dicit λύτρωσιν, redemptionem, sed ἀπολύτρωσιν, id est, plenam et perfectam redemptionem; ne amplius corruamus, neque efficiamur mortales. « Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus » omnis creaturæ[3]. » In quæstionem incidimus hæreticam. Propterea hodie differemus, et crastina die rem afferemus

[1] 2 Tit. II, 12. — [2] Coloss. I, 13. — [3] Ibid. 15.

vestris audiendi cupidis auribus. Si quid autem oportet amplius dicere, majus est opus Filii. Quomodo? illud enim fieri non potest, ut manentibus in peccatis det regnum. Hoc autem est facilius. Quamobrem ad donum viam muniit. Quid dicis : Ipse tibi peccata remisit, ergo te quoque adduxit : jam prius tanquam fundamentum jecit radicem dogmatis.

IV. Interim autem cum illud dixerimus, finem imponemus huic orationi. Quidnam autem hoc est? Quod tantum assecuti beneficium, ejus semper debemus meminisse, et Dei donum in nobis perpetuo versare, a quibusnam liberati, et quænam adepti sumus cogitare, et sic grati erimus: sic charitatem in eum augebimus. Quid dicis, o homo? Vocatus es ad regnum, ad regnum filii Dei, hiasque totus et oscitas, fricasque et scalpis, et torpescis? Si enim vel in mille mortes te oporteret insilire quotidie, annon essent omnia sustinenda? Sed ut magistratum quidem assequaris, nihil non facis; Unigeniti autem regni futurus particeps, non in mille enses insilis, non in ignem te injicis? Et hoc nondum ita grave est, sed quod etiam excessurus, lamentaris, et hic lubenter versaris, cum sis amator corporis. Quid vero? etiam-ne mortem censes esse terribilem? Hujus rei causa sunt deliciæ et otium. Nam qui vitam degit acerbam, vel alatus esse cuperet et hinc discedere. Nunc autem hoc ipsum nobis usuvenit, quod pullis, qui molles redduntur et teneri nido volentes manere perpetuo; sed quo diutius manserimus, eo erimus imbecilliores. Nidus enim est vita præsens, conglutinata ex paleis et luto. Etiam si mihi magnas ædes ostenderis, et ipsas regias multo auro et gemmis fulgentes, existimabo eas nihil differe a nidis hirundinum. Nam cum hyems advenerit, omnia sua sponte cadent. Hyemem autem appello illum diem, qui non est hyems omnibus. Nam Deus quo-

que noctem et diem illud tempus appellat, illud quidem, ad peccatores; hoc vero, respiciens ad justos. Ita ego nunc quoque cum voco hyemem. Si æstate non fuerimus bene enutriti, ut possimus volare, cum hyems advenerit, non accipient nos matres, sed nos fame sinent enecari, aut nido cadente interire. Nam sicut nidum, imovero eo facilius, omnia nunc expurgat Deus, omnia destruens reparansque et componens. Involucres autem, et qui non possunt ei obviam venire in aëre, sed adeo sordide et illiberaliter sunt educati ut leves pennas habere non possint, ea patientur quæ consentaneum est eos pati qui sic sunt affecti. Atque hirundinum quidem nidus cum ceciderit, cito perit. Nos autem non perimus, sed perpetuo punimur. Hyems erit quod tunc erit tempus, imovero hyeme gravius ac molestius. Non enim trahuntur torrentes aquæ, sed fluvii ignis. Non sunt tenebræ e nubibus, sed tenebræ indissolubiles, et luce penitus carentes : adeo ut nec cœlum videant nec aërem; sed in majores redigantur angustias, quam qui infossi sunt in terra. Hæc sæpe dicimus, sed non persuademus aliquibus. Sed non est mirum, si nobis, qui sumus viles homines, concionantibus hæc accidunt, cum hæc etiam acciderent Prophetis, non de his solum rebus disserentibus, sed de bello et captivitate : et Sedechias argueretur a Jeremia, nec afficeretur pudore. Propterea dicebant Prophetæ : « Væ qui dicunt : Appropinquant cito quæ faciet » Deus, ut videamus, et veniat consilium sancti Israël; » ut cognoscamus [1].» Ne hoc miremur. Nam et qui erant tempore arcæ, non credebant : sed crediderunt, quando nullum erat lucrum fidei. Neque qui erant Sodomis expectarunt : sed ipsi quoque crediderunt, quando nihil eis profuit. Et quid dico de futuris? Quis expectasset ea quæ

[1] Isaï. LIV., 19.

nunc fiunt in diversis locis? Terræ motus, et urbium eversiones. Atqui hæc erant illis magis credibilia, quam arca, inquam. Undenam hoc constat? Quod illi quidem non potuerint aliud exemplum aspicere, neque Scripturas audierunt. Hic autem sunt innumerabilia, quæ et nostris facta sunt temporibus et præcedentibus. Sed undenam processit eorum incredulitas? Ex molli et ignava anima. Bibebant et comedebant, et propterea non credebant. Nam quæ vult quispiam, ea et putat, ea et expectat: qui autem contradicunt, nugaces habentur. Sed ne hoc nobis accidat; non enim erit amplius diluvium, neque ad mortem usque punitio: sed suppliciorum initium est mors non credentium, quod sit judicium. Et quis, inquit, inde veniens hæc narravit, et hæc dixit? Si ludens quidem hæc dicis, ne sic quidem recte; non est enim ludendum in rebus hujusmodi. Non enim ludimus in ludicris, sed in rebus periculosis. Si autem cum revera ita te habeas, non existimas post hæc esse aliquid, quomodo dicis te esse Christianum? Nulla enim a me habetur ratio externorum.

V. Cur lavacrum accipis? Cur Ecclesiam ingrederis? Num pollicemur principatus et magistratus? tota spes nobis est in futuris. Quid ergo accedis, si non credis Scripturis, si non credis Christo? Non dixerim eum esse Christianum. Absit; sed vel ethnicis deteriorem. Qua de re? Eo quod Christum existimans esse Deum, non credis ipsi tanquam Deo. Nam illi quidem opinioni adjuncta est impietas. Eum enim qui Christum non existimat esse Deum, necesse est nec credere. Ipsa autem impietas ne habet quidem consequentiam, Deum confiteri, et existimare eum non esse fide dignum in iis quæ dixit. Ebrietatis sunt hæc verba, deliciarum et libidinosæ intemperantiæ: « Comedamus, et bibamus, cras enim moriemur[1]. » Non cras,

[1] 1 Cor. xv, 32.

sed quando hæc dicitis, jam estis mortui. Nihil ergo differemus a porcis et asinis, dic quæso? Si enim non est judicium, neque merces ac remuneratio, neque tribunal, cur sumus hoc ornati dono, nempe ratione, et omnia habemus subjecta? Cur nos quidem imperamus, illa autem parent? Vides quomodo undique urget et incitat diabolus, ut nobis persuadeat Dei donum ignorare. Servos miscet cum dominis; sicut quidam plagiarius, et servus ingratus, nititur ingenuum ad eamdem deducere vilitatem et abjectionem, ad quam deductus est is qui offendit : et videtur quidem de medio tollere judicium, tollit autem quod sit Deus. Semper enim talis est diabolus; fraudibus dolisque et insidiis, non directe proponit omnia, ut caveamus. Si non est judicium, Deus non est justus, secundum hominem dico. Si Deus non est justus, nec est Deus. Si Deus non est, temere feruntur omnia, nihil est virtus, nihil vitium. Sed nihil horum dicit aperte. Satanicæ cogitationis vidisti animum? quomodo ex hominibus velit nos bruta facere, vel potius feras ac bestias, imovero dæmones. Ne ergo persuadeamur. Est enim judicium, o miser et infelix! Scio undenam venias ad hæc dicenda. A te multa admissa sunt peccata, offendisti, non est tibi dicendi libertas et fiducia, existimas rerum naturam tuis esse verbis consequentem. Interim, inquit, non cruciabo animam gehennæ expectatione, et si sit, ei quod non sit persuadebo : interim hic me dedam deliciis. Cur peccatis addis peccata? si cum peccatis credideris esse gehennam, abibis luens pœnam peccatorum; sin autem hoc quoque impium addideris, et impietatis et hujus cogitationis ultimum feres supplicium, et quæ tibi brevis et frigida fuerit consolatio, erit tibi argumentum perpetui supplicii. Esto, peccasti. Quid alios quoque hortaris ad peccandum, dicens non esse gehennam? Quid decipis simpliciores? Cur populi manus

dissolvis et enervas? Quantum quidem in te est, omnia sunt eversa. Neque viri probi erunt meliores, sed ignavi ac desides : neque mali desistent a vitio. Num si alios corrumpamus, habemus veniam peccatorum? Non vidisti quomodo diabolus aggressus sit prosternere et dejicere Adamum? An ei data est venia? Major quidem certe hinc fuit occasio supplicii. Ut enim non pro nostris tantum, sed etiam pro alienis peccatis puniamur, omnia machinatur. Ne ergo existimemus, quod alios convertamus ad eumdem nobis paratum interitum, nos nobis mitius facere judicium. Hoc ipsum quidem certe faciet gravius et asperius. Quid nos ipsos protrudimus et perdimus? Hoc totum est satanicum. Homo, peccasti? Benignum et clementem habes Dominum, roga, supplica, lacrymare, ingemisce, et alios terre, et pete ne in eadem incidant. Si quis servus eorum qui dominum offenderunt, dicat filio suo : Fili, ego offendi dominum : tu da operam ut ei placeas, ne eadem tibi accidant : non aliquam, quæso te, assequetur veniam? non franget et flectet Dominum? Sin autem his missis verbis illa dicat : Dominum non pro merito singulis redditurum esse, omnia tum bona tum mala misceri et confusa esse, nullamque in hac domo haberi gratiam. Quid existimas dominum de illo sentire? Annon ille peccatorum suorum majores dabit pœnas? Merito certe. Nam illic quidem excusabit animi motus, et perturbatio, etsi debiliter; hic autem nihil. Si ergo nullum alium, eum quidem certe imitare divitem qui in gehenna dicebat : « Pater Abraham, mitte Lazarum ad cognatos meos, ne » veniant in hunc locum[1], » quoniam ipse abire non poterat; ne in illa ipsa incidant. Abstineamus ab his verbis satanicis.

VI. Quid ergo, inquies, quando nos interrogant Græci

[1] Luc. XVI.

seu ethnici; non vis illos curare? Sed cum Christianum injeceris in dubitationem, obtentu curandi Græci, vis dogma confirmare satanicum. Nam quoniam ipse ex solo loquens animo hæc non persuades, alios testes vis adducere. Si autem cum Græco oportet disserere, non hinc sumendum initium disputationis, sed an Christus sit Deus et Dei filius : an dæmones sint qui sunt apud illos dii. Sin hæc probata fuerint, alia omnia sequuntur. Priusquam autem positum sit principium, vanum est disserere de fine. Priusquam prima elementa didiceris, supervacaneum et inutile est ad finem venire. Non credit Græcus judicio, et illi idem quod tibi accidit. Nam ipse quoque multos habet qui ea de re sunt philosophati; etiamsi hoc dixerint de corpore separato ab anima : sed tamen judicium constituerunt; et res est tam clara ut nemo fere hoc ignoret : sed et poëtæ et omnes inter se consentiant et de tribunali et de judicio. Itaque nec Græcus suis fidem negat, nec Judæus de his dubitat, nec quivis homo. Quid ergo nos ipsos decipimus? Hæc mihi dicis : quid Deo dices qui sigillatim finxit corda nostra, qui quæ sunt in cogitatione novit omnia : qui vivit et operatur; et magis incidit quam quivis gladius anceps? Nam dic mihi per veritatem, non tu te ipsum peccantem condemnas? An quisquam homo est qui se ipsum segniter agentem non reprehendat? Et quomodo casu orta est sapientia, ut ipse qui peccat se ipsum condemnet? hoc enim est magnæ sapientiæ. Tu te ipsum condemnas; qui autem hanc tibi dat mentem et cogitationem, sinet omnia ferri temere? Sit ergo hæc regula et definitio in genere, et universe. Nullus ex iis qui vivunt in virtute, non credit sermoni de judicio, etiamsi sit Græcus, etiamsi hæreticus. Nullus ex iis qui in multo versantur vitio, præter paucos, admittit sermonem resurrectionis. Et hoc est quod dicit Psalmographus : « Auferuntur judicia tua a

» facie ejus [1]. » Quare? Quoniam profanantur viæ ejus in omni tempore. « Comedamus enim, inquit, et bibamus: » cras enim moriemur. » Vides quod hæc dicere sit vilium et abjectorum? Ab esu et potu oriuntur hæc verba quæ evertunt resurrectionem. Non fert enim, non fert anima judicium conscientiæ, et perinde est atque si homicida cum prius sibi suggesserit fore ut non capiatur, deinde sic occidat. Nam, eum judicante conscientia, non cito venisset ad audendum suscipere facinus : et scit ergo, et præ se fert se ignorare, ne torqueatur a conscientia et metu. Alioquin enim evasisset imbecillior ad cædem. Ita certe et qui peccant sciunt peccatum rem esse malam, et qui quotidie volutantur in ipsis malis, nolunt scire, quanquam eorum conscientia rem comprehendente. Sed ne illis attendamus; erit enim omnino judicium et resurrectio : neque tam multa opera frustra dimittet Deus. Quamobrem rogo, abstinentes a vitio, virtutem amplectamur, ut verum accipiamus sermonem in Christo Jesu Domino nostro. Quanquam quid est facilius, admittere-ne quod dicitur de Resurrectione, an quod dicitur de Fato? Hoc plenum est injustitia, plenum insipientia et egestate rationis, plenum inhumanitate. Illud est plenum justitia, distribuens pro meritis : et tamen ipsum non admittunt. Causa autem est segnities. Nullus enim qui sapiat, hoc admittit. Nam et inter Græcos, qui voluptatem definientes, finem esse dicunt, illi ipsum admiserunt. Qui autem virtutem amaverunt, nequaquam : sed expulerunt, tanquam quod careat ratione. Si hoc autem ita habet inter Græcos, multo magis ita habet in ratione resurrectionis. Considera autem mihi, quomodo duo contraria introduxerit diabolus : nempe ut virtutem quidem negligamus, necessitatem introduxit diabolus; et ut prompto et alacri animo colamus dæmones per

[1] Psal. IX, 27.

duo etiam contraria persuasit. Quamnam ergo poterit dare rationem qui non credit rei adeo admirabili, et credit iis qui illa nugantur? Ne ergo, ne hæc te consolatio nutriat, quod veniam consequeris: sed nos conversi ad virtutem excitemur, ac vere Deo vivamus; in Christo Jesu Domino nostro cui cum Patre et sancto Spiritu gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipso condita sunt universa, in cœlis et in terra, visibilia et invisibilia. Sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates; omnia per ipsum, et in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnia; et omnia in ipso constant, et ipse est caput corporis Ecclesiæ [1].

I. Hodie necesse est reddere debitum, quod heri distuli, ut id discendi cupidis animis vestris et cogitationibus subjiciam. De Filii dignitate disserens Paulus hæc dicit, sicut etiam ostendimus: « Qui est imago Dei invisibilis. » Cujus ergo vis eum esse imaginem? Si Dei quidem, pulchre: Deus enim est et Dei Filius, Dei autem imago immutabilitatem ostendit: ergo secundum hoc immutabilis est. Si autem imago hominis, dic mihi; et a te tanquam ab insano discedam. Cur autem nusquam neque imago, neque filius appellatus est Angelus, sed homo utrumque? Quare?

[1] Coloss. I, 15-18. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 516-518.

Quoniam illic quidem nature sublimitas cito multos injecisset in hanc impietatem. Hic autem vilitas et abjectio spondet rem fore in tuto, et ne volentes quidem sinit tale quid suspicari, et sermonem deprimere. Propterea ubi multa quidem erat humilitas, confidenter Scriptura ponit honorem. Ubi autem major est natura, non item. Sed imago est invisibilis, inquit: ergo si ille est invisibilis, est ipsa quoque invisibilis, et similiter invisibilis; alioquin imago non esset. Nam imaginem, quatenus est imago, etiam apud nos oportet esse immutabilem, et a characteribus et similitudine. Sed hic quidem hoc nequaquam potest fieri: ars enim humana sæpe non assequitur, imovero nunquam, si accurate examines. Ubi autem est Deus, ars nunquam excidit et aberrat, neque ullus unquam est lapsus. Si autem est creatura, quomodo est imago ejus qui creavit? Neque enim equus est imago hominis. Si ejus qui est invisibilis immutabilitatem non ostendit imago, quid prohibet etiam Angelos esse imaginem? Nam ipsi quoque sunt invisibiles, sed non sibi ipsis. At anima est invisibilis, est quodammodo imago; at non sicut ipse est, Primogenitus omnis creaturæ.

II. Quid vero inquit, ecce est creatus? Unde id colligis, dic quæso? Quoniam dixit, Primogenitus. Atqui non dixit, primocreatus, sed primogenitus. Deinde si quia primogenitus est, illum creatum dixeris, quid dices quando illum audieris fratrem vocari? Etenim fratrem illum vocat Scriptura secundum omnia nobis assimilatum. Ergo-ne ideo illum creatorem esse negabimus, et nec dignitate, neque alio quopiam nobis anteponere dignabimur? Ecquis mente valens hoc dixerit? Nam illud primogenitus, non dignitatem et honorem, sed tempus tantum exprimit. Si ergo primogenitus nihil plus habet quam nos; atque hac ratione primogenitus est omnium, consubstantialis erit Deus Ver-

bum lapidibus, lignis et reliquis. Nam ait, « Primogenitus » omnis creaturæ. » At Primogenitus, inquies, dictus est; ergo creatus est. Bene quidem, si res ita se haberet, et nisi alia similia haberet, ut primogenitus ex mortuis et primogenitus in multis fratribus. Dic quæso, Primogenitus ex mortuis quid significat? Non quod primus resurrexit. Non enim dixit, mortuorum, sed, primogenitus ex mortuis. Neque dixit eum primum esse mortuum, sed primogenitum surrexisse ex mortuis. Quamobrem nihil aliud significat, quam eum fuisse primitias resurrectionis a mortuis. Ergo nec hic aliquid probatur. Deinde aggreditur ipsum dogma. Nam ne existimarent eum esse recentiorem, eo quod olim quidem adduceretur per Angelos: nunc autem per ipsum, ostendit primum eos nihil potuisse; non enim ipse eduxisset e tenebris. Secundum autem, quod sit ante ipsos. Quod autem sit ante ipsos hoc probat argumento, quod ipsi per eum sint creati. Quoniam in ipso, inquit, condita sunt omnia. Quid hic dicunt asseclæ Pauli Samosateni? omnia in ipso facta esse; dictum enim fuit in ipso condita esse omnia. Sed quæ sunt in cœlis et quæ sunt in terra primo dixit; de quo erat quæstio. Deinde subjungit, visibilia et invisibilia; invisibilia, animam dicit; visibilia, omnes homines. Et quod in confesso est relinquit; ponit autem id de quo dubitatur. « Sive Throni, inquit, sive Dominationes, sive » Principatus, sive Potestates. » Illud, « Sive, » comprehendit universum. Spiritus autem non numeratur cum potestatibus, sed a majori ad minora ostendenda proceditur. Omnia, inquit, per ipsum, et in ipso creata sunt. Ecce illud, « In ipso, » est per ipsum. Nam cum dixisset, « In ipso, » subjunxit, per ipsum. Illud autem, « In ipsum, » Quid est? Hoc est in ipsum pendet omnium substantia. Non solum ipse ea ex nihilo ad hoc ut essent deduxit, sed ipse quoque ea nunc continet. Quamobrem si essent divulsa ab ejus

providentia, interiissent. Sed non dixit, Continet, quod erat crassius ; sed quod est substilius ; « In ipsum pendet. » Solum ad eum annuere et inclinari, sufficit ad continendum et constringendum. Sic etiam primogenitus tanquam fundamentum dicitur. Hoc autem non significat creaturas esse ejusdem essentiæ, sed in ipso esse omnia, et per ipsum. Nam Paulus quoque quando dicit, « Fundamentum » posui [1], » non dicit de essentia, sed de operatione. Nam ne existimes ipsum esse ministrum, dicit ipsum ea continere, quod non est minus quam fecisse. Quanquam in nobis est etiam majus. Nam illud quidem ars inducit: hoc vero nequaquam ; neque enim continet quod interit. Et ipse est ante omnes, inquit. Hoc est Deo conveniens. Ubi est Paulus Samosatenus ? « Et omnia in ipso constant. » Hoc est, In ipsum sunt condita. Assidue eadem versat, verborum continuatione, tanquam crebris quibusdam ictibus, perniciosum dogma evertens radicitus. Nam si et tam multa dicta sunt, et post tantum tempus exortus est Paulus Samosatenus, multo magis, si hæc non fuissent prædicta. Et omnia, inquit, in eo constant. Quomodo constant in eo qui non est ? Quamobrem et quæ per Angelos fiunt, ejus sunt. « Et ipse est caput corporis Ecclesiæ. » Deinde cum dixisset de dignitate, deinceps dicit de benignitate. Ipse est, inquit, caput corporis Ecclesiæ. Non dixit autem plenitudinis, idem quidem significans. Volens autem ostendere eum nobis esse conjunctiorem, quod qui et sic est supra, et superior est omnibus, iis se conjunxit qui sunt infra omnia. Ubique enim primus est supra. In Ecclesia primus, est enim caput, in resurrectione primus. Hoc enim sibi vult illud, « Ut sit ipse primus. »

III. Quamobrem in generatione quoque est primus. Et hoc est quod Paulus maxime studet ostendere. Nam si hoc

[1] 1 Cor. III, 18.

fuerit probatum quod esset ante omnes Angelos, illud quoque simul infertur, quæ erant illorum ipse faciebat imperans. Et quod est admirabile, in posteriori generatione contendit ipsum primum ostendere. Atqui alibi primum dicit Adam, sicut est revera. Sed accepit Ecclesiam pro universo genere hominum : est enim Ecclesiæ primus. Et hominum quidem tanquam creaturæ primus est secundum carnem, et propterea hic ponit primogenitum. Quid est hic primogenitus? Qui primus est creatus, aut qui resurrexit ante omnes, sicut et illic, qui est ante omnes. Et hic quidem posuit primitias, dicens : « Qui est principium, » primogenitus ex mortuis, ut sit ipse primatum tenens. » Ostendens quod alii quoque sunt ejusmodi. Illic autem non est primitiæ creaturæ. Et illic quidem est imago Dei invisibilis, et tunc primogenitus. « Quia in ipso complacuit » omnem plenitudinem habitare, et per eum reconciliare » omnia in ipso ; pacificans per sanguinem crucis ejus, sive » quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt[1]. » Quæcumque, inquit, sunt Patris, ea quoque sunt Filii, idque majori studio, quod et fuerit mortuus, et nobis se ipsum conjunxerit. Primitias autem dixit tanquam de fructu aliquo. Non dixit : Resurrectio, sed, Primitiæ, ostendens quod nos omnes sanctificarit, et tanquam sacrificium obtulerit. Plenitudinem de Divinitate dixit, sicut dicebat Joannes : « De » plenitudine ejus nos omnes accepimus[2]. » Hoc est : Sive Filius, sive Verbum, illic habitavit, non operatio aliqua, sed essentia. Non potest ullam dicere causam nisi Dei voluntatem. Hoc enim est : « In ipso complacuit, et per eum » omnia reconciliare in ipso. » Ne existimes quod servi partes susceperit : « In se ipso, » inquit. Atqui alibi dicit quod Deo reconciliet, sicut in Epistola ad Corinthios scribens[3], dicebat. Recte autem dixit : « Per eum reconciliare. » Jam

[1] Coloss. I, 19, 20. — [2] Joan. I, 16. — [3] 2 Cor. XV, 18.

enim erant reconciliati, sed perfecte oportebat, ut non essent amplius ei inimici. Quomodo id fiat, declarat postea. Non enim data est solum reconciliatio, sed etiam modus reconciliationis. « Pacificans per sanguinem crucis ejus. » Inimicitias quidem ostendit illud, « Reconciliare ; » bellum autem illud. « Pacificans per sanguinem, inquit, crucis ejus » in ipso : sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt. » Magnum quidem est reconciliare ; per ipsum autem, majus ; et eo majus est per sanguinem ejus. Et non solum per sanguinem, sed quod est eo majus, per crucem. Quamobrem quinque sunt admirabilia, Deo, reconciliavit, per se ipsum, per mortem, per crucem. Papæ ! quomodo rursus miscuit? Nam ne existimares unum esse, neque crucem esse aliquid per se, dicit per se ipsum. Quomodo novit hoc esse magnum? cum non verbis, sed se ipso dato pro reconciliatione, sic omnia effecit. Quid est autem illud, Quæ in cœlis? Nam quæ in terra quidem sunt, merito ; repleta enim erat inimicitiis, et divisa erat in multa, et unusquisque nostrum secum dissidebat et cum multis. Quæ autem sunt in cœlis quomodo pacificavit? Illic quoque erat bellum et pugna. Et quomodo oramus dicentes : « Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra[1] ? » Quid ergo est? Abscissa erat terra a cœlo, bellum gerebant Angeli adversus homines, videntes suum Dominum probro et contumelia affectum. Dicit omnia instaurari in Christo, quæ sunt in cœlis, et quæ sunt in terra[2]. Quomodo ea quæ sunt in cœlis? Illuc transtulit hominem : inimicum qui odio habebatur illis reddidit. Non solum quæ sunt in terra fecit pacem agere, sed ad ipsos sustulit hostem et inimicum. Hoc pax profunda. Angeli rursus cernuntur in terra, quoniam homo quoque apparuit in cœlo. Mihi autem videtur ea de causa fuisse raptus Paulus, et ut ostenderet quod

[1] Matth. VI, 10. — [2] Ephes. I, 10.

Filius quoque illuc sit assumptus. Nam in terra pax est duplex, et cum cœlestibus, et inter se. In cœlis autem simplex. Nam si propter unum peccatorem pœnitentiam agentem lætantur Angeli, multo magis propter tam multos. Hæc omnia effecit Dei virtus. Cur ergo, inquit, Angelis confiditis? Tantum enim abest ut illi vos adducant et accessum præbeant, ut etiam bellum gesserint, et nisi vos Deus ipse illis reconciliasset, pacem non habituri eratis. Quid ergo ad illos accurritis? Vis scire quantum Angelorum esset in nos odium, et quomodo nos semper aversabantur? Mittuntur ad supplicium adversus Israëlitas, adversus David, adversus Sodomitas, adversus vallem luctus. Sed non nunc. Imo contra, in terra canebant valde lætantes, et hos deduxit ad ipsos : et homines illuc sustulit.

III. Et mihi contemplare rem mirandam. Hos primos huc deduxit; et tunc hominem ad eos sustulit. Cœlum facta est terra, quoniam quæ erant terræ cœlum erat susceptorum. Propterea gratias agentes dicimus : « Gloria in » excelsis Deo, et in terra pax, hominibus bona voluntas[1]. » Ecce, inquit, apparuerunt etiam homines de cætero bene placentes. Quid est bene placitum? Reconciliatio. Non est amplius cœlum paries intermedius. Primo, secundum numerum gentium erant Angeli. Nunc autem non secundum numerum gentium, sed secundum numerum fidelium. Unde hoc constat? Audi Christum dicentem : « Videte ne despicia- » tis unum ex istis pusillis. Angeli enim eorum perpetuo vident » faciem Patris mei qui est in cœlis[2]. » Unusquisque enim fidelis habet Angelum. Nam etiam ab initio unusquisque vir probus habebat Angelum, sicut dicit Jacob : « Angelus qui » pascit me et liberat me a juventute mea[3]. » Si ergo habemus Angelos, modeste nos geramus tanquam nobis adsint quidam pædagogi. Nam adest etiam dæmon. Propterea

[1] Luc. II, 14. — [2] Matth. XIV, 10. — [3] Gen. XLVIII, 16.

oramus, et dicimus potentes Angelum pacis, et ubique pacem petimus. Nihil enim potest ei æquiparari. In Ecclesiis pacem, in supplicationibus, in salutationibus, et semel, et bis, et ter, et sæpe eam dat is qui præest Ecclesiæ, dicens; « Pax vobis. » Quare? Quoniam ipsa est mater omnium bonorum, ipsa est gaudii materia et argumentum. Propterea Christus quoque Apostolis domos ingredientibus hoc jussit statim dicere tanquam aliquod bonorum symbolum. « Intrantes enim, inquit, domos, dicite : Pax » vobis [1]. » Nam si ea non sit, omnia sunt supervacanea. Et rursus dicebat Discipulis : « Pacem relinquo vobis, pa» cem meam do vobis [2]. » Ipsa viam munit ad charitatem. Et non dicit qui præest Ecclesiæ : Pax vobis solummodo, sed, pax omnibus. Quid enim, si cum hoc quidem pacem habeamus, cum illo autem bellum et pugnam, quid lucri referemus? Neque enim in corpore, si ex elementis alia quidem quiescant, alia vero seditionem agitent, fieri potest ut unquam consistat sanitas, sed per bonum omnium ordinem, et consensum, et pacem : et si non omnia quiescant, et in suis propriis maneant terminis, omnia evertentur. In nostra quoque mente nisi omnes quiescant cogitationes, pax non erit. Tantum bonum est pax, ut filii Dei vocentur ejus effectores et conciliatores : et merito. Nam Dei Filius ideo quoque venit in terram, pacificaturus quæ in terra, et quæ in cœlis. Si autem pacifici sunt filii Dei, qui res novas moliri student, sunt filii diaboli. Quid dicis? Lites et pugnas immittis? Et quis est, inquies, adeo infelix? Sunt enim multi lætantes malis, et Christi corpus magis discerpentes, quam milites id lancea dissecabant, et Judæi clavis dissolvebant. Illud hoc minus est malum. Illa membra dissecta rursus coaluerunt : hæc autem avulsa, nisi hic rursus fuerint conjuncta, non conjun-

[1] Matth. x, 12. — [2] Joan. xiv, 27.

gentur amplius, sed manent extra Ecclesiæ plenitudinem. Quando voles cum fratre bellum gerere, cogita te bellum gerere cum membris Christi, et desine furere. Quid enim si is est abjectus, si vilis, si contemnendus? « Non est, » inquit, voluntas coram Patre meo, ut pereat unus ex his » pusillis[1]. » Et rursus : « Angeli eorum perpetuo vident fa- » ciem Patris mei, qui in cœlis est. » Deus propter ipsum et servus factus, et occisus est. Tu autem eum nihil esse existimas. Tu ergo in hoc quoque cum Deo pugnas, contrariam ei ferens sententiam. Cum ingressus fuerit is qui præest Ecclesiæ, statim dicit : Pax omnibus; quando sermonem facit ac concionatur : Pax omnibus; quando benedicit : Pax omnibus; quando jubet salutare; Pax omnibus; quando peractum fuerit sacrificium : Pax omnibus. Et rursus in medio : Gratia vobis et pax. Quomodo ergo non absurdum, si toties audientes nos habere pacem, inter nos bellum habeamus, et accipientes et reddentes, cum eo qui dat pacem bellum geramus? Dicis, « Et spiritui » tuo, » et eum foris calumniaris? Hei mihi, quæ sunt Ecclesiæ honesta ac veneranda, facta sunt figuræ tantum rerum, sed non aliqua veritas. Hei mihi, usque ad verba manent symbola horum castrorum! Unde etiam ignoratis cur dicatur : Pax omnibus. Sed audite deinceps, quid dicat Christus : « In quamcumque civitatem autem aut vicum » ingressi fueritis, intrantes domum, salutate ipsam. Et si » domus quidem sit digna, veniat pax vestra super ipsam. » Sin autem non sit digna, pax vestra ad vos revertatur[2]. » Propterea nescimus, quia verborum figuram hæc esse existimamus, et non mente assentimur. Num ego do pacem? Christus est, qui per nos loqui dignatur. Etiamsi omni alio tempore sumus vacui gratia, non tamen sumus nunc propter vos. Nam si in asinum et in vatem operata

[1] Matth. xviii, 14. — [2] Id. x, 12.

est Dei gratia propter dispensationem et Israëlitarum utilitatem [1], liquidum est quod nec in nos recusabit operari, sed hoc quoque propter nos sustinebit.

IV. Nemo ergo dicat me esse imperfectum, vilemque et abjectum et nullius pretii, et ita mihi attendat. Sum enim talis. Sed semper solet Deus propter multos iis etiam adesse qui sunt hujusmodi. Et ut rem sciatis ita se habere; dignatus est loqui cum Caïn propter Abel, cum diabolo propter Job, cum Pharaone propter Joseph, cum Nabuchodonosor propter Danielem, cum Balthasar propter eumdem. Magi quoque assecuti sunt revelationem; et prophetavit Caïphas cum esset Christi occisor et indignus, propter dignitatem sacerdotii. Dicitur etiam Aaron propterea non fuisse lepra infectus. Nam cur, dic quæso, cum ambo murmurassent, soror sola dedit pœnas? Ne mireris. Nam si in externis dignitatibus, etiamsi innumerabilium criminum accusetur quispiam, non prius ducitur in judicium, quam deposuerit magistratum, ne ille simul cum ipso probro afficiatur : multo magis in magistratu spirituali, quicumque is sit, operatur Dei gratia; alioquin omnia perirent. Quando autem eum deposuerit, sive cum e vita excesserit, sive hic quoque, tunc graviores dabit pœnas. Ne putetis hæc a nobis dici? Dei est gratia quæ operatur in indignum; non propter nos, sed propter vos. Audite ergo quid dicat Christus : «Si domus sit digna, veniat » pax vestra ad ipsam [2]. » Quomodo autem sit digna? Si vos, inquit, susceperint. Sin autem vos non susceperint, neque sermonem vestrum audierint, amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii quam illi civitati. Quid ergo prodest quod nos suscipitis, et non auditis ea quæ a nobis dicuntur? Quid lucri ad vos redit si nos colitis, et non attenditis ea quæ vobis

[1] Num. xii. — [2] Matth. x, 13.

dicuntur? Ille est nobis honor, ille cultus est admirandus, qui vobis est nobis prodest, si nos audiatis. Audite et Paulum decentem : « Nisciebam, fratres, quod sit pontifex[1]. » Audi et Christum dicentem : « Omnia quæ dixerint vobis » ut servetis, servate, et facite[2]. » Non me contemnis, sed sacerdotium. Si me eo videris nudatum, tunc me contemne. Tunc nec ego imperare pergam. Quandiu autem in hac sede sedemus, quandiu præsidemus, habemus et auctoritatem, et virtutem, etiamsi simus indigni. Si Moysis thronus erat adeo venerandus ut propter illum audiretur, multo magis Christi thronus. Illum nos accepimus, in illo loquimur, ex quo Christus in nobis posuit ministerium reconciliationis. Legati, quicumque ii fuerint, propter dignitatem legationis, multum honorem assequuntur. Vide enim : veniunt in mediam Barbarorum regionem soli inter tot hostes : et quoniam magnam vim habet jus legationis, omnes eos intuentur, omnes tuto emittunt. Et nos ergo suscepimus munus legationis, et a Deo evenimus. Hæc est enim dignitas episcopatus. Venimus ad vos legatione fungentes, rogantes ut bello finem imponatis, et dicimus quibusnam conditionibus, non civitates vobis daturos pollicentes, neque tot et tot frumenti modios, neque mancipia, neque aurum, sed regnum cœlorum, vitam æternam, cum Christo consuetudinem, et alia bona quæ neque a nobis verbis possunt exprimi, neque a vobis audiri, quandiu fuerimus in hac carne et vita præsenti. Legatione ergo fungimur : honore autem frui volumus : non propter nos, absit, scimus enim quam sit vilis ; sed propter vos, ut vos quæ dicimus diligenter audiatis : ut utilitatem accipiatis, ut non cum socordia et negligentia ea quæ dicuntur attendatis. Non videtis quomodo legatos cuncti circumstant et observant ? Nos autem Dei legationis munus obimus apud homi-

[1] Act. xxiii, 5. — [2] Matth. xxiii, 3.

nes. Si autem hoc vobis durum videtur; non nos, sed ipse episcopatus : non iste aut ille, sed episcopus. Nemo me audiat, sed dignitatem. Omnia ergo faciamus, ut Deo placet, ut vivamus ad Dei gloriam, et digni habeamur bonis promissis iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT I.

Et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis, nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso [1].

I. Hic deinceps ostendit [2], quod etiam cum essent indigni reconciliatione, eos reconciliavit. Dicere enim quod essent sub potestate tenebrarum, ostendit calamitatem in qua erant. Sed ne cum audieris potestatem tenebrarum, existimes esse necessitatem, subjunxit : « Et vos cum es» setis alienati. » Quamobrem videtur quidem idem dicere, non est autem idem. Non sunt enim paria, eum qui ex necessitate perpessus est, et eum qui sua sponte et volens est passus, a malis liberasse. Nam ille quidem dignus est misericordia; hic autem dignus est qui odio habeatur. Sed tamen vos, inquit, non invitos, nec necessitate compulsos, sed lubentes et voluntarie ab ipso resilientes, cum essetis

[1] Coloss. I, 21, 22. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 519-524.

indigni, liberavit. Et quoniam meminit eorum quæ sunt in cœlis, ostendit omnes inimicitias hinc non illinc duxisse initium. Nam illi jam olim volebant, et Deus voluit; vos autem noluistis. Et omnino ostendit fore, ut in inferioribus temporibus nihil possent Angeli, si mansissent inimici : et neque possent persuadere, neque persuasos liberare a diabolo. Neque enim persuasisse aliquid profuisset, si qui detinebat non fuisset ligatus. Neque esse ligatum aliquid profuisset, si qui detinebantur nollent redire. Sed utrumque oportebat, quorum illi quidem nihil; Christus autem fecit utrumque. Itaque mirabilius erat persuadere, quam mortem solvere. Nam illud quidem totum erat in ejus solius potestate, hoc autem non in ejus solius potestate, sed etiam erat in nostra : facilius autem efficimus ea quæ sunt in nostra potestate. Ut quod sit ergo majus, id ponit posterius. Neque solum dixit, « Cum inimici essetis, » sed etiam, alienati : » quod magnam præfert inimicitiam. Neque solum alienati, sed neque expectantes reverti. Et inimicos dicit sensu seu animo ; hinc declarans eorum alienationem non in proposito tantum stetisse. Sed quid? « Et » in operibus malis. » Et inimici, inquit, eratis, et agebatis quæ sunt inimicorum. « Nunc autem reconciliavit in cor» pore carnis ejus per mortem, exhibere vos sanctos et imma» culatos et irreprehensibiles coram ipso. » Hic ponit etiam modum reconciliationis. Quod in corpore non solum percussus, flagellatus, et venditus, sed etiam turpissima morte mortuus sit. Rursus meminit crucis; et rursus aliud ponit beneficium. Non solum enim liberavit, sed etiam quod superius dicit : Qui nos fecit idoneos et sufficientes, hic quoque tacite significat. « Per mortem ejus, inquit, exhi» bere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles co» ram ipso. » Non solum enim liberavit a peccatis, sed etiam in proborum ac bonorum numerum retulit. Non enim tanta

passus est solum ut nos liberaret a malis, sed etiam ut primas partes assequeremur. Ut si quis reum non solum liberaret a supplicio, sed etiam ad honorem eveheret. Et retulit in numerum non solum eorum qui nihil peccarunt, sed etiam eorum qui res gesserunt maximas et præclarissimas : et quod majus est, dedit sanctitatem quæ est coram ipso. Illud autem irreprehensibilem, majus est, quam inculpatum. Irreprehensibiles enim dicimur, quando nec reprehensione nec criminatione dignum quid fecimus. Sed quoniam totum ei attribuit, dicens quod per mortem hæc gesserit, ne quis dicat, Nulla ergo re egemus, propterea subjunxit : « Si tamen permanetis in fide fundati, et stabi» les, et immobiles a spe Evangelii[1]. » Eorum socordiam hic perstringit : et non solum dixit, permanetis. Potest enim esse ut permaneat labans et seditionem agitans : potest etiam esse ut stet et maneat circumactus : sed, Si tamen permanetis, inquit, fundati et stabiles, et immobiles. Papæ! quanta usus est metaphora ac translatione ? Non solum, inquit, non labantes, sed ne moti quidem. Vide autem; nihil interim ponit grave nec laboriosum, sed fidem et spem, hoc est, si maneatis credentes quod vera sit spes futurorum. Nam hic quidem potest fieri : in virtute autem non licet ne vel parum quidem commoveri : ita non est grave. A spe, inquit, Evangelii, « Quod audistis, » quod prædicatum est in universa creatura quæ sub cœlo » est. » Quænam est autem alia spes Evangelii, quam Christus ? Ipse enim est spes nostra, et qui hæc omnia est operatus : Quamobrem qui eam aliis ascribit, est transmotus ac transmutatus. Omnia enim perdidit nisi credat in Christum. Audivistis, inquit : eos rursus citat testes, deinde totum orbem terræ. Non dicit : Quod prædicatur, sed quod est jam creditum et prædicatum, quod etiam fecit

[1] Coloss. I, 23.

in principio : a multorum testimonio eos volens stabilire. « Cujus factus sum ego Paulus minister. » Et hoc quoque confert ad hoc ut sit fide dignus : » Ego, inquit, Paulus minister ; erat enim magna ejus auctoritas ut qui ubique jam celebraretur, et esset doctor orbis terræ. « Nunc » gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea quæ » desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, » quod est Ecclesia [1]. »

II. Et quænam est hæc consequentia ? Videtur quidem adhuc pendere, sed magnam habet consequentiam. Et minister, inquit ; id est, Nihil a me afferens, sed quæ sunt alterius annuntians. Ita credo quod et pro ipso patior : et non solum patior, sed etiam lætor patiens, ad spem futuram aspiciens : et patior non pro me, sed pro vobis. « Et » adimpleo, inquit, quæ desunt passionum Christi in carne » mea. » Videtur quidem magnum esse quod est locutus, sed non est arrogantiæ, absit, sed magnæ in Christum benevolentiæ. Non enim vult esse suas, sed illius passiones, eos ipsi volens conciliare. Et quæ ego, inquit, patior, propter illum patior. Quamobrem non mihi, sed illi habete gratias : ipse enim hæc patitur. Ut si quis missus ad aliquem alium, roget dicens : Rogo te, pro me ad illum vade. Deinde ille dicat, propter hunc hæc facio. Quamobrem non erubescit has quoque ejus appellare passiones. Non solum enim pro nobis est mortuus ; sed etiam postquam fuit mortuus, paratus fuit pro nobis affligi ? contenditque et acriter conatur ostendere ipsum quoque nunc periculum subire pro Ecclesia per proprium corpus. Et illuc respicit dicens : Non, per nos adducimini et accessum habetis, sed, per ipsum, etiamsi nos hæc faciamus. Non enim nostrum opus suscepimus, sed opus illius. Et perinde est ut si quispiam exercitus, cui obtigisset dux belli

[1] Coloss. I, 24.

qui eum defenderet ac protegeret, in bello staret; deinde cum ille excessisset, ejus vices gerens legatus illius vulnera susciperet, donec peractum esset bellum. Deinde quod propter ipsum hoc faciat, audi : « Pro corpore ejus, inquit. Hoc volens dicere, Non vobis gratificor, sed Christo. Nam quæ illum oportebat pati, ego pro ipso patior. Vide quam multa probet et confirmet; ostendit magnum amorem; sicut in secunda Epistola ad Corinthios dicebat: « In nobis posuit ministerium reconciliationis. » Et rursus, « Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo » hortante per nos [1]; » Hoc hic quoque dicit, pro ipso patior, ut ipsos magis attraheret : hoc est, etiamsi is qui vobis debet, abiit, ego tamen reddo. Propterea enim dicit etiam, « Quæ desunt; ut ostendat putare se ipsum nondum totum pro nobis esse passum. Dicit etiam eum post mortem pati, siquidem adhuc manserunt quæ desint. Hoc in Epistola ad Romanos aliter facit, dicens : « Qui etiam » interpellat pro nobis [2], » Ostendens eum non sola morte fuisse contentum, sed etiam postea facere innumerabilia. Non ergo se ipsum extollens hæc dicit, sed volens ostendere Christum eorum adhuc curam gerere. Et rem facit fide dignam, subjungendo, « Pro corpore ejus. » Nam quod ita se habeat, et non sit improbabile, est perspicuum ex eo quod hæc fiant pro corpore ejus. Vide quomodo nos sibi conjunxit. Cur ergo in medium Angelos adducitis? Cujus factus sum ego, inquit, minister. Quid alios, inquit, introducitis Angelos? ego sum minister. Deinde ostendit se nihil fecisse, siquidem est minister. « Cujus, in- » quit, factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vobis, ut impleam verbum » Dei [3]. » Dispensationem. Aut hoc dicit, quod sic voluit cum ipse abiisset, nos suscipere dispensationem, ne effi-

[1] 2 Cor. v, 18 et 20. — [2] Rom. VIII, 32. — [3] Coloss. I, 25.

ceremini tanquam deserti. Ipse enim est qui est passus; ipse qui legatione fungitur. Aut hoc dicit: Me qui omnium maxime eram persecutor, propterea sivit persequi, ut prædicans sim fide dignus. Aut dicit dispensationem, quoniam non quæsivit opera, neque actiones, neque præclara facinora, sed fidem et baptisma. Non enim aliter verbum suscepissetis. « In vobis, inquit, ut impleam verbum Dei. » Dicit de gentibus, ostendens eos adhuc labare, dicendo, « Ut impleam. » Nam quod gentes disjectæ potuerint dogmatum tantam suscipere altitudinem, non erat Pauli, sed Dei dispensationis. Nam ego, inquit, non potuissem. Cum autem ostendisset, quod majus est, suas perpessiones esse Christi, tunc apertius subjungit, hoc quoque esse Dei, quod verbum in eis impleverit. Et hic ostendit, licet non manifeste, hoc quoque, quod dictum est, potestis audire, ex dispensatione esse; non autem ex incuria; sed ut sitis capaces. Deus enim non repente facit omnia, sed utitur sui demissione propter magnam suam humanitatem. Et hæc est causa quod nunc Christus advenerit, non olim. Et sic ostendit in Evangelio quod servos miserit primos, ne ad cædem filii venirent. Si enim ne filium quidem Dei sunt reveriti, qui post servos venerat, multo magis antea. Si minora præcepta non audierunt, quomodo majora audivissent? Quid ergo dicit? Annon sunt nunc quoque Judæi et Græci imperfectius affecti? Ea vero est summa socordia. Nam post tantum tempus, post tot documenta, adhuc manere imperfectos, est magnæ hebetudinis.

III. Quando ergo dixerint Græci, Cur nunc venit Christus? ne sinamus eos hoc dicere, sed rogemus num recte se gesserit. Ut enim si venisset ab initio, et se non recte gessisset, non suffecisset tempus ad excusationem; ita quoniam se recte gessit, non est æquum ut temporis a nobis exigatur ratio. Neque enim a medico qui morbum curavit,

et sanitati ægrotum restituerit, exigit quispiam rationem curationis: neque ducem exercitus victoria potitum examinat, cur in hoc tempore, et cur in illo vicerit. Nam si non rem recte gessisset, erat interrogandus; cum autem rem recte gesserit, cum laude est excipiendus. Quæ est enim, dic quæso, fide dignior, tua-ne ratiocinatio et calumnia, an rei perfectio? Vicit-ne, annon? hoc ostende: Superior-ne fuit, annon? ad finem-ne perduxit quæ dixit, annon? Hæc sunt de quibus reddenda est ratio. Dic mihi, Deum omnino fateris esse, si non Christum? Ex te autem sciscitor. Deus-ne est sine principio? Dices, sane. Dic autem mihi: cur non ante decies mille annos fecit homines? Vixissent enim longiori tempore. Nam si bonum est esse, multo magis esse diutius. Nunc autem damnum-ne acceperunt ejus temporis quo non fuerunt, annon? Sed damnum acceperunt. Quomodo autem, ipse scit qui fecit. Rursus ex te quæro, cur non omnes repente et simul fecit? et illius quidem qui primus est natus, anima, tot habet annos, altera autem, cum nondum sit facta, minus habet? Cur illum quidem primum, hunc vero posteriorem in hunc mundum induxit? Et hæc quidem vere digna sunt, de quibus quæratur, at non quæ curiose indagentur: nam hoc ne est quidem quærendum. Ego enim dicam causam quam dixi. Pone mihi quidem humanam naturam esse veluti quamdam ætatem: et primis quidem temporibus adolescentis locum habere nostrum genus, iis autem qui sequuntur, juvenis: iis vero qui sunt prope senium, senis. Jam vero cum in flore et vigore fuerit anima, laxatis membris corporis, et bello finito, tunc ducti sumus ad philosophiam. Atqui contra, inquies, res se habet. Eos qui sunt adolescentes docemus, sed non magna dogmata, verum rhetoricam et dicendi facultatem: hæc vero quando florent ætate. Vide autem Deum quoque hæc facere apud

Judæos. Judæis enim tanquam pueris Deus Moysem præfecit litteratórem : et ut pueris hæc fecit ille, adumbrans sicut nos elementa : « Umbram enim, inquit, habens lex » futurorum bonorum , non ipsam rerum imaginem [1]. » Sicut nos pueris et placentas emimus, et nummulos damus, unum ab eis exigentes ut nunc eant ad ludum litterarium. Ita Deus tunc quoque et divitias dedit et delicias, multa concedendo unum ab eis emens , ut audirent Moysem. Propterea dedit eos doctori ac magistro , ne ipsum despicerent, sed ut patrem benevolum exciperent. Vide quomodo illum solum timuerint. Non enim dixerunt : Ubi est Deus, sed, Ubi est Moyses? et cum solum adesset, erat terribilis. Quando igitur male fecerunt, vide quomodo eos puniit. Nam Deus quidem volebat eos abdicare, ipse vero non permittit ; imovero totum fuit Dei ; illo tanquam patre minante ; magistro autem rogante ac deprecante, dicenteque, Mihi condona , et ab hoc tempore eum recipio. Sic desertum fuit ludus litterarius : et sicut pueri cum in ludo litterario fuerint longo tempore , volunt recedere : ita illi quoque tunc assidue quærebant Ægyptum, et flebant, dicentes : Periimus, consumpti sumus, interiimus : et tabulam eorum contrivit Moyses [2], cum veluti quædam nomina eis scripsisset. Quod etiam fecerit magister, cum accepta tabula eam viderit male scriptam, ipsam quoque jacit tabulam, magnam iram volens ostendere : et si confregerit , pater non irascitur. Nam ipse quidem ei scribendæ incubuerat : illi autem non ad eum aspicientes, sed alio conversi , se immodeste et insolenter gerebant : et sicut in ludo litterario , se inter se pulsant : ita tunc quoque se inter se jussit verberare et interimere. Et rursus sicut dans disciplinas, deinde exigens, et non inveniens , ita puniebat. Ut verbi gratia, quænam sunt lit-

[1] Hebr. x, 1. — [2] Exod. xvi.

teræ quæ Dei potentiam indicant? Quæ sunt, inquit, in Ægypto. Sed illæ litteræ significabant plagas, et quod puniat inimicos : et erant eis ludus litterarius accuratus. Quid enim erat aliud punitio inimicorum, quam vestrum beneficium? Alioqui autem vos quoque afficiebat beneficio, et perinde fuit, ut si quispiam dicat quidem se nosse litteras, sparsim autem interrogatus, non inveniat, et verberetur. Ita illi quoque dicebant quidem se nosse Dei potentiam, si sparsim autem ab eis exigeretur ipsa cognitio, ne præbebant quidem, et ideo verberabantur. Vidisti aquam? debes recordari aquæ quæ fuit in Ægypto. Nam qui ex aqua fecit sanguinem, poterit ipse quoque hoc facere. Sicut nos sæpe dicimus pueris, Cum videris in libro elementum, A, recordare quod id habebas in tabella. Vidisti famem? Recordare quod is ipse erat qui germina perdidit. Vidisti bella? Recordare diluvii. Vidisti magnos esse qui terram habitant? sed non majores Ægyptiis. Qui ex eorum medio te exemit, annon multo magis te cum sis extra servaverit? Sed non norant se de sparsis interrogari elementis; propterea verberabantur. Comederunt et biberunt et recalcitrarunt. Oportebat in manna non quærere voluptatem, cum inde ortum malum didicissent. Et idem faciebant quod puer ingenuus missus ad ludum litterarium, qui quærat degere cum servis, et eis ministrare; et cum necessarios ac ingenuo dignos cibos in mensa patris sedens sumere possit, malit frui fœdida et tumultu ac perturbatione plena servorum mensa. Ita et illi Ægyptum quærebant. Et dicebant Moysi; Certe, Domine[1] : omnia quæcumque dixeris faciemus, et audiemus. Et ut patre inemendabiles filios interimere volente, magister assidue deprecatur, id tunc sæpe factum est.

IV. Cur hæc a nobis dicta sunt? Quod a pueris nihil

[1] Exod. XXXIV.

differamus. Vis audire eorum quoque dogmata puerorum esse? « Oculum, inquit, pro oculo, et dentem pro den- » te[1]. » Merito. Nihil enim ad ultionem æque incitatur atque pueri animus. Nam quoniam rationis egestas est et animi motus ac perturbatio : magna autem egestas rationis, et considerationis est in illa ætate, merito ab iræ tyrannide opprimitur puer, et tanta tyrannide, ut sæpe cum ad terram se alliserit et surrexerit, aut irascens genu pulset, aut scabellum evertat, et ita dolorem sedet et iram extinguat. Tale quid etiam Deus fecit, oculum pro oculo dans exculpandum, et dentem pro dente, et Ægyptios perimens, necnon Amalecitas qui ipsos molestia affecerant. Et talia eis promittit, ut si quis dicat : Pater, ille me percussit. Deinde dicat pater : ille homo malus est, illum habeamus odio. Ita etiam Deus. Eis qui tibi sunt inimici ero inimicus, inquit, et eos qui te oderint odero. Et rursus quando precabatur. Balaam, puerilis erat quæ ipsis facta est animi demissio. Sicut enim pueri, cum quidpiam non formidabile vident, ut lanam et similia, statim timent ; tuncque ne timere pergant, id ad manus illorum adducimus, et nutrices jubemus ostendere quid sit. Ita etiam fecit Deus. Quoniam vates erat terribilis, timorem illis convertit in audaciam : et sicut infantes qui ablactantur, omnia habent in parvis calathis : ita illis quoque dabat omnia, et multas delicias. Sed sicut infans requirit mammam, ita isti quoque Ægyptum, et quæ illic erant carnes. Quamobrem non aberraverit ; qui Moysen[2] et doctorem, et altorem et pædagogum appellaverit, et ejus magnam dixerit esse sapientiam. Non sunt enim paria viris jam philosophis præesse, et pueris imperare, ratione minus præditis. Et si aliud quoque vultis audire. Sicut nutrix dicit infanti, Quando es egesturus, vestes tuas colligo,

[1] Deut. XIX, 21. — [2] Laus Moysis.

et compone ; et quandiu considebis. Ita etiam faciebat Moyses. Et sicut omnes animi motus et perturbationes tyrannidem exercent in pueris; nondum enim habent aurigam; inanis gloria, cupiditas, rationis egestas, ira, invidia; ita etiam in Judæis hæc omnia dominatum obtinebant : conspuebant, Moysem verberabant : et sicut puer accipit lapidem, et omnes clamamus : O ne jeceris, ta illi quoque lapides cupiebant adversus patrem, ille vero fugiebat. Et sicut si ornamentum aliquod habeat pater, ab eo petit puer ornamenti cupidus, ita etiam fecerunt Dathan et Abiron[1], insurgentes adversus sacerdotium. Erant autem omnium maxime invidi, rixosi et imperfecti in omnibus. Tunc ergo, dic mihi quæso, oportuit Christum apparere; tunc hæc præcepta dare philosophica; quando furebant libidine, quando erant equi in fœminas insanientes, quando serviebant pecuniæ et ventri? sed effudisset documenta philosophiæ disserens cum insipientibus : et neque hæc, neque illa didicissent : et sicut is qui ante elementa docet legere, nunquam ne elementa quidem docebit; ita tunc quoque : Sed non nunc. Nam per Dei gratiam multa mansuetudo et multa virtus ubique est plantata. Pro omnibus ergo gratias agamus, et ne simus nimium curiosi. Nam tempus nos nescimus, sed effector temporis, et opifex sæculorum. Omnibus ergo illi cedamus ; hoc est enim Deum glorificare, de iis quæ facit, rationem non exigere. Sic et Abraham dedit gratiam Deo : « Persuasum habens, inquit, quod id quod promisit potens est etiam facere[2]; » ille ne de futuro quidem est sciscitatus. Nos autem etiam de præteritis rationem inquirimus. Vide quanta sit amentia, quantum ingrati animi vitium. Sed de cætero desistamus : nihil enim ex eo lucri accipitur, sed magnum damnum : et grato simus animo

[1] Num. XXVI. — [2] Rom. IV, 21.

in nostrum Dominum : et Deo gloriam emittamus, ut pro omnibus offerentes gratiarum actionem, ejus misericordia dignemur; gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri simulque sancto Spiritui gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA V.

CAPUT II.

Mysterium quod fuit absconditum a sæculis, et generationibus : nunc autem manifestatum est sanctis ejus, quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti hujus; in gentibus, quod est Christus in nobis spes gloriæ. Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem in omni sapientia : ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu[1].

I. Cum dixisset ea quæ sumus assecuti[2], et ostendisset Dei benignitatem, et honorem, ex magnitudine eorum, quæ data sunt, rursus adducit aliam amplificationem, nempe quod nec ante nos quispiam eum novit. Quod etiam facit in Epistola ad Ephesios, dicens? Neque Angeli, neque Principatus, neque ulla alia creata virtus[3], sed solus Dei Filius novit. Ideo non solum dixit conditum, sed etiam absconditum : et quod etiamsi nunc factum sit, est tamen vetus : et quod Deus hæc ab initio volebat, et sic

[1] Coloss. I, 26-28. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 524-526. — [3] Ephes. III, 5.

erat constitutum. Cur autem, nondum dicit. « A sæculis, » inquit, ab initio. » Et mysterium jure vocat quod nemo noverat nisi Deus. Et ubi absconditum ? « In Christo : » Sicut dicit Epistola ad Ephesios : aut sicut quando dicit Propheta : « A sæculo et usque in sæculum tu es[1]. Nunc autem manifestatum est sanctis ejus, inquit, » Quamobrem totum est Dei dispensationis. Nunc autem manifestatum est, inquit ; non dixit factum est, sed « Manifestatum » est sanctis ejus. » Itaque nunc quoque adhuc absconditur, siquidem manifestatum fuit solis sanctis. Ne illi ergo vos decipiant : nesciunt enim cur solis iis quibus voluit, inquit. Vide quomodo ubique reprimit eorum interrogationes. Quibus voluit Deus, inquit, notas facere. Ejus autem voluntas non caret ratione ; eos gratiæ magis reddens obnoxios, quam si ipsos sineret de rebus a se recte gestis gloriari. Quidnam sint divitiæ gloriæ mysterii hujus in gentibus, graviter dixit et præclare, et ex magno affectu pondus addidit, amplificationum quærens amplificationes : est enim hoc quoque amplificationis, indefinite dicere, « Di- » vitiæ gloriæ mysterii hujus in gentibus. » Nam maxime apparet in gentibus, sicut etiam dicit alibi : « Gentes pro » misericordia glorificare Deum [2]. » Nam apparet quidem etiam in aliis, multo magis autem in his magna gloria mysterii. Homines enim sensu minus præditos quam lapides, repente deduxisse ad dignitatem Angelorum, solummodo per nuda verba, et fidem solam, absque omni operatione, revera est gloria et divitiæ mysterii. Ut si quis canem fame et scabie perditum, turpem et deformem, et qui ne moveri quidem posset, sed jaceret, repente et hominem fecerit, et in sede regia ostenderit. Vide namque. Lapides adorabant et terram, et didicerunt quod et cœlo et sole sint meliores, et universus mundus eis serviat.

[1] Psal. LXXXIX, 2. — [2] Rom. XV, 9.

Erant captivi, et in vinculis diaboli : repente fuerunt supra caput ejus, eique imperabant, et eum flagellabant. Cum dæmonum essent captivi et servi, corpus Domini Angelorum et Archangelorum facti sunt. Qui ne quid esset quidem Deus sciebant, mox in eodem cum Deo throno consederunt. Vis videre innumerabiles gradus supra quos exilierunt? Oportebat primum discere quod lapides non sint dii. Secundo autem, quod non solum non sint dii, sed etiam minores hominibus. Tertio, quod et brutis minores. Quarto, quod et plantis. Quinto, quod extrema simul collegerunt. Quod non solum lapides, sed nec terra, nec animantia, neque plantæ, nec homo, nec cœlum, vel quod excelsius est, quod non lapides, non animalia, non plantæ, non elementa, non superna, non inferna, non homo, non dæmones, non Angeli, non Archangeli, non aliqua alia ex supernis illis Potestatibus, debet coli ab humana natura. Tanquam ex profundo aliquo haurientes discere oportebat, quod qui est omnium Dominus is est Deus : quod eum solum oportet colere, quod res pulchra et bona sit admiranda vitæ institutio : quod mors præsens non sit mors, quod vita non vita : quod corpus resurgat, quod incorruptibile fiat, quod ascendat in cœlos, quod assequatur immortalitatem, quod stet cum Angelis, quod illuc transferatur. Sed hunc qui illic erat in imo, cum hæc omnia superasset ac transiliisset, superius collocavit in throno : illum qui erat infra lapides, effecit superiorem Angelis et Archangelis et Thronis et Dominationibus. Revera bene dixit, quæ sunt divitiæ gloriæ hujus mysterii. Ac si quis philosophum quempiam stultum esse statim ostenderet. Imovero quidquid dixeris, nihil dices. Pauli namque verba indefinita sunt : « Quæ sunt divitiæ, inquit, » gloriæ mysterii hujus in gentibus; » quod est Christus in vobis? Rursus oportebat scire, quod qui est superior om-

nibus, et imperat Angelis, et in alias omnes Potestates obtinet dominatum, descendit infra, et factus est homo, et passus est innumerabilia, et resurrexit, et est assumptus.

II. Hæc omnia erant illius mysterii : et cum encomio id ponit dicens : « Quod est Christus in vobis. » Si est autem in vobis, cur Angelos quæritis doctores ? Mysterii hujus. Est enim aliud quoque mysterium. Sed hoc est revera mysterium quod nemo novit, quod est admirabile, quod est præter communem expectationem, quod abscondebatur. Quod est, inquit, Christus in vobis, « Spes gloriæ, » quem nos annuntiamus, a superis eum ferentes. Quem nos, non Angeli, docentes et admonentes, non imperando, neque cum necessitate. Nam hoc quoque est Dei benignitatis, non adduci tyrannice. Quoniam illud docentes, erat magnum, subjunxit, admonentes; quod magis erat patris quam doctoris et magistri. Quem nos, inquit, annuntiamus, admonentes omnem hominem, et docentes omnem hominem in omni sapientia : id est, cum omni sapientia et prudentia; vel omnia in sapientia dicentes. Itaque omni sapientia est opus. Talia enim posse discere non est quorumvis. « Ut exhi» beamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu. » Quid dicis, omnem hominem ? Certe, inquit, nostrum studium in eo ponimus. Quid enim si non hoc fiat ? Studuit beatus Paulus perfectum facere. Igitur hoc est perfectio; illud autem res est imperfecta. Quo fit ut si quis non omnem habeat sapientiam, sit res imperfecta. « Per» fectum in Christo Jesu. » Non in lege, neque in Angelis : illud enim non perfectum. In Christo; hoc est, in cognitione Christi. Qui scit quid Christus fecerit, plus sapit quam Angeli. « In Christo Jesu, in quo et laboro cer» tando [1]. » Non leviter nec quomodocumque, inquit, studeo, sed laboro decertans cum multo studio, id est, cum

[1] Coloss. I, 29.

multis vigiliis. Si ego pro vestris bonis adeo vigilo, multo magis vos debetis. Deinde rursus ostendit rem esse divinam. « Secundum operationem ejus quæ operatur in » me in virtute. » Ostendit hoc esse opus Dei. Qui ergo me ad hoc facit fortem et robustum, palam est quod hoc velit. Et ideo dicit initio, « Per voluntatem Dei. » Quamobrem non solum hoc posuit utens modestia, sed et vere dicens: « Certando. » Hoc dicens, ostendit esse multos qui cum eo pugnant. Deinde rursus magna est benevolentia. « Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam » pro vobis, et pro iis qui sunt Laodiceæ[1]. » Deinde ne hoc videatur esse eorum imbecillitatis, conjunxit etiam alios, et nondum reprehendit. « Et quicumque non vide- » runt faciem meam in carne. » Divine hic ostendit se eos assidue videre in spiritu. Suo autem testimonio eis tribuit multam dilectionem. Ideo infert « Ut consolentur corda » ipsorum, instructi in charitate, et in omnes divitias ple- » nitudinis intellectus in agnitione mysterii Dei patris et » Christi Jesu : in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et » scientiæ absconditi[2]. » Jam dogma aggredi contendit et enititur : neque accusans, neque eos liberans ab accusatione. Certamen, inquit, habeo, seu contendo et laboro. Quare? Ut sint compacti. Hoc est quod dicit, ut stent firmi et stabiles in fide. Sed non sic ponit, verum resecat quæ sunt accusationis; hoc est, ut sint uniti cum charitate; neque cum necessitate, neque cum violentia. Nam sicut dixi, absque molestia illos semper hortatur; et propterea dicit : Angor quia cum dilectione, et lubenter agere volo. Non ore solum, neque temere et inconsiderate fieri volo congregationem : sed ut corda eorum accipiant consolationem : compactorum in charitate in omnes divitias certæ persuasionis intellectus, hoc est, ut non de ulla re dubi-

[1] Coloss. II, 1. — [2] Ibid. 2, 3.

tent : ut de omnibus sint plene persuasi. Certam autem et plenam persuasionem dixit eam quæ est per fidem : est enim etiam persuasio per ratiocinia ; sed illa nihili est æstimanda. Scio vos credere, sed volo vos esse plene persuasos. Non in divitias solum, sed in omnes divitias. Ut sitis in omnibus et plene persuasi. Vide autem beati hujus prudentiam. Non dixit : Male facitis quod non plenam habetis persuasionem, nec eos accusavit : sed, Nescitis quomodo studeam, ut plene persuasum habeatis cum intelligentia, non temere, nec leviter. Nam quoniam dixit fidem : Ne existimetis, inquit, quod temere dixerim et inutiliter, sed cum intelligentia, cum charitate. « In agnitione mys- » terii Dei patris et Christi. » Quamobrem hoc est Dei mysterium, per Filium adduci ; et Christi, « In quo sunt om- » nes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi. » Si autem sunt in ipso, sapienter quoque nunc venit. Cur ergo stulti quidam criminantur? Vide quomodo loquitur cum simplicioribus. « In quo sunt omnes thesauri. » Ipse novit omnia. « Absconditi. » Nam ne jam existimetis vos habere universum. Sunt enim absconditi etiam ab Angelis, non a vobis solis. Quamobrem sunt ab eo omnia petenda : ipse dat sapientiam et cognitionem. Dicendo ergo thesauros, ostendit multitudinem ; dicendo vero, omnes, eum nihil ignorare ; dicendo autem absconditi, quod solus sciat. » Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate ser- » monum [1]. »

III. Vides, inquit, me hæc dixisse, ne quæratis ab hominibus. Decipiat, inquit, in probabilitate sermonis. Quid tum enim si dicit probabiliter? « Nam et si in corpore ab- » sens sum : sed spiritu vobiscum sum [2]. » Consequens erat dicere ; nam si carne absum, novi tamen deceptores. Nunc autem desiit in encomium. « Gaudens et videns ordinem

[1] Coloss. II, 4. — [2] Ibid. 5.

» vestrum, et firmamentum ejus, quæ in Christo est, fidei » vestræ. Ordinem, » bene constitutum dicit ordinem. « Et » firmamentum fidei, quæ in Christo est. » Hæc magis sunt laudis : et non dixit fidem, sed firmamentum, tanquam militibus ordinate firmiterque stantibus. Quod est firmum ac solidum non dolus labefactat, non tentatio. Non solum, inquit, non cecidistis, sed nec ordinem vestrum confudit aliquis. Se ipsis stitit et exhibuit, ut timerent tanquam præsentem. Sic enim servatur ordo, nempe id quod ex soliditate ac firmamento est condensatum. Sic enim fit firmamentum, quando multa coacta ac congregata dense et indivulse conglutinaveris, ut fit in muro : hoc autem est opus charitatis. Eos enim qui apud se sunt, quando exacte conglutinarit ac conjunxerit, fortes reddit ac solidos. Fides quoque rursus hoc ipsum facit, quando non sinit ingredi ratiocinia. Nam sicut ratiocinia dividunt et concutiunt, ita consolidat fides et condensat. Quia enim Deus nos majoribus affecit beneficiis, quam quæ possit humana ratio assequi, merito fidem introduxit. Fieri enim non potest ut sit firmus ac solidus, qui exigit rationes. Ecce enim quæ graviora et majora sunt apud nos, ratiociniis vacua, soli adhærent fidei. Nusquam est Deus, et est ubique. Quid est hoc magis a ratione alienum? Unumquodque per se est perplexum et refertum hæsitatione. Non est enim in loco; neque est ullus in quo sit locus. Non est genitus; non se ipsum fecit, non cœpit esse. Quænam ratio hæc susceperit, si non sit fides? Annon videtur esse ridiculum, et nullum habere finem magis quam ænigma? Atque quod sit sine principio, et ingenitus, et incircumscriptus, et infinitus, ita est dubium et perplexum. Quod sit autem incorporeus, videamus num possimus indagare ratione. Deus est incorporeus. Quid est incorporeus? Solum verbum nudum : mens enim nihil suscepit, neque sibi figu-

ram impressit. Nam si figuram impresserit, venit ad naturam, et ea quæ sunt efficientia corporis. Quamobrem dicit quidem ore; sed quid dicat non novit cogitatio, aut unum solum, nempe quod non sit corpus, hoc solum novit. Et quid dico de Deo? In anima enim quid est incorporeum, quæ est facta, quæ inclusa, quæ circumscribitur? Dic, ostende: sed non potes. Est aër? Sed aër est corpus, etiamsi non solidum, et ex multis constat quod sit corpus laxum. Ignis est corpus: sed operatio animæ est incorporea. Quare? Si quidem omnia pervadit. Si ipsa est corpus, in loco est incorporeum. Ergo circumscribitur. Quod autem circumscribitur, est in figura. Figuræ autem ex linea: lineæ autem sunt corporum. Rursus quod est expers figuræ quamnam habet notionem? Non habet figuram, non formam, non locum. Vides quomodo mens caligat? Rursus natura illa non est capax malorum, sed et sua sponte quispiam est bonus. Est ergo capax. Sed dici non potest, absit. Rursus ad hoc ut esset, volens deductus est, an nolens? Sed nec hoc dici potest. Rursus circumscribit orbem terræ, annon? Si non circumscribit, ipse circumscribitur. Si autem circumscribit, est infinitus natura. Rursus circumscribit se ipsum? si circumscribit se ipsum, non est ergo sibi sine principio, sed nobis. Non est ergo natura sine principio. Ubique oportet dare contraria. Vides quanta sit caligo, et quod ubique opus sit fide. Ipsa est firma ac solida. Sed si vultis, veniamus ad his minora. Habet operationem illa essentia. Et quid est in eo operatio? Motus-ne aliquis? Non est ergo immutabilis. Nam quod movetur, non est immutabile. Nam ex immobilitate movetur, sed tamen movetur, et nunquam stat. Quonam autem motu, dic quæso? Apud nos enim sunt septem, sursum, deorsum, intra, foras, dextra, sinistra, circulariter; aut si non hoc, augmentum, dimi-

nutio, ortus, interitus, alteratio. Sed nullo horum, verum eo motu quo mens, movetur. Sed nec hoc quidem : absit. In multis enim etiam absurde mens movetur : Velle est operari. Omnes autem homines vult esse bonos et salvos. Quomodo non fit? Sed aliud est velle, aliud operari. Ad operationem ergo non sufficit velle. Quomodo ergo dicit Scriptura, « Omnia quæcumque voluit fecit [1] ? » Et rursus, leprosus dicit Christo, « Si velis, potes me mundare [2]. » Vultis aliud quoque dicam? Quomodo ex iis, quæ non erant, facta sunt quæ sunt? Quomodo in nihilum dissolvuntur? Quid est cœlo altius? Illo autem altius quid? Et illo quid? Et quid post illud? et hoc in infinitum. Quid infra terram est? mare : et post ipsum quid? et rursus post illud? Sed in dexteris et sinistris nonne eadem est dubitatio?

IV. Sed hæc quidem sub aspectum non cadunt. Vultis in iis quæ cernuntur deducamus orationem? In iis quæ jam evenerunt? Dic mihi quomodo bellua Jonam habebat in ventre, et non peribat? Annon id est expers rationis? Annon temere movetur? Quomodo justo pepercit? Quomodo calor non eum suffocavit? Quomodo non putrefecit? Nam si in profundo solum esse, periculosum est, esse etiam in visceribus, et in illo calore, longe periculosius. Quomodo illinc spirabat aërem? quomodo duobus animantibus sufficiebat respiratio? Quomodo autem eum evomuit illæsum? Quomodo et loquebatur? Quomodo et apud se erat et precabatur? Annon sunt hæc incredibilia, si ratione exquiramus? Sin autem fide, valde credibilia. Dicam et quod est hoc amplius. Frumentum in sinu terræ corrumpitur et resurgit. Vide miracula contraria, et quæ alterum ab altero vincuntur. Est mirandum quod non putruerint : est mirandum quod putrefacta resurrexerint.

[1] Psal. cxiii, 1. — [2] Matth. viii, 2.

Ubi sunt qui non credunt resurrectioni, et dicunt : Hoc os quomodo huic conglutinatur? et ejusmodi fabulosa introducunt. Dic mihi Elias, quomodo ascendit in curru ignis? Ignis solet urere, non sursum tollere. Quomodo vivit tantum tempus? In quo est loco? Quare hoc factum est? Quo autem translatus est Enoch? Eo-ne cibo vescitur quo nos? Et quid vetat quominus sit hic? At non vescitur? et cur fuit translatus? Vide Deum paulatim nos erudientem. Transtulit Enoch : hoc non est magnum. Hoc nos rursus docuit in Eliæ in altum evectione. Rursum inclusit Noë in arca. Neque hoc est ita magnum. Hoc nos docuit in Prophetæ inclusione in ceto. Sic vetera quoque præcursoribus opus habuerunt et figuris. Sicut enim in scalis primus gradus transmittit ad secundum; a primo autem non licet venire ad quartum, et iste ad illum, ut ille ad istum sit via : neque ante primum fieri potest ut veniatur ad secundum; ita hic quoque. Et vide signa signorum : et videbis hoc in scala quam vidit Jacob. Superius quidem firmus et stabilis stabat Dominus : inferius autem Angeli ascendebant et descendebant. Prophetice nuntiabatur quod Filium haberet Pater : oportebat hoc credi. Undenam vis ostendam signa? ab alto infra, ab imo supra? Ostendendum erat quod gignat impatibiliter; propterea genuit primum sterilis. Imovero ab alto petitum ducamus sermonem. Credi oportebat quod ex ipso. Quid ergo? hoc fit, sed obscure, utpote in umbra et figura; sed fit : et procedendo fit quodam modo manifestius. Ex homine solo est mulier, et ille manet integer. Rursus conceptionis ex virgine oportebat esse aliquod signum. Parit sterilis, non semel, sed bis et ter, et sæpe. Generationis ergo ex virgine sterilis fuit quidem typus, et illa mentem transmittit ad fidem. Hoc rursus fuit typus quod solus Deus possit gignere.

[1] 4 Reg. II.

Si enim quod est præstantius homo, etiam absque eo paritur, multo magis generatur ex eo quod est illo præstantius. Est alia quoque generatio typus veritatis; nempe nostra ex spiritu. Hujus rursus typus est sterilis, quoniam non ex sanguinibus. Ipsa vero supernæ generationis typus est. Atque illa quidem ostendit ejus impatibilitatem; hæc vero ex solo posse generari. Est Christus superne in omnes dominatum obtinens. Oportebat hoc credi. Fit hoc in terra in homine. « Faciamus hominem, inquit, ad ima- » ginem et similitudinem nostram[1], » ut brutis omnibus imperet. Ita non verbis, sed rebus etiam nos docuit. Naturæ separationem significat paradisus, et omnium optimum et præstantissimum esse hominem. Christus erat resurrecturus : vide jam quot signa; Enoch, Elias, Jonas, quæ facta sunt in fornace, quæ tempore Noë facta est inundatio, semina, plantæ, nostra, et omnium animalium generatio. Nam quoniam in hoc omnia periclitabantur, hoc maxime omnium multas habuit figuras. Quod omnia non sine providentia gerantur, ex iis quoque quæ apud nos fiunt potest conjici. Nullum enim eorum sine providentia manet. Sed et greges, alia omnia opus habent ut regantur. Et quod casu non facta sint omnia, ostendit gehenna : ostendit etiam diluvium quod fuit tempore Noë, ignis, demersio Ægyptiorum, quæ facta sunt in deserto. Oportebat et baptismum multa præcedere; facta sunt illa, quæcumque in aqua, atque alia innumerabilia, ut quæ facta sunt in veteri, quæ in piscina; quod qui sanus non erat mundaretur, ipsum diluvium, baptisma Joannis. Oportebat credi, quod filium suum tradat Deus : hoc prius fecit homo. Quis ille? Abraham patriarcha. Horum ergo omnium typos, si velimus, inveniemus, si quæramus in Scriptura. Sed ne defatigemur, verum in his nos compo-

[1] Gen. I, 26.

namus. Firmam et stabilem habeamus fidem : exactam et accuratam ostendamus vitæ nostræ institutionem ; ut cum per omnia Deo gratias egerimus, promissis etiam iis qui diligunt eum dignemur bonis, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT II.

Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum nostrum, in ipso ambulate, radicati et superædificati in ipso, et confirmati in fide, sicut et didicistis, abundantes in illa in gratiarum actione[1].

I. Prius illos proprio prævenit testimonio, dicens, « Sicut » accepistis. » Nihil alienum, inquit, introducimus ; ergo neque vos. « In eo ambulate. » Ipse enim est via quæ adducit ad Patrem. Non in Angelis, non illuc ducit hæc via. « Ra- » dicati ; » hoc est fixi ac stabiles, non aliquando quidem hanc ; aliquando vero illam ; sed radicati. Quod est autem radicatum seu quod radices egit, non poterit transmoveri. Vide quam proprias et appositas ponit dictiones. « Et su- » perædificati, » inquit, hoc est, mente ad ipsum pertingentes. « Et confirmati in ipso : » hoc est, ipsum tenentes, tanquam super fundamentum ædificati. Ostendit eos cecidisse : Iloc enim indicat illud, Ædificati. Revera enim

[1] Coloss. II, 6, 7.

ædificium est fides : et opus est forti fundamento, stabilique et tuta ædificatione. Nam si quis in tuto non ædificaverit, labascit. Et si tuto, et non firmetur, non stat amplius. « Sicut et didicistis. » Rursus sicut, significat nihil novum dici. « Abundantes, inquit, in illa in gratiarum actione. » Hoc est, enim eorum qui sunt memores beneficii : non solum, inquam, gratias agere, sed cum magna abundantia : plus quam didicistis, si fieri potest, cum magna animi contentione. « Videte ne quis vos decipiat[1]. » Vides quomodo ostenderit esse furem, et alienum, et sensim ingredientem ? Jam enim statuit ipsum ingredientem. Et pulchre dixit συλαγωγῶν, suffurantem; ut si quispiam aggerem inferne suffodiens, sui sensum non præbeat, illud vero labatur; sic ille facit. Videte ergo : hæ sunt enim illius partes ne sensum quidem sui præbere. « Per philosophiam. » Deinde quoniam veneranda videtur esse philosophia, addidit. « Et » inanem fallaciam. » Est enim bona quoque deceptio et bonus dolus quo multi sunt decepti, quem non fallaciam quidem aut deceptionem oportet vocare. De qua dicit Jeremias : « Decepisti me, Domine, et deceptus sum[2]. » Nam quod est hujusmodi, ne deceptio quidem dicendum est. Nam et patrem suum decepit Jacob, sed non erat deceptio, verum dispensatio. Per philosophiam, inquit, et inanem fallaciam, « Secundum traditionem hominum, secun- » dum elementa mundi, et non secundum Christum. » Jam attingit reprehensionem dierum observationis, elementa mundi dicens solem et lunam. Sicut etiam dicebat in Epistola ad Galatas : « Quomodo convertimini ad infirma et » egena mundi elementa[3] ? » Et non dixit dierum observationes, sed totius mundi præsentis : ut ostendat quam sit res vilis. Nam si mundus nihil est, multo magis elementa. Cum ergo ostendisset quam multis affecti fuerint benefi-

[1] Coloss. II, 8. — [2] Jerem. XX, 7. — [3] Galat. IV, 9.

ciis, tunc affert accusationem, ut majorem ostendat, et arguat auditores. Hoc etiam semper faciunt Prophetæ, prius ostendunt beneficia, et tunc augent accusatione; sicut dicit Esaïas : « Filios genui, et exaltavi, ipsi vero me » spreverunt. » Et rursus, « Populc meus, quid feci tibi, aut » in quo te dolore affeci, et tibi molestus fui[1] ? » Et David, ut quando dicit : « Exaudivi te in abscondito tempestatis. » Et rursus, « Aperi os tuum, et implebo illud[2]. » Et ubique sic invenies. Si ergo illi quidquam dicerent, non persuaderi oportet : nunc autem, etiam absque beneficiis, illa oporteret fugere. « Et non secundum Christum. » Nam etsi ita res se haberet ut possetis et huic et illi servire, ne sic quidem oporteret. Nunc autem non sinunt illa vos esse secundum Christum : ea vos inde abducunt. Cum prius græcas labefactasset observationes, tunc etiam evertit judaïcas. Nam et Græci et Judæi plura observabant. Sed illi quidem ex philosophia ; hi vero ex lege. Prius ergo accedit ad eos apud quos majora erant accusanda. Quomodo non secundum Christum? « Quia in ipso habitat om- » nis plenitudo Divinitatis corporaliter, et estis in illo re- » pleti. Qui est caput omnis principatus et potestatis[3]. »

II. Vide quomodo in eorum accusatione illud confodit, prius ponens solutionem, et tunc objectionem : minime enim suspecta est hæc solutio, et magis admittit auditor, utpote cum qui dicit, non ad id studium conferat. Nam illic quidem etiam contendit ne vincatur : hic autem minime. « Quia in ipso habitat. » Hoc est, quia Deus in ipso habitat. Sed ne existimes eum esse conclusum tanquam in corpore, dicit : « Omnis plenitudo Divinitatis corporaliter : » et estis in illo repleti[4]. » Alii aiunt eum dicere Ecclesiam ab ejus Divinitate repletam, sicut alibi dicit : « Qui omnia

[1] Isai. I, 2, et Mich. VI, 3. — [2] Psal. LXXX, 8. — [3] Coloss. II, 9. — [4] Ibid. 10.

» implet in omnibus[1] ; » corporaliter autem est, tanquam corpus in capite. Quomodo ergo non subjunxit : Quæ est Ecclesia ? Quidam aiunt eum de Patre dicere, Divinitatis plenitudinem in ipso habitare ; sed perperam. Primum quidem, quia habitare non proprie dicitur de Deo. Secundo, quia plenitudo non est quæ suscipitur. « Nam Do- » mini est terra, et plenitudo ejus[2]. » Et rursus Apostolus, « Donec plenitudo gentium advenerit[3]. » Totum dicitur plenitudo. Deinde quid sibi vult illud, « Corporaliter ?» Sicut in capite. Cur autem rursus idem dicit : « Et estis in » illo repleti ? » Quid ergo illud est ? Quia nihil minus habetis quam ille. Sicut in illo habitavit, ita etiam in vobis. Semper enim contendit Paulus ut nos adducat prope Christum : ut quando dicit : « Conresuscitavit, et consedere » fecit : » et, « Si sustinuerimus, et conregnabimus : » et, « Quomodo non etiam cum ipso omnia nobis donabit[4] ; » vocans etiam cohæredes. Deinde de dignitate, « Et ipse est » caput omnis principatus et potestatis. » Qui est superior omnibus, et causa omnis principatus et potestatis, annon est consubstantialis ? Deinde admirabiliter subjunxit beneficium, et multo admirabilius quam in Epistola ad Romanos. Nam illic quidem dicit : « Circumcisio cordis in spiritu, » non littera[5] : » hic autem, in Christo. « In quo et circum- » cisi estis circumcisione non manu facta, in expoliatione » corporis carnis, sed in circumcisione Christi[6]. » Vide quomodo proxime ad rem accedit. Dicit in expoliatione, non dixit in spoliatione. Expoliationem corporis peccatorum, Veterem dicit vitam. Eadem assidue et varie versat, sicut superius dicebat : « Qui eripuit nos a potestate tenebrarum, » et abalienatos reconciliavit ut essemus sancti et incul-

[1] Ephes. I, 13. — [2] Psal. XXIII, 1. — [3] Rom. XI, 25. — [4] Ephes. II, 6 ; 1 Tim. I, 12, et Rom. VIII, 23, et 17. — [5] Rom. II, 29. — [6] Coloss. II, 11.

» pati[1]. » Non amplius, inquit, in gladio est circumcisio, sed in ipso Christo. Non enim manus infert, sicut illic, hanc circumcisionem, sed spiritus. Non partem, sed totum hominem circumcidit. Corpus est et hoc, et corpus est illud : sed illud quidem carne, hoc vero spiritualiter circumciditur, sed non sicut Judæi. Non enim carnem, sed peccata exuistis. Quando et quomodo ? In baptismate. Et quod vocat circumcisionem, vocat etiam sepulcrum. Vide quomodo rursus transit ad justificationes. Peccatorum, inquit, carnis, quæ fecerunt in carne. Dicit majus circumcisione. Non enim jecerunt id quod est circumcisum, sed perdiderunt, sed corruperunt. « Consepulti ei, inquit, in » baptismo, in quo et consurrexistis per fidem operationis » Dei, qui suscitavit illum a mortuis[2]. » Sed non est solum sepulcrum. Vide enim quid dicat : « In quo et consurrexis- » tis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mor- » tuis. » Recte dixit : totum enim est fidei. Credidistis quod Deus potest suscitare ; et ita suscitati estis. Deinde et quod est fide dignum : Qui suscitavit, inquit, illum a mortuis. Jam ostendit resurrectionem. « Et vos cum mortui essetis » in delictis et præputio carnis vestræ, convivificavit cum » illo[3]. » Eratis enim morti obnoxii. Quod si etiam mortui essetis ; non frustra. Sed utili morte essetis mortui. Vide quomodo rursus ostendit quænam erant meriti, per ea quæ subjunxit : « Donans nobis omnia delicta, delens quod ad- » versus nos erat chirographum decreti, quod erat contra- » rium nobis. Et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci : » et expolians principatus et potestates, traduxit confiden- » ter palam, triumphans illos in semetipso[4]. » Donans nobis, inquit, omnia delicta ; quænam ? quæ efficiebant mortalitatem. Et quid ? Sivit-ne ea manere ? Nequaquam, sed delevit, non solum expunxit, sed delevit, ita ut non appa-

[1] Coloss. I, 21. — [2] Id. II, 12. — [3] Ibid. 13. — [4] Ibid. 11, 14, 15.

rerent. In decretis, inquit, seu dogmatibus. In quibusnam? In fide. Sufficit ergo credere. Non operibus opera; sed opera fidei addidit. Et quid postea? Remissioni rursus subjungit deletionem. Et ipsum, inquit, tulit de medio. Et ne sic quidem servavit, sed et id disrupit affixum cruci. « Expolians principatus et potestates, traduxit confidenter » palam, triumphans illos in semetipso. » Nusquam locutus est tam magnifice.

III. Vides quantum posuerit studium ut deleretur chirographum? nempe eramus omnes obnoxii peccato et pœnæ: ipse punitus solvit et peccatum et pœnam. Punitus autem fuit in cruce. Illic ergo ipsum affixit: deinde ut qui haberet potestatem ipsum disrupit. Quodnam chirographum? Aut id dicit quod dicebant Moysi, « Quæcumque » dixit Deus faciemus et audiemus [1]. » Aut si non hoc, quod Deo debeamus obedientiam. Aut si non hoc, id quod tenebat diabolus, chirographum quod Deus fecit Adamo dicens: « Quo die e ligno comederis, morieris [2]. » Hoc ergo chirographum tenebat diabolus: nec id nobis dedit Christus, sed ipse id scidit. Quod quidem est ejus qui lætus remittit. « Expolians principatus et potestates. » Diabolicas dicit potestates: vel quia eas inducrat humana natura: aut quoniam eas habebat tanquam ansam; homo factus amovit ansam. Hoc sibi vult illud, Traduxit? Recte dixit, « Traduxit. » Nunquam tam turpiter et indecore se gessit diabolus. Nam cum eum se habiturum expectaret, etiam quotquot habuit perdidit: et corpore affixo mortui resurgebant. Illic vulnus accepit diabolus, cum id letale accepisset a corpore mortuo. Et sicut athleta existimans se percussisse adversarium, letale vulnus accipit; ita etiam hic ostendit quod secure et confidenter mori, est probrum et dedecus diaboli. Ille enim omnia fecisset si potuisset,

[1] Exod. xxiv, 3. — [2] Gen. ii, 17.

ut persuaderet hominibus eum non esse mortuum. Nam quoniam totum quod postea futurum erat tempus, erat signum et indicium resurrectionis : mortis autem; si non illud fuisset, non futurum erat aliud tempus, propterea mortuus quidem est publice, omnibus videntibus. Non resurrexerit autem publicè, ut qui sciret tempus quod postea erat futurum, veritati laturum testimonium. Nam quod mundo vidente supra in ligno occisus sit serpens, hoc est admirabile. Quid enim non fecit diabolus ut clam moreretur? Audi Pilatum dicentem : « Tollite ipsum vos et » crucifigite : ego enim nullam invenio in eo causam[1]. » Et rursus ipsi dicebant Judæi : « Si filius Dei es, descende de » cruce[2]. » Jamvero quoniam letale vulnus accepit, et non descendit, propterea etiam mandatus est sepulturæ : quoniam fieri poterat ut statim resurgeret, ut res crederetur. Atqui in morte quidem privatorum, licet eam imputare animi deliquio : hic autem non ita. Milites enim non fregerunt ejus crura, sicut aliorum, ut manifestum esset eum esse mortuum : et manifesti sunt qui ejus corpus sepelierunt : propterea ipsi Judæi cum militibus obsignant lapidem. Hoc enim erat in quo maxime omnium ponebatur studium, ne id adumbraretur ac tegeretur, et ut essent testes ab inimicis, a Judæis. Audi ipsos dicentes Pilato : « Dixit seductor ille adhuc vivens : Post tres dies resur- » gam. Jube ergo a militibus custodiri sepulcrum[3] : » quod ipsi fecerunt. Audi ipsos quoque postea dicentes Apostolis, « Vultis inducere super nos sanguinem viri hujus[4]. » Ipsius crucis modum non sivit contumelia affici. Nam quoniam Angeli nihil tale sunt passi, propterea facit omnia : ostendens quod rem magnam et præclaram mors gesserit. Ea enim fuit tanquam singulare certamen. Percussit Christum mors; sed Christus percussus eam postea

[1] Joan. XIX, 6. — [2] Matth. XXVII, 42. — [3] Ibid. 63. — [4] Act. V, 28.

sustulit. Mortuo corpore solutus est qui videbatur esse immortalis : et hoc vidit orbis terræ. Et quod est admirabile, hoc alteri non commisit : sed factum est rursus aliud chirographum, non tale quale prius.

IV. Videte ergo ne ex eo arguamur et convincamur, postquam dixerimus, Abrenuntiamus Satanæ, et tecum conjungimur, Christe. Vel potius non est hoc vocandum chirographum, sed fœdus et pactum conventum. Est enim chirographum quando quispiam est debito obnoxius. Hoc autem est fœdus et pactum conventum, non continet pœnam, neque dicit : Si hoc, si non hoc : quod dixit Moyses aspergens sanguinem testamenti. Deus quoque vitam promisit æternam. Hæc omnia sunt pactum conventum. Illic servus agit cum Domino, hic amicus cum amico. « Quo » die, inquit, comedes, morieris[1]. » Statim minæ. Hic autem nihil hujusmodi. Hic nuditas, et illic nuditas. Sed illic quidem cum peccasset nudatus fuit, quoniam peccavit : hic autem nudatur ut liberetur. Exuit tunc ille gloriam quam aliquando habuit ; nunc hic veterem exuit hominem : et priusquam ascendat tam facile exuit quam vestimenta. Ungitur sicut athletæ stadium ingressuri. Simul enim nascitur, et non sicut primus ille qui paulatim ; sed statim. Non sicut olim sacerdotes solo capite, imovero amplius. Nam ille quidem capite, aure dextera, manu, ut et ad obedientiam, et bona opera eum excitaret. Hic autem totus ungitur. Non solum enim venit ut doceatur, sed etiam ut decertet et exerceatur. Ad alteram reducitur creaturam. Nam quando confessus fuerit vitam æternam, confessus est aliam creaturam. Accepit pulverem e terra, et finxit hominem. De cætero autem non pulverem, sed Spiritum sanctum. Hoc fingitur : hoc componitur. Sicut et ipse in utero Virginis. Non dixit, in paradiso, sed, in

[1] Gen. II, 7.

cœlo. Non enim quoniam subjecta est terra, existimes esse in terra. Illuc translatus es in cœlum. Illic hæc fiunt inter Angelos. sursum animam tuam sumit Deus, sursum eam componens et concinnans : te sistit ad sedem regiam. Fingitur ac formatur in aqua, animæ respondentem accipit spiritum. Postquam autem homo fuerit formatus, non ducit ad eum bestias, sed dæmones, et eorum principem : et dicit, « Calcate super serpentes et scorpiones[1]. » Non dicit, « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem » nostram[2]. » Sed quid ? dat eis filios Dei fieri : qui non ex sanguinibus, sed ex Deo, inquit, nati sunt. Deinde ne audias serpentem, statim doceris dicere : Abrenuntio tibi, id est, quidquid dixeris, te non audiam. Deinde ne per alios te expugnet, dicit : Et pompæ tuæ, et cultui tuo, et Angelis tuis. Posuit eum non ut custodiret paradisum, sed ut versaretur in cœlo. Cum primum enim ascenderit, hæc verba loquitur : « Pater noster qui es in cœlis, fiat voluntas tua sicut » in cœlo et in terra[3]. » Non in faciem cadit puer : non lignum vides, neque fontem, sed ipsum Dominum statim amplecteris, commisceris cum corpore, conspergeris cum corpore, quod supra situm est, quo diabolo non licet accedere. Non est mulier ut accedat et decipiat tanquam imbecilliorem. Non est enim, inquit, fœmina, nec masculus[4]. Nisi tu ad ipsum descenderis, non poterit ubi es ascendere. Tu enim es in cœlo. Cœlum autem non patet diabolo. Non habet lignum quo cognosci potest bonum et malum, sed solum lignum vitæ. Non amplius a latere tuo mulier, sed omnes unum sumus a latere Christi. Nam si qui sunt uncti ab hominibus, nihil patiuntur a serpentibus, neque tu patieris aliquid quandiu fueris unctus, ut possis serpentem tenere et suffocare, calcare super serpentes et scorpiones. Sed sicut magna sunt dona, ita quoque magnum est supplicium.

[1] Luc. x, 19. — [2] Gen. i, 26. — [3] Matth. vi, 9. — [4] Galat. iii, 28.

Non licet ei qui cecidit e paradiso, habitare ex adverso paradisi, neque reverti eo unde excidimus. Sed quid postea? Gehenna et vermis non desinens. Sed absit ut quisquam ex nobis sit obnoxius huic supplicio : sed ex virtute viventes, studeamus ea agere quæ ei recta videntur et sunt grata. Deo placeamus, ut possimus et a suppliciis liberari, et æternis bonis perfrui, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

CAPUT II.

Nemo ergo vos judicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. Nemo vos seducat volens in humilitate et religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ : et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum Dei [1].

I. Cum prius dixisset ænigmatice, « Videte ne quis vos » decipiat secundum traditionem hominum : » et rursus superius, « Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in pro» babili sermone ; » et præoccupasset animum, et effecisset sollicitum : deinde interposuisset beneficia, et id am-

[1] Coloss. II, 16-19.

plificasset; tunc subjungit reprehensionem, et dicit, « Nemo » ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei » festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum. » Vides quomodo ea deprimit? Si ea, inquit, assecuti estis, cur vos parvis redditis obnoxios? Et extenuat dicens; Aut in parte diei festi. Non enim tenebant omnia priora; aut neomeniæ, aut sabbatorum. Non dixit, ne ergo servetis : sed, ne quis vos judicet. Ostendit ipsos transgredi et solvere : in alios autem crimen transtulit. Ne sustineatis, inquit, eos qui judicant : sed ne hoc quidem. Verum cum eis solum disserit, non eis os obstruens ac eos reprimens, dicendo, non debetis dijudicare. Sed hæc non attigit. Non dixit, in mundis et immundis. Neque dixit in scenopegiis et azymis et pentecoste; sed, in parte diei festi. Non enim audebant totum servare. Et si servabant, non ut festum agerent. « In parte, » inquit : ostendens quod magna ex parte sit solutum. Nam etsi sabbatum agebant, non tamen exacte et accurate. « Quæ sunt umbra futurorum. » Novi, inquit, testamenti : « Corpus autem Christi. » Alii quidem sic puncto distinguunt. Corpus autem Christi; Veritas autem in Christo fuit. Alii vero, Corpus Christi bravium nemo vobis intervertat, seu intercipiat, καταβραβευθῆναι enim quo verbo Paulus utitur, est quando aliorum quidem et victoria, aliorum vero bravium, seu præmium, quando victoriam assecuto insultatur. Stas supra diabolum et peccatum, quid peccato te rursus subjicis? Propterea dicebat eum esse debitorem legis implendæ. Et rursus, « Num in- » ventus est Christus minister peccati [1]? » quod dicebat scribens ad Galatas. Quando eis iram movit dicendo, præmium intervertat, tunc incipit. « Volens, inquit, in humi- » litate et religione Angelorum [2]. » Quæ non vidit ambulans frustra inflatus sensu carnis suæ. Quomodo in humilitate?

[1] Galat. v, 2. — [2] Id. II, 10.

aut quomodo inflatus? Ostendit totum esse inanis gloriæ. Quid est autem omnino quod dicitur? Erant quidam qui dicerent non oportere nos per Christum adduci, sed per Angelos. Illud enim est majus quam ut id possimus assequi. Propterea susquedeque versat quæ dicta sunt de Christo. « Per sanguinem crucis ejus » reconciliati sumus : quia pro nobis passus est, quia nos dilexit : Et in hoc ipso confixi erant. Nec dixit adductionem, sed religionem. « Quæ » non novit ambulans. » Non enim novit Angelos, sed ita fuit affectus tanquam nosset. Propterea dicit, « Inflatus » sensu carnis suæ, temere, » neque propter rem aliquam veram, sed propter dogma fuit inflatus et humilitatis præ se fert speciem : ac si diceret, ob mentem carnalem, non spiritualem, humana est cogitatio. « Et non tenens caput, inquit, ex quo totum corpus ; » id est, hinc habet ut sit, et ut recte sit. Quid dimisso capite hæres membris? Si illinc excideris, periisti. Ex quo totum corpus. » Quicumque sit, non solum inde habet ut vivat, sed etiam ut illi conjungatur. Universa Ecclesia quandiu habuerit caput, augetur. Non enim arrogantiæ et vanæ gloriæ est affectio, inventum humanæ mentis. Ecce illud, « Ex quo, » dicitur de Filio. « Per nexus et conjunctiones, inquit, subminis- » tratum et constructum, crescit in augmentum Dei. » Quod est secundum Deum, inquit, et ex optimo vitæ instituto. « Si ergo mortui estis cum Christo[1]. » Medium illud ponit, et quod est vehementius utrinque. « Si mortui estis cum » Christo ; ab elementis hujus mundi, quid tanquam viven- » tes in mundo decernitis? » Non habet consequentiam. Oportebat enim dicere, Quomodo tanquam viventes subjicimini elementis? Sed hoc dimisso, quid dicit? « Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contractaveritis. Quæ

[1] Coloss. II, 20.

» sunt omnia in interitu ipso usu secundum præcepta et » doctrinas hominum [1]. »

II. Non estis, inquit, in mundo : quomodo subjicimini elementis? Quomodo hominum observationibus? Et vide quam illos ludificetur : Ne tangas, inquit, ne contrectes, ne gustes, quasi illi a quibusdam magnis abstinerent. « Quæ » sunt omnia in interitu ipso usu. » Multorum dejecit tumorem, et subjunxit : « Secundum præcepta et doctrinas ho- » minum. » Quid dicis? Etiamsi legem dicas, ea jam est doctrina hominum : post tempus, aut ita dixit, quia eam adulterabant ac depravabant ; aut tacite significat ea quæ sunt Græcorum. Totum, inquit, est dogma seu decretum humanum. « Quæ sunt rationem quidem habentia sapien- » tiæ in superstitione et humilitate, et non ad parcendum » corpori, nec in honore quodam ad saturitatem carnis [2]. Rationem, » inquit, non vim ; ergo nec veritatem. Quamobrem etiamsi rationem habeas sapientiæ, aversamur. Nam videtur aliquis esse pius et modestus, et corpus despicere ; neque tamen talis est. « Non in honore aliqno ad » saturitatem carnis. Deus enim dedit honorem : ipsi autem non usi sunt cum honore. Sic quando fuerit dogma seu decretum, id scit vocare honorem, Dedecore, inquit, afficiunt carnem, eam privantes, et potestatem adimentes : non permittentes ut voluntarie dominetur, Deus carnem honoravit. « Igitur si consurrexistis cum Christo, quæ sursum » sunt quærite. Eos conciliat, cum superius probasset eum esse mortuum. Propterea dicit, « Igitur si consurrexistis » cum Christo, quæ sursum sunt quærite [3]. » Non est illic observatio. « Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est » in dextera Dei sedens. » Papæ! quo mentem nostram evexit? Quomodo eos magno implevit spiritu? Non satis habuit dixisse, quæ sursum sunt, neque ubi Christus est. Sed

[1] Coloss. II, 21, 22. — [2] Ibid. 23. — [3] Id. III, 1.

quid? In dextera Dei sedens. Illinc de cætero effecit ut in terram non aspiciatur. « Quæ sursum sunt sapite, non quæ » super terram : Mortui enim estis, et vita vestra abscon- » dita est cum Christo in Deo. Cum autem Christus appa- » ruerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in » gloria [1]. » Vita, inquit, hæc non est vestra; est quædam alia vita vestra. Jam urget ut eos transferat, et contendit ostendere eos sedere superne, etiamsi sint mortui, ex utrisque probans non esse quærenda quæ hic sunt. Nam sive mortui estis, non debetis quærere; sive superne estis, non debetis quærere. Neque apparet Christus, ergo neque vita vestra. In Deo est apud superos. Quid ergo? Quando vivemus? Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc gloriam quærite, tunc vitam, tunc delicias. Hæc sunt quibus iter munit, ut eos abducat a deliciis otioque et requie. Hic est mos ejus, ut alia probans et confirmans, ad alia transiliat. Ut de iis loquens qui cœnam anticipabant, repente delapsus est ad observationem mysteriorum. Magnum enim quidpiam reprehensio, cum facta fuerit citra suspicionem. Abscondita est, inquit, a vobis : tunc vos quoque cum eo apparebitis. Quamobrem nunc non appa retis. Vide quo modo eos transfert in ipsum cœlum. Nam sicut dixi, semper contendit ostendere eos eadem habere quæ Christus. Et per omnes suas epistolas hoc agit, ut ostendat eos societatem et communionem habere in omnibus. Propterea et caput dicit et corpus : et omnia facit, ut hoc repræsentet et exhibeat. Si ergo tunc apparebimus, ne doleamus quando honorem non assequimur. Si hæc vita non est vita, sed est absconsa, tanquam mortui debemus hanc vitam vivere. Tunc et vos, inquit, cum ipso apparebitis in gloria. In gloria dixit, non abs re, nec inconsiderate. Nam et margarita est absconsa quandiu fuerit

[1] Coloss. III, 2-4.

in ostreo. Sive ergo contumelia afficiamur, ne doleamus; sive quodvis patiamur. Non est enim nostra vita hæc vita. Hospites enim et peregrini sumus, « Mortui enim, inquit, » estis. » Quis adeo desipit ut mortuo corpori sepulto aut servos emat, aut domos ædificet, aut pretiosas vestes comparet? Nullus. Nec nos ergo. Sed sicut unum solum quærimus, ne simus nudati; ita hic quoque unum quæramus. Sepultus et noster primus homo, sepultus est non in terra, sed in aqua : non morte ipsum dissolvente, sed eo qui mortem dissolvit, ipsum sepeliente; non lege naturæ, sed jussu fortiore quam sit et natura et dominium. Nam quæ facta sunt a natura, dissolverit etiam quispiam; quæ autem ab ejus jussu, nequaquam. Hac sepultura nihil est beatius, qua omnes lætantur, et Angeli, et homines, et dominus Angelorum. Huic sepulturæ non opus est vestibus, non loculo, nec ulla re alia ejusmodi. Vis videre symbolum seu signum? Ostendam tibi piscinam, in qua alius quidem est sepultus, alius vero resurrexit. In mari Rubro demersi sunt Ægyptii, ascenderunt et pervaserunt Israëlitæ. Res eadem alium quidem sepelit, alium vero generat.

III. Ne mireris si ortus et interitus sit in baptismate. Nam dic mihi, solvere et conglutinare nonne sunt contraria? Cuivis est perspicuum. Hoc facit ignis. Nam ceram quidem dissolvit et perdit; terram autem metallicam conglutinat, et aurum facit. Ita hic quoque. Ceream statuam cum vis ignis deleverit, pro ea aurum reddit. Eramus enim plane lutei ante lavacrum, aurei autem postea. Unde hoc constat? Audi ipsum dicentem : « Primus homo e terra » terrenus; secundus homo divinus e cœlo [1]. » Ego quidem dixi quantum intersit inter lutum et aurum; inveni autem; majorem differentiam cœlestis et terreni. Non tantum autem interest inter lutum et aurum, quantum inter terrena

[1] 1 Cor. xv, 47.

et cœlestia. Cerei eramus et lutei : nos enim liquefecit flamma cupiditatis, multo magis quam ceram ignis : et quævis nos confregit tentatio, multo magis quam luteos lapis. Et si vultis describamus vitam priorem, ut videamus num omnia essent terra et aqua, et hujusmodi ut instar Euripi fluerent et refluerent, essentque veluti pulvis, plane instabilia et diffluentia. Et si vultis, examinemus non priora, sed præsentia, num omnia instar pulveris et aquæ esse reperiamus. Quid enim vis nos dicere? magistratus et principatus? nihil enim in hac vita videtur esse magis æmulandum. Sed magis inveneris pulverem in aëre stantem, quam hæc, nunc maxime. Cui enim non sunt subjecti? Iis qui ipsos amant, Eunuchis, iis qui pecuniæ gratia faciunt omnia, iræ populi, potentiorum indignationi. Qui heri sublimis in tribunali, habebat præcones alta voce clamantes, et multos præcurrentes, et in foro superbe et gloriose incedentes, est hodie vilis, humilis, abjectus, ab omnibus illis desertus, et nudus, tanquam pulvis eventilatus, tanquam unda quæ præteriit. Sicut autem pulvis excitatur a nostris pedibus; ita etiam pariuntur magistratus ab iis qui versantur in pecuniis, et in tota vita locum et ordinem habent pedum : et sicut pulvis quidem, cum extollitur, magnam partem tenet aëris, ipse autem est modicus : ita etiam magistratus : et sicut pulvis excæcat oculos, ita etiam fastus principatus orbat mentis oculos. Sed quid? vis excutiamus rem valde optandam, nempe divitias. Age, eas sigillatim examinemus. Habent delicias, habent honores, habent potentiam. Atque primum quidem, si vis, examinemus delicias? Annon eæ sunt pulvis? Imovero citius pulvere transeunt. Nam ad linguam usque pertingit voluptas deliciarum. Cum autem impletus fuerit venter, ne ad linguam quidem usque. At ipsi honores, inquit, sunt res suavis et jucunda. Et quid est illo

honore insuavius, cum habeatur propter usum pecuniæ? Cum non habeatur ex libera electione, neque ex aliqua animi alacritate, non tu frueris honore, sed divitiæ. Quamobrem hoc ipsum facit divitem maxime omnium inhonoratum. Nam, dic quæso, si te habentem amicum omnes honorarent, faterentur autem te quidem nullius esse pretii, necesse autem esse ut propter illum te honorent, quomodo te ignominia aliter magis affecissent? Itaque ignominiæ causa sunt nobis divitiæ, ut quæ ipsis possessoribus sint magis honoratæ, et imbecillitatis indicium potius quam potentiæ. Quomodo ergo non est absurdum, terra et cinere, hoc enim est aurum, nos non existimari esse dignos, sed nos propter illud honorari? et merito. Melius est enim non honorari, quam sic honorari. Nam dic, quæso, si quis tibi diceret, Nullo te honore dignum esse existimo, sed propter famulos tuos te honoro, an hac ignominia potest quidquam esse pejus? Si autem propter servos turpe est honorari, qui sunt participes ejusdem cujus nos animæ et naturæ: multo magis propter ea quæ sunt his viliora, domorum, inquam, parietes et atria, et vasa aurea, et vestes. Hæc vere sunt ridicula et pudenda. Melius est mori quam sic honorari. Dic enim mihi, si te in hoc fastu periclitantem vilis quispiam et despuendus ab hoc periculo vellet liberare, quidnam hoc esset pejus? Quod autem de civitate inter vos dicitis, volo vobis dicere. Eum qui rerum potiebatur aliquando offendit nostra civitas, et jussit eam everti funditus, cum viris, pueris, et domibus (2). Tales enim sunt iræ regum. Potestati quantum volunt indulgent; tantum malum est potestas. Erat ergo in extremis periculis. Hæc autem vicina civitas maritima rogavit pro nobis imperatorem. Qui autem nostram habitabant civitatem, dicebant hoc esse pejus quam dirui civitatem. Adeo sic honorari pejus est quam ignominia affici. Vide enim

undenam radices agat honor. Coquorum manus faciunt ut nos honoremur. Quamobrem illis debemus habere gratiam. Et subulci lautam præbentes mensam, et textores et lanifici, et qui metalla operantur, et qui placentas condiunt, et mensas sternunt.

IV. Annon ergo melius est non honorari, quam talis honoris illis habere gratiam? Præter hæc autem quod ditescere plenum sit ignominia, ego aperte conabor ostendere. Turpem facit animam. Quid est autem hoc ignominiosius? Nam, dic quæso, si corpus esset speciosum, et omnes superans pulchritudine, accedentes autem divitiæ pollicerentur se id turpe facturas, et pro sano ægrotum, pro bene composito tumidum et inflammatum: et omnibus membris intercute repletis inflassent quidem faciem, et omni ex parte tumidam redderent, pedes quoque inflassent et trabibus fecissent graviores, inflassent et ventrem, et effecissent majorem quovis dolio: postea ne iis quidem q vellent curare se permissuras profiterentur; ea enim es nimia potestas; sed se tantam daturas esse libertatem, t.. si quis accederet ad ipsum liberandum a noxiis, cum essent punituræ. An quid immanius, quæso, fuerit? Cum ergo divitiæ sic animam afficiant, quomodo res pulchra fuerint? Sed nimia potestas est ipso morbo gravior. Ægrotantem enim ne medicorum quidem parere legibus, est gravius quam ægrotare. Quod habent et divitiæ, facientes omni ex parte intumescere et inflammari animam, et prohibentes medicos accedere. Quamobrem propter nimiam potestatem ne eos beatos pronuntiemus, sed eorum misereamur. Neque enim si aqua intercute jacentem viderim et neminem vetantem quominus potu impleatur quantum velit, et noxiis carnibus, eum beatum dixerim propter eam potestatem. Potestas enim non est semper bona, sicut nec honores. Nam eæ superbia implent et arrogantia. Si autem

nolles corpus morbum suscipere cum divitiis, quomodo despicis animam, non hanc solum, sed aliam quoque suscipientem punitionem? Undique enim æstuat febribus et inflammationibus. Febrem autem illam nemo potest extinguere: non sinunt enim divitiæ, utpote quæ detrimenta persuadent esse commoda: ut neminem sustinere, et per summam licentiam omnia agere. Non enim aliam invenies animam tot et tam nefariis plenam desideriis, ut eorum qui volunt ditescere. Quas enim nugas non sibi depingunt, magis quam qui Hippocentauros effingunt et Chimæras, et Serpentipedes, et Scyllas; monstra videris eos effingentes. Et si quis velit eorum unam effingere cupiditatem nihil videbuntur, nec Scylla, nec Chimæra, neque Hippocentaurus, si cum portento illo conferantur, sed videbis illam habere omnes simul belluas. Et forte existimabit quispiam me fuisse in multa divitiarum copia, ut qui in iis quæ dicuntur tam sim verax. Fertur quidam; prius enim confirmabo orationem ex iis quæ canuntur apud Græcos; fertur, inquam, quidam rex apud eos in deliciis eo venisse luxus, ut auream sibi fecerit platanum, cœlumque superne, et ita sedisse (5), idque cum bellum gereret adversus belli peritos. Annon est hæc cupiditas hippocentaurorum? Annon scyllæ? Alius rursus injecit homines in bovem ligneum. Annon est scylla? Quidam autem ex prioribus Regem ex viro fecit mulierem; militem ex muliere, quid dicam? bestiam rationis expertem, et his adhuc pejus. Bestiæ enim, si sint sub arboribus, suam sustinent naturam, et nihil quærunt amplius. Iste autem etiam ferarum naturam longe superavit. Quid ergo divitibus fuerit insipientius? Hoc autem fit ex nimia desideriorum vi. At nonne multi eum admirantur? Fiunt itaque sicut ipse ridiculi. Hoc non ostendebat divitias, sed amentiam. Aurea illa platano quanto est terrestris platanus melior et

præstantior? Nam quæ sunt secundum naturam, sunt jucundiora iis quæ sunt præter naturam. Quid tibi volebat cœlum aureum, o fatue? Vides quomodo insanientes faciant divitiæ? quomodo intumescant et æstuent? Existimo ipsas etiam mare non nosse, et fortasse velle etiam in ipso ingredi. Annon hæc sunt chimæra? Annon hippocentaurus? Sed sunt nunc quoque qui ab ipso nihil distant, sunt etiam multo insipientiores. Quid enim, dic quæso, ab aurea platano differunt, quod attinet ad amentiam, qui amphoras faciunt aureas, et ollas, et alabastra? Quid vero mulieres, pudet quidem, sed tamen necesse est dicere, matulas facientes argenteas? Oporteret vos pudere quæ hæc facitis. Christo esuriente tu ita indulges deliciis, imovero desipis? Quasnam hæ non luent pœnas? Deinde rogas cur latrones, cur parricidæ, cur mala, cum diabolus vos ita agitet ac discerpat? Nam discos habere argenteos, ne hoc quidem animo convenit philosophico, sed totum est plane deliciarum. Immunda autem vasa facere argentea, an aliquid habet deliciarum? Non dixerim deliciarum, sed insaniæ, imovero pejus insania.

V. Scio multos me propter hoc habere ludibrio : sed non curo, modo aliquid prosim. Revera amentes et furentes faciunt divitiæ. Si penes ipsos esset, vellent et terram esse auream, et parietes aureos, fortasse et cœlum et aërem ex auro. Quis furor? quæ iniquitas? quæ febris? Alius perit frigore, qui est factus ad Dei imaginem, tu autem hæc fabricaris? O fastum et arrogantiam! Quid amplius fecisset insanus? Excrementa tanti facis ut ea argento excipias? Scio vos audientes obtorpescere, sed obtorpescere debent quæ hæc faciunt, et viri qui morbis hujusmodi deserviunt : est enim hoc intemperantia, et crudelitas, et inhumanitas, et feritas, et lascivia. Quæ scylla, quæ chimæra, quis draco, vel potius quis dæmon, quis

diabolus hoc fecerit? Quid prodest Christus? Quid prodest fides, cum toleratur aliquis ex Gentibus, imovero non ex Gentibus, sed ex dæmonibus? Si caput non est ornandum oro et margaritis : qui argento utitur ad tam immundum ministerium, quamnam assequetur veniam? Non sufficiunt reliqua, quamvis nec illa sunt toleranda : cathedræ et scabella ex argento omnia? Atqui hæc quoque sunt amentiæ. Sed ubique est fastus supervacaneus; ubique inanis gloria. Nusquam usus habetur ratio, sed ubique sunt supervacanea. Ego vereor ne ab hac insania procedens sexus muliebris monstrorum formam suscipiat : verisimile est eas cupere pilos quoque habere aureos. Aut fateamini vos eo quod dictum est nihil esse affectos, et excitatos, et indicisse in concupiscentiam, et nisi pudor retinuisset, non recusavissetis. Nam si audetis ea quæ sunt his absurdiora, multo magis existimo eas pilos aureos esse desideraturas, et labra, et supercilia, et totas auro liquefacto se velle illinere. Si autem non creditis, et existimatis me ridentem dicere, ego narrabo quod audivi, imovero nunc quoque est. Rex Persarum barbam habet auream, iis qui harum rerum sunt periti, veluti subtegmine, illius pilis auri laminas involventibus. Et jacet tanquam monstrum. Gloria tibi, Christe, quam multis nos implevisti bonis, ut sani essemus, a quam multis monstris et amentiis liberavisti? Ecce prædico, non amplius suadeo, sed impero, et denuntio : audiat qui velit: qui non vult autem, non pareat : quod si pergatis hæc facere, non tolerabo, neque vos excipiam, neque sinam ut hæc limina transeatis. Quid enim mihi opus est ægrotantium multitudine? Quid vero si vos erudiens non prohibeo quæ non sunt supervacanea? Atqui Paulus prohibuit aurum et margaritas. Ridemur a Græcis : res nostræ videntur esse fabulæ. Et viris hæc suadeo. Accedis ad ludum litterarium, philo-

sophiam discens spiritualem? Aufer illum fastum. Hoc et viris suadeo et fœminis. Et si quispiam aliter faciat, non amplius patior. Duodecim erant Discipuli : et audi quid Christus eis dicat : « Non et vos vultis abire [1] ? » Nam si semper adulemur, quando vos recreabimus? quando proficiemus? At sunt, inquit, aliæ hæreses, et transmutantur. Frigida est hæc oratio. Melior est unus faciens voluntatem Domini quam mille iniqui. Nam tu quoque, dic mihi, utrum malis, mille-ne habere servos fugitivos et fures, an unum benevolum? Ecce suadeo et jubeo ut et faciei ornamentum, et ejusmodi vasa conteras, et des pauperibus, et ne sic insanias. Qui vult resiliat. Qui vult accuset et reprehendat : nullum patior. Quando sum judicandus stans ad tribunal Christi, procul vos statis, et gratia vestra in nihilum cedit, me reddente rationem. Hæc verba omnia corrumpunt. Ne discedat, inquit, et ad aliam hæresim deficiat. Est imbecillus, te demitte, et te ei aliquantisper accommoda. Quousque? Semel, et bis, et ter, non perpetuo. Ecce rursus denuntio, et cum beato Paulo protestor, quod si rursus venero, non parcam [2]. Quando autem vos recte gesseritis, tunc scietis quantum lucrum, quanta sit utilitas. Certe rogo, et obsecro, neque genua quidem vestra dubitem apprehendere, et pro eo supplicare. Quæ est hæc mollities, quæ deliciæ, quæ contumelia? contumelia enim est, non deliciæ. Quæ amentia? Quæ insania? Tot pauperes circumsistunt Ecclesiam : et tam multos filios habens Ecclesia, tam divites, nulli pauperi potest opem ferre : sed alius quidem esurit, alius vero est ebrius, alius in argento egerit, alius ne panem quidem habet quo vescatur. Quænam est hæc insania? quænam tanta feritas? Absit ut sit nobis faciendum periculum ulciscendi eos qui non obediunt; ita ut indigna-

[1] Joan. VI, 67. — [2] 2 Cor. XIII, 2.

tione moti illos plectamus ; sed lubentes et patientes illi hæc omnia obeant. Ut in gloriam Dei vivamus, et a supplicio quod illic est, liberemur, et bona assequamur promissa iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

CAPUT III.

Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est idolorum servitus : propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis : in quibus ambulastis aliquando cum viveretis in illis [1].

I. Scio multos esse offensos ea quæ hanc præcessit disceptatione. Sed quid agam? audivistis quid jusserit Dominus. Num ego sum causa? Quid faciam? Non videtis quomodo qui quod debetur exigunt, si culpæ obnoxii sint ingrati, eos in vincula conjiciunt. Audivistis quid hodie exclamarit Paulus. « Mortificate, inquit, membra vestra quæ » sunt supra terram, fornicationem, immunditiam, libi- » dinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est » idolorum servitus. » Quid est illa avaritia deterius? Hoc est gravius quam id dicebam, nempe quam stoliditas illa

[1] Coloss. III, 5-7.

erga argentum. Et avaritiam, inquit, quæ est idolorum servitus. Videtis ubinam malum desinat? Ne ægre feratis : non enim lubens neque temere volo habere inimicos. Sed velim vos eo venire virtutis, ut ego de vobis audiam quæ oportet. Quamobrem non sunt quæ dixi auctoritatis, neque imperii, sed tristitiæ et doloris. Ignoscite, ignoscite : nolo me indecore gerere de iis disserens ; sed cogor. Non pro dolore pauperum hæc dico, sed pro vestra salute. Peribunt enim, peribunt qui Christum non aluerunt. Quid enim si alis pauperem? Sed quandiu sic luxui et deliciis indulges, sunt omnia supervacanea. Non enim quæritur multa-ne dederis, sed num minus dederis quam ferant facultates : hoc enim est ludentis. Mortificate ergo, inquit, membra vestra, quæ sunt supra terram. Quid dicis? Nonne tu dixisti : Sepulti estis, consepulti estis, circumcisi estis; exuimus corpus peccatorum carnis? Quomodo ergo rursus dicis, Mortificate? Ne ludas. Hæc dicis ac si hæc sint in nobis. Non est contradictio. Ut si quis cum a sordibus abstersisset statuam, vel potius eam denuo fudisset et conflasset, eamque de integro fulgentem reddidisset et nitidam, dicat quidem esse exesam et periisse rubiginem, suadeat autem rursus operam dare, ut deponatur rubigo, non utitur contradictione. Non enim quam abstersit rubiginem, sed quæ postea adnascitur, suadet deponere. Sic neque priorem dicit mortificationem; neque illas fornicationes ; sed quæ postea accedunt. Sed ecce, inquiunt hæretici, res creatas Paulus calumniatur. Dixit enim superius, « Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram ; » rursus dicit, « Mortificate membra vestra quæ sunt super ter»ram. » Hic peccatum significat, nec res creatas calumniatur. Sic enim ea quæ super terram sunt vocat peccata; sive quod ex terrena cogitatione et in terra patrentur; sive quod peccatores terrenos esse ostendant. Fornicationem,

immunditiam, inquit. Res prætermisit quas ne honestum quidem est dicere : et per immunditiam, omnia ostendit. Libidinem, inquit, concupiscentiam malam. Ecce totum dixit in genere. Omnia enim sunt mala cupiditas, invidia, ira, tristitia. « Et avaritiam, inquit, quæ est idolorum » servitus. Propter quæ venit ira Dei super filios incredu- » litatis. » Per multa eos abduxit ; per ea quæ fuerunt beneficia, per mala futura a quibus sumus liberati ; quinam cum essemus, et quare : et omnia illa, ut quinam fuerimus, et in quibus : et quod ab eis simus liberati, quo pacto et quomodo, et propter quæ. Hæc sufficiunt ad avertendum : sed hoc est omnium vehementissimum, dictu quidem injucundum, non tamen inutile, sed etiam utile. Propter quæ, inquit, venit ira Dei super filios incredulitatis. Non dixit, super vos; sed super filios inobedientiæ. « In quibus ambulastis aliquando, cum viveretis in illis, » incutiendo pudorem ; Cum viveretis, inquit, in illis, et cum laude, ut qui nunc non vivant : sicut tunc vivebant; tunc licebat ita loqui. « Nunc autem deponite et vos om- » nia [1]. » Et universe semper dicit et sigillatim. Hæc sunt autem ex affectu. « Iram, indignationem, malitiam, blas- » phemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite men- » tiri invicem [2]. » Turpem sermonem, inquit, ex ore vestro, cum emphasi, quoniam id maculat et polluit. « Expoliantes » vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes no- » vum eum qui renovatur in agnitionem Dei, secundum » imaginem ejus qui creavit eum [3]. » Operæ-pretium est hic quærere cur membra, et hominem, et corpus vocet vitam corruptam et depravatam : et rursus de virtute præ- dito similiter agat. Et si homo sunt peccata, quomodo dicit, « Cum actibus suis. » Semel enim dixit veterem homi nem, ostendens quod hoc non sit homo, sed illud. Liberum

[1] Coloss. III, 8. — [2] Ibid. 9. — [3] Ibid. 10.

animi arbitrium magis obtinet principatum quam essentia: et hoc magis est homo, quam illud. Non enim essentia injicit in gehennam, neque inducit in regnum, sed ipsum liberum arbitrium: et neminem amamus, neque odimus quatenus est homo, sed quatenus talis, aut talis homo. Si ergo corpus quidem est essentia, ipsa autem in utrisque non est obnoxia reddendæ rationi, quomodo ipsum dicit esse malum?

II. Quid vero dicit, « Cum suis actibus? » Liberum arbitrium cum operibus. Veterem autem ipsum vocat, ejus volens ostendere turpitudinem, et deformitatem, et imbecillitatem. Et induite novum, id est, Ne expectetis futurum ut ei idem accidat, sed contra. Nam quo magis processerit, non tendit ad senium, sed ad majorem priore juventutem. Nam quando majorem acceperit cognitionem, majora quoque consequitur, et magis viget, et majorem vim habet, non solum ob juventutem, sed etiam ob formam ad quam refertur. Ecce creatura optima vitæ institutio dicitur. Ad imaginem Christi. Hoc enim est illud, « Ad imaginem ejus qui creavit ipsum. » Nam nec Christus senex mortuus est, sed erat adeo pulcher ut dici non possit. « Ubi non est masculus nec fœmina, gentilis et Judæus, » circumcisio et præputium, Barbarus et Scytha, servus » et liber, sed omnia, et in omnibus Christus [1]. » Ecce tertium hujus viri encomium, quando nec gentis, nec auctoritatis, neque majorum ingreditur discrimen, cum nihil habeat externum, neque his opus habeat: talia enim omnia sunt externa. Circumcisio, et præputium, servus et liber, Græcus, hoc est, proselytus, et Judæus a majoribus. Si hunc solum habeas, eadem assequeris quæ alii qui habent. Sed omnia, inquit, et in omnibus est Christus; id est, omnia nobis erit Christus, et dignitas, et ge-

[1] Coloss. III, 11.

nus, et in vobis omnibus idem. Aut aliud dicit, nempe, Omnes unus Christus facti estis, cum sitis ejus corpus. « Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti et dilecti [1]. » Ostendit facilitatem virtutis, ut et eam perpetuo habeant, et ut tanquam maximo utantur ornamento. Et est cum laude suasio. Tunc enim vim habet maximam. Fuerunt enim sancti, sed non electi. Nunc autem et electi, et sancti, et dilecti. « Viscera misericordiæ. » Non dicit misericordiam, sed cum majori emphasi per duo. Et non dixit, Tanquam fratribus, sed tanquam filiis patres. Ne mihi enim dixeris quod peccavit. Propterea dixit viscera. Et non dixit misericordiam, ne eos vilipenderet, sed viscera misericordiæ. « Benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem : et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habeat querelam. Sicut et Christus donavit vobis, ita et vos [2]. » Rursus dicit per speciem. Nam a benignitate oritur humilitas, et ab ea patientia. Supportantes, inquit, invicem. Hoc est sustinentes, et alter alteri dimittentes. Et vide quomodo ipsum nihil esse ostenderit, ut qui vocarit querelam. Et adjicit. « Sicut et Christus donavit vobis. » Magnum exemplum, quod semper facit, a Christo ipsos adhortans. Querelam dicit. Illic quidem parvum illud esse ostendit. Quando autem adduxit exemplum, persuasit quod, etiamsi de magnis possimus accusare, oportet condonare : illud enim, sicut Christus, hoc significat : nec hoc solum, sed etiam quod ex toto corde; neque hoc tantum, sed etiam quod oporteat diligere. Christus enim in medium adductus hæc omnia adducit. Et quod etiamsi sint magna, etiamsi prius eos nulla affecerimus injuria, etiamsi nos quidem magni, illi vero pusilli, etiamsi sint nos postea affecturi contumelia : et quod anima pro ipsis sit ponenda.

[1] Coloss. III, 12. — [2] Ibid. 13.

Illud enim, Sicut, hæc postulat, et quod nec ad mortem usque solum stare oporteat, sed si fieri possit, etiam postea. « Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod » est vinculum perfectionis [1]. » Vides quod hoc dicat. Nam quoniam fieri potest ut qui condonet non diligat, certe, inquit, oportet etiam diligere, et ostendit viam per quam fieri potest ut condonetur. Fieri enim potest ut sit aliquis benignus et mitis, et humilis, et lenis, et nullo moveatur affectu. Quamobrem in principio dixit : Viscera misericordiæ, et charitatem et misericordiam. Super omnia autem hæc charitatem, quæ est vinculum perfectionis. Hoc est autem quod vult dicere : Illa nihil prosunt ; dissolvuntur enim illa omnia, nisi fiant cum charitate. Ipsa omnia illa constringit. Quodcumque bonum dixeris, si ea absit, nihil est, sed diffluit. Et sicut in navi, etiamsi magna sint instrumenta, et non sint quæ eam succingant tabulata, nihil prodest : et in domo si non sint contignationes : et in corpore, etiamsi magna sint ossa, non sint autem ligamenta, nihil juvat. Cujusmodicumque enim quispiam bona habeat opera et recte facta, evanescunt omnia, nisi sit charitas. Non dixit : Est fastigium, sed quod est majus vinculum : hoc enim est magis necessarium, quam illud. Nam fastigium quidem est intentio perfectionis ; vinculum autem est complexus et comprehensio eorum quæ perfectionem efficiunt, tanquam radix. « Et pax Dei exultet in cordibus » vestris : in qua et vocati estis in uno corpore, et grati » estote [2]. »

III. Pax Dei est ea quæ est firma et stabilis. Si propter hominem quidem pacem habeas, ea cito dissolvitur. Sin autem propter Deum ; non itidem. Quanquam dixit universe, charitatem, rursus tamen venit ad id quod est singulare : est enim etiam immoderata charitas. Ut, quando quis-

[1] Coloss. III, 14. — [2] Ibid. 15.

piam ex multa charitate temere accusat, depugnatque, et aversatur. Non dicit, hoc nolo; sed sicut Deus vobiscum fecit pacem, ita vos quoque facite. Quomodo fecit? Cum ipse voluisset, nulla re a nobis accepta. Quid est, Pax Dei præmium distribuat in cordibus vestris? Si pugnent duæ cogitationes, ne statuas iram, nec insultationem tenentem bravium et præmium, sed pacem. Ut, sit quispiam injuste affectus contumelia: a contumelia enatæ sunt duæ cogitationes; una quidem jubens ulcisci, altera vero tolerare; et inter se luctantur. Si steterit pax Dei præmium distribuens, dat præmium ei quæ jubet tolerare, et illum pudore afficit. Quomodo? Persuadens Deum esse pacem, et pacem nobiscum fecisse. Non abs re nec temere ostendit rei magnum esse certamen. Ne ira, inquit, præmium distribuat, non contentio, non pax humana. Pax enim humana fit ex eo quod non ulciscamur, ex eo quod nihil grave patiamur. At non hanc, inquit, volo, sed illam quam Christus reliquit. Stadium intus fecit, in cogitationibus, certamenque et præmii distributorem. Deinde rursus abhortatio: « In qua et vocati estis; » hoc est, propter quam vocati estis. Revocavit in memoriam quam multorum bonorum causa sit pax. Propter eam te vocavit, ejus causa vocavit, ut fide dignum acciperes præmium. Nam cur unum fecit corpus? Nonne ut ipsa dominatum obtineret? Nonne ut in pace degendi haberemus occasionem? Cur omnes sumus unum corpus? Quomodo autem sumus unum corpus? Propter pacem unum corpus sumus, et propterea quod sumus unum corpus, in pace agimus. Cur autem non dixit: Pax Dei vincat, sed præmium distribuat? Eam effecit fide digniorem: non sivit ut cum ea luctaretur mala cogitatio, sed staret inferius: et nomen præmii excitavit auditorem. Nam si dederit præmium bonæ cogitationi, quamumcumque illa, nempe mala, sit impudens, ei de cætero

nihil proderit. Alioqui autem sciens illa quod quidquid fecerit, præmium non sit acceptura, quidquid spirarit, et vehementius irruere aggressa fuerit, ut quæ inutiliter laboret, desistet. Recte autem addidit, « Et grati estote, » hoc est enim esse gratum, et ad incutiendum pudorem valde appositum, ut conservis similiter utatur, sicut ipso Deus. Domino cedat, pareat, pro omnibus gratias agat, seu contumelia affecerit quispiam, seu percusserit. Qui enim Deo agit gratias pro iis quæ passus est, non cum qui fecit ulciscetur. Nam is quidem qui ulciscitur, non agit gratias. Sed ne simus sicut ille qui centum exigebat denarios, ne audiamus, « Serve nequam. » Hoc enim ingrati animi vitio nihil est pejus. Itaque ingrati sunt qui ulciscuntur. Cur autem ad primam venit fornicationem? Nam cum dixisset, Mortificate membra vestra quæ sunt supra terram, statim dicit, Fornicationem : et hoc fere facit ubique : quoniam hoc vitium maxime dominatur. Scribens enim in Epistola ad Thessalonicenses, hoc fecit. Et quid mirum, cum etiam dicat Timotheo, « Te ipsum castum cus» todi [1]. » Et rursus alibi : « Pacem sectemini cum omnibus » et sanctificationem, sine qua nullus videbit Dominum [2]. » Mortificate, inquit, membra vestra. Quod est mortuum quale sit non ignoratis, exosum, abominandum, diffluens. Si mortificaveris, non manet mortuum, sed statim corrumpitur et interit sicut corpus. Extingue ergo calorem, et manet mortuum. Ostendit ipsum hoc facere quod Christus in lavacro. Propterea etiam membra vocat, tanquam aliquem virum fortem introducens, et ad majorem deducens emphasim. Et recte dixit, Quæ sunt super terram : hic enim manent, et hic multo magis corrumpuntur et intereunt, quam hæc membra. Quamobrem non est sic corpus a terra, sicut peccatum est terrestre. Nam corpus

[1] 1 Tim. v, 22. — [2] Hebr. xii, 14.

aliquando quidem pulchrum cernitur : illa autem nunquam, et omnia quæ sunt super terram concupiscunt hæc membra. Si talis sit oculus, non videt quæ sunt in cœlis, si auris, si manus, si quodvis membrum dixeris. Oculus videt corpora, et pulchritudines, et figuras has quæ sunt ex terra : his delectatur. Auris molli cantu, cithara et fistula, et turpi sermone. Hæc autem sunt circa terram. Postquam ergo superius eos collocarit juxta thronum, tunc dicit, Mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Non licet stare superius cum his membris. Non est enim illic in quod ea operari oportet : et hoc lutum est illo pejus. Nam illud quidem lutum fit aurum. « Oportet enim, inquit, » corruptibile hoc induere incorruptionem [1]. » Hoc autem lutum non potest rursus fundi et conflari. Quamobrem hæc magis sunt supra terram quam illa. Propterea non dixit, Quæ sunt e terra, sed, quæ supra terram : fieri enim potest ut hæc non sint e terra : nam hæc quidem necesse est esse super terram. Illa autem nequaquam est necesse. Nam auris quidem cum ex iis quæ hic dicuntur nihil audit, sed ex iis quæ sunt in cœlis : quando oculus nihil videt ex iis quæ sunt hic, sed quæ supra, non est super terram ; quando os nihil loquitur ex iis quæ hic sunt, non est super terram ; quando manus nihil fecerit ex iis quæ sunt mala, non est ex iis quæ sunt supra terram, sed ex iis quæ sunt in cœlis.

IV. Hoc etiam dicit Christus. « Si oculus tuus dexter » te scandalizet, id est, si aspicis impudice, excinde eum [2], » hoc est, malam cogitationem. Mihi autem videtur fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam, significare fornicationem, per hæc omnia nos ab ea re abducens. Id enim est revera animi morbus ; et sicut corpus patitur, aut febri laborat, aut vulneratur ; ita hic quoque

[1] 1 Cor. xv, 53. — [2] Matth. v, 29.

affectus. Et non dixit, Reprimite, sed, mortificate, ut de cætero non possit resurgere; et auferte. Ut, si calli sint in corpore, corpus est mortuum, et id auferimus. Sed si vivum secueris, affert dolorem. Sin autem morte affectum, ne dolemus quidem. Ita etiam in animi affectibus et morbis, ea animam efficiunt patibilem, quæ est immortalis. Quomodo idololatria dicta sit avaritia sæpius diximus. Quæ enim in humanum genus tyrannidem maxime exercent, hæc sunt, avaritia, et intemperantia, et concupiscentia mala. « Propter quæ venit ira Dei super filios inobedientiæ. » Filios dicit inobedientiæ, eos privans venia, et ostendens eos in his esse, quod non paruerint. « In quibus, inquit, » et vos ambulastis aliquando, et persuasi estis. » Ostendit eos adhuc esse in iis, et laudat dicens : Nunc autem deponitis et vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem. Non ad illos, sed orationem deducit ad alios, ne feriat. Blasphemia dicit maledicta et convicia; sicut iram dicit malitiam. Alibi autem ad incutiendum pudorem dicit, « Alter alterius membra » sumus[1], » illos facit hominum veluti opifices, alterum quidem repellentium, alterum vero suspicientium. Illic membra dicit; hic omnia, cor, iram; os, blasphemiam; oculos, fornicationem, avaritiam; manus et pedes, mendacium, cogitationem ipsam et mentem veterem. Unam habet formam regiam, nempe Christi. Videntur isti mihi magis esse ex gentibus, quos respicit, ostendens membra sive majora sive minora unam regiam formam habere. Sicut enim terra, cum sit arena, sua prius perdita forma, postea fit aurum; et lanæ, qualescumque sint, alteram formam accipiunt et priorem occultant; ita etiam fidelis. « Supportantes, inquit, invicem. » Ostendit quod justum est. Tu illum patere, et ille te : quod quidem dicit in Epis-

[1] Ephes. IV, 25.

tola ad Galatas : « Alter alterius onera portate [1], » Et grati, inquit, estote. Maxime enim ubique hoc quærit, ut quod sit summa bonorum.

V. Gratias ergo agamus in omnibus quidquid evenerit : hoc enim est gratiarum actio. Nam in rebus secundis hoc agere, non est magnum : ipsa enim rerum natura nos ad hoc impellit. Quando autem cum ad extrema ventum est, gratias agimus, tunc est admirandum. Quando enim propter ea quæ alii maledictis insectantur et ægre ferunt, gratias agimus, vide quanta sit philosophia. Primo Deum exhilaras ; secundo diabolum pudore afficis ; tertio et quod factum est nihil esse pronuntias. Simul enim tu gratias agis, et Deus dolorem amputat, et recedit diabolus. Nam si ægre tuleris, is ut qui quod volebat effecerit, adest, et Deus, ut qui sit blasphemia et maledictio affectus, relinquit, et malum intendit et auget. Sin autem gratias egeris, ut qui nihil proficiat, recedit : et Deus, ut qui sit honore affectus, honorem magis rependit. Nec fieri potest ut homo qui propter mala agit gratias, mala sentiat. Lætatur enim anima, ut quæ recte se gerat : statim læta est conscientia, et suis gestit et exultat laudibus. Quæ vero læta est, non potest esse tristis. Illic autem cum calamitate urget etiam flagellans conscientia. Hic coronat et tanquam præconio proclamat. Nihil est lingua illa sanctius, quæ in malis Deo agit gratias. Revera ea nihil distat a lingua Martyrum. Similiter et ipsa et ille coronatur. Nam eam quoque urget lictor, qui cogit Deum negare per blasphemiam : instat et diabolus cogitationum urgens carnificinis, et tenebrarum offundens animi ægritudinibus. Si quis ergo dolores tulerit, et gratias egerit, coronam accipit martyrii. Ut infans ægrotat, et Deo agit gratias, hoc matri corona est. Quo tormento non est deterior animi ægritudo. Sed

[1] Galat. VI, 2.

ea non cogit verbum acerbum emittere. Moritur, rursus agit gratias. Facta est filia Abrahami. Nam etsi propria manu non occidit, sed tamen lætata est propter sacrificium, quod par est : non succensuit cum donum auferretur. Rursus ægrotavit : non fecit ligamina, reputatur ei martyrium ; mente enim sacrificavit filium. Quid enim, si illa nihil prosunt, sed sunt fallaciæ et ludibria ? Sunt tamen qui suadent ea prodesse. Et maluit infantem videre mortuum, quam pati idololatriam. Ut ergo ipsa est martyr, sive in se ipsa, sive in filio hoc faciat, sive in marito, sive in aliquo qui est ei charissimus, ita altera est cultrix idolorum : est enim perspicuum quod diis sacrificasset, si licuisset sacrificare. Imovero jam fecit quod est sacrificii. Ligamina enim, et si de iis millies philosophentur qui iis utuntur, dicentes, Deum invocamus, et nihil amplius facimus, et quæ sunt hujusmodi, et christiana est, vetula et fidelis ; ea est idololatria. Es fidelis, signa te : dic, hæc arma habeo sola, hoc medicamentum : aliud autem nescio. Dic mihi, si quis accesserit medicus, et medicinæ dimissis medicamentis, incantet, cum-ne dicemus medicum ? Nequaquam. Medicinæ enim non videmus pharmaca ; ita nec hic christianismi. Aliæ autem rursus alligant nomina fluviorum, et alia audent innumerabilia. Ecce dico et prædico vobis omnibus, quod si quispiam fuerit deprehensus, non parcam iterum, sive ligamen, sive incantationem, sive hujus artis aliquid aliud faciat. Quid vero ? morietur, inquit, infans. Si sic vixerit, tunc morietur. Sin autem absque illis mortuus fuerit, tunc vivit. Nunc autem si videris quidem filium versantem cum meretricibus, optas eum in terra infossum, et dicis, Quid ei prodest vivere ? Videns autem eum in periculo salutis, vis videre eum vivum ? Non audivisti Christum dicentem, « Qui perdidit » animam suam inveniet eam ; qui autem invenit, perdet

» eam[1] ? » Credis iis quæ dicta sunt, an tibi videntur esse fabulæ? Dic mihi, si quis dixerit, Duc in templum idolorum, et vivet, patieris? Non, inquit. Quare? Quia cogit colere idola : hic autem non est idololatria, sed solum, inquit, incantatio. Hæc est cogitatio satanica, hæ sunt diabolicæ insidiæ; tegere errorem, et in melle dare venenum. Quoniam novit se illa hac via non persuasurum, ingressus est ad amuleta et aniles fabulas. Et crux quidem affecta est ignominia : litteræ autem in majori honore sunt habitæ. Christus fuit ejectus, et introducitur anus ebria et delirans. Conculcatum est nostrum mysterium, et choros ducit fraus diaboli. Cur ergo non arguit, inquit, Deus? Quod ab iis datur auxilium sæpe arguit, et non tibi persuasit. De cætero dimittit errantem. « Tradidit enim, in-» quit, ipsos Deus in reprobum sensum[2]. » Hæc ne ethnicus quidem, qui sapit, toleraverit. Dicitur quidam orator populi Athenis aliquando hæc sibi applicasse : deinde cum quidam Philosophus illius magister, eum vidisset, reprehendisse, conquestum esse, momordisse, traduxisse. Nos autem adeo misere affecti sumus, ut his credamus. Cur non sunt, inquies, qui mortuos suscitent, et curationes peragant? Cur, non dico. Cur nunc non sunt qui vitam despiciant præsentem? Cur mercede Deo servimus? Quando imbecillius affecta erat humana natura; quando oportebat plantari fidem, erant multi hujusmodi. Nunc autem non vult nos pendere ab his signis, sed paratos esse ad mortem, Cur ergo vitæ præsenti inhæres? cur futura non aspicis? et pro hac quidem etiam idola colore sustines, pro illa autem ne subire quidem aliquam animi ægritudinem? Propterea non sunt nunc tales, quoniam turpis nobis visa est illa vita; siquidem pro illa nihil agamus : pro hac autem nihil recusamus perpeti. Quid vero aliud quoque ridi-

[1] Matth. xx, 39. — [2] Rom. i, 28.

culum ? cinis, et fuligo, et sales. Et rursus in medium prodit anicula, res plane ridicula et pudenda. Et oculus, inquit, rapuit infantem.

VI. Quousque hæc satanica? Quomodo non ridebunt Græci? Quomodo non subsannabunt, quando eis dicemus magnam esse virtutem crucis? Quomodo id eis persuadebitur, cum videant nos opus habere iis quæ ipsi irrident? Propterea Deus dedit medicos et medicamenta. Quid vero si illi non curent, sed puer excedat? Quo abit, dic quæso, infelix et miser? Ad dæmones-ne abit et ad tyrannum? Annon abit in cœlum? Annon ad suum dominum? Quid ergo doles? quid fles? quid luges? Quid infantem magis diligis quam Dominum? Nonne propter illum eum habes? Cur es ingratus, qui donum plus ames quam illum qui dedit? At sum, inquit, imbecillus, et non fero Dei timorem. Nam si in malis corporalibus majus tegit minus, multo magis in anima timor solvit timorem, et dolor dolorem. Erat puer pulcher, sed cujusmodicumque esset, non erat Isaaco pulchrior: erat ille quoque unicus. In senectute tibi natus est? et ille. Sed est venustus et elegans? verum cujusmodicumque sit, non est Moyse venustior et elegantior, qui etiam barbaricos oculos illexit ad sui amorem: idque eo tempore ætatis, in quo nondum apparet venustas et elegantia. Sed tamen eum dilectum in fluvium jacerunt parentes. Tu quidem et vides jacentem, et mandas sepulturæ, et abis ad monimentum. Illi autem nesciebant quidem num piscibus esca esset futurus, an canibus, an alicui alii bestiæ ex iis quæ pascuntur in mari. Et hæc faciebant cum nihil adhuc scirent de regno, neque de resurrectione. At non est unicus, at ipse quoque post multos excessit. Sed non tam repentina et tam accumulata tristisque fuit calamitas, quam quæ Jobo accidit: non tecto dejecto, non inter prandendum, non calamitatibus prius

annuntiatis. At a te diligebatur ? Sed non magis quam Joseph devoratus a bestia : sed tamen tulit calamitatem, et quæ post illam extitit, et quæ post hanc. Pater flevit : sed non impie se gessit : luxit, sed non se afflixit, nec intolerabiliter tulit; sed usque ad hæc verba constitit, dicens, Joseph non est, Symeon non est, et Benjamin accipietis [1]. In me facta sunt omnia. Vides quomodo illi persuaserit famis tyrannis ut filios despiceret, apud te autem non tantum potest Dei metus, quantum fames. Lacrymare : non veto, sed nihil blasphemum dixeris neç feceris. Cujusmodicumque sit filius, non est cum Abele conferendus. Sed nihil tale dixit Adam. Atqui gravis est calamitas : quid enim gravius, quam quod frater fratrem interfecerit? sed enim aliorum quoque fratricidarum opportune mihi venit in mentem : Ut et Absalon Ammon interfecit primogenitum [2] : et David rex amabat puerum, et in sacco quidem jacebat et cinere. Non adduxit divinatores, neque incantatores : et si tunc erant, idque ostendit Saül : at Deo supplicabat. Tu quoque id fac. Quod justus facit, fac tu quoque. Eadem dic verba quando mortuus fuerit infans : Ego ad ipsum abibo, ipse vero non veniet ad me. Hoc est philosophiæ, hoc est benevolentiæ. Ut ames infantem, non tantum amas, quantum ille tunc, etiamsi esset natus ex adulterio : tenebatur autem tunc ille beatus summo matris desiderio. Scitis autem fœtus amoris parentum participes esse : et tantus erat amor, ut et si propter eum male audiret, vellet tamen eum vivere. Sed tamen Deo egit gratias. Quomodo affectam existimas fuisse Rebeccam, quando Jacobo minatus est frater? et maritum non affecit molestia, sed jussit eum amandare? Cogita quæ sunt his pejora, cum grave aliquid pateris, et sufficientem habebis consolationem ; et apud te reputa, quid si in bello

[1] Gen. xlii, 36. — [2] 2 Reg. xiii.

esset mortuus? quid si in igne? Et si iis quæ passi fuerimus, graviora cogitemus, sufficientem habebimus consolationem. Et eos qui graviora passi sunt, semper consideremus : necnon si ipsi graviora aliquando passi sumus. Sic etiam hortatur Paulus, ut quando dicit, « Nondum usque » ad sanguinem restitistis adversus peccatum decertantes[1]. » Et rursus, « Tentatio vos non apprehendit, nisi humana[2]. » Iis ergo quæ passi fuerimus graviora consideremus : inveniemus enim, et sic erimus grati. Ante omnia autem, propter omnia assidue gratias agamus. Sic enim et hæc cessabunt, et nos ad Dei gloriam vivemus, et bona promissa assequemur. Quæ detur nobis assequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et sancto Spiritui gloria, imperium et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

CAPUT III.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia docentes et commonentes vos ipsos in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus in gratia, cantantes in cordibus vestris Domino. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum [3].

I. Cum suasisset esse gratos, viam ostendit. Quam illam? de qua nos vobiscum prius disseruimus. Quid dicens?

[1] Hebr. XII, 4. — [2] 1 Cor. X, 13. — [3] Coloss. III, 16, 17.

« Verbum Christi habitet in vobis abundanter. » Imovero non hanc solum, sed etiam aliam. Nam ego quidem dixi quod oportet eos etiam recensere qui graviora passi sunt, et animo versare eos qui sustinuerunt ac tolerarunt graviora quam nos, et gratias agere quod illa non evenerint. Ipse vero quid dicit? Verbum Christi habitet in vobis abundanter; hoc est, doctrina, dogmata, admonitio, in quibus vitam præsentem nihil esse dicit, neque ejus bona. Si enim hæc viderimus, nulli ex iis quæ sunt aspera et difficilia cedemus. Inhabitet, inquit, in vobis abundanter. Non solum dixit, Habitet, sed etiam cum magna abundantia. Audite quicumque estis mundani, et uxori præstis et liberis, quomodo vobis quoque maxime mandet legere Scripturas, et non leviter, nec temere, sed magno studio ac diligentia. Nam sicut qui est dives in pecuniis, ferre potest damnum et condemnationem : ita etiam qui est dives in dogmatibus philosophiæ, facile ferre potest non solum paupertatem, sed etiam alias calamitates, etiam illo facilius. Nam illic quidem dum damnum exolvitur, necesse est ut qui est dives detrimentum accipiat, et arguatur. Et si hoc ei sæpe acciderit, non poterit amplius ferre. Hic autem non sic. Non enim sanas et rectas consumimus cogitationes ac rationes, cum ferre oporteat aliquid quod nolumus, sed manent perpetuo. Vide autem hujus beati prudentiam. Non dixit, Verbum Christi sit in vobis solummodo. Sed quid? Inhabitet abundanter et copiose. « In » omni sapientia docentes, et commonentes vosmetipsos. » Virtutem dicit sapientiam, et merito : humilitas enim est sapientia, itemque eleemosyna, et quæ sunt hujusmodi; ut et contraria sunt insipientia : est enim crudelitas ex insipientia. Unde multis in locis omne peccatum vocat insipientiam. « Dixit enim, inquit, insipiens in corde suo,

» non est Deus [1]. » Et rursus, « Putruerunt et corruptæ sunt » cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ [2]. » Quid enim, dic quæso, est eo stultius, qui vestimentis quidem vestitur, fratres autem suos despicit nudos? Qui canes quidem alit, Dei autem imaginem in fame contemnit? Cui plane est persuasum nihil esse res humanas, et eis est affixus, tanquam sint immortales? Sicut ergo nihil est tali viro insipientius, ita nihil est eo sapientius qui ex virtute se recte gerit. Vide enim, inquit, quomodo sit sapiens. Facultates suas impertit, est misericors et benignus, agnovit communem esse naturam, agnovit usus pecuniæ nullam esse habendam rationem, suis corporibus magis esse parcendum, quam pecuniis. Quamobrem quicumque gloriam despicit, est philosophus. Novit enim res humanas. Divinarum et humanarum rerum cognitio est philosophia. Ergo novit quidem quæ sint res divinæ, et quæ humanæ; et ab his quidem abstinet, illas vero exercet et operatur. Scit autem etiam in omnibus Deo agere gratias. Vitam præsentem nihil esse existimat: propterea nec lætatur rebus secundis, neque propter adversas dolore afficitur. Neque alium expectes doctorem: habes Dei eloquia. Nullus te docet sicut illa. Nam ille quidem sæpe se occultat propter vanam gloriam et propter invidiam. Audite quæso vos omnes quibus curæ sunt quæ ad hanc vitam pertinent, et parate vobis libros medicamenta animæ. Si nullum alium vultis, Novum Testamentum vobis parate, Apostolorum Actus, Evangelia, magistros perpetuos. Si dolor acciderit, tanquam in medicamentorum apothecam aspice, illinc mali accipe consolationem; si damnum, si mors, si tuorum amissio. Imovero non aspice, sed omnia suscipe, et mente tene. Hoc est omnium malorum causa, nescire Scripturas. Absque armis imus ad bellum; et quomodo oportet

[1] Psal. XIII, 1. — [2] Id. XXXVII, 5.

esse salvos? Præclare nobiscum agitur si cum his salvi simus, tantum abest ut absque his salvi esse possimus. Ne omnia in nos conjiciatis. Oves estis, sed non rationis expertes, verum ratione præditæ. Multa vobis mandat Paulus. Qui docentur, non semper tempus terunt in discendo, quoniam non docentur. Si semper discas, nunquam disces. Ne ita accedas tanquam futurum sit ut semper discas: alioqui nunquam scies; sed tanquam discendi finem assecuturus, et alium docturus. Dic mihi: annon definita tempora in disciplinis expectant omnes, et in omnibus artibus? Sic omnes certum tempus definimus. Sin autem semper discas, est signum quod nihil didiceris.

II. Hoc Deus exprobravit Judæis, « Qui tolluntur ex » utero, et erudiuntur usque ad senium. » Si non semper hoc expectavissetis, non sic omnia retro abiissent. Si res ita haberet ut alii quidem didicissent, alii vero essent erudiendi, opus nobis profecisset; aliis cessuri eratis, et nobis opem tulissetis. Dic mihi quæso, si aliqui irent ad litteratorem, deinde manerent semper discentes elementa, annon magistro multum labori essent exhibituri? Quousque vobiscum de vita disseremus? Apud Apostolos non ita erat, sed assidue transiliebant eos qui prius discebant constituentes magistros aliorum qui discebant. Sic potuerunt obire orbem terræ, quod uni loco non essent alligati. Quam multos nostros fratres qui sunt in agris, et eorum magistros existimatis egere doctrina? Sed vos me tenetis affixum. Nam priusquam caput recte sit affectum, supervacaneum est ire ad reliquum corpus. Omnia in nos congeritis. Oporteret vos a nobis solum discere; uxores autem a vobis, filios a vobis; sed nobis omnia relinquitis. Propterea magnus est labor. « Docentes, inquit, et commonen- » tes vosmetipsos in Psalmis, hymnis, et canticis spirituа- » libus. » Vide quam non importunus et molestus sit Paulus.

Quoniam lectio est laboriosa, valde molesta et gravis, non deduxit ad historias, sed ad Psalmos, ut simul et animum oblectes canens, et furtim subducas a laboribus. Hymnis, inquit, et canticis spiritualibus. Nunc autem satanica quidem cantica, et saltationes vestri diligunt pueri, sicut coqui, et opsonatores, et qui choros agunt. Nemo autem ullum novit Psalmum : sed res videtur esse pudenda, ridicula, et subsannanda. Illinc conservantur omnia mala : in quali enim terra steterit planta, talem fert fructum. Si in arenosa et salsa, talem. Si in dulci et pingui, rursus similem. Sic fons quidam sunt documenta. Doce eum canere Psalmos illos plenos philosophia : nempe statim de moderatione et temperantia, imovero ante omnia de consuetudine non habenda cum malis, statim ab ipso initio libri. Propterea enim hinc quoque incœpit Propheta, dicens : « Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum[1]. » Et rursus, « Non sedi cum concilio vanitatis. » Et rursus, « Nihil » factus est in conspectu ejus malignus : timentes autem » Dominum glorificat[2]. » De consuetudine habenda cum bonis, et hæc et multa ibi invenies : quod ventri imperandum sit, de continendis manibus; quod plura habendi cupiditate teneri non oporteat; quod nihil sint pecuniæ, nec gloria, et quæ sunt hujusmodi. Quando ab incunte ætate puerum his instruxeris, paulatim duces ad altiora. Psalmi habent omnia, hymni autem rursus nihil humanum. Quando in Psalmis didicerit, tunc etiam sciet hymnos, utpote rem diviniorem. Superiores enim potestates hymnos canunt, non psallunt. « Non est enim, inquit, speciosus » hymnus in ore peccatoris[3] : » et rursus, « Oculi mei super » fideles terræ, ut ipsi mecum sedeant; » et rursus, « Non » habitat in medio domus meæ qui facit superbiam[4]. » Et

[1] Psal. I, 1. — [2] Id. XXV, 14, et XIV, 5. — [3] Eccli. XV, 9. — [4] Psal. C, 8, 9.

iterum, « Ambulans in via immaculata hic mihi ministra-» bat : » adeo ut caveatis non solum ne cum amicis, sed ne cum servis quidem se misceant; mala enim innumera liberis importantur, quando servos corruptos eis præfecerimus. Si enim patris fruentes tanta et benevolentia et philophia, vix salvi evadunt; si illos tradamus servis bonum nihil curantibus, quales futuri sunt? Illis tanquam inimicis utuntur; existimantes illos moderatiores fore dominos, si insanos illos, improbos et nullius pretii reddant. Ante alia ergo omnia bæc curemus, et his operam demus. « Dilexi, » inquit, eos qui diligunt legem tuam. » Hunc ergo nos quoque æmulemur et hos diligamus. Ut rursus autem temperantes et moderati sint pueri, audiant Prophetam dicentem : « Lumbi mei impleti sunt illusionibus. » Et rursus : « Perdes omnes qui fornicantur abs te[4]. » Et quod ventri oporteat imperare, rursus audiant : « Et occidit, inquit, » plures eorum, cum esset adhuc esca in ore eorum[2]. » Et quod oporteat non vinci a muneribus : « Divitiæ si affluant, » nolite cor apponere[3] : » Et quod gloriæ sit dominandum : « Neque cum eo descendet post ipsum gloria ejus[4]. » Quod maligni non sint æmulandi : « Noli æmulari in malignanti-» bus[5]. » Quod principatus et potestates nihili oporteat existimare : « Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut » cedros Libani; et transivi, et ecce non erat[6]. » Quod præsentia nihili sint facienda : « Beatum dixerunt populum cui » hæc sunt, beatus est populus, cujus est Dominus Deus » adjutor[7]. » Quod non impune peccamus, sed sit remuneratio : « Tu reddes unicuique secundum opera sua[8]. » Cur autem non reddit quotidie? « Deus judex justus, et fortis, » et patiens[9]. » Quod bonum sit humilitas, « Domine, inquit,

[1] Psal. XXXII, 7, et LXXII, 26 — [2] Id. LXXVII, 35. — [3] Id. LXI, 10. — [4] Id. XLVIII, 18. — [5] Id. XXXVI, 1. — [6] Ibid. 37. — [7] Id. CXLIII, 18. — [8] Id. LXI, 11. — [9] Id. VII, 12.

» non est exaltatum cor meum [1]. » Quod malum sit superbia: «Propterea, inquit, tenuit eos superbia in finem [2]. » Et rursus: « Dominus superbis resistit [3]. » Et rursus: « Egre» dietur tanquam ex adipe iniquitas eorum [4]. » Quod bonum sit eleemosyna: « Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus » manet in sæculum [5]. » Quod laudandum sit misereri: « Bonus est vir qui miseretur et commodat [6]; » et his longe plura illis invenies philosophiæ dogmata: ut, quod non sit maledicendum: « Detrahentem, inquit, clanculum proxime » suo hunc persequebar [7]. » Quis sit hymnus supernorum, quid superne dicunt Cherubim, sciunt fideles. Quid dicebant Angeli infra positi? « Gloria in excelsis Deo [8]. » Propterea post psalmodias hymni, utpote res quædam perfectior. « In Psalmis, inquit, hymnis, et canticis spiritualibus, » in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. » Aut hoc dicit, quod propter gratiam hæc nobis dedit Deus, aut canticis quæ sunt in gratia; aut admonentes nos ipsos et docentes in gratia; aut quod in gratia habebant hæc dona; aut, hæc est explicatio. « A gratia, inquit, spiritus cantan» tes in cordibus vestris Deo. » Non solum, inquit, ore, sed cum attentione.

III. Hoc enim est Deo canere, illud vero aëri; vox enim temere diffunditur. Non ad ostentationem, inquit. Etiamsi sis in foro, potes te ipsum convertere, et Deo canere nemine audiente. Nam sic quoque orabat Moyses, et fuit auditus. Dicit enim: « Quid ad me clamas? » Atqui nihil dicebat, sed mente clamabat cum corde contrito. Quamobrem Deus solus exaudiit. Nihil enim vetat quominus et ambulans corde oret, et sursum sit. « Omne quodcumque facitis, » inquit, in verbo aut in opere, omnia facite in nomine » Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ip-

[1] Psal. cxxx, 1. — [2] Id. lxxii, 6. — [3] Id. iii, 34. — [4] Id. lxxii, 7. — [5] Id. cxi, 8. — [6] Ibid. 5. — [7] Id. c, 6. — [8] Luc. ii, 14.

» sum[1]. » Nam si sic faciamus, nihil erit scelestum, nihil immundum, ubi Christus invocatur. Si comedas, si bibas, si uxorem ducas, si peregre proficiscaris, in nomine Dei fac omnia, hoc est, eum vocans adjutorem. In omnibus eum prius orans, res aggredere. Vis aliquid loqui? hoc præpone. Et ideo nos quoque in Epistolis nomen Domini præponimus. Ubi fuerit nomen Domini, omnia sunt fausta et felicia. Nam si consulum nomina efficiunt ut firmatæ et validæ sint litteræ, multo magis nomen Christi. Aut hoc dicit: Secundum Deum omnia et dicite, et agite. Nolite Angelos introducere. Comedis? Deo age gratias, et itidem postea idem facturus. Dormis? age gratias, et itidem postea idem facturus. Vadis ad forum? fac idem, nihil mundanum, nihil quod ad vitam præsentem pertineat. Fac omnia in nomine Domini, et omnia tibi recte succedent. Ubicumque positum fuerit Dei nomen, omnia sunt fausta et felicia. Si dæmones expellit, si morbos propulsat, multo magis rebus affert facilitatem. Quid est, facere in verbo aut in opere? Vel exeuntem, vel quidvis facientem. Audi quomodo Abraham famulum suum in nomine Dei miserit: David in nomine Dei Goliath interemit. Admirabile est nomen ejus et magnum. Et rursus Jacob filios suos mittens, dicit: « Deus au- » tem meus det vobis gratiam coram homine[2]. » Nam qui hoc facit, Deum habet adjutorem, sine quo nihil ausus est facere. Utpote ergo honoratus, cum fuit invocatus, vicissim honorabit rebus afferens facilitatem. Invoca Filium, gratias age Patri. Nam dum invocatur Filius, invocatur et Pater; et dum ei aguntur gratiæ, Filio quoque gratiæ aguntur. Hæc discamus non verbo tenus, sed per facta implere. Huic nomini nihil potest æquiparari: hoc ubique est admirabile. « Unguentum, inquit, effusum nomen » tuum[3]: » qui hoc dixit, statim bono odore fuit repletus.

[1] Coloss. III, 17. — [2] Gen. XLI, 14. — [3] Cant. I, 2.

« Nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu » sancto[1]. » Hoc nomen tam multa operatur. Si dixeris, « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti cum fide, » hæc perfecisti. Vide quam multa fecisti. Creasti hominem, et alia omnia operatus es ex baptismate. Sic morbis imperans nomen fit terribile. Propterea diabolus introduxit ea quæ sunt Angelorum, honori nostro invidens. Dæmonum tales sunt incantationes. Etiamsi sit Angelus, etiamsi Archangelus, etiamsi Cherubim, ne patiaris. Nam ne hæ quidem potestates excipient, sed excutient cum viderint Dominum contumelia affectum. Ego te honoravi, inquit, et dixi : Tu me invoca : et tu eum dedecore afficis? Si hoc carmen cum fide cantaveris, et morbos et dæmones fugabis : et si morbum non propulsaris, non id fit propter imbecillitatem, sed eo quod expediat. Secundum magnitudinem tuam, inquit, sic et laus tua. Per hoc nomen orbis terræ fuit conversus, fracta est tyrannis, conculcatus fuit diabolus, aperti sunt cœli. Et quid dico, cœli? nos per hoc nomen sumus regenerati. Si hoc habeamus, resplendemus. Hoc et martyres facit et confessores. Hoc pro magno dono teneamus, ut in gloria vivamus, et Deo placeamus, et digni habeamur bonis promissis iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritui sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. XII, 3.

HOMILIA X.

CAPUT III.

Mulieres, subditæ estote viris, sicut oportet in Domino. Viri, diligite uxores vestras, et nolite amari esse erga illas. Filii, obedite parentibus per omnia. Hoc enim placitum est in Domino. Patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes Deum. Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Christo servite. Qui autem injuriam facit, recipiet id quod inique gessit; et non est personarum acceptio apud Deum. Domini, id quod justum est et æquum servis præstate, scientes quod et vos dominum habetis in cœlo [2].

I. Cur non ubique et in omnibus Epistolis hoc præcipit, sed hic, et in Epistola ad Ephesios et in Epistola ad Timotheum, et ad Titum? Quoniam verisimile est in his civitatibus fuisse seditiones: aut verisimile est eas in aliis se recte gessisse, in his vero minus recte, adeo ut oporteret eas de his audire. Vel potius quod iis dicit, dicit omnibus. Magnam autem similitudinem habet hæc Epistola cum Epistola ad Ephesios in his quoque. Alibi vero id non facit: aut quod ad viros

[2] Coloss. III, 18-25, et IV, 1.

pacem agentes, quos oportebat sublimia, quæ eis adhuc deerant, dogmata discere, non oportebat de his scribere : aut quod cum consolationem jam accepissent in tentationibus, supervacaneum esset de his audire. Quamobrem conjicio hic jam firmam et stabilem esse Ecclesiam, et hæc dici in fine. « Mulieres, subditæ estote viris, sicut » oportet in Domino. » Id est, Subditæ estote propter Deum, quoniam hoc, inquit, vos ornat, non illos. Non enim hero debitam subjectionem, neque eam solum quæ est a natura, sed eam etiam dico quæ est propter Deum. « Viri, diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas. » Vide rursus quomodo suaserit quod alteri ab altero est præstandum. Sicut illic ponit metum et charitatem, ita hic quoque. Potest enim esse, ut qui diligit sit acerbus. Hoc est ergo quod dicit : Ne pugnetis. Nihil est enim hac pugna acerbius, quando viri fuerit pugna adversus uxorem. Nam quæ adversus personas quæ diliguntur sunt pugnæ, eæ sunt acerbæ, et ostendit hoc fieri ex magna acerbitate, cum alicui adversus suum membrum est dissidium. Atque diligere quidem est virorum, illarum vero cedere. Si ergo unusquisque quod suum est afferat, stant omnia firma et stabilia. Ex eo enim quod diligatur, fit mulier amica et benevola; ex eo autem quod sit subdita, vir fit mitis et clemens. Vide autem quod hoc quoque natura sic sit comparatum, ut vir quidem diligat, mulier autem obediat. Nam quando is qui imperat, diligit eum qui paret imperio, tunc consistunt omnia. Non tam ab eo qui paret quæritur dilectio, quam ab eo qui imperat erga eum qui paret : ab illo enim est obedientia. Nam quod mulieri est pulchritudo, viro autem cupiditas et desiderium, nihil aliud ostendit quam quod sic fiat propter dilectionem. Ne ergo quoniam subjecta est mulier, sis insolens : neque tu, quoniam vir diligit, intumesce. Neque viri amicitia extol-

lat mulierem; neque mulieris subjectio inflet virum. Propterea tibi eam subjecit, o vir, ut magis ametur. Propterea te fecit amari, o mulier, ut facile feras quod sis subjecta. Ne timeas quod sis subjecta; ei enim qui amat esse subjectum, nullam habet difficultatem. Ne timeas amans: habes enim ipsam cedentem. Non alias ergo esset vinculum. Habes necessarium a natura imperium, habe etiam vinculum quod est ex charitate: eam enim quæ est imbecillior, sinit esse tolerabilem. « Filii, obedite parentibus » per omnia. Hoc enim placitum est in Domino.» Rursus posuit, in Domino, et leges ferens obedientiæ, et pudorem incutiens, ac deprimens. Hoc enim, inquit, est placitum Domino. Vide quomodo non ex sola natura, sed ante eam ex iis quæ Deo placent, vult nos omnia agere, ut etiam mercedem habeamus. «Patres, nolite ad iracun- » diam provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant.» Ecce hic quoque rursus est subjectio et amor; et non dixit, Diligite filios, esset enim supervacaneum, ipsa quippe cogit natura: sed correxit quod oportuit, quod et amor hic esset vehementior, quoniam et major est obedientia. Nusquam enim ponit exemplum viri et mulieris. Sed quid? Audi Prophetam dicentem: « Sicut pater miseretur filio- » rum, misertus est Dominus timentium eum[1]. » Et rursus dicit Christus: « Quis est ex vobis homo, a quo si petie- » rit filius panem, num lapidem dabit ei? et si petierit pis- » cem, num serpentem dabit ei[2]? Patres, nolite ad ira- » cundiam provocare filios vestros, ne pusillo animo fiant. » Quod sciebat idoneum ut maxime eos morderet, hoc posuit, et amantius dixit eis imperans, et nusquam ponit Deum. Fregisset enim parentes, inflectens eorum viscera. Illud autem, nolite provocare, hoc est, ne reddite eos contentiosiores; est enim, ubi debetis illis aliquid conce-

[1] Psal. CII, 13. — [2] Matth. VII, 9.

dere. Deinde venit ad tertium imperium, « Servi, in- » quiens, obedite dominis carnalibus. » Est hic quoque amor quidam, sed non ita naturalis sicut superius, sed consuetudinis et ab ipso imperio, et a factis. Quoniam ergo hic quidem id quod est amoris est succisum ac diminutum; quod est autem obedientiæ intensum et amplificatum, in eo vult immorari, et quod primi habent a natura, hoc eis dare ex obedientia. Quamobrem non pro dominis cum solis loquitur famulis, sed etiam pro ipsis, ut se dominis reddant desiderabiles. Sed non hoc ponit aperte : alias enim eos supinos effecisset. « Servi, inquit, obedite » per omnia dominis carnalibus. »

II. Vide autem quomodo semper ponit nomina, mulieres, filii, servi, ut jus obediendi, quod debetur. Sed ne doleret, subjunxit, Dominis carnalibus. Quod est tui, inquit, optimum, nempe anima, libera est; ad tempus est servitus. Corpus ergo subde, ne necessitatis amplius sit servitus. « Non ad oculum servientes tanquam homini- » bus placentes. » Fac, inquit, servitutem, quæ est ex lege, esse ex metu Christi. Nam etsi illo non vidente facis quæ oportet, et quæ pertinent ad honorem domini, id plane facis propter illum insomnem oculum. Non ad oculum, inquit, tanquam hominibus placentes. Quo fiet ut vos damnum subeatis. Audi enim Prophetam dicentem : « Dis- » sipavit Dominus ossa eorum qui hominibus placent[1]. » Vide ergo quomodo eis parcit, et eos componit. « Sed in sim- » plicitate, inquit, cordis timentes Deum. » Nam illud quidem non est simplicitas, sed hypocrisis et simulatio; aliud in animo habere, et aliud facere : alium quidem videri præsente domino, alium vero absente. Non dixit ergo solum, in simplicitate cordis, sed timentes Deum. Hoc enim est timere Deum, quando nemine vidente nihil mali faci-

[1] Psal. LII, 7.

mus. Sin autem facimus, non Deum, sed homines timemus. Vides quomodo illos componat? Quodcumque facitis, inquit, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus. Non solum ab hypocrisi, sed etiam ab otio et desidia eos vult liberari. Eos liberos fecit pro servis, cum non opus habeant ut adsint domini. Hoc enim est illud, Ex animo, cum benevolentia, non cum servili necessitate, sed libere et ex animi instituto. Et quænam est merces? Scientes quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Christo servite. Ab ipso enim, inquit, accipietis mercedem. Et quod domino servitis, ex hoc est perspicuum. Qui enim, inquit, injuriam facit, recipiet id quod inique gessit. Hic confirmat quod prius dictum est. Nam ne viderentur verba esse assentationis : Recipiet, inquit, id quod inique gessit. Hoc est, luet pœnas : non est enim personarum acceptio apud Deum. Quid enim si es servus? non te pudeat. Atqui oportebat dominos hoc dicere, sicut etiam in Epistola ad Ephesios. Sed hic mihi videtur tacite significare Græcos dominos. Quid enim si ille quidem Græcus, tu autem es Christianus? Non personæ, sed res examinantur. Quamobrem sic cum benevolentia, et ex animo est serviendum. Domini quod justum est et æquum servis præstate. Quid est autem justum? Quid æquum? Efficere ut sit eis rerum omnium abundantia, et non sinere ut aliis egeant, sed pro laboribus eos remunerari. Non enim quia dixi eos a Deo habere mercedem, propterea tu eos prives. Alibi autem dicit, Remittentes minas, volens eos facere mitiores. Illi enim erant perfecti. Hoc est, « Qua mensura mensi fueritis, remetie» tur vobis. » Et illud, « Non est personarum acceptio, » illis dictum est. Illis autem tribuitur, ut hi hoc excipiant. Quando enim alteri dixerimus quod alteri congruit, non tantum illum correximus, quantum eum qui est reus, et

vos cum illis, inquit. Hic communem effecit servitutem. Scientes enim, inquit, quod et vos Dominum habetis in cœlo. « Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum ac- » tione [1]. » Nam quoniam orationi instare et in ea perseverare, sæpe reddit pigros et ignavos, propterea dicit, Vigilantes, hoc est, sobrii, non vagantes et errantes. Scit enim, scit diabolus quantum bonum sit oratio, et ideo graviter instat. Scit etiam Paulus quod multi precantes, sint desides et segnes. Quamobrem dicit, « Orationi ins- » tate, » tanquam de re laboriosa. Vigilantes in ea, in gratiarum actione. Hoc, inquit, sit vestrum munus et officium, in precibus agere gratias, et pro manifestis, et pro non manifestis, et pro iis quæ volentibus, et pro iis quæ invitis beneficit, et pro regno, et pro gehenna, et pro afflictione, et pro recreatione. Sic enim mos est Sanctis orare, et gratias agere pro communibus beneficiis.

III. Scio ego quemdam virum sanctum sic orasse. Ante hoc verbum nihil aliud dicebat, quam : Gratias agimus pro omnibus beneficiis tuis, quæ a primo die usque ad præsentem diem nobis indignis sunt collata : pro iis quæ scimus et nescimus, pro manifestis, pro non manifestis, quæ opere facta sunt, et quæ sermone, quæ voluntarie facta sunt et involuntarie, pro omnibus quæ facta sunt nobis indignis, pro afflictionibus, pro recreationibus, pro supplicio, pro regno cœlorum. Rogamus ut conserves animam nostram sanctam, puram habentem conscientiam, finem dignum tua clementia. Qui sic dilexisti nos ut unigenitum Filium dares, dignare nos esse dignos charitate. Da in sermone tuo sapientiam, et in timore tuo, unigenite Christe, tuam inspira fortitudinem. Qui pro nobis dedisti Unigenitum, et sanctum tuum emisisti Spiritum in remissionem peccatorum nostrorum, si quid volentes vel inviti pecca-

[1] Coloss. IV, 2.

vimus, condona, et ne reputes. Recordare omnium qui invocant nomen tuum in veritate. Recordare omnium qui bene et secus nobis volunt. Omnes enim sumus homines. Deinde adjecta fidelium oratione, veluti quadam coronide, et pro omnibus colligatione, facta prece, hic cessabat. Multa enim nobis bona facit Deus etiam invitis, multa quoque et majora nescientibus. Nam quando contraria precamur, ipse autem facit contraria, palam est ipsum nescientibus bene facere. « Orantes simul et pro nobis [1]. » Vide humilitatem, post illos se ipsum ponit. « Ut Deus ape» riat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium » Christi. » Auditum, inquit, et loquendi libertatem. Papæ! tantus athleta, non dixit, ut liberer a vinculis, sed cum esset in vinculis, alios rogabat, et propter rem magnam rogabat, nempe ut acciperet loquendi libertatem. Res duæ magnæ, nempe et personæ qualitas, et rei. Papæ! quanta auctoritas. Mysterium, inquit, Christi. Ostendit nihil esse sibi desiderabilius quam hoc loqui. « Propter quod etiam » vinctus sum, ut manifestem illud, ita ut oportet me lo» qui [2]. » Cum magna, inquit, fiducia, et dicendi libertate, nihil reticentem. Vincula cum manifestum reddunt, non in obscuro collocant. Cum multa, inquit, fiducia et dicendi libertate. Dic mihi, tu vinctus es, et alios consolaris? Maxime : majorem loquendi libertatem dant mihi vincula. Sed Dei rogo auxilium. Audivi enim Christum dicentem : « Quando vos tradent, nolite esse solliciti, quomodo, aut » quid loquamini [3]. » Et vide quomodo dixit metaphorice, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis? Vide quam sit a fastu alienus, et cum esset in vinculis quam humiliter loquatur. Hoc est, ut molliat corda ipsorum. Non sic autem dixit : sed ut nobis det fiduciam et loquendi libertatem ; sic dixit humiliter et modeste se gerens : et id quod habe-

[1] Coloss. IV, 3. — [2] Ibid 4. — [3] Matth. X, 19.

bat rogat ut accipiat. Ostendit autem in hac Epistola, cur tunc non venerit Christus, eo quod illa umbram vocarit. Corpus autem, inquit, Christi. Quamobrem oportebat eos umbræ assuescere. Simul etiam suæ in eos charitatis maximum indicat argumentum. Ut vos, inquit, audiatis, Ego autem vinctus sum. Rursus vinculum adducit in medium, quod valde amo, quod cor meum excitat, et desiderium semper affert videndi Paulum in vinculis, et scribentem, et prædicantem, et baptizantem, et catechesi instituentem. De omnibus quæ ubique erant ecclesiis ad eum vinctum referebatur. Vinctus supra modum ædificabat. Tunc magis erat solutus. Audi enim eum dicentem : « Ut plures e fratribus confidentes in vinculis meis, abun» dantius auderent sine timore verbum Dei loqui [1]. » Ipse quoque rursus hoc confitetur dicens : « Quando enim infir» mor, tunc potens sum [2]. » Propterea dicebat etiam, « Sed » verbum Dei non est alligatum [3]. » In vinculis erat cum maleficis ac sceleratis, cum captivis, cum homicidis, doctor orbis terrarum. Qui in tertium ascendit cœlum, qui verba audivit arcana et ineffabilia, erat vinctus. Sed tunc velocior erat ejus cursus. Qui erat vinctus, erat solutus ; et qui non erat vinctus, erat vinctus. Nam ille quidem agebat quod volebat : hic autem ipsum non prohibebat, neque suum implebat propositum. Quid facis, o stolide ? Num est cursor corporalis ? num in stadio quod est apud nos certat ? In cœlis versatur ; eum, qui currit in cœlo, non possunt ea quæ sunt in terris alligare et retinere. Non vides hunc solem ? Radiis injice vincula, siste ejus cursum. Sed non poteris. Nec ergo Paulum, et multo minus hunc quam illum : majorem enim Dei curam ac providentiam est hic, quam ille consecutus, ut qui non nobis talem, sed veram ferat lucem. Ubi sunt qui nihil volunt pati prop-

[1] Philip. I, 14. — [2] 2 Cor. XII, 10. — [3] 2 Tim. II, 9.

ter Christum? Quid autem dico pati, cum ne pecunias quidem velint profundere? Vinciebat quoque aliquando Paulus, et conjiciebat in carcerem. Sed postquam factus est Christi servus, non quod agat gloriatur, sed quod patiatur. Et hoc est miraculum prædicationis, quando per ipsos patientes, non autem per male agentes, sic excitatur et augetur. Ubinam vidit quispiam ejusmodi certamina? Qui male patitur, vincit : et qui male agit, vincitur. Ille hoc præclarior, prædicationem introduxit per vincula. Non erubesco, inquit, sed etiam glorior, crucifixum prædicans. Sic autem cogita : Universus orbis terræ, iis dimissis qui sunt soluti, accedit ad vinctos : eos qui vinciunt aversans, honorat eos qui sunt circumdati catenis; eos odio habens qui in crucem egerunt, adorat crucifixum.

IV. Neque solum est mirandum, quod prædicatores et idiotæ erant piscatores, sed etiam quod alia impedimenta, naturæ erant impedimenta, et major facta est accessio. Non solum nihil impediit ruditas et imperitia, sed etiam hoc ipsum effecit ut manifesta fieret prædicatio. Audi enim Lucam dicentem : « Et cum comperissent, inquit, quod » homines essent, illitterati et rudes, mirabantur. » Non soum nihil prohibebant vincula, sed ea ipsa efficiebant eos confidentiores. Non adeo confidebant discipuli cum Paulus esset solutus, quam cum vinctus. « Ut abundantius, inquit, » audeant sine timore sermonem Dei loqui. » Ubi sunt qui dicunt divinam non esse prædicationem? Ruditas et imperitia non sufficiebat ad efficiendum ut ipsi condemnarentur. Oportebat ergo eos hic quoque terruisse. Scitis enim his duobus animi morbis teneri multitudinem, inani gloria et abjecti animi vitio. Ruditas et imperitia non sinebat eos suffundi pudore : pericula eis debebant injicere timorem. At faciebant, inquit, miracula. Creditis ergo eos fecisse miracula. At non faciebant? Hoc est majus miraculum

quam facere, si adducebantur homines absque miraculis? Vinctus etiam fuit apud Græcos Socrates. Quid ergo? annon statim Megaram fugerunt discipuli? Maxime: non enim admiserunt quæ dicebantur de immortalitate. Sed hic vide. Vinctus est Paulus, et magis confidebant discipuli : et merito. Videbant enim non impediri prædicationem. Num potes impedire linguam? per eam currit maxime. Ut enim cursorem, nisi pedes vinxeris, a cursu non prohibueris; ita etiam Evangelistæ nisi linguam ligaris, non prohibueris quominus is currat. Sed sicut ille si lumbos ligaris, magis currit et portatur, ita hic quoque magis prædicat liberiusque et confidentius. Extimescit vinctus quando solum fuerit vinculum : qui autem mortem despicit, quomodo fuerit ligatus? Perinde faciebant atque si Pauli umbram vinxissent, et os ejus obturassent. Erat enim pugna umbratilis : nam et suis magis erat desiderabilis, et inimicis magis reverendus; ut qui magni et fortis animi ferret præmia, nempe vincula. Corona ornat caput, non pudore afficit, sed etiam præclarum efficit. Inviti eum coronabant catena. Nam dic mihi, posset-ne ferrum formidare qui audebat adamantinas frangere mortis portas? Veniamus, o dilecti, ad vinculorum horum zelum et æmulationem. Quæcumque mulieres aurea induistis monilia, Pauli desirate vincula. Non sic vobis circa collum fulget collare, ut in ejus anima fulgebat ornamentum aureorum vinculorum. Si quispiam illa desiderat, hæc odio habeat. Quid enim est commune ignaviæ cum magni animi virtute, corporis ornamento cum philosophia? Illa vincula reverentur Angeli; hæc vero etiam ludificantur. Illa vincula solent a terra ad cœlum tollere? hæc vincula a cœlo deducunt ad terram. Revera enim hæc sunt vincula, non illa. Illa ornamentum, hæc vincula. Hæc cum corpore animam quoque opprimunt; illa cum corpore ornant etiam

animam. Vis scire quod illa sint ornamentum? Dic mihi, quis magis spectatores atraxit, tu, an Paulus? Quid te dico? Ipsa imperatrix tota auro circumdata, eos qui vident non magis attraxerit. Sed si contingeret et Paulum eo tempore vinctum, et Imperatricem ingredi Ecclesiam, omnes ab illa in eum converterent oculos; et merito. Videre enim hominem humana natura superiorem, et qui nihil habet hominis, sed est Angelus in terra, est admirabilius quam videre ornatam mulierem. Nam hæc quidem licet videre et in spectaculis, et in pompis, et in balneis, et multis in locis et ubique. Hominem autem circumdatum vinculis, et existimantem se maximum habere ornamentum, et vinculis non cedentem, fieri non potest ut qui cernit, terrenum aspiciat spectaculum; sed illud cœlis dignum. Qui est his circumdatus animus, circumspicit quis videat, quis non videat : est fastu plenus, curis tenetur et sollicitudinibus, vinctus est aliis innumerabilibus animi affectibus; qui est autem illis circumdatus, est expers fastus, exultat animus, et liber est ab omni sollicitudine, lætus cœlum suspicit. Si quis mihi daret optionem, malem-ne videre Paulum e cœlo descendentem, et vocem emittentem, an ex carcere; mallem ex carcere. Non enim e cœlo ad ipsum veniunt, cum sit in carcere. Colligatio prædicationis sunt vincula Pauli : fundamentum est illa catena. Vincula illa desideremus.

V. Et quomodo, inquit, fieri potest? Si hæc contriverimus et perfregerimus. Nullus usus, sed potius damnum est nobis ex his vinculis. Hæc nos illic ostendent vinctos. Pauli autem vincula illa solvent vincula. Quæ est his hic vincta, immortalibus illic vinculis vinctas habebit manus et pedes : quæ Pauli vincta fuerit vinculis, habebit veluti ornamentum ei tunc circumdatum. Solve et te ipsum a vinculo, et pauperem a fame. Cur peccatorum catenas

connectis? Quomodo? inquit. Quando tu aurum gestas, alius autem perit; quando tu quidem ut inanem assequaris gloriam, tantum auri accipis, alius autem non habet quod edat, annon peccata connectis? Indue Christum, et non aurum. Ubi est mammona, illic non est Christus. Ubi est Christus, illic non est mammona. Non vis indui ipso Rege universorum? Si quispiam tibi daret purpuram et diadema, non id potius acciperes quam quodvis aurum? Ego non tibi do ornamentum regium, sed ipsum tibi regem præbeo quo induaris. Et quomodo, inquit, Christo induetur quispiam? Audi Paulum dicentem, « Quicumque » in Christo baptizati estis, Christum induistis[1]. » Audi apostolicam admonitionem : « Carnis, inquit, curam ne » feceritis ad concupiscentiam[2]. » Sic quispiam Christo induitur si carnis curam non gerat ad concupiscentiam. Si Christo induaris, ipsi te formidabunt dæmones. Sin autem auro, etiam homines irridebunt. Si Christo induaris, etiam te reverebuntur homines. Vis videri pulchra et decora? Tibi sufficiat formatio creatoris. Quid aurea inducis ornamenta, tanquam id quod Deus effinxit correctura? Vis videri decora? Induere eleemosyna, induere benignitate, induere modestia et temperantia, et a te absit fastus. Hæc omnia sunt auro pretiosiora. Hæc etiam speciosam reddunt magis decoram. Hæc etiam non formosam efficiunt formosam. Quando enim quis cum benevolentia conjunctam viderit formam, ex charitate fert sententiam : pravitatem autem, ne si sit quidem pulchra, potest quispiam dicere pulchram. Sauciatus enim animus non rectam fert sententiam. Ornata quondam fuit Ægyptia : ornatus quoque fuit Joseph. Uter erat formosior, non dico quando illa erat in regia, hic autem in carcere. Hic erat nudus, sed erat indutus vestimentis temperantiæ et continen-

[1] Galat. III, 27. — [2] Rom. XIII, 14.

tiæ; illa erat induta, sed erat nuda turpior, non habebat enim temperantiam. Quando te impense ornaris, o mulier, tunc nuda facta es turpior : exuisti enim modestiam. Erat etiam Eva nuda, sed quando fuit induta, tunc erat turpior. Nam quando erat nuda, gloria Dei fuerat ornata ; quando autem induit vestem peccati, tunc erat turpis. Et tu cum mundano indueris ornatu, tunc appares turpior. Nam quod nimius sumptus, et luxus non sufficiat ad ostendendam pulchritudinem, sed fieri possit ut induta minus sit honesta quam nuda, ego dicam. Si quando induisti vestimenta tibicinis aut chorauli, an id non erat inhonestum et indecorum? Atque indumenta sunt aurea ; sed propterea est dedecus ac turpitudo quod sint aurea. Scenæ enim sumptus ac luxus convenit tragœdis, histrionibus, mimis, saltatoribus, et iis qui pugnant cum bestiis. Fideli autem mulieri aliæ dantur a Deo vestes, nempe ipse unigenitus Dei Filius. « Quotquot enim, inquit, in Christum » baptizati estis, Christum induistis. » Dic quæso, si quis regiam dedisset vestem, tu autem mercenarii vilem vestem accepisses, annon eo quod te turpior geras et indecore, etiam punireris? Cœli et Angelorum dominum induta es, et circa terram versaris? Hæc a me dicta sunt, ut ostendam quod per se magnum sit malum nimius ornamentorum appetitus et desiderium, etiamsi nullum aliud inde nasceretur, sed citra periculum id liceret habere. Nam ad inanem gloriam fastumque parat et instruit. Nunc autem multa etiam alia mala nascuntur ex nimia ornandi sui cura, manifestæ suspiciones, sumptus intempestivi, blasphemiæ, avaritiæ et plura habendi cupiditatis occasiones. Quid enim, dic quæso, ornaris? Ut placeas marito? Hoc ergo fac domi. Hic autem fit contrarium. Nam si vis tuo placere marito, noli placere aliis. Si autem placeas aliis, marito tuo placere non poteris. Quamobrem omnem ornatum oporteret

deponere cum vadis ad forum, cum is ad ecclesiam. Alioqui autem, ne ex iis placeas marito ex quibus et meretrices, sed ex eo potius ex quo mulieres liberæ. In quo enim, dic quæso, differt uxor a meretrice? Quod hæc quidem unum solum spectat, ut corporis pulchritudine alliciat eum quem amat. Illa vero et præest domui, liberorumque et aliorum omnium habet societatem. Habes filiolam? Vide ne damnum accipiat. Solent enim mores componere ex educatione, et matrum mores imitari. Sis filiæ exemplum modestiæ et temperantiæ. Illo ornatu ornare; et vide ut hunc despicias. Revera enim illa sunt ornamentum; hæc vero magis dedecus afferunt, quam ornant. Sufficiunt quæ dicta sunt. Deus autem qui mundum fecit, et nobis dedit mundum animæ, nos mundet et exornet et sua gloria induat. Ut omnes in bonis operibus resplendentes, et ad ejus gloriam viventes, gloriam emittamus Patri, et Filio, et Spiritui sancto. Amen.

HOMILIA XI.

CAPUT IV.

In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia, sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere [1].

I. Quod Christus dicebat Discipulis, hoc nunc quoque monet Paulus. Quid autem dicebat Christus? « Ecce ego

[1] Coloss. IV, 5, 6.

» mitto vos sicut oves in medio luporum. Sitis ergo pru-» dentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ[1]. » Hoc est, cauti estote, nullam eis adversus vos dantes ansam et occasionem. Propterea autem adjicitur, « Ad eos » qui foris sunt; » ut discamus, quod adversus nostra membra non tanta nobis opus est cautione, quanta adversus extraneos. Ubi namque fratres sunt, ibi multa condonantur, ibi charitas magna. Oportet hic magnam esse securitatem, majorem vero foris. Non sunt enim paria, esse inter inimicos et hostes, et inter amicos. Deinde postquam terruit, vide quomodo rursus eis addit animum: «Tempus, » inquit, redimentes. » Hoc est, præsens tempus est breve. Hæc autem dicebat, non quod vellet eos esse varios et hypocritas ac simulatores; hoc enim non est sapientiæ, sed amentiæ. Sed quid? In iis, inquit, in quibus non lædunt, nullam eis date ansam nec occasionem. Quod etiam dicit ad Romanos, « Reddite omnibus debita: cui debetis » tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui honorem, » honorem[2]. » Propter prædicationem solum esto, inquit, tibi bellum. Nullum aliud initium accipiat hoc bellum. Nam si etiam propter alia essent nobis cum eis gerendæ inimicitiæ, neque nobis esset merces, et ipsi futuri sunt deteriores, et videbuntur nos jure accusare. Ut si vectigalia non solveremus, si honores quos convenit non redderemus, si non essemus humiles. Vides quantum se demittat Paulus, ubi nihil lædit prædicationem? Audi enim ipsum dicentem Agrippæ: « Beatum me existimo hodie apud te » causam acturus, qui es maxime peritus consuetudinum » et quæstionum quæ sunt apud Judæos[3]. » Si autem existimasset oportere contumelia afficere principem, omnia evertisset. Audi et beatum Petrum, quam leniter et mansuete respondet Judæis dicens: « Obedire oportet Deo

[1] Matth. x, 16. — [2] Rom. xiii, 7. — [3] Act. xxvi, 2.

» magis quam hominibus [1]. » Atqui homines qui animum desponderant, et vitæ spem abjecerant, potuissent contumelia afficere, et quidvis facere. Sed propterea animum desponderant, et vitæ spem abjecerant, ut ne inanem gloriam captarent, hoc est enim inanis gloriæ; sed ut prædicarent, et ut libere et confidenter omnia loquerentur. Illud autem, nempe inanem captare gloriam, est immodestiæ. « Sermo vester semper in gratia sale sit condi» tus. » Hoc est, ne sermonis gratia eo deveniat, ut eo utantur citra discrimen. Licet enim, licet urbane et lepide loqui, sed cum ea qua par est honestate et decore. « Ut » sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. » Quamobrem non oportet similiter loqui cum omnibus, cum Græcis, inquam, et fratribus. Nequaquam. Hoc enim est extremæ amentiæ. « Quæ circa me sunt omnia, vobis » nota faciet Tychicus charissimus frater, et fidelis minister, » et conservus in Domino [2]. » Papæ! quanta est Pauli sapientia. Non omnia inserit in Epistolis, sed quæ sunt necessaria et urgentia. Primo quidem nolens eas in nimiam extendere longitudinem: secundo autem, eum qui proficiscitur reddens magis reverendum, ut habeat aliquid quod narret: tertio, ostendens quantum in eum sit affectus; non enim alias ei hæc mandasset. Deinde erant quædam quæ non oportebat significari litteris. Charissimus, inquit, frater. Si charissimus, scivit omnia, et cum nihil celabat. Et fidelis minister et conservus in Domino. Si fidelis, nihil mentietur; si conservus, fuit socius et particeps tentationum: undique ergo collegit id quod fidem faceret. « Quem misi ad vos ad hoc ipsum [3]. » Hic multam ostendit dilectionem, siquidem eum ideo misit, et ea fuit causa cur peregre sit profectus: quod etiam dicebat scribens ad Thessalonicenses: « Propter quod non susti.

[1] Act. v, 29. — [2] Colos. IV, 7. — [3] Ibid. 8.

» nentes amplius, placuit nobis remanere Athenis solis, et » misimus Timotheum fratrem nostrum [1]. » Ad Ephesios quoque eum ipsum mittit, et propter eamdem causam. « Ut cognoscat quæ circa vos sunt et consoletur corda » vestra [2]. » Vide quid dicat. Non ut vos res meas discatis, sed ut ego vestras : ita nusquam quod suum est ponit. Ostendit eos quoque esse in tentationibus, dicendo, « Ut » consoletur corda vestra. Cum Onesimo charissimo et fideli » fratre qui ex vobis est. Qui omnia quæ hic aguntur nota » facient vobis [3]. » Hic est Onesimus, de quo ad Philemonem scribens dicebat, « Quem ego volueram mecum de- » tinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii. » Sine consilio autem tuo nihil volui facere [4]. » Addit etiam encomium civitatis, ut etiam gloriarentur, nec solum non afflicerentur pudore, dicens, « Qui est ex vobis. Qui » omnia quæ hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos » Aristarchus concaptivus meus [5]. »

II. Hoc encomio nullum est majus. Hic est qui cum ipso abductus fuit Jerosolymis. Majus dixit quam *Prophetæ*. Nam illi quidem se ipsos dicunt hospites advenas et peregrinos; hic autem etiam captivum. Tanquam enim captivus sic agebatur et ferebatur, et ad male patiendum sic erat omnibus propositus. Imovero illis pejus : nam illos quidem postquam ceperunt hostes, eos valde curant ut sibi proprios; hunc autem ut hostem et inimicum omnes agebant et ferebant, verberantes, flagris cædentes, contumeliis afficientes, calumniantes. Hoc illis etiam erat consolationi, cum enim præceptor in iisdem versatur, majorem consolationem accipiunt discipuli. « Et Marcus consobrinus » Barnabæ. » Hunc quoque jam laudavit ex cognatione; erat enim Barnabas vir magnus. « De quo accepistis man-

[1] 1 Thess. III, 1. — [2] Ephes. VI, 21. — [3] Coloss. IV, 9. — [4] Philem. 13. — [5] Coloss. IV, 10.

» data. Si venerit ad vos, suscipite illum. » Quid vero, non aliter suscepissent? Maxime. Sed cum magno, inquit, studio, et hoc magnum virum ostendit. Undenam autem acceperint mandata, non dicit : « Et Jesus qui dicitur Justus. » Iste fortasse erat Corinthius. Deinde dat omnibus commune encomium, cum dixisset quod erat uniuscujusque proprium. « Qui sunt ex circumcisione. Hi soli sunt adjutores » mei in regno Dei : qui mihi fuerunt solatio[1]. » Postquam dixit, « Concaptivus, » ne auditorum animum simul dejiciat, vide quomodo hoc ponat, et eos excitet : « Adjutores, » inquit, mei ad regnum Dei. » Quamobrem cum sint socii tentationum, sunt etiam regni socii. « Qui fuerunt mihi » solatio. » Ostendit eos esse magnos, siquidem Paulo fuerunt solatio. Sed videamus Pauli prudentiam. « In sapien- » tia, inquit, ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redi- » mentes[2]. » Hoc est, non est vestrum tempus, sed illorum. Nolite ergo dominium et auctoritatem vobis vindicare, sed tempus redimite. Neque dixit solummodo, emite, sed, redimite, sic affecti, aliter ipsum vestrum efficientes. Summæ enim fuerit amentiæ, bellorum et inimicitiarum excogitare occasiones. Nam ad hoc quod pericula sustinemus superflua, et quæ nihil habent lucri, aliud quoque damnum accedit, quod ad nos Græci non accedant. Nam quando fueris inter fratres, merito confidis : foris autem non sic oportet. Vides quomodo ubique eos qui sunt foris dicit Græcos. Propterea dicebat etiam scribens ad Timotheum : « Oportet ipsum et ab iis qui foris sunt bonum habere » testimonium[3]. » Et rursus : « Quid enim mea refert de iis » qui foris sunt judicare[4]? In sapientia, inquit, ambulate » ad eos qui foris sunt. » Foris enim sunt, etsi eumdem quem nos mundum habitent, ut qui sint extra regnum et domum patris. Simul etiam eos consolatur, illos vocans

[1] Coloss. IV, 11. — [2] Ibid. 5. — [3] 1 Tim. III, 7. — [4] 1 Cor. V, 12.

extraneos. Quod quidem dicebat superius : « Vita vestra » absconsa est cum Christo in Deo[1]. » Tunc, inquit, gloriam quærite, tunc honores, tunc alia omnia. Nunc autem nequaquam, sed illis præbete. Deinde ne putes eum de pecuniis loqui, addit : « Sermo vester semper in gratia sale sit » conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique res- » pondere[2]. » Ut non sit plenus hypocrisi. Hoc enim non est gratia : neque sale est conditum. Si absque periculo colere oporteat, ne recuses. Si tempus sit placide loquendi, ne eam rem existimes assentationem. Fac omnia quæ ad honorem attinent, ita ut non lædatur pietas. Non vides quomodo Daniel hominem colit impium? Non vides quomodo tres pueri cum sapientia regi offerantur et animi ostendentes fortitudinem et dicendi libertatem, non autem temerariam audaciam et asperitatem? Hoc enim non est loquendi libertatis et fiduciæ, sed inanis gloriæ. « Ut sciatis, » inquit, quomodo oporteat vos unicuique respondere. » Aliter enim principi, aliter ei qui alterius paret imperio; aliter diviti, aliter pauperi. Quare? Quoniam divitum et principum animi sunt imbecilliores, ut qui tumeant et diffluant. Quo fit ut se magis demittere et accommodare oporteat : pauperum autem et eorum qui sunt subjecti alteri, solidiores et prudentiores. Quare et hic utendum est majori loquendi libertate, unum spectando, nempe ædificationem. Non quoniam hic quidem est pauper, ille vero dives, ille ideo plus honoretur, hic vero minus; sed propter imbecillitatem hic quidem feratur, ille vero non item. Sic nec sine causa Græcum voces execrandum, neque sis contumeliosus. Sed si de dogmate quidem rogeris, responde id esse execrandum et impium. Si nemo autem roget, neque cogat dicere, non oportet temere inimicitiam suscipere. Quid enim necesse est supervacaneas sibi comparare

[1] Colossi. III, 3. — [2] Id. IV, 6.

inimicitias? Rursus si quempiam catechesi instituas, dic ut postulat subjectum argumentum, alioqui tace. Si sermo sit sale conditus, et in diffluentem inciderit animam, mollem restringit; et si in asperam, levigat duritiem. Sis gratiosus, nec molestus, nec rursus mollis, sed et austeritatem habeas et voluptatem. Nam si quis sit supra modum austerus, magis lædit quam prodest. Sin autem sit supra modum urbanus, magis est molestus quam juvat. Quamobrem oportet ubique esse modum. Nec sis tristis et torvo vultu, est enim injucundum : neque diffusus ac dissolutus, est enim despectui obnoxium; sed utriusque accepta virtute, fuge vitium, sicut apis, hujus quidem lætitiam et alacritatem, illius vero carpens gravitatem. Nam si medicus non similiter omnibus utitur corporibus, multo magis magister. Atqui non convenientia medicamenta magis tulerint corpora, quam anima sermonem. Verbi gratia accedit Græcus, et tibi fit amicus? de illa re cum ipso nihil disseraueris, donec cum eo tecum magna fuerit amicitia, cum fuerit paulatim.

III. Vide quando Paulus venit Athenas, quomodo cum eis disserebat. Non dicebat, O scelerati et plane execrandi. Sed quid? « Viri Athenienses, vos per omnia video esse » tanquam superstitiosiores[1]. » Rursus quando probris oportebat afficere, non recusavit, sed cum magna vehementia dicebat Elymæ : « Plene omni dolo, et omni fallacia, fili » diaboli, inimice omnis justitiæ[2]. » Nam sicut illos probro affecisse insipientiæ fuisset, ita hunc non affecisse fuisset pusilli et abjecti animi. Rursus; ad magistratum es adductus propter negotium? exhibe quos par est honores. « Omnia, » inquit, quæ hic sunt, vobis nota facient. » Cur non, inquit, simul venerint. Quid est autem : Omnia vobis nota facient? Hoc est, vincula, et alia omnia quæ me retinent.

[1] Act. XVII, 22. — [2] Id. XIII, 10.

Non ergo qui vos opto videre, et mitto alios, ipse tardassem, si non me magna retineret necessitas. Atqui non erat hoc insimulantium; imovero valde insimulantium. Discere enim quod et inciderit in tentationes, et eas fortiter et generose tulerit, ejus erat qui rei fidem faciebat, et erigebat eorum animos. « Cum Onesimo, inquit, charissimo et fideli » fratre[1]. » Servum Paulus dicit fratrem : et merito, cum et ipse se servum nominet fidelium. Deprimamus omnes fastum, conculcemus arrogantiam. Servum se nominat Paulus, qui est instar orbis terrarum et cœlorum innumerabilium, et tu altum sapis? Qui omnia ut volebat, agebat et ferebat; qui in regnum cœlorum primas tenebat, qui fuit coronatus, qui in tertium ascendit cœlum, servos fratres vocat et conservos. Ubi est insania? Ubi arrogantia? Adeo fide dignus fuit Onesimus ut hæc ei crederentur. « Et Marcus, inquit, consobrinus Barnabæ. De quo acce- » pistis mandata : Suscipite illum[2]. » Fortasse a Barnaba mandata acceperant, « Qui sunt ex circumcisione. » Comprimit tumorem Judæorum, erigit eorum animos, quod pauci essent ex circumcisione, plures autem ex gentibus. Qui fuerunt, inquit, mihi solatio. Ostendit se esse in magnis tentationibus. Itaque non est hoc parvum, quando sanctos consolamur et præsentia, et sermone, et assiduitate, quando simul cum eis afflligimur. Cum vinctis enim, inquit, tanquam simul vincti. Quando illorum perpessiones nostras esse ducimus, in coronis quoque socii erimus. Non es tractus in stadium, non descendisti ad certamen : alius ad luctandum se exuit, alius luctatur. Sed si velis, tu quoque eris socius. Unge illum certaturum, ejus sis amicus et studiosus. Foris magna voce exclama, excita vires, recrea animum. Hæc in aliis omnibus fieri est consentaneum. Paulus enim non opus habebat, sed illos excitans

[1] Coloss. IV, 9. — [2] Ibid. 10.

dicebat hæc omnia. Tu ergo in aliis omnibus, eorum qui volunt vituperare, ora obstrue, procura ut sint qui eum ament, exeuntem officiose et diligenter excipe. Sic eris particeps ac socius coronarum, sic gloriæ, etiamsi nihil aliud egeris; lætatus es autem ob ea quæ facta sunt, sic quoque non parum fuisti socius : attulisti enim charitatem, quæ est summa bonorum omnium. Nam si qui flent, videntur esse luctus participes, et iis qui lugent multum gratificantur, ac doloris multum adimunt; multo magis etiam qui lætantur majorem afferunt voluptatem. Quantum enim sit malum nos habere qui simul doleant, audi Prophetam dicentem : « Expectavi si quis contristaretur, et » non fuit[1]. » Propterea Paulus quoque dicit : « Gaudete » cum gaudentibus, et flete cum flentibus[2]. » Auge lætitiam. Si videbis fratrem esse in existimatione, ne dixeris : Est illius bona existimatio, cur ego gaudeam? Hæc non sunt verba fratris, sed hostis. Si velis, non sunt illius, sed tua. Est in tua potestate eam facere majorem, si non sis mœstus, sed læteris, si fueris alacris, exultesque et gestias. Quod hoc autem ita se habeat, illinc est perspicuum. Qui invident, non illis solis invident qui in bona sunt existimatione, sed iis etiam qui bona illorum existimatione lætantur. Ita sciunt quod hi quoque sint in bona existimatione : et ii sunt qui maxime gloriantur. Nam ille quidem etiam erubescit cum valde laudatur : iste etiam cum multa voluptate gloriatur. Non videtis quomodo athletarum alter quidem coronatur, alter vero non coronatur? Dolor autem et lætitia est eorum qui amant et eorum qui oderunt. Illi saltant, illi tripudiant. Vide quanta res sit non invidere : alterius est labor, et tua est voluptas. Alteri imponitur corona, et tu saltas, tu gloriaris. Nam dic mihi quæso : alius vicit, tu quid saltas? Sed illi quoque recte sciunt quod commune sit quod factum

[1] Psal. LXVIII, 21. — [2] Rom. XII, 15.

est. Propterea hunc quidem non vituperant qui invident; tentant autem deprimere victoriam, et audis eos hæc verba dicentes : Te delevi et dejeci : etiamsi alterius sit opus, tua tamen est laus. Si ergo in externis tantum bonum est non invidere, sed aliorum bona sibi accommodare et sua ducere, multo magis in nostra de diabolo victoria ; tunc ille magis contra nos spirat, ut qui magis lætemur. Etsi est sceleratus, exacte novit hanc magnam esse voluptatem. Vis eum molestia afficere? gaude et lætare. Vis eum exhilarare? esto tristis. Dolorem qui ex victoria fratris ei accidit, levas per tuam animi ægritudinem. Cum illo stas a fratre abscissus; majus quam ille malum facis. Non sunt enim paria, cum sis inimicus, facere quæ sunt inimicorum, et cum sis amicus, stare cum inimicis. Iste est inimicis pejor et sceleratior. Si frater sibi bonam paravit existimationem, vel dum loquitur, vel dum laudatur, vel aliquid recte gerit, esto particeps laudis et bonæ existimationis. Ostende eum esse tuum membrum.

IV. Et quomodo, ait? ego enim non sum bonam assecutus famam. Ne hoc verbum dixeris, labia comprime. Si prope me esses tu qui hæc loqueris, imposuissem manum labiis tuis, ne audiret inimicus. Sæpe inter nos intercedunt inimicitiæ, et inimicis non ostendimus. Tu vero ostendis diabolo. Ne hoc dixeris, ne hoc cogitaveris. Sed contra, est meum membrum : ad corpus transit gloria. Cur ergo, inquit, non ita sunt affecti qui sunt foris? Quoniam tu es causa. Nam cum viderint te ejus lætitiam alienam esse dicentem, ipsi quoque alienantur : quod si viderint te eam ducentem esse propriam, non audent ; sed tu quoque es similiter clarus. Non est dicendo laudem assecutus, sed tu dum ei gratularis, majorem es laudem adeptus quam ille. Si enim charitas est res magna et caput omnium, tu eam, quæ ex ipsa paratur, accepisti coro-

nam. Ille eam quæ acquiritur ex arte dicendi, tu eam quæ ex vehementi amore. Ille ostendit vim verborum : tu per facta dejecisti invidiam, et conculcasti livorem. Quamobrem jure magis quam ille fueris coronatus : certamen tuum est præclarius. Non solum conculcasti invidiam, sed etiam aliquid fecisti. Ille unam solum habet coronam, tu autem duas, et duas illas una splendidiores. Quænam sunt hæ? Unam suscepisti adversus invidiam; altera est qua fuisti redimitus ex charitate. Non enim collætari solum est indicium quod sis mundus ab invidia, sed etiam quod habeas charitatem quæ radices egerit. Illi sæpe molestiam exhibet humana aliqua animi perturbatio, ut inanis gloria. Tu autem es mundus ab omni perturbatione animi. Nam si inani gloria laborares, non lætareris propter bona alterius. Erexit, dic quæso, Ecclesiam, cætum amplificavit? Rursus lauda. Habes duplices coronas, dejecisti invidiam, charitate es redimitus. Etiam rogo et obsecro. Vis et tertiam audire coronam? Ei applaudunt qui inferne sunt homines, tibi autem qui superne sunt Angeli. Non enim sunt paria, pulchram et elegantem ostendere dictionem, et motus animi superare. Hæc laus est temporalis, illa vero æterna. Hic est ex hominibus, ille ex Deo. Hic aspicitur coronatus, tu autem in occulto coronaris, ubi Pater tuus te videt. Si dissecto corpore liceret uniuscujusque videre animam, ostendissem tibi hunc esse honestiorem et magis resplendentem. Invidiæ stimulos proteramus, nobis ipsis prosimus, o dilecti! ipsis nobis coronam imponemus. Qui invidet, cum Deo pugnat, non cum illo. Nam cum illum videt habere gratiam, et dolet, et vult destruere Ecclesiam, non pugnat cum illo, sed cum Deo. Nam dic quæso, si quis ornaret puellam regis, et in bona esset existimatione eam exornans, decoramque reddens, vellet autem aliquis eam se turpiter et indecore gerere, et ipsum

non posse eam ornare, cuinam insidiaretur, huic-ne an illi et ejus patri? Ita nunc quoque tu invidens, pugnas cum Ecclesia; cum Deo bellum geris. Nam quoniam cum fratris laude connexa est utilitas Ecclesiæ, si hæc corruat ut ille quoque corruat necesse est. Quamobrem in hoc opus facis satanicum, ut qui corpori Christi insidieris. Adversus eum dolore stimularis, qui tibi nullam fecit injuriam; multo autem magis adversus Christum. Quam tibi fecit injuriam, ut non sinas ejus corpus ornari pulchritudine? Ut non sinas sponsam decorari? Considera autem mihi quantum sit supplicium; inimicos tuos lætitia afficis; et illum ipsum qui est in bona existimatione, quem vis molestia afficere, magis exhilaras, et invidens magis ostendis eum laudari et bene audire: nam alioqui non invidisses; vel potius ostendis quod crucieris. Atque me quidem pudet ex his adhortari. Sed quoniam tanta est nostri animi imbecillitas, vel ex his castigati, ab hoc pernicioso vitio liberemur. Doles quod laudetur et in bona sit existimatione. Cur ergo invidens auges ejus laudem? Vis eum cruciare? Cur ergo ostendis te dolere? Cur de te ipso prius exigis pœnas, quam de eo quem non vis laudari? Ei inde est duplex voluptas et lætitia, et tibi cruciatus: non solum quod magnum eum ostendis, sed etiam quod alteram ei procreas voluptatem, et dum te ipsum cruciaris. Et rursus de iis de quibus doles, ille lætatur te invidente. Vide quam graves nobis plagas infligimus, et non sentimus. Est inimicus. Atqui cur inimicus? quam tibi fecit injuriam? Sed tamen inimicum reddimus illustriorem, et nos ipsos magis punimus. Hoc rursus nos ipsos cruciamus, si senserimus quod ille cognoverit. Nam ille quidem fortasse non lætatur, nos autem putantes eum lætari, rursus propterea dolemus. Cessa ergo invidere; cur tibi ipsi imponis vulnera? Hæc cogitemus, o dilecti! nempe duplices coro-

nas eorum qui non invident : laudes scilicet ab hominibus, laudes a Deo, et mala quæ oriuntur ex invidia, et sic feram poterimus extinguere, et coram Deo laudari, et in bona esse existimatione, et eadem assequi quæ ii, quorum est bona existimatio. Fortasse enim assequemur. Quod si non assequamur, non assequemur quod non expediat. Et sic poterimus, cum ad Dei gloriam vixerimus, bona promissa consequi iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

CAPUT IV.

Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi, semper sollicitus pro vobis in orationibus : ut stetis perfecti, et pleni in omni voluntate Dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum zelum pro vobis, et pro iis qui sunt Laodiceæ, et qui Hierapoli[1].

1. Etiam in initio Epistolæ, virum commendavit a charitate. Charitatem autem ostendit, et quod laudet. Quod quidem dixit ab initio : « Qui etiam manifestavit nobis charitatem » vestram in spiritu [2]. » Dilectionem ostendit et amabilem reddit, quod pro aliis oret. Ipsum autem commendat, aperiens ostium sermoni ejus. Nam quod reverendus sit magister, id est utile discipulo. Et rursus quod dixerit, « Et » vobis, » ut etiam de viro glorientur, ut qui tales viros fe-

[1] Coloss. IV, 12, 13. — [2] Id. I, 8.

rant. « Et semper, inquit, sollicitus pro vobis in ora-» tionibus. » Non solum dixit, orans, sed, sollicitus, tremens, et timens. « Testimonium enim, inquit, illi per-» hibeo quod habet multum zelum pro vobis. » Est testis fide dignus. Quoniam habet, inquit, multum zelum pro vobis. Hoc est, vos valde diligit et magno vestri flagrat amore. « Et pro iis qui sunt Laodiceæ, et qui Hierapoli. » Illis quoque eum commendat. Sed hoc unde erant scituri? Verisimile est illos audivisse; sed etiam dum Epistola legeretur discebant. « Facite enim, inquit, ut et in » Laodicensium Ecclesia legatur[1]. » Ut stetis, inquit, perfecti. Simul et eos reprehendit, et non acerbe eos admonet et consilium dat. Fieri enim potest ut et quispiam sit perfectus et non stet : ut si quis omnia noverit, adhuc autem vacillet, fieri potest etiam ut non sit perfectus, nec consistat. Ut si quis sciat quidem partem, nec stet firmiter. Sed hic utrumque optat. Ut stetis, inquit, perfecti. Vide quomodo eos rursus admonuerit sermonis de Angelis, et de vita. « Et pleni, inquit, in omni voluntate Dei. » Non enim solum sufficit facere Dei voluntatem. Cui enim est plene aliquid persuasum, non sinit aliam in se esse voluntatem : alioqui non plene persuasum haberet. Testimonium, inquit, illi perhibeo, quod habet multum zelum. Et zelum, et multum, utrumque auget et amplificat. Sicut et ipse dicit, scribens ad Corinthios : « Emulor enim » vos Dei zelo[2]. Salutat vos Lucas medicus charissimus[3]. Hic est ille Evangelista. Non eum autem deprimens ponit ultimum, sed illum extollit, ut Epaphram. Verisimile est fuisse etiam alios qui vocarentur hoc nomine. « Et Demas. » Cum dixisset, Salutat vos Lucas medicus, adjecit, charissimus. Hoc quoque non parvum est encomium, sed valde magnum, esse Paulo charissimum. « Salutate fratres qui

[1] Coloss. IV, 16. — [2] 2 Cor. XI, 2. — [3] Coloss. IV, 14.

» sunt Laodice, et Nympham, et quæ in domo ejus est Ec» clesiam [1]. » Vide quomodo eos conglutinat, et inter se conjungit, non solum quod salutaverit, sed etiam quod Epistolas dederit. Deinde rursus gratificatur, eum seorsum appellans. Hoc autem facit non sine causa, sed alios ad eamdem adducens æmulationem. Neque enim est parvum quod non connumeratur cum cæteris. Vide quam magnum eum ostendit esse virum, siquidem domus ejus erat Ecclesia. « Et cum lecta fuerit apud vos Epistola, facite ut » et in Laodicensium Ecclesia legatur [2]. » Mihi videntur esse quædam ex iis quæ illic scripta sunt, quæ hos etiam oportebat audire. Et his major erat utilitas, cum illis reprehensis sua peccata agnoscerent. « Et ea quæ Laodicen» sium est, ut et vos legatis. » Quidam dicunt non Pauli ad ipsos missam, sed quæ ab ipsis ad Paulum. Non enim dixit, Eam quæ est ad Laodicenses, sed quæ scripta est a Laodicea. « Et dicite Archippo, Vide ministerium quod ac» cepisti in Domino, ut illud impleas [3]. » Cur non scribit ad ipsum? Fortasse non opus erat, sed sola nuda admonitione, ut fieret diligentior. « Salutatio mea manu Pauli [4]. » Hoc est indicium sinceritatis et amicitiæ, quod et viderent litteras, et in eas essent affecti. « Memores estote vin» culorum meorum. » Papæ! quanta consolatio. Hoc enim sufficit ad eos ad omnia adhortandos, et ad reddendos fortiores ad certamina. Non solum fortiores, sed et eos reddebat magis familiares. « Gratia vobiscum. Amen. »

II. Magnum encomium, et majus aliis omnibus, dicere de Epaphra : « Qui est ex vobis servus Christi : » et ministrum ipsum pro ipsis dicit, sicut et se dicit ministrum Ecclesiæ. Ut quando dicit, « Cujus enim fui Paulus mi» nister [5]. » Ad eamdem dignitatem virum effert, conser-

[1] Coloss. IV, 15. — [2] Ibid. 16. — [3] Ibid. 17. — [4] Ibid. 18. — [5] Id. I, 25.

vum eum superius vocat, et hic servum. Qui ex vobis est, inquit, tanquam cum matre disserens, et dicens, Quid est ex tuo utero? Sed invidiam attulisset hoc encomium. Propterea non ex his solis eum commendat, sed et ex iis quæ ad ipsos pertinent; ut illic solvit invidiam, et hic quoque; « Semper, inquit, pro vobis sollicitus. » Non nunc solum apud nos ut nobis ostendat, neque apud vos solum ut vobis ostendat. Magnum exhibuit animi studium et alacritatem dicendo, « Sollicitus. » Deinde ne videretur eis blandiri, subjunxit, « Habet multum zelum pro vobis, » et pro iis qui sunt Laodiceæ, et qui Hierapoli. » Et illud, « Ut stetis perfecti, » non est assentationis, sed reverendi præceptoris. « Et repleti, inquit, et perfecti » Illud quidem dedit, hoc autem dixit deficere. Nec dixit, « Ut non labetis, » sed, « Ut stetis. » Quod autem a multis salutentur, hoc eos recreat, quando non solum qui sunt ex eis familiaritate et necessitudine conjuncti, sed etiam alii eorum meminerunt, « Et dicite Archippo: Vide mi- » nisterium quod accepisti in Domino. » Eos maxime ipsi subjicit. Non poterant enim amplius illum arguere ipsos increpantem, quando ipsi universum susceperint. Non est enim rationi consentaneum, ut discipuli dicant de præceptore. Sed eis os obstruens hoc dicit: dicite, inquit, Archippo: Vide. Hoc verbum semper est terrentis: ut quando dicit, « Videte canes. Videte ne quis vos sedu- » cat. Videte ne aliquo modo ista vestra libertas sit offen- » diculum infirmis [1]. » Et semper sic dicit quando terret. « Vide, inquit, ministerium quod accepisti in Domino, ut » illud impleas. » Neque sinit eum esse dominum, sicut ipse dicebat: « Si enim volens hoc facio, mercedem ha- » beo; si autem invitus, dispensatio mihi est credita [2]. » Ut ipsum impleas. Semper studio utitur. « Quod accepisti in

[1] Philip. III, 2; Coloss. II, 8; et 1 Cor. VIII, 9. — [2] 1 Cor. IX, 17.

» Domino. » Rursus illud, « In, » est per Dominum. Ipse tibi dedit, non nos. Et illos ei subjicit, quando ostendit id ipsi fuisse traditum a Domino. « Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen. » Solvit metum. Et si enim doctor est in vinculis, gratia tamen eum solvit. Et hoc quoque est gratiæ, concedere ut ipse sit vinctus. Audi enim Lucam dicentem : « Revertebantur Apostoli a facie concilii gaudentes, quod digni essent habiti » pro nomine ipsius contumeliam pati [1]. » Revera enim dignum esse habitum est, et contumeliam esse passum, et vinctum esse. Nam si qui amat quempiam, lucrum esse putat si propter amatum passus sit ; multo magis propter Christum. Ne ergo ægre feramus afflictiones propter Christum, sed vinculorum Pauli nos quoque simus memores. Et hoc sit nobis adhortatio. Verbi gratia, suades aliquibus, ut pauperibus dent propter Christum ? reminiscere vinculorum Pauli, et te et illos pronuntia miseros, si ille quidem et corpus dedit vinculis propter ipsum, tu autem ne cibum quidem impertiaris. Extolleris propter bona opera ? recordare vinculorum Pauli, et quod nihil tale sis passus, nec ultra te extolles. Bona proximi concupivisti ? memento vinculorum Pauli, et videbis quam sit absurdum illum quidem esse in vinculis, te autem in deliciis. Rursus deliciarum teneris desiderio ? tibi veniat in mentem carcer Pauli : es illius discipulus, es illius commilito. Quomodo est rationi consentaneum, ut commilito quidem sit in vinculis, tu autem in deliciis. Es in afflictione, existimas te esse derelictum ? audi verba Pauli, et videbis quod esse in afflictione, non est indicium derelictionis. Vis vestes ferre sericas ? Recordare vinculorum Pauli, et ea videbuntur viliora pannis sordidis et cœnosis. Vis aureis indui ? tibi veniant in mentem vincula Pauli, et nihilo tibi

[1] Act. v, 4 et 1.

videbuntur meliora esse, quam vetus juncus. Vis capillos ornare, et videri pulchra? cogita squallorem Pauli in carcere, et ad illam accenderis pulchritudinem; et hoc existimabis esse deformitatem, atque acriter ingemisces, illa vincula cupiens. Vis tritos fucos et pigmenta tibi illinire, et similia? cogita illius lacrymas: triennium noctu et diu non cessabat flere; hoc mundo orna tuas genas: hæ lacrymæ illas reddunt splendidas. Non dico ut pro aliis fleas; volo quidem, sed hoc est te altius, verum suadeo ut hoc facias pro peccatis tuis. Jussisti vinciri puerum, et irata es? Memento vinculorum Pauli, et statim sistes iram. Reminiscere nos esse ex iis qui vincti sunt, non ex iis qui vinciunt; ex iis qui sunt contriti corde, non autem ex iis qui conterunt. Diffusa es, et magnum edidisti cachinnum? tibi veniant in mentem illius fletus, et ingemisce: multo splendidiorem te reddunt hæ lacrymæ. Vidisti se deliciis dedentes et saltantes? Recordare ejus lacrymarum. Ex quonam fonte tanta emanarunt fluenta, ut ex illius oculis lacrymæ? « Memores estote, inquit, lacrymarum mea»rum[1], » sicut hic vinculorum. Et merito illis hæc dicebat, cum eos Epheso Miletum accersivisset. Dicebat enim doctoribus; ab illis quidem exigens etiam ut congregent, ab his autem solum ut pericula subeant.

III. Quemnam fontem vis comparare cum his lacrymis? Eum-ne qui erat in paradiso qui irrigabat universam terram? Sed nihil dices æquale. Hic enim fons lacrymarum animas irrigabat, non terram. Si quispiam nobis ostenderit Paulum lacrymantem et gementem, annon multo esset melius eum videre, quam innumerabiles choros eleganter et belle coronatos? De vobis non loquor. Sed si quis a theatro et a scena abducto aliquo incontinente et impudico, qui amore corporum flagret et bacchetur, ostende-

[1] Act. xx, 31.

ret puellam virginem in ipso flore ætatis, et quæ in aliis superet æquales, et vultu plus quam membris aliis, et quæ teneros mollesque habeat oculos, leniter insidentes, leniter volventes, flexibiles, mites, serenos, subridentes, multo pudore compositos, et multa gratia, nigris palpebris, inferne autem et superne sit coronata, et animatam, ut ita dicam, habeat pupillam, nitidam frontem, inferne autem genam ad concinnum ruborem venientem, instar marmoris sublectam, planam et æquam. Deinde mihi ostenderit Paulum lacrymantem, ea dimissa ad ipsum spectandum exilirem. Ab ejus enim oculis resplenderet pulchritudo spiritualis. Nam illa quidem juvenum erigit animos, accenditque et urit; hæc autem contra comprimit. Hujus qui videt oculos, oculum animæ efficit pulchriorem, ventrem comprimit, replet philosophia et multa commiseratione, et adamantinam mollire potest animam. His rigatur Ecclesia : his lacrymis plantantur animæ. Etiamsi sit ignis, hæ lacrymæ possunt extinguere, et sensibilem et corporalem. Hæ lacrymæ sagittas Maligni ignitas extinguunt. Meminerimus ergo ejus lacrymarum, et irridebimus omnia præsentia. Has lacrymas Christus beatas pronuntiabat, dicens, « Beati qui lugent, et beati qui flent, quoniam » ipsi ridebunt[1]. » Has lacrymas emittebant et Esaïas et Jeremias. Et ille quidem dicebat, « Dimitte me, flebo » amare[2]. » Hic autem dicebat, « Quis dabit capiti meo » aquam, et oculis meis fontem lacrymarum[3], » ac si non sufficiat fons naturalis. Nihil est his lacrymis jucundius : quovis risu sunt hæ jucundiores. Sciunt qui lugent, quantam hæc res habeat consolationem. Ne existimemus rem esse deprecandam, sed etiam valde optandam. Non ut alii peccent, sed ut ipsis peccantibus nos conteramur. Harum ergo recordemur lacrymarum, horum vinculorum. Ergo

[1] Matth. v, 5. — [2] Isaï. xxii, 4. — [3] Jerem. ix, 1.

et super vincula descendebant lacrymæ. Quæ autem ex vinculis percipitur, voluptatem non sinebat sentire mors eorum, qui vinciebant, pereuntium. Pro illis quippe dolebat : erat enim discipulus illius qui flebat sacerdotes Judæorum, non quod ipsum essent in crucem acturi, sed quod ipsi perirent. Nec ipse solus hoc facit, sed etiam alios sic exhortatur, dicens, « Nolite, inquit, flere super me, filiæ » Jerusalem[1]. » Viderunt paradisum isti oculi, viderunt tertium cœlum : sed eos non tam censeo beatos propter hoc spectaculum, quam propter lacrymas per quas viderunt Christum. Hoc quidem revera est beatum. Nam ipse quoque de eo gloriatur, dicens : « Nonne Jesum Christum Dominum » nostrum vidi[2] ? » Sed est beatior quod fleverit. Sic illius spectaculi multi fuerunt participes : et eos qui non fuerunt participes, rursus beatos pronuntiat Christus, dicens, « Beati » qui non viderunt et crediderunt[3]. » Hoc autem non multi sunt assecuti. Si enim hic manere propter Christum, est magis necessarium quam dissolvi ut sit cum ipso, propter aliorum salutem ; ergo et propter ipsos ingemiscere, est magis necessarium, quam ipsum videre. Nam si propter ipsos esse in gehenna, est magis desiderandum quam esse cum ipso ; etiam propter ipsos est magis desiderandum ab ipso separari, quam esse cum ipso. Hoc enim est quod dicebat : « Optarem » ipse ego anathema esse Christo[4] ; » multo magis non cessavi, inquit, propter ipsum flere, cum lacrymis unumquemque admonens[5]. Quare ? Non timens pericula, sed, ut si quis ægrotanti assidens, et nesciens morbi finem, lacrymetur propter desiderium, metuens ne e vita excidat : ita ipse quoque cum videret infirmum, nec posset increpare, de cætero lacrymabatur. Hoc quoque fecit Christus, ut vel revererentur lacrymas. Ut peccabat aliquis, increpabat. Cons-

[1] Luc. XXIII, 28. — [2] 1 Cor. IX, 1. — [3] Joan. X, 29. — [4] Rom. IX, 3. — [5] Act. XX, 31.

eum et resiliebat qui increpabatur; lacrymabatur ille, ut vel sic attraheret.

IV. Meminerimus harum lacrymarum. Sic nostras educemus filias, sic filios cum viderimus esse in malis. Quæcumque volunt amari, meminerint lacrymarum Pauli, et gemant. Quæcumque beatæ censemini, quæcumque estis in thalamis, quæcumque in voluptate, earum recordemini. Quicumque estis in luctu, lacrymas lacrymis commutate. Ille non lugebat mortuos, sed eos qui peribant et vivebant. Dicam etiam alias lacrymas. Flebat quoque Timotheus : erat enim ejus discipulus. Et ideo ad eum scribens dicebat : « Memor lacrymarum tuarum ut gaudio adimplear [1]. » Multi etiam deflent ex voluptate. Ita etiam res est voluptatis, et voluptatis ingentis. Ita non sunt graves ac molestæ lacrymæ quæ proficiscuntur ex hoc mœrore ; sed multo meliores illis quæ sunt propter mundanam voluptatem. Audi Prophetam dicentem, « Audivit Dominus » vocem fletus mei [2]. » Ubi non sunt utiles lacrymæ, in precibus, in admonitionibus? Nos autem eas reprehendimus, ut qui non utamur ad ea quæ datæ sunt. Quando fratrem peccantem consolamur, flere illum oportet lugentem et ingemiscentem. Quando alicui suademus, ille autem mentem non adhibet, sed perit, flendum est. Hæ sunt lacrymæ philosophiæ. Quando autem quispiam pauper fuerit, quando in morbo corporali, quando mortuus fuerit, nequaquam. Hæc enim non sunt digna lacrymis. Sicut ergo risum reprehendimus, eo importune utentes : sic etiam lacrymas, intempestive eas usurpantes. Tunc enim cernitur uniuscujusque virtus, quando ducitur ad opportunam sui muneris functionem : quando autem ad alienam, ne quaquam. Ut, vinum datum est ad lætitiam, non autem ad ebrietatem : panis ad nutritionem, coïtus ad liberorum

[1] 2 Tim. I, 4. — [2] Psal. VI, 2.

procreationem. Sicut ergo ea vituperantur, si abusus fuerit; ita etiam lacrymæ. Lex feratur ut in solis precibus et admonitionibus iis uti liceat : et vide quomodo res erit etiam optanda. Nihil ita purgat peccata, ut lacrymæ, et pulchram ostendit faciem corpoream : eum enim qui videt attrahunt ad misericordiam : eam nobis faciunt gravem et honestam. Nihil est jucundius oculis lacrymantibus. Hoc enim est membrum omnium in nobis nobilissimum, et speciosissimum, atque adeo ipsius animæ membrum. Tanquam ergo ipsam videntes deflentem animam, ita flectimur. Hæc a nobis non temere dicta sunt, sed ut vos nec nuptiis, nec saltationibus, nec choris adsitis satanicis. Vide enim quid invenerit diabolus. Nam quoniam a scena, et iis quæ illic sunt turpia et indecora, ipsa natura abduxit mulieres, quæ sunt theatri abduxit in gynæceum, molles, inquam, et meretrices. Hanc pestem invexit lex nuptialis, imovero non lex nuptialis, absit, sed lex nostræ mollitiei. Quid facis, o homo? Nescis quid agas. Mulierem ducis ad temperantiam et liberorum procreationem. Quid ergo sibi volunt meretrices? Ut sit, inquit, major lætitia. Annon hæc sunt insipientiæ? Probro afficis sponsam, probro afficis invitatas. Nam si his delectantur, res est probrum et contumelia. Nam si videre meretrices se turpiter et indecore gerentes aliquam affert magnificentiam, cur non attrahis sponsam ut illa quoque spectet? Omnino turpe est et indecorum, viros molles et saltantes, et omnem pompam satanicam domum introducere. « Memores estote, » inquit, vinculorum meorum. » Matrimonium est vinculum, vinculum a Deo constitutum. Solutio est meretrix et dissolutio. Licet aliis exhilarare nuptias, ut lautis mensis et vestimentis. Hæc non amputo, ne videar esse valde agrestis. Quanquam Rebeccæ satis fuit solum theristrum. Sed non amputo. Licet exhilarari vestibus; licet in præ-

sentia venerandorum virorum et reverendarum mulierum. Quid ludibria illa, quid monstra inducis? Dic quæ audis ab ipsis. At erubescis dicere? Tu erubescis, et illos cogis id facere? Si pulchrum est et honestum, cur non ipse quoque facis? Si autem est turpe, cur alium cogis? Omnia oportet esse plena temperantia ac modestia, gravitate et honestate. Contrarium autem video, saltantes tanquam camelos, tanquam mulos. Virgini solus est aptus thalamus: at est, inquit, pauper. Quoniam est pauper, debet etiam esse modesta et honesta. Habeat mores pro divitiis. Non potest dare dotem? Cur eam etiam alias reddis contemnendam ex hac perversione? Laudo quod adsint virgines æqualem suam honorantes: quod adsint mulieres eam honorantes, quæ in suum numerum est relata. Hoc recte est constitutum. Sunt enim hi duo chori: chorus virginum, et chorus earum quæ nupserunt. Illæ tradunt, hæ suscipiunt. Sponsa est inter eas, neque virgo, neque mulier. Nam illinc quidem egreditur, in hanc autem ascendit classem. Cur autem meretrices? cum oporteret eas præ pudore tegi, dum nuptiæ celebrantur, cum oporteret eas infodi; matrimonii enim corruptio est scortatio; nos autem eas ducimus ad nuptias. Et quando aliquid quidem facitis, etiam verbis tenus contraria omnia deprecamini: ut quando seminas, quando vinum hauris ex torcularibus, ne responderis quidem quæ vappam significant. Hic autem ubi decent moderatio et temperantia, vappam introducitis; hoc enim est meretrix. Quando unguentum componitis; nihil male olens sinitis appropinquare. Matrimonium est unguentum; cur cœni fœtorem inducis in compositionem unguenti? Quid dicis? Saltat virgo, et non eam pudet suæ æqualis? oportet enim ipsam hac esse honestiorem et graviorem; ex ulna quippe egressa est, non ex palæstra. Non oportet enim omnino virginem apparere in nuptiis.

V. Non vides quod in regia qui sunt quidem honorati, sunt intus circa regem : ii autem qui non in honore sunt, stant foris? Sis itaque intus circa sponsam, sed castus mane domi. Ne in pompam ducas virginitatem : astat uterque chorus ; ille quidem qualem det ostendens ; hic autem, ut eam conservet. Cur dedecore afficis virginitatem? Nam si tu es talis, talia sponsus de illa suspicabitur. Si tu velis amari, ea sunt olerum omnium venditricis, et opificis. Annon sunt hæc probrum et dedecus? Probrum enim est et dedecus se indecore gerere, etiam si sit filia regis? Num prohibet paupertas? Num vitæ studium et institutum? Etiamsi serva sit virgo, maneat in pudicitia. « In » Christo enim Jesu non est servus, nec liber [1]. » Theatrum-ne est matrimonium, est mysterium et rei magnæ typus : et si ipsum non reverearis, reverere id cujus est typus. « Sacramentum; inquit, hoc magnum est, ego autem dico » in Christo et Ecclesia [2]. » Ecclesiæ est typus et Christi, et meretrices introducis? Si ergo, inquit, neque virgines saltant, neque quæ nupserunt, quis saltabit? Nullus. Saltationis enim quænam est necessitas? In mysteriis Græcorum sunt saltationes ; in nostris autem, silentium, honesta gravitas, pudor et modestia. Magnum peragitur mysterium, foras meretrices, foras profani. Quomodo est mysterium? Conveniunt, et duo faciunt unum. Cur quando ingreditur quidem, non est saltatio, non sunt cymbala, sed multum silentium, multa quies ; quando autem conveniunt, non inanimatam imaginem, non alicujus ex iis quæ sunt in terra, sed ipsius Dei facientes imaginem et similitudinem, tantum introducis tumultum, et eos qui adsunt perturbas, et dedecore animam afficis et conturbas? Veniunt futuri unum corpus : ecce rursus mysterium charitatis. Si duo non facti fuerint unum, non faciunt multos, quandiu

[1] Galat. III, 28. — [2] Ephes. V, 31.

duo manserint; quando autem venerint ad unitatem, tunc faciunt. Quid ex hoc discimus? Quod unionis magna sit vis. Solers Dei artificium unum in duo divisit ab initio. Et volens ostendere quod etiam postquam sit divisus manet unum, non sinit unum sufficere ad generationem. Non est enim unus qui nondum est junctus, sed dimidium unius : et hinc palam est quod filios nondum procreet. Vidisti mysterium nuptiarum? Fecit ex uno unum, et rursus cum hos duos fecisset unum, sic facit unum. Quamobrem ex uno quoque nascitur homo. Mulier enim et vir non sunt duo homines, sed homo unus. Idque potest probari ex multis : ex Jacobo, et ex Maria matre Christi, ex eo quod dicat, « Masculum et » fœminam fecit eos[1]. » Si ille quidem est caput, illa vero corpus, quomodo duo? Propterea hæc quidem discipuli, ille vero locum tenet magistri: ille principis, hæc ejus quæ paret principi. Ex ipsa quoque corporis formatione videris esse unum[2]. Facta est enim ex latere, et tanquam duo ex dimidio dissecta sunt. Propterea eam quoque vocat adjutricem, ut ostendat eos esse unum. Ideo et patri et matri præfert conjunctionem et cohabitationem, ut ostendat quod sint unum. Et pater similiter lætatur et filia et filio junctis matrimonio, quod corpus properet ad suum membrum. Fitque tantus sumptus, et pecuniæ detrimentum, et tamen id ferre nequit, ut non conjugatum videat. Tanquam enim ipsa abscissa carne, uterque est imperfectus ad liberorum procreationem, uterque est imperfectus ad præsentis vitæ constitutionem. Propterea dicit etiam Propheta, « Dejectus spiritus tui[3]. » Quomodo autem sunt etiam in carne una? ut si auri ademeris quod est purissimum, et alteri auro admiscueris; ita hic quoque, id quod est pinguissimum, tanquam fundente voluptate, suscipiens mulier alit et fovet, et cum ea quæ sunt sua contulerit,

[1] Gen. I, 27. — [2] Id. 2. — [3] Malach. II, 15.

viro reddit. Et est infans instar pontis. Quamobrem tres fiunt una caro, infante utrinque utrosque conjungente. Sicut enim si, cum duæ sint civitates, et fluvius eas omnino dividat, una fit civitas ponte utrinque conjungente; ita est hic quoque et magis, quando ipse pons est ex utriusque essentia, ea ratione ut corpus et caput sint unum corpus; collo enim dividitur, sed non magis dividuntur quam conjunguntur. Nam cum sit medium, utrumque conjungit. Et perinde fit ut si chorus sit distractus, una quidem ejus parte hinc accepta, altera autem a dextera, unum fecerit. Aut sicut qui fuerint in unum contracti, etiam manus extendentes sunt unum. Manus enim extensæ non sinunt esse duos. Propterea exacte et accurate dixit: non, « Erunt una caro, » sed, « In unam carnem, » nempe ab infante conjuncti. Quid vero, quando non fuerit infans, non erunt duo? Erunt; hoc enim facit coïtus: confundit et commiscet amborum corpora, et sicut qui in oleum injecit unguentum, totum facit unum; ita hic quoque.

VI. Scio multos pudore affici iis quæ dicuntur. Causa autem eorum quæ dixi est libido et impudicitia. Quod sic fiant nuptiæ, quod corrumpantur et depraventur, id rem reddit odiosam. « Nam honorabiles sunt nuptiæ, et cubile » immaculatum[1]. » Quid te pudet ejus quod est honorabile? Quid erubescis, ob id quod est immaculatum? Hæc sunt hæreticorum. Hæc sunt eorum qui introducunt meretrices. Propterea volo ipsum expurgare matrimonium, ut reducam ad suam nobilitatem, ut obturem ora hæreticorum. Probro affectum est Dei donum, radix nostræ generationis: nam multum fimi et cœni injectum est radici. Hac ergo ratione expurgemus: sustinete igitur parum. Nam et qui cœnum tenet, fætorem sustinet. Volo osten-

[1] Hebr. XIII, 24.

dere quod non propter hæc oporteat pudore suffundi, sed propter ea quæ facis. Tu vero illum mittens pudorem, hoc suffunderis. Deum ergo condemnas qui sic decrevit. Dicam quomodo est sacramentum Ecclesiæ. Christus venit ad Ecclesiam, illa ex ipso est orta, et cum ea congressus est congressu spirituali. « Despondi enim vos, inquit, uni » viro virginem castam[1]. » Quod autem ex ipso simus, et ex membris ejus, et ex carne ejus, audi quomodo dicat. Hæc autem omnia mente versantes, ne tantum mysterium pudore afficiamus. Christi præsentiæ typus est matrimonium, tu vero inebriaris? Dic mihi, si regis videres imaginem, num eam probro afficeres? Nequaquam. Videntur quidem res esse indifferentes quæ fiunt circa matrimonium : sunt autem magnorum causæ malorum. Omnia sunt plena iniquitate. « Turpitudo et stultiloquium, et scur- » rile verbum, inquit, ex ore vestro non exeat[2]. » Omnia autem illa sunt turpitudo et stultiloquium et scurrilitas, non leviter, sed supra modum. Ars enim est hoc, et magnam affert laudem iis qui eam exercent. Ars facta sunt peccata. Non leviter ea tractamus, sed adhibitio studio et scientia, et de cætero diabolus est copiarum suarum dux et imperator. Ubi est enim ebrietas, est et lascivia; ubi sermo obscœnus, adest diabolus sua efferens. Cum his convivans, dic quæso, Christi mysterium peragis, et diabolum invocas? Me forte existimatis gravem et importunum. Nam hoc quoque est multæ perversitatis, quod qui increpat ludibrio habeatur tanquam austerus. Non auditis Paulum dicentem, « Quidquid faciatis, sive comedatis, sive bi- » batis, sive aliquid faciatis, omnia ad gloriam Dei facite[3]? » Vos autem ad maledicentiam et ignominiam. Non auditis Prophetam dicentem, « Servite Domino in timore, et » exultate ei in tremore[4]? » Vos autem diffundimini et luxu

[1] 2 Cor. II, 2. — [2] Ephes. V, 4. — [3] 1 Cor. X, 31. — [4] Psal. II, 11.

diffluitis. Annon vero licet etiam tuto lætari? Vis audire pulchros modos? Certe ne oporteret quidem. Sed me tibi accommodo. Si velis, non audias satanicos modos, sed spirituales. Vis videre saltantes? vide chorum Angelorum. Et quomodo fieri potest ut videam? Si hæc abegeris, veniet Christus quoque ad has nuptias. Si adsit autem Christus, adest etiam chorus Angelorum. Si velis, nunc quoque faciet miracula sicut et tunc. Faciet nunc quoque aquam vinum, et multo admirabiliora. Dissolutam convertet lætitiam et frigidam cupiditatem, et transferet ad spiritualem. Hoc est ex aqua vinum facere. Ubi sunt tibicines, nequaquam est Christus. Sed et si fuerit ingressus, eos primum ejicit, et tunc facit miracula. Quid satanica pompa est injucundius? Ubi sunt omnis articulis non distincta, illic sunt omnia non signata, nec notata. Si quid sit autem articulis distinctum, rursus omnia turpia, omnia injucunda.

VII. Nihil est virtute jucundius, nihil moderatione suavius, nihil honestate desiderabilius. Faciat quispiam nuptias quales ego dico, et videbit voluptatem. Quales autem nuptias, attendite. Primum quidem virum quære virgini, qui vere sit vir tutorque ejus et defensor, tanquam corpori caput impositurus, ut qui non mancipium, sed filium ei sis traditurus. Ne quæras pecuniam, non generis splendorem, non patriæ magnitudinem, sunt hæc omnia supervacanea: sed animi pietatem, mansuetudinem, veram prudentiam, Dei timorem, si vis filiam vivere cum voluptate et lætitia. Quærens enim ditiorem, non solum eam non juvabis, sed etiam lædes, servam facies pro libera. Non tanta enim ex aureis fruetur voluptate, quanta molestia ex servitute. Sed hæc ne quæras, sed illum qui sit paris conditionis. Si fieri autem non possit, pauperiorem magis quam ditiorem, si non domino vendere; sed marito vis tradere filiam. Quando viri virtu-

tem exacte examinaveris, et eam es traditurus, roga Christum ut adsit; non enim illum pudebit, mysterium quippe est suæ presentiæ. Atque tunc roga ut talem det sponsum. Ne sis servo Abrahæ deterior, qui ad tantam missus peregrinationem, vidit quo esset confugiendum, et ideo omnia est consecutus. Quando tu es sollicitus, et virum quæris, precare : dic Deo, quem tu velis provide, rem totam ei trade et committe : hoc autem a te ornatus honore, te remunerabitur. Duo certe oportet facere, nempe rem illi committere, et talem quærere qualem ipse vult, nempe probum et honestum. Quando es facturus nuptias, ne domos obeas, specula et vestes commodato accipiens : res enim non fit ad ostentationem, neque filiam adducis ad pompam : sed iis quæ in ea sunt domum exhilarans, voca vicinos, et amicos, et cognatos; quos nosti quidem bonos et probos, eos voca, et ut iis quæ adsunt contenti sint admone. Ex iis qui sunt ex orchestra adsit nullus. Illic enimest sumptus supervacaneus et indecorus. Ante alios omnes voca Christum. Scis per quem eum vocabis. « Qui fecerit, inquit, uni ex minimis, » mihi fecit[1]. » Ne putes rem esse gravem et molestam, pauperes vocare propter Christum. Res est gravis et molesta vocare meretrices. Pauperes enim vocare, ea res est occasio divitiarum, illud autem eversionis et exitii. Orna sponsam non aureis ornamentis, sed mansuetudine et pudore et consuetis vestibus; pro quovis mundo aureo, et implicaturis et intexturis, induens pudorem et verecundiam, et illa non quæras. Nullus sit tumultus, nulla perturbatio. Vocetur sponsus, accipiat virginem. Prandia et cœnæ non sint plena ebrietate, sed spirituali voluptate. Innumera enim bona ex talibus nuptiis emergent : et quæ ad vitam pertinent in tuto erunt. Ex iis autem quæ nunc

[1] Matth. xxv, 45.

fiunt nuptiis, si nuptiæ et non potius pompæ sunt dicendæ, quot mala? Soluta sunt cœnacula, statim incessit cura et metus, ne quid interciderit ex iis quæ commodato accepta erant, et voluptatem excipit intolerabilis animi ægritudo. At hic angor et hæc molestia est eorum qui sunt affines; imovero ne ipsa quidem sponsa est ab his libera: ea quidem certe quæ succedunt postea sponsæ sunt omnia. Videre enim dissolvi omnia, sunt argumentum tristitiæ: videre domum desertam est mœroris occasio. Illic Christus, hic Satanas; illic lætitia, hic cura; illic voluptas, hic dolor; illic sumptus, hic nihil tale; illic probrum et dedecus, hic modestia; illic invidia, hic nulla plane est invidia; illic ebrietas, hic sobrietas, hic salus, hic temperantia. Hæc autem omnia cogitantes, hactenus malum sistamus, ut Deo placeamus, et digni habeamur qui consequamur bona quæ sunt promissa iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPIST. I AD THESSALONICENSES.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus et Sylvanus et Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre, et Domino Jesu Christo, gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris; sine intermissione memores operis fidei vestræ, et laboris charitatis, et sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi, ante Deum et patrem nostrum [1].

1. Quamnam ob causam ad Ephesios quidem scribens (4), et secum habens Timotheum, eum secum non conjunxit, etsi eis esset notus, et haberetur in admiratione? « Expe» rimentum enim ejus cognoscitis, inquit, quod sicut patri » filius mecum servivit [2]; » et rursus, « Neminem habeo tam » unanimem, qui sincera affectione pro vobis sit sollici» tus [3]. » Hic autem eum sibi conjungit. Mihi videtur quod statim eum esset missurus, et supervacaneum esset ut is

[1] 1 Thess. I, 1-3. — [2] Philip. II, 22. — [3] Ibid. 20.

scriberet qui mox litteras erat accepturus. Dicit enim : « Hunc spero mittere ad vos. » Hic autem non ita : sed statim erat reversus, quamobrem merito scribebat. « Num » cum nuper, inquit, ad vos venisset Timotheus a nobis [1]. » Cur autem ei præponit Sylvanum, etiamsi suo testimonio innumerabilia ipsi bona tribuat, et omnibus eum præponat? Forte quidem quod ipse ob magnam humilitatem hoc vellet et rogaret. Nam cum videret magistrum adeo se humiliter gerere, ut secum conjungeret discipulum; multo magis hoc ipse quæsierit et contenderit. Paulus enim, inquit, et Sylvanus, et Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium. De se hic nihil ponit : non Apostolus, non servus. Mihi videtur non ponere dignitatem, propterea quod ii essent catechesi recens imbuti, et nondum accepissent ipsius experientiam; et alioquin apud ipsos adhuc esset initium prædicationis. « Ecclesiæ, inquit, Thessalo- » nicensium. » Pulchre. Quia enim verisimile erat illos esse paucos, et nondum consistere, propterea eos consolatur per nomen Ecclesiæ. Nam ubi multum tempus præterierat, et magnus erat cœtus Ecclesiæ? non hoc ponit. Quoniam autem nomen multitudinis est ut plurimum nomen Ecclesiæ, et cœtus jam collecti et consistentis, ideo eos sic vocat : « In Deo, inquit, Patre et Domino Jesu Christo. » Ecclesiæ, inquit, Thessalonicensium « Quæ est in Deo. » Ecce rursus illud « In Deo, » dictum est in Patre et in Filio. Illud autem, in Deo, dicit, quia multæ erant Ecclesiæ et judaïcæ et græcæ. Magna est dignitas, et cui nihil est æquale, si est in Deo. Faxit ergo Deus ut hæc quoque Ecclesia sic vocetur. Vereor autem ne longe sit ab hac appellatione. Nam si quis est servus peccati, non potest dici in Deo : « Gratia vobis et pax. » Vidisti proœmium Epistolæ statim esse a laudibus? « Gratias agimus Deo semper

[1] Philip. II, 19.

» pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in ora-» tionibus nostris. » Nam pro ipsis Deo agere gratias, est ejus qui suo testimonio ipsis multum tribuit profectum, quando non solum ipsi laudantur, sed Deo quoque aguntur gratiæ, ut qui ipse omnia operetur. Docet eos quoque se modeste gerere, propemodum dicens universum esse Dei virtutis. Atque gratias quidem agere est propter recte facta; meminisse autem in orationibus, est suæ in ipsos dilectionis. Deinde, quod multis in locis facit, ut non solum meminerit in orationibus, sed etiam absque orationibus; « Sine intermissione, inquit, memores operis fidei vestræ, » et laboris charitatis, et sustinentiæ spei Domini nostri Jesu » Christi ante Deum et Patrem nostrum. » Quid est illud, Sine intermissione memores? vel memores ante Deum et Patrem; vel laboris charitatis memores ante Deum et Patrem nostrum. Non solum autem dixit, Sine intermissione memores, sed addidit, vestri. Deinde ne putes illud vestri, sine causa dici, subjunxit, ante Deum et Patrem nostrum. Quia enim nullus hominum laudabat quæ fiebant, nemo reddebat mercedem, hoc etiam addit; ac si diceret, Confidite : coram Deo laboratis. Quid est, operis fidei? Institutum vestrum et instantiam nemo flexit. Hoc est enim opus fidei. Si credis, omnia patere : si autem non pateris, non credis. Annon enim sunt, ejusmodi quæ sunt promissa, ut vel mille mortes pati electurus sit qui credit? Proponitur regnum cœlorum, et immortalitas, et vita æterna. Qui ergo credit, omnia patietur. Ergo fides per opera ostenditur. Merito igitur dixit eam non utcumque, sed per opera ostendite, per instantiam, per animi alacritatem. « Et laboris charitatis. » Quisnam est labor utcumque diligere? Nullus labor. Germane autem et sincere diligere, multus est labor. Quando enim, dic quæso, moventur innumerabilia quæ nos volunt abducere a charitate, nos

autem omnibus resistimus, annon est labor? Quid enim non passi sunt isti ut a charitate non discederent? Nonne ad Pauli hospitem venerunt [1], qui bellum gerebant cum prædicatione : et cum eum non invenissent, ipsum Jasonem trahebant ad magistratus civitatis? Hic ne est, dic quæso, parvus labor, cum semina nondum concrevissent, tantam ferre tempestatem, tantas tentationes? « Et cautio-» nem ab eo exegerunt [2]. » Qua data, emisit Paulum. Est ne hoc parvum, dic quæso? Nonne se ipsum pro illo sub jecit periculo? Hunc laborem dicit charitatis, quoniam sic fuerunt alligati.

II. Vide autem, primum dicit quæ illi recte gesserunt; deinde quæ ipse, ne videretur de se loqui magnifice, neque eos anticipando diligere. « Et sustinentiæ, » inquit, id est, tolerantiæ. Neque enim uno tempore fuit illa persecutio, sed perpetuo. Neque solum bellum gerebant cum Paulo magistro, sed etiam cum discipulis. Si enim ita erant affecti in eos qui faciebant miracula viros plane reverendos : quomodo existimas fuisse affectos in eos qui cum ipsis habitabant, eorumque cives erant, et repente abscedebant? Quod quidem de ipsis quoque testatur, dicens, « Imitatores fuistis Ecclesiarum Dei, quæ sunt in » Judæa. Spei, inquit, Domini nostri Jesu Christi ante Deum » et Patrem nostrum [3]. » Recte sic dixit; hæc enim omnia sunt a fide et spe. Quamobrem non solum fortis et magni animi virtutem ostendebant quæ fiebant, sed etiam quod cum certa persuasione credebant præmiis repositis. Propterea permittebat Deus ut statim fierent persecutiones, ne quis diceret casu et adulatione constare prædicationem; et ut ostenderetur eorum fervor : et quod non esset humana persuasio, sed Dei virtus quæ credentium persuadebat animis, ut vel ad mille mortes essent parati. Quod quidem

[1] Act. xvii, 5. — [2] Ibid. 9. — [3] 1 Thess. ii, 14.

non fuisset, nisi statim in profundo coaluisset, et confirmata fuisset prædicatio, et stetisset immobilis. « Scientes, » fratres dilecti, a Deo electionem vestram, quod Evan- » gelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed » et in virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa : » sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. » Quid est, scientes quomodo fuerimus inter vos? Hic etiam tangit quæ a se recte gesta, sed tecte et adumbrate. Vult enim primum eorum laudes persequi. Quod autem dicit, est hujusmodi : Scivimus quod sitis ex fortibus et magnis viris, et quod ex electis. Propterea nos quoque propter vos omnia sustinemus. Illud enim, Quales fuerimus in vobis, hoc significat, quod cum magna animi alacritate, et multa vehementia, parati essemus animas nostras dare propter vos : hujusque non est nobis habenda gratia, sed vobis, quod sitis electi. Propterea alibi quoque dicit : « Et hæc » patior propter electos [1]. » Nam pro Deo dilectis quid non patiaris? Et cum dixisset quod suum erat, dicit propemodum : « Si enim estis et dilecti et electi, omnia merito susti- » nemus. » Non enim laudando eos solum confirmabat, eisque animum addebat, sed etiam revocando in memoriam, quod ipsi ostendissent virtutem et fortitudinem, eorum animi alacritati respondentem. Dicit itaque, « Et vos imitatores » nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tri- » bulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti [2]. » Papæ! quantum encomium? Discipuli repente facti sunt magistri[3]. Non solum audierunt verbum, sed etiam ad idem pervenerunt fastigium ad quod Paulus. Sed hoc nihil est; vide enim quomodo postea eos extollat. Imitatores facti estis Domini. Quomodo? Excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti. Non solum cum tribulatione et afflictione, sed cum multa. Hoc autem li-

[1] 2 Tim. II, 10. — [2] Thess. I, 6. — [3] Act. XVII.

cet discere ex Actis Apostolorum, quomodo excitarunt in eos persecutionem [1]. Conturbaverunt, inquit, magistratus omnes civitatis, et civitatem concitaverunt in ipsos. Neque dici potest, Afflicti quidem estis et credidistis; sed, dolentes; imovero gaudentes. Quod quidem faciebant etiam Apostoli, « Gaudentes, inquit, quod digni essent habiti » pro nomine Christi contumelia affici [2]. » Hoc enim est admirabile. Etsi ne illud quidem est parum, quomodocumque ferre afflictiones; at hoc jam est eorum qui humanam naturam superant, et habent corpus tanquam impatibile. Quomodo autem fuerunt imitatores Christi? Quoniam ipse quoque multas sustinuit perpessiones, nec dolebat, sed gaudebat. Lubens enim et sponte eo veniebat. Propter nos se ipsum exinaniit : sputa et colaphos passurus, in crucem agendus, et adeo gaudebat hæc patiens, ut Patri diceret, « Glorifica me [3]. Cum gaudio, inquit, Spi» ritus sancti. » Ne quis diceret, Quomodo dicis in tribulatione? quomodo in gaudio? Quomodo possunt utraque convenire? subjunxit, « Cum gaudio Spiritus sancti. » Afflictio est in corporalibus, et gaudium in spiritualibus. Quomodo? ea quidem quæ fiunt sunt molesta : quæ autem ex eis oriuntur, nequaquam. Non id sinit enim spiritus. Quamobrem fieri potest ut et patiens non lætetur, quando patitur pro peccatis : et flagris cæsus lætetur, quando patitur propter Christum.

III. Hoc est enim gaudium spiritus : pro iis quæ videntur esse gravia et molesta, educit lætitiam. Afflixerunt vos, inquit, persecuti sunt : sed vos ne in illis quidem dimisit spiritus. Sicut in igne rore aspergebantur tres pueri [4], ita vos quoque in afflictionibus. Sed sicut illic non est naturæ ignis rore aspergere, sed sibilantis spiritus; ita hic quoque, non est naturæ afflictionis gaudium procreare, sed

[1] Act. xvii. — [2] Id. v, 44. — [3] Joan. xvii, 1. — [4] Dan. iii.

puebat, sed passionis propter Christum, et rore perfundentis spiritus, constituentisque in quiete et recreatione per fornacem tentationum. Cum gaudio, inquit; non simplici, sed multo. Hoc enim est Spiritus sancti. « Ita ut facti sitis forma » omnibus credentibus in Macedonia et Achaïa[1]. » Atqui postremo venit ad eos. Sed ita, inquit, resplenduistis, ut fieretis doctores eorum qui præcesserant. Et hoc est apostolicum. Non enim dicit, Ut facti sitis forma ad credendum; sed, iis qui jam credebant facti estis forma. Id est, quomodo oporteat in Deum credere vos docuistis, qui ab exordio ad certamina descendistis. Et in Achaïa, inquit; hoc est, in Hellade. Vides quanta res sit animi alacritas. Non eget tempore; neque cunctatione, neque dilatione: sed sufficit se solum exhibere, et confecta sunt omnia. Sic ergo isti cum posteriores accessissent ad prædicationem, fuerunt priorum doctores et magistri. Nemo igitur animum despondeat: etiamsi multo consumpto tempore nihil effecerit; licet ei vel parvo tempore tantum efficere, quantum ne priori quidem tempore. Nam si qui nondum crediderat, tantum in initio resplenduit, multo magis ii qui jam crediderunt. Nullus rursus hoc cogitans sit piger et segnis, ut qui didicerit quod liceat brevi tempore totum parare. Futurum enim est incertum: et fur est dies Domini, repente invadens nos dormientes. Sed si non dormiamus, nos tanquam fur non invadet, neque abducet imparatos. Nam si vigilemus, et sobrii simus, non amplius tanquam fur nos invadet, sed tanquam Regis nuntius nos vocans ad bona nobis parata. Sin dormiamus, tanquam fur accedit. Nullus ergo dormiat, nullus sit piger ad virtutem. Hoc enim est somnus. Nescitis, quando dormimus, quam nostra non sint in tuto, quam facile eis parentur insidiæ? Quando autem vigilamus, non opus est nobis tanta custo

[1] 1 Thess. 1, 7.

dia. Quando dormimus, etiam cum multa custodia sæpe perimus. Sunt et ostia, et vectes, et custodes, et vigiles; et tamen fur ingreditur. Cur hæc dico? Quoniam si vigilemus, non egebimus aliorum auxilio. Sin autem dormiamus, nihil nobis prodest aliorum auxilium, sed etiam cum illo perimus. Bonum est frui sanctorum precibus: sed cum ipsi quoque fuerimus intenti operi. Et quid mihi, inquit, opus est aliorum precibus, cum fuero intentus operi, nec me eo redigam, ut opus habeam? Nec ego quidem hoc volo; sed opus semper habemus si sapiamus. Paulus non dicebat, Quid mihi opus est precibus? etiamsi qui precabantur non essent illo digni, imovero ne pares quidem. Et tu dicis, Quid mihi opus est precibus? Petrus non dixit, Quid mihi opus est precibus. « Oratio enim, inquit, fiebat » sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo [1]. » Et tu dicis, Quid mihi opus est precibus? Propterea tibi opus est, quoniam existimas te non opus habere. Etiamsi fueris sicut Paulus, opus habes precibus. Ne te extollas, ne reddaris humilis. Sed, ut dixi, si simus quidem intenti operi, preces pro nobis emissæ juvant [2]. Audi Paulum dicentem. « Scio enim quod hoc mihi proveniet ad salutem » per vestram orationem et subministrationem spiritus Jesu » Christi [3]; » Et rursus, « Adjuvantibus et vobis in oratione » pro nobis. Ut ex multis personis ejus quæ in nobis est » donationis per multos gratiæ agantur pro nobis [4]. » Et tu dicis, Quid mihi opus est oratione? Sin autem simus pigri, nemo nobis prodesse poterit. Quid profuit Jeremias Judæis? Nonne ter ad Deum accessit, et ter audivit: « Ne » preceris, nec roges pro populo isto, quoniam non te » exaudiam [5]? » Quid Saüli profuit Samuël? Nonne eum luxit usque ad extremum diem, nec solum pro eo oravit?

[1] Act. XII, 5. — [2] Ibid. — [3] Philip. I, 19. — [4] 2 Cor. I, 11. — [5] Jerem. VII, 15.

Quid profuit Israëlitis? Nonne dicebat, « Absit ut peccem » intermittens orare pro vobis [1] ? » Nonne omnes perierunt? Nihil ergo prosunt; inquies, preces? Imovero valde prosunt, sed quando nos quoque aliquid agimus : nam simul agunt preces et opem ferunt : simul autem agit quispiam et opem fert ei qui ipse operatur. Sin autem maneas piger et otiosus, ex eis non magnam accipies utilitatem.

IV. Nam si valerent preces nos otiosos in regnum introducere, cur non omnes Græci fiunt Christiani? Nonne oramus pro toto mundo? Nonne hoc quoque faciebat Paulus? Nonne rogamus ut omnes convertantur? Dic enim, cur mali non fiunt boni? Annon, ut palam est, quia nihil possunt ex se afferre? Valde ergo prosunt preces; cum nos quoque a nobis quæ sunt nostra attulerimus. Vis scire quantum prosint preces? cogita Cornelium, Tabitham [2], audi etiam Jacobum dicentem Labano : « Nisi timor patris » mei esset mihi, vacuum me dimisisses [3]. » Audi autem Deum quoque rursus dicentem, « Protegam hanc civita- » tem propter me, et propter David servum meum [4]. » Sed quando? Tempore Ezechiæ qui erat justus. Nam si valerent preces etiam tempore valde sceleratorum, cur non etiam, quando venit Nabuchodonosor, hoc dixit Deus, sed tradidit civitatem? Quoniam plus valuit scelus et vitium. Rursus ipse Samuël oravit pro Israëlitis, et imperavit; sed quando? Quando ipsi quoque Deo grati erant et accepti, tunc fugavit inimicos. Et quid opus, inquit, alterius precibus, quando ego Deo sum gratus? Ne hoc unquam dixeris, o homo. Opus est et valde opus est multis precibus. Audi enim Deum dicentem de amicis Jobi : « Et orabit, inquit, pro vobis, et dimittetur vobis pec- » catum [5] ; » quoniam peccarant quidem, sed non magnum

[1] 1 Reg. XII, 23. — [2] Act. X, 3, et IX, 36. — [3] Gen. XXXI, 42. — [4] 4 Reg. XX, 34. — [5] Job. XLII, 8.

admiserant peccatum. Sed hic ipse justus, qui per preces tunc amicos suos servavit, in tempore judaïco non potuit servare Judæos pereuntes. Et ut id scias, audi Deum dicentem per Prophetam : « Si steterit Noë, et Job, et Da» niel, non eripient filios suos, et filias, quoniam prævaluit » vitium[1] ; » et rursus, « Si steterit Moyses et Samuël[2]. » Et vide quomodo hoc dicitur duobus Prophetis : quoniam ambo pro ipsis rogarant, et non erant assecuti. Dicit enim Ezechiel, « Hei mihi, Domine ! deles tu reliquias Israëlis[3] ? » Deinde ostendens Deus quod hoc juste faciat, nec ipsum despiciat, cum precationem ejus non excipit, ipsorum peccata ipsi declarat, ac si diceret ; hæc satis sunt ut tibi persuadeant me, non quod te despiciam, sed ob peccata ipsorum, non acceptam habere supplicationem : sed tamen subjungit et dicit, « Si steterit Noë et Job, et Daniel : » et merito illi magis hæc dicit, quoniam ipse est qui est multa passus. Dixisti, inquit, mihi ut super stercora comederem, et comedi ; dixisti ut me raderem, et sum rasus. Jussisti, et dormivi super unum latus. Jussisti onustum exire per foramen, et exii. Accepisti uxorem meam, et præcepisti mihi ne lugerem, et non luxi, sed tuli fortiter. Innumerabilia alia feci propter ipsos : et ego pro ipsis te rogo ; nec exaudis ? ut ostendat ergo Deus se non quod ipsum contemnas id facere, dicit : « Si Noë et Job, et Da» niel pro filiis et filiabus oraverint, non persuadeor. » Jeremiæ quoque qui pauciora quidem patiebatur a Dei jussis, plura autem ab eorum vitio et scelere, quid dicit ? « Annon vides quid isti faciunt ? Certe, inquit, faciunt, » sed fac propter me[4]. » Propterea dicit ei : « Si steterit » Moyses et Samuël. » Moyses primus legislator, qui sæpe ipsos eripuit a periculis, qui dixit : « Si dimittas quidem

[1] Ezech. XIV, 16. — [2] Jerem. XV, 1. — [3] Ezech. IX, 8. — [4] Jerem. VII, 16.

» peccatum, dimitte; sin minus, me quoque dele[1]. » Si hic ergo nunc esset, et hæc diceret, non impetraret. Et si rursus Samuël, qui ipse quoque eos eripuit, qui ab ineunte ætare habitus fuit in admiratione. De illo enim dixi, quod tanquam amicus cum amico sim locutus, et non per ænigmata. De hoc autem dixi, me in prima ætate ei visum esse, et ab ipso placatum, exclusam aperuisse prophetiam. « Etenim verbum, inquit, erat pretiosum : » et non erat visio distincta[2]. » Si isti ergo steterint, nihil proficient. Et de Noë dicit : « Justus, perfectus in gene- » ratione sua erat Noë[3] : » et de Jobo, « Irreprehensibilis, » verus, pius[4]. » Hos itaque stantes et Danielem, quem etiam Deum Chaldæi existimarunt, non potuisse liberare inquit filios ipsorum et filias. Cum hæc ergo sciamus, neque preces sanctorum contemnamus, neque totum in eas conjiciamus, tum ne perigri simus et socordes, et ne temere vitam ducamus : tum ne a magno lucro excida- mus : sed et hortemur ad orandum pro nobis et ad ma- nus nobis porrigendas : et ipsi vitutem sectemur, ut bona quæ sunt promissa iis qui ipsum diligunt consequi possi- mus, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Exod. xxxii, 31. — [2] 1 Reg. iii, 1. — [3] Gen. vi, 1. — [4] Job. i, 1.

HOMILIA II.

CAPUT I.

A vobis enim diffamatus est sermo Domini non solum in Macedonia et in Achaïa, sed et in omni loco fides vestra quæ ad Deum profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui. Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos : et quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo et vero, et expectare Filium ejus de cœlis, quem suscitavit ex mortuis, Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura[1].

I. Quemadmodum bene olens unguentum non in se conclusum bonum habet odorem, sed procul emittit, et aërem odoris illitum sic etiam immittit in sensus propinquorum ; sic etiam viri præclari et admirandi, non in se conclusam tenent virtutem, sed per famam suam juvant plurimos, et meliores reddunt. Quod et tunc factum est. Quocirca dicebat : Ut forma fiatis omnibus fidelibus in Achaïa, et Macedonia. « A vobis enim, inquit, resonat sermo Domini : »non solum in Macedonia et Achaïa, sed et in omni loco » fides vestra quæ in Deum profecta est. » Eruditione ergo implevistis omnes proximos ; miraculo autem orbem terræ. Hoc enim sibi vult illud, in omni loco. Neque dixit : Vulgo jactata est fides, sed, resonuit. Nempe sicut tuba clare resonante repletur totus locus, ita præclara vestræ fortis et magni animi virtutis fama ; sicut illa resonans, sufficit ad

[1] Thess. I, 8-10.

implendum orbem terræ, et pari sono perveniendum ad omnes qui sunt ubique. Nam res magnæ, ubi quidem gestæ fuerint, canuntur clarius : procul autem canuntur quidem, sed non adeo. A vobis vero non sic : sed insignis sonus exiit per totam terram. Ne quis vero putet esse hæc verba hyperbolica. Hæc enim gens Macedonum ante Christi adventum erat insignis, et ubique canebatur magis quam Romanorum : et Romani ideo sunt admirandi quod eos subjugarint. Nam quæ gessit rex Macedonum superarunt omnem dicendi facultatem : ut qui a parva profectus civitate, occupavit totum orbem terræ. Propterea et Pardum volucrem eum videt Propheta, significans velocitatem et vehementiam et ardorem, et quod repente totum orbem terræ pervolarit cum tropæis et victoria. Aiunt autem quod etiam, cum quemdam philosophum audiisset dicentem infinitos esse mundos, vehementer ingemuerit : quod cum infiniti essent, ne unum quidem expugnasset. Adeo magni et excelsi erat animi, et ubique terrarum canebatur. Simul autem cum fama regis, gentis etiam ascendebat gloria. Dicebatur enim Alexander ille Macedo. Quamobrem ejus volante fama, merito quæ illic gesta fuerant ubique canebantur : nihil enim insigne potest latere. Non minus ergo erant insignes res Macedonum quam Romanorum. « Fides » vestra, inquit, quæ ad Deum profecta est. » Vide quomodo quasi de re animata loquens, illud, « Profecta est, » posuerit. Hoc autem ex eorum vehementia oritur. Deinde declarans ipsos fidem suam vehementem et efficacem ostendisse, subjungit : « Ita ut non sit nobis necesse quidquam » loqui. Ipsi enim de nobis annuntiant, qualem introitum » habuerimus ad vos. » Non expectant ut de vobis audiant, sed eos qui aderant et res a vobis præclare gestas viderant, ii qui non aderant nec viderant, præoccupant, adeo ubique evulgata res erat. Quo fit ut non sit nobis opus vestra

narrando, eos ad parem deducere zelum et æmulationem. Nam quæ ipsos oportebat a nobis audire, ea ipsi priores dicunt : quanquam in iis quæ sunt hujusmodi sæpe invidia intervenit. Sed hanc quoque vicit excellentia, et ipsi sunt præcones vestrorum certaminum : quamvis ipsi sint inferiores, ne sic quidem tacent, sed præveniunt. Nobis autem, cum tales simus, non licet fidem negare. Quid est illud, « Qualem introitum habuerimus ad vos? » Quod plenus fuerit periculis ; quod miraculis innumerabilibus ; quod nihil ex his vos conturbaverit, sed ac si nihil accidisset, ita nobis adhærebatis, tanquam mali nihil perpessi, sed bona assecuti innumerabilia, ita nos excepistis postea. Secundus enim hic fuit ingressus. Abierunt Berrhœam : passi sunt persecutionem, et postea cum venissent, eos ita exceperunt, ut ab ipsis honorarentur, et animas suas pro ipsis ponerent. Illud ergo, « Qualem introitum habuerimus ad vos, » est conjunctum et horum et ipsorum encomium. Sed ipse id convertit in laudem ipsorum. « Et quomodo conversi, in- » quit, estis ad Deum a simulacris, ut serviatis Deo vivo et » vero. » Hoc est, facile, et magna cum vehementia : neque multo opus habuistis negotio ut serviretis Deo vivo et vero. Hic etiam intulit adhortationem : quod est minus grave. « Et ut expectaretis Filium ejus de cœlis, quem suscitavit ex » mortuis, Jesum, qui liberat nos ab ira ventura. » Et ut expectaretis, inquit, Filium ejus de cœlis, qui in crucem fuit actus, qui sepultus. Ideo hæc declarans subjungit, « Quem suscitavit e mortuis. » Vidisti simul omnia et resurrectionem, ascensionem, secundum adventum, judicium, justorum remunerationem, malorum supplicium. « Jesum, » inquit, qui nos eripuit ab ira ventura. » Et hoc est illis solatium, consolatio, et adhortatio. Nam si excitavit e mortuis, et est in cœlo, et illinc venturus est, et credidistis ; nisi enim vos illa credidissetis, non essetis tam multa per-

pessi; sunt hæc quoque sufficiens consolatio. Isti, inquit, dabunt pœnas. Quod quidem in secunda quoque dicit Epistola: « Et aliam vos habebitis consolationem non parvam. Et ut » expectetis, inquit, Filium e cœlis; » ostendens ea quæ sunt gravia et aspera, esse in manibus: quæ autem bona, in expectatione, quando Christus veniet e cœlis. Vide quanta spe sit opus, quod Christus in crucem actus, sit suscitatus et assumptus in cœlos; quod venturus sit ad judicandos vivos et mortuos. « Nam et ipsi scitis, fratres, introitum nos- » trum ad vos, quod non inanis fuit; sed ante passi multa, » et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis, fiduciam » habuimus in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei in » multa sollicitudine[1]. »

II. Magna quidem et præclara sunt quæ gessistis : sed nec hos humano sermone usi sumus. Sed id quod superius, hic quoque dicit, quod utrinque ostendatur qualis sit prædicatio, et ex signis, et ex eorum qui prædicant instituto, et ex fervore et studio eorum qui suscipiunt. « Ipsi enim, inquit, scitis et nostrum ad vos introitum, » quod non fuit inanis : » hoc est, non humanus, neque levis ac vulgaris. A magnis enim erepti periculis et mortibus et plagis, incidimus rursus statim in pericula. « Sed ante, » inquit, passi multa, contumeliis affecti, sicut scitis in » Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro. » Vides quomodo rursus totum Deo attribuit? Ad loquendum, inquit, ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine. Dici non potest quanto illîc in periculo fuimus, hic vero non. Scitis enim et vos quantum fuerit periculum, cum quanta sollicitudine fuerimus apud vos. Quod ad Corinthios quoque scribens dicit, « In infirmitate, et labore, et in timore et » tremore multo fui apud vos [2]. Exhortatio enim nostra, » non de errore, neque de immunditia, neque in dolo : sed

[1] Thess. II, 1, 2. — [2] 1 Cor. II, 3.

» sicut probati sumus a Deo ut crederetur nobis Evange-» lium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed » Deo qui probat corda nostra [1]. » Vides quod, sicut dixi, ex eorum instantia sumit argumentum, quod divina sit prædicatio. Nam si hoc non ita esset, si esset deceptio, non tam multa passi essemus pericula, quæ ne concedebant quidem ut respiraremus. Quidnam est ergo? Si non futurorum, inquit, aliquid nos excitaret, si non persuasum nobis esset quod bona sit spes, non ita alacriter in ærumnis affecti fuissemus. Quis enim eligeret pro iis quæ hic sunt tam multa sustinere, et vita vivere sollicita et laboriosa, et plena periculis? Cuinam enim persuaserint? Nam hæc ipsa annon sufficiunt ad perturbandos discipulos, cum præceptores videant in periculis. Sed hoc vobis non accidit. « Exhortatio enim nostra, hoc est doctrina, non » est de errore. » Non est, inquit, res dolus, neque deceptio. ut cedamus. Non est, pro rebus odiosis et execrandis, non pro præstigiatoribus, et magis; hoc enim sibi vult illud, « De immunditia. » Neque in dolo, neque in seditione, quod fecit Theudas. « Sed sicut probati sumus a Deo, ut crede-» retur nobis Evangelium, ita loquimur. Non quasi homi-» nibus placentes, sed Deo. » Vides quod non sit inanis gloria? Sed Deo, inquit, « Qui probat corda nostra. » Nihil, inquit, agimus ut hominibus placeamus. Quanam enim de causa hoc fecissemus? Deinde cum ipsos laudasset dicendo non tanquam volentes hominibus placere, neque honores quærentes ab hominibus, subjungit: « Sed » sicut probati sumus a Deo, ut crederetur nobis Evange-» lium Dei; » ac si diceret, Nisi nos novisset liberos ab omni re quæ ad hanc vitam pertinet, non nos elegisset. Quales ergo probavit, tales manemus. A Deo probati sumus, inquit, id est, nos probavit, et credidit nobis Evangelium;

[1] Thess. II, 3, 4.

ut ergo Deo nos probi visi sumus, sic manemus. Nostræ virtutis signum est et argumentum, quod nobis sit creditum Evangelium; si quid malum fuisset in nobis, Deus nos non probavisset. Illud autem, probavit, hic significat; invenit probos et credidit: non scrutatus est. Nos enim sic probando agimus, ille sine tali probatione. Sic ergo loquimur ut par est eos qui a Deo sunt probati, et crediti sunt esse digni Evangelio: et loquimur: non quasi hominibus placentes; hoc est, non propter vos hæc omnia fecimus. Quoniam prius ipsos laudavit, ne quod dicit vocaret in suspicionem, ait: « Neque enim aliquando fuimus in ser» mone adulationis, sicut nostis: neque in occasione ava» ritiæ, Deus testis est; neque quærentes ab hominibus » gloriam, neque a vobis, neque ab aliis, cum possemus » esse oneri tanquam Christi Apostoli [1]. » Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, inquit, hoc est, non adulati sumus, quod quidem est eorum qui decipiunt, qui volunt possidere et dominatum obtinere. Non potest dici, quod adulati simus ut dominatum obtineamus, neque quod propter pecuniam eo venerimus, cujus rei, sane evidentis, testes ipsos compellat. An adulati simus, vos scitis, inquit. Quod autem non erat evidens, an per modum avaritiæ, Deum citat testem. « Neque quærentes ab » hominibus gloriam, neque a nobis, neque ab aliis; cum » possemus esse oneri, tanquam Christi Apostoli. » Hoc est, neque honores quærentes, neque gloriantes et nos jactantes, nec stipati satellitibus. Quanquam si hoc fecissemus, nihil fecissemus alienum. Nam si quidam missi a regibus, sunt tamen in honore, multo magis nos. Neque dixit: Contumelia affecti sumus, neque honorem non sumus consecuti, quod quidem exprobrantis fuisset; sed, Non quæsivimus. Qui ergo non quæsivimus cum liceret

[1] Thess. I, 5, 6.

quærere, hoc etiam exigente prædicatione, quomodo fecissemus aliquid propter gloriam? Quanquam etiamsi quæsivissemus, ne sic quidem essemus accusandi. Æquum esset enim ut qui a Deo missi sunt ad homines, tanquam a cœlo nunc venientes legati, magno fruerentur honore.

III. Sed his neglectis nos horum nihil fecimus, ut obstruamus ora adversariorum. Neque dici potest quod erga vos quidem sic, erga alios autem non sic nos geramus. Ita enim ad Corinthios quoque scribens dicebat : « Sustinetis » enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, » si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos » cædit [1]. » Et rursus, « Præsentia vero corporis infirma, » sermo contemptibilis. » Et rursus, « Donate mihi hanc in- » juriam [2]. » Illic quoque ostendit se valde esse humilem, ex eo quod tam multa conculcaret. Hic autem dicit etiam de pecuniis : « Cum possemus vobis esse oneri ut Christi » Apostoli. Sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tan- » quam si nutrix foveat filios suos, ita desiderantes vos, » cupide volebamus tradere vobis, non solum Evangelium » Dei, sed etiam animas nostras : quoniam charissimi nobis » facti estis [3]. » Sed facti sumus, inquit, parvuli : id est ; nihil importunum, nihil molestum, nec grave, neque quod fastum habeat ostendimus. Illud autem, « In medio ves- » trum, » ut si quis dicat, non ex vobis locum et sortem superiorem et eminentiorem accipientes. Tanquam si nutrix foveat, inquit, filios suos, ita oportet esse doctorem. Num nutrix adulatur ut gloriam consequatur? num pecuniam petit a parvis pueris? num est illis gravis et molesta? Annon illæ sunt benigniores et mitiores quam matres? Hic ostendit amorem et benevolentiam. Ita desiderantes vos, inquit ; ita vobis devincti sumus, et non solum nihil

[1] 1 Cor. xi, 20. — [2] Ibid. 10 et 12. — [3] Thess. ii, 7, 8.

accipimus, sed si oporteat etiam ipsas impertiri animas, non recusabimus. Hoccine est, dic quæso, humanæ mentis? Et quis adeo desipit ut hoc dicat? « Cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam »animas nostras. » Quamobrem hoc est illo majus. Et quodnam est lucrum? Ex Evangelio quidem lucrum: dare autem animam, quod ad difficultatem attinet, est illo majus. Non sunt enim paria prædicare et dare animam. Nam illud quidem est honorabilius, hoc autem est majoris difficultatis. Vellemus, inquit, si liceret, etiam animas vobis effundere. Quoniam ergo laudavit et laudat, propterea, inquit, non pecunias quærentes, non vobis adulantes, non gloriam appetentes hoc facimus. Vide enim: si multa confecerant certamina, admirabiliter ac præter opinionem oportebat eos laudari et haberi in admiratione, ut fortiores evaderent; habebat laus suspicionem. Propterea hæc omnia dicit, amovens suspicionem, dicit pericula. Et rursus, ne putetur pericula dicere, tanquam pro ipsis laborans, et tanquam ab ipsis debens honorari; ideo postquam pericula memoravit, subjunxit: « Quoniam charissimi nobis »facti estis. » Atque ideo animas nostras lubenter vobis dedissemus, eo quod vobis valde simus devincti. Atque Evangelium quidem, quoniam Deus jussit, annuntiamus, tantum autem vos diligimus, ut, si liceret, etiam animas dedissemus. Sic oportet diligentem diligere, ut si ab eo petatur anima, et fieri possit, non vetet. Non dico, si petatur solum, imovero ut ipse ad hoc donum accurrat. Nihil enim, nihil hujusmodi amore fuerit jucundius: nihil illic contigerit molestum. Fidelis amicus revera est vitæ medicamentum. Fidelis amicus, est validum tegumentum. Quid enim non fecerit verus et germanus amicus? Quam non attulerit voluptatem? quam non utilitatem? quam non securitatem? Etiamsi thesauros dixeris innumerabiles,

nihil vero et germano amico potest æquiparari. Primum autem dicamus quantam voluptatem habet amicitia. Gestit gaudio amicum videns et diffunditur : cum eo conjungitur quadam conjunctione, quæ ineffabilem animo habet voluptatem. Et si solum ejus meminerit, mente assurgit et attollitur. De germanis loquor amicis, qui sunt unanimes, qui pro amicis mori elegerint, qui ardenter amant. Ne mihi, cogitantes eos qui leviter amant, et sunt mensæ socii, et amici nomine, existimetis arguere id quod dicitur. Si quis habet amicum qualem dico, verba agnoscet, etsi eum quotidie viderit, non satiatur. Eadem ipsi quæ sibi ipsi optat et precatur. Novi ego quemdam qui pro amico viros sanctos rogabat ut pro ipso primum orarent, deinde pro se. Tanta res est bonus amicus ut et loca et tempora propter ipsos amentur. Sicut enim a splendidis corporibus flos emanat in loca vicina; ita etiam amici, ad loca ad quæ accesserint, suam emittunt gratiam : et sæpe cum absque amicis in illis locis fuerimus, flemus recordantes dierum in quibus cum illis versati sumus, et gemimus. Verbis explicari non potest quantam affert voluptatem et lætitiam præsentia amicorum : soli autem sciunt qui experiuntur. Et gratiam petere, et gratiam accipere ab amico licet citra suspicionem. Quando nobis imperant, tunc eis habemus gratiam : quando dubitant et verentur, tunc tristitia afficimur. Nihil habemus quod non sit illorum. Omnia quæ hic sunt sæpe despicientes, propter illos nolumus hinc emigrare. Illi sunt luce etiam magis desiderabiles.

IV. Revera ipsa quoque luce est amicus desiderabilior : loquor de sincero et germano. Nec mireris. Melius enim est ut sol nobis extinguatur, quam ut privemur amicis. Melius est degere in tenebris, quam amicis privari. Et quomodo, ego dicam. Multi solem videntes sunt in tene-

bris, amicis autem instructi, nunquam in ærumnis versantur. De amicis loquor spiritualibus, qui nihil præferunt amicitiæ. Talis erat Paulus, qui nec rogatus in gehennam animam suam libenter dedisset. Ita ardenti diligendum est affectione. Volo exemplum amicitiæ dare. Patres et filios superant amici : amici, inquam, secundum Christum. Ne mihi enim hodiernos amicos dicas ; nam cum aliis hoc quoque bonum recessit. Sed cogita quod tempore Apostolorum, non loquor de coryphæis et principibus, sed de iis qui crediderunt, « Omnium, inquit, » erat anima una, et cor unum, et nemo quidquam ex iis » quæ habebat dicebat esse proprium, et distribuebatur » singulis prout opus habebant [1]. » Non erat meum et tuum. Hoc erat amicitia, ne quis quæ sua erant sua existimaret, sed quæ erant proximi : quæ autem sua, aliena ; ut illius animæ æque parceret atque suæ ; et ille similiter. Et ubi, inquit, fieri potest ut talis inveniatur? Etiam : sed quia nolumus, fieri non potest. Potest enim facile fieri, si velimus. Nam si fieri non posset, ne jussisset quidem Christus, nec tam multa dixisset de charitate. Magna res est amicitia, et quam sit magna, nulla oratio nec discere, nec explicare potest, præter ipsam experientiam. Hoc fecit hæreses : hoc Græcos facit esse Græcos. Qui diligit, non vult imperare, nec magistratum gerere, sed majorem habet gratiam, si obediat et jussa exequatur. Vult magis gratificari quam gratiam accipere. Diligit enim et quasi non exsatiato suo desiderio, sic afficitur. Non tam lætatur beneficium accipiens, quam benefaciens. Mavult enim eum habere sibi obnoxium, quam ipsi debere; imo mavult et ipsi debere, et ipsum habere debitorem : et vult gratificari, et non vult videri gratificari, sed esse potius debitor. Multos ex vobis existimo forte ignorare quod dictum est ;

[1] Act. IV, 32.

necesse igitur est ut repetam. Vult prior beneficio afficere, et non videri prior beneficio afficere, sed reddere. Quod quidem Deus quoque fecit in hominibus. Erat Filium suum pro nobis donaturus, sed ne videretur nobis donare, sed nobis debere, jussit Abraham dare filium suum : ut rem magnam faciens, nihil magnum videretur facere. Nam si non fuerit quidem amicitia, et exprobramus beneficia, et parva extollimus; si autem fuerit amicitia, et ea celamus, et quæ sunt magna parva volumus ostendere; ne videamur amicum habere debitorem, sed ipsi esse debitores, in eo quod eum habeamus debitorem. Scio multos non intelligere quod dicitur. Causa autem est quod loquar de re, quæ nunc cœlum habitat. Quemadmodum ergo si loquerer de aliqua planta quæ nascatur in India, cujus nemo experientiam haberet, ne posset quidem rem explicare oratio, etiamsi infinita dicerem : ita enim quæcumque nunc dixero, frustra dicam : nemo poterit scire. In cœlo plantata est hæc planta, ramos habens non onustos margaritis sed vita quæ ex virtute agitur, quæ est his multo jucundior. Quamnam vis dicere voluptatem? an turpem? an honestam? Sed omnes exuperat voluptas amicitiæ, etiamsi mellis voluptatem dixeris. Nam id quidem affert satietatem, amicus autem nunquam, dum fuerit amicus : sed augetur potius desiderium, et satietatem nunquam affert voluptas. Vita quoque præsente amicus est jucundior. Multi certe post mortem amicorum, ne optarunt quidem amplius vivere. Cum amico etiam exilium libenter tulerit quispiam. Absque amico autem ne suam quidem patriam habere voluerit. Cum amico etiam paupertas est tolerabilis ; absque illo autem et sanitas, et divitiæ sunt intolerabiles. Alterum habet se ipsum. Angor quod non possim exemplo rem ostendere. Revera enim planum fecissem, quæ dicta sunt esse multo minora quam oporteat. Et hæc quidem

hic ita habent. A Deo autem tanta est merces amicitiæ, quanta ne dici quidem potest. Nobis dat mercedem ut alter alterum diligamus. Ama enim, inquit, et accipe mercedem, pro qua re debemus mercedem. Ora, inquit, et accipe mercedem, pro quo mercedem debemus, quia bona petimus. Pro eo quod petis, inquit, accipe mercedem. Jejuna et accipe mercedem. Sis vitute præditus, et accipe mercedem, etiam si mercedem debeas; sed sicut parentes quando fecerint ut filii vivant in virtute, tunc etiam eis dant mercedem : sunt enim debitores, quod se constituerint in voluptate. Ita etiam Deus. Mercedem, inquit, accipe si sis virtute præditus. Nam patrem lætitia afficis, et hujus rei tibi mercedem debeo. Sin autem malus, nequaquam : irritas enim eum, qui te genuit. Ne itaque Deum irritemus, sed lætitia afficiamus, ut regnum cœlorum assequamur, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri simulque sancto Spiritui, gloria, potestas, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT II.

Memores enim facti estis, fratres, laboris nostri et fatigationis, nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei. Vos testes estis, et Deus quam sancte et juste et sine querela vobis qui credidistis fuimus, sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum, sicut pater filios suos, deprecantes vos et consolantes, testificati sumus ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in regnum suum et gloriam[1].

I. Doctorem nihil oportet onerosum putare eorum quæ tendunt ad salutem discipulorum[2]. Nam si beatus Jacob nocte et die laborabat in ovium custodia: multo magis eum cui creditæ sunt animæ, etiamsi sit opus laboriosum et vile, omnia oportet facere, unum solum spectantem, nempe salutem discipulorum, et quæ inde Deo affertur gloriam. Vide ergo quomodo Paulus præco, Apostolus orbis terræ, tali suscepto honore, operabatur manibus, ne gravaret discipulos. « Memores enim estis, inquit, fratres, » laboris nostri et fatigationis. » Prius dixerat : « Potera- » mus oneri esse, tanquam Christi Apostoli, » quod etiam dicit in Epistola ad Corinthios: « Nescitis quod qui sacris » operantur e sacro comedunt[3] ? » Sic et Christus constituit ut qui Evangelium annuntiant, ex Evangelio vivant. Sed ego, inquit, nolui, sed laboravi. Neque solum operatur,

[1] Thess. II, 9-12. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 217-221. — [3] 1 Cor. IX, 13.

sed cum multo studio et diligentia. Et vide quid dicat. Memores, inquit, estis, non beneficiorum meorum, sed laboris nostri et fatigationis. « Nocte et die operantes, ne quem »vestrum gravaremus, sic prædicamus vobis Evangelium »Dei. » Corinthiis autem aliud dicit: « Alias Ecclesias, ex»poliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum[1].» Atqui illic quoque operabatur, sed non revocavit in memoriam, sed aliud posuit quod magis pungeret; perinde atque si diceret: Ab aliis sum nutritus vobis inserviens; hic autem non sic. Sed quid? Nocte et die operantes. Et illic quidem dicit: « Et cum essem apud vos et egerem, »nullum gravavi; et, Accepi stipendium ad ministerium »vestrum[2].» Hic autem ostendit eos esse in paupertate; illic vero non ita. Propterea assidue eos adducit testes: « Vos »enim, inquit, testes estis, et Deus,» qui sermonem fide dignum facit. Sed hoc eos maxime reddebat certiores. Nam illud est incertum ignorantibus; hoc autem nihil dubii relinquit: et ne mireris. Non advertebat se Paulum esse, qui hæc diceret; sed admodum vult eos certiores facere. Ideo dicit: « Vos testes estis et Deus, quam sancte et juste »et sine querela vobis fuimus qui creditis. » Oportebat eos rursus laudare. Ideo ea proponit quæ satis erant ad persuadendum. Nam qui illic, inquit, laborabam egestate, et non accepi, multo magis nunc. « Quam sancte et juste et sine »querela fuimus vobis qui creditis. Sicut scitis: qualiter »unumquemque vestrum, sicut filios suos vos deprecantes »et consolantes. » Cum superius dixisset id quod est educhationis, hic dicit quod est charitatis, quod majus est, et sine fastu dictum. « Sicut pater filios suos, deprecantes vos et »consolantes et testificantes ut ambuletis digne Deo, qui »vocat vos in regnum suum et gloriam. » Quando dicit: Et testificantes, tunc meminit patrum. Sed et testificati

[1] 2 Cor. xi, 8. — [2] Ibid.

sumus, hoc quoque non vehementer, sed sicut pater, unumquemque vestrum. Papæ! in tanta multitudine neminem prætermisit, non parvum, non magnum, non divitem, nec pauperem. Hortantes, inquit, ad quid? ad ferendum omnia. « Et consolantes et testificantes. Hortantes: » non ergo quærebant gloriam. Et testificantes: non ergo adulabantur. Ut ambularetis digne Deo qui vocavit vos in suum regnum et gloriam. Vide rursus quomodo narrans et docet et consolatur. Si enim vocavit ad regnum, oportet omnia ferre. Hortamur vel rogamus non ut nobis aliquid donetis, sed ut regnum cœlorum assequamini. « Ideo et nos gratias agimus Deo » sine intermissione, quod cum accepissetis a nobis verbum » auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed, » sicut est vere, verbum Dei, qui operatur in vobis qui » credistis[1]. » Non licet, inquit, dicere, quod nos quidem impune omnia agimus, vos autem facitis indigna nostra conversatione. Non enim nos audientes affecti estis tanquam audientes homines, sed tanquam ipso Deo admonente ita attendistis. Undenam id liquet? Sicut enim, quod non in adulatione, neque in inani gloria prædicaverit, ostendit ex suis tentationibus, et illorum testimonio, et ex iis quæ agebat; ita etiam quod illi verbum recte acceperint, a tentationibus. Quomodo enim, inquit, nisi tanquam Deum dicentem audivissetis, talia ferretis pericula? Vide autem auctoritatem. « Vos enim imitatores facti estis, » fratres, Ecclesiarum Dei quæ sunt in Judæa in Christo » Jesu, quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris, » sicut et ipsi a Judæis, qui et Dominum occiderunt Jesum » et Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, » et omnibus hominibus adversantur, prohibentes nos Gen- » tibus loqui ut salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper. » Pervenit autem ira Dei super illos usque in finem[2]. »

[1] Thess. II, 13. — [2] Ibid. 14-16.

II. Vos, inquit, imitatores facti estis Ecclesiarum Dei quæ sunt in Judæa. Magna est consolatio. Non est, inquit, mirum, si ipsi hæc vobis faciant, cum hoc etiam faciant suis contribulibus. Hoc autem non parvum quoque est indicium quod vera sit prædicatio, cum et omnia quæ Judæi ferre sustinuerunt, eadem passi estis et vos a contribulibus vestris, sicut et ipsi a Judæis. Plus aliquid habet in eo quod dixerit, et illi in Judæa. Ostendit eos ubique lætari, ut qui decertassent. Dicit ergo, vos quoque eadem passi estis, et quid mirum si vobis quoque fecerunt, cum eadem quoque ausi fuerint in Dominum. Vides quomodo hoc induxerit quod magnam habet consolationem? et hoc versat assidue, et in omnibus propemodum Epistolis hoc inveneris, accurate examinans quomodo in tentationibus semper Christum diverse afferat. Vide ergo; hic quoque accusans Judæos, eos revocat in memoriam Domini, et ejus perpessionum. Sic solet res maximam habere consolationem. « Qui et Dominum occiderunt, » inquit. Sed fortasse eum ignoraverunt. Maxime quidem noverunt. Quid vero, annon etiam suos Prophetas occiderunt, et lapidibus obruerunt, quorum etiam libros circumferunt? et hæc fecerunt non propter veritatem. Non est ergo solum consolatio in tentationibus, sed etiam admonitio, ne existimemus quod hæc faciant propter veritatem, et ideo conturbemur. Et nos, inquit, persecutisunt. Et nos, inquit, passi sumus mala innumerabilia. « Et Deo non placent, et omni» bus hominibus adversantur, prohibentes nos Gentibus » loqui ut salvæ fiant. » Omnibus, inquit, hominibus adversantur. Quomodo? Si enim toti orbi terræ loqui oportet, isti autem vetant, sunt communes inimici orbis terræ. Christum occiderunt, et Prophetas : Deum contumelia afficiunt, sunt orbis terræ communes inimici : nos expellunt qui ad salutem accessimus. Quid mirum si in vos

quoque ita se gesserint, cum etiam in Judæa hoc fecerint? Prohibentes nos Gentibus loqui ut salvæ fiant. Est ergo invidia, omnium impedire salutem. « Ut impleant peccata » sua semper: pervenit autem super illos ira Dei usque in » finem. » Non sunt amplius talia qualia erant priora. Non est amplius reditus, non amplius finis. Sed prope instat ira. Unde id patet? Ex eo quod prædixit Christus. Non hoc enim solum habet consolationem, quod acceperint socios afflictionum, sed et quod eos qui affligebant audierint plexos fuisse. Si autem molestia afficit dilatio, consoletur quod non amplius sursum aspiciant. Imovero dilationem quoque contraxit, dicendo, ira, rursus ostendens eam deberi, esseque præstitutam et prædictam. « Nos autem, fra- » tres, desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, » abundantius festinavimus faciem vestram videre cum » multo desiderio[1]. » Non dixit, separati; sed quod majus erat. Superius dixit de adulatione, ostendens se non adulari, non quærere gloriam: hic dicit de charitate. Quoniam superius dixit, Sicut pater filios, sicut nutrix; hic aliud dicit: «Orbati,» quod est filiorum patres quærentium. Quid vero? illi-ne erant orbati? Non, inquit, sed nos. Nam si quis desiderium examinaverit sicut parvi pueri, quorum nullus curam gerit, immaturam subeuntes orbitatem, in magno sunt parentum desiderio, non solum propter ipsam naturam, sed etiam propter solitudinem; ita nos quoque. Hinc quoque ostendit suam animi ægritudinem, in qua erat propter separationem. Et hæc, inquit, non licet dicere, quod multum tempus expectavimus, sed ad tempus, idque facie, non corde. Semper enim vos habemus in mente. Vide quanta sit dilectio. Quamvis autem eos haberet perpetuo in corde, quærebat tamen eorum in aspectu seu facie præsentiam. Ne quis mihi supervacaneam

[1] Thess. III, 17.

hanc dicat philosophiam, hoc plane est ardentis dilectionis, videre, et audire, et dicere : et hoc multum contulerit. Abundantius, inquit, festinavimus. Quid est, abundantius? Num hoc sibi vult, quod vos magni faceremus, num, ut est verisimile, cum hora abfuissemus, studuimus videre faciem vestram? Vide beatum Paulum, cum per se non posset suum implere desiderium, hoc facere per alios. Sicut cum mittit Timotheum ad Philippenses, et eumdem rursus ad Corinthios : per alios cum eis versans, cum per se non posset : erat enim amans furore correptus, et cujus impetus ad amicitiam cohiberi non poterat. « Quoniam » voluimus venire ad vos[1]. Quod quidem est dilectionis. Etiamsi, inquit, nullo alio mihi opus est quam ut vos videamus. « Ego quidem Paulus, et semel et iterum, sed impedivit nos Satanas.

III. Quid dicis : Satanas impedit? Certe. Non enim hoc erat opus Dei[2]. Ad Romanos quidem dicit Deum prohibuisse. Et alibi dicit Lucas : « Spiritus prohibuit ipsos venire in Asiam[3]. » Corinthiis autem dicit opus esse Spiritus : hic autem solum Satanæ. Quamnam autem dicit fuisse Satanæ cohibitionem? Inexpectatas quasdam et vehementes tentationes. Nam cum ei fuissent structæ a Judæis insidiæ[4], retentus est in Hellade tres menses. Aliud autem est certo consilio et propter dispensationem manere, et sua sponte ; aliud cohiberi. Nam illic quidem dicit : « Quare non amplius locum habens in his regionibus[5] ; » et, « Vobis parcens, nondum veni Corinthum[6]. » Hic autem nihil tale. Sed quid? Satanas impedivit. « Ego quidem, inquit, Paulus » et semel et bis. » Vide quantum gloriatur, volens ostendere se eos maxime omnium diligere. Illud : Ego quidem Paulus, ac si diceret : Etsi non alii. Et illi quidem volebant tan

[1] Thess. III, 18. — [2] Rom. XV, 22. — [3] Act. XVI, 9. — [4] Id. XX, 3. — [5] Rom. XV, 23. — [6] 2 Cor. I, 23.

tum, ego autem aggressus sum. « Quæ est enim nostra spes, » aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Domi- » num nostrum Jesum Christum estis in adventum ejus[1]? » Macedones sunt, dic quæso, spes tua, o beate Paule? Non ii, inquit, soli. Propterea subjunxit : Annon vos quoque? Quænam est enim, inquit, nobis spes aut gaudium, aut corona gloriæ? Agnoscitis-ne verba esse mulierum visceribus valde incalescentium, loquentium cum infantibus? Et corona, inquit, gloriationis. Non sufficiebat enim coronæ nomen ad ostendendum splendorem, sed etiam addidit gloriationis. Quanti est hoc ardoris? Nunquam pater et mater, si simul essent congressi, et suum miscuissent desiderium, potuissent ostendere suum desiderium ex æquo respondens Paulo. Gaudium, inquit, et corona. Magis, inquit, exulto propter vos quam propter coronam. Cogita enim quantum sit integram adesse Ecclesiam quæ a Paulo fuit plantata, et egit radices. Quis non exultet propter tam bonam et numerosam prolem? Quamobrem nec hoc est adulationis. Non dixit enim tantum, vos, sed vos cum aliis. « Vos enim estis gloria nostra et gaudium[2]. Propter quod » non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis » solis. » Placuit, id est, elegimus. « Et misimus Timotheum » fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi[3]. » Et hoc dicit, non Timotheum extollens, sed ipsos honorans; ut qui adjutorem et ministrum Evangelii miserit ipsis; quasi diceret, Avulsum ab operibus misimus ad vos ministrum Dei, et adjutorem nostrum in Evangelio Christi. « Ad confirmandos vos et exhortandos vos pro fide vestra, ut » nemo moveatur in tribulationibus istis[4]. » Quid autem hic dicit? Quoniam magistrorum tentationes conturbant discipulos; tunc autem in multas incidit tentationes, ut et ipse dicit quod eum impedierit Satanas; ipsos recreans ita

[1] Thess. II, 19. — [2] Ibid. 20. — [3] Id. III, 1, 2. — [4] Ibid. 3.

locutus est; ac si diceret: Et semel et bis volui venire, et non potui, quod quidem magnæ erat violentiæ : verisimile autem est hoc eos conturbasse : non tam enim suis discipuli quam magistrorum conturbantur tentationibus : neque enim miles adeo conturbatur suis tentationibus, ut quando viderit sauciatum ducem exercitus. Ad confirmandos vos, inquit. Ergo ut ne turbarentur misit, non tanquam quibus fidei deesset aliquid, neque ut qui deberent aliquid discere. « Et exhortandos vos pro fide vestra, ut nemo moveatur in » tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc positi su- » mus. Nam et cum apud vos essemus, prædicebamus vobis » passuros nos tribulationes, sicut et factum est, et scitis[1]. » Non oportet, inquit, conturbari. Nihil enim novum et alienum, neque præter spem accidit : quod quidem satis erat ad ipsos excitandos. Vides quod propterea Christus quoque prædicebat Discipulis? Audi enim eum dicentem : « Et nunc » dixi priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis[2]. » Magna enim, magna res est ad aliorum consolationem, audire quæ facta sunt a magistris. Sicut enim ægrotans, si a medico audiverit quod hoc fiat et illud, non valde conturbatur; sin autem ex inopinato aliquid evenerit, cum et ille dubius sit ac perplexus, et morbus artem superet, tristitia afficitur et conturbatur; ita hic quoque. Quæ præsciens Paulus, prædixit eis futurum ut affligerentur, sicut, inquit, et factum est: et scitis. Non quod hoc factum sit solum dicit, sed quod multa prædixerit et evenerint. « In hoc positi sumus. » Quamobrem non solum de præteritis non oportet perturbari, seu moveri, sed neque de futuris, si tale quid contigerit. « In hoc » enim positi sumus. »

IV. Audiamus quibus sunt aures ad audiendum. In hoc positus est Christianus. In hoc positi sumus. De omnibus dicit fidelibus, in hoc positi sumus : et quasi in otium et

[1] Thess. II, 4. — [2] Joan. XIV, 20.

requiem simus traditi, alieno modo afficimur. Imovero quanam de causa alieno modo afficimur? Neque enim tempus afflictionis, neque tentatio apprehendit nisi humana. Opportunum est vobis quoque dicere : « Nondum » ad sanguinem usque restitistis contra peccatum decer- » tantes [1]. » Imo ne opportunum quidem est hoc vobis dicere. Sed quid? Nondum pecunias despexistis. Nam illis quidem qui sua omnia perdiderant, merito hæc dicebantur; iis autem qui sua habent, hoc : Cuinam sunt raptæ pecuniæ propter Christum? Cui sunt impacti colaphi? Quis contumelia affectus est? usque ad verba, inquam. Undenam est gloriatio? undenam potes habere fiduciam? Tam multa passus est Christus propter nos qui eramus inimici : quidnam possumus ostendere quod propter ipsum passi simus? quod passi quidem sumus nihil est; sunt autem bona innumerabilia quibus ab ipso afficimur. Undenam erit nobis illo die fiducia? Nescitis quod miles quando mille plagas et vulnera ostendit, tunc poterit esse illustris apud regem? Sin autem nihil possit ostendere recte et fortiter gestum, etiamsi nihil offenderit, inter extremos collocabitur. At non est, inquies, tempus belli. Nam si esset, dic quæso, quis decertasset? quis ad pugnam prosiliisset? quis phalangem fudisset? Fortasse nullus. Nam cum video te propter Christum pecunias non despicere, quomodo credam futurum ut plagas despicias? Dic mihi, fortiter-ne fertis eos qui probro et contumelia vos afficiunt, et eis benedicitis? Hoc non facis, et non obedis. Quod nihil habet periculi non facis, et plagas, dic quæso, feres, in quibus multum est tristitiæ et doloris? Nescitis quod in pace se ad bellum oportet exercere? Non videtis hos milites, qui etiam nullo urgente bello, et vel in summa pace, abstersis armis, cum magistris qui struere

[1] Hebr. XII, 4.

aciem et ordines collocare eos docent, in patentes et latos campos quotidie fere exeuntes, rem militarem exercent accuratissime? Quis hoc facit militum spiritualium? Nullus. Propterea in bellis molles sumus et ignavi, et ab omnibus facile capimur et expugnamur. Quam hebetis autem est ingenii, existimare præsens tempus non esse belli, cum clamet Paulus : « Omnes autem qui volunt pie vivere in » Christo Jesu, persecutionem patientur[1]; » et dicat Christus : « In mundo afflictionem habebitis[2]; » et rursus beatus Paulus clara voce clamet et dicat : « Non est nobis lucta » adversus sanguinem et carnem[3] : » et rursus : « Stetis ergo » succincti lumbos vestros in veritate. » Et nullus illo tempore dixit : Quid nos armas, dic quæso, cum non sit bellum? cur nobis temere negotia exhibes? Loricis induis milites, cum quiescere liceat et recreari? Sed si quis hæc dixisset, responsum illi fuisset : Maxime quidem, etsi non esset bellum, oporteret de bello curam gerere et sollicitudinem. Nam qui in pace de prælio est sollicitus, erit terribilis in tempore prælii. Qui autem est rei bellicæ imperitus, etiam in pace magis conturbabitur. Quamobrem? Quoniam flebit pro iis quæ habet : et tristitia afficietur quod pro iis non possit pugnare. Timidi enim et imperiti et pugnæ ignari bona et possessiones sunt omnium fortium et qui sciunt bellare. Quamobrem propterea primum vos armo. Deinde vero belli quoque tempus est totum tempus vitæ nostræ. Quomodo et quanam ratione? Imminet semper diabolus. Audi quid de illo dicat : Circuit rugiens ut leo, volens arripere. Innumerabiles corporis affectiones nos invadunt, quas quidem necesse est recensere, ne nos temere decipiamus. Quid enim, dic quæso, non nobiscum bellum gerit? Divitiæ, pulchritudo, deliciæ, potestas, invidia, gloria, arrogantia. Non solum

[1] 2 Tim. III, 10. — [2] Joan. XVI, 33. — [3] Ephes. VI, 12-14.

enim nostra bellum gerit gloria; prohibens ne nos demittamus ad humilitatem, sed aliorum quoque gloria educens nos ad invidiam. Sed quid contraria, paupertas, ignominia, despici, abjici, nullas habere vires? Hæc quidem in nobis: quæ autem sunt ab hominibus, pravitates, insidiæ, doli, calumniæ, mille circumventiones. Quæ sunt a dæmonibus similiter, principatus, potestates, mundi rectores, tenebrarum hujus sæculi, spiritualia nequitiæ. Alii sumus lætantes, alii dolentes, utraque sunt declinatio, et sanitas, et infirmitas. Undenam non peccabit quispiam? Vultis ut et ab ipso Adamo incipiens, dicam statim ab initio? Quid protoplastum cepit et expugnavit? Voluptas, et cibi, et imperandi desiderium. Quid illius filium qui eum est secutus? Invidia. Quid eos qui fuerunt tempore Noë? Corporum voluptates, et quæ ex eis nascuntur mala. Quid ejus filium? Petulantia et nimia licentia. Quid Sodomitas? libido et salacitas et panum saturitas. Sæpe autem hoc quoque facit paupertas. Propterea dicebat quidam Sapiens: « Divitias et paupertatem ne dederis mihi[1]. » Imovero nec divitiæ, nec paupertas, sed quod his utrisque uti non possit liberum arbitrium. « Agnosce, inquit, quod transis » in medio laqueorum[2]. »

V. Admirabiliter dixit beatus Paulus: « In hoc positi » sumus. » Non dixit solum, tentamur, sed, « In hoc positi » sumus, » ac si diceret: In hoc nati sumus. Hoc est nostrum munus et officium: hæc est vita nostra, et tu quæris quietem? Non instat lictor latus lacerans, et cogens sacrificare, sed instat vehemens pecuniæ cupiditas et avaritia, nobis effodiens oculos. Nullus miles nobis accendit rogum, nec nos imponit craticulæ, sed corporum inflammatio magis quam illa accendit animam. Non adest rex bona promittens innumerabilia, et pudore afficiens;

[1] Prov. xxx, 8. — [2] Eccli. ix, 18.

sed adest insanus amor gloriæ quæ plus quam ille titillat et allicit. Magnum revera bellum, et valde magnum si sapiamus et simus sobrii. Præsens quoque tempus habet coronas. Audi Paulum dicentem : « De cætero reposita » est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi justus Judex, » non solum autem mihi, sed et omnibus qui dilexerunt » adventum ejus [1]. » Quando amiseris dilectum unicum filium, in magnis nutritum opibus, et qui bonam de se spem concitabat, et tibi solus futurus erat hæres, non luge, sed Deo age gratias, et glorifica eum qui accepit : et in hoc, Abrahamo nihilo eris inferior. Ut enim ille Deo dedit qui jusserat; ita tu, cum ipse accepisset, non gemuisti. In morbum gravem incidisti, et multi adsunt qui cogunt, alii quidem incantationibus, alii vero ligaminibus, alii vero quibusdam aliis sedare malum? tu vero propter Dei metum forti et magno tulisti ac immobili animo, et maluisti quidvis pati quam sustinere ut aliquid ageres ex iis quæ pertinent ad cultum idolorum. Hoc tibi affert coronam martyrii : nec dubita. Quomodo aut quanam ratione? Ego dico; quia sicut ille magno et forti animo fert dolores tormentorum, ut non adoret simulacrum, ita tu quoque fers dolores morbi, ut nullo opus habeas eorum quæ ille præbet, neque facias quæ jubet. At sunt dolores illi vehementiores? Sed isti longiores. Quamobrem par est eorum exitus. Sæpe autem sunt etiam vehementiores. Quid enim, dic quæso, cum ardens febris te intus vexat et urit, et aliorum suadentium excutis incantationem, annon es redimitus corona martyrii? Rursus amisit quispiam pecuniam? Multi sunt qui suadent ut eat ad divinatores; maluisti tu propter Dei metum, quoniam est vetitum, pecunias non accipere, quam Deo non obedire; parem habes mercedem atque ille qui eas erogavit pauperibus, si iis

[1] 2 Tim. IV, 8.

amissis gratias egeris, et cum posses ire ad divinatores, sustinuisti eas potius non accipere, quam sic accipere. Nam sicut ille propter Dei metum eas effudit in egenos, ita tu quoque propter Dei metum, cum illi rapuissent, non recepisti. In nostra est potestate ut vel nos ipsos injuria afficiamus, vel non : in nullius autem alterius. Et si vultis, in ipso furto rem agitemus. Fur murum perfregit : thalamum est ingressus, vasa exportavit aurea magni pretii, et gemmas auro pretiosiores, et ut semel dicam, integrum amovit thesaurum : nec fuit comprehensus. Grave quidem est quod factum est : et damno esse res videtur, nondum est autem. Sed in te situm est ut id sit tibi vel damno vel lucro. Et quomodo, inquit, potest hoc esse lucro? Ego tentabo ostendere quomodo. Te volente erit magnum lucrum, et si nolueris, majus damnum quam quod fuit. Nam sicut in artificibus, subjecta materia; is quidem qui est peritus artis, ea qua oportet utitur; imperitus autem perdit et corrumpit, et ut sibi damno sit efficit : ita etiam in his rebus. Quomodo ergo erit lucrum? Si Deo gratias egeris : si non lugeas nec ejules; si Jobi verba dicas : « Dominus dedit, Dominus abstulit. Nudus sum »egressus ex utero matris meæ, nudus etiam abibo [1]. » Quid dicis : « Dominus abstulit? » Fur abstulit, et quomodo poteris, inquit, dicere : Dominus abstulit? Ne mireris. Etenim Job quæ diabolus abstulit, ea, dixit, Dominus abstulit. Si autem ille sic ausus est dicere, quomodo quæ fur accepit, non dices abstulisse Dominum? Quem miraris, dic quæso, eum-ne qui sua effudit in pauperes, an Jobum propter hæc verba? Num ille qui tunc non dedit, minus habet quam qui dederunt? Ne dicas, Non habeo gratiam. Ex mei animi sententia res non fuit : me nec sciente nec volente fur accepit. Quænam erit merces? Neque sciente

[1] Job. I, 21.

nec volente Jobo hæc accepit. Quomodo enim? Sed tamen decertavit. Licet autem tibi tantam accipere mercedem, quantam si eas tua sponte abjecisses. Et merito hunc magis admiramur qui injurias grato fert animo, quam eum qui dat sua sponte. Quare? Quoniam hic quidem laudibus alitur et conscientia, et bonam habet spem, et cum pecuniæ privationem prius fortiter tulisset, tunc eam abjecit: ille vero, cum eis adhuc esset alligatus, vi fuit spoliatus. Non sunt autem paria, cum prius fueris persuasus ut a pecuniis discederes, eas ita effudisse, et cum eas adhuc possideres, eis esse privatum. Si hæc verba dixeris, accipies multiplicata, et longe plura quam Job [1]. Nam ille quidem hic accepit duplicia; tibi autem Christus hic pollicitus est centuplum. Non blasphemasti propter metum Dei, non usus es divinatoribus, gratias egisti malis affectus? es similis ei qui despexit: etenim hæc non fiunt nisi prius despexeris. Non sunt autem paria, multo tempore meditari despicere pecunias, et ferre damnum quod repente acciderit. Sic damnum efficitur lucrum, et nihil te lædet, sed etiam tibi proderit diabolus.

VI. Quomodo autem fit etiam grave damnum? Quando damnum acceperit anima. Dic enim mihi. Fur te privavit pecuniis: tu cur te ipsum privas salute? Quare dolens propter mala quæ passus es ab aliis, ipse te in plura mala injicis? Ille te fortasse conjecit in paupertatem; tu te autem maxime lædis in præcipuis. Ille te tuis externis privavit facultatibus, et quæ vel te invito sunt postea resilituræ: tu autem divitias æternas tibi ipsi adimis. Te diabolus molestia affecit ablatis pecuniis? Ipsum tu quoque molestia affice gratias agens; ne ei lætitiam afferas; si eas ad divinatores, lætitia afficis. Si Deo agas gratias, letalem plagam ei infligis. Vide autem quid fiat; neque ipsas

[1] Job. XLII.

invenies si iveris ad divinatores; non potest enim esse ut illi sciant; quod si etiam casu dixerint, et animam præterea perdis, et a fratribus tuis irrideberis, et eas rursus male perdes. Dæmon enim sciens te non æquo animo ferre damnum, sed pro his etiam Deum tuum negare, rursus dat pecunias, ut habeat occasionem te decipiendi et efficiendi ut deficias. Quod si etiam dicant divinatores, ne miremini. Dæmon est incorporeus, omnes obit orbis partes. Ipse armat latrones. Non enim hæc fiunt absque dæmone. Si ergo eos armat, et scit ubi sunt repositæ, non ignorat suos ministros: non est autem hoc mirum. Si te viderit damnum ægre ferentem, et alterum afferet. Si te viderit irridentem et despicientem, ab hac via recedet. Sicut enim nos molestia afficimus inimicos; sin autem viderimus eos non dolere, deinceps desistimus, ut qui non possimus mordere; ita etiam diabolus. Quid dicis? Annon vides eos qui in mari navigant, quomodo pecunias non curent si orta sit tempestas, sed etiam suas abjiciant facultates? Et nemo dicit, quid facis, o homo? tu cum tempestate concurris et naufragio? priusquam fluctus tibi ademerit divitias, tu tuis manibus hoc facis? Cur ante naufragium te in naufragium injicis? Sed hæc quidem dixerit rusticus, et maris procellarum ignarus. Rei autem nauticæ peritus, et qui scit accurate quid efficiat tranquillitatem, quid tempestatem, eum qui hæc dicit etiam irridebit. Propterea enim, inquit, jacio, ne fluctus obruant. Ita etiam rerum et tentationum quæ in hac sunt vita peritus, cum viderit imminere tempestatem, et spiritualia nequitiæ quæ volunt facere naufragium, abjicit quod est reliquum pecuniæ. Admissum est in te furtum, fac eleemosynam, et levius reddis navigium. Rapuerunt latrones, tu Christo da reliquias. Sic eam quæ prius extitit solaberis paupertatem. Levius redde navigium: ne retineas ea quæ

manserunt, ne scapha obruatur. Illi ut servent corpora, ejiciunt supellectilem, nec expectant dum ingruens fluctus evertat scapham. Tu ut serves animas, non reprimes naufragium? Periculum facite rogo, si non credatis, et videbitis gloriam Dei. Quando tibi aliquid molesti contigerit, da statim eleemosynam, gratias age quod contigerit: et videbis quantum subeat gaudium. Lucrum enim spirituale, etiamsi sit parvum, tantum est ut abscondat et obscuret omne damnum corporale. Quandiu habes quod des Christo, es dives. Dic quæso, si tibi spoliato rex accedens manum tendat, rogans ut a te aliquid accipiat, annon te existimaveris omnium ditissimum, si ne post tantam quidem paupertatem tui pudeat regem? Ne abripiaris, te solum supera, et superabis insidias diaboli. Licet tibi magna lucrari, despiciamus divitias, ut ne despiciamus animam. Quomodo autem despexeris? Non videtis præclara corpora, et eos qui capti sunt eorum amore, quandiu quidem sunt in conspectu, accenditur ignis, exurgit splendida flamma: postquam autem quispiam ea procul abduxerit, extincta sunt omnia et sopita. Ita etiam in divitiis: nemo aurum sibi comparet, nemo lapides pretiosos: nemo torques et monilia: ea dum videntur, inescant oculos. Si vis esse dives ut veteres, non in auro ditescas, sed in rebus necessariis, ut etiam parata aliis distribuenda habeas. Ne ornamentis delecteris, ejusmodi divitiæ patent insidiis latronum, et nobis præbent sollicitudines. Non vasa aurea et argentea: sed sint apothecæ frumenti, vini et olei. Sint, non ut rursus venditæ pecuniam conficiant, sed ut erogentur egentibus. Si nos abduxerimus ab illis supervacaneis, assequemur bona cœlestia; quæ nobis omnibus consequi detur in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri simulque sancto Spiritui,

gloria, potestas, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT III.

Propterea et ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram, ne forte tentaverit vos is qui tentat, et inanis fiat labor noster. Nunc autem veniente ad nos Timotheo a vobis, et annuntiante nobis fidem et charitatem vestram, et quod memoriam nostri habetis semper, desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos. Ideo consolati sumus, fratres, in vobis, in omni necessitate et tribulatione nostra per fidem vestram. Quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino [1].

I. Proponitur nobis hodie quæstio quæ a multis quæritur, et ex multis colligitur. Quænam est autem quæstio? « Propterea et ego, inquit, amplius non sustinens, misi » Timotheum ad cognoscendam fidem vestram. » Quid dicis? qui tam multa scit, qui audivit verba arcana, qui ad tertium usque cœlum ascendit, is non novit? Idque cum sit Athenis, nec magnum intercedat intervallum, neque ita pridem ab eis sit separatus; « Orbati enim, inquit, a » vobis ad tempus horæ; » non novit res Thessalonicensium; sed necesse habet mittere Timotheum ad cognoscendam fidem eorum. « Ne forte tentaverit vos is qui tentat, » et inanis fiat labor noster. » Quid si dixerit quispiam non

[1] 1 Thess. III, 5-8.

omnia nosse sanctos? Id autem ex multis didiceris, nempe et a primis, et iis quæ sunt postea consecuta. Sicut Elisæus ignoravit de muliere : sicut Elias dicebat Deo : « Ego » relictus sum solus, et quærunt animam meam [1]. » Propterea audivit a Deo : « Reliqui mihi septem millia viro- » rum [2] : » et Samuel rursus quando missus fuit ad David ungendum : « Dixit, inquit, ei Dominus : Ne attendas ejus » speciem, neque habitum magnitudinis ejus, quoniam eum » nihili feci : quoniam non tanquam homo videbit Deus. » Homo enim vultum aspiciet, cor autem Deus [3]. » Hoc autem fit magna Dei cura et providentia. Quomodo et quanam ratione? Et propter ipsos sanctos, et propter eos qui ipsis credunt. Sicut enim ipse permittit fieri persecutiones, ita etiam ipse permittit eos multa ignorare, ut ad modum quemdam reducantur. Propterea Paulus quoque dicebat : « Datus est mihi stimulus carni, Angelus Satanæ ut me » colaphizet[4], ne nimium extollar. » Et rursus ne alii magna de illis imaginarentur. Si enim ex signis eos esse deos existimarunt, multo magis si perpetuo mansissent scientes omnia. Et ipse rursus dicit : « Ne quis de me cogitet supra » id quod videt esse me, aut ex me audit aliquid [5]. » Et rursus audi Petrum dicentem quando curavit claudum : « Quid » nos fixis aspicitis oculis, tanquam nostra virtute aut pie- » tate fecerimus eum ambulare [6]? » Si autem his hæc dicentibus et facientibus, vel ex parvis sic oriebantur pravæ suspiciones; multo magis ex magnis. Porro alia quoque de causa hæc permittebantur. Nam ne quispiam posset dicere, ipsos, quod homines non essent, res tantas gessisse, atque ita omnes fierent desides et supini; propterea ostendit eorum imbecillitatem, ut ingratis animis impudentiæ omnem amputaret occasionem. Propterea ignorat :

[1] 4 Leg. IV. — [2] 3 Reg. XIX, 10. — [3] 1 Reg. XVI, 7. — [4] 2 Cor. XII, 7. — [5] Ibid. — [6] Act. III, 12.

propterea etiam cum sæpe proposuisset venire, non venit, ut discant eum multa nescire. Ex hoc ergo multum capiebatur lucrum. Alioquin enim etiam sic erant adhuc qui dicerent, hunc esse magnam Dei virtutem, et alii eum esse hunc et illum. Si hæc non facta essent, quid non existimassent? Videtur autem hic esse quædam eorum reprehensio, sed si quis attente consideret, multo magis indicat eos esse admirabiles tentationum exuperatio. Quomodo? Attende. Nam si eis prius dixisti; « In hoc positi » sumus, » et, « Nemo conturbetur, » cur rursus mittis Timotheum, timens ne quid fiat ex iis quæ non vis? Hoc quidem facit ex multa dilectione. Nam qui diligunt, etiam quæ sunt tuta, suspecta habent ex magno fervore: hoc autem est ex multis tentationibus. Nam dixi quidem, « In » hoc sum positus; magnitudo autem malorum me terruit. Quamobrem non dixit; Ut qui vos condemnarim mitto; sed, « Non amplius sustinens, » quod magis erat amicitiæ. Quid est: « Ne forte tentarit vos is qui tentat? » Vides quod in tentationibus labare est diabolicum, et ex diabolica eversione ortum. Nam quando nos ipsos aliter non potuerit, per nos labefacit imbecilliores: quod quidem est maximæ imbecillitatis, et quæ nullam habet excusationem. Sicut fecit in Job, incitata uxore: « Dic, inquit, aliquod ver- » bum contra Dominum, et morere [1]. » Vide quomodo ipsam tentaverit. Cur autem non dixit labefecerit, sed tentaverit? Quoniam tantum, inquit, suspicatus sum vos esse tentatos. Non enim ejus tentationem vocat commotionem. Nam qui ejus admittit incursum et irruptionem, is est labefactatus et commotus. Papæ! quanta est Pauli benevolentia? Non fuerunt ei curæ afflictiones, nec insidiæ. Opinor enim eum tunc illic mansisse. Sicut dicit Lucas, eum

[1] Job. II, 9.

in Hellade mansisse tres menses [1], cum ei structæ fuissent insidiæ a Judæis.

II. Non ergo ei curæ erant pericula, sed discipuli. Vides quod quemvis naturalem patrem exuperaverit. Nam nos quidem, in afflictionibus et periculis, memoriam omnium expellimus. Ipse autem de filiis adeo timebat et tremebat, ut quem consolatorem solum habebat Timotheum, et adjutorem, eum ad ipsos in ipsis mitteret periculis versantes. « Et inanis fiat labor noster. » Quare? Nam etsi eversi essent, non tua culpa, non tua socordia id accidisset: sed tamen rebus ita se habentibus, inanem fuisse existimo mihi laborem ex multo fraterno amore. « Ne forte tenta» verit vos is qui tentat. » Tentat autem nesciens an sit prostraturus. Deinde ille quidem, etiam non tanquam sciens aggreditur. Nos autem scientes nos eum longe superaturos esse, vigiles non sumus. Quod autem nesciens nos aggrediatur, in Job ostendit. Deo enim dicebat malignus ille dæmon : « Nonne tu res ejus quæ et intus et foris sunt » muniisti? Aufer ejus facultates, certe in faciem tibi be» nedicet. » Tentat. Si viderit quid imbecillum, invadit; si validum, recedit. « Et inanis fiat, inquit, labor noster. » Audiamus omnes, quomodo laboraverit Paulus. Non dixit, opus, sed, labor; non dixit : « Et vos peribitis; sed, La» bor noster. » Quamobrem si aliquid accidisset, verisimiliter eventurum erat. Quoniam autem non accidit, valde est mirandum. Hæc quidem, inquit, expectavimus, evenerunt autem contraria. Non solum enim nullam afflictionis accessionem a vobis accepimus, sed etiam consolationem. « Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, » et annuntiante nobis fidem et charitatem vestram. » Cum annuntiasset, inquit. Vides magnam Pauli lætitiam. Non dixit, ἀπαγγείλαντος, id est, nuntiante, sed εὐαγγελισαμένου,

[1] Act. xx, 3.

id est, fausta nuntiante; tantum existimabat bonum illorum firmitatem, et charitatem. Necesse est enim illa firma manente et stabili, hanc quoque esse firmam ac stabilem. Lætabatur autem et propter ipsorum charitatem, quod ea esset signum fidei. « Et quod, inquit, memoriam nostri habetis semper bonam, desiderantes nos videre, sicut et »nos quoque vos. » Hoc est cum laudibus; non quando aderamus, neque quando miracula faciebamus: sed nunc quoque quando procul absumus, et flagris cædimur, et mala patimur innumerabilia, memoriam nostri habetis bonam. Audite quomodo in admiratione habentur discipuli, de magistris bonam habentes memoriam, quomodo beati prædicantur: eos imitemur. Nos enim juvabimus, non eos qui diliguntur. « Desiderantes nos videre, sicut et nos vos. » Hoc quoque ipsos lætitia afficiebat. Nam quod qui diligit, didicerit eum qui diligitur hoc nosse, nempe se diligi, magna est consolatio et recreatio. « Ideo consolati sumus, »fratres, in vobis, in omni necessitate et tribulatione nostra, per fidem vestram: quoniam nunc vivimus, si vos »statis in Domino. » Quid Paulo possit æquiparari, qui propinquorum salutem existimabat esse suam; tanquam corpus erga membra, sic erga omnes affectus. Quis nunc poterit in hanc vocem erumpere? Imovero quis poterit sic unquam sentire et cogitare? Nolebat eos ipsi habere gratiam de susceptis pro ipsis tentationibus: sed eis habebat gratiam, quod non labaverant propter ejus tentationes. Quasi diceret, vobis magis quam nobis damnum accidit ex tentationibus. Vos magis quam nos tentati estis: vos qui nihil passi estis, quam nos qui passi sumus. Postquam, inquit, hæc nobis annuntiavit Timotheus, nihil molestum sentimus, sed consolationem accepimus in omni afflictione, non hac solum, sed etiam in necessitate nostra, inquit; et merito. Bonum enim magistrum nihil de cætero

offenderit, quandiu res discipulorum ei processerint ex sententia. Per vos, inquit, consolationem accepimus : id est, nos vos corroborastis. Atqui contrarium erat. Nam quod passi non cesserint, sed fortiter restiterint, sufficit ad confirmandos discipulos. Sed totum facit contrarium, et laudem in illos convertit. Vos, inquit, nos unxistis et instruxistis; vos nobis dedistis ut respiraremus; vos non permisistis ut sentiremus tentationes. Neque dicit, respiravimus, neque consolationem accepimus; sed quid? nunc vivimus; ostendens quod et tentationem et mortem nihil aliud existimat, quam illorum offensionem. Ubi illorum profectum existimat esse vitam; quomodo ullus alius, aut dolorem propter discipulorum imbecillitatem, aut gaudium significaverit? Non dixit, lætamur, sed, vivimus, vitam indicans futuram.

III. Quamobrem absque hoc ne vivere quidem vivere esse existimamus. Sic affectos oportet esse magistros; sic discipulos : et nihil unquam erit absurdum. Deinde hoc molliens vide quid dicat : « Quam enim gratiarum actio» nem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni gau» dio quo gaudemus propter vos, ante Deum, nocte et di» abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, e» compleamus ea quæ desunt fidei vestræ [1]. » Non solum, inquit, fuistis nobis vitæ auctores et causæ, sed etiam multi gaudii, et tanti, ut ne possimus quidem, ut par est, Deo gratias agere. Quod nos recte gessimus, Dei, inquit, donum esse existimamus; nos talibus affecistis beneficiis, ut existimemus ea esse Dei, vel potius etiam esse opus Dei. Neque enim humanus animus, nec studium et industria hæc potest concipere. « Nocte, inquit, et die abundan» tius orantes. » Hoc quoque est signum gaudii. Sicut enim agricola audiens agros a se cultos esse refertos fructibus,

[1] 1 Thess. III, 9, 10.

desiderat coram tantam videre lætitiam ; ita etiam Paulus Macedoniam. « Abundantius orantes, » Vide hyperbolen. « Ut videamus faciem vestram, et compleamus ea quæ » desunt fidei vestræ. » Hic magna est quæstio. Si enim nunc vivis quoniam stant, et Timotheus tibi annuntiavit ipsorum fidem et charitatem, et tanta es plenus lætitia, ut ne possis quidem, ut par est, Deo agere gratias, quomodo hic dicis esse fidei defectus? Annon sunt illa verba adulationis? Nequaquam, absit. Nam prius testatus est eos multos sustinuisse labores, et non minus esse affectos quam Ecclesiæ in Judæa. Quid ergo est? Non omnem perceperant doctrinam : neque didicerant quæcumque oportuit discere : et hoc significat in fine. Fortasse quærebatur ab eis de resurrectione : et multi erant qui eos conturbabant, non amplius tentationibus, nec periculis, sed simulantes se esse doctores et magistros. Hoc ideo dicit, defectus fidei. Et non dixit, ut confirmemus, sed, ut compleamus. Nam ubi de ipsa quidem fide timuerat, « Misi, inquit, » Timotheum ad confirmandos vos. » Hic autem, ad complendum defectus seu ea quæ desunt : quod magis est doctrinæ, quam confirmationis. Sicut et alibi dicit : « Ut sitis » perfecti ad omne opus bonum [1]. » Perfectum autem est, cui parum quid deest : hoc enim perficitur. « Ipse autem » Deus et Pater noster, et Dominus noster Jesus Christus » dirigat viam nostram ad vos. Vos autem Dominus mul- » tiplicet, et abundare faciat charitatem vestram invicem et » in omnes, quemadmodum et nos in vobis [2]. » Hoc est summæ dilectionis, non solum apud se optare, sed etiam votum epistolæ inserere. Hoc est ferventis animi, et qui plane non potest cohiberi. Hoc est etiam indicium precum quæ illic factæ fuerant, et simul excusatio ac defensio, quod non lubentes, nec per socordiam non adsint. Quasi

[1] 1 Cor. I, 10. — [2] 1 Thess. III, 11, 12.

diceret, ipse autem Deus amputet tentationes quæ nos in omnem partem trahunt, ut recta ad vos veniam. « Vos au- » tem Dominus multiplicet, et abundare faciat. » Vides dilectionis fervorem qui non potest cohiberi, qui et verbis ostenditur? Multiplicet, inquit, et abundare faciat. Pro eo quod est, augeat. Quasi dixeris, ex superabundantia quodam modo desiderat ab eis diligi. « Quemadmodum et » nos, inquit, in vobis : » id est, jam quidem est nostrum, volumus autem ut fiat vestrum. Vides quantum vult extendi charitatem, non inter nos solum, sed etiam ubique. Nam hoc plane est charitatis, quæ est secundum Deum, omnes complecti. Si autem hunc quidem diligis, illum vero minime, est amicitia secundum hominem. Sed nostra non est hujusmodi. « Quemadmodum et nos in vobis. Ad con- » firmanda corda vestra sine querela in sanctitate ante » Deum et Patrem nostrum in adventu Domini nostri Jesu » Christi cum omnibus sanctis ejus [1]. » Ostendit dilectionem eis afferre lucrum, non iis qui diliguntur. Volo, inquit, abundare hanc charitatem, ut nulla sit reprehensio. Non dixit, ad vos confirmandos, sed, « Corda vestra. Ex » corde enim exeunt malæ cogitationes [2]. » Fieri enim potest ut qui nihil agit sit malus : ut si habeat invidiam, incredulitatem, dolum, lætetur malis, non sit propensus ad amandum, dogmata habeat perversa. Hæc omnia sunt cordis. Hoc vero est sanctitas, ab his esse puros. Nam proprie quidem dicitur sanctitas, temperantia quæ est per excellentiam, siquidem immunditia est fornicatio, et adulterium. In summa autem omne peccatum est immunditia, et omnis virtus puritas et mundities. « Beati enim, inquit, » mundi corde [3]. » Mundos dicit eos qui omni ex parte sunt mundi.

IV. Scio enim alia quoque non minus inquinare animam.

[1] I Thess. III, 13. — [2] Matth. XV, 19. — [3] Id. V, 8.

Nam quod vitium polluat animam, audi Prophetam dicentem : « Ablue a vitio cor tuum, Jerusalem. » Et rursus : « Lavamini, mundi estote, auferte pravitates ab animabus » vestris[1]. » Non dixit : Fornicationes. Quamobrem non fornicatio solum, sed etiam alia inquinant animam. « Ad » confirmanda, inquit, corda vestra sine querela in sancti- » tate coram Deo et Patre nostro, in adventu Domini nostri » Jesu Christi cum omnibus sanctis suis. » Judex ergo tunc erit Christus. Non ante ipsum autem, sed ante Patrem astamus, dum judicamur. Aut hoc dicit, nulli reprehensioni esse affines ante Deum : quod quidem semper dico coram Deo ; ipsa enim virtus est pura et sincera ; non ante homines. Charitas ergo efficit nulli affines reprehensioni : et vere inculpatos reddit. Cum ego aliquando cuidam narrarem et dicerem, quod charitas reddat nulli affines reprehensioni, nec sinat ea quæ cum proximo intercedit amicitia, aliquod delictum irrepere, et alia omnia recenserem et verbis persequerer, quidam ex meis familiaribus respondens et se ingerens dixit : Quid ergo scortatio ? Annon licet et amare et scortari ? Et hoc quidem fit ex amicitia. Certe avaritia quidem et adulterium et invidia et insidiæ, et quæ sunt ejusmodi, possunt avertere a propinquorum dilectione ; scortatio autem, inquit, quomodo ? Ego vero dixi, quod hoc quoque potest reprimere et impedire charitas. Nam si quis amet mulierem que scortatur, ab aliis viris eam tentabit abducere, neque ipse ad peccatum admittet. Quamobrem qui scortatur, meretricem admodum odit ; qui autem valde diligit, eam abducet ab illa abominanda actione. Non est, non est ullum peccatum, quod non tanquam ignis consumat vis charitatis et dilectionis. Facilius enim resistit vile sarmentum magno ignis rogo, quam natura peccati potestati charitatis. Hanc ergo plan-

[1] Jerem. IV, 14, et Isai. I, 16.

temus in nostris animis, ut stemus cum omnibus sanctis. Illi enim omnes placuerunt et accepti fuerunt ex dilectione proximi. Unde accidit quod interemptus sit Abel, et non interemerit? Ex eo quod fratrem valde diligeret: neque sustinuit ut illa ejusmodi ei in mentem veniret cogitatio. Undenam invidiæ perniciem suscepit Caïn? non enim eum de cætero dixerim fratrem Abelis. Quoniam apud eum non satis firmiter erant jacta charitatis fundamenta. Undenam boni et probi sunt existimati filii Noë[1]? annon quoniam patrem diligebant, neque sustinuerunt ejus videre nuditatem? Undenam autem alter diram perpessus est execrationem, annon ex eo quod non diligeret? Abraham autem unde est assecutus laudem et existimationem? Annon ut qui ex dilectione, fratris sui filii res confecerit? annon etiam ex ejus supplicatione pro Sodomitis? Valde enim, valde amantes erant sancti, et propensi ad commiserationem. Cogita enim quali charitatis affectu esset Paulus ille qui vel adversus ignem erat audens, ille adamantinus, ille firmus, immobilis, ille omni ex parte constans, ille timore Dei confixus, ille inflexibilis. « Quis » enim, inquit, nos separabit a charitate Christi? afflictio? » an angustia? an persecutio? an fames? aut nuditas et » periculum, et gladius[2]? » Ille qui adversus hæc omnia summa erat audacia, et adversus terram et mare, qui adamantinas inferorum portas irridebat, cui nihil omnino resistebat. Is postquam vidit quorumdam sibi dilectorum lacrymas, adeo confractus et contritus fuit ille adamas, ut ne animi quidem celaret motum, sed statim diceret: « Quid » facitis flentes, et cor meum conterentes[3]? » Quid dicis, quæso animum illum adamantinum conterere potuit lacryma? Certe, inquit. Omnibus resisto præter charitatem; ea me superat, et in me obtinet dominatum. Hoc Deo

[1] Gen. IX. — [2] Rom. VIII, 35. — [3] Act. XXI, 13.

placet. Abyssus aquarum eum non conterit, et exiguæ conterunt lacrymæ. « Quid facitis flentes et cor meum » conterentes? » magna est enim ejus potentia. Vis rursus videre illum flentem? audi illum dicentem : « Triennium » nocte et die, inquit, non cessavi cum lacrymis admonere » unumquemque vestrum [1]. » Ex multa charitate verebatur ne aliqua intraret pernicies. Et iterum : « Ex multa afflic- » tione, et angustia cordis scripsi ad vos per multas lacry- » mas [2]. » Quid vero, dic quæso, fortis ille Joseph, qui contra tantam stabat tyrannidem, qui adversus tantam amoris pyram se fortis et excelsi animi ostenderat, qui tantam dominæ suæ insaniam ita superaverat. Quid enim non tunc deliniisset decora facies, fastus dignitatis, vestium elegantia et magnificentia, aromatum fragrantia? etenim sciunt hæc quoque emollire animum; quia verba omnium mollissima?

V. Scitis enim, quod quæ amabat, et tam vehementer amabat, nihil abjectum et humile esset recusatura, supplicis suscepto habitu. Adeo enim fracta erat mulier aureas gestans vestes, et quæ erat collocata in dignitate regia, ut ad servi captivi genua forte procubuerit, et forte etiam flens rogarit et tangens genua. Neque id semel aut bis, sed etiam sæpius tentarit. Licebat etiam tunc videre oculum maxime fulgentem: non est enim verisimile eam se leviter et utcumque, sed curiose ornasse, ut quæ multis retibus vellet agnum Christi capere. Hic quoque mihi adjunge multas magicas incantationes. Sed tamen ille inflexibilis, ille fortis ac rigidus, et quavis petra solidior, postquam vidit fratres qui vendiderant, qui in cisternam jecerant, qui tradiderant, qui volebant occidere, qui fuerant causæ ei carceris et honoris, postquam ab eis audivit quomodo affectus essset pater; « Dicamus, enim, inqnit, quod unus

[1] Act. xx, 31. — [2] 2 Cor. 2, 4.

» fuerit a fera devoratus[1] ; » fractus fuit, mollitus, contritus, ac flevit : et animi motum non ferens, ingressus se continuit, hoc est abstersit. Quid fles, o Joseph? Atqui præsentia non sunt digna lacrymis, sed ira, indignatione, magno supplicio, et ultione. Habes in manibus inimicos, fratricidas, potes animum exsatiare. Quanquam ne hoc quidem est injustitia; non enim prior infers manus injustas, sed eos ulciscéris qui te injuria affecerant. Nam ad tuam ne mihi aspexeris auctoritatem, non id ex eorum factum est animi sententia, sed a Deo qui tibi effudit gratiam. Quid fles? Sed dixerit ille : Absit, ut qui in omnibus in bona fuerim existimatione, illa omnia evertam per hanc injuriæ acceptæ recordationem ; lacrymarum vere est tempus. Non sum a ratiene alienior quam feræ. Illæ cum natura fœdus ineunt, quodcumque mali passæ fuerint. Fleo quod omnino sic me affecerint. Hunc nos quoque imitemur, et lugeamus eos qui injuriam fecerunt : ne eis irascamur. Sunt enim revera digni lacrymis, quod se ipsos reddant obnoxios supplicio et damnationi. Non ignoro quomodo nunc fleatis, et quomodo gaudeatis, et Paulum admirantes et Joseph stupentes ac beatum pronuntiantes. Sed si quis habeat inimicum, eum nunc in memoria habeat, eum mente agitet, ut dum adhuc cor vivit in memoria sanctorum, possit iræ solvere duritiem, mollireque asperitatem, et rigorem. Scio quod postquam hinc abieritis, postquam ego cessavero loqui, etiamsi quid remanserit caloris et fervoris, non tantum est quantum nunc, dum auditis. Si quis ergo, si quis sit frigore concretus, solvat pruinam. Pruina enim revera et glacies est injuriæ acceptæ recordatio. Sed invocemus Solem justitiæ, rogemus eum ut immittat radios : et non erit amplius crassa pruina, sed aqua potabilis. Si ignis Solis justitiæ nostram tetigerit ani

[1] Gen. XLIV, 28.

mam, nihil relinquet concretum, nihil durum, nihil quod vim habeat urendi, nihil quod fructu careat. Omnia ostendet matura, omnia dulcia, omnia plena multa voluptate. Si alter alterum diligamus, veniet ille quoque radius. Date mihi rogo, ut cum prompto et alacri animo hæc dicam. Facite ut audiam vos his verbis aliquid profecisse, et quod abiens quispiam protinus inimicum sit complexus, ambas conseruerit manus ei, circumfusus sit, osculatus, et illacrymatus. Etiamsi ille sit fera, etiamsi lapis, etiamsi quodvis, ab hac benignitate mitigabitur et mansuescet. Nam cur est tuus inimicus? Te contumelia affecit? sed nullam fecit injuriam. Sed propter pecunias despicis fratrem gerentem inimicitias? Ne facias rogo. Omnia solvamus: nostrum est tempus: eo utamur ut oportet. Funes peccatorum concidamus. Priusquam abeamus ad judicium, ipsi alter alterum judicemus. « Sol, inquit, ne occidat super ira-» cundiam vestram[1]. Nemo differat. Dilationes pariunt moras et cunctationes. Si hodie distuleris, magis erubescis: et si crastinum addideris, major est pudor; et si diem tertium, adhuc major. Ne nos ipsos pudore afficiamus, sed remittamus, ut nobis remittatur. Si autem remissum fuerit, omnia cœlorum bona consequemur in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri simul cum sancto Spiritu, gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Ephes. IV, 26.

HOMILIA V.

CAPUT IV.

De cætero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare et placere Deo, sic et ambuletis ut abundetis magis. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Jesum Christum. Hæc est autem voluntas Dei, sanctificatio vestra[1].

I. Postquam in iis quæ urgebant et quæ erant in manibus immoratus est, ea aggressurus quæ deinceps sunt continua, et quæ continenter audire oportet, præmittit hoc verbum, « De cætero. » Hoc est, semper quidem et perpetuo vos rogamus et obsecramus in Domino. Papæ! ne ad rogandum quidem se dicit esse fide dignum. Atqui quis erat adeo fide dignus? sed Christum assumit. Per Deum, inquit, vos rogamus et obsecramus : hoc enim sibi vult illud, « In Domino. » Quod etiam dicebat ad Corinthios : « Deus, » inquit, vos obsecrat per nos, ut quemadmodum accepis» tis a nobis[2]. » Illud accepistis : non est solum verborum, sed etiam rerum. Illud, « Quomodo oporteat vos ambu» lare, » in hoc ostendit omnem vitæ conversationem. « Et » Deo placere, ut abundetis magis, » hoc est, ut ex majori abundantia non sistatis usque ad mandata, sed ea exuperetis : hoc est enim illud, ut abundetis. Nam in præcedentibus, solidæ eorum fidei gratum et acceptum habet mira-

[1] 1 Thess. IV, 1-3. [2] 2 Cor. V, 20.

culum : hic autem vitam componit. Hoc enim est profectus, etiam exuperare mandata et constitutiones. Non enim amplius ex doctrinæ necessitate, sed ex liberi arbitrii electione fit universum. Sicut enim terram non solum oportet ferre ea quæ sunt dejecta, sic etiam animam oportet non consistere usque ad ea quæ sunt dejecta, sed etiam exuperare. Vides eum merito dixisse exuperare. Nam in hæc duo divisa est virtus, nempe et in id quod declinetur a malo et in id quod fiat bonum. Non enim sufficit recessus a malo ad adeptionem virtutis, sed est quidem via et initium illuc ferens : opus est autem nobis etiam magna animi alacritate. Quæ sunt quidem fugienda dicit eis tanquam præcepta, et merito. Nam hæc quidem si fiant, afferunt supplicium : si non fiant autem, nullam laudem. Quæ autem ad virtutem pertinent, ut effundere pecunias, et quæcumque sunt hujusmodi, non sunt, inquit, in præceptis constituenda ; sed quid? « Qui potest capere, capiat. » Est ergo verisimile eum cum multo timore et tremore eis præcepisse, et per has litteras eis in memoriam revocasse illam pietatem. Quamobrem ea non ponit, sed illis revocat in memoriam. « Scitis enim quæ præcepta vobis dederim per Dominum » nostrum Jesum Christum. Hæc est autem voluntas Dei, » sanctificatio vestra. » Vide autem quomodo de nulla re alia tam vehementer obscure et ænigmatice loquitur, quam de hac re. Sicut etiam alicubi scribens dicit : « Pacem sec- » temini cum omnibus, et sanctificationem, sine qua nemo » Dominum videbit[1]. » Et quid miraris si Discipulis de hoc ubique scribit, cum etiam ad Timotheum scribens diceret : « Te ipsum castum custodi[2] ? » In secunda quoque Epistola ad Corinthios scribens, dicebat : « In tolerantia » multa, in jejuniis, et castitate[3]. » Et multis in locis hoc inveneris, et in Epistola ad Romanos, et ubique, et in

[1] Hebr. XII, 14. — [2] 1 Tim. V, 22. — [3] 2 Cor. VI, 6.

omnibus Epistolis. Revera enim omnibus exitium affert hoc malum : et sicut porcus luto plenus, quocumque ingressus fuerit, omnia implet fœtore, et sensus implet stercore : ita etiam scortatio ; est enim malum quod difficile potest elui. Quando autem hoc etiam faciunt aliqui qui habent uxores, quanta est absurditas ? « Hæc est autem, » inquit, voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis ab » omni fornicatione[1]. » Multa sunt enim genera intempe- » rantiæ, multiplices et variæ voluptates lasciviæ et libidinis, quas ne dicere quidem est tolerabile. Cum autem dixisset, ab omni fornicatione, eam relinquit iis qui norunt. « Ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere » in sanctificatione et honore : non in passione desiderii, » sicut et gentes quæ ignorant Deum[2]. Ut sciat, inquit, » unusquisque vestrum vas suum possidere. » Res est ergo disciplinæ, atque adeo magnæ, ne lasciviamus. Nos ergo id possidemus, quando manserit mundum, et est in sanctificatione. Cum autem est immundum, est peccatum; et merito. Non enim facit ultra quæ volumus, sed quæ illud imperat. « Non in passione, inquit, desiderii. » Hic ostendit etiam modum quo oportet esse temperantes, ut amputetur motus desiderii. Deliciæ enim et divitiæ, socordia, segnities, otium, et hæc omnia, nos ad absurdum et pravum deducunt desiderium. « Sicut et gentes, inquit, quæ igno- » rant Deum. » Nam illæ quidem sunt tales, quæ non expectent futurum ut dent pœnas. « Et ne quis supergrediatur, » neque circumveniat in negotio fratrem suum[3]. »

II. Recte dixit, ne supergrediatur. Unicuique enim Deus tribuit uxorem : naturæ constituit terminos, nempe cum una concubitum. Quamobrem si cum altera concubitus est transgressio, et latrocinium, et quod per plura habendi cupiditatem infertur damnum ; imovero est gravior quo-

[1] Thess. IV, 3. — [2] Ibid. 4, 5. — [3] Ibid. 6.

vis latrocinio. Non enim adeo dolemus si nostræ exportentur pecuniæ, ut si nostrum matrimoniale perfodiatur cubile. Fratrem vocas, et per avaritiam damno afficis, etiam in iis in quibus non oportet. Hic loquitur de adulterio. Superius autem etiam de omni scortatione seu fornicatione. Nam quoniam erat dicturus fratrem non esse supergrediendum, neque per avaritiam damno afficiendum; sic præfatur: Ne existimes, inquit, quod hæc solum dicam de fratre. Sed neque aliorum uxores, neque eas quæ carent maritis, neque communes habere oportet. Ab omni fornicatione abstinere oportet; ideo dicit: « Quoniam vin» dex est Dominus de his omnibus. » Rogavit eos primum, et pudorem incussit, dicens: Sicut et Gentes. Deinde rationibus quam sit res prava et absurda ostendit, quod per avaritiam frater damno afficiatur. Deinceps subjungit id quod caput et summa rei: « Quoniam vindex est Domi» nus de his omnibus. Sicut prædiximus vobis et testificati » sumus. » Neque enim impune hæc agimus, neque tanta fruimur voluptate quantum subimus supplicium. « Non » enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctifi» cationem [1]. » Quoniam dixit fratrem, et subjunxit Deum esse vindicem, ostendens quod etiamsi hoc passus fuerit infidelis, pœnas dabit is qui facit; ita dixit: Non illum vindicans te punit, sed quoniam ipsum contumelia affecisti; ipse te vocavit: eum qui te vocavit affecisti contumelia. Propterea subjunxit: « Itaque qui hæc spernit, non » hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum » suum sanctum in nobis [2]. » Quamobrem seu reginam corruperis, seu ancillam tuam quæ viro nupsit, par est crimen. Quare? Quoniam non personas quæ injuria afficiuntur ulciscitur, sed se ipsum. Tu enim similiter es pollutus; Deum similiter affecisti contumelia. Nam et hoc et

[1] Thess. IV, 7. — [2] Ibid. 8.

illud est adulterium ; quia et hoc et illud est matrimonium. Etiamsi non adulterium admiseris, sed sis scortatus, etiamsi maritum non habeat meretrix, Deus tamen vindicat, quoniam se ipsum vindicat. Non enim tam illum quam Deum despiciens hoc facis. Id autem hinc palam est; quod illum quidem latens facis, Deum autem non videre præ te fers. Nam dic mihi, si quis purpura ab imperatore dignatus, et alio honore plurimo, et jussus vivere pro honoris dignitate, recedens aliquam vitiasset mulierem, quemnam affecisset contumelia? illam-ne, an imperatorem qui dedit? Nam illa quoque affecta fuit contumelia, sed non similiter. Quamobrem rogo caveamus hoc peccatum. Sicut enim nos uxores punimus, quando nobiscum habitantes se ipsas aliis dederint; ita nos quoque punimur, si non a legibus Romanorum, a Deo quidem certe. Etenim hoc quoque est adulterium. Adulterium enim est, non solum si viro conjuncta mœchetur, sed etiam si ille alligatus sit uxori. Exacte enim attende quod dico. Etiamsi quod dicitur multis sit grave ac molestum: necesse est tamen dicere ut de cætero corrigaris. Non solum est adulterium quando viro conjunctam corrumpimus mulierem, sed etsi liberam et solutam ipsi alligati uxori, ea res est adulterium. Quid enim si quæ mœchatur non est alligata? tu vero es alligatus, legem es transgressus, injuria affecisti carnem tuam. Nam cur, dic mihi, uxorem punis, si scortata fuerit cum soluto, qui non habeat uxorem? Quoniam est adulterium, etsi qui cum ea est scortatus, non habet uxorem. Sed ipsa viro est alligata. Ergo tu quoque alligatus es uxori. Quamobrem et quod a te fit, est similiter adulterium. « Qui dimisit, in» quit, uxorem suam præterquam fornicationis causa, fa» cit eam mœchari : et qui dimissam ducit, mœchatur [1]. »

[1] Matth. v, 32.

Si is qui dimissam ducit uxorem, mœchatur : qui est cum sua uxore, et eam, nempe dimissam, corrumpit, annon multo magis mœchatur ? cuivis certe palam est. Sed vobis quidem viris hæc satis dicta sunto. Nam de iis qui sunt hujusmodi Christus quoque dicit : « Vermis eorum non » morietur, et ignis non extinguetur [1]. » Propter juvenes autem vobis quoque dicere est necesse ; imo non tantum illis, quantum vobis. Non illis enim, sed vobis ista conveniunt. Et quomodo ? jam dicam. Qui non didicit scortari, ne adulterium quidem sciet admittere ; qui cum meretricibus volutatus est, ad hoc quoque cito veniet, etiamsi non cum viro conjunctis, sed cum solutis stupri habebit consuetudinem.

III. Quid ergo suadeo ? Ut radices excindatis, quicumque filios habetis juvenes, et ad mundanam vitam eos educitis. Cito eos jungite jugo matrimonii. Nam quando adhuc juveni molestiam exhibent desideria, eo quidem tempore, quod præcedit matrimonium, illos continete admonitionibus, minis, terroribus, promissis, et aliis innumerabilibus : in tempore autem matrimonii, nemo vobis differat ; ecce loquor verba pronubæ ; filios conjungere et copulare. Sed me non pudet hæc dicere : nam nec puduit Paulum dicere, « Ne fraudetis vos invicem [2], » quod videtur majorem quam hoc afferre pudorem ; sed eum non puduit. Non enim verba attendit, sed res et facta quæ a verbis corriguntur. Cum ergo puer creverit, antequam sectetur militiam, et ullum aliud vitæ genus, de ejus matrimonio curam gere. Et si ille viderit quod sponsam cito ad eum adducis, et quod breve tempus intercedat, fortiter poterit ferre flammam. Sin autem in mentem ei venerit quod sis socors et negligens, cunctarisque et expectes, donec magnos possideas proventus, ut tunc ei pares nup-

[1] Marc. IX, 45. — [2] 1 Cor. VII.

tias, ob temporis longitudinem animum despondens, cito labetur ad scortationem. Sed hei, mihi! radix malorum est hic quoque avaritia. Nam quoniam nulli est curæ quomodo temperans et modestus fiat filius, sed tenentur omnes insano auri amore, hac de causa huic rei nemo studet. Quamobrem rogo primum ut eorum animos componatis. Si enim ad castam sponsam accesserit, si illius solum corpus viderit, et vehemens erit desiderium, et major Dei metus; et vere honorabile matrimonium, munda et impolluta corpora suscipiens: et quæ nascentur erunt plena multa benedictione: et alter alteri cedent sponsus et sponsa. Nam cum morum alienorum utrique sint imperiti, subjicientur alter alteri. Junior autem incipiens lascivire et se dedere libidini, et morum meretriciorum accipere experientiam, usque ad primam quidem et secundam vesperam laudabit suam uxorem: postea autem cito dilabetur ad illam lasciviam, ad risum effusum et immodestum, quærens verba multa illiberalitate plena, molles et fractos gestus, et omnem aliam turpitudinem: quam ut dicamus, minime est tolerandum. Ingenua autem non sustinet hæc exhibere, neque se ipsam inquinare. Ad vitæ enim societatem, et liberorum procreationem viro fuit desponsa, non ad turpitudinem et risum: ut domum custodiat, ut illum quoque erudiat esse honestum, non ut ipsi exhibeat fomenta scortationis. At jucundi tibi videntur gestus meretricii. Scio. Nam hoc quoque dicit Scriptura: « Mel distillat a labiis meretricis [1]. » Propterea enim hæc omnia facio, ne illius mellis capias experientiam: in fel enim statim vertitur. Et hoc quoque dicit Scriptura: « Quæ ad tempus tuum guttur impinguat: postea autem » felle amarius invenies, et ancipiti gladio magis acutum [2]. » Quid dicis? Ferte me aliquid etiam immundum, ut ita di

[1] Prov. v, 3. — [2] Ibid. 4.

cam, loquentem, et impudenter me gerentem, pudoremque et ruborem exuentem. Non enim lubens hæc patior : sed propter eos quos rerum non pudet, cogor verba dicere. Multa autem videmus ejusmodi etiam in Scripturis. Nam Ezechiel quoque Jerusalem exprobrans multa dicit ejusmodi, nec erubescit : et merito. Non enim ea dicebat ex sua animi affectione, sed ex cura et providentia. Nam etsi verba videntur esse indecora, non est tamen scopus indecorus, sed etiam valde conveniens ei qui vult expellere animi immunditiam. Nam nisi ipsa verba audierit impudens animus, pudore non suffunditur. Etenim medicus volens ejicere putredinem, digitos prius immittit in vulnus, et nisi prius inquinet manus quæ medentur, non poterit mederi. Ita ego quoque, nisi prius os inquinem quod vestris medetur vitiis, non potero vobis mederi. Imovero nec hoc inquinatur, nec illæ manus. Quare? Quoniam non est naturalis immunditia, neque ex nostro corpore, sicut nec illic ex manibus illius, sed ex alienis. Si autem ubi est alienum corpus, non recusat ille suas manus tingere : ubi nostrum, dic quæso, recusabimus? Corpus enim nostrum estis vos, imbecillum quidem et immundum, sed tamen nostrum.

IV. Quid est ergo quod dico? et cur hanc feci admonitionem? Vestem quidem quam habet servus, nunquam ferre in animum induxeris, eam abhorrens propter sordes : sed malueris esse nudus, quam illa uti. Corpore autem immundo et sordido, et quod non solum tuo puero, sed etiam aliis innumerabilibus est usui, abuteris, et non abhorrebis? Pudore affecti estis audientes? sed in factis pudore afficimini, non in verbis. Alia omnia prætermitto : mores perversos et impuros; aliam vitæ agendæ servilem et illiberalem rationem. Dic mihi, tu eamdem inis et servus tuus? Et utinam solus servus tuus, et non etiam carnifex publicus. Et carnificis

quidem manus tenere non tuleris : eam autem quæ unum cum illo corpus facta est amplecteris et exoscularis, et non horres, non extimescis, non pudore afficeris, non erubescis, non angeris ac conturbaris? Dixi quidem parentibus vestris ut vos cito ducerent ad nuptias. Sed tamen nec vos quidem estis non obnoxii supplicio. Nam si non alii essent multi adolescentes pudice et castæ viventes, et olim, et nunc, esset vobis fortasse aliqua excusatio ac defensio. Si autem sunt, quomodo poteritis dicere non potuisse vos cohibere flammam cupidinis? Illi vos accusant qui potuerunt, quod sint ejusdem naturæ participes. Audite Paulum dicentem : « Sectemini pacem et sanctificationem, sine » qua nemo videbit Dominum[1]. » Non sufficiunt hæ minæ ad vos terrendos? Vides alios perpetuo esse pudicos, casteque et honeste degere, et tu ne ad juventutis quidem tempus te fortiter geris? Vides alios cum voluptate esse millies colluctatos : et tu ne semel quidem sustines? Si vultis, dicam causam. Non enim causa est juventus : alioqui omnes juvenes futuri erant impudici et incontinentes. Sed nos ipsos in rogum injicimus. Quando enim in theatrum ascenderis, et sederis nudis mulierum membris pascens oculos, ad tempus quidem lætaris ; postea autem illinc magnam alis febrem, cum videris mulieres tanquam in specie corporis apparentes, et spectacula, et cantica, quæ nihil aliud habent quam amores nefarios ; nempe : Illa, inquit, hunc amavit, et non est potitus, et se suffocavit, et ad matres nefarios devolutos esse amores. Quando et auribus hæc acceperis, et per mulieres, et per gestus, habitus et figuras, jamvero etiam per viros senes ; multi enim larvis sibi impositis illic agunt mulieres; quomodo poteris de cætero esse pudicus et temperans, cum illa spectacula, illæ auditiones animum tuum occupent ac detineant, et

[1] Hebr. XII, 14.

de cætero talia somnia excipiant? A natura enim est insitum ut animus multa ejus modi visione apprehendat, cujusmodi interdiu vult et concupiscit. Cum ergo illic et res obscœnas videas et verba audias obscœniora, et vulnera quid emaccipias, medicamenta autem non imponas, qui fieri potest ut non augeatur putredo, et morbus non intendatur, et multo magis quam in nostris corporibus? Levius enim, si vellemus, quam corpora, liberum arbitrium susciperet correctionem. Nam illic quidem et medicamentis et medicis, et tempore opus est. Hic autem sufficit, si volueris, et bonus esse et malus. Quamobrem morbum magis accepisti. Cum ergo ea quæ lædunt quidem congerimus, eorum autem quæ juvant nullam ducimus rationem, quando erit ulla sanitas? Propterea Paulus quoque dicebat: «Sicut gentes quæ Deum non norunt.» Pudore suffundamur, terrore afficiamur, si gentes quæ Deum non norunt sæpe sunt pudicæ et temperantes; erubescamus cum illis fuerimus deteriores. Facile est in pudicitia et temperantia nos recte gerere, si velimus, si nos ipsos abducamus ab iis quæ lædunt. Alioqui nec scortationem facile est fugere, si nolimus. Quid est enim facilius quam ire ad forum? sed ob nostram ignaviam et mollitiem fit difficile, non solum fœminis, sed etiam viris. Quid facilius quam dormire: sed hoc quoque effecimus difficile. Multi quidem certe divites tota nocte circumaguntur, eo quod non expectent usum somni, et tunc dormiant. Et in summa nihil est difficile, si nos velimus: nihil facile, si nolimus. Omnia enim sunt in nostra potestate. Propterea dicit quoque Scriptura, «Si velitis et me »audiatis.» Et rursus, «Si nolitis, nec me audiatis[1].» Totum ergo situm est in eo quod est velle et nolle. Propterea et punimur et laudamur. Faxit autem Deus, ut cum fueri-

[1] Isaï. I, 19, 20.

mus ex iis qui laudantur, assequamur bona promissa, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, honor et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT IV.

De charitate autem fraternitatis non habuimus necesse scribere vobis. Ipsi enim vos a Deo didicistis ut diligatis invicem. Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia[1].

I. Quamnam ob causam cum de temperantia et pudicitia tam vehementer disseruisset, et quod oporteat operari esset disceptaturus, et quod non oporteat dolore affici ob eos qui decesserunt : quod bonorum omnium est caput, nempe charitas, hoc ponit aliis derelictis. Non necesse, inquit, habemus ad vos scribere. Idque ex multa prudentia et spirituali doctrina. Hic enim duo indicat. Unum quidem, quod res est adeo necessaria, ut ne doctrina quidem egeat. Nam quæ sunt valde magna, sunt omnibus manifesta. Secundum autem, eis majorem pudorem incutit, quam si admonuisset hoc dicens. Nam qui existimat eos se recte gessisse, et ideo non admonet; si se non recte gessissent, magis induxisset. Vide autem, non dicit : De charitate in omnes ; sed, De charitate in fratres. «Non opus habemus ad » vos scribere. » Oportet ergo silere, et nihil dicere si non

[1] Thess. IV, 9, 10.

opus sit. Nunc autem dicendo, « Non opus est, » plus fecit quam si dixisset. « Ipsi enim vos a Deo didicistis. » Vide autem cum quanta laude Deum ejus ipsis doctorem constituit. Non opus est, inquit, ut vos discatis ab homine. Quod Propheta quoque dicit : « Et erunt, inquit, omnes a » Deo docti[1]. Vos, inquit, omnes a Deo didicistis, ut dili- » geretis invicem. Etenim illud facitis in omnes fratres, qui » sunt in tota Macedonia. » Et in omnes alios, inquit. Hæc valde pudorem incutiunt ad hoc ut id faciant. Et non abs re dico quod a Deo didicistis, sed illud novi ex iis quæ facitis. De hac re eis multa præbet testimonia. « Rogamus » autem vos, fratres, ut abundetis magis, ut operam detis, ut » quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini » manibus vestris, sicut præcepimus vobis, ut honeste am- » buletis ad eos qui foris sunt, et nullius aliquid desidere- » tis [2]. » Hic ostendit quam multorum malorum causa sit otium, quam multorum autem bonorum operatio, idque efficit manifestum ex iis quæ sunt apud nos, ut facit multis in locis : et prudenter sane. His enim magis inducuntur plures, quam spiritualibus. Est enim charitatis in proximos, non ab illis accipere, sed illis præbere. Vide autem prudentiam : cum esset rogaturus et admoniturus, id quod recte fit ponit in medio, ut et a priori admonitione respirent et a minis, quando dicebat : « Itaque qui hæc spernit, » non hominem spernit, sed Deum ; » et ut hac ratione ne resiliant. Hoc autem fit ex operatione, ut neque accipiant, neque sint otiosi, sed operantes aliis præbeant. « Beatius » est enim, inquit, dare quam accipere [3]. Et operemini, » inquit, manibus vestris. » Ubi sunt ergo qui quærunt opus spirituale ? Vides quomodo eis omnem ademerit ejus rei occasionem, dicens, manibus vestris. Jejunium ne operatur aliquis manibus ? num nocturnas vigilias ? num humi-

[1] Isaï. XLV, 13. — [2] 1 Thess. IV, 11, 12. — [3] Act. XX, 35.

cubationes? Nemo hoc dixerit. Sed de opere dicit spirituali: est enim revera spirituale, operantem aliis præbere: et nullum opus ei potest æquiparari. « Ut honeste, inquit, ambuletis. » Vides quomodo eos tangat. Non dixit: Ne inhoneste vos geratis mendicantes: sed idipsum quidem tacite significavit: mitius autem hoc ponit, ut et pungat, et non vehementer hos gravet. Nam si ii qui sunt apud nos, his offenduntur, multo magis externi, invenientes mille accusandi et reprehendendi ansas, quando vident hominem sanum, et qui sibi potest sufficere, mendicare, et aliis opus habere. Et ideo nos appellant Christemporos, hoc est, Christi mercatores; « Propterea, inquit, blasphematur nomen Dei[1]: » At nihil horum posuit, sed id quod maxime eos poterat tangere, nempe dedecus et turpitudinem: « Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini sicut et cæteri qui spem non habent[2]. Hæc duo maxime eos pessumdabunt, paupertas et animi ægritudo, ut reliquos etiam homines. Vide autem quomodo ea curet. Paupertas autem hinc orta est, quod fuerint raptæ eorum pecuniæ. Si autem eos quorum pecuniæ rapiebantur propter Christum, jubet operantes ali, multo magis alios. Nam quod raptæ fuerint eorum pecuniæ hinc liquet. « Imitatores, inquit, fuistis Ecclesiarum quæ sunt in Judæa. » Quomodo? quia illis scribens dicebat: « Et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis[3]. Hic autem de resurrectione agitat sermonem. Quid vero? annon de eo cum ipsis disseruerat? Sed hic quoddam alterum subindicat mysterium.

II. Quodnam autem hoc est? « Quia nos qui vivimus, qui residui sumus, inquit, in adventu Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt. » Atque nobis quidem sufficit sermo resurrectionis ad eum consolandum qui cru-

[1] Rom. II, 24. — [2] I Thess. IV, 13. — [3] Hebr. X, 34.

ciatur dolore. Sufficit autem quod nunc dicitur, maxime fide dignam faciens resurrectionem. Primum autem illud, ut ipse, dicamus : « Nolumus vos ignorare, fratres, de » dormientibus, ut non contristemini sicut et cæteri qui » spem non habent. » Vide quam hic quoque loquatur leniter et placide. Non dixit; Estis adeo stulti, sicut et ad Corinthios, « Adeo insipientes, » quod cum sciatis resurrectionem, sicut ii qui non credunt, dolore afficiamini [1]; sed ita placide, nolo, dixit, aliam eorum virtutem reverens. Et non dixit de mortuis, statim a proœmiis jaciens fundamentum consolationis. Ut non contristemini, inquit, sicut cæteri qui spem non habent. Plangere ergo propter eos qui excesserunt, non est eorum certe qui spem habent. Anima enim quæ nihil scit de resurrectione, sed hanc mortem, mortem esse putat, merito plangit, et lamentatur, et luget intolerabiliter tanquam de iis qui perierunt. Tu autem qui expectas resurrectionem, cur lamentaris? Annon lugere est eorum qui spem non habent? Audite, o mulieres, quæ lubenter lamentamini, quæ estis proclives et propensæ intolerabiliter ad luctus, quod ea faciatis quæ ethnici. Si autem dolere propter eos qui excesserunt, est ethnicorum, plangere et genas lacerare quorumnam est, dic quæso? Cur lamentaris, si credis eum esse resurrecturum? si credis eum non periisse : si eam rem esse somnum et dormitionem? Propter consuetudinem, inquit, tutelamque ac defensionem, et rerum curam, et omne aliud officium. Quando ergo amiseris filium in immatura ætate, qui nondum potest aliquid agere, cur lamentaris? quid requiris? Bonam, inquit, spem ostenderat, et sperabam fore ut mei curam gereret. Propterea quæro virum, propterea filium. Propterea plango et lamentor, non quod non credam resurrectioni, sed quod sim destituta ab auxi-

[1] 1 Cor. xv, et Galat. III.

lio, et amiserim curatorem et defensorem, qui mecum habitabat, qui rerum omnium erat socius, qui me consolabatur. Hæc lugeo. Scio fore ut resurgat: sed intermediam non fero separationem: affluit multa rerum turba: sum exposita injuriæ omnium qui voluerint. Qui prius timebant famuli, nunc despiciunt et insultant, si cui benefecit, is est oblitus ejus beneficiorum; si quis ab eo male affectus, recordatur injuriæ, iram in me convertit. Hæc non sinunt me ferre viduitatem, nec placide lugere. Propterea plango, propterea lamentor. Quomodo ergo eas consolabimur? Quid dicemus? Quomodo earum luctum arcebimus? Primum eas conabor convincere, quod hæc verba non sint lamentationis; sed inconsideratæ animi perturbationis. Si enim hæc luges, oporteret eum qui excessit perpetuo lugere. Si autem cum annus præterierit, obliviscris perinde atque si nihil accidisset; non eum qui excessit lamentaris, nec ejus tutelam et defensionem. At non fers separationem, et consuetudinis interruptionem? Quid dixerint quæ ad secundas convolarunt nuptias? Non enim priores requirunt et desiderant. Sed ne orationem ad eas dirigamus, sed ad eas quæ iis qui excesserunt conservant benevolentiam. Cur luges infantem? Cur maritum? Quoniam illo quidem frui non est concessum: hoc vero expectavi fore ut amplius fruerer. Hoc autem quantæ est infidelitatis, existimare quod aut maritus aut infans te in tuto collocet, non autem Deus? Quomodo non putas te eum irritare? Propterea enim eos sæpe accipit, ne eis ita sis affixa, ut ab illis spem abducas. Deus enim est zelotes, et maxime omnium vult a nobis diligi: idque quoniam nos valde diligit. Scitis enim hunc esse morem eorum qui insano capti sunt amore. Sunt enim valde zelotypi, et maluerint animam prodigere, quam ab ullo ex suis ri-

valibus existimatione superari. Propter hæc Deus eum accepit, propter hæc, inquam, verba.

III. Nam cur, dic quæso? Nonne fuerunt olim viduitates, nec immaturæ orbitates? Cur Abraham et Isaac sivit vivere longum tempus [1]? Quoniam eo etiam vivente Abraham Deum prætulit. Dixit quidem certe, Occide, et occidit. Cur Saram ad tantum provexit senium? Quoniam ea etiam viva, Deum magis audivit quam se ipsam. Propterea dicebat ei Deus : « Audi Saram uxorem tuam [2]. » Neque propter mariti amorem, neque propter uxoris, neque propter infantis curam Deum quisquam ad iram provocabat. Nunc autem quoniam adeo deorsum tendimus et delabimur, et mariti uxores plus quam Deum diligimus, et uxores maritos Deo præferimus, ideo nos vel invitos ad sui trahit desiderium. Ne diligas maritum plus quam Deum, et nunquam senties viduitatem. Imovero etiamsi acciderit, ejus nullum sensum capies. Quare? Quoniam defensorem habes immortalem qui magis diligit. Si Deum magis diligis, ne lugeas. Nam qui magis diligitur est immortalis : nec sinit ut accipiatur sensus ejus qui minus diligitur. In exemplo faciam hoc tibi perspicuum. Dic mihi : si habeas maritum omnia facientem ex animi tui sententia, qui sit in bona existimatione, qui te claram ubique reddat, nec contemnendam, qui sit apud omnes celebris, prudens, sapiens, qui te diligat et propter eum beata reputeris, et cum eo parias quoque filium; deinde priusquam ad maturam veniat ætatem, excedat, senties-ne luctum? Nequaquam. Nam is qui magis diligitur, illum obscurat et abscondit. Et nunc si Deum quidem plus ames quam maritum, forte illum non tam cito auferet : quod si auferat, non tantum senties luctum. Propterea beatus Job nihil tam grave passus est, cum repentinam, et simul illatam audiisset

[1] Gen. xxii. — [2] Id. xi, 12.

mortem filiorum : quoniam Deum plus amabat quam ipsos. Eo ergo vivente qui diligebatur, illa eum nullo erant dolore affectura. Quid dicis, o mulier, maritus et filius defendebant, et tui curam gerebant : Deus autem tibi non parcit? Eum ipsum quis tibi dedit? annon ipse? Te autem quis fecit? annon ipse? Qui ex nihilo ad hoc ut esses adduxit, et animam inspiravit, et mentem indidit, et sui cognitionem tibi largiri dignatus est, et Filio suo unigenito propter te non pepercit, tibi non parcit, conservus autem tibi parcit? Quam non iram excitant hæc verba? Quid tale habuisti a marito? Nihil possis dicere. Nam etiamsi te aliquo affecit beneficio, sed id fecit, cum tu prior incœpisses : de Deo autem nihil tale dixerit quisquam. Non enim Deus nobis benefecit, sic prius beneficio affectus. Sed cum nullius egeat, ex sola bonitate benefacit hominum generi. Regnum tibi est pollicitus, dedit vitam immortalem, gloriam, fraternitatem, filiorum adoptionem, fecit cohæredem Unigeniti. Tu autem post tot et tanta bona adhuc meministi mariti? Quid ille donavit ejusmodi? Solem suum fecit oriri, pluviam dedit, annuis pascit alimentis. Væ nobis ob tam ingratum animum. Propterea tuum maritum accipit, ut eum non quæras. Tu autem eum qui excessit, adhuc sectaris, Deum vero dimittis cum oporteret gratias agere, cum oporteret totum in ipsum conjicere? Quid enim est quod accepisti a marito? Partus, dolores, labores et contumelias, et sæpe maledicta, increpationes, indignationes. Nonne hæc omnia a maritis? Sed sunt adhuc, inquit, bona alia. Quænam hæc? Me splendidis et pretiosis ornavit vestimentis, faciei aurum imposuit : me fecit omnibus reverendam. Sed si velis, longe meliori te decorabit ornamento, quam is qui excessit. Longe enim admirabiliorem quam aurum reddit honestas. Habet hic rex vestes, non tales, sed longe præs-

tantiores. Illis, si velis, induere. Quænam autem sunt illæ? Est vestitus aureas habens fimbrias : eo si velis indue animam. At effecit ut non contemptui habereris ab hominibus? Et quid hoc magnum? Viduitas certe non sivit ut contemptui habearis a dæmonibus. Tunc dominatum obtinebas in tuos famulos, si modo omnino obtinebas. Nunc autem pro famulis dominatum obtines in incorporeas Virtutes, Principatus, Potestates, rectorem hujus mundi tenes. Molestias autem non dicis, in quibus simul cum eo versabaris, si quando vexabat metus magistratuum, si quando vicinorum melior existimatio. Ab his omnibus nunc es liberata, a terrore et metu. Sed sollicita es quis relictos tibi nutriet filios? Pater orphanorum. Quis enim ipsos deserit, dic quæso? Non audis Christum dicentem in Evangelio : « Nonne anima est plus quam esca, et corpus quam » indumentum [1] ? »

IV. Vides lamentationem non esse ex consuetudine, sed ex incredulitate? At filii non sunt æque clari et illustres, cum pater decesserit. Quare? Deum habent Patrem, et non sunt clari et illustres? Quam multos tibi ostendam a viduis educatos, qui fuerunt bonæ existimationis? Quam multos autem a patribus educatos, qui perierunt? Si enim eos educas ut oportet a prima ineunte ætate, majori fruentur beneficio, quam ex cura paterna. Quod enim hoc sit viduarum munus, nempe filios alere, audi Paulum dicentem : « Si filios educavit; » et rursus : « Salvabitur autem » per filiorum generationem : » non dixit, per maritum; « Si permanserint in fide et charitate et sanctificatione cum » temperantia[1]. » Indite eis Dei timorem ab ineunte ætate, et is eos magis custodiet quam quivis pater. Hic erit murus infractus. Quando enim intus fuerit residens custos, nihil nobis externis opus est munitionibus. Si autem non

[1] Matth. VI, 25. — [1] 1 Tim. II, 15, et V, 10.

sit, frustra sunt quæcumque externa. Hoc erit eis et divitiæ, et gloria, et ornamentum : hoc eos faciet claros et illustres, non in terra, sed etiam in cœlis. Ne mihi enim ad illos aspexeris qui cincti sunt zonis aureis, nec ad eos qui vehuntur equis, nec ad eos qui splendent in regia propter patres, nec ad eos qui asseclas habent et pædagogos. Hæc enim fortasse viduas inducunt ut plangant propter orphanos, sic cogitantes, sic meus filius, si pater ei fuisset superstes, tantam adeptus esset beatitudinem : nunc autem est in mœrore et contemptu, et in nulla existimatione. Ne hæc cogites, o mulier, sed cogitatione aperi cœli portas, disce eam quæ illic est Regiam : reputa an ii qui sunt in terra, possint esse clariores filio tuo qui illic est, et tunc ingemisce. Si autem in terra sint aliqui illustres, ejus rei nulla est habenda ratio; licet si velis ipsum militare in cœlis, in illius exercitus numerum eum referre. Nam qui in illum numerum referuntur, non equis vehuntur, sed feruntur in nubibus : non humi gradiuntur, sed rapiuntur in cœlum. Non habent famulos qui ipsos præcedant, sed ipsos Angelos; non assistunt regi mortali, sed immortali : Regi regum, et Domino dominantium. Non habent circa lumbos zonam pelliceam, sed gloriam illam ineffabilem, et regibus fiunt splendidiores, et iis qui aliquando fuerunt in honore et existimatione. In illa enim regia non quæruntur divitiæ, neque nobilitas, neque quidquam aliud, sed solum quæritur virtus : et si ea adsit, nihil deest ad primas partes obtinendas. Nihil est nobis difficile si velimus philosophari. Suspice in cœlum, et vide quanto regum fastigio hoc sit præclarius. Si autem supernorum regum pavimentum est inferiorum regum pavimento tanto magnificentius, ut hoc præ illo cœnum existimetur, si quispiam dignus sit habitus qui exacte et accurate videat regiam, quanam non erit dignus beatitudine?

« Quæ autem, inquit, est vere vidua, et desolata, sperat » in Deum [1]. » Hoc quibusnam a me dictum est? Iis quæ habent filios, quod longe probatiores sint, et majorem habeant occasionem placendi Deo, quod eis omnia soluta sint vincula, nemo sit qui retineat, neque qui cogat illas trahere catenas. Separata es a viro, sed unita es Deo. Non habes conservum tecum habentem consuetudinem, sed habes Dominum. Quando oras, nonne cum Deo loqueris, dic quæso? Quando legis, audi eum tecum loquentem. Quid autem dicit? Verba viri verbis multo magis desiderabilia. Nam vir quidem, etiamsi aduletur, non magnus est honor: est enim conservus. Quando autem Dominus famulæ adulatur, tunc magna est cura et observantia. Quomodo ergo nos curat et observat? Audi per quænam hæc facit. « Venite, inquit, ad me omnes qui laboratis, » et onerati estis, et ego reficiam vos [2]. » Et rursus per Prophetam clamat, dicens: « Num obliviscetur mulier mi- » sereri fœtuum ventris sui? Quod si etiam oblita fuerit » mulier, sed ego non obliviscar, dicit Dominus. » Quanti amoris sunt hæc verba? Et rursus: « Convertimini ad me. » Et rursus alibi, « Convertere ad me, et salvus eris [3]. » Si quis autem etiam ex Canticis velit excerpere, audiat, magis mystica excipiens: « Pulchra mea, columba mea [4]; » audiat cum unaquaque sibi conveniente anima disserentem. Quid his verbis jucundius? Vides Dei cum homine colloquium? Quid autem, dic quæso, non vides quam multi beatarum illarum mulierum filii decesserunt, et sunt in sepulcris? Quot mulieres graviora passæ sunt, et cum maritis filios quoque amiserunt? His attendamus, de his simus solliciti: et nihil erit nobis molestum, sed totum tempus peragemus degentes cum gaudio spirituali, et bo-

[1] 1 Tim. v, 5. — [2] Matth. xi, 28. — [3] Isaï. xl, 4, 5, et xlix, 15. — [4] Cant. ii, 10.

nis fruemur æternis. Quæ nobis omnibus detur consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

CAPUT IV.

Nolo autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et cæteri qui spem non habent[1].

I. Multæ res sunt nobis molestæ ex sola ignorantia. Quod si eas recte didicerimus, dolorem propulsabimus. Hoc ergo Paulus quoque indicans, dicebat : « Nolo vos ignorare, ut » non contristemini, sicut et cæteri qui spem non habent. » Quid non vis ipsos ignorare? Sermonem, inquit de resurrectione. Cur vero non dicis supplicium quod est repositum ac paratum ignorantibus verbum resurrectionis? Quia hoc est inde manifestum, et in confesso est. Interim autem erit quoque inde non parum lucri. Nam quoniam resurrectioni quidem fidem habebant, sed tamen lamentabantur, propterea sic dicit. Aliter quidem loquitur cum non credentibus, aliter vero cum his. Nam eos qui quærebant de temporibus palam est hoc scivisse. «Si enim credimus, inquit, » quod Jesus mortuus est et resurrexit et vixit : ita et Deus » eos qui dormierunt per Jesum adducet cum eo[2]. » Ubi sunt qui carnem reprobant et rejiciunt : Nam si carnem non accepit, nec est mortuus. Si non est mortuus, nec

[1] 1 Thess. IV, 13. — [2] Ibid. 14.

resurrexit. Quomodo ergo nos ex his adhortatur ad fidem? Annon, quod ad eorum attinet sententiam, est potius nugator et impostor? Nam si mortuum esse est peccati, Christus autem non peccavit, quomodo nos nunc adhortatur? Quorsum vero etiam dicit: Sicut reliqui qui spem non habent? quasi diceret, quosnam defletis, o homines? pro quibusnam mœrore afficimini? Pro peccatoribus, an pro iis tantum qui moriuntur? Illi vero quosnam deflent? Certe sunt illis omnia inania. « Primogenitus, inquit, ex » mortuis[1]; » id est, primitiæ. Ergo et cæteros esse oportet. Vide autem quomodo hic nihil astruat rationibus, quoniam erant mites et placidi. Ad Corinthios autem scribens, multa agitavit rationibus, et tunc subjunxit: « Insipiens » tu: quod seminas non vivificatur[2], » hoc enim est firmius et aptius, sed quando disputat cum fidelibus. Apud externos autem quam vim hoc habuerit? « Ita et Deus eos qui » dormierunt per Jesum adducet cum eo. » Rursus, « Qui » dormierunt, » nusquam dicit, mortui sunt. Sed in Christo quidem posuit, mortuus est, quoniam dixit eum resurrexisse. Hic vero, « Eos qui dormierunt per Jesum: » vel hoc dicit, quod in fide Jesu mortui sint; vel quod per Jesum adducturus sit eos qui dormierunt, id est, fideles. Hic hæretici significari dicunt eos qui sunt baptizati. Illud vero, sic, quomodo consistit? Jesus enim non dormivit per baptismum? Cur ergo dicit: « Qui dormierunt? » Itaque non de generali, sed de singulari seu particulari loquitur resurrectione. « Eos qui dormierunt per Jesum adducet, » inquit; et multis in locis ita dicit. « Hoc enim vobis dicimus in » verbo Domini, quod nos qui vivimus, qui residui sumus » in adventu Domini, non prævenimus eos qui dormie- » runt[3]. » Loquens de fidelibus dicit, eos qui dormierunt. Deinde non solum agitur de resurrectione, sed et de re-

[1] Coloss. I, 18. — [2] 1 Cor. XV, 36. — [3] 1 Thess. IV, 15.

surrectione et honore in gloria. Atque resurrectione quidem omnes fruentur, inquit : non omnes autem erunt in gloria ; sed qui in Christo. Quoniam ergo ipsos vult consolari, non ex hoc solum consolatur, sed et ex multo honore et ex velocitate, quoniam illud sciebant. Nam quod ex honore ipsos velit consolari, dicit procedens : « Et semper » cum Domino erimus, » et, « In nubibus rapiemur. » Quomodo autem fideles per Jesum dormiunt ? hoc est, Christum in se habentes. Illud autem, « Adducet cum eo, » ostendit adduci ex multis locis. « Hoc enim vobis, inquit, » dicimus in verbo Domini. » Hoc novum et inauditum erat dicturus, propterea efficit ut sit fide dignum. In verbo inquit, Domini. Hoc est, non a nobis ipsis, sed cum a Christo didicerimus, dicimus : « Quod nos qui vivimus, qui residui » sumus in adventu Domini, non præveniemus eos qui » dormierunt. » Quod quidem dicit in Epistola ad Corinthios : « In momento, in ictu oculi[2]. » Hic quoque fide dignam constituit resurrectionem ex modo.

II. Nam quoniam videbatur res esse difficilis, sicut est ; dicit ut est facile ut qui vivant sustollantur, sic etiam ut ii qui decesserunt. Illud autem, « Nos, » non de se ipso dicit. Non enim erat mansurus usque ad resurrectionem : sed dicit fideles. Propterea addit : Qui sumus residui in adventu Domini, non præveniemus eos qui dormierunt. Quasi diceret : Ne existimes esse aliquam rei difficultatem ; dum audis, qui tunc vivunt, non prævenient eos qui sunt dissoluti, qui putrefacti, qui sunt mortui plus quam decem abhinc annorum millibus : Deus est qui facit. Sed sicut facile est adducere illos qui sunt perfecti et integri, ita etiam eos qui sunt dissoluti. Sed sunt quidam qui rem non credunt, quoniam Deum nesciunt. Quid enim est, dic quæso, facilius, an ex nihilo ad hoc ut sint deducere, an

[1] Thess. IV, 15. — [2] 1 Cor. XV, 52.

dissoluta excitare et restituere? At quid dicunt? Ille passus est naufragium, et cum cecidisset, multi eum exceperunt pisces : et quilibet piscis membrum comedit. Deinde ex his ipsis alius quidem in hoc sinu, alius vero in illo est comprehensus, et ab alio devoratus : et isti rursus in aliis loci sunt mortui, et ipsi fortasse a belluis exesi, qui comederunt pisces, qui virum exederant. Cum tanta autem fuerit confusio et dispersio, quomodo vir ille iterum resurget? Quis pulverem reduxerit? Cur hoc dicis, o homo? et nugarum contexis catenam, et tanquam rem ponis plane inexplicabilem. Nam, dic mihi, si non in mare ceciderit, si piscis eum non comederit, neque rursus fuerit piscis devoratus ab hominibus innumerabilibus, sed justis factis fuerit vir ille positus in urna, et neque vermes, neque aliquid aliud ei fuerit molestum, quomodo resurget quod fuit dissolutum; quomodo pulvis et cinis conglutinabitur? undenam erit flos et vigor corporis? Hoc autem non est inexplicabile. Si sint quidem Græci qui de his dubitant, eis dicemus innumerabilia. Quidnam? Sunt enim apud ipsos qui animas ad plantas deducunt, ad frutices, et canes. Dic mihi, quid est facilius, suum corpus accipere, an alienum? Alii rursus dicunt ab igne consumi, vestiumque et calceorum in integrum fieri restitutionem, et non irridentur. Alii inducunt atomos. Sed adversus illos nulla est nobis disputatio. Fidelibus autem, si fideles sunt appellandi qui interrogant, dicemus tamen illud apostolicum : Omnis vita a corruptione et interitu nascitur, omnes plantæ, omnia semina[1]. Non vides quantum truncum habeat ficulnea, quot stipites, quot folia, quot ramos, quot frondes, quot radices tantum spatii occupantes et se insinuantes? Ipsa quæ est tanta et talis ex illo nascitur grano, quod fuit dejectum, ipsumque primo corruptum interiit: et nisi fuerit putre

[1] 1 Cor. xv.

factum, et dissolutum, ex his nihil erit. Dic mihi, unde hoc fit? Ipsa quoque vitis, quæ et ad videndum et ad fruendum tam est pulchra, nascitur ex illo tam deformi acino. Quid vero, dic quæso, annon est aqua illud unum quod defertur a superis? Quomodo autem in tam multa mutatur? Hoc enim est admirabilius resurrectione. Nam illic quidem idem subjectum est semen et eadem planta, et magna est cognatio. Hic autem, dic mihi, quomodo unam habens qualitatem, et unam naturam, in tam multa vertitur? In vinea fit vinum : non solum vinum, sed et folia, et succus : etenim non solum botrus, sed et quod reliquum est vineæ, in ipsa alitur. Rursus in olea oleum, et quæcumque sunt alia : et quod est mirabile, hic humidum, illic siccum; hic dulce, illic acre; illic acerbum et astringens, alibi amarum. Quomodo, dic quæso, vertitur in tam multa? Dic rationem, sed non poteris. In te ipso autem dic quæso; est enim hoc propius; semen quod dejicitur, quomodo in oculos, quomodo in aures, in manus, in cor, quomodo in tam multa concinnatur et efformatur? Annon in corpore innumerabiles sunt differentiæ, figurarum, magnitudinum qualitatum, situum, facultatum, numerorum et harmoniarum? Quomodo nervi, venæ, carnes, ossa, membranæ, arteriæ, articuli, cartilagines, et quæcumque sunt his plura, de quibus medici exacte et accurate disserunt, quæ nostram continent naturam, eaque ab uno semine. Annon hoc videtur tibi esse multo perplexius et inexplicabilius, quomodo quod est humidum et molle, concrescit in os durum et frigidum? Quomodo in calidum et humidum, nempe sanguinem unitum? Quomodo in frigidum et molle, nempe nervum? Quomodo in frigidum et humidum, nempe arteriam? Quomodo de his, quæso, non dubitas? Non vides quotidie resurrectionem et mortem fieri in ætatibus? Quo abiit juventus? Undenam venit senectus? Quomodo

qui consenuit, se ipsum quidem non potest juvenem facere, infantem autem procreat maxime juvenem, et quod sibi præbere non potest, præbet alteri?

III. Hoc licet videre et in arboribus, et in animantibus. Quanquam quod præbet alteri, sibi prius debet præbuisse. Sed hoc postulat humana ratio. Quando autem Deus est opifex, cedant omnia. Si hæc sunt adeo inexplicabilia, et summe inexplicabilia, venit mihi in mentem eorum qui insaniunt, et de incorporea Filii generatione curiose inquirunt. Ea quæ quotidie fiunt, et subjecta sunt manibus, etiam millies quæsita nemo unquam potuit invenire. Quomodo ergo de illa ineffabili et inexplicabili generatione, dic quæso, curiose inquirunt? Annon est defessa mens eorum qui talia aggredi audent? Annon est in mille conversa vertigines? Annon plane hæret et stupet? Et tamen ne sic quidem castigantur. Cum de uvis et ficubus ne possint quidem dicere, de Deo curiose investigant. Nam dic mihi, quomodo acinus ille resolvitur in folia et stipites? Quomodo in eo antea non erant nec cernebantur? At non est, inquit, hoc acinus, sed totum est terræ. Et quomodo absque eo ipsa ex se nihil fert? Sed ne desipiamus; nec terræ nec grani est quod fit, sed ejus qui est Dominus et terræ et seminum. Propterea et absque his et cum his fecit ut hæc gignerentur, partim quidem suam ostendens potentiam, quando dicebat: « Producat terra herbam fœni[1], » partim autem cum eo quod suam ostendit potentiam, nos quoque erudiens ut simus laboriosi et lubenter operemur. Cur autem hæc a nobis dicta sunt? Non abs re: sed ut et credamus resurrectionem: et quando aliquid volentes rationibus comprehendere, si non possimus, non ægre feramus, neque succenseamus, sed cogitationem prudenter avertentes ac reprimentes, ad hoc confugiamus, quod nihil sit quod

[1] Gen. I, 11.

Deus non possit et non facile faciat. Hæc ergo cum sciamus, cogitationes nostras refrenemus, neque terminos transgrediamur, et modos cognitionis nobis datos. Nam « Si quis, inquit, putat se scire aliquid, nondum quid-» quam novit quomodo scire oportet[1]. » Non de Deo, inquit, dico, sed de re qualibet. Quid enim vis de terra discere? Quid nosti, dic mihi? Quanta sit ejus mensura? quænam magnitudo? qualis situs? quænam essentia? qualis locus? ubinam stet? et cui innitatur? Nihil ex his poteris dicere. Sed quod sit quidem frigida, sicca et nigra, hæc poteris dicere, ulterius autem nihil. At de mari? Sed similiter incides in perplexitatem, ex qua te nulla ratione poteris extricare : ut qui nescias ubinam incipiat, ubi desinat, cui innixum feratur; quid fundum ejus portet, quisnam est ei locus, utrum post ipsum sit terra continens, an in aquam desinat et aërem. Sed et ex iis quæ in ipso sunt quid nosti? At de aëre dicam? sed de elementis? Verum nihil dices. Hæc relinquam. Vis ex plantis id quod est minimum eligamus? Gramen illud fructum non ferens, quod scimus omnes, dic quomodo nascatur? Annon ejus subjectum est aqua, et terra, et limus? Quid est quod facit ut appareat tam pulchrum, et colorem habeat admirabilem? Undenam illa marcescat pulchritudo? Non est aquæ, non terræ opus. Vides quod ubique fide sit opus? Quomodo producit terra? quomodo parturit, dic quæso? Sed nihil horum potes dicere. Erudiaris, o homo, in iis quæ sunt infra, et in iis quæ hic sunt, nec curiose scruteris, nec investiges cœlum. Atque utinam cœlum, et non cœli Dominum. Terram non nosti, dic mihi, ex qua natus, in qua es nutritus, in qua habitas, quam calcas, sine qua ne respirare quidem potes, et de iis quæ sunt adeo remota es curiosus? Revera? homo est vanitas. Et si quis

[1] 1 Cor. II, 2.

jubeat te descendere in profundum et investigare quæ sunt in fundo maris, jussum non feres. Nemine autem cogente, ipse vis comprehendere abyssum quæ nequit investigari? Ne hoc facias rogo. Sed in superficie navigemus, non natemus ratiociniis : cito enim defatigabimur, et undis obruemur. Sed divinis utentes Scripturis tanquam aliquo navigio, pandamus vela fidei. Si in his navigemus, gubernator nobis aderit sermo Dei. Sin autem in humanis natemus rationibus, nequaquam. Cuinam enim ex iis qui sic natant astat gubernator? Quamobrem duplici de causa est periculum, et quod non sit navigium, et quod absit gubernator. Nam si in periculo est scapha absque gubernatore, quando abest utrumque, quænam est spes salutis? Neque nos manifestum conjiciamus periculum, sed tuto incedamus, a sacra nos suspendentes anchora. Sic enim in tranquillum portum navigabimus cum multis mercibus, et magna securitate, et assequemur bona reposita iis qui ipsum diligunt, in Christo Jesu Domino nostro cum quo Patri simul cum sancto Spiritu, gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

CAPUT IV.

Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quod nos qui vivimus, qui residui sumus in adventu Domini, non præveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in jussu et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cœlo : et qui mortui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos qui virimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Domino in aëra, et sic semper cum Domino erimus [1].

I. Prophetæ quidem, volentes ostendere quam sint fide digna quæ dicuntur, ante alia omnia hoc dicunt : « Visio » quam vidit Esaïas [2]. » Et rursus : « Verbum Domini quod » factum est ad Jeremiam [3]. » Et rursus : « Hæc dicit Do» minus, » et similia. Multi autem ipsum videbant sedentem Deum, quoad ejus fieri poterat ut viderent. Paulus vero cum non videret sedentem, sed in se ipso haberet Christum loquentem, vice illius, « Hæc dicit Dominus, » dicebat : « An experimentum quæritis ejus qui in nobis lo» quitur Christi [4] ? » Et rursus : « Paulus Apostolus Jesu Christi, » ostendens nihil esse suum. Apostolus enim ea loquitur quæ sunt ejus qui misit. Et rursus : « Puto autem » quod et ego spiritum Dei habeam [5]. » Atque illa quidem spiritu loquebatur omnia ; hoc autem quod nunc dicit,

[1] 1 Thess. IV, 15-17. — [2] Isaï. VI, 1. — [3] Jerem. I, 1. — [4] 2 Cor. XIII, 3. — [5] 1 Cor. VII, 40.

disertis verbis a Deo audivit. Sicut enim illud quod dicebat disserens cum senioribus Ephesiorum : « Beatius est » dare, quam accipere [1] , » secreto audierat. Videamus itaque quid nunc quoque dicat. « Hoc enim vobis dicimus » in verbo Domini , quod nos qui vivimus , qui residui sumus in adventu Domini , non præveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in jussu et voce Archangeli , et in tuba ultima descendet de cœlo. » Quod etiam Christus tunc dixit : « Virtutes cœlorum movebuntur. » Quare autem in tuba ? Etenim in monte Sinaï hoc videmus, et illic quoque Angelos. Quid autem sibi vult vox Archangeli ? Sicut dicebat de virginibus : « Exurgite , venit » sponsus [2]. » Aut hoc dicit , aut quod sicut sit erga Regem, ita etiam tunc erit, Angelis ministrantibus ad resurrectionem. Dicit enim, Resurgant mortui , et fit opus , non Angelis ad hoc vim habentibus, sed verbo ejus , ac si Rex jusserit et dixerit : Exeant qui sunt conclusi , et ministri educant, non utique hoc jam faciunt ex sua virtute , sed ex illa voce. Hoc alibi quoque dicit Christus, « Mittet Angelos suos cum tuba magna , et congregabunt electos » ipsius a quatuor ventis , ab extremis cœlorum : » et ubique vides discurrentes Angelos. Archangelum ergo arbitror esse eum qui præest, et hoc clamat iis qui missi sunt: Facite ut sint omnes parati : adest enim judex. Quid est, in ultima tuba ? Hic ostendit multas esse tubas : et in ultima descendere judicem. « Et mortui qui in Christo sunt, » resurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, » simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Domino in » aëra. Et sic semper cum Domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis [4]. » Si est descensurus , cur rapiemur ? Honoris causa. Rege enim civitatem ingrediente,

[1] Act. xx , 35. — [2] Matth. xxv, 6. — [3] Id. xxiv, 31. — [4] 1 Thess. iv , 18.

qui sunt in honore, exeunt obviam : qui sunt autem rei et condemnati, intus expectant judicem. Et cum benevolus quidem adventarit pater filii quidem, et qui digni sunt filii, in curru educuntur, ut videant et exosculentur. Qui autem offenderunt famuli, cum intus expectant. In vehiculo ferimur Patris. Etenim ipse eum excepit in nubibus, et nos rapiemur in nubibus. Vides quantus sit honor, et ei descendenti obviam procedimus, et quod est omnium beatissimum, sic cum eo erimus. « Quis loque- » tur potentias Domini, auditas faciet omnes laudationes » ejus [1] ? » Quam multis bonis dignatus est genus humanum? Primi resurgunt qui excesserunt, et sic simul fiet occursus. Abel qui ante omnes decessit, tunc simul ibit obviam cum omnibus. Quamobrem in hoc aliis nihilo erunt superiores. Sed qui interiit, qui tot annos fuit in terra, cum illis ibit obviam, et omnes alii. Nam si illi quidem nos expectassent ut coronaremur, sicut alibi dicit scribens, « Deo pro nobis aliquid melius providente, ut » non sine nobis consummarentur [2], » multo magis nos quoque illos. Vel potius illi quidem expectarent, nos autem minime. In momento enim fit resurrectio, in ictu oculi. Quod autem dicitur quod congregantur, id est, ubique quidem resurgunt, congregantur autem ab Angelis. Atque quod resurgant, est Dei potentiæ jubentis terram dimittere depositum, nec est ullus qui inserviat : sicut tunc vocavit Lazarum, « Lazare, veni foras [3]. » Adducere autem est ministrorum. At si congregant et discurrunt Angeli, quomodo ipsi hic rapiuntur? Rapiuntur postquam descenderint, postquam fuerint congregati. Hoc enim simul fit sciente nemine. Nam quando viderint terram moveri, pulverem misceri, ex æquo undique excitari corpora, nemine ad hoc inserviente, sed jussu sufficiente ad terram

[1] Psal. cv, 2. — [2] Hebr. xi, 40. — [3] Joan. xi, 43.

repletam exinaniendam; cogita enim quantum sit omnes ab Adamo usque ad ejus adventum; tunc illic stare cum uxoribus et filiis. Quando, inquam, in terra tantum viderint tumultum, tunc scient. Sicut ergo in ea quæ secundum carnem fuit dispensatione nihil prævideranl, ita et tunc.

II. Quando ergo hæc facta fuerint, tunc erit et vox Archangeli præcipientis Angelis et clamantis, et tubæ, vel potius tubarum sonitus. Qualis ergo tremor, qualis metus invadet eos qui vivent in terra? Una enim rapitur, et una dimittitur, et unus assumitur, et unus dimittitur [1]. Quis erit eorum animus, cum illos quidem in altum tolli, se vero dimitti viderint? Annon quavis gehenna terribilius poterunt hæc perterrere? Ponamus ergo verbis jam hoc adesse. Si enim mors repentina, vel in urbibus terræ motus, et minæ ita nostros afficiunt animos: quando viderimus effractam terram, et illis omnibus repletam; quando tubas audierimus, quando Archangeli vocem quavis tuba clariorem, quando viderimus cœlum contrahi: quando ipsum adesse omnium Regem Deum, quis erit nobis animus? Horreamus rogo, et extimescamus, tanquam hæc jam fiant. Ne dilatione et mora nos ipsos consolemur. Nam cum omnino fieri oporteat, nihil juvat dilatio. Quantus tunc est tremor, quantus metus? Vidistis aliquando eos qui abducuntur ad mortem. Quo animo eos esse putatis ingredientes viam usque ad portam, quot mortibus non pejorem? Quid non eligant et agere, et pati ut ab illa liberentur caligine et nube? Ego multos audivi qui imperatoris clementia postquam abducti fuerant, erant revocati, quod nec homines viderint tanquam homines, adeo erat turbatus et stupefactus et emotus animus. Si nos ita terret mors corporalis; quando advenerit æterna, quomodo erimus affecti?

[1] Matth. xxiv, 40, 41, et Luc. xvii, 34.

Et quid dico de iis qui ad mortem abducuntur? tunc eos circumsistit turba, plures ipsos ignorantes, si quis tamen illorum animos circumspexerit, nemo est adeo sævus, nemo tam forti et magno animo, qui non ipsam habeat animam consternatam ac dejectam, et metu et ægritudine dissolutam. Si autem aliis hanc mortem suscipientibus quæ a somno nihil differt, ita afficiuntur qui ejus non sunt participes: quando nos ipsi in majora inciderimus, quomodo nos habebimus? Non potest, non potest, credite, verbis explicari quomodo afficiemur. Certe, inquit. Sed Deus est clemens et misericors, et horum nihil erit. Ergo hæc frustra scripta sunt? Non, inquit, sed usque ad minas solum procedet, ut sapiamus. Si ergo non sapiamus, sed mali esse pergamus, non inferet, dic mihi, supplicium? Ergo nec bonos remunerabitur. Certe, inquit. Illum enim decet etiam supra merita afficere beneficiis. Quamobrem illa quidem vera, et omnino erunt: quæ ad supplicia autem attinent, non erunt omnino, sed sunt solum propter minas et metum. Quomodo sim vobis persuasurus, nescio. Si dixero quod vermis eorum non morietur, et ignis non extinguetur; si dixero quod descendent in ignem æternum: si adduxero divitem qui jam punitur, minas ea esse dicetis omnia. Quomodo ergo vobis persuadebo? Hæc est enim satanica cogitatio, inutilem præbens gratiam, ignavosque reddens et desides. Quomodo eam eximemus? Quæcumque dicemus ex Scripturis, ea dicetis esse minas. Sed hoc quidem dixeris de futuris: sed de iis quæ evenerunt et ad fidem pervenerunt, minime. Audivistis omnes de diluvio. Num illa quoque dicta sunt propter minas? Annon et evenerunt et facta sunt? Ejusmodi multa illi quoque dicebant, et cum centum annorum spatio fabricaretur arca, et compingerentur ligna, et justus clamaret, nemo erat qui crederet. Sed quoniam non crediderunt minis quæ

fiebant verbis, rebus ipsis subierunt supplicium. Hoc ipsum quoque nobis accidet, si non crediderimus. Propterea ejus quoque adventum comparat diebus Noë; quoniam sicut illi diluvio quidam non crediderunt, ita etiam diluvio gehennæ. Illa-ne sunt minæ? annon revera facta sunt? Deinde qui tam repente intulit supplicium, non multo magis nunc quoque inferet? Non enim quæ nunc fiunt, sunt minora iis quæ tunc fiebant. Quomodo? Tunc ingressi, inquit, sunt filii Dei ad filias hominum: et res gravis erat ille concubitus. Nunc autem nullum est genus vitii et sceleris quod non admittatur. Creditis-ne fuisse diluvium, an id vobis videtur esse nugæ? Atqui et montes in quibus stetit arca, id testantur, montes, inquam, Armeniæ. Sed ex multa quæ mihi suppetit copia, ad alterum hoc manifestius deducam orationem. Peregrinatus-ne est ex vobis quispiam unquam in Palæstina? Jam enim non amplius verba dicam, sed facta. Quanquam priora erant rebus ipsis evidentiora. Nam quæ dixerit Scriptura, ea sunt iis, quæ videntur, credibiliora. Peregrinatus-ne est ergo ex vobis quispiam in Palæstina? Ego quidem opinor. Quid ergo? vos qui illa loca vidistis, ferte mihi testimonium apud eos qui illic non fuerunt. Supra Ascalonem et Gazam, ubi desinit Jordanis fluvius, est magna regio et fertilis; imovero erat; nunc enim non est. Ipsa ergo erat ut paradisus; « Vidit enim, inquit, Lot universam circa Jordanem re»gionem, et erat irrigua sicut Dei paradisus[1]. » Ipsa ergo quæ erat, adeo florida, et cum omnibus certabat regionibus, quæ fertilitate æquabat Dei paradisum, est nunc quibusvis desertis desertior; et stant arbores, et habent fructum.

III. Fructus autem et iræ Dei monimentum. Stant enim mala punica: lignum, inquam, et fructus, quæ præcla-

[1] Gen. XIII, 10.

ram habent speciem et exteriorem superficiem, et ignoranti præbent bonam spem. Si sumptæ autem fuerint in manus, fractæ nullum quidem fructum, sed multum ostendunt pulverem et cinerem intus repositum. Talis est universa terra : et si inveneris lapidem, invenies oppletum cinere. Et quid dico lapidem, et ligna et terram, cum et aër et aquæ sint participes calamitatis? Sicut enim exusti corporis, figura quidem et typus manet in aspectu ignis, et magnitudo et proportio, virtus autem minime; ita hic quoque terram quidem licet videre, sed quæ nihil habeat terræ, sed omnia cinerem : arbores et fructus, sed quæ nihil habeant arborum et fructuum : aërem et aquam, sed quæ nihil habeant aëris nec aquæ; nam ea quoque sunt oppleta cinere. Atqui quomodo aër potuerit aliquando comburi, et aqua quomodo, manens aqua? Nam uri quidem possunt ligna, et lapides : aër autem et aqua minime possunt. Nobis quidem non possunt; ei autem qui ipsa fecit, possunt. Nihil est ergo aliud aër quam fornax, fornax aqua, omnia infrugifera, omnia non genitalia, omnia iræ, quæ præcessit, imagines : futuræ indicia. An hæc quoque sunt minæ, an sonus tantum verborum? Nam mihi quidem neque priora sunt incredibilia, sed similiter atque quæ videntur, quæ non videntur sunt credibilia; infideli autem hæc quoque satis sunt ad faciendam fidem. Si quis non credit gehennam, cogitet Sodoma, veniat ei in mentem Gomorrha, supplicium quod fuit et adhuc manet. Hoc est indicium quod æternus sit cruciatus. Gravia sunt hæc : illa autem non sunt gravia, quando dicis non esse gehennam, sed Deum solummodo esse minatum? Quando manus populi relaxas ac dissolvis, me hæc cogis dicere qui non credis. Si verbis Christi credidisses, non necesse habuissem ex rebus fidem facere. Quoniam autem illa refugisti, velis nolis illis jam persuadeberis. Quid enim habes quod

dicas de Sodomis? Vis etiam scire causam propter quam hæc tunc facta sunt? Unum erat peccatum, grave quidem et execrandum, sed tamen unum. Puerorum insano capti erant amore, ii qui tunc erant : et propterea has dederunt pœnas. Nunc autem innumerabilia, et paria, et his majora admittuntur peccata. Ita-ne qui pro uno peccato tantam effundebat iram, et neque preces Abraham respexit, neque Lot incolam, qui pro honore quem ejus habuit servis, suas filias probro afficiendas permisit, cum tot sint peccata, parcet? Hæc plane sunt ridicula, nugæ, et error, et deceptio diabolica. Vis aliam quoque subjungam? Pharaonem audis regem Ægyptiorum [1]. Nosti ergo et quas dedit pœnas : quomodo cum curribus et equis et toto exercitu demersus fuit in Rubro mari. Vis etiam alia discere? Ille quidem fortasse erat impius, imo non fortasse, sed revera erat impius. Vis videre etiam ex iis qui Deo credebant, et Deum quidem sequebantur; non erat tamen recta eorum vitæ institutio, aliquos punitos? audi Paulum dicentem : « Neque fornicemur : sicut quidam eorum sunt » fornicati, et ceciderunt uno die viginti tria millia. Ne- » que murmuremus sicut quidam eorum murmurarunt, et » perierunt ab Exterminatore. Neque tentemus Christum, » sicut quidam eorum tentarunt, et perierunt a serpenti- » bus [2]. » Si autem tantum potuit scortatio, si murmuratio, quid nostra non efficient? Si autem non nunc sumit pœnas, ne mireris. Nam illi quidem non norant gehennam, ideo e vestigio afficiebantur supplicio. Tu autem quidquid peccaris, etiamsi nullas des pœnas, illic lues omnia. Itane illos quidem qui erant puerilliores, et tam multa peccata non admiserant, tam graviter puniit, nobis autem parcet? Non est rationi consentaneum. Nam etiamsi eadem quæ illi peccata admittamus, majorem pœnam me-

[1] Exod. xiv. — [2] 1 Cor. x, 8, 9.

remur. Quamobrem? Quoniam majorem gratiam sumus assecuti. Quando autem majora et plura quam illi peccata admittimus, quas non luemus pœnas? Illi; neque vero quis existimet me aut eos admirantem, aut eis ignoscentem hoc dicere; absit : quando enim Deus punit; qui contrariam fert sententiam, hoc mente facit diabolica; non ergo eos laudans, neque eis ignoscens hoc dico, sed nostrum ostendens vitium. Illi, inquam, etsi murmurabant, at veniebant in desertum; nos autem cum et patriam habeamus, et simus in nostris ædibus, murmuramus. Illi autem etsi scortabantur, id tamen faciebant cum recens discessissent ab ægyptiacis moribus, et hanc legem non audiissent; nos autem a majoribus acceptis salutaribus decretis, majus meremur supplicium. Vis etiam alia audire quæ passi sunt in Palæstina, famem, pestem, bella, captivitatem, tam apud Babylonios, quam apud Assyrios, mala quibus sunt affecti, a Macedonibus, sub Adriano, et Vespasiano? Volo tibi, o dilecte aliquid enarrare, sed ne resilieris. Imovero ante hoc dicam aliud. Fuit aliquando fames, et rex ambulabat super murum. Deinde accedens mulier hæc illi dixit verba : « Rex, hæc mulier dixit mihi : » Assemus filium tuum hodie, et comedamus : et cras » meum; et assavimus, et comedimus; illa vero suum non- » dum dedit[1]. » Quid est hac calamitate gravius? Rursus alibi dicit Propheta : « Manus mulierum misericordium » coxerunt filios suos[2]. » Judæi quidem has dederunt pœnas : nos autem non majores his dabimus?

IV. Vis etiam eorum aliam audire calamitatem? Lege Josephum, et disces totam illam tragœdiam. Ex his-ne tibi persuadebimus esse gehennam? Cogita enim, si illi puniebantur, cur nos non punimur? aut quomodo est consentaneum nos non puniri, qui gravius quam illi delinqui-

[1] 4 Reg. VI, 28, 29. — [2] Thren. IV, 10.

mus? Annon scilicet quia repositum est nobis supplicium? Si vis autem, dicam etiam in qualibet persona quomodo sint puniti. Fratrem occidit Caïn. Grave quidem peccatum : quis neget? Sed dedit pœnas, et graves, et mille mortibus comparandas, maluisset enim millies mori. Audi enim eum dicentem : « Si me ejicias a terra, et abscon» dar a facie tua, et erit, omnis qui me inveniet, occidet » me[1], » Dic mihi ergo : nonne eadem nunc multi faciunt quæ ille? Quando enim non carnalem, sed spiritualem fratrem interemeris, non idem fecisti? Quid tum enim si non ense, sed alio modo? Quando cum possis sedare famem, neglexeris. Quid ergo? nullus invidit nunc fratri? Nemo conjecit in pericula? Sed hic non dederunt pœnas; verum dabunt. Deinde qui non legem quidem audiit scriptam, neque Prophetas, neque magna signa vidit, tantum dat supplicium : alter autem qui eadem fecit, et neque tam multis castigatur exemplis, abibit impune? Et ubi est Dei justitia? Ubi bonitas? Rursus quidam qui sabbato ligna collegerat, lapidibus est obrutus : etsi mandatum est leve, et circumcisione minus. Qui ligna collegerat in sabbato lapidatus est; qui autem sæpe innumerabilia admiserunt contra leges, abibunt impune? Si ergo non est gehenna, ubi est justitia? ubi est quod dicitur, non esse acceptionem personarum? Atqui multorum ejusmodi eos insimulant, quod sabbata non custodiant. Rursus quidam alius filius Charmi anathema suffuratus, cum toto genere obrutus fuit lapidibus. Quid ergo, nemo ex illo tempore fuit sacrilegus? Saül rursus qui præter Dei voluntatem pepercit, tantum sustinuit supplicium : nullus ergo ab illo tempore pepercit? Utinam quidem ita esset, et non nos magis quam feræ, alter alterum comederemus, contra quam Deo placeat, et nemo in bello cecidisset. Rursus

[1] Gen. IV, 14.

filii Eli quoniam comedebant ante incensum, gravissimas pœnas dederunt cum patre. Nullus ergo pater fuit negligens et indulgens in filios; neque filii improbi et scelerati? At nemo dedit pœnas. Quando ergo dabunt, si non sit gehenna? Rursus potueris recensere innumerabilia. Quid vero? Ananias et Sapphira, quoniam suffurati erant ex iis quæ Deo obtulerant et consecrarant, statim puniti sunt. Nullus ergo hæc fecit ex illo tempore? Quomodo ergo non easdem luerunt pœnas? Tibi-ne persuademus esse gehennam? an pluribus tibi opus est exemplis? Veniemus ergo etiam ad ea quæ non sunt scripta, quæ nunc fiunt. Necesse est enim hanc notionem undique nobis colligi, ne temere nobis indulgentes, nos ipsos lædamus. Non vides multos in calamitatibus corporis mancos ac mutilatos, mala pati innumerabilia, alios autem florere et in bona esse existimatione? Quare alii quidem dant pœnas cædis; alii vero non? Audi Paulum dicentem : « Quorumdam ho-» minum peccata manifesta sunt præcedentia ad judi-» cium : quorumdam autem subsequuntur[1]. » Quam multi evaserunt qui cædem fecerant? Quam multi sepulcrorum effossores? Sed hæc missa fiant. Quot sunt quos non vides gravi puniri supplicio? Alii quidem gravi morbo traditi sunt : alii vero perpetuis tormentis; alii autem malis innumerabilibus. Quando ergo videris quempiam, qui eadem quæ ipse admiserit, et multo plura, et non dat pœnas, annon vel invitus gehennam fateberis? Elige eos qui hic ante te sunt graviter puniti : cogita quod Deus personas non respicit, nec earum habet rationem : quod et cum mala feceris innumera, nihil ejusmodi passus es, et tibi in mentem veniet gehenna. Ita enim nobis Deus eam insevit, ut nemo unquam hoc ignoraverit. Nam et poëtæ, et philosophi, et fabularum scriptores, et

[1] 1 Tim. v, 2-4.

omnes, ut semel dicam, homines, de remuneratione quæ illic fit, sunt philosophati : et multos dixerunt puniri apud inferos. Si illa autem sunt fabulæ, sed non ea quæ sunt apud nos. Hæc dixi volens non vos temere terrere, non vestros gravare animos, sed moderatos et leniores reddere. Vellem ipse quoque non esse supplicium, et maxime omnium ego. Quamobrem? Quoniam unusquisque quidem ex vobis de sua timet anima? ego autem sum obnoxius reddendæ rationi hujus præfecturæ; ita ut ego omnium maxime effugere nequeam. Sed fieri non potest ut non sit gehenna et supplicium. Quid agam? Rursus dubitant et dicunt : Ubi est ergo Dei clementia? Ubique. Sed magis de eo disseram alio tempore, ne sermonem qui fit de gehenna confundamus : interim autem non effluat quod ex dictis lucrati sumus. Non est enim parum lucri de gehenna certam habere persuasionem. Horum enim verborum memoria, tanquam acre aliquod medicamentum, omne vitium poterit abstergere, menti nostræ assidue insidens. Ergo utamur illo, ut inde mundum cor habentes digni habeamur, qui videamus quæ neque oculus vidit, nec auris audivit, neque in cor hominis ascenderunt. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

CAPUT V.

De temporibus autem, et momentis, fratres, non indigetis ut scribamus vobis, ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet[1].

I. Nihil, ut videtur[2], est æque curiosum, et ad ea quæ sunt obscura et occulta ediscenda cupidum, atque humana natura. Hoc autem ei solet accidere, quando habet mentem minus perfectam et cultam. Pueri enim simpliciores non cessant obtundere educatores, pædagogos et parentes crebritate quæstionum, in quibus nihil est aliud, quam quando hoc est, et quando illud. Hoc autem accidit, et ex eo quod vivatur in deliciis, et ex eo quod nihil habeant quod agant. Atque multa quidem jam discere et comprehendere contendit mens nostra, maxime autem tempus consummationis. Et quid mirum si hoc nobis accidat? Nam etiam ipsis illis sanctis Apostolis hoc omnium maxime accidit. Et ante Christi quidem perpessionem accedentes dicunt Christo: « Dic nobis quando hæc erunt? Et quod » est signum adventus tui et consummationis sæculi[3]? Post perpessionem autem et resurrectionem a mortuis, dicebant ipsi: « Dic nobis an in hoc tempore restituis regnum » Israel[4]? Et nihil ante hoc ipsum rogarunt. Sed non sic postea. Nam quando sancto Spiritu digni sunt habiti, ipsi

[1] 1 Thess. v, 1, 2. — [2] Vide D. Guillon, tom. XVII, p. 259-263. — [3] Matth. XXIV, . — [4] Act. I, 6.

non solum non interrogant, neque ægre ferunt ignorationem, sed eos etiam reprimunt qui hac laborant intempestiva curiositate. Audi ergo qualia nunc dicit beatus Paulus: « De temporibus autem aut momentis, fratres, non indige » tis ut scribamus vobis. » Cur non dixit, Nemo novit? Cur non dixit, Non revelatum est? sed, Non indigetis ut scribamus vobis? quoniam illos sic majori affecisset molestia. Sic autem illos consolatus est: Illud enim, non indigetis, et tanquam supervacaneum, et tanquam inutile non sinit quærere. Quid enim, dic quæso, hinc lucri accedat? Ponamus fore consummationem post viginti annos, post triginta, post centum; quid hoc ad nos? Nonne uniuscujusque consummatio est finis vitæ suæ? Quid de communi fine curiose es sollicitus et veluti parturis? Sed quod in aliis, in hoc quoque nobis accidit. Sicut enim in aliis, propriis dimissis, curamus communia, dicentes: Ille est scortator, hic est adulter, ille rapuit, alius fecit injuriam; rerum autem suarum nemo ullam habet rationem, sed omnia curat magis quam sua: ita hic quoque, mittentes unusquisque suum finem curare, volumus communem scire dissolutionem. Quid enim tibi est cum illa commune? Si hunc finem recte præparaveris, ab illo fine tibi grave nihil accidet. Sit longe, sit prope, hoc nihil ad nos. Propterea non dixit Christus, quoniam non expediebat. Quomodo non ex pediebat, inquit? Ipse qui celavit, novit cur non expediret. Audi enim ipsum dicentem Apostolis: « Non est vestrum » nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate[1]. » Quid curiose scrutamini? Hoc audivit cum suis Petrus Apostolorum princeps et coryphæus; ut qui desiderarent majora quam eos decebat. Maxime, inquit, sed sic licebat ora Græcorum obstruere. Quomodo, dic quæso? Quoniam illi dicunt hunc mundum esse Deum. Si sciremus tempus disso-

[1] Act. 1, 7.

lutionis, ora eorum obstrueremus. Plane. Hoc enim est illorum ora obstruere, discere quod dissolvitur et quando dissolvatur. Si eorum ora obstruere vultis, dicite eis eum finem habiturum. Si hoc non credant, neque illud credent. Audi Paulum dicentem: «Ipsi enim diligenter scitis, quod » dies Domini sicut fur in nocte ita veniet. » Non communis solum, sed etiam singulis proprius: ipse enim illum imitatur, quoniam est ipsi cognatus. Quod enim ille simul et acervatim, hoc hic facit sigillatim: tempus consummationis ab Adamo accepit initium. Tunc autem erit finis consummationis. Finis vitæ singulorum nostrum est imago consummationis: nec erraverit, qui dixerit consummationem. Nam cum quotidie moriantur innumeri, et illum diem expectent, et ante illum nullus resurgat, non est opus illius? Si vultis autem scire cur ipse sit occultus, et cur tanquam fur veniat in nocte, ego dicam, ut ipse recte se habere existimo. Nemo unquam virtutis per totam vitam curam gesserit, si dies ille sciretur, nec occultus esset; sed cum sciret extremum diem, post mille patrata scelera, ad lavacrum tunc veniret, atque ita hinc migraret. Nam si nunc cum diei incerti metus omnium concutit animos, omnes, præcedente vita in vitiis consumpta, in extremo halitu se dant baptismati: si cum sibi esse extremum plane habuissent persuasum, quis unquam curam gessisset virtutis? Multi excesserunt absque illuminatione, nempe baptismate, et ne hic quidem metus eos erudiit, ut curam gerant eorum quæ Deo placent. Si hic etiam ablatus esset metus, quis unquam esset modestus? quis bonus et æquus? Nemo. Alium rursus nunc continet et reprimit metus mortis, et amor vitæ. Si autem sciret unusquisque futurum, ut cras moreretur, nihil ante eum diem recusaret facere, sed et interficeret quos vellet, mille scelera patraret ulciscens inimicos.

II. Homo enim impurus et sceleratus, qui hujus vitæ

spem abjecit, ne ejus quidem habet rationem qui est indutus purpura. Qui ergo habet persuasum fore ut omnino excedat, et ulciscetur inimicum, et suo prius satiato animo sic mortem accipit. Dicam etiam aliquid tertium. Qui vivendi sunt cupidi, et quæ sunt hic valde appetunt, animi ægritudine et dolore perierint. Si quis enim juvenis sciret se extremum diem clausurum ante senectutem, sicut debilissima et languidissima animalia, postquam fuerint comprehensa, magis deficiunt, finem expectantia; sic ille fuisset affectus. Neque viri fortes habuissent mercedem. Si enim scirent quod omnino post tres annos oporteret excedere, nec ante illos possent quid facere, quam haberent mercedem, si res graves et asperas auderent aggredi? Eis enim quispiam dixerit: Quoniam pro tribus annis bono et fidenti estis animo, propterea aditis pericula, scientes vos antea mori non posse. Qui enim expectat fore ut ex quovis periculo moriatur, et scit fore quidem ut vivat, si non præceps et temerarium capiat consilium; ut moriatur autem, si ea temere et audenter aggrediatur, maximum protulit indicium animi sui alacritatis, et quod hanc vitam despiciat. Exemplo autem hoc vobis faciam manifestum. Si patriarcha Abraham præsciens fore ut filium non occideret, eum sursum duxisset, habuisset-ne aliquam mercedem? Quid vero si Paulus cum præscivisset fore ut non moreretur, pericula despexisset, quonam modo fuisset admirandus? Sic enim vel ignavissimus in ignem desilierit, si aliquem fide dignum haberet sponsorem quod tutus sit futurus. Sed tres pueri non sunt ejusmodi, verum audi eos dicentes, « Rex, est Deus in cœlo qui nos eripiet e manibus tuis, et ex hac fornace. Quod si non, tibi notum sit quod diis tuis non serviemus, et auream statuam, quam statuisti, non adorabimus [1]. » Videte quam multa sint lu-

[1] Dan. III, 17, 18. —

cra, et his plura, ex eo quod ignoretur decessus? Interim autem sufficit hæc didicisse. Propterea tanquam fur sic venit in nocte, ne nos in vitium præcipites demus, ne in socordiam, ne merces nobis amputetur. Ipsi enim, inquit, exacte et accurate scitis. Quid ergo curiose scrutamini, si id est vobis persuasum? Quod autem futurum sit incertum, disce ex iis quæ dixit Christus. Quod enim propterea hoc dixerit, audi quid dicat : « Vigilate ergo, » quia nescitis qua hora fur veniat [1]. » Propterea Paulus quoque dicebat : « Cum enim dixerint, Pax et securitas, » tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in » utero habentis, et non effugient [2]. » Hic id subindicavit, quod etiam in secunda Epistola. Nam quoniam isti quidem erant in afflictione, illi autem in otio et deliciis, qui cum illis bellum gerebant : subinde mala præsentia consolatur hoc sermone de resurrectione. Illi insultabant ex avorum loquentes cogitationibus, et dicebant : Quando erit? Quod quidem dicebant etiam Prophetæ. « Væ, dicentes, cito » appropinquent quæ faciet Dominus, ut videamus; et, ve- » niat consilium sancti Israël ut cognoscamus [3]. » Et rursus : « Væ qui desiderant diem Domini [4]. » Non enim absolute dicit eos qui desiderant, sed eos qui desiderant ex eo quod non credant. Et, « Dies Domini, inquit, tenebræ, » et non lux. » Ideo hoc dicit. Vide ergo quomodo eos consolatur Paulus, quasi diceret : Non ex eo quod in voluptate vivant et deliciis, conjiciant quod non adveniat judicium. Nam sic quoque advenit. Operæ-pretium est autem illud quoque quærere : Si Antichristus venit, et Elias venit, quomodo, quando dicunt esse pacem et securitatem, tunc eis repentinus supervenit interitus? Hæc enim non sinunt diem ignorari, cum sint indicia ejus adventus. Sed hoc non tempus Antichristi subindicat, neque illum diem;

[1] Matth. xxiv, 42. — [2] 1 Thess. v, 3. — [3] Isaï. v. 19. — [4] Amos. v, 18.

quoniam illud erit signum adventus Christi, ipse autem non habebit signum, sed statim et repente veniet, et ex inopinato. At enim prægnanti, inquit, tempus clam non supervenit, scit enim post novem menses partum futurum. Imovero valde incerta res est. Nam aliæ pariunt septimo mense, aliæ nono. Alioquin autem et dies, et hora partus est incerta. Hic ergo est Pauli scopus, et accurata est similitudo: non sunt enim multa partus indicia. Nam multæ etiam in viis pariunt et extra domum, cum non præscivissent. Non solum autem hic innuit tempus incertum, sed etiam doloris acerbitatem. Sicut enim illa ludens, ridens, nihil omnino prævidens, repente inexplicabilibus arrepta doloribus, in pariendo labore discerpitur: ita etiam animæ illæ, cum dies advenerit. « Et non effu» gient. » Deinde ostendens se de illis non loqui. « Vos au» tem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies ille tan» quam fur comprehendat. »

III. Hic tenebricosam et impuram dicit vitam. Ut enim impuri et scelerati homines omnia nocte faciunt, omnes latentes, et se in tenebris includentes. Nam dic mihi, nonne vesperam observat adulter, nonne fur noctem? et qui sepulcra effodit, annon nocte id totum operatur? Quid vero, annon tanquam fur eos comprehendit? annon eis clanculum advenit? an ipsis scientibus? Quomodo ergo dicit, « Non indigetis ut scribamus vobis? » Hic loquitur non respiciens ad incertum tempus, sed ad calamitatem. Hoc est, non veniet in malum ipsorum. Nam obscure et clam eis etiam veniet; sed eos in nullam conjiciet molestiam. « Ut dies, inquit, vos tanquam fur comprehendat. Nam apud eos qui vigilant et sunt in luce, etiamsi ingressus fuerit latro, nihil damni afferre poterit. Ita etiam in iis qui recte vivunt: sed illis qui dormiunt omni re spoliatis et nudatis recedit, iis, inquam, qui his nimium confi-

dunt. Deinde aliud subjungit. « Omnes enim vos, inquit, » filii lucis estis, et filii diei [1]. » Et quomodo fieri potest ut sint filii diei? Ut sunt filii perditionis, ut filii gehennæ. Ideo Christus dicebat Pharisæis : « Væ vobis quoniam cir- » cuitis mare et aridam ut faciatis unum proselytum, et » cum factus fuerit, facitis eum filium gehennæ [2]. » Et dicebat Paulus : « Propter quæ venit ira Dei super filios ino- » bedientiæ [3]. » Hoc est, qui quæ sunt gehennæ faciunt, qui quæ sunt inobedientiæ. Ut ergo filii Dei sunt qui agunt quæ Deo placent, ita etiam filii diei et filii lucis, qui agunt quæ sunt lucis. « Non sumus noctis neque tenebrarum. » Igitur non dormiamus sicut et cæteri : sed vigilemus et » sobrii simus. Qui dormiunt, nocte dormiunt : et qui ebrii » sunt, nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus, sobrii » simus [4]. » Hic ostendit quod in die esse, sit nostrum. Nam hic quidem, in hac die et nocte, non est nostrum, sed vel nobis invitis venit nox, et nobis nolentibus adest somnus. In illa autem nocte et somno non est ita : sed licet perpetuo vigilare, licet perpetuo diem agere. Nam animæ claudere oculos, et a vitio somnum inducere, non est naturæ, sed liberi arbitrii. Sed vigilemus, inquit, et sobrii simus. Licet enim ei qui vigilat dormire, nihil boni agendo. Propterea subjunxit : « Et sobrii simus. » Etenim in die si quis vigilet, non sit autem sobrius, in mala incidet innumerabilia. Quamobrem vigiliæ intensio est sobrietas. Qui dormiunt, inquit, noctu dormiunt : et qui inebriantur, noctu inebriantur. Ebrietatem hic dicit, non eam solum quæ est a vino, sed eam etiam quæ est ab omnibus malis. Ebrietas enim animæ sunt divitiæ, et pecuniæ cupiditas, et amor corporum, et quodcumque dixeris, est ebrietas animæ. Cur autem vitium vocavit somnum? Quoniam

[1] 1 Thess. v, 5. — [2] Matth. xxiii, 15. — [3] Coloss. iii, 6. — [4] 1 Thess. v, 6-8.

primum quidem qui est ejusmodi, caret omni actione virtutis. Deinde visione et phantasia omnia apprehendit, nihil verum videt, sed est plenus somniis et absurdis sæpe rebus. Si quid autem boni viderit, nihil habet firmum nec solidum. Talis est vita præsens : est plena somniis et visione. Divitiæ sunt somnium, et gloria, et quæcumque sunt hujusmodi. Qui dormit, ea quæ sunt et quæ vere consistunt non videt : quæ autem non sunt, tanquam quæ sint visione apprehendit. Tale est vitium, et quæ in vitio agitur vita. Non videt quæ sunt, hoc est, spiritualia, cœlestia, manentia : sed quæ fluunt et avolant, et cito a nobis resiliunt. Non satis est autem vigilare, et esse sobrium, sed etiam oportet armari. Nam etiamsi quis sit vigilans, et sobrius, non habeat autem arma, latrones eum cito conficiunt. Cum ergo nos oporteat et vigilare, et esse sobrios, et armari; simus autem inermes et nudi, et dormiamus, quis vetabit quominus in nos defigat ensem? Quare significans armis opus esse nobis, subjungit. « Nos » autem qui diei sumus, vigilemus, induti loricam fidei, » et charitatis, et galeam spem salutis [1]. Fidei, inquit, et » charitatis. » Hic vitam innuit et recta dogmata. Vide quomodo ostendit quid sit vigilare et esse sobrium, nempe habere loricam fidei et charitatis. Non quamvis, inquit, fidem, sed ferventem : sinceram, quæ tutos servare possit ea utentes; sicut loricam nihil facile dissecuerit, sed est occultus murus pectori; ita etiam tu fidem et charitatem adige animæ, et nullum ex ignitis telis diaboli poterit infigi. Ubi enim armis charitatis protecta et munita fuerit vis animæ, omnia temere ac frustra struunt et parant qui insidiantur. Neque enim malitia, nec inimicitiæ, nec invidia, non assentatio, non hypocrisis, aut quid ejusmodi animam poterit attingere. Non solum dixit charitatem,

[1] 1 Thess. v, 8.

sed tanquam loricam validam indui oportere dixit. Deinde subjungit, et galeam spem salutis. Sicut enim galea conservat id quod est præcipuum in nobis, nempe caput, amplectens et undique tegens; ita etiam spes non sinit rationem concidere, sed rectam constituit tanquam caput, nihil externum in ipsum sinens cadere. Quandiu autem nihil in eam cadit, nec ipsa labitur. Is enim qui est his armis munitus, fieri non potest ut cadat. « Manent enim » fides, spes, charitas, tria hæc [1]. » Deinde cum dixisset, « Induite, et circumponite; » ipse apparat arma, et ostendit unde prodeant, fides, spes, et charitas, ut fiant fortiora. « Quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in » acquisitionem salutis per Dominum nostrum Jesum Chris» tum, qui mortuus est pro nobis [2]. »

IV. Quamobrem non ad hoc vocavit ut perderet, sed ut servaret. Quod autem hoc velit, undenam constat? Filium suum dedit pro nobis. Adeo desiderat ut nos salvi simus, ut Filium suum dederit, et non solum dederit, sed dederit ad mortem. Ex his cogitationibus, et considerationibus spes nascitur. Ne de te enim desperes, o homo, ad Deum veniens, qui propter te ne Filio quidem suo pepercit. Ne propter mala præsentia animum despondeas. Qui Unigenitum dedit ut te servaret, et eriperet a gehenna, cuinam de cætero parcet pro tua salute? Quamobrem oportet omnia bona sperare. Si enim iremus ad judicem nos judicaturum, et qui pro nobis tantam ostendisset dilectionem ut filium suum mactaret, non extimesceremus. Bona ergo speremus et magna. Caput enim et summam accepimus si credimus. Vidimus enim exemplum; diligamus: extremæ enim esset amentiæ, eum non diligere qui ita est affectus. « Ut sive vigilemus, sive dormiamus, si» mul cum illo vivamus. Propter quod consolemini invicem

[1] 1 Cor. XIII, 13. — [2] 1 Thess. V, 9, 10.

» et ædificate alterutrum, sicut et facitis[1]. » Et rursus alibi, sive vigilemus, sive dormiamus. Sed alterum illic dicit somnum, et hic alterum. Hic enim mortem dicit corporalem; illic vero incuriam circa vitam. Hoc est, pericula ne formidetis; etiamsi mortui fuerimus, vivemus. Ne desperes, quoniam es in periculo : habes pignus certum et validum. Si non nostri amore valde arderet, Filium suum non dedisset. Quamobrem etiamsi mortuus fueris, vives; nam ipse quoque est mortuus. Sive ergo mortui fuerimus, sive vivemus, cum ipso vivemus. Hoc est indifferens; nihil mea refert vivam-ne an moriar; cum illo enim vivemus. Omnia ergo agamus pro illa vita, omnia operemur ad illam aspicientes. Tenebræ est vitium, o dilecte, mors est, nox est, nihil videmus eorum quæ oportet; nihil agimus eorum quæ convenit. Sicut mortui sunt deformes et fœtidi; ita animæ eorum qui sunt in vitio, sunt plenæ multa immunditia. Clausi sunt eorum oculi : os est compressum; immobiles manent in lecto vitii. Imovero sunt miserabiliores iis quibus hæc accidunt. Nam isti quidem ad utraque sunt mortui : illi autem ad virtutem quidem nullo sunt sensu præditi, viventes autem ad vitium. Mortuum si quis percusserit, nont sentit, nec ulciscitur, sed sicut lignum aridum, ita etiam anima revera est arida, ut quæ vitam amiserit. Innumerabilia quotidie accipit vulnera, et nihil sentit, sed nullo dolore afficitur ad omnia. Non aberraverit si quis eos comparet furiosis, ebriis et delirantibus. Hæc autem omnia habet vitium, et omnibus adhuc graviora. Furioso multum ignoscitur a videntibus : non laborat enim morbo liberi arbitrii, sed solius naturæ. Ei autem qui degit in vitio, quomodo ignoscetur? Unde ergo vitium? Unde fit quod plures sunt mali? Dic mihi undenam est vitium morborum? Undenam interrogas tu?

[1] 1 Thess. v, 11.

Unde morbi? Unde est phrenesis? Undenam est gravis somnus? Annon ex segnitie et ignavia? Si morbi naturales habent initium ab eligente voluntate, multo magis qui sunt liberi arbitrii. Unde ebrietas? Annon ex animi intemperantia? Phrenesis, annon ex nimia febris vi? Febris autem, annon ex elementis quæ abundant in nobis? Eorum autem quæ sunt in nobis nimia elementorum abundantia, annon ex signitie et ex eo quod non attendatur? Quando enim vel defectu vel exuperatione eduxerimus humorum nostrorum immoderationem, ignem illum accendimus. Rursus, si accensam flammam pergamus despicere, rogum in nobis efficimus, quem ne possumus quidem extinguere. Ita etiam fit in vitio, quando ipsum incipiens non prohibemus, nec excindimus, neque ad finem ejus deinceps possumus pervenire, sed id nostras vires superat. Quamobrem rogo omnia ita agamus ut nunquam dormitemus. Non videtis quod cum custodes sæpe somno se parum dederint, eis magna custodia nihil profuit. Nam per illud paucum universum perdiderunt, magna data licentia ac securitate ei qui voluerit suffurari. Nam sicut nos non ita videmus fures sicut illi nos, ita etiam diabolus omnium maxime instat et insidiatur et stridet dentibus. Ne igitur dormitemus. Ne dicamus, Nihil mali ex hoc accidit, nihil ex illo. Unde non expectavimus, sæpe fuimus spoliati. Ita etiam in vitio, unde non expectavimus, periimus. Omnia diligenter, et accurate circumspiciamus, ne inebriemur, et non dormiemus. Ne nos expleamus deliciis, et non dormiemus. Ne ad ea quæ sunt externa insaniamus, et perseverabimus in sobrietate. Nos omni ex parte componamus, et sicut eos qui super funem intensum gradiuntur, ne parum quidem licet esse socordes; nam quod parum est, magnum affert damnum; eversus enim, statim præcipitatur et perit; ita nec licet nos esse socordes

et desides. Angustam ingredimur viam præcipitiis undique circumdatam, quæ simul duos non capit pedes. Vides quanta sit nobis opus diligentia? Annon vides eos qui inter duo præcipitia pergunt, non solum pedes munire, sed etiam oculos. Nam etsi alibi videtur attendere, etiamsi pes firmo hæreat vestigio, a profundo caligans oculus universum dejicit. Sed sibi oportet et suo gressui attendere; propterea dicit: Neque ad dexteram, neque ad sinistram. Magnum est vitii profundum, magna præcipitia, magnæ inferius tenebræ, angusta via: attendamus cum timore, cum tremore ambulemus. Nullus via ejusmodi ingrediens est in risum effusus, neque gravatur ebrietate, sed in sobrietate et jejunio ea via ingreditur. Nullus hac via incedens aliquid affert superfluum. Præclare enim cum eo agitur si succinctus, et expeditus possit evadere. Nullus suos impedit pedes, sed liberos dimittit et solutos.

V. Nos autem cum nos ipsos curis alligemus innumerabilibus, et onera innumerabilia quæ ad hanc vitam pertinent gestemus, hiantes et effusi, quomodo expectamus angustam hanc vitam ingredi? Non autem utrumque dixit; Est angusta: sed cum admiratione: « Quam angusta est » illa via[1]; » hoc est, valde angusta. Hoc nos quoque facimus in iis quæ habentur in magna admiratione: et rursus, Arcta est, inquit, via quæ ducit ad vitam, et recte dixit, arcta. Quando enim et verborum, et cogitationum, et Actionum, et omnium debemus rationem reddere, revera est angusta. Angustiorem autem eam facimus, dum nos ipsos extendimus et dilatamus, et pedes effundimus. Nam quæ est angusta quidem, est quilibet difficilis: maxime autem ei qui est obesus. Nam qui se ipsum quidem macerat, ne sentit quidem angustias. Quamobrem qui meditatus fuerit comprimi et affligi, ne ægre quidem feret si

[1] Matth. VII, 14.

comprimatur. Ne ergo expectet quispiam fore ut in otio et quiete cœlos videat : fieri enim non potest. Nemo speret cum deliciis viam angustam ingredi, non potest enim hoc esse. Nemo in lata via incedens, vitam speret. Cum ergo videris balneas, mensam sumptuosam habentem quempiam et magno stipatum satellitio, esse in deliciis, ne te miserum pronunties quod ea tibi non suppetant, sed illum dele, quod perdita via incedat. Quid enim prodest hæc via, cum desinat in afflictionem? Quid autem lædunt illæ angustiæ, cum veniant ad quietem et animi relaxationem? Dic quæso, si quispiam vocatus ad regiam per angustos ingrediatur angiportus et præcipitia, alius autem abductus ad mortem trahatur per medium forum, quem beatum dicemus? quem deflebimus? Annon eum qui per viam angustam ingreditur? Ita nunc quoque non eos beatos pronuntiemus qui vivunt in deliciis, sed eos qui non deliciantur. Hi properant ad cœlum, illi ad gehennam. Et fortasse multi ex ipsis etiam ridebunt quæ a nobis dicuntur. Ego autem ideo maxime fleo et lugeo, quod nesciant propter quænam ridere oporteat, et pro quibus maxime oporteat flere et lamentari, sed omnia confundunt et turbant. Propterea ego ipsos defleo. Quid dicis, o homo? es resurrecturus, et eorum quæ gesseris rationem redditurus, et ultimum daturus supplicium : horumque nullam habes rationem, meditaris autem ventri indulgere et inebriari, et ad hæc rides? Sed ego te defleo, ut qui sciam quæ mala te maneant, et supplicium quod te est excepturum, et ideo magis fleo quod tu rides. Luge mecum, tua mala mecum deplora. Dic mihi, si quis ex tuis necessariis tibi perierit, annon eos qui propter ejus decessum rident, et aversaris, et inimicos reputas : eos autem qui flent et tecum lugent, diligis? Ita-ne si jaceat uxor mortua, risum avertis : tibi autem morte affecta anima, lacryman

tem aversaris, ipse autem rides? Vide quomodo nos affecerit diabolus, ut nobis ipsis simus inimici et hostes. Tandem resipiscamus, circumspiciamus, vigilemus, vitam æternam apprehendamus, profundum somnum excutiamus : est judicium, est supplicium, est resurrectio, et examinatio eorum quæ gesta sunt. « Dominus venit in nubibus, ignis in conspectu ejus ardebit, et in circuitu procella vehemens[1], » inquit; fluvius ignis ante ipsum trahitur, vermis qui non extinguitur, tenebræ exteriores, stridor dentium; etiamsi millies hæc ægre feratis, ego non cessabo dicere. Nam si lapidibus appetiti Prophetæ non silebant : multo magis nobis ferendæ sunt inimicitiæ : et non est vobiscum loquendum ad gratiam, ne si vos deceperimus, ipsi discindamur. Ilic est supplicium immortale, cujus nullum afferri poterit solatium, nullus est ibi qui defendat. « Quis miserebitur, inquit, incantatoris morsi a serpente[2]? » Cum nos nostri ipsorum non misereamur, quis, dic quæso, miserebitur? Si videris quempiam se ense transadigentem, ei-ne poteris unquam parcere? Nequaquam. Multo magis cum adsit recte gerere, et non recte geramus, quis nobis parcet? Nemo. Nostri misereamur cum Deum precemur, dicentes : Miserere mei, Domine, nobis ipsis dicamus, et nostri ipsorum misereamur. Est in nostra potestate, ut Deus nostri misereatur. Ipse hoc nobis donavit. Si agamus quæ sunt digna misericordia, quæ digna sunt ejus benignitate et clementia, Deus nostri miserebitur. Si autem nostri non misereamur, quis nobis parcet? Miserere proximi, et Deus ipse tui miserebitur. Quam multi quotidie accedunt dicentes : Miserere mei, et ne converteris quidem? Quot nudi, quot manci et mutilati, et non inflectimur, per eorum supplicationes? Quomodo ergo vis misericordiam consequi, cum ipse nihil

[1] Psal. XLIX, 3. — [2] Eccli. XII, 13.

facias dignum misericordia? Simus clementes et benigni, simus misericordes, ut sic Deo placeamus, et assequamur bona promissa iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto, gloria, potestas, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

CAPUT V.

Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos qui laboran inter vos, et præsunt vobis in Domino, et monent vos et habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum; pacem habete cum eis[1].

I. Necesse est ut qui præest, multas habeat simultatum occasiones, sicut medici necesse habent in multis molesti esse ægrotis, et cibos et medicamenta parantes quæ voluptatem quidem non habent, sed multam utilitatem; et sicut patres crebro filiis sunt molesti; ita etiam doctores, et multo magis. Nam medicus quidem etiamsi ab ægrotis ha beatur odio, a cognatis tamen et propinquis ejus placide excipitur; et sæpe ab eo qui ægrotat. Pater quoque tam natura quam externis fretus legibus magna facilitate utitur suo in filios imperio, et si invitum castigaverit et increpaverit, nemo est prohibiturus : sed nec ille ipse eum audebit ex adverso aspicere. In sacerdote autem magna est difficultas. Atque primum quidem debet imperare ac præesse

[1] 1 Thess. v, 12, 13.

volentibus, qui ei gratiam habeant quod imperet. Fieri autem non potest ut hoc cito accidat. Nam qui arguitur et reprehenditur, cujusmodicumque sit, omnino mittens habere gratiam, est infensus. Similiter faciet et is cui suadetur, qui monetur, et rogatur. Si itaque dixero : Pecunias tuas effunde in egentes, dixi quid grave et molestum. Si dixero : Seda iram, animi extingue furorem, nefariam compesce libidinem, ex deliciis aliquam partem amputa, sunt omnia gravia et molesta. Et si castigavero socordem et ignavum, aut abduxero ab Ecclesia, aut ei communibus precibus interdixero, dolet, non quod ab iis exciderit, sed propter commune probrum ac dedecus. Nam hoc quoque est morbi incrementum, quod prohibiti a spiritualibus, non dolemus propter bonorum tantorum privationem, sed propter eorum qui vident pudorem : rem ipsam non horremus, nec extimescimus. Propterea de his Paulus multa susquedeque disserit. Et Christus quidem eos cum tanta subdidit necessitate ut diceret : « Super cathedram Mosis » sederunt Scribæ et Pharisæi. Quæcumque ergo vobis di- » xerint ut servetis, servate. Secundum opera autem eorum » nolite facere[1]. » Et rursus, quando curavit leprosum, dicebat : « Vade, ostende te sacerdoti, et offer munus tuum » quod præcepit Moyses eis in testimonium[2]. » Atqui tu dicis : Facitis cum filium gehennæ duplo magis quam vos. Propterea dixi, inquit : Quæ faciunt nolite facere. Omnem ergo exclusit prætextum et occasionem ei qui est subjectus imperio. Hic etiam ad Timotheum scribens dicebat : « Qui » recte præsunt presbyteri, duplici honore digni habean- » tur[3]. » Ad Hebræos quoque scribens dicebat : « Obedite » præpositis vestris, et eis cedite[4]. » Et hic rursus : « Rogamus » autem vos, fratres, ut noveritis eos qui laborant inter vos, » et præsunt vobis in Domino. » Nam quoniam dixit : « Ædi-

[1] Matth. xxiii, 2. — [2] Id. viii, 4. — [3] 1 Tim. v, 17. — [4] Hebr. xiii, 17.

» ficate alterutrum, » ne existimarent quod ad doctoris dignitatem eos provexerit, subjunxit, ac si diceret : Sed videte quod vobis permiserim alter alterum ædificare. Fieri enim non potest ut doctor dicat omnia. « Eos qui laborant, in- » quit, inter vos, et præsunt vobis in Domino, et monent » vos. » Quomodo, ergo, inquit, non est absurdum? Quid dicis? Si homo quidem patrocinium suscipiat et te defendat apud hominem, omnia agis, et omnem ei habes gratiam : hic autem apud Deum tui patrocinium suscipit et te defendit, et ei non habes gratiam? Et quomodo, inquit, me defendit? Quoniam pro te precatur, et dono quod per baptismum datur tibi inservit, visitat, hortatur et monet, et media nocte si vocaveris venit. Is vero nihil aliud quam perpetuo tibi est in ore, et quæ tu in eum congeris fert maledicta. Quænam eum pressit necessitas? Recte-ne fecit, an male? Tu quidem et habes uxorem, et te exples deliciis, et vitam sectaris deditam mercaturæ. Sacerdos autem in hoc suum contulit negotium : nulla est ei alia vita quam ut versetur in Ecclesia. « Ut habeatis, inquit, illos abundan- » tius in charitate propter opus illorum. Et pacem habete » cum ipsis. » Vides quomodo noverit ea quæ oriuntur dissidia. Non dicit solum, diligite, sed, abundantius, sicut filii patres. Per eos enim generati estis æterna generatione; per ipsos estis regnum assecuti, per manus ipsorum fiunt omnia, per ipsos vobis portæ cœlestes aperiuntur. Nemo seditionem agitet, nemo contendat. Qui Christum diligit cujusmodicumque sit sacerdos, eum diliget, quod per eum sit veneranda assecutus sacramenta. Dic mihi, si velles videre regiam multo auro splendentem, et gemmarum fulgore coruscantem, inveneris autem eum qui habet claves, ille vero rogatus statim aperuerit, et intromiserit, annon ipsum omnibus præponeres, non æque atque oculos amares, non osculareris? Hic cœlum tibi aperuit, et non

oscularis, non amplecteris? Si uxorem habeas, non eum maxime diligis qui eam tibi conciliavit? Ita si Christum diligis, si diligis regnum cœlorum, agnosce per quos id habueris. Propterea inquit, « Propter opus illorum pacem » habete cum eis. Rogamus autem vos, fratres, corripite » inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, » patientes estote ad omnes[1]. »

II. Hic alloquitur eos qui præsunt : admonete, inquit, inordinatos; id est, ne ex potestate, inquit, increpate, nec ex arrogantia; cum æquitate, cum mansuetudine, « Conso- » lamini pusillanimes : suscipite infirmos, patientes estote » ad omnes. » Nam qui acriter reprehensus de se desperat, fit audacior despiciens. Propterea oportet admonitione dulce reddere medicamentum. Quinam autem sunt inordinati? Ii plane qui agunt præter quod Deo videtur. Est enim militari ordine ipse Ecclesiæ ordo congruentior et convenientior. Quamobrem et maledicus est inordinatus, et ebriosus inordinatus, et avarus, et omnes qui peccant. Non enim ordinate incedunt in acie, sed prave; ideo evertuntur. Cæterum est aliud quoque genus malorum, non tale quidem, sed ipsum quoque vitium, nempe dissensio. Nam ipsa quoque similiter perdit atque socordia et segnities. Qui non fert contumeliam, est pusilli animi. Qui non fert tentationem, est pusilli animi. Hic est qui supra petram est seminatus. Est et aliud genus, nempe infirmitatis : « Suscipite, inquit, infirmos. » Infirmos dicit circa fidem : circa illam enim infirmitas esse potest. Sed vide quomodo non sinat eos haberi despicatui. Alibi quoque scribens dicebat : « Infirmos in fide suscipite[2]. » Etenim in nostris corporibus infirmam partem non sinimus perire. « Patientes, » inquit, estote ad omnes; » quid ergo? etiam erga inordinatos. Nullum enim medicamentum doctori magis quam

[1] 1 Thess. v, 14. — [2] Rom. xiv, 1.

hoc convenit : nullum est magis aptum ei qui paret. Plane potest pudorem incutere ei etiam qui est omnium ferissimus et impudentissimus. « Videte ne quis malum pro malo alicui » reddat. » Si malum pro malo non est reddendum, multo minus malum pro bono; multo magis si nullum prius fuerit malum, non est malum reddendum. Sed iste, inquit, est improbus, et me multis affecit injuriis : vis illum ulcisci? ne ei par pari referas. Sine abeat impune. Satis-ne est huc usque? Nequaquam. « Sed semper quod bonum est » sectamini invicem, et in omnes. » Hæc major est philosophia, non solum mala malis non rependere, sed bona. Hæc enim revera est ultio, et illi damnum afferens, et tibi utilitatem; imo illi quoque magnam, si velit, utilitatem. Et ne existimes hoc dictum esse de fidelibus solum, propterea dicit : Et invicem, et in omnes. « Semper » gaudete. » Hoc de tentationibus quæ pariunt afflictionem. Audite quicumque incidistis in paupertatem, et qui in res adversas; ex his enim nascitur gaudium. Quando enim hoc sumus animo, ut nullum ulciscamur, sed omnes afficiamus beneficio, quomodo quæso poterit subire stimulus doloris? Qui enim dum male afficitur sic lætatur, ut beneficiis se lædentem ulciscatur, quomodo de cætero poterit mœrore affici? Et quomodo potest, inquit, hoc fieri : Si velimus, fieri potest. Deinde etiam viam ostendit. « Sine intermis- » sione orate, in omnibus gratias agite. Hæc est enim volun- » tas Dei[1]. » Semper gratias agere, hoc est animi philosophici. Passus es aliquid mali? Sed si velis, non est malum. Age Deo gratias, et mutatur malum in bonum. Dic tu quoque sicut Job : « Sit nomen Domini benedictum in sæ- » cula[2]. » Quid enim, dic mihi? tale passus es? Invasit morbus, sed non est novum nec alienum; est enim nobis corpus mortale et patibile. At tibi accedit egestas pecuniæ?

[1] 1 Thess. v, 17, 18. — [2] Job. 1, 21.

Sed ea et acquiri et amitti potest, et hic manet. At tibi insidias pararunt inimici, et te sunt calumniati? Sed nos in his injuriam non accepimus, sed illi qui fecerunt. « Anima » enim, inquit, quæ peccat, ipsa morietur[1]. » Peccavit autem non qui male est passus, sed qui male fecit. Eum ergo qui est mortuus non oportet ulcisci, sed pro eo orare, ut ipse a morte liberetur. Non videtis quod apis in stimulo moriatur? Per hoc animal nos erudit Deus, ne propinquos modestia afficiamus. Ipsi enim prius mortem accipimus. Illos quidem fortasse parum molestia affecimus : ipsi autem non amplius vivemus, sicut nec illud animal : Atqui Scriptura id laudat dicens : « Quam operatrix est apis[2], » cujus opus reges, et privati ad sanitatem adhibent. Sed nihil eam protegit ut non moriatur, sed omnino pereat oportet. Si eam autem male facientem non liberant reliqua, quibus præcellit, multo magis nos. Ferarum enim sævissimarum est illud, quod cum nullus te injuria afficiat, tu prior injuriam facias, imo ne ferarum quidem illud est. Nam si illas siveris pasci in solitudine, et non in angustum adductas adegeris ad necessitatem, nunquam te lædent, neque accedent, neque mordebunt, sed viam suam abibunt.

III. Tu autem cum sis homo ratione præditus, tantoque imperio, honore, et gloria ornatus, ne feras quidem imitaris in eos qui sunt ejusdem generis, et fratrem injuria afficis, et exedis. Et quomodo te poteris defendere? Non audis Paulum dicentem : « Cur non potius injuriam acce- » pistis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos inju- » riam facitis et fraudatis : et hoc fratribus[3]. » Vides quod in male faciendo sit male pati, et in male patiendo beneficio affici? Nam, dic quæso, si quis maledicto appeteret magistratus, si quis contumelia afficeret eos qui domina-

[1] Ezech. XVIII. — [2] Eccli. XI, 3. — [3] 1 Cor. VI, 7.

tum obtinent, cuinam facit injuriam? Sibi-ne, an illis? Est perspicuum quod sibi faciat. Ita ne qui magistratum quidem afficit contumelia, non illum, sed se ipsum contumelia afficit; qui autem hominem contumelia afficit, in ipso Christum non afficit contumelia? Nequaquam, inquit. Quid dicis? Qui imagines imperatoris appetit lapidibus, quosnam appetit lapidibus? annon se ipsum? Si is qui regis terrestris imaginem lapidibus appetit, se ipsum appetit lapidibus: qui Christi autem imaginem contumelia afficit; est enim homo Dei imago, non se ipsum afficit injuria? quandiu pecunias amabimus? non cessabo adversus eas clamare: hæ enim sunt malorum omnium causæ. Quousque nulla nos capit satietas inexplebilis hujus cupiditatis? Quidnam pulchri bonive habet aurum? totus plane stupeo: hoc plane quædam sunt præstigiæ, aurum et argentum a nobis in tanto honore haberi. Atque animarum quidem nostrarum nos nullam habemus rationem, inanimas autem imagines valde colimus. Undenam orbem terræ invasit hic morbus? Quis eum poterit exterminare? Quænam ratio immanem hanc belluam excindere et penitus delere poterit? Insita est in animis hominum cupiditas, etiam eorum qui videntur esse pii ac religiosi. Evangelicorum nos pudeat præceptorum: Verba sita sunt solum in scriptura, factis autem nusquam apparent. Sed quid speciose dicitur a multis? Habeo, inquit, filios, et metuo ne ipse veniam in necessitatem famis et egestatis, ne aliis egeam: pudet me mendicare. Propterea ergo facis ut alii mendicent? Non possum, inquit, esurire. Propterea alios in famem conjicis? Scis quam grave sit mendicare, quam grave fame perire? Parce fratribus tuis. Te pudet esurire, dic mihi, nec te pudet rapere? Times ne fame pereas, alios autem non vereris perimere? Atqui esurire quidem nec probrum habet nec crimen: in ea autem alios conjicere, non solum affert

probrum, sed etiam ultimum supplicium. Hæc omnia sunt prætextus, verba et nugæ. Nam quod filiorum causa hæc non faciatis, testantur qui filios quidem non habent, nec habebunt, non secus tamen vexantur et affliguntur, et tantas complectuntur divitias, quantas si eas relicturi essent mille filiis. Non est sollicitudo de filiis quæ reddit pecuniæ avidum, sed morbus animi. Propterea et multi qui non habent filios, laborant insano amore pecuniæ; alii autem numerosam habentes sobolem, etiam quas habent facultates despiciunt: illi in illo die te accusabunt. Nam si susceptorum filiorum necessitas vim afferret ad colligendas pecunias, oporteret illos idem habere desiderium, eamdem cupiditatem. Si autem non habemus, furimus, non propter filiorum multitudinem, sed propter avaritiam, et pecuniæ cupiditatem. Et quinam sunt, inquit, qui cum filiis pecunias despiciunt? Multi, et crebro. Si vis autem, dicam etiam de veteribus. Annon Jacob habuit duodecim filios? Annon vitam egit mercenarii? Annon injuria afficiebatur a socero? Num magnus liberorum numerus coëgit eum ut quod non debuit caperet consilium? Quid vero Abraham? annon cum Isaac alios quoque multos habuit filios? Quid ergo? annon ea quæ habebat peregrinis possidebat? Vides quod non solum injuriam non faciebat, sed suis etiam bonis cedebat, non solum bene faciens, sed etiam sua sponte injuria affectus a filio fratris. Nam propter Deum ferre, dum tua tibi rapiuntur, multo est majus quam bene facere. Quare? Nam hoc quidem est fructus animi et liberi arbitrii: unde etiam fit facile. Hoc vero est insultus et violentia, et facilius quispiam sua sponte decies mille prodegerit talenta, et existimabit se nihil grave esse passum, quam si ei invito rapti fuerint tres oboli, placide feret. Quamobrem hoc est magis animæ philosophia. Hoc autem videmus Abrahamo usuvenisse. « Vidit enim, inquit, Lot circum-

» circa sitam regionem, et irrigabatur sicut paradisus Dei, » et eam elegit[1]. » Ille autem non contradixit. Vides quod non solum non faciebat injuriam, sed etiam injuria afficiebatur? Quid tuos filios accusas, o homo? Non propterea nobis Deus dedit filios, ut aliena raperemus. Vide ne hoc dicens Deum irrites. Nam si dicis eos esse tibi auctores et causas rapinæ et avaritiæ, timeo ne eis priveris, ut qui lædant et insidientur. Deus dedit tibi filios ut tui curam gerant in senectute, ut virtutem a te discant.

IV. Nam propterea genus hominum ita Deus voluit consistere, duo maxima apparans : unum quidem, patres magistros et doctores constituens; alterum autem, magnam ingenerans dilectionem. Si enim temere gignerentur homines, nullus adversus alium affectum haberet. Nam si nunc cum sint patres et filii et nepotes, multi multos non curant, multo magis tunc. Propterea filios tibi dedit Deus. Ne accuses ergo filios. Si autem ii quibus sunt filii, nullam habent defensionem et excusationem, ii qui nullos habent et cruciantur in colligendis divitiis, quidnam habent quod dicant? Sed ii quoque dicunt aliquid quod caret omni defensione. Quidnam autem hoc est? Ut pro filiis, inquit, monimentum habeamus divitias. Plane res est valde ridicula. Pro filiis, inquit, domus erit immortalis memoria gloriæ meæ. Non tuæ gloriæ, o homo, sed tuæ avaritiæ erit memoria. Non vides quomodo nunc multi præclaras domos obeuntes hæc dicunt inter se : Quam multa iste nefarie circumveniendo acquisivit, quam multa rapuit ut hanc domum ædificaret? Et nunc ille quidem factus est pulvis et cinis : ipsa vero hæreditaria forte alii obtigit. Non tuæ ergo gloriæ, sed avaritiæ relinquis memoriam. Et corpus quidem tuum humi est conditum, avaritiæ autem memoriam, quæ diuturnitate temporis latere poterat, non

[1] Gen. XIII, 10.

sinis, sed ut eruatur et effodiatur per domum efficis. Quandiu enim ea steterit a te habens denominationem, et quæ tua esse dicatur, plane necesse est ut omnium ora adversus te sint aperta. Vides quod melius sit nihil habere, quam talem sustinere accusationem? Et hæc quidem hic; illic autem, dic quæso, quid faciemus, tam multorum dominium hic assecuti, ex iis autem quæ habemus, vel nihil, vel pauca admodum impertiti, quomodo quæ injuste et per avaritiam a nobis sunt acquisita exuemus? Nam qui vult avare parta exuere, non pauca dat ex multis, sed multis partibus plura iis quæ rapuit, et desistit rapere. Audi quid dicat Zacchæus, «Et eorum quæ rapui reddo quadru»plum[1]. » Tu autem decies mille rapiens talenta, si paucas vix dederis drachmas, te totum reddidisse existimas, et ita es affectus tanquam plura dederis. Atqui oportet enim et illa ipsa reddere, et ex iis quæ domi tuæ sunt alia addere. Sicut enim fur non illa sola redens se defendit; sed etiam sæpe addens animam, sæpe autem transigit longe pluribus datis: ita etiam avarus. Avarus enim est fur et latro, illo multo sævior et immanior, quo etiam magis accedit ad naturam tyranni. Nam ille quidem, quod et clanculum et noctu aggrediatur, ex audacia sceleris multum amputat, ut qui et erubescat et timeat peccare; iste autem omnem exuens pudorem, nudo capite in medio foro bona omnium rapit, ut qui simul sit fur et tyrannus. Non muros fodit, non lucernam extinguit, nec arculam aperit, nec signacula evertit. Sed quid? Ea facit quæ sunt his juveniliora: videntibus iis quibus fit injuria, per portam ejicit, cum libertate et fiducia omnia aperit, cogit hos ipsos sua exponere: adeo vehemens, et exuperans est ejus violentia. Iste est illis longe impurior ac sceleratior, quo est impudentior et magis tyrannicus. Nam qui dolo quidem aliquid est passus,

[1] Luc. XIX, 8.

dolet quidem, sed non parvum habet solatium, quod ille ipse qui injuria afficit extimescat; iste autem qui male passus, etiam despectui habetur, vim ne ferre quidem poterit: magis enim irridebitur. Dic mihi, si quis clanculum cum muliere admitteret adulterium, alius autem vidente marito hoc fecisset, quis majori dolore affecisset, et ad mordendum fuisset aptior? Nonne hic? Nam hic quidem cum eo quod male fecit etiam illum habuit despectui: ille autem, si nihil aliud, ostendit se timuisse eum qui fuerat affectus injuria. Ita etiam in pecuniis, qui clam quidem accepit, eo ipso honoravit, quod clam acciperet. Qui autem aperte et publice, cum damno probrum etiam intulit, et dedecus. Cessemus ergo aliorum bona rapere et paupères et divites. Non solum enim hæc loquor divitibus, sed etiam pauperibus. Nam ipsi quoque eorum bona rapiunt qui sunt se pauperiores, et ditiores et potentiores opifices eos venumdant, qui sunt egentiores et pauperiores, caupones caupones et omnes qui sunt in foro. Itaque omnium volo injustitiam eliminare. Non enim in mensura eorum quæ rapiuntur, et furto auferuntur, sed in furantis voluntate et arbitrio consistit injuriam facientis maleficium. Quod autem isti sint magis fures, et plura habendi cupiditatis magis laborent vitio ii, qui nec parva despiciunt, scio et memini me apud vos dicere, si vos meministis. Sed de his nihil accurate dicamus. Sint ii quoque perinde atque divites. Erudiamus animum ut deinceps non majora concupiscat, quod est amplius non appetat. In cœlestibus vero nunquam habeat terminum illud amplius desiderium, sed plus semper unusquisque appetat. In terra vero ad usum et sufficientiam consistat unusquisque, et nihil quærat amplius, ut sic possimus quæ vere bona sunt assequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto, gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

CAPUT V.

Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere. Omnia autem probate, quod bonum est tenete. Ab omni specie mala abstinete vos [1].

I. Crassa quædam caligo, tenebræque, et nubes offusa est universæ terræ, idque significans dicebat Paulus : « Fuimus enim aliquando tenebræ [2]. » Et rursus : « Vos, » fratres, non estis in tenebris, ut dies vos tanquam fur » comprehendat [3]. » Quoniam ergo nox est, ut ita dicam, luna carens, et in hac nocte ambulamus; dedit nobis Deus præclaram lampadem, ut qui Spiritus sancti gratiam in nostris animis accenderit. Sed hanc lucem alii quidem acceptam splendidiorem fecerunt lætamque et hilarem, ut Petrus, ut Paulus, ut omnes illi sancti. Alii autem etiam extinxerunt, ut quinque virgines, ut illi qui circa fidem fecerunt naufragium, ut qui Corinthi est scortatus, ut Galatæ aversi. Propterea nunc dicit Paulus : « Spiritum nolite » extinguere; » hoc est, gratiam; ita enim mos est ei vocare et gratiam Spiritus. Eam autem extinguit vita immunda. Ut enim si quispiam in hanc lucernæ lucem, et aquam et terram infuderit, lucernam extinguit, etiamsi nihil horum fecerit; sed oleum tantum exemerit : ita etiam in charismate, seu dono gratiæ; si terrena, et diffluentium rerum curas insperseris, Spiritum extinguis : et si

1 Thess. v, 19-22. — 2 Ephes. v, 8. — 3 1 Thess. v, 4.

nihil tale feceris, alicunde autem adveniens irruerit tentatio vehemens tanquam spiritus aliquis, et flamma non sit vehemens, aut multum habens olei, aut foramen non obstruxeris, aut ostium non clauseris, pereunt omnia. Quid est autem foramen? Sicut in lucerna, ita etiam in nobis, oculus et auris. Ne sinas ut in eos irruat vehemens spiritus nequitiæ, quoniam lucernam extinguit, sed obtura timore Dei. Os est ostium : claude et obsera, ut et lucem præbeat, et externam repellat irruptionem. Ut, exempli causa, te contumelia affecit quispiam, maledicto appetivit? Os claude. Nam si aperueris, ventum excitas. Non vides in ædibus, quando ex adverso, et directe steterint duæ januæ, sitque ventus vehemens, si alteram clauseris, et adversus non fuerit flatus, nihil potest ventus, sed magna pars ejus virium præciditur? Ita nunc quoque, duæ sunt januæ, os tuum, et ejus qui te contumeliis afficit, et convitiis. Si tuam clauseris, et flatum adversum non dederis, extinguis totum spiritum; sin autem aperueris, non potest cohiberi. Ne eum ergo extinguamus. Sæpe autem contingit, ut etsi nihil irrumpat, extinguatur flamma, cum defecerit oleum; quando eleemosynam non facimus, extinguitur spiritus. Etenim ad te venit a Dei eleemosyna et misericordia. Deinde videt aput te non esse hunc fructum, et avolat; non manet enim in anima immisericordi. Extincto autem spiritu, reliqua scitis qui ambulastis in nocte in qua non lucet luna. Si autem viam quæ fert a terra in terram noctu ire est difficile, quomodo est tutum ingredi via quæ a terra ducit in cœlum? Nescitis quam multi sint dæmones in hoc spatio? quam multæ feræ? quam multa spiritualia nequitiæ? Atque si illam quidem habeamus lucem, nihil nos poterunt lædere. Sin autem illam extinxerimus, nos cito consumunt, cito omnia nostra auferunt. Nam latrones quoque extincta lucerna latrocinan-

tur. Nam illi quidem vident in his tenebris, quoniam agunt quæ sunt tenebrarum : nos autem non sumus assueti illi luci. Ne ergo hanc extinguamus. Omnis mala actio extinguit hanc lucem : et maledictum, et contumelia et quidquid dixeris. Sicut enim in igne, quidquid est ab eo alienum, illam perimit; id autem eum accendit quod est illi cognatum : sic et in luce; si quid est siccum, si quid calidum, si quid ignitum, id accendit flammam spiritus. Nihil ergo frigidum inferamus, nec humidum : hæc enim ea perimunt. Est etiam alia expositio. Multi apud ipsos, alii quidem vere prædicebant, alii vero falsum dicebant. Hoc etiam dicit in Epistola ad Corinthios, eum propterea dedisse discretionem spirituum[1]. Nam cum sceleratus sit diabolus, voluit per hoc donum prophetiæ evertere universitatem Ecclesiæ. Nam quia ambo futura prædicebant, et dæmon, et spiritus; sed ille quidem falsum dicens, hic autem verum; nusquam poterat alterutrius accipi signum et indicium; sed impune utrique dicebant ut Jeremias et Ezechiel. Sed cum venisset tempus, probati fuerunt, et deprehensi; dedit etiam discretiones spirituum. Quoniam ergo tunc quoque apud Thessalonicenses multi prophetabant, quos etiam innuit dicens : « Ne terreamini neque per sermonem, neque per » Epistolam, tanquam per nos, quasi instet dies Domini[2] ; » cum hic dixisset, « Spiritum nolite extinguere, » opportune adjecit sequentia, « Prophetias nolite spernere ; » hoc est, non quoniam sunt apud vos aliqui pseudo-prophetæ, hos quoque prohibeatis, et aversemini. « Nolite eos extin- » guere, » hoc est, « Prophetias nolite spernere. »

II. Vides quod hoc sit quod dicit : « Omnia probate. » Quoniam autem dixit, « Prophetias nolite spernere, » ne existimarent eum omnibus aperuisse suggestum; « Om- » nia, inquit, probate; » hoc est, eas quæ vere sunt pro-

[1] 1 Cor. XII, 10. — [2] 2 Thess. II, 2.

phetiæ. « Quod bonum est tenete; ab omni specie mala » abstinete. » Non ab hac aut illa, sed ab omni : et vera et falsa, ut cum examinatione discernatis, et ab illis abstineatis, his vero adhæreatis. Ita enim et illorum vehemens erit odium, et horum amor, quando non leviter et citra examen, sed exacte et accurate omnia fecerimus. « Ipse » autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, et integer » spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in ad- » ventu Domini nostri Jesu Christi servetur [1]. » Vide Doctoris benevolentiam. Post admonitionem preces quoque subjungit; non solum sermone, sed etiam in litteris. Opus est enim et consilio et precibus. Propterea nos quoque prius consulentes, tunc pro vobis preces fundimus, et hoc sciunt qui sunt sacris initiati mysteriis. Sed Paulus quidem merito hoc faciebat, magnam apud Deum habens fiduciam, et loquendi libertatem. Nos autem et pudore suffusi sumus, et fiduciam non habemus. Sed quoniam ad hoc constituti, et ordinati sumus, hoc agimus, cum indigni quidem simus et assistere, et vel ultimorum discipulorum locum tenere. Quoniam autem etiam per indignos operatur gratia, non propter ipsos, sed propter eos quibus sunt profutura, nostra afferimus. « Sanctificet vos, » inquit, per omnia, et integer spiritus vester, et anima, » et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu » Christi servetur. » Spiritum quid hic dicit? Charisma seu donum gratuitum. Nam si recesserimus splendidas habentes lampades, ingrediemur in sponsi thalamum. Sin autem extinctas, nequaquam. Propterea dicit: « Integer vester » spiritus. » Illo enim manente integro, et is manet, et anima, inquit, et corpus. Neque enim ipsa aliquid malum accipit, nec illud. « Fidelis est qui vocavit vos, qui etiam » faciet [2]. » Vide humilitatem. Nam quoniam vocatus est:

[1] 1 Thess. v, 23. — [2] Ibid. 24.

Ne existimetis, inquit, quod hoc fiat ex meis precibus, sed ex proposito quo vos vocavit. Si enim vocavit ad salutem, est autem verus, omnino salutem dabit cum velit. « Fratres, orate pro nobis [1]. » Papæ! quanta humilitas! Sed ille quidem hoc dicebat propter humilitatem; nos autem non propter humilitatem, sed propter multam utilitatem, et ex vobis magnum aliquod lucrum volentes accipere, dicimus: Orate etiam pro nobis. Nam etsi non magnam nec admirandam a nobis accipitis utilitatem, sed tamen propter ipsum honorem, propter ipsam appellationem. Habuit quispiam aliquando filios, et tamen etiamsi ipse eos nihil juverit, sed tamen quoniam fuit pater, hoc forte eis improperat, dicens : Uno die non sum a vobis vocatus pater. Propterea nos quoque dicimus: Orate etiam pro nobis, non temere hoc dicens, sed vestras preces valde desiderans. Si enim sum obnoxius omnium vestrum curam gerere, et sum redditurus rationem : multo magis debeo vestras assequi preces. Propter vos sum magis obnoxius reddendis rationibus, et vos ergo mihi debetis majus dare auxilium. « Salutate fratres omnes in osculo » sancto [2]. » Papæ! quantus ardor ! Papæ! quæ mens et quis animus! Quoniam cum esset absens, hoc osculo eos salutare non poterat, per alios eos salutat. Sic nos facimus, ut quando dicimus: Pro me eum osculare. Ita vos quoque tenete ignem charitatis; non enim sustinet locorum intervalla, sed etiam per medias vias se ipsam extendit, et adest ubique. « Adjuro vos per Dominum ut legatur Epistola hæc omnibus sanctis fratribus [3]. » Hoc quoque maxime est desiderii, non adeo doctrinæ; ut illos quoque, inquit, alloquar. « Gratia Domini nostri Jesu » Christi vobiscum. Amen [4]. » Non leviter præcepit, sed adjurans, et hoc quoque ex ferventi animo, ut etiamsi

[1] 1 Thess. v, 25. — [2] Ibid. 26. — [3] Ibid. 27. — [4] Ibid. 28.

ipsum despexerint, propter adjurationem faciant quod fuerit præceptum. Ejus rei magnum habebant metum: nunc autem hoc quoque est conculcatum. Et sæpe contingit ut puer flagris cædatur et Deum adjuret et Christum ejus, et dicat : Ita Christianus moriaris, et nemo attendat, nemo advertat et curet. Sin autem per proprium adjuret filium, statim et invitus et stridens dentibus, iram remittit. Alius rursus dum trahitur, et in medio foro abducitur, astantibus et Græcis et Judæis, maxime horrendis eum qui abducit adjurat sacramentis, et nemo attendit. Quid non dicent Græci, quando fidelis adjurat fidelem et Christianum, et nulla ejus habetur ratio, sed etiam despicimus?

III. Vultis rem vobis narrem, quam ipse audivi? neque enim rem fingens dico, sed auditam a viro fide digno. Ancilla quædam cuidam viro improbo et impuro fugitivo conjuncta, ipsa, cum vir ejus multum peccasset, et a domina esset vendendus; majora enim erant peccata quam ut ei dari posset venia; et mulier erat vidua, et eum castigare, cum ejus domum perderet, non poterat; sed statuerat vendere; deinde esse nefarium existimans domina virum ab uxore separare, maluit illam mulierem quamvis frugi, et utilem simul cum eo vendere, quam illam separationem. Videns ergo puella se esse redactam in magnam animi perplexitatem, veniens ad reverendam personam dominæ suæ familiarem, quæ et mihi narravit, et genua prehendens, multumque lacrymans et ejulans, rogavit ut suam dominam pro ipsa oraret, et multis verbis consumptis postea hoc quoque addidit, tanquam ei maxime persuasura, quoddam maxime horrendum inferens jusjurandum. Erat autem hoc jusjurandum: Ita Christum videas in die judicii, ne meas preces despicias, et cum hæc dixisset abiit. Quæ vero fuerat rogata, cum quædam incidisset sol

licitudo de iis quæ ad vitam pertinent, ut accidit in domibus, oblita est. Deinde repente in crepusculo pomeridiano recordata est maxime horrendi illius quo adacta fuerat jurisjurandi, et vehementer fuit compuncta, et abiens enixe et diligenter rogavit, et rem confecit. Illa autem nocte cœlos repente vidit apertos, et ipsum Christum. Vidit autem ut videri poterat a muliere. Quoniam autem de jurejurando fuit sollicita, et quia timuit, hac visione digna fuit habita. Hæc autem dixi, ne despectui habeamus adjurationes, maxime cum de rebus bonis et honestis nos quidam rogaverint, pro eleemosyna, pro benignitate, et clementia. Nunc autem sedent pauperes pedibus manci ac mutilati, videntes te prætercurrentem: deinde quoniam pedibus te non possunt assequi, sperant se veluti quodam hamo adjurationis metu te retenturos, et manus extendentes adjurant, ut unum aut duos solos des obolos: tu autem prætercurris per tuum adjurata Dominum: et si te adjuraverit quidem per oculos aut mariti peregre profecti, aut filii, aut filiæ, statim cedis, et salit animus, incalescis. Sin autem per Dominum adjurarit, prætercurris. Ego autem multas novi quæ audito Domino prætercurrerunt: de pulchritudine autem laudatæ ab accedentibus, lætitia sunt effusæ, et emollitæ, et manum porrexerunt. Eo itaque miseros adigunt pauperes ut risum moveant. Nam quoniam verbis utentes vehementibus et acribus, non tangunt animum, ad hanc viam deveniunt per quam maxime delectant: et eum qui est in calamitate, et fame cruciatur, cogit nostra improbitas pulchritudinis dicere encomium. Et utinam hoc solum, sed alterum quoque genus hoc acerbius, nempe præstigiatores cogit esse pauperes, scurras, et risum moventes. Quando enim calices, hederaceas pateras, et pocula digitis inserens et imponens ludit cymbalis, et fistulam habens, tur-

pia cantica, et amore plena per eam, cantu et voce clamat : deinde multi circumstant, et alii quidem frustum panis, alii vero obolum, alii vero aliquid aliud præbent, et diu retinent, et delectantur et viri et mulieres, quid est hoc gravius ? Annon sunt hæc valde deploranda; parva quidem sunt, et parva existimantur, nostris autem moribus magna ingenerant peccata. Quando enim dictus fuerit quidam obscœnus, et dulcis modus, mollit animum, et illam ipsam corrumpit animam; et pauper quidem Deum invocans, et bona vobis precans innumerabilia, a vobis nihili æstimatur: qui autem pro his inducit juvenilia, habetur in admiratione. Quod autem nunc mihi venit in mentem apud vos dicere, hoc dicam. Quidnam hoc est? Quando in paupertatem et morbum incideris, si non aliunde, a mendicis quidem certe qui per compita et angiportus incedunt, disce Domino agere gratias. Isti enim totam vitam in mendicando consumentes, non blasphemant, non irascuntur, nec ægre ferunt; sed omnem suam mendicitatem recensent cum gratiarum actione, Deum magnum facientes clementemque et benignum. Qui fame quidem perit, vocat benignum : tu autem qui vivis in maxima rerum omnium copia, nisi res omnium acceperis, vocas crudelem. Quanto est ille melior? Quomodo nos tunc condemnabit? Nobis communes calamitatum doctores, et consolationem per universum orbem terræ Deus dimisit, pauperes. Passus es aliquid quod nolebas? sed nihil conferendum cum eo quod ille passus est. Orbatus es oculo? sed ille ambobus. Laborasti morbo diuturno? sed ille incurabili. Amisisti filios? sed ille etiam sanitatem sui corporis. Magnum accepisti damnum? sed nondum eo es redactus ut aliis egeres. Deo igitur age gratias. Vides illos in fornace paupertatis, ab omnibus petentes, a paucis accipientes. Quando defessus es orando et nihil acci

pis, cogita quoties pauperem audieris vocantem, et non exaudieris: ille autem nec succensuit, nec te contumelia affecit. Atqui tu hoc quidem facis ex crudelitate : Deus vero etiam ex benignitate facit quod non audiat. Si ergo tu cum conservum non audias ob crudelitatem, non æquum censes, ut reprehendaris : dominum servi, qui propter benignitatem non exaudit, reprehendis? Vides quanta sit inæqualitas, quanta iniquitas et injustitia?

IV. Hæc perpetuo cogitemus, et inferiores, et eos qui in majoribus sunt calamitatibus, et ita poterimus Deo agere gratias. Multis ejusmodi exemplis plena est vita : non parvam autem habet doctrinam qui est sobrius, et vult attendere, vel ex domibus oratoriis. Propterea enim et in Ecclesiis et in Martyriis ante vestibula sedent pauperes, ut nos ex illorum aspectu magnam capiamus utilitatem. Cogita enim quod in terrenas regias nobis ingredientibus nihil licet videre ejusmodi : sed viri graves, honesti et magnifici, præclarique divites et intelligentes quoquoversus excurrunt : in illam autem regiam, Ecclesiam inquam, et Martyrum domos oratorias ingredientibus obversantur dæmoniaci, manci et mutili, pauperes, senes, cæci, et qui sunt obtortis membris. Quamobrem? Ut ex horum aspectu erudiaris. Primum quidem, ut si ingressus fueris extrinsecus aliquem fastum attrahens, cum illos aspexeris, et animi elationem deposueris, et cor contriveris, ita ingrediaris, et audias quæ dicuntur. Fieri enim non potest ut audiatur, qui precatur cum fastu. Ut quando senem videris, non efferaris, et tibi placeas ob juventutem : nam isti quoque senes fuerunt juvenes. Ut quando propter militiam et potestatem regiam te valde jactaris, cogites quod ex iis sunt qui in aulis regiis præclari, et illustres fuerunt. Quando in sanitate corporis fueris confidens, hos attendens tuam comprimas superbiam. Etenim qui huc assidue

ingreditur, qui est quidem sanus, non valde sibi placebit de sanitate corporis : qui autem laborat, non levem accipiet consolationem. Non propter hoc autem solum hic assident, sed ut te quoque reddant misericordem, et flectaris ad misericordiam, ut Dei admireris benignitatem. Si enim Deum illorum non pudet, sed eos statuit in vestibulis : multo magis nec tu, ne propter terrenas regias insolescas et superbias : ne erubescas, si voceris a paupere : et si accesserit, si genua prehenderit, ne repellas. Sunt enim isti canes quidam admirandi aularum regiarum. Non enim eos probro afficiens vocavi canes, absit; sed etiam valde laudans. Aulam servant regiam ; eos ergo nutri : honor enim ascendit ad Regem. Illic omnia sunt fastus et superbia, in regiis inquam, quæ sunt super terram : hic omnia sunt humilitas. Quod nihil sint res humanæ, ex ipsis maxime discis vestibulis. Quod divitiis non delectetur Deus, doceris ab iis qui ante ipsa sedent. Eorum enim sessio et congregatio est propemodum admonitio ad omnium hominum naturam, claram vocem emittens et dicens : Nihil sunt res humanæ nisi umbra et fumus. Si bonum essent divitiæ, Deus noluisset pauperes sedere ante sua vestibula. Si autem admittit etiam divites, ne mireris. Non enim ideo admittit ut maneant divites, sed ut discedant a fastu et elatione animi. Audi enim quid eis dicat Christus. « Non potestis Deo servire et mammonæ. » Et rursus : « Dives difficile intrabit in regnum cœlorum. » Et rursus : « Facilius est camelum intrare per foramen acus, » quam divitem in regnum cœlorum [1]. » Propterea excipit divites, ut hæc verba audiant, ut æternas desiderent divitias, ut concupiscant ea quæ sunt in cœlis. Et quid miraris si non dedignatur ut ii sedeant in vestibulis suis? non dedignatur enim vocare ad mensam spiritualem, et illud

[1] Matth. VI, 24, et XIX, 23.

convivium. Sed et claudus et mutilus, senex et pannis obsitus, sordidus et mucosus, simul cum pulchro juvene, et qui se induit purpura, et cui redimitum est caput diademate, venit mensæ particeps futurus, et dignus censetur spirituali convivio, et iisdem fruuntur utrique, et nulla est differentia.

V. Ita-ne Christus quidem non dedignatur eos simul cum Rege vocare ad mensam; ambo enim simul vocantur, tu autem fortasse dedignaris videri dare pauperibus, aut etiam eos alloqui? Papæ! quanta est arrogantia, quantus fastus? Vide ne eadem nobis accidant quæ diviti. Dedignabatur ille vel aspicere Lazarum, et ne domus quidem tecto eum dignabatur, sed foris erat abjectus in vestibulo. Sed nec verbis quidem eum est dignatus. At vide quomodo cum ejus opus haberet auxilio, id non sit assecutus. Si enim nos eorum pudet, quorum Christum non puduit, Christi nos pudet, dum nos pudet ejus amicorum. Impleatur mensa tua claudis, mancis ac mutilis. Per eos advenit Christus, non per divites. Fortassis rides audiens. Ne ergo existimes meum esse verbum, audi ipsum Christum dicentem, ut non rideas, sed ut horrescas. Quando, inquit, facis prandium aut cœnam, ne voces amicos, neque fratres tuos, neque cognatos tuos, neque vicinos divites, ne et ipsi te vicissim invitent, et fiat tibi retributio. Sed quando facis convivium, voca mendicos, mancos, claudos, cæcos, et beatus eris, quia non habent unde tibi retribuant [1]: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. Est autem hic quoque major gloria, siquidem eam amas. Nam ex illis quidem est invidia, accusationes, et maledicta, et metus plurimus ne quid præter decorum fiat, et ita assistis tanquam servus Domino, et si sint majores vocati, timens eorum querelas et ora. In his autem nihil est

[1] Luc. XIV, 12.

hujusmodi, sed quæcumque eis obtuleris lubenter accipiunt : et magnus inde plausus, splendidior gloria, major admiratio. Non illis ita applaudunt ; sicut his, omnes qui audiunt. Si autem non credis, fac periculum tu dives, qui vocas duces et principes, voca pauperes, et his imple mensam, ut videas annon ab omnibus tibi applaudatur, an non diligaris ab omnibus, annon te omnes tanquam patrem sint habituri. Nam illarum quidem cœnarum nullum est lucrum : pro his autem repositum est cœlum, et bona quæ sunt in cœlis. Quæ omnia nobis omnibus detur consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPIST. II AD THESSALONICENSES.

ARGUMENTUM.

HOMILIA I.

CAPUT I.

I. Cum in priori dixisset Epistola, « Optamus nocte et » die vos videre; et, Non sustinemus, sed Athenis reman- » simus soli; et, Misi Timotheum [1]; » per hæc omnia significans desiderium quod habebat ut ad eos veniret. Cum ergo fortasse nondum potuisset assequi ut eos adiret, et quæ eorum fidei deerant suppleret, ea causa hanc secundam ponit Epistolam, ut reliquum, quod præsens non poterat, per litteras suppleret. Nam quod non abierit, hinc licet conjicere. Dicit enim scribens, « Rogamus autem vos » per adventum Domini nostri Jesu Christi [2]. » Nam in priori Epistola dicebat: « De temporibus autem et momen- » tis, non indigetis ut scribamus vobis [3]. » Quare si affuisset, non opus fuisset ut scriberet. Quoniam autem dilata fuit quæstio, ideo addit hanc Epistolam; sicut dicit in Epistola ad Timotheum, « Quorumdam fidem subvertunt qui-

[1] 1 Thess. III, 10, et seqq. — [2] 2 Thess. II, 1. — [3] 1 Thess. V, 1.

» dam, dicentes resurrectionem jam esse factam [1]. » Illud vero faciebant, ut cum deinceps nihil magnum aut præclarum sperarent fideles, ad suscipiendos labores desponderent animum. Nam quoniam spes eos erigebat, nec sinebat ut præsentibus cederent, veluti quamdam ancoram volens excindere diabolus, quoniam non potuit persuadere falsa esse quæ erant futura, alia via est ingressus, et emissis quibusdam perditis et exitiosis hominibus, aggrediebatur decipere credentes, eis suggerens magna illa et præclara finem accepisse. Atque tunc quidem dicebant illi jam factam esse resurrectionem; nunc autem dicebant instare judicium et Christi adventum: ut et ipsum Christum mendacio redderent obnoxium, et cum ostendissent quod non sit deinceps remuneratio, nec pœna, nec supplicium iis qui ipsis malefecissent; et illos redderent audaciores, et hos humiliores et abjectiores : et quod erat omnium gravissimum, aggrediebantur alii quidem verba solum mittere, tanquam a Paulo dicta: alii autem etiam fingere epistolas tanquam ab eo scriptas. Propterea omne iter eis intercludens, dicit, « Ne terreamini, neque per » spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tan» quam per nos missam [2]. » Neque per spiritum, inquit, innuens pseudo-prophetas. Unde ergo sciemus, inquit? Per id quod additur. Ideo enim adjecit, « Salutatio mea manu » Pauli, quod est signum in omni Epistola. Ita scribo, Gra» tia domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis [3]. » Non hoc dicit quod hoc sit signum : est enim verisimile alios quoque hoc esse imitatos; sed, Salutationem mea manu scribo : sicut nunc quoque fit apud nos. Nam ex subscriptione manifestæ fiunt litteræ eorum qui mittunt. Admonet autem eos a malis valde infectos, et a præsentibus laudans; et a futuris adhortans, et a supplicio, et a re-

[1] 2 Tim. II, 18. — [2] 2 Thess. I, 2. — [3] Id. III, 17.

muneratione bonorum eis paratorum; dilucidius locum tractat, ipsum quidem tempus non celans, temporis autem signum significans, Antichristum. Tunc enim maxime imbecillus certus fit animus, non si solum audiverit, sed etiam si aliquid amplius didicerit. Christus autem magnam ejus rei curam gerit, et in monte sedens omnia accurate suis disserit Discipulis de consummatione. Quare? Ne locum habeant qui Antichristos introducunt et pseudochristos; et ipse quoque multa eis ponit signa, unum etiam dicens vel maximum; quando fuerit prædicatum in omnibus gentibus Evangelium [1] : alterum quoque, ne errent de ejus adventu. Tanquam fulgur, inquit, veniet [2]. Non in aliquo angulo latens, sed ubique resplendens, non eget aliquo qui sit indicaturus : tanto splendore micat; sicut nec fulgur eget indice. Dicit autem alicubi etiam de Antichristo : « Ego veni in nomine Patris mei, et non rece» pistis me. Si alius venerit in nomine proprio, illum ac» cipietis [3]. » Frequentes quoque et quæ explicari non possunt calamitates ejus esse dicit signum; et quod Eliam oporteat venire. Atque dubitabant quidem tunc Thessalonicenses : nobis autem utilis fuit illorum dubitatio. Non enim illis solum, sed nobis quoque sunt hæc utilia, ut a fabulis puerilibus et ab anilibus deliriis liberemur. Annon sæpe audivistis cum pueri essetis, quosdam multa dicentes de Antichristo, et de genuflexione? adhuc enim teneris nostris animis hæc inserit diabolus, ut dogma augeatur et nos possit decipere. Non hæc ergo prætermisisset Paulus de Antichristo disserens, si fuissent utilia. Ne hæc ergo quæramus. Non enim sic veniet inclinans genua, sed se efferens supra omne quod Deus dicitur, aut colitur : adeo ut in templo Dei tanquam Deum se collocet, ostentantem se esse Deum. Quemadmodum enim diabolus cecidit ex ar-

[1] Matth. XXIV, 14. — [2] Ibid. 27. — [3] Joan. V, 43.

rogantia, ita etiam qui ab ipso movetur instructus est ad arrogantiam.

II. Quamobrem rogo studeamus omnes remoti esse ab hoc vitio, ne in illius judicium incidamus, ne eidem pœnæ simus obnoxii, ne simus socii ejusdem supplicii. « Non » neophytum, inquit, ne inflatus incidat in judicium dia- » boli[1]. » Inflatus ergo easdem pœnas dabit quas diabolus. « Initium enim superbiæ est, non nosse Dominum[2]. » Initium peccati est superbia, primus impetus et motus ad malum, et fortasse quidem et radix, et basis. Initium enim aut primum significat impetum ad malum, aut mali constitutionem et consistentiam, ut si dicas: Initium continentiæ et castitatis est abstinere a malo spectaculo, hoc est primus impetus. Sin autem dicamus, initium castitatis est jejunium, hoc est, fundamentum et constitutio. Ita etiam peccati initium est arrogantia : ab ea enim incipit omne peccatum, et ex ea conflatur. Nam quod quæcumque bona egerimus, non sinat id vitium ea manere, et non excidere, sed sit veluti quædam radix, quæ non sinit bona consistere, illinc est perspicuum. Vide quam multa fecerit Pharisæus, sed nihil ei profuit; radicem enim non excidit, sed ipsa omnia perdidit et corrupit. Ex arrogantia oritur despicientia pauperum, pecuniæ cupiditas, amor principatus, multæ gloriæ desiderium. Qui est ejusmodi, est propensus ad ulciscendam contumeliam. Nam qui est arrogans et elatæ mentis, ne a majoribus quidem sustinet contumelia affici, nedum a minoribus; qui vero contumeliam non fert, neque quidquam mali pati sustinet. Vide quomodo initium peccati sit superbia. Quomodo autem initium superbiæ, est non nosse Dominum? Merito. Qui enim novit Deum ut nosse oportet, qui novit quod Filius Dei ad tantam se demisit humilitatem, non extollitur. Qui

[1] 1 Tim. III, 6. — [2] Eccli. XII, 14.

autem hæc non novit, extollitur. Ad arrogantiam enim instruit et parat superbia. Nam dic mihi, quî fit quod isti qui adversus Ecclesiam bellum gerunt, dicunt se nosse Deum? Annon ab arrogantia? Vide, non nosse Deum, eos in quantum impellat præcipitium. Si enim spiritum contritum Deus diligit, contra superbis resistit, et humilibus dat gratiam. Nullum est ergo malum quod conferri possit cum superbia. Hominem efficit dæmonem contumeliosum, blasphemum, perjurum : facit ut appetantur cædes. Superbus semper vivit in doloribus et molestiis, semper irascitur, semper est tristis. Nihil est quod hoc animi vitium possit satiare. Etiamsi viderit regem se submittentem, incurvantem et adorantem; non est satiatus, sed magis est accensus. Ut enim avari, quo plura accipiunt, eo pluribus indigent; ita etiam qui sunt elatæ mentis, quantacumque fruantur gloria, tanto majorem expetunt : augetur enim eis affectio : est enim affectio : affectio autem non novit modum : sed tunc demum sistitur, quando occiderit eum qui ipsam habet. Non vides quod ebrii semper sitiant? affectio enim est, non naturæ desiderium, sed perversus morbus. Non vides quod ii quos vocant βουλιμιῶντας, id est summe famelicos, semper esuriant; est enim vitium, ut dicunt medici, naturæ fines exuperans. Sic curiosi et tiosi indagatores, quantavis didicerint non consistunt : est enim affectio, nec habet terminum. Rursus qui delectantur scortationibus, nec ipsi gradum sistunt. « Scorta» tori, inquit, omnis panis est dulcis[1], » non cessabit donec fuerit devoratus, est enim affectio. Sed sunt quidem ægritudines, non tamen immedicabiles, sed quæ admittunt curationem, et multo magis quam corporales. Nam si velimus, eas possumus extinguere. Quomodo ergo potest extingui arrogantia? Si Deum agnoveris. Si enim illa oritur ex eo

[1] Eccli. XIII, 24.

quod Deus non cognoscatur : si eum cognoverimus ; expellitur omnis arrogantia. Veniat tibi in mentem gehenna, veniant in mentem qui te sunt longe meliores. Veniat in mentem quam multorum tibi sunt luendæ pœnæ. Si hæc cogitaveris, cito animum contraxeris, cito eum flexeris. At non potes hæc facere? es imbecillior? Cogita res præsentes, cogita naturam humanam, et quod nihil sit homo. Cum videris in foro ferri mortuum, filios orbos sequentes, viduam quæ plangit, famulos lamentantes, amicos tristes et mœrentes, reputa quam nihil sint res præsentes, et quod ab umbra et somniis nihil differant. At hoc non vis? Veniant in mentem divites, et ii qui in bellis temere perierunt : considera virorum magnorum et illustrium ædes, quæ nunc sunt dirutæ et solo æquatæ : cogita quantum potuerunt, et nunc eorum ne restat quidem memoria. Singulis enim diebus, si vis, invenies horum exempla, principes aliis succedentes, divitum bona publicata. Multi tyranni humi sedent : is autem quem nemo suspicabatur, diadema gestat[1]. Annon fiunt hæc quotidie? Nonne sunt nostra rotæ similia? Lege si vis et nostra et extera. Nam illa quoque plena sunt his exemplis. Si nostra despicis, idque ex arrogantia : si admiraris quæ sunt philosophorum, ad eos quoque accede. Illi te docebunt, veteres narrantes calamitates, et poëtæ, et oratores, et sophistæ, et omnes scriptores. Undique si voles invenies exempla. Si autem horum nihil vis, considera nostram naturam, et unde constet, et quomodo desinat. Considera quanti sis, quando dormis. Nonne vel parva bestia te poterit interficere? Multis enim sæpe e tecto delapsum parvum animalculum, vel oculum ademit, aut alterius periculi causa fuit. Quid vero? annon es inferior omnibus bestiis? Sed quid dicis? te eis præstare ratione? At ecce non es ratione præditus : egestatis enim

[1] Eccli. II, 5.

rationis argumentum est superbia. Sed de quonam quæso omnino efferris, et tibi places? Propter bonam corporis habitudinem? Sed bruta hac in re palmam ferunt, victoriam consecuta. Hoc etiam observatur apud latrones, ac parricidas, et sepulcrorum effossores. At ob prudentiam? Sed non est prudentiæ, insolescere et sibi placere. Hoc quidem certe primo te privas ut non sis prudens. Cohibeamus ergo insolentes nostros spiritus et superbiam. Simus modesti, et humiles, mitesque et placidi; eos enim præ omnibus beatos pronuntiavit Christus, dicens, « Beati pau» peres spiritu. » Et rursus clamabat dicens : « Discite a » me, quoniam mitis sum et humilis corde[1]. » Propterea pedes lavit Discipulorum, nobis præbens exemplum humilitatis. Ab eo omnia lucrifaciamus, ut possimus assequi bona promissa iis qui ipsum diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria sit, imperium et honor, nunc et semper, et in omnia sæcula. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Paulus et Sylvanus, et Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo[2].

1. Plurimi homines nihil non agunt et moliuntur, ut et apud magistratus, et eos qui sunt ipsis majores, aliqua

[1] Matth. v, 3, et xi, 29. — [2] 2 Thess. i, 1, 2.

valeant gratia, et magnum hoc esse ducunt, hac beatos se esse existimant, si id consecuti fuerint, cujus studio tenentur. Si autem gratiam apud homines consequi est adeo magnum, a Deo gratiam invenire quantum fuerit? Propterea hoc semper suæ præponit Epistolæ, et hoc precatur, ut qui sciat quod si hoc sit, de cætero nihil erit molestum, sed solventur omnia quæcumque fuerint gravia et difficilia. Et ut hoc discatis : Joseph erat servus, juvenis, imperitus et simplex : et repente ei fuit mandata domus administratio, et viro ægyptio eorum quæ gerebat reddebat rationem. Scitis autem quam sit gens illa summe ad iram proclivis, et quæ minime ignoscat. Cum autem accesserit principatus et potestas, major est ira quæ excitatur a potestate. Perspicuum autem est vel ex iis quæ fecit postea. Domina enim accusante passus est. Atqui non erat eorum, qui tenebant vestimenta, vim pati, sed ejus qui fuerat spoliatus. Oportebat enim dicere, Si vocem tuam sustulisses, fugisset : et si sibi fuisset conscius, non expectasset adventum domini. Sed tamen nihil ejusmodi illi venit in mentem, sed cum absque ratione iræ totum permisisset, conjecit in carcerem, adeo erat inconsideratus. Atqui poterat etiam ex aliis de viri benevolentia et prudentia facere conjecturam, sed tamen quoniam valde egens erat rationis, nihil ejusmodi consideravit. Qui ergo et adeo improbum habebat dominum, et cui fuerat credita totius domus administratio, et erat hospes, et desertus, et imperitus, postquam Deus multam in eum effudit gratiam, quasi nihil essent tentationes, ita omnia pertransiit, et dominæ calumnium, et mortis periculum, et carcerem, et postremo venit ad thronum regalem. Vidit ergo hic Beatus quanta esset Dei gratia; et propterea eam ipsis apprecatur. Aliud quoque struit, volens enim eos reddere benevolos ad ea quæ scribenda erant

in Epistola : ut si eos et reprehendat et increpet, non resiliant. Propterea ante omnia eos admonet gratiæ Dei, cor eorum leniens, ut si fit afflictio, recordantes gratiæ qua fuerunt conservati a majoribus, in minoribus animum non despondeant; sed illinc habeant consolationem. Sicut etiam alibi scribens dicebat : « Si enim cum inimici esse» mus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus, » multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius[1]. » Gratia vobis, inquit, et pax a Deo Patre nostro et Do» mino Jesu Christo. Gratias agere debemus semper Deo » pro vobis, fratres, ita ut dignum est[2]. » Vide humilitatis magnitudinem : cum dixisset : Gratias agere debemus, illis reputandum et cogitandum relinquit, quod si alii pro iis quæ a nobis recte gesta sunt, non nos primum admirantur, sed Deum; multo magis nos oporteat. Alioquin autem eorum quoque extollit animos, quod ea patiantur quæ non sunt digna lacrymis nec lamentationibus, sed gratiarum actione in Deum. Si autem Paulus agit gratias ob bona aliena : quid iis fiet qui non solum non gratias agunt, sed etiam tabescunt invidia ? « Quoniam supercrescit fides » vestra et abundat charitas uniuscujusque vestrum invi» cem. » Et quomodo potest, inquit, augeri fides? Quomodo ? quando pro illa grave aliquid patimur. Atque magnum quidem est, esse firmum et stabilem et a cogitationibus non labefieri ac dimoveri : quando autem venti irruunt, irrumpunt imbres, undique attollitur gravis tempestas, crebrique et densi sunt fluctus; deinde non labamus, nec vacillamus, nullius alterius rei est indicium, quam quod creverit et supercreverit, et altior facta sit. Sicut enim in diluvio omnia quidem lapidea et humilia cito sunt occultata, quæ erant autem superne, inaccessa mansere; ita etiam fides quæ alta fuerit, non deprimitur nec deturba-

[1] Rom. v, 10. — [2] 2 Thess. i, 3.

tur. Propterea non dixit : Crescit, sed superexcrescit fides vestra, et augetur charitas uniuscujusque vestrum in invicem. Vides quod hoc conferat ad afflictiones, esse confertos et compactos, et inter se cohærere? Ex hoc ergo oritur etiam magna consolatio. Atque imbecillam quidem charitatem et fidem labefactant afflictiones : fortem autem reddunt fortiorem. Nam qui in dolore quidem est animus, si sit infirmus et debilis, nihil ei accesserit : qui est autem firmus et validus, tunc maxime potest. Vide autem charitatem : non hunc quidem diligebant, illum vero minime : sed erat æqualis in omnibus; hoc enim tacite innuit dicendo : « Uniuscujusque vestrum in invicem, » quod ea sit in æquilibrio veluti unius corporis. Nam nunc quoque invenimus esse apud multos charitatem et dilectionem, sed hanc charitatem et dilectionem esse causam dissensionis. Nam quando bini aut terni fuerimus conjuncti, et duo quidem aut tres, aut quatuor valde inter se fuerint colligati, a cæteris autem se ipsos abstrahentes, eo quod ad illos possint confugere, et illis in omnibus confidere, hoc est dissensio, non dilectio. Nam dic mihi, si oculus quam habet totius corporis curam, in manum conferat, et se ab aliis membris avertens, illi soli attendat, annon perdit universum? Vere utique. Ita nos quoque si charitatem, quæ extendi debet in totam Dei Ecclesiam, in unum et alterum contrahamus, et nos ipsos et illos et universos perdimus : hæc enim non sunt charitatis, sed dissidii, scissuræ et dissensionis. Nam etiamsi a toto homine avulsam accepero partem, ipsa quidem scissura sibi unita, et est continens et conglutinata; cæterum sic quoque est scissura, quoniam reliquo non est unita corpori.

II. Quid enim prodest quod hunc aut illum valde diligas? Humana est charitas et dilectio. Si autem non est humana, sed propter Deum diligis, omnes dilige. Deus enim

sic jussit etiam inimicos diligere. Quod si jussit diligere inimicos, quanto magis eos qui te nulla affecerunt injuria atque molestia? At diligo, inquis: sed non ita: imovero nec diligis quidem. Nam quando accusas, quando invides, quando insidiaris; quomodo diligis? At hoc, inquis, non facio: sed quando male audiente fratre maledicentis os non obstruis, nec iis quæ dicuntur fidem negas, nec ea comprimis, cujusnam amicitiæ est hoc indicium? « Et abun- » dat, inquit, charitas uniuscujusque vestrum invicem: ita » ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei[1]. » In priori Epistola dicit omnes ecclesias Macedoniæ et Achaïæ resonasse audita eorum fide: « Ita ut non sit, inquit, no » bis necesse quidquam loqui. Ipsi enim de nobis annun- » tiant qualem introitum habuerimus ad vos[2]. » Hic autem dicit, ut nos gloriemur. Quid est ergo quod dictum est? Illic dicit, Nostra non egent doctrina: hic autem non dicit. Nos eos docemus, sed, gloriamur. Si ergo nos de vobis et Deo gratias agimus, et gloriamur apud homines; multo magis vos hoc facere oportet de nostris bonis. Si enim quæ a vobis recte gesta sunt, digna sunt ut alii glorientur, ut apud nos lamentatione digna sint, quomodo dici potest? « Ita ut, et nos ipsi, inquit, in vobis gloriemur in ecclesiis » Dei. Pro patientia vestra et fide. » Hic ostendit multum præteriisse temporis: a multo enim tempore apparet patientia, non in duobus aut tribus diebus. Non absolute autem dicit patientiam. Patientiæ quidem certe est bonis promissis non frui: nunc autem majorem dicit patientiam. Quamnam? Eam quæ existit per persecutiones: quod autem eam innuat, perspicuum est ex iis quæ subjicit: « In » omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus quas » sustinetis. » Nam perpetuo vitam agebant cum hostibus qui undique eos conabantur lædere, firmamque et immo-

[1] 2 Thess. I, 4. — [2] 1 Thess. I, 9.

bilem ostendebant patientiam. Erubescant illi qui propter hominum patrocinium transeunt ad dogmata. Nam cum adhuc esset initium prædicationis, homines pauperes, et ex quotidiano opere victum sibi parantes adversus eos qui gerebant rempublicam, et primi erant civitatis, suscipiebant inimicitias; cum nec rex, nec magistratus usquam esset fidelis, et bellum subibant implacabile, et ne sic quidem absistebant. « In exemplum justi judicii Dei[1]. » Vide quomodo eis paret consolationem. Dixit, Deo gratias agimus: dixit, Gloriamur apud homines: hæc quidem bona et honesta. Sed quod maxime quærit is qui dolore afficitur. id est, liberatio a malis, et supplicium eorum qui in ipsum male sunt affecti. Nam quando imbecillus est animus, hæc maxime requirit: qui est enim philosophus, ne hoc quidem. Quid ergo dicit, In exemplum justi judicii Dei? Utrumque tacite innuit, et eorum qui male agunt punitionem, et eorum qui bene, remunerationem. Quasi diceret, ut quando vos quidem coronat, illos autem punit, ostendatur Dei justitia. Simul etiam eos consolatur, ostendens quod et ex propriis laboribus et sudoribus, et convenienter rationi justitiæ coronentur. Sed prius ponit id quod ad eos pertinet. Nam etiamsi quispiam valde appetat vindictam, prius tamen desiderat præmia. Propterea subjungit: « Ut » digni habeamini regno Dei, pro quo et patimini[2]. » Non hoc ergo fit ex eo quod sint potentiores qui faciunt injuriam; sed ex eo quod sic oporteat regnum ingredi. « Per » multas enim, inquit, afflictiones oportet nos intrare in » regnum Dei. Si tamen justum est apud Deum reddere » retributionem iis qui vos tribulant, et vobis qui tribula- » mini requiem nobiscum, in revelatione Domini Jesu de » cœlo cum Angelis virtutis ejus[3]. » Illud, «Si tamen, » hic positum est pro, quia. Quod quidem ponimus in iis de

[1] 2 Thess. 1, 5. — [2] Act. v, 41. — [3] 2 Thess. 1, 6, 7.

quibus valde constat ut contradici non possit. Pro eo quod est, Valde justum. Si justum est, inquit, apud Deum eos ulcisci, omnino ulciscetur. Quasi diceret, Si res Deo sunt curæ, si Deus curat. Sic illud, « Si tamen, ponit, ac si res in confesso sit; ac si diceret: Si Deus odio habet malos; ut eos cogat dicere quod odio habeat. Sunt enim ejusmodi sententiæ minime dubiæ, utpote cum et illi ipsi sciant quod justum sit. Nam si hoc justum est apud homines, multo magis apud Deum. «Reddere, inquit, retributionem »iis qui vos tribulant, et vobis qui tribulamini, requiem.

III. Quid ergo? est-ne æqua retributio? Nequaquam. Sed vide per ea quæ sequuntur esse vehementiorem, et requiem multo majorem. Ecce etiam alia consolatio, eosdem habere socios afflictionum, et in remuneratione. Hoc enim significat illud, «Nobiscum;» eos qui innumerabilia fecerunt majora, conjungit socios in coronis. Deinde et tempus addit, et per descriptionem mentes eorum sursum extollit, verbo cœlos prope modum aperiens, et eorum oculis subjiciens, et circa ipsum statuit angelicum exercitum, et ex eo loco, et ex iis quæ sunt ex ipso, latiorem faciens imaginem, ut ipsi parum respirent. « Et vobis qui tribulamini »requiem nobiscum, in revelatione Domini Jesu de cœlo »cum Angelis virtutis ejus. In flamma ignis dantis vindic»tam iis qui non noverunt Deum, et qui non obediunt »Evangelio Domini nostri Jesu Christi[1]. » Si, qui Evangelio non obediunt, dant pœnas : qui præterquam quod non obediunt, vos etiam affligunt, quid non patientur? Contemplare autem ejus prudentiam. Non hic dixit, qui vos affligunt, sed, qui non obediunt. Quo fit ut etiamsi non propter vos, propter se ipsum necesse sit eos punire. Atque hoc quidem dictum est, ut eos reddat certiores, quod eos omnino puniri oporteat, prius autem rursus quod eos quoque

[1] 2 Thess. I, 8.

omnino oporteat honorari. Ad credendum ergo illos inducit nuntiata supplicii certitudo ; ad lætandum vero, quod propter mala sibi illata hæc patiantur. Hæc illis quidem dicta sunt, sed nobis quoque conveniunt. Quando ergo fuerimus in afflictionibus, hæc reputemus. Ne aliorum lætemur supplicio, tanquam de quibus sumpta sit vindicta, sed ut qui simus liberati a tali supplicio et pœna[1]. Quid enim nos juvat quando alii fuerint puniti? Ne sint, quæso, tales nostri animi. A regno incitemur ad virtutem. Nam qui est bonus ac virtute valde præditus, neque a timore, neque a regno inducitur ad virtutem, sed propter ipsum Christum, sicut faciebat Paulus. Sed nos cogitemus bona quæ sunt in regno, et mala quæ sunt in gehenna, sic nos componamus, et erudiamus: sic nos ipsos inducamus ad ea quæ sunt agenda. Quando videris aliquid bonum et magnum in præsenti vita, cogita regnum, et id nihil esse existimabis : quando terribile, cogita gehennam, et irrides. Quando te invaserit cupiditas corporalis, reputa ignem, reputa et ipsius peccati voluptatem : quod nullius sit pretii, quod ne habeat quidem voluptatem. Si enim legum, quæ hic sunt latæ, metus tantam vim habet ut nos a pravis abducat actionibus, multo magis futurorum memoria, supplicium immortale, pœna sempiterna. Si metus regis terreni a tam multis nos abducit malis, quanto magis metus æterni Regis? Quomodo ergo poterimus assidue metum habere? Si frequenter audiamus Scripturas. Nam si mortui solus conspectus animum nostrum ita reprimit : quanto magis gehenna et ignis qui nequit extingui? Quanto magis vermis qui non moritur? Si gehennam semper cogitemus, non cito in eam incidemus. Propterea supplicium minatus est Deus. Si illud cogitare non magnum aliquod haberet lucrum, non jam minatus esset Deus : sed quoniam ejus

[1] 1 Tim. v, 24.

recordatio valet ad res magnas recte gerendas, propterea tanquam salutare aliquod medicamentum, ejus minas nostris insevit animis. Ne despiciamus tantum lucrum quod inde nascitur, sed etiam assidue versemus, in prandiis, in cœnis. Nam de rebus quidem jucundis sermo nihil juvat animam, sed eam reddit imbecilliorem. Sermo autem de rebus tristibus et molestis amputat quidquid diffunditur et diffluit, eamque dissolutam convertit et contrahit. Qui de theatris et mimis disputat, nihil ei prodest, sed magis incendit, magisque temerariam reddit et petulantiorem. Qui aliena curat et scrutatur, sæpe illam ex tali curiositate in pericula conjicit. At qui de gehenna loquitur, nullo obnoxius erit periculo, et sapientiorem reddet animam. At verborum times importunitatem? Num, si sileas, gehennam extinxeris? num, si dixeris, accenderis? seu dixeris, seu non dixeris, exardescet ignis. De ea dicatur assidue, ut nunquam in eam incidas. Fieri non potest ut anima de gehenna sollicita cito peccet. Audi enim optimam admonitionem : « In memoriam revoca novissima tua, et in » æternum non peccabis[1]. Fieri non potest ut anima quæ timet de reddendis rationibus, ad delicta non sit tarda. Metus enim vigens in cogitatione, in ea nihil dimittit mundanum. Nam si quæ de ea verba fiunt, eam ita dejiciunt et comprimunt, ratio et cogitatio quæ perpetuo habitat in animis, annon magis purgat animam quam quivis ignis? Regni non ita meminerimus ut gehennæ. Metus enim majorem vim habet quam promissio : et scio quod multi bona despicati essent innumerabilia, si liberati essent a supplicio : cum nunc quoque mihi sufficiat non esse punitum, non esse castigatum. Nullus ex iis qui gehennam habent ante oculos, incidet in gehennam. Nullus ex iis qui gehennam despiciunt, effugiet gehennam. Sicut enim apud nos

[1] Eccli. xxviii, 9.

qui timent quidem judicia, non comprehenduntur a judiciis : qui autem illa despiciunt, ii sunt qui in ea maxime incidunt; ita hic quoque. Si non eversionem timuissent Ninivitæ, fuissent eversi. Quoniam vero timuerunt, non fuerunt eversi. Si temporibus Noë timuissent diluvium, non fuissent obruti diluvio : et si timuissent Sodomitæ, non fuissent exusti. Magnum est malum minas negligere. Qui despicit minas, per res ipsas cito sentiet experientiam. Nihil est æque utile atque de gehenna disserere. Quovis argento puriores nobis efficit animas. Audi enim Prophetam dicentem; « Judicia tua coram me sunt semper[1]. » Christus quoque de ea sæpe disserit. Nam etsi molestia afficit auditorem, ei tamen prodest maxime.

IV. Talia enim sunt omnia quæ prosunt : neque mireris. Nam et medicamenta et cibi ægroto prius sunt molesti, et tunc afferunt utilitatem. Si autem non ferimus verborum gravitatem, est perspicuum fore ut feramus peracerbam rerum experientiam. Si nemo fert verba quæ fiunt de gehenna, palam est, adveniente persecutione neminem ferro et igni obstiturum esse. Aures nostras exerceamus ne molliamur : inde enim etiam ad res ipsas veniemus. Si assuescamus audire terribilia, etiam terribilia ferre assuescemus. Sin autem simus adeo dissoluti et enervati ut ne verba quidem feramus, quomodo rebus resistemus ? Vides quomodo quæ sunt hic omnia, crebraque pericula despiciat beatus Paulus ? Quare ? Quoniam meditatus erat etiam gehennam despicere pro iis quæ Deo placent. Ille ne gehennæ quidem experientiam aliquid esse putabat propter Christi desiderium. Nos pro iis quæ nobis conferunt, ne verba quidem de ea patimur? Atque nunc quidem paucis auditis discedetis. Rogo autem vos, si qua est in vobis charitas, ut quæ de his verba fiunt perpetuo versetis. Nihil poterunt

[1] Psal. xvii, 23.

nocere, etiamsi non prosint : certo autem scio quod proderunt. Nam ex sermonibus qualitatem suscipit anima. « Corrumpunt enim bonos mores colloquia prava[1]. » Juvant ergo colloquia bona ; modestos et temperantes reddunt colloquia terribilia : est enim anima veluti quædam cera. Nam si frigidas quidem induxeris collocutiones, callum obduxeris et induraveris ; sin autem ignitas, molliveris : mollitam autem ad quodcumque vis formaveris et effinxeris, et regiam imaginem inculpseris. Obstruamus ergo aures ad temerarios sermones. Non est parvum malum : ex eo nascuntur mala omnia. Si meditata esset mens nostra attendere divinis sermonibus, non attenderet aliis : non attendens autem aliis, neque res malas aggrederetur. Ad facta enim via est sermo. Primum cogitamus ; deinde loquimur ; deinde agimus. Multi sæpe etiam frugi et moderati, a turpibus verbis venerunt ad turpes actiones. Non enim anima nostra natura est bona nec mala, sed ex libero arbitrio, et hoc fit et illud. Sicut ergo velum quocumque spiraverit ventus illuc defert navem, vel potius sicut clavus transfert navem, si ventus sit secundus ; ita etiam cogitatio, si bona verba secundo vento ferantur, navigabit absque periculo : si autem contraria, sæpe etiam submergent cogitationem. Quod enim navigiis sunt spirantes venti, hoc animis sunt verba. Quocumque vis ipsam traducis et convertis. Propterea dicit quidam admonens ; « Omnis nar- » ratio tua sit in lege Altissimi[2]. » Propterea rogo, a nutrice acceptos infantes ne græcis fabulis assuefaciamus, sed ab ineunte ætate discant quod sit judicium ; quod sit supplicium, infigatur eorum animis. Hic metus si radices egerit, magna bona facit. Anima enim quæ ab ineunte ætate didicerit ea expectatione concuti, hunc metum non cito amovebit. Sed sicut equus quidam qui freno facile regitur,

[1] 1 Cor. xv, 33. — [2] Eccli. ix, 20.

habens insidentem gehennæ cogitationem, ordinate ingrediens, et loquetur et dicet utilia : et neque juventus, neque divitiæ, neque orbitas, neque quidquam aliud ei nocere poterit, cum adeo validam habeat rationem, et quæ possit omnibus resistere. His verbis et nos ipsos componamus, et uxores, et servos, et filios et amicos, et, si fieri potest, etiam inimicos. Cum his enim verbis possumus multa peccata resecare, et melius versari in rebus molestis, quam in jucundis. Est autem illinc perspicuum. Nam dic mihi, si veneris in domum in qua celebrantur nuptiæ, aliquantisper quidem spectaculo es delectatus ; postea autem cum recesseris, dolore extabescis, quod tam multa non habeas. Sin autem ingressus fueris domum lugentium, etiamsi sint valde divites, cum recesseris, magis quiesces : non enim inde accepisti invidiam, sed consolationem de tua paupertate. Per res ipsas vidisti quod nullum bonum sint divitiæ, nullum malum paupertas, sed res sint indifferentes. Ita nunc quoque si loquaris de deliciis, magis feris animam, ut quæ forte non habeat quo deliciis indulgeat. Quando autem adversus delicias, etiam de gehenna sermones in medium injeceris, res te delectat, et magnam pariet voluptatem. Quando enim cogitaveris quod deliciæ adversus illum ignem nihil poterunt opis ferre, eas non requires. Sin autem reputaveris quod ipsum quoque magis solent accendere, non solum non requires. sed etiam aversaberis et repelles. Ne fugiamus sermones de gehenna, ut gehennam fugiamus. Ne fugiamus pœnæ mentionem, ut non puniamur. Si dives ille ignem istum cogitasset, non peccasset. Quoniam autem ejus nunquam meminit, ideo in eum incidit. Dic mihi, o homo, cum sistendus sis ad tribunal Christi, de quavis potius quam de ea re loqueris? Et si tibi sit lis apud judicem, sæpe verbis tenus, non

noctu, non interdiu, non aliquo temporis momento, non hora aliqua aliquid aliud loqueris, sed perpetuo de re illa; de tota autem vita tua rationem redditurus et judicium subiturus, ne eos quidem toleras, qui hoc judicium tibi in mentem revocant? Propterea ergo omnia perierunt et sunt perdita ac profligata, quod ad humanum tribunal sistendi, pro rebus quæ ad hanc vitam pertinent, omnia moveamus, quemlibet rogemus, assidue de eo simus solliciti, omnia pro illa re agamus : ad Christi autem tribunal non multo post venturi, nihil nec per nos, nec per alios agamus : judicem non rogamus, quamvis nobis longum det temporis spatium, et nos non rapiat in mediis peccatis; sed permittat ut ea exuamus, et nihil eorum quæ ad ipsum pertinent prætermittat illa bonitas et benignitas. Sed nihil amplius efficitur; propterea majus est supplicium. Sed absit ut ita fiat. Propterea rogo ut nunc saltem resipiscamus, gehennam ante oculos habeamus, cogitemus illam inevitabiliter reddendam rationem : ut hæc reputantes. et vitium fugiamus, et virtutem eligamus, et possimus assequi bona promissa iis qui ipsum diligunt, gratia, et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Qui pœnas dabunt in interitu æternas a facie Domini et a gloria virtutis ejus, cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt[1].

I. Sunt multi homines qui bonam spem habent, non in eo quod abstineant a peccatis, sed in eo quod existiment gehennam non esse vehementem sicut dicitur, sed mitiorem quam eam cujus minæ intentantur, et esse temporaneam, non æternam, et de illa re multum philosophantur. Ego vero non solum quod non sit mitior quam cujus minæ intententur, sed multo vehementior, ex multis possum ostendere, et colligere ex ipsis verbis de gehenna. Cæterum nullam nunc agito ex his rationibus ; sufficit enim metus ex solis verbis conceptus, etiamsi eorum sententiam non explicaverimus. Quod autem non sit temporanea, audi Paulum nunc dicentem de iis qui Deum non norunt, neque credunt Evangelio, quod pœnas dabunt, exitium æternum. Quod autem est æternum, quomodo temporale? « A facie, inquit, Domini. » Quid hoc est? facilitatem quamdam vult indicare. Quia enim tunc ob divitias altum sapiebant; magno, inquit, non opus est negotio, sed sufficit si adsit Deus et visus fuerit : et sunt omnes in pœna et supplicio. Ejus præsentia aliis quidem erit lux, aliis vero supplicium. « Et a gloria, inquit, virtutis ejus, cum venerit » glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus

[1] 2 Thess. I, 10.

» qui crediderunt. » Quid dicis? Deus-ne glorificatur? Certe inquit, in omnibus sanctis suis. Quomodo? quando enim, inquit, ii qui altum sapiunt, viderint eos qui ab ipsis flagellantur, qui despiciuntur, qui irridentur, esse prope ipsum, tunc apparet ejus gloria, vel potius et eorum et ejus gloria. Ejus quidem, quod eos non reliquerit, sed præclaros reddiderit et illustres : eorum autem quod tanto dignati sint honore. Ut enim illi ejus sunt divitiæ, quod sint fideles : ita etiam ejus est gloria, quod illi bonis ejus sint potituri. Gloria boni est habere quos suis ornet beneficiis. « Et admirabilis, inquit, fieri non » in omnibus qui crediderunt. » Hoc est, per eos qui crediderunt. Ecce rursus, « In, » idem est quod, « Per. » Per illos enim redditur admirabilis, quando eos qui miseri erant et abjecti, ac mala passi innumerabilia crediderant, ad tantum deducit splendorem. Ejus virtus tunc ostenditur, quod etiamsi hic videantur derelicti, sed tamen magna illic fruuntur gloria. Tunc maxime ostenditur omnis Dei gloria et virtus. Quomodo autem, audi, subjungitur enim : « Quia creditum est testimonium nostrum super vos in die » illo. In quo etiam eramus semper pro vobis[1]. » Hoc est : Quando adducti fuerint in medium qui mala passi sunt innumera ut a fide desciscerent, et non cesserunt, sed crediderunt, glorificatur Deus; tunc ostenditur etiam eorum gloria. Quia igitur multi fidem simulant, ante mortem neminem beatum dixeris. Nam in illo die ostenduntur qui crediderunt. « In quo etiam oramus, inquit, semper pro » vobis. Ut vos dignetur vocatione sua Deus noster, et im- » pleat omnem voluntatem bonitatis suæ et opus fidei in » virtute. » Ut dignetur, inquit, vos vocatione. Ostendens multos rejectos fuisse. Propterea subjunxit, « Et impleat » omnem voluntatem bonitatis suæ. » Nam is quoque qui sordidis erat indutus vestibus fuit vocatus, sed non mansit

[1] 2 Thess. I, 11.

in vocatione; imo propterea magis ejectus fuit a vocatione in thalamum sponsi. Nam quinque etiam virgines fuerunt vocatæ. « Surgite, inquit, sponsus venit[1], » et paratæ erant, sed non sunt ingressæ. Significans ergo quamnam dicit vocationem, subjunxit: « Et impleat omnem voluntatem » bonitatis suæ, et opus fidei in virtute. » Hanc quærimus vocationem, inquit. Vide quomodo sensim eos cohibet et comprimit. Ne enim efferantur laudum exuperatione, ut qui res magnas gesserint, pigrique et ignavi evadant, ostendit eis adhuc aliquid deesse; quandiu fuerint in hac vita. Quod etiam ad Hebræos scribens dicebat: « Nondum » ad sanguinem usque restitistis, adversus peccatum decer- » tantes[2]. » Omnem, inquit, voluntatem; hoc est, beneplacitum, et quod est persuasum certumque ac statutum. Ac si diceret, ut fiat quod Deo certum est ac persuasum; ut nihil vobis desit: ut sitis ita ut vult. Et opus fidei in virtute. Quid hoc est? Tolerantia persecutionum. Ne dissolvamur, inquit, nec deficiamus. « Ut glorificetur nomen Domini Jesu » Christi in vobis, et vos in illo, secundum gratiam Dei nostri » et Domini Jesu Christi[3]. »

II. Vide. Dixit illic gloriam, dixit hic quoque. Dixit quod ipsi quoque glorificantur, ut et glorientur. Dixit quod est longe amplius, quod Deum quoque glorificant. Dixit quod recipient illam gloriam. Sed et hic quoque dicit. Nam dum glorificatur dominus, servi quoque glorificantur. Nam qui dominum glorificant, multo magis ipsi glorificantur, et hoc ipso, et absque illo. Gloria enim est afflictio, quæ propter Christum suscipitur, et ubique eam rem vocat gloriam: et quo magis aliquid turpe et ignominiosum passi fuerimus, eo sumus clariores. Deinde ostendens quod hoc ipsum quoque est Dei, dicit, « Secundum gratiam Dei nostri » et Domini Jesu Christi. » Hanc gratiam ipse nobis dedit,

[1] Matth. xxv, 6. — [2] Hebr. xii, 4. — [3] 2 Thess. i, 12.

ut glorificetur in nobis, et nos glorificet in ipso. Quomodo glorificatur in nobis? Quoniam nihil ei præferimus. Quomodo glorificamur in ipso? Quoniam ab ipso accepimus virtutem, ut non cedamus malis quæ inferuntur. Nam quando tentatio acciderit, simul et Deus glorificatur, et nos. Ipsum enim glorificant quod nos sic corroborarit: nos admirantur, quod nos ita comparaverimus ut simus digni. Hæc autem omnia fiunt a Dei gratia. « Rogamus autem vos, » fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi et » nostræ congregationis in ipsum, ut non cito moveamini a » sensu vestro[1]. » Quando futura sit resurrectio, non dixit; quod autem nunc non erit, dixit. « Nostræ, inquit, congre- » gationis in ipsum. » Non est hoc quoque parvum. Vides quomodo fit etiam suasio cum laude et adhortatione: quod omnino nobiscum ipse appareat, et sancti omnes? Loquitur de Christi adventu, et de nostra congregatione: hæc enim simul erunt. Erigit mentem eorum, ut non cito, inquit, labetis et vacilletis. « Neque terreamini, neque per » spiritum, neque per sermonem, neque per Epistolam, ut » per nos missam, quasi instet dies Domini[2]. » Hic innuere videtur fuisse quosdam, qui fictam et mentitam ut Pauli Epistolam gestaverint, eamque ostendentes dicerent, quod instaret dies Domini, ut inde multos in errorem inducerent. Ne igitur errarent, sed sibi caverent, confirmat Paulus per ea quæ dicit et scribit: « Ne terreamini neque per » spiritum, neque per sermonem. » Quod autem ait ita habet: Etiamsi aliquis spiritum prophetiæ habens hoc dicat, ne credideritis. Quando enim eram apud vos, hæc dixi vobis, adeo ut minime deceat ab eorum fide recedere quæ docti fuistis. « Neque per spiritum. » Pseudo-prophetas sic appellat spiritu immundo afflante loquentes quæcumque proferebant. Isti enim fidem dictis suis conciliare volen-

[1] 2 Thess. II, 1, 2. — [2] Ibid.

tes, non solum persuadendi ratione conabantur in errorem inducere; hoc quippe ostendit, cum ait, « Neque per ser- » monem; » verumetiam fictam, quasi esset Pauli, Epistolam ostendebant, hoc ipsum quod prætendebant exprimentem. Quocirca idipsum ostendens subjunxit, « Neque per Epis- » tolam, tanquam per nos. » Undequaque igitur eos confir mans sic sententiam suam exponit et ait : « Ne quis vos se- » ducat ullo modo. Quoniam nisi venerit discessio primum, » et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui » adversatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, » aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens » se tanquam sit Deus[1]. » De Antichristo hic disserit, et magna aperit mysteria. Quid est discessio? Antichristum vocat discessionem, ut qui multos sit perditurus : et ut deficiant, inducturus : « Adeo ut scandalizentur, inquit, si » fieri potest, etiam electi[2]. » Vocat autem eum hominem peccati. Faciet enim innumerabilia, et procurabit ut alii faciant terribilia. Dicit autem eum filium perditionis : quod ipse quoque pereat. Quis est autem iste? Numquid Satanas? Nequaquam. Sed homo quidam suscipiens omnem ejus operationem. Et revelatus fuerit homo, inquit, qui extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Non enim illos inducet ad cultum idolorum, sed erit quidam Dei adversarius : dissolvet et destruet omnes deos, et jubebit se ipsum pro Deo adorare. Et sedebit in templo Dei, non quod est Jerosolymis, sed in templo Ecclesiæ. Ostendens, inquit, se ipsum deum. Non dixit, dicentem, sed tentantem ostendere. Faciet enim magna opera, et signa ostendet admirabilia. « Non retinetis quod eum adhuc » essem apud vos, hæc dicebam vobis[3]? »

III. Vides quod necesse sit assidue hæc dicere, et ipsis verbis infundere? Ecce enim et præsentem audierunt hæc

[1] 2 Thess. II, 3, 4. — [2] Matth. XXIV, 24. — [3] 2 Thess. II, 5.

dicentem, et rursus opus habuerunt admonitione. Sicut enim cum audiissent de afflictionibus; etenim quando eramus, inquit, apud vos, prædicebamus quod essemus affligendi [1]; obliti tamen erant; rursus per litteras eos confirmat: ita etiam cum audivissent de adventu Christi, rursus opus habebant litteris, quæ eos componerent et moderarentur. Eis ergo revocat in memoriam, ostendens se nihil novum et alienum dicere, sed ea quæ semper dicebat. Sicut enim apud agricolas semina quidem semel dejiciuntur, non manent autem perpetuo, sed magna opus habent quæ eis adhibeatur cultura et curatione: et nisi terra proscissa contexerint ea quæ dejiciuntur, seminarunt avibus semina legentibus: ita nos quoque nisi continua recordatione protexerimus ea quæ sunt dejecta, in aërem omnia projicimus. Diabolus enim rapit, et nostra perdit negligentia, et sol exsiccat, et imber obruit, et spinæ suffocant. Quamobrem non sufficit cum semel dejeceris discedere, sed ut fructum referas magna opus est assiduitate aves abigendo, spinas excindendo, petricosa multa terra replendo, omne quod damnum affert arcendo et tollendo. Sed in terra quidem universum est agricolæ: illa enim jacet carens anima, ad patiendum solum parata. In hac autem terra spirituali nequaquam. Non est universum doctorum ac magistrorum. Sed si non est pars maxima, dimidium quidem certe est discipulorum. Atque nostrum quidem est sementem dejicere, vestrum autem est facere quæ dicuntur: memoriæ per facta fructus ostendere: spinas radici tus evellere. Spinæ enim sunt revera divitiæ, nullum habentes fructum, visu deformes, et ad usum injucundæ, eos qui tangunt molestia afficientes, non solum ipsæ fructum non ferentes, sed id etiam quod germinat impedientes. Tales sunt divitiæ; non solum ipsæ fructum non fe-

[1] 1 Thess. III, 4.

runt æternum, sed eos etiam qui ipsum volunt possidere impediunt. Rationis expertium camelorum nutrimentum sunt spinæ. Ignis sunt esca, et sumptus ad nihil utilis. Tales sunt divitiæ, ad nihil utiles, nisi ad succendendum fornacem, ad illum diem accendendum qui ardet ut clibanus ad alendas rationis expertes animi perturbationes, odium, injuriæ acceptæ recordationem, et iram. Talis enim etiam camelus qui rodit spinas. Dicitur enim ab iis qui hæc norunt in jumentis nullum esse æque iracundum, et quod iræ sit gravioris, et acceptæ injuriæ magis memor quam camelus. Tales sunt divitiæ, alunt rationis expertes motus animi: qui sunt autem rationis participes, pungunt et sauciant, sicut usuvenit in spinis. Durum quid et asperum est hæc planta, ea sua sponte nascitur. Videamus quomodo nascitur, ut ipsam excindamus. Nascitur in locis præruptis, lapidosis, aridis, ubi nullus est humor. Quando ergo est aliquis asper, præruptus et præceps, hoc est immisericors, in eo nascitur spina. Sed quando eas volunt excindere agricolæ, non ferro faciunt; sed quomodo? Ignem immittentes sic omne terræ vitium extrahunt. Nam quoniam non sufficit superne scindere, radice inferius manente; sed neque radicem eximere, ex vitio enim in terra manet, sicut cum pestis aliqua in corpus incubuerit, manent reliquiæ: omnem illius humorem, nempe spinarum ignis superne hauriens, tanquam virus quoddam per calorem ex terræ lumbis ignis extrahit. Sicut enim imposita cucurbitula omne vitium ad se attrahit: ita etiam ignis omne vitium quod ex spinis extitit exhaurit, et ipsam puram reddit. Quam autem ob causam hæc dixi? Quod oporteat undique expurgare omnem erga divitias animi affectum. Est et apud nos ignis qui hoc vitium ex animo extrahit; nempe ignis spiritus. Si eum immiserimus, non solum spinas, sed et qui ex eis oritur hu-

morem poterimus exsiccare. Quod si fuerint infixæ, frustra fiunt omnia. Vide enim. Huc ingressus est dives, seu vir, seu mulier, non curat quomodo audiet Dei eloquia, sed quomodo se ostentabit, quomodo cum fastu sedebit, quomodo cum multa gloria : quomodo sit alias superatura vestium magnificentia : habituque visu et incessu se reddet magis ornatam ac venerandam ; totaque ejus cura ac sollicitudo in hoc versatur, num hæc aut illa videat? num sit admirata? num recte sim ornata? ut non putrescant vestes, ut non disrumpantur : et tota ejus in hoc consistit cura. Similiter vir quoque dives ingreditur se pauperi ostentaturus, et ei timorem incussurus per amictum vestium, quod multos habeat pueros. Stant autem illi turbam arcentes et abigentes. Ille autem præ nimio fastu ne hoc quidem dignatur facere, sed eam rem scit esse adeo indignam homine libero, ut licet sit valde tumidus et elatus, non sustineat eam facere, sed mandet servis : hoc enim facere est plane servile morumque impudentium. Deinde sedentem statim subeunt curæ domesticæ trahentes in omnem partem, circumfluit fastus qui obsidet animam : existimat se gratificari, et nobis et populo, et fortassis etiam Deo quod intrarit in domum Dei. Qui autem adeo est in flatus, quomodo poterit unquam curari?

IV. Dic quæso, si quis accesserit in officinam medici, et a medico gratiam non petat, sed existimet se ei gratificari, et mittens postulare medicamentum vulneri applicandum, occupetur circa vestes ; aliquid-ne boni adeptus recesserit? Non sane arbitror. Horum autem omnium causam dicam si vultis. Existimant se ad nos intrare quando huc intrant : existimant se a nobis audire quæ audiunt : non attendunt, non cogitant quod ad Deum ingrediuntur : quod ipse cum eis loquitur. Quando enim lector cum surrexerit dicit, Hæc dicit Dominus, et cætera, et stans dia

conus silentio indicto omnibus os obstruit, non lectori honorem habens hoc facit, sed ei qui per illum cum omnibus loquitur. Si scirent quod sit Deus qui hæc dicit per Prophetam, omnem fastum abjicerent. Nam si loquentibus cum eis magistratibus, non sustinent foris habere animum, multo magis Deo loquente. Nos ministri sumus, o dilecti. Nos non nostra dicimus, sed quæ sunt Dei. E cœlo quotidie venientes leguntur Epistolæ. Dic autem quæso, si quispiam, dum omnes nos adsumus, ingressus esset zonam habens auream, erectaque cervice, superbeque incedens et se efferens, diceret se esse missum a rege terreno, et ad totam civitatem afferre epistolam de rebus necessariis, annon omnes converteremini? Annon etiam non jubente diacono magnum adhiberetis silentium? Ego sane arbitror. Nam hic etiam audivi legi epistolas regis. Ita-ne si quispiam quidem veniat a rege, omnes acceditis; a Deo autem venit et e cœlis loquitur Propheta, et nemo est qui attendat? Annon creditis quod hæc quæ dicuntur sunt a Deo? ipsæ Epistolæ a Deo missæ sunt. Ingrediamur ergo ecclesias cum eo quo par est honore, et cum timore audiamus quæ dicuntur. Cur, inquit, ingredior, si non audio aliquem verba facientem? Hoc omnia perdidit et corrupit. Quid enim opus est aliquo qui verba faciat et sermonem habeat? Ex nostra socordia hoc venit. Quid enim opus est sermone? Omnia sunt dilucida et recta quæ sunt in divinis Scripturis; manifesta sunt quæcumque sunt necessaria. Sed quoniam estis auditores delectationis, propterea hæc etiam quæritis. Nam dic, quæso, quo orationis fastu dicebat Paulus? sed tamen convertit orbem terræ. Quonam autem Petrus qui erat illitteratus? At nescio, inquit, quæ sita sunt in divinis Scripturis. Quare? Num enim hebraïca, num romana, num alia lingua dicta sunt? Annon græce dicuntur? Sed obscure, inquit. Quænam ea

obscuritas, dic quæso? Annon sunt historiæ? Nosti quæ sunt clara et dilucida, ut de iis quæ sunt obscura perconteris. Historiæ innumerabiles sunt in Scripturis. Dic mihi unam ex illis; sed non dices. Prætextus hæc sunt et verba: licet, inquit, eadem audire quotidie. Quid vero, dic quæso, in theatris non eadem audis? In stadiis et equorum curriculis non eadem vides? Res autem omnes non sunt eædem? Non idem sol semper oritur? Non iisdem utimur alimentis? vellem autem ex te sciscitari, quoniam eadem dicis te audire quotidie. Dic mihi, cujus Prophetæ est locus qui fuit lectus? et cujus Apostoli, aut cujus Epistolæ? Sed non potes dicere, imo videris audire nova quædam et aliena. Atque quando vis quidem te dedere otio et socordiæ, eadem esse dicis. Quando autem fueris interrogatus, ita es affectus ut qui nunquam audiveris. Si sunt eadem, oporteret eadem scire. Tu autem ignoras. Dignæ sunt res præsentes quæ lugeantur, quæ lugeantur, inquam, et defleantur, quod frustra laboret qui cudit argentum. Hoc ipso maxime oporteret attendere, quod sint eadem, quoniam nullum vobis laborem exhibemus, neque peregrina aliqua et immutata dicimus. Quid vero? quoniam illa eadem esse dicitis, nostra autem non sunt eadem, sed semper nova dicimus et peregrina, eis-ne attenditis? Nequaquam. Sed si dixerimus, Cur ne hæc quidem retinetis? Semel, inquit, audimus, et quomodo fieri potest ut retineamus? Si dixerimus, cur illa non attenditis? dicitis, Semper dicuntur eadem: et undique sunt hæc verba socordiæ et prætextus. At non perpetuo procedent, sed tempus erit quando temere et frustra lamentabimur. Quod absit: sed potius fiat ut cum pœnitentiam egerimus, cum prudentia pietateque iis quæ dicuntur attenderimus, ad bona opera agenda properemus, et exactissime vitam nostram corrigamus, ut possimus assequi bona promissa iis qui ipsum

diligunt, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et sancto Spiritu gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT II.

Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore. Nam mysterium jam operatur iniquitatis : tantum ut qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui : et destruet illustratione adventus sui, cujus est adventus secundum operationem Satanæ [2].

I. Merito quæsierit quispiam quid est illud quod detinet, et postea velit discere cur tam obscure hoc ponat Paulus. Quid est ergo quod detineat ut reveletur ipse, hoc est, quod prohibeat ne reveletur ? Alii quidem dicunt gratiam spiritus; alii autem romanum imperium. Quibus ego maxime assentior. Quare ? Quoniam si voluisset dicere spiritum, non dixisset obscure, sed aperte, quod nunc quoque eum detineat gratia spiritus, hoc est, charismata seu dona gratuita. Alioqui autem oporteret eum jam advenisse, siquidem esset adventurus, cum defecissent charismata. Nam jam olim defecerunt. Quoniam autem hoc dicit de romano imperio, merito jam ænigmatice et adumbrate est locutus. Neque enim volebat supervacaneas suscipere inimicitias et inutilia pericula. Nam si dixisset futurum

[2] Thess. II, 6-9.

jam ut paulo post romanum everteretur imperium, eum protinus tanquam exitiosum et pestiferum hominem confodissent, et fideles omnes, ut qui sub eo viverent et militarent. Ideo neque hoc, neque cito futurum dixit : quanquam semper idem dicit. Sed quid ? « Ut reveletur, inquit, » ipse in suo tempore. Nam mysterium jam operatur iniquitatis. » Neronem hic dicit, ut qui sit typus Antichristi. Ille enim volebat existimari Deus. Recte autem dixit, mysterium : non enim aperte sicut ille, neque omni exuto pudore. Si enim ante illud tempus inventus, inquit, fuit, qui in vitio non multum abfuit ab Antichristo, quid mirum si jam erit ? Sic obscure dixit, neque eum voluit reddere manifestum : non propter timorem, sed nos erudiens ne supervacaneas suscipiamus inimicitias, cum nihil sit quod urgeat. Ita hic quoque dicit : « Tantum ut qui tenet, nunc » teneat, donec e medio fiat. » Hoc est, quando Romanorum imperium de medio fuerit sublatum, tunc ille veniet. Et merito. Quandiu enim fuerit metus hujus imperii, nemo cito subjicietur. Quando autem hoc fuerit eversum, vacans invadet imperium, hominumque et Dei imperium aggredietur rapere. Sicut enim eversa sunt quæ ante illud fuerunt regna, ut Medorum a Babyloniis, Babyloniorum a Persis, Persarum a Macedonibus, Macedodonum a Romanis : ita hoc quoque ab Antichristo, et ille a Christo, et non amplius retinebit. Et hoc cum magna evidentia nobis tradit Daniel : « Et tunc, inquit, revelabi» tur iniquus. » Et quid postea ? Prope est consolatio. « Quem » Dominus, inquit, Jesus interficiet spiritu oris sui : et » destruet illustratione adventus sui. Cujus est adventus » secundum operationem Satanæ. » Sicut enim ignis si tantum invaserit parva animalcula, ante suum adventum, etiamsi sint procul, torporem injicit et consumit : ita Christus quoque, jussu solo et præsentia Antichristum de

medio tellet. Satis est eum adesse, et hæc omnia peribunt. Sistet fallaciam, si vel tantum apparuerit. Jamvero ostendens quis hic sit, « Cujus est adventus secundum opera- » tionem Satanæ. In omni virtute, et signis et prodigiis » mendacibus. » Hoc est, omnem ostendet virtutem ac potentiam, at nihil verum, sed omnia ad deceptionem. Hæc prædixit ne decipiantur qui tunc erunt. In prodigiis, inquit, mendacibus, seu falsis, vel inducentibus ad falsum. « Et in omni seductione iniquitatis iis qui pereunt[1]. » Cur ergo, inquit, permisit Deus ut is esset? et quodnam est ejus consilium? et quodnam lucrum percipitur ex ejus adventu, cum sit in exitium nostrum? Ne timeas, o dilecte, sed audi ipsum dicentem, Vim habet in iis qui pereunt, qui etiam, si ille non accessisset, non credidissent. Quodnam est ergo lucrum? Quod iis qui peribunt os obstructur. Quomodo? sive ille venisset, sive non venisset, Christo non credidissent. Venit ergo eos convicturus. Nam ne tunc dicerunt, Quoniam se Deum dicebat esse Christus, etiamsi nusquam id dixit aperte, sed quoniam qui postea fuerunt prædicarunt, non credidimus: quoniam audivimus quod unus sit Deus ex quo omnia; ideo non credidimus. Hunc ergo eorum prætextum tollet Antichristus. Nam quando ille venerit; et nihil sanum, sed omnia iniqua et legibus contraria imperanti, ex solis falsis signis credetur, ora eorum obturabit. Nam si Christo non credis, multo minus oportebat credere Antichristo. Nam ille quidem dicebat se missum esse a Patre: iste autem contrarium. Propterea dicebat Christus: « Ego veni in no- » mine Patris mei, et me non suscepistis: si alius venerit » in nomine suo, illum suscipietis[2]. » At vidimus, inquit, signa. Sed multa quoque et magna facta sunt a Christo. Multo magis ergo ei oportuit credere. Atqui de hoc quidem

[1] 2 Thess. II, 10. — [2] Joan. V, 43.

multa fuerunt prædicta, nempe quod iniquus, quod filius interitus, quod esset ejus adventus secundum operationem Satanæ. De illo autem contraria, quod servator, quod multa bona afferat. « Eo quod charitatem veritatis non acceperunt » ut salvi fierint ; ideo mittet illis Deus operationem erro- » ris, ut credant mendacio : ut judicentur omnes qui non » crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati [1]. »

II. Ut judicentur. Non dixit, Ut puniantur, erant enim antea puniendi, sed, ut judicentur; hoc est, ut condemnentur in judicio terribili: ut sint inexcusabiles. Quinam sunt illi? Ipse explicat, dicens, Qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Charitatem veritatis vocat Christum. Propterea enim, inquit, quod charitatem veritatis non acceperunt : utraque enim erant, et propter utraque accesserat, et homines diligens, et pro veris rebus. Sed consenserunt, inquit, iniquitati. Venit enim ad exitium hominum, eos injuria affecturus. Quid enim tunc non faciet? Omnia movebit, omnia perturbabit; et propter jussa et ut timorem incutiat : erit undique terribilis, a potestate, a crudelitate, a jussis iniquis. Sed ne timeas : vim habebit, inquit, in iis qui pereunt. Nam et Elias tunc veniet fideles confirmans, et hoc dicit Christus. « Elias ve- » niet, et restituet omnia [2]. » Ideo de Joanne dictum est, « In virtute et spiritu Eliæ [3]. » Neque enim fecit signa et miracula sicut Elias. « Nam Joannes quidem, inquit, nul- » lum fecit signum [4]. » Omnia autem, quæ dixit Joannes de eo, vera erant. Quomodo ergo in virtute et spiritu Eliæ? Hoc est, idem suscipiet ministerium : et sicut Joannes fuit præcursor prioris adventus, ita ille quoque erit præcursor secundi et gloriosi adventus, et ad id servatur. Ne ergo timeamus : auditorum concussit animum, nec

[1] 2 Thess. II, 11, 12. — [2] Matth. XVII, 11. — [3] Luc. I, 17, et Malach. IV, 3. — [4] Joan. X, 41.

fecit ut res præsentes graves et terribiles putarentur: sed dignæ, de quibus agantur gratiæ. Ideo subjunxit. « Nos » autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis, fra» tres dilecti a Deo, quod elegerit nos Deus primitias ad » salutem in sanctificatione spiritus et fide veritatis [1]. » Quomodo ad salutem elegit? Id ostendit dicens, « In sanctifi» catione Spiritus; » id est, ut nos sanctificaret per Spiritum et veram fidem. Hæc enim sunt quæ nostram salutem continent. Nusquam ab operibus, nusquam a recte factis, sed per fidem veritatis. Ecce, « In, » rursus est, « Per, » In sanctificatione Spiritus, inquit. « In quam et vocavit » vos per Evangelium nostrum, in acquisitione gloriæ Do» mini nostri Jesu Christi [2]. » Non est hoc parvum, si suam » gloriam Christus nostram putat esse salutem. Benigni enim et clementis est gloria, esse multos, quibus detur salus: magnus est ergo Dominus noster, si nostram salutem ita desiderat. Magnus est et Spiritus sanctus, qui operatur in nobis sanctificationem. Cur non prius dixit fidem, sed sanctificationem? Quoniam etiam post sanctificationem ea multa opus habemus, ne labefactemur. Vides quomodo nihil ostendit esse eorum, sed totum Dei? « Itaque, fratres, state, et tenete traditiones quas didi» cistis sive per sermonem, sive per Epistolam nostram [3]. » Hinc est perspicuum quod non omnia tradiderunt per Epistolam, sed multa etiam sine scriptis: et ea quoque sunt fide digna. Quamobrem Ecclesiæ quoque traditionem censeamus esse fidem dignam. Est traditio: nihil quæras amplius. Hic ostendit multos esse qui labant. « Ipse » autem Dominus noster Jesus Christus et Deus et Pater » noster qui dilexit nos, et dedit consolationem æternam, » et spem bonam in gratia. Exhortetur corda vestra, et con» firmet in omni opere et sermone bono [4]. » Rursus pre

[1] 2 Thess. II, 13. — [2] Ibid. 14. — [3] Ibid. 15. — [4] Ibid. 16, 17.

» catio post adhortationem: hoc enim est revera opem ferre. « Qui dilexit nos, inquit, et dedit consolationem » æternam, et spem bonam in gratia. » Ubi nunc sunt qui Filium dicunt esse minorem, quoniam post Patrem nominatur in gratia lavacri? Ecce enim hic est contrarium. Ipse primum ait, Dominus noster Jesus Christus, deinde, Deus et Pater Domini nostri; qui dilexit nos, inquit, et dedit consolationem æternam. Quamnam autem eam? Spem futurorum. Vides quomodo precationis modo mentes eorum excitat, ineffabilis Dei curæ pignora ponens et signa. Exhortabitur, inquit, corda vestra in omni opere et sermone bono. Hoc est per omne opus et sermonem bonum. Christianorum enim hæc est adhortatio, ut non solum aliquid boni faciant, sed etiam quod Deo placeat. Vide quomodo eorum reprimit fastum. « Qui dedit, in- » quit, consolationem, et spem bonam in gratia. » Simul etiam efficit ut bonam spem habeant de futuris. Si enim tot et tanta dedit in gratia, multo magis futura. Ego quidem certe, inquit, ita dixi. Totum autem est Dei confirmare et corroborare, ut non labemus, neque declinemus: hoc enim est nostrum et ipsius, et propter dogmata et propter actiones; hoc enim est exhortatio, ut confirmemur. Nam quando quispiam non dimovetur nec vacillat, quidquid acciderit, cum magna tolerat patientia. Quod si dimotus et labefactatus fuerit animus, de cætero nihil efficit bonum et præclarum: sed non secus atque si cuipiam remissæ et luxatæ fuerint manus, ita etiam labascat animus, quando non fuerit ei persuasum quod ad bonum aliquem finem sit perventurus. « De cætero, fratres, orate » pro nobis, ut sermo Domini currat et glorificetur sicut » et apud vos [1]. »

III. Ipse quidem pro iis precatus est ut confirmarentur:

[1] 2 Thess. III, 1.

nunc autem ab ipsis petit rogans ut pro eo orent: non ut non periclitetur in eo enim erat positus; sed « Ut sermo » Domini currat et glorificetur, sicut et apud vos. » Petitio est conjuncta cum laude. « Sicut et apud vos, inquit. Et » ut liberemur ab importunis et malis hominibus. Non est » enim omnium fides [1]. » Hoc est etiam ejus qui sua significat pericula, quod eos maxime consolabatur. « Ab im- » portunis, inquit, et malis hominibus. Non est enim om- » nium fides. » Forte de iis loquitur, qui repugnabant prædicationi, de iis qui resistebant et pugnabant cum dogmatibus: hoc enim tacite significavit dicens, « Non est » enim omnium fides. » Non autem hic mihi videtur significare pericula, sed eos qui contradicebant et impediebant, sicut Hymenæus, sicut Alexander ærarius. « Valde » enim, inquit, restitit verbis nostris [2]: » ut si quis de paterna diceret sorte; non est omnium militare in regia. Sic ille de improbis a quibus vult liberari: tales sunt, inquit, ii, quibus datum est non credere. Simul autem hoc dicens illos excitat. Magni ergo erant, si tantam habebant apud Deum fiduciam, ut possent etiam doctorem liberare a periculis, et ei facilem reddere prædicationem. Nos ergo eadem vobis dicimus. Nemo nos tantæ damnet arrogantiæ, nemo ex immodica humilitate tanto nos privet auxilio. Neque enim eodem animo dicimus quo dicebat Paulus. Nam ille quidem hæc dicebat volens consolari discipulos. Nos autem, ut magnum quid et bonum consequamur: et valde credimus, si velitis omnes unanimes ad Deum manus extendere pro nostra vilitate, futurum ut omnia nobis recte succedant. Ita hostes oppugnemus precibus et supplicationibus. Si enim armatos ita oppugnabant veteres, multo magis sic sunt oppugnandi ii qui sunt inermes. Ita Ezechias fugavit Assyrium: ita Moy-

[1] 2 Thess. III, 2. — [2] 2 Tim. IV, 15.

ses Amalec, ita Ascalonitas Samuël, ita Israël triginta duos reges. Si ubi opus erat armis, et acie, et prælio, missis armis confugiebant ad preces; ubi precibus solum res oportet confici, quomodo non multo magis est orandum? At illic, inquit, qui præerant, rogabant pro populo; tu autem vis populum precari pro duce. Ego quoque id scio. Nam tunc qui parebant, erant quidem miseri, viles et abjecti. Quamobrem a fiducia in Deum et a sola virtute ejus qui ducebat exercitum, eis dabatur salus. Nunc autem cum gratia Dei aucta sit, et inter subditos inveniamus multos, imo longe plures, qui ea in re imperantem longe superant, ne nos hoc commilitio privetis. Erigite manus nostras, ne resolvantur : aperite os nostrum ne obstruatur. Deum rogate : propter hæc rogate. Atque id quidem quod fit est pro nobis, pro vobis autem est universum. Ad id enim quod est vobis utile sumus collocati, et de rebus vestris sumus solliciti. Rogate unusquisque et privâtim et publice. Vide Paulum dicentem : « Ut pro dono » nobis dato per multos a nobis agantur gratiæ [1] : » hoc est, ut multis det gratiam. Si apud homines, reos condemnatos, et qui ad mortem abducuntur, accedens populus postulavit, et multitudinem respiciens et reverens imperator, sententiam revocavit : multo magis a vobis Deus flectetur, non a multitudine, sed a virtute. Acrem enim et vehementem habemus hostem : unusquisque enim vestrum res suas curat, et de eis est sollicitus : nos autem simul omnium. Stamus in ea parte belli quæ laborat. Adversus nos diabolus armatur vehementius. In bellis enim, ante alios omnes belli ducem sternere conatur adversarius. Propterea illuc omnes currunt conjunctis clypeis. Propterea magnus est tumultus, unoquoque conante eum de medio tollere, clypeis illum circumtegunt ac muniunt, illius ca-

[1] 2 Cor. I, 11.

put volentes conservare. Audite quid Davidi dicat totus populus. Non Davidi me ipsum conferens hæc dico; non ita insanio, sed populi erga principem ostendere volens benevolentiam. « Ne egrediaris, inquit, ad bellum nobiscum; ne extinguatur lucerna Israël [1]. » Vide quantum parcebant seni. Vestris precibus valde egeo. Nemo me, ut dixi, ex immodica humilitate hac privet ope et auxilio. Si res nostræ floreant et sint in bona existimatione, vestræ quoque erunt splendidiores. Si nobis prospere fluat doctrina, ad vos transibunt divitiæ. Audi Prophetam dicentem, « Num se ipsos pascunt pastores [2]? » Vides Paulum has preces poscentem assidue? Audis quod Petrus sic ereptus sit e carcere, quoniam assidue pro eo fiebat oratio [3]? Plane credo futurum ut vestræ preces multum possint, quæ cum tanto consensu fiunt. Quantum existimatis nostram exuperare vilitatem, pro tanto populo ad Deum accedere et rogare? Nam si ipse tantam non habeo fiduciam, ut pro me precer: multo minus ut pro aliis. Est enim eorum qui sunt vitæ probæ et bonæ existimationis, et Deum rogare ut sit aliis benignus ac propitius, est eorum qui ipsum sibi reddiderunt benevolum. Qui autem ipse quoque offendit, quomodo rogabit pro alio? Sed tamen quoniam paternis vos complector visceribus, quoniam omnia audet charitas, non solum in ecclesia, sed et domi ante alia fundo preces pro vestra sanitate animæ et corporis. Nullæ enim aliæ preces sacerdoti æque conveniunt, atque pro bonis populi Deum adire, et apud eum intercedere. Nam si Job statim surgens tam multa faciebat pro filiis carnalibus, quanto magis nos debemus facere pro spiritualibus?

IV. Cur autem hæc dico? Quia si nos pro vobis omnibus preces fundimus et oramus, etsi tantum absumus a rei

[1] 2 Reg. xxi, 17. — [2] Ezech. xxxiv, 2. — [3] Act. xii, 5.

magnitudine, multo magis justum est ut vos hoc faciatis. Nam unum quidem rogare pro multis, magnæ est audaciæ, et quod multa eget fiducia : multos autem, cum simul convenerint, pro uno precari, non est grave nec importunum. Non enim suæ virtuti fidens hoc facit unusquisque, sed multitudini et consensui quem semper maxime respicit Deus, et eo movetur ac placatur. « Ubi enim fuerint duo » tres congregati in nomine meo, inquit, illic sum in me» dio eorum[1]. » Si ubi sunt duo aut tres congregati, est in medio, multo magis apud nos. Quod enim per se precans quispiam non potest accipere, hoc accipiet precans cum multitudine. Quare? Quoniam etsi non virtus propria, sed tamen consensus magnam habet vim. Ubi fuerint, inquit, duo aut tres congregati. Cur dixit duo? Nam si unus fuerit in nomine tuo, cur non est illic? Quoniam volo omnes simul esse, et non esse divulsos. Nos ergo alter alterum communiamus, charitate conjungamus ac colligemus : nemo nos separet. Si quispiam accusat, si quispiam molestia est affectus, ne id verset animo, seu apud proximum, seu apud nos. Hanc a vobis peto gratiam, ut accedatis, et expostuletis, et excusationem a nobis accipiatis. Argue, inquit, ne forte non dixerit. Argue, ne forte fecerit[2]; et si fecerit, ne addat amplius. Aut enim excusamus, aut condemnati veniam petimus : et de cætero tentamus ne in eadem incidamus. Hoc et vobis confert et nobis. Nam vos quidem absque ratione forte accusantes, cum veritatem rei intellexeritis, corrigemini. Nos autem ignoramus peccasse, et corrigimur. Vobis quidem non prodest; nam illis constituta est pœna qui verbum otiosum emittunt. Nos autem crimina tam vera quam falsa repellimus : falsa quidem, falsa esse ostendentes, vera autem, ea non amplius facientes. Omnino necesse est, ut

[1] Matth. xviii, 20. — [2] Eccli. xix, 12.

cui tam multa sunt curæ, et ignoret, et peccet ex ignoratione. Nam si unusquisque vestrum habens domum, uxoremque et filios et servos quos regat, alius quidem plures, alius vero pauciores, in tam paucis tamen et numeratu tam facilibus, multa peccare non ut vult cogitur, aut nesciens, aut volens aliquid corrigere : multo magis nos qui tanto præsumus populo, et vos adhuc multiplicet Dominus, et vos benedicat parvos cum magnis. Nam etsi ex multitudine magna nascitur sollicitudo, non cessamus tamen precari ut ea cura nobis crescat, et augeatur hæc multitudo, fiatque multiplex et infinita. Nam patres quoque, etsi numerosa soboles eos sæpe cruciat, nullum tamen volunt amittere. Omnia vobis et nobis æqualia, et eadem sunt bonorum capita. Non ego quidem, majori copia, vos autem minori, sacræ sumus mensæ participes, sed utrique eam similiter tangimus. Si autem ego prior, non magni refert. Nam et inter liberos major natu prior manum extendit ad epulas, sed ex eo tamen nihil accrescit : sed sunt nobis omnia æqualia. Salutaris, et quæ animas nostras continet, vita, cum eodem honore datur utrisque. Non ego quidem alterius ovis, vos autem alterius, sed ejusdem omnes sumus participes. Idem baptisma habemus utri que: uno dignati sumus spiritu. Ad idem regnum utrique contendimus. Fratres Christi similiter sumus : omnia sunt nobis communia. In quonam ego exupero? In curis, in laboribus, in sollicitudinibus, in eo quod pro vobis doleo. Sed nihil est hoc dolore suavius. Nam et mater dolens pro filio, dolore delectatur, de suis natis est sollicita, lætatur sollicitudinibus. Atqui sollicitudo quidem per se res est amara : sed quando ea fuerit pro filiis, multam habet voluptatem. Multos ex vobis genui, sed postea fuerunt dolores partus. Nam apud matres quidem corporales, prius sunt dolores, et tunc est partus. Hic autem ad ultimm us-

que respirationem sunt dolores, ne post partum sit aliquid abortivum, idque ego desidero. Nam etsi alius sæpe genuit, ego autem curis dilanior. Neque enim ex nobis generamus, sed totum est Dei gratiæ. Si autem ambo parimus per spiritum, non aberraveris, si et eos qui ex me nati sunt, illius, et eos qui ex illo nati sunt, meos appellaveris. Hæc omnia cogitate, et manum porrigite, ut sitis nostra gloriatio, et nos vestra, in die Domini nostri Jesu Christi : quem detur omnibus nobis cum fiducia videre in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

HOMILIA V.

CAPUT III.

Fidelis autem Dominus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. Confidimus autem de vobis, fratres, in Domino, quod quæ præcipimus vobis, et facitis et facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei et in patientia Christi[1].

I. Neque totum sanctorum precibus permittendo, nos ipsos oportet esse otiosos, et ad vitium currere, et nihil præclarum aggredi : neque rursus bona operando hanc opem despicere. Magna enim potest, magna certe, quæ pro nobis fit oratio. Sed tum demum quando nos quoque operamur. Propterea Paulus quoque pro ipsis orans, rursus rem fide dignam facit ex promissione, et dicit : « Fidelis autem » est Dominus, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. »

[1] 2 Thess. III, 3-5.

Nam si vos elegit ad salutem, non mentietur, neque sinet perire. Ne autem per hæc duceret ad socordiam, et totum esse Dei arbitrati, ipsi dormirent, vide quomodo ab eis quoque exigit ut cooperentur, dicens : « Confidimus autem » de vobis, fratres, in Domino, quod quæ præcipimus, et » facitis et facietis. » Fidelis quidem, inquit, est Deus, et promittens salutem dare, omnino dabit, sed ut promisit. Quomodo autem promisit? Si velimus, et eum audiamus, non absolute, neque tanquam ligna et lapides, otiosi. Recte autem posuit et illud : Confidimus in Domino. Hoc est, credimus ejus benignitati et clementiæ. Rursus eos deprimit, totum inde pendere statuens. Nam si dixisset : Vobis autem credimus, esset quidem magna laus : sed non ostendisset eos credere omnia a Deo pendere. Si autem dixisset : Confidimus autem in Domino, quod vos custodiet, et non addidisset, de vobis, et illud, quæ præcepimus et facitis et facietis, eos fecisset pigriores, in Dei potestatem universum conjiciens. Oportet enim nos in ipsum totum conjicere, sed ipsos quoque operantes, labores subeuntes, et suscipientes certamina : et ostendit quod etiamsi sufficeret solum virtus ad nobis dandam salutem, oportet tamen ipsam esse perpetuam et nobis adesse usque ad extremum vitæ spiritum. « Dominus autem, inquit, dirigat corda vestra » in charitate Dei et patientia Christi. » Eos rursus laudat et precatur, suam erga illos curam ostendens. Nam quoniam ad eos increpandos erat accessurus, eorum corda his prius lenit ac mitigat, et dicendo : Confido vos audituros, et ab eis petendo preces, et rursus eis bona precando innumerabilia. Dominus autem dirigat, inquit, corda vestra ad Dei charitatem. Multa enim sunt quæ avertunt a charitate, et multæ semitæ quæ inde divertunt. Primum quidem vitium mammonæ, tanquam impudentes quasdam manus in nostram immittens animam, et mordicus apprehensos vel

invitos indè vellit et trahit. Deinde inanis gloria, et sæpe etiam afflictiones et tentationes avertunt. Propterea tanquam quodam spiritu, Dei auxilio opus habemus, ut nobis velum tanquam ab aliquo vehementi spiritu transmittatur ad Dei charitatem. Ne mihi enim dixeris, Diligo ipsum etiam plus quam me ipsum. Hæc sunt verba, ostende factis. Si ipsum diligis plus quam te ipsum, dilige plus quam pecuniam : et tunc te credo ipsum diligere plus quam te ipsum. Qui autem pecunias non despicis propter Deum, quomodo te ipsum despicies? Quid autem dico pecunias? Qui avaritiam et plura habendi cupiditatem non despicis, quod etiam absque Dei jussis oporteret facere, quomodo te ipsum despicias? Et ad patientiam Christi, inquit. Quid est, ad patientiam? Ut patiamur sicut ille passus est : aut ut illa agamus, aut ut etiam eum expectemus cum patientia, hoc est, ut simus parati. Nam quoniam multa promisit, et ipse venit ad judicandum vivos et mortuos, illum expectemus et sustineamus. Ubi autem dicit patientiam, omnino subindicat afflictionem. Hoc enim est Deum diligere, sustinere, et non conturbari. « Denuntiamus autem » vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut » subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et » non secundum traditionem quam acceperunt a nobis[1]. » Hoc est, non nos hæc dicimus, sed Christus : hoc enim est in nomine Domini nostri Jesu Christi. Ostendit his verbis quam sit terribilis denuntiatio. Per Christum, inquit, annuntiamus. Nusquam igitur Christus præcipit nos esse otiosos. Ut subtrahatis vos, inquit, ab omni fratre. Ne mihi dicas divitem, ne pauperem, ne sanctum; hoc est immodestia et dissolutio. Ambulante, inquit, hoc est, vivente, et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Traditionem ait quæ fit per opera, et Dominus hanc sem-

[1] 2 Thess. III, 6.

per dicit traditionem. « Ipsi enim scitis quemadmodum » oporteat imitari nos. Quoniam non inquieti fuimus inter » vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo[1]. » Quanquam etiamsi comedissent, gratis non comedissent. « Dignus est enim, inquit, operarius mercede sua[2]. Sed in » labore et fatigatione, nocte et die operantes, ne quem » vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potesta- » tem : sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitan- » dum nos. Nam et cum essemus apud vos, denuntiabamus » vobis, quod si quis non vult operari, nec manducet[3]. »

II. Vide quomodo in priori quidem Epistola mitius de hoc disserit, ut quando dicit : « Rogamus autem vos, » fratres, ut abundetis magis et contendatis : » et nusquam, denuntiamus, neque, in nomine Domini nostri Jesu Christi, quod quidem est terribile et habet periculum ; sed ut abundetis, inquit, et contendatis, quod erat adhortantis ad virtutem. Ut, inquit, honeste ambuletis. Hic autem nihil hujusmodi ; sed, « Si quis non vult operari, » nec manducet. » Nam si Paulus, cui non erat necesse, sed in cujus erat potestate esse in otio, et tantum opus susceperat, operabatur tamen, et non solum operabatur, sed die ac nocte operabatur, ut posset etiam aliis opitulari, multo magis alios oportebat hoc facere. « Audivimus » enim inter vos quosdam ambulantes inquiete, nihil ope- » rantes, sed curiose agentes[4]. » Hoc quidem hic : illic autem in priori, « Ut honeste, inquit, ambuletis ad eos » qui foris sunt. » Quare? fortasse nihil adhuc erat tale. Nam alibi quoque admonens dicebat, « Beatius est magis » dare quam accipere[5]. » Illud autem, « Honeste ambulate, » non est de immodestia et dissolutione. Et ideo subjunxit, u nullo egeatis. Hic autem aliquam quoque ponit neces-

[1] 2 Thess. III, 7, 8. — [2] Matth. XX, 10. — [3] 2 Thess, III, 9, 10. — Ibid. II. — [4] Act. XXI, 35.

sitatem, ut quod bonum est et honestum faciant apud omnes. Procedens enim dicit, « Nolite deficere bonum fa- » cientes. » Plane enim necesse est ut qui est otiosus et potest operari, sit curiosus. Eleemosyna autem iis solis est data, qui ex operatione manuum sibi non possunt victum suppeditare : aut iis qui docent, et sunt penitus occupati in negotio docendi. « Non enim alligabis, inquit, os bovi tri- » turanti [1] : » et, « Dignus est operarius mercede sua [2]. » Quare nec hic quidem est otiosus, sed operæ, ejusque magnæ, mercedem accipit. Otiosum autem orare et jejunare non est opus manuum. Operationem enim hic dicit eam quæ fit per manus. Et ut nihil tale suspiceris, subjunxit : « Nihil operantes, sed curiose agentes. Iis autem » qui ejusmodi sunt, denuntiamus et obsecramus in Do- » mino Jesu Christo [3]. » Quoniam eos valde tetigit, mitiorem volens reddere orationem, subjunxit, per Dominum Jesum Christum : et rursus probabilitatem et terrorem afferens dixit : « Ut cum silentio operantes panem suum » manducent. » Cur non dixit : Si non sint autem immodesti et dissoluti, alantur a vobis : sed utrumque exigit, ut et sint in silentio, et operentur? Quia ipsos operantes vult sibi alimentum parare. Hoc enim sibi vult illud, Ut panem suum manducent, id est, ex suis laboribus; non alienum ex mendicitate partum. « Vos autem, » fratres, nolite deficere benefacientes [4]. » Vide quomodo statim fracta sunt paterna viscera. Non potuit ulterius prosequi increpationem, sed rursus eorum est misertus. Vide autem cum quanta prudentia : non dixit, Sed eis ignoscite, donec corrigantur; sed quid? « Vos autem » nolite deficere benefacientes. » Subtrahite, inquit, vos ab ipsis, et eos increpate : ne tamen eos fame intereuntes despicite. Si vero, inquit, a nobis habens abundantiam,

[1] Deut. xxv, 4. — [2] Matth. x, 20. — [3] 2 Thess. III, 12. — [4] Ibid. 13.

maneat otiosus, benignum quoddam medicamentum dicit. Quid ergo dicit : Si eam quæ est a nobis habens abundantiam manet otiosus ? In eo, inquit, placidum ac benignum dixi medicamentum : nempe, subtrahite vos ab ipso, hoc est, ne ei detis fiduciam et loquendi libertatem, ostendite vos ei succensere. Non est hoc parvum. Talis fit ad fratres increpatio, si vere eos volumus corrigere. Non ignoramus modos increpationis. Nam dic quæso, si fratrem haberes carnalem, eum-ne despiceres fame pereuntem ? Non sane opinor : sed forte etiam corrigeres. « Quod si quis non » obedit verbo nostro per epistolam [1]. » Vide Pauli humilitatem ; non dixit : Qui non obedit, mihi non obedit. Sed placide subindicat. « Hunc notate. » Ut non lateat hoc facere hortatur. « Ne commisceamini cum illo. » Non est parva hæc castigatio. Deinde rursus : « Ut confundatur. » Nec sinit ulterius progredi. Ut enim cum dixisset, « Si quis » non operatur, nec manducet, » veritus ne fame interirent, subjunxit, « Vos autem nolite deficere benefacientes, » ita cum dixisset, « Subtrahite vos, et non commisceamini » cum illo, » deinde veritus ne hoc ipsum eum excinderet a fraternitate ; nam qui despondit animum, cito peribit, cui non datur fiducia et libertas loquendi, subjunxit, « Et » nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fra» trem [2]. » Per hæc ostendit, quod et in eum magnum statuat supplicium, eo quod eum privet fiducia.

III. Nam si esse cum multis accipientem est pudendum : quando et præbuerint increpantes, et se subtraxerint, quantum est hoc probrum, et quantum ad mordendum animum sufficit ? Nam si ii qui dant tardius, aut murmurant, eos incendunt qui accipiunt ; ne mihi enim dixeris de impudentibus mendicis, sed de fidelibus ; si qui dant sunt increpaturi, quid non facerent ? quod non mererentur

[1] 2 Thess. III, 14. — [2] Ibid. 15.

supplicium? Non sic nos, sed tanquam maxima affecti injuria, eos qui mendicant afficimus contumelia, et aversamur. Non das, cur etiam es molestus? Admonete, inquit, ut fratres, non contumelia afficite tanquam inimicos. Qui fratrem admonet, non hoc facit publice, non probrum in publicum traducit, sed hoc facit privatim, et cum magna attentione, et dolens ægre ferens, et lacrymans et lamentans. Fraterno ergo animo præbeamus, fraterna voluntate admoneamus : non tanquam dolentes eo quod demus : sed tanquam dolentes, propterea quod ille transgrediatur mandatum. Quid enim lucraris? Nam si postquam dederis contumelia afficis, perdis voluptatem distributionis. Quando autem nec dederis et contumelia affeceris, quid mali non fecisti illi misero et calamitoso? Accessit tanquam aliquid a te accepturus, recessit autem letali accepto vulnere, et magis est lacrymatus. Nam cum propter egestatem necesse habeat mendicare, et quia mendicat, contumelia afficitur; vide quantum futurum sit contumeliosorum supplicium. « Qui contumelia afficit pauperem, cum irri» tat qui ipsum fecit[1]. » Nam dic mihi, ipse eum propter te sinit esse egenum, ut tu possis te ipsum curare, et tu eum contumelia afficis qui propter te est egenus. Quantæ hæc sunt pravitatis? Quam ingrati animi est hoc factum? Admonete, inquit, ut fratres. Etiam postquam dederis, jussit admonere. Quando autem etiam cum non dederimus contumelia afficimus, quænam erit nobis defensio? « Ipse » autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in » omni loco[2]. » Vide quomodo postquam narravit quæ sunt agenda, ea obsignet precatione, veluti quædam signacula eorum, quæ sunt deposita, preces ponens et supplicationem. Det vobis, inquit, pacem in omni loco. Nam quoniam est verisimile pugnas ex his exorituras, cum illi

[1] Prov. XIV, 21. — [2] 2 Thess. III, 16.

evadant asperiores, et hi non perinde atque illi præbeant, merito hoc nunc est precatus. Det, inquit, vobis pacem semper. Hoc est enim quod quæritur, ut eam semper habeant. Quid est, in omni loco? Ubique vult pacem esse, ut nullo ex loco habeant occasionem contentionis. Ubique enim pax est bona, etiam apud eos qui sunt foris. Audi enim eum alibi dicentem : « Si fieri potest, quantum in » vobis est, cum omnibus hominibus pacem habete[2]. » Ad ea enim quæ recte gerere volumus nihil est adeo aptum, ut esse pacificum, et non turbulentum, et liberum esse ab inimicitiis, et nullum habere inimicum. « Dominus cum om- » nibus vobis : Salutatio mea manu Pauli : quod est signum » in omni Epistola : ita scribo. Gratia Domini nostri Jesu » Christi cum omnibus vobis. Amen[1]. » Hoc dicit se scribere in omni Epistola, ut nemini liceat eas adulterare, cum positum sit veluti magnum signum subscriptionis. Salutationem autem appellat precationem, ostendens quod et tunc omnia agebant spiritualia, et quando salutare oportebat, res erat cum lucro; et quod precatio non esset solum symbolum amicitiæ. Ab ea incipiebat, et in eam desinebat, magnis mœnibus muniens quæ utrinque dicebantur, firmaque et solida ponebat fundamenta, firmumque et tutum finem imponebat. « Gratia, inquit, vobis et pax. » Et rursus, « Gratia Domini nostri Jesu Christi cum » omnibus vobis. Amen. » Hoc etiam Christus præcepit Discipulis, dicens, « Ecce ego vobiscum sum omnibus » diebus usque ad consummationem sæculi[3]. » Sed hoc fit quando nos volumus. Non enim erit omnino nobiscum, si nos procul removerimus. « Vobiscum, inquit, ero per- » petuo. » Ne ergo gratiam abigamus. Vult ut nos subtrahamus ab omni fratre inordinate ambulante. Hoc tunc magnum erat malum a cœtu fratrum esse avulsos; hoc

[1] Rom. XII, 18. — [2] 2 Thess. V, 17, 18. — [3] Matth. XXVIII, 20.

certe modo pœnas sumit de omnibus. Sicut etiam alibi ad Corinthios scribens dicebat[1]. Cum hujusmodi ne convesci quidem jubet. Sed non hoc magnum nunc plerique existimant : sed sunt omnia confusa et corrupta, cum adulteris, cum scortatoribus, cum avaris temere et sine discrimine commiscemur. Si ab eo qui otiose alebatur se subducere oportebat, quanto magis ab aliis? Et ut discas quam esset terribile separari a conventu fratrum, et quantum lucrum afferat iis qui benigne suscipiunt reprehensionem, audi quomodo ille qui peccato erat inflatus, qui ad extremum vitium erat provectus, qui talem admisit fornicationem, qualis nec inter gentes nominabatur, qui vulnus suum non sentiebat, hoc enim est summa perversitas, ille, inquam, qui talis erat, ita fuit inflexus et reductus, ut diceret Paulus ; « Sufficit illi, qui est ejus- » modi, increpatio hæc quæ fit a pluribus[2]. Quamobrem » confirmate in ipsum charitatem. » Tunc enim ita erat, ut membrum a reliquo corpore avulsum.

IV. Causa autem cur hoc tunc terribile esset, hæc erat; quoniam esse cum eis tunc magnum bonum existimabatur. Sicut enim qui unam domum habitant, et sunt in unius patris potestate, et unius mensæ sunt participes ; ita tunc habitabant in unaquaque Ecclesia. A tanta ergo excidisse charitate quantum erat malum? Nunc autem nihil videtur esse magnum, quia nec magnum quidpiam esse existimatur, quando simul conjuncti versamur. Quod tunc erat instar supplicii, nunc quod valde refrixerit charitas non pœnæ loco habetur, et temere alter ab altero separamur, idque ex algore charitatis. Malorum enim omnium causa est quod non sit charitas. Hoc omnia Ecclesiæ bona honesta ac præclara, propter quæ exultare oporteret, destruxit et delevit. Magna est doctoris fiducia, quando a

[1] 1 Cor. v, 11. — [2] 2 Cor. II, 6.

rebus recte a se gestis potest increpare discipulos. Quamobrem Paulus dicebat : « Ipsi enim scitis quemadmodum » oporteat imitari nos [1], » et magis debet esse doctor ex vita, quam ex sermone. Nemo autem existimet hoc esse gloriosæ jactantiæ : ad necessitatem enim redactus hoc dixit, et ad id quod confert in commune. Quoniam non fuimus, inquit, inordinati et dissoluti inter vos. Et hic non vides humilitatem, quam donationem vocat modestiamque ac moderationem? Non fuimus, inquit, inter vos inordinati, neque gratis panem manducavimus. Ostendit hic quoque forte illos esse pauperes. Nec mihi dixeris, Sed non omnes erant pauperes. Loquitur enim de pauperibus, et quibus non alias necessarium suppetit alimentum, quam ex operatione manuum. Non dixit enim : Ut a patribus habeant, sed, « Ut operantes panem suum comedant. » Nam si ego, præco doctrinæ verbi, timui vos gravare, multo magis is qui vobis nihil prodest : hoc enim plane est gravare. Gravare autem est quando quispiam non dat cum magna animi alacritate : sed hoc non innuit, sed ut qui facile non habeant. Cur enim non operaris? Deus ad hoc tibi dedit manus, non ut ab aliis accipias, sed ut aliis præbeas. Dominus autem, inquit, vobiscum. Hoc ipsum quoque licet quoque precari, si agamus quæ sunt Domini. Audi enim Christum dicentem Discipulis : « Euntes docete » omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii » et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæ man» davi vobis, et ecce ego vobiscum sum usque ad consum» mationem sæculi [2]. » Non solum illis hoc dictum est, sed etiam nobis. Nam quod illis solum non sit promissum palam est ex eo quod dixit, Usque ad consummationem sæculi, sed illis etiam qui ejus vestigiis insistunt. Quid ergo illis dicit qui non sunt doctores? Unusquisque vestrum,

[1] 2 Thess. III, 7. — [2] Matth. XXVIII, 19.

si velit, potest esse doctor, si non alterius, sui tamen. Doce te ipsum primum. Si docueris omnia quæ mandavit ut servares, per hoc multos habebis qui æmulentur. Sicut enim lucerna quando ipsa fuerit lucida, accendere potest innumerabiles : extincta autem, ne sibi quidem præbebit lumen, neque alias lucernas accendere poterit: ita etiam de vita pura dicendum. Si quæ est in nobis fuerit lucida, efficiemus innumerabiles et discipulos et doctores, quasi exemplar propositi. Neque enim verba mea iis qui audiunt ita prodesse poterunt, ut nostra vita. Esto enim, si velis, vir Deo charus et virtute resplendens, et habens uxorem; licet enim uxorem quoque habenti et liberos et servos, et amicos, Deo placere ; annon is omnibus multo magis poterit prodesse, quam ego? Nam cum me in mense semel aut bis, aut ne semel quidem audiant, et quæ audierint, fortasse usque ad limen Ecclesiæ servantes, statim abjiciunt : illius autem vitam videntes assidue, multum lucrantur. Quando enim contumelia affectus, ipse non vicissim affecerit, annon suæ lenitatis et mansuetudinis pudorem in animo ejus qui contumelia afficit, infigit et insculpit? Quod si non statim fateatur quam accepit utilitatem, aut ira præpeditus, aut rubore suffusus, aut pudore affectus, sensum tamen statim accipit : et fieri non potest ut homo contumeliosus, etiamsi sit bestia, si cum homine leni et patiente fuerit versatus, non magno accepto lucro recedat. Bona enim etiamsi non agamus, laudamus tamen omnes et admiramur. Mulier rursus si viderit virum placidum et modestum, multum lucratur semper cum eo versans, et puer itidem. Licet ergo unicuique esse doctorem. « Ædificate enim, inquit, alterutrum, sicut et facitis [1]. » Perpende quæso; domui tuæ aliquod damnum accidit? conturbatur uxor, ut quæ sit

[1] 1 Thess. v, 11.

infirmior, et magis mundana? maritus si sit philosophus, et damni accepti irrisor, illam consolatur, et persuadet ut generoso et forti ferat animo. Annon, dic quæso, ei magis proderit quam ipsi nostri sermones? Nam dicere quidem omnibus, est facile : agere autem, cum opus fuerit, valde est difficile. Propterea ex factis humana natura magis solet corrigi et componi : tanta est virtutis excellentia, ut servus toti domui sæpe profuerit cum domino.

V. Non enim frustra nec temere illos assidue jubet Paulus virtutem exercere, et obedire dominis, non tantam curam gerens ut ministrent dominis, quantam ut ne verbum Dei et doctrina blasphemetur. Quando autem non blasphematur, cito etiam habebitur in admiratione. Scio etiam multas domos multum lucrifecisse ex virtute servorum. Si autem servus qui est sub potestate, potest dominum corrigere, multo magis dominus servos vos hoc ministerium mecum quæso distribuite. Ego cum omnibus loquor in communi; vos seorsum unicuique, et cuique committatur proximorum procurare salutem. Quod enim oporteat eos qui sunt patresfamilias domui suæ præesse, et eorum curam in his gerere, audi quo mulieres transmittat Paulus : « Si quid autem velint discere, domi viros » suos interrogent [1]. » Nec eas adducit ad doctorem. Nam ut in ludis litterariis sunt etiam inter discipulos doctores et magistri, ita etiam in Ecclesia. Vult enim non ab omnibus molestiam exhibere doctori. Quare? Quoniam magna sic erunt bona : non solum quoniam levis erit labor doctori, sed etiam quoniam unusquisque discipulus id curans, cito potest evadere doctor et magister, hanc habens sollicitudinem. Vide enim quantum ministerium affert mulier. Domum custodit, et curam gerit omnium quæ

[1] 1 Cor. XIV, 35.

domi sunt, ancillis instat et eas urget ad opus: vestit suis manibus, efficit ut voceris pater filiorum, te liberat a prostibulis, dat auxilium ad continentiam, sedat œstrum naturæ. Sed tu eam quoque beneficio affice. Quomodo? in spiritualibus ei manum porrige. Quæ audieris utilia, ea non secus atque hirundines ore portans, affer et pone in ore matris et pullorum. Quomodo enim non est absurdum te in aliis quidem primas velle obtinere, et locum tenere capitis, in doctrina autem ordinem deserere? Eum qui imperat, iis qui parent, oportet præesse, non in honoribus, sed in virtutibus. Nam illud quidem imperantis, hoc vero eorum qui parent, est officium. Si multo honore fruaris, hoc nihil ad te: accepisti enim ab aliis. Si multa virtute refulgeas, hoc totum est tuum. Es caput uxoris, concinna, corrige et compone reliquum corpus. Non vides quod caput non tantum loco superat reliquum corpus, quantum cura et providentia, ut quod ipsum regat ac dirigat tanquam gubernator. In capite enim et corporis et animæ sunt oculi. Illinc ad eos affluit vis perspiciendi, illinc vis regendi quæ tenet principatum. Et reliquum quidem corpus constituitur ad ministrandum: hoc vero collocatum fuit ad imperandum. Omnes sensus illinc habent principium et fontem: illinc instrumenta emittuntur vocalia, facultas videndi, facultas odorandi, tactus universus. Illinc constituitur radix nervorum et ossium. Vides quod providentia magis excellat, quam honore? Ita nos etiam imperemus mulieribus: eas vincamus, non quod plus honoris quæramus, sed quod ipsæ a nobis majori afficiantur beneficio. Ostendi eas non parvis nos afficere beneficiis; sed si velimus eas remunerari spiritualibus, nos vincimus. Nam in corporalibus non possumus aliquid afferre quod eis ex æquo respondeat. Quid enim affertis multas pecunias? Sed illa servat: ipsa autem illius cura

propendet ex æquilibrio, et ea opus habet. Quare? quia plurimi qui multa possidebant, quoniam non habebant quæ servaret, omnia perdiderunt. Sed propter liberos est inter ambos societas: par quoque est utriusque beneficium; imovero illa in his laboriosius obit ministerium, ut quæ semper ferat fœtum, et partus vexetur laboribus. Quamobrem in solis spiritualibus eam potes vincere. Ne curemus ut sint nobis pecuniæ, sed ut quæ nobis creditæ sunt animæ, eas cum fiducia coram Deo sistamus. In illis enim corrigendis et concinnandis nobis quoque multum proderimus. Nam qui alium docet, si nihil aliud, in dicendo compungitur, maxime dum videt se ipsum iis esse obnoxium de quibus alios reprehendit. Quoniam ergo et nobis ipsis et illis prosumus, et per illas domui, et hoc imprimis Deo est gratum, ne nos pigeat et nostræ, et eorum qui nobis ministrant animæ curam gerere: ut pro omnibus accipiamus remunerationem, et cum multis divitiis perveniamus in sanctam civitatem matrem nostram Jerusalem cœlestem. A qua absit ut unquam excidamus, sed cum resplenduerimus in optima vitæ institutione, cum magna fiducia digni censeamur videre Dominum Jesum Christum, cum quo Patri simul et sancto Spiritui gloria, potentia, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPIST. I AD TIMOTHEUM.

ARGUMENTUM.

Ex numero discipulorum Apostoli erat Timotheus, quem testificatur Lucas mirabilem fuisse juvenem[1], testimoniis eorum qui Lystris et Iconii erant probatum : qui simul fuit discipulus et doctor. Tantaque prudentia atque sapientia, ut cum audiret Paulum missa circumcisione prædicantem, didicissetque illum ea de causa Petro obstitisse, eligeret non modo contra illam non prædicare, sed etiam illam pati. Circumcidit enim illum, inquit, in ejusmodi ætate[2] ; sicque illi totum ministerium tradidit. Satis certe erat ille Pauli erga ipsum affectus ad indicandum quantus vir esset. Nam alibi quoque de illo testificatur scribens et dicens : « Experimentum autem ejus cognoscitis, quoniam » tanquam patri filius mecum servivit in Evangelio[3]. » Et Corinthiis rursus scribens dicit : « Misi vobis Timotheum, » qui est filius meus charissimus et fidelis in Domino ; » et iterum, « Videte ne quis eum contemnat : opus enim Do- » mini operatur, sicut et ego[4]. » Hebræis quoque scribens ait : » Cognoscite fratrem Timotheum dimissum[5]. » Mul-

[1] Act. xvi, 2. — [2] Ibid. 3. — [3] Philipp. ii, 22. — [4] 1 Cor. iv, 17, et xvi, 11. — [5] Hebr. xiii, 23.

tamque ejus dilectionem passim reperias. Eaque etiam quæ nunc fiunt miracula, ejus fiduciam et virtutem annuntiant. Si quis ergo quærat cur Tito et Timotheo tantum scribat; etiamsi Silas inter probatos et virtute præditos esset; similiterque Lucas; ait quippe ille, « Et Lucas est mecum » solus[1]. » Clemens quoque ex numero sociorum ipsius erat, de illo namque dicit : « Cum Clemente et cæteris adjuto- » ribus meis [2]. » Cur ergo Tito et Timotheo tantum scribit? Quia his Ecclesias jam regendas dederat; illos autem adhuc secum circumducebat. His loca quædam conspicua assignaverat. Tanta enim erat Timotheus virtute præditus, ut nihil juventus impediret. Ideo scribit ille, « Nemo ado- » lescentiam tuam contemnat; » et rursum, « Adolescentu- » las tanquam sorores[3]. » Cum adest enim virtus, omnia superabundant, nihilque impedimento est. Etenim sæpe de episcopis loquens ac de illis plurima proferens, nusquam de ætate plura persequitur : quod si scribendo dicat, « Filios habentem subditos; » et, « Unius uxoris virum[4], » non hoc dicit quasi necesse sit illum et uxorem et filios habere; sed ut si contigerit ex sæcularibus quempiam ad hoc munus evehi, ut tales sint, qui sciant et domui præesse, et filiis et cæteris omnibus. Nam si sæcularis cum sit, in his rebus utilis et opportunus non fuerit, quomodo illi Ecclesiæ cura committatur? Cur autem Epistolam mittebat discipulo, cui jam docendi munus traditum fuerat? nonne oportebat primo illum perfecte instituere, ac deinde illum mittere? At ille doctrina opus habebat non eadem, qua discipuli; sed ea quæ doctori congrueret. Vide igitur illum per totam Epistolam doctori congruentem doctrinam efferentem. Statimque ab exordio non dicit, « Ne attendas

[1] 2 Tim. IV, 11. — [2] Philip. IV, 3. — [3] 1 Tim. IV, 12, et V, 2. — [4] Id. III, 4 et 2.

» iis qui aliter docent[1] ; » sed quid ? ut illis denunties ne doceant aliter.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, et Domini Jesu Christi spei nostræ. Timotheo charissimo filio in fide, gratia, misericordia, pax a Deo Patre nostro et Christo Jesu Domino nostro [2].

I. Magna erat Apostoli dignitas, magna et mirabilis : et ubique videmus Paulum, dignitatis causas præmittentem, non quasi usurpet honorem, sed quasi sibi traditum, et id necessario agentem. Etenim cum se dicit vocatum, et cum dicit, « Per voluntatem Dei [2] ; » et rursus alibi, « Necessitas mihi » incumbit [3] ; » cumque dicit, « In hoc segregatus sum [4] : » hæc omnia ambitionem omnem et arrogantiam eliminant. Ut enim is qui non datum sibi a Deo honorem invadit, extremæ est culpæ et reprehensioni obnoxius ; ita qui oblatum depellit et resilit, aliam et diversam culpam contrahit, inobsequentiæ nempe et rebellionis. Hoc itaque nunc in principio Epistolæ ad Timotheum Paulus his verbis exprimit : « Paulus apostolus Jesu Christi secundum imperium » Dei. » Non dixit hic ; Paulus vocatus ; sed, « Secundum » imperium. » Nam ne humanum quid pateretur Timo

[1] 1 Tim. 1, 3. — [2] Ibid. 1, 2. — [3] 1 Cor. 1, 1. — [4] Id. IX, 16. — [5] Rom. 1, 1.

theus, putaretque illum se perinde alloqui atque cæteros discipulos, ideo sic cœpit. Ubinam imperavit hoc illi Deus? Invenitur Spiritus sanctus dicens in Actibus Apostolorum, « Segregate mihi Paulam et Barnabam [1] : » et ubique ille scribens Apostoli nomen adjicit, auditorem erudiens, non humana esse quæ dicuntur : nam Apostolus nihil ex se dixerit, et cum dixit, Apostolus, statim auditoris mentem ad eum qui se misit remittit. Ideo in omnibus Epistolis hoc præponit, fide dignum reddens sermonem ac dicens : « Paulus apostolus Jesu Christi secun- » dum imperium Dei Salvatoris nostri. » Atqui Pater nusquam illi imperare deprehenditur, sed ubique Christus ipsum alloquitur. Quid enim dicit? « Vade, quia ego ad » gentes longe mittam te; » et rursus, « Cæsari te oportet » sisti [2]. » Sed quæcumque Filius imperaverit, ea ipsa Patris præcepta esse dicit; sicut et ea quæ Spiritus dicit: Filii sunt. Ecce enim missus est a Spiritu, segregatus est a Spiritu, dicitque imperium esse Dei. Quid ergo? num Filii potestatem minuit, quod Apostolus ejus secundum imperium Patris mittatur? Nequaquam. Vide namque quomodo potestatem communem faciat. Cum dixisset enim, « Secundum imperium Dei, Salvatoris nostri, » subjunxit, « Et Domini Christi Jesu spei nostræ. » Vide quam proprie nomina posuerit. Etiamque Psalmista de Patre ita loquitur : « Spes omnium finium terræ [3]. » Et rursum beatus Paulus alio in loco ita scribit : « In hoc enim laboramus » et exprobramur, quia speramus in Deo vivo et vero [4]. » Necesse est ut doctor pericula subeat multo plura, quam discipuli : Nam « Percutiam pastorem, inquit, et disper- » gentur oves [5]. » Quoniam igitur res ita se habet, vehetius contra doctorem spirat diabolus; illo quippe cæso,

[1] Act. XIII, 2. — [2] Id. XXII, 21, et XXVII, 34. — [3] Psal. LXIV, 6. — [4] 1 Tim. IV, 10. — [5] Zach. XIII, 7, et Matth. XXVI, 31.

grex dispergitur. Nam cum oves mactat, grex minuitur; cum autem pastorem de medio tollit, totum gregem pessumdat. Cum ergo minori labore majora operetur, et in anima una totum perdat, doctores magis aggreditur. Ideo statim a principio ejus animum erigit dicens, Salvatorem habemus Deum, et spem Christum. Multa patimur, sed spem magnam habemus. Periclitamur, insidiis appetimur; sed Salvatorem habemus; non hominem, sed Deum. Neque igitur Salvator infirmus est, Deus quippe est, et quantacumque fuerint pericula non nos superabunt; neque spes confunditur, Christus enim est. His duobus fulti pericula ferimus; ac vel cito liberamur, vel bona spe alimur. Cur autem nusquam se Patris Apostolum esse dicit, sed Christi? Omnia communia facit, et Evangelium ipsum dicit esse Dei. Quantacumque patiamur, inquit, nihil sunt præsentia. « Timotheo, charissimo filio in fide. » Hoc plenum consolationis est. Si enim tantam exhibuerat fidem, ut Pauli filius fieret; et non modo filius, sed charissimus filius esset, de futuro spem habiturus erat. Fidei vero proprium est, ut quamvis promissis contraria facta videantur, non concidat ille neque turbetur. Sed ecce filius et genuinus filius, neque tamen ex illius substantia erat. Sed quid? an brutum animal erat? sed non ex Paulo prodierat, inquies. Itaque non significat hoc ex cujuspiam substantia prodiisse. Quid ergo? an alterius substantiæ erat? Neque hoc. Cum enim filium dixisset, addidit, in fide; ita ut significaret et genuinum esse et ex se prodiisse. In nullo diversus erat secundum fidem : id quod etiam in humanis observatur, similis est patri filius : sed non perinde atque in Deo; illic enim major est propinquitas. In hominibus enim, etsi eadem substantia est, in aliis multis inter se differunt; colore, habitu, prudentia, tempore, arbitrio, iis quæ animum, iis quæ corpus spectant, exterioribus

aliisque plurimis, vel differunt, vel similes sunt. Illic autem nulla hujusmodi diversitas est. Illud porro, « Secun» dum imperium, » efficacius est quam illud, « Vocatus, » ut aliunde disci potest; simile est autem loco illi, « Timo» theo charissimo filio. Corinthiis quoque ait : « In Christo » Jesu ego vos genui; » id est, in fide. Charissimum autem adjicit, ut accuratam et plus quam in aliis similitudinem ostendat. Neque hoc tantum; sed dilectionem etiam affectumque erga illum magnum exhibet. Ecce illud, « In, » rursus in fide usurpatur, « Charissimo filio in fide, » inquit. Vide quantum encomium, non modo filium, sed charissimum filium vocat. « Gratia, misericordia, pax a » Deo Patre nostro, et Christo Jesu Domino nostro. »

II. Cur in cæteris Epistolis nusquam misericordiam præmisit; sed hic tantum? Hoc ex affectu magno prodiit: plura enim apprecatur filio, pro illo timens ac tremens. Ita enim timebat, ut, quod nusquam fecit, de corporeis ipsi scriberet, ut cum dicit: « Vino modico utere propter » stomachum tuum, et frequentes tuas infirmitates [1]. » Majori namque doctore egent misericordia. « A Deo, inquit, » Patre nostro, et Christo Jesu Domino nostro. » Rursus hic consolatio. Si enim Deus pater est, illos ut filios curat. Audi enim Christum dicentem : « Quis ex vobis homo est, » qui, si petierit filius panem, numquid lapidem dabit » illi [2] ? Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi, cum irem in » Macedoniam [3]. » Audi quam placide, quomodo non magistri utatur voce; sed fere domestici. Non dixit, præcepi, neque jussi, neque hortatus sum; sed quid? Rogavi te. Non tamen erga omnes discipulos ita nos affectos esse oportet, sed erga mansuetos et virtute præditos : erga alios autem, qui vel corrupti vel non genuini sunt, alio modo; ut etiam ipse alibi scribit dicens, « Argue illos cum omni

[1] 1 Tim. v, 23. — [2] Matth. vii, 9. — [3] 1 Tim. i, 3.

» imperio.' Hic autem vide quid dicat : « Ut denuntiares qui-
» busdam ; non ut rogares, sed ut denuntiares non aliter
» docere. » Quid hoc est ? Annon sufficiebat Pauli Epistola, quam illis misit ? Sufficiebat quidem : sed homines litteras solent contemnere. Vel hoc dicendum est ; vel fortassis antequam litteras mitteret, res ita se habebat. Ipse autem in hac civitate multum tempus transegerat : hic erat Dianæ templum ; hic gravia illa perpessus est. Postquam autem theatrum illud solutum fuerat, postquam evocatos discipulos hortatus fuerat, sic solvit, et rursus ad illos reversus est. Jure autem quæratur, an nunc illic Timotheum præsulem constituerit. Ait enim, « Ut denuntiares quibus-
» dam non aliter docere. » Non illos nominatim recenset, ne ex aperta reprehensione impudentiores illos redderet. Hic erant quidam ex Judæis falsi apostoli, qui fideles rursus volebant ad Legem trahere, qua de causa illos in Epistolis passim criminatur. Hoc autem faciebant non tam ex conscientiæ stimulo, quam ex vana gloria, et quod vellent discipulos habere, et adversus beatum Paulum contendere ex zelo et invidia moti. Hoc sibi vult illud, « Aliter
» docere. Neque intendere, inquit, fabulis et genealogiis
» interminatis [1]. » Fabulas non Legem dicit, absit ; sed falsas traditiones, et prava perversaque dogmata. Verisimile namque est Judæos illos inutilium rerum sermones habuisse, avos et proavos numerantes, ut peritiæ in historia famam sibi conciliarent. « Ut denuntiares quibusdam, inquit, non
» aliter docere, neque intendere fabulis et genealogiis interminatis. » Quid sibi vult illud, « Interminatis ? » quæ nullum finem, nullam utilitatem habeant, vel nobis perceptu difficilia sint. Vides-ne quam has quæstiones improbet ? Ubi enim fides est, quæstione non est opus : ubi nihil curiose inquirendum, quid opus est quæstione ? Quæstio fidem

[1] 1 Tim. I, 4.

tollit. Nam qui quærit, nondum invenit : qui quærit, non potest credere. Ideo ait, Ne hujusmodi quæstionibus operam demus. Nam si quærimus, id fides non est. Fides enim ratiocinium sedat. Cur ergo ait Christus : « Quærite et invenietis; pulsate et aperietur vobis [1] ; et, Scrutamini Scripturas, quoniam in eis putatis habere vitam æternam [2] ? » Illud, Quærite, de postulatione dicitur et ardenti desiderio. Hic autem illud, « Scrutamini Scripturas, » non ad quæstionum labores inducendos dicitur, sed ad tollendos. Dixit enim, Scrutamini Scripturas ; hoc est, ut accurate illas discamus et sciamus ; non ut semper quæramus, sed ut quærendi finem faciamus : et recte dixit : Denuntia quibusdam non aliter docere, neque intendere fabulis et genealogiis interminatis, « Quæ quæstiones præstant magis quam » ædificationem Dei, quæ est infide. » Recte dixit ædificationem Dei. Magna quippe dare nobis voluit Deus. Sed non capit cogitatio magnitudinem dispensationum ejus. Per fidem ergo oportet hoc fieri, quod est maximum animarum pharmacum. Quæstio igitur est œconomiæ Dei contraria. Quid enim per fidem dispensatur? Ut ejus beneficia excipiamus, meliores evadamus, ac de nullo dubitemus et contendamus, sed quiescamus. Quæ enim fides perfecit et ædificavit, ea quæstio evertit, quæstiones movens, et fidem eliminans. « Neque intendere, inquit, fabulis et genealogiis interminatis. » Et quid nocere possunt, inquies, genealogiæ ? Dicebat Christus per fidem oportere salutem consequi : illi contra quæstiones movebant dicebantque hoc non ita se habere. Sed enim quia sententia præsentis temporis erat, eventus vero sententiæ in futuro, fide opus erat. Illi vero legalibus observationibus intercepti, fidei impedimento erant. Puto autem illum hic Græ-

[1] Matth. VII, 7. — [2] Joan. V, 39.

cos etiam subindicare, cum dicit « Fabulis et genealogiis, » utpote cum illi deos suos enumerarent.

III. Ne igitur attendamus quæstionibus. Ideo enim fideles vocamur, ut sine ulla dubitatione dictis credamus, et nihil dubitemus. Si enim illa humana essent, oporteret illa accurate scrutari. Si vero Dei sunt, illa honorare tantum oportet, et credere. Si non credamus, neque Deum esse persuasum nobis erit. Quomodo enim nosti Deum esse, si rationes ab illo repetas? Hoc primum indicium est te nosse Deum, si credas iis quæ ille dicit sine argumentis et probationibus. Hoc et Græci sciunt. Credebant enim diis etiam sine indicio et probatione loquentibus. Quare? Quia illi ex diis orti erant. Vides-ne quomodo Græci quoque id noverint? Ecquid de diis loquor? Homini quoque fidem habebant præstigiatori et mago, Pythagoræ nempe, « Hoc ille dixit : » atque in templis superne silentium inscriptum erat: continebatque digito os, et labia comprimebat, prætereuntes omnes ut silerent monebat. Ergo-ne illa honorabilia sunt, et non perinde nostra, sed ridicula? Ecquis furoris excessus ille non fuerit? Quæ ad Græcos spectant jure discutiuntur; talia nempe sunt, pugna ratiociniorum, disputationes, disceptationes. Nostra vero ab his omnibus longe remota sunt. Illa namque invenit humana sapientia, hæc gratia spiritualis docuit; illa stultitiæ et insipientiæ, hæc veræ sapientiæ dogmata sunt. Illic non est discipulus, neque magister, sed omnes quæstionibus certant; hic sive doctor, sive discipulus fuerit, a quo discere oportet vult discere; obsequi, non dubitare; credere, non argumentis certare. Per fidem enim veteres omnes claruerunt, et sine fide pessumdata omnia sunt. Ecquid de cœlestibus loquor? Si terrena etiam examinemus, fide illa contineri reperias, neque pacta, neque artes, neque aliud quidpiam sine illa stabit. Si autem hic,

ubi omnia falsi et fallaciæ plena, fide opus est, multo magis in illis. Huic ergo hæreamus, hanc adeamus. Sic perniciosa omnia dogmata ab anima nostra eliminabimus; genesim nempe et fatum. Si credis fore resurrectionem et judicium, hæc omnia ab animo ejicere poteris. Crede esse Deum justum, et non credes esse genesim injustam. Crede esse Deum providentem, et non credes esse genesim omnia continentem. Crede supplicium esse et regnum, et non credes esse genesim, quod in nobis est auferentem, nosque necessitati ac vi subjicientem. Ne semines, ne plantes, ne milites, nihil omnino facias : quæ enim ad genesim spectant velis nolis prorsus evenient. Quid nobis deinceps opus est precibus? cur ergo vis Christianus esse si genesis sit? Non enim crimini eris obnoxius. Unde artes? an ex genesi? Etiam, inquit, et illi fato præfinitum est, ut fiat sapiens cum laboribus. At ostende mihi quempiam qui sine labore artem didicerit : Verum non poteris. Sic non est ex genesi, sed ex laboribus id partum est. Undenam ergo ille scelestus, inquit, qui a patre hæreditatem non accepit, dives tamen est; alius vero post innumeros labores est pauper? Hæc enim frequenter agitant, omnia de divitiis et paupertate moventes, nihil autem de vitio et virtute. Verum hac de re jam ne loquare : sed ostende an aliquis boni studiosus, malus, et an aliquis socors ac negligens, bonus evaserit. Nam si fatum vim habet, in maximis potestatem suam ostendat, in virtute nempe et vitio, non in divitiis et paupertate. Et undenam, inquies, ille in morbis, hic in bona valetudine versatur? Undenam ille clarus est, alius in turpitudine versatur? Undenam illi ex sententia res eveniunt, alii vero innumera in quamplurimis occurrunt impedimenta? A genesi absiste, et hæc scies. Firmiter crede Deum esse qui providet, et hæc clare cognosces. Sed non possum, inquies, non enim sinit tanta rerum

confusio vel suspicari esse providentiam. Si hæc opera Dei sint, quomodo credere possum Deum bonum, scortatori, scelerato, raptori pecunias dare; probo non item? Undenam credam? ex rebus enim ipsis credere oportet. Recte. Ergo illa ex genesi sunt, justa-ne an injusta? Injusta, inquis. Quis ergo illam fecit? Num Deus? Non, inquit, sed ingenita est. Sed quomodo ingenita cum sit, talia operatur? Hæc enim contraria sunt. Hæc porro Dei non sunt. Inquiramus ergo quis cœlum fecerit. Genesis, inquies. Quis terram, quis mare, quis annuas tempestates? Ergo-ne in rebus inanimatis tam bonum ordinem posuit, tantam rerum concinnitatem; in nobis autem propter quos omnia fecit, tam inversum ordinem : ac si quis ut domus mire ornata esset provideret, et domesticos nihil curaret. Quis tempestatum successionem servat? Quis rectas naturæ leges posuit? Quis diei noctisque cursum constituit? Hæc illa genesi superiora sunt. Non, inquies, sed fortuito facta. Et quomodo tam bonus rerum ordo fortuito factus fuerit? Undenam igitur, inquies, divites, sani, illustres, qui ex avaritia divites, qui ex hæreditate, qui ex violentia? cur ergo Deus improbos prospere rem agere sinit? Quia non hic promerita cuique retributio datur, sed in futuro sæculo. Illic mihi ostende quid simile. Interim, inquies, id mihi hic concede : quæ illic sunt non quæro. Verum ideo non accipis, quia quæris. Si enim extra voluptatem versans, hæc ita quæris, ut illis anteponas, multo magis quæreres si voluptate pura fruereris. Ideo hæc tibi ostendit nihil esse et indifferentia esse : neque enim nisi indifferentia essent, hæc illis dedisset. Dic mihi, annon indifferens est, vel nigrum esse, vel longum, vel parvum? sic et divitiæ indifferentes sunt. Dic enim mihi, quæ necessaria sunt, nonne omnibus æque data fuere; ut sunt habitus idoneus ad virtutem, spiritualium donorum dis-

tributio? Si nosses Dei beneficia, cum his perinde atque alii fruaris, istorum inopiam non indigne ferres, neque hanc rerum copiam exquireres, si illam æqualitatem nosses. Quemadmodum enim famulus, qui ab hero escas, indumenta et habitaculum accipit, et cum aliis omnibus his æque fruitur, si crines in capite superfluos habeat, unguesque majores, se plus habere putet quam alii; eodem modo qui est hujusmodi frustra altum sapit, propter ea, quibus ad tempus fruitur. Idcirco Deus nos illis privat, ut hanc vesaniam extinguat, et harum rerum desiderium ad cœlestia transferat. Nos autem ne sic quidem resipiscimus. Sicut enim puerulus, si quid puerile habeat, id rebus necessariis præfert, paterque ipsum a puerilibus privat, ut vel invitum ad perfectiora transferat; sic Deus omnia facit ut nos in cœlum transferat. Cur ergo, inquies, malos, divites esse sinit? Quia illos non multum curat. Quomodo etiam justos, divites facit? non ipse facit, sed solum permittit. Et hæc quidem carptim nunc a nobis dicta sunt, tanquam ad eos qui Scripturas ignorant. Quod si credere velletis et divinis Verbis attendere, hæc dicere non opus fuisset; ex Scripturis enim omnia nossetis. Ut enim discas nihil esse divitias, aut sanitatem, aut gloriam, tibi ego plurimos ostendam, qui cum lucrari possent, non lucrati sunt; qui cum corpore bene valeant, illud macerant; qui cum gloria frui possint, nihil non agunt ut contemnantur. Nemo certe bonus, malus esse studet. Finem ergo faciamus terrena bona quærendi, et cœlestia quæramus. Sic enim illa consequi poterimus, et sempiternis deliciis fruemur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto, gloria, imperium, honor nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Finis autem præcepti est charitas ex corde puro, et conscientia bona et fide non ficta : a quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque ea quæ dicunt, neque de quibus affirmant[1]. »

I. Nihil ita humano generi nocet, ut amicitiam contemnere, neque illam cum magno studio servare; ut contra nihil est quod ita recte vitam dirigat, ut illam totis viribus persequi : quod indicans Christus dicit : « Si duo » consenserint in idipsum, quidquid petierint accipient. » Et rursus, « Cum abundaverit iniquitas, refrigescet charitas[2] ?» Hoc omnes hæreses genuit. Cum enim fratres suos non amarent, iis cum bene rem gererent invidebant; ex invidia autem dominationis ambitum, ex dominationis ambitu hæreses pepererunt. Ideo Paulus cum dixisset : « Ut denun- » ties quibusdam non aliter docere; » modum id agendi subindicat. Quisnam ille est? Charitas. Sicut ergo cum dicit, « Finis legis Christus[3] ; » hoc est, complementum; et hoc illis hæret; ita præceptum hoc charitati conjungitur. Medicinæ finis sanitas est : itaque cum adest sanitas, non multa opus est curatione, et cum adest charitas, non multo opus est præcepto. Charitatem autem quam dicit? Sinceram, quæ non verborum tenus sit, sed ex affectu et animo ac commiseratione, « Ex corde, inquit, puro; » sive

[1] 1 Tim. I, 5, 6. — [2] Matth. XXIII, 19, et XXIV, 13. — [3] Rom. X, 4.

ex recta conversatione, inquit, et sincera amicitia. Nam impura quoque vita schismata parit. « Omnis enim qui mala » operatur, odit lucem [1]. » Sunt quippe etiam improborum amicitiæ; nempe latrones amant latrones, et homicidæ homicidas. At hoc non est ex conscientia bona, sed ex mala; neque ex puro, sed ex impuro corde; neque ex fide non ficta, sed ex simulata. Fides enim quod verum est exhibet. Ex fide autem sincera charitas nascitur. Nam qui vere in Deum credit, nunquam ab ea desistit. « A quibus qui- » dam, inquit, aberrantes, conversi sunt in vaniloquium. » Recte ait, « Aberrantes. » Arte quippe opus est, ut recte tela dirigantur, et non ultra scopum; ita ut opus sit ut a Spiritu regantur. Multa namque sunt, quæ a recta via avertant, et ad unum scopum respicere oportet. « Volen- » tes, inquit, esse legis doctores. » Vides-ne aliam causam, nempe dominandi ambitum? Ideo dicebat Christus: « Vos » autem neminem vocetis Rabbi [2]; » et rursum Apostolus, « Neque enim ipsi legem custodiunt, sed ut in vestra » carne glorientur [3]. » Dignitatem ambiunt, inquit, ideoque ad veritatem non respiciunt: « Non intelligentes, in- » quit, neque ea quæ dicunt, neque de quibus affirmant. » Hic illos criminatur, ut qui legis scopum ignorent, neque ad quod usque tempus illam dominari oporteret. Quomodo igitur, si ex ignorantia fiat, id peccatum vocas? Quia non modo quod legis doctores esse vellent; sed etiam quod charitatem non haberent, id faciebant. Alioquin autem hinc oriebatur ignorantia. Nam cum anima operibus carnis sese dediderit, illius acies hebetatur; a charitate autem delapsa, in contentionem decidit et mentis oculus obturatur. Nam qui cupiditate temporanearum quarumdam rerum detinetur, ex affectu ebrius, veri judex sincerus esse nequit. « Nesciunt, inquit, de quibus affirmant. »

[1] Joan. III, 20. — [2] Matth. XXIII, 8. — [3] Galat. VI, 13.

Verisimile autem est illos de lege loquentes, multa de purgationibus, deque aliis rebus corporeis dixisse. Deinde illa redarguere omittens, ut quæ nihil essent, nisi umbra et signacula spiritualium, quod gratius erat, id aggredi tur. Quodnam illud? Laudat Legem : Legem vero hic vocat Decalogum. Ex hoc autem illa quoque abjicit, Nam si hæc ipsa transgressores puniunt, et inutilia nobis sunt, multo magis illa. « Scimus autem, inquit, quia bona est Lex, si » quis ea legitime utatur : scientes hoc quia justo Lex non » est posita[1]. » Bona, inquit, est et non bona. Quid vero, inquies, si quis ea legitime non utatur, non est bona? Etiam sic est bona. Sed hoc vult significare; cum illam operibus implet. Illud enim, « Si quis ea » legitime utatur, » hoc significat. Cum autem illam vobis efferunt, operibus autem transgrediuntur, hoc est non legitime uti. Utitur quidem hic, sed non ad utilitatem suam. Aliud autem dici potest : quale illud? Si legitime utaris lege, te transmittit ad Christum. Cum enim legis scopus ille sit ut justificet hominem, neque id possit, transmittit ad eum qui possit. Alio quoque modo legitime utimur lege, cum illam ex magna superabundantia servamus. Quid est illud, ex superabundantia. Sicut freno apposite utitur equus, non qui exilit, nec qui mordet; sed qui illo ad decorum utitur; sic lege legitime utitur, qui non ex litteræ necessitate temperanter agit. Quis porro illa legitime utetur? Qui novit se illa non indigere? Qui enim eo usque virtutis processit, ut non propter ejus metum illam impleat, sed propter ipsam virtutem, is legitime et secure illa utetur. Si quis illa utatur, non ut illam timens, sed illic repositi supplicii damnationem ante oculos habens. Alioquin autem hic justum vocat eum, qui virtutem exer-

[1] 1 Tim. I, 8, 9.

cet. Ille igitur pulchre Lege utitur, qui ab illa erudiri opus non habet.

II. Quemadmodum enim litterarum apices pueris proponuntur; qui autem id melius implet, non ex illis apicibus, sed ex aliis, majorem habet peritiam, meliusque litteris utitur; sic qui legem transcendit, non a lege instituitur. Nam qui non ex metu illam implet, sed ex virtutis studio, hic maxime legem implet. Non enim perinde is qui supplicium timet, atque is qui honorem appetit, legem implet; nec perinde is qui sub lege est, atque is qui supra legem. Nam supra legem vivere, est ea legitime uti. Is enim lege bene utitur, ipsamque custodit, qui majora, quam ipsa præcipiat, perficit, qui ab ipsa erudiri non dignatur. Lex enim ut plurimum scelera prohibet. Id vero non justum efficit, sed bona opera. Itaque quicumque a malis abstinent ut servi, hi legis scopum non implent. Ideo enim illa posita fuit, ut transgressionem puniat. Quamobrem illi quoque lege utuntur, sed quia supplicium timent: « Nam vis » non timere potestatem? inquit, fac bonum[1]; » ac si quis diceret: Lex enim malis tantum supplicium denuntiat. Ei autem qui coronis digna patrat, ubinam utilis lex est? sicut et medicus ei qui saucius vel æger est, non autem ei qui bene valet utilis est. « Iniquis autem, inquit, et non » subditis, impiis et peccatoribus. » Iniquos Judæos vocat et non subditos. « Lex iram operatur, inquit; » hoc spectat eos qui malum operantur. Quid autem ad eum, qui dignus est honore? « Per legem, inquit, peccati cognitio[2]. » Quid hoc ad justum? « Justo, inquit, lex non posita est. » Quare? Quia extra supplicium est, neque a lege quæ sint agenda discere expectat, cum intus habeat dictantem Spiritus gratiam. Lex enim data est ut metu et minis coërceantur. Non igitur freno opus est obtemperanti equo, ne-

[1] Rom. XIII, 3. — [2] Id. III, 20.

que institutione ei qui non eget pedagogo. «Iniquis autem, » inquit, et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis » et contaminatis, patricidis et matricidis. » Neque hactenus substitit, neque peccata solum memoravit; sed etiam ea per species recensuit, ut legis magisterio pudorem incuteret. Deinde postquam per species enumeraverat, de vitandis illis dixit, etsi ea, quæ dixerat, arcere poterant. De quibusnam ergo hæc dicit? De Judæis. Illi enim et patricidæ et matricidæ erant, ipsi scelerati et contaminati. Hos enim subindicat cum dicit: « Impiis et peccatoribus. » Cum tales ergo illi essent, lex necessario data fuit. Dic enim mihi, annon frequenter idola adorabant? annon Moysem lapidarunt? annon cognatorum cæde manus eorum cruentabantur? annon perpetuo hoc illis exprobrant Prophetæ? Iis vero qui cœlestia philosophantur hæc superflua essent. «Patricidis, inquit, et matricidis, homicidis, » fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, men» dacibus, perjuris, et si quid aliud sanæ doctrinæ adver» satur[1]. » Recte dixit, sanæ doctrinæ: illa enim omnia corruptæ animæ vitia erant. « Secundum Evangelium, in» quit, gloriæ beati Dei, quod mihi traditum est[2]. » Itaque nunc etiam ad confirmationem Evangelii lex necessaria est; credentibus porro non est opus. Evangelium autem gloriæ illud vocat, non aliam ob causam, nisi propter eos qui de persecutionibus et de Christi passione erubescunt. Igitur tum propter alia, tum propter hæc, Evangelium gloriæ dixit, ostendens Christi passionem esse gloriam; vel etiam futura subindicat. Nam etsi præsentia turpitudine et opprobriis plena sunt, at futura non sunt hujusmodi. Evangelium autem futurorum est, non præsentium. Cur ergo dicit Angelus: « Ecce evangelizo vobis, quia natus est » vobis Salvator[3]? » Quia natus Salvator futurus erat. Ne-

[1] 1 Tim. I, 10. — [2] Ibid. 11. — [3] Luc. II, 10.

que enim statim atque natus est, signa edidit. « Secundum » Evangelium, inquit, gloriæ beati Dei. » Gloriam sive cultum Dei dicit; vel indicat si præsentia omnia plena sunt ejus gloria, multo magis futura. Cum positi fuerint, inquit, inimici ejus sub pedibus ejus; cum nihil ipsi adversabitur; cum viderint justi beatissima omnia illa, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. « Volo enim, inquit, ut ubi ego sum, et illi sint, ut videant » gloriam meam, quam dedisti mihi[2]. » Discamus ergo quinam hi sunt, et beatos illos prædicemus, cogitantes quantis illi fruituri sint bonis; quantæ gloriæ, quantæ lucis participes futuri sint. Præsens quippe gloria nullius pretii est et instabilis. Si maneat, ad mortem usque tantum manet, ac deinde protinus extinguitur : « Neque enim descendet » cum eo gloria ejus[1], inquit. » Plurimos autem hic neque ad finem usque comitatur. De illa vero gloria nihil tale suspicari licet. Sed manebit illa, nec unquam finem habebit. Talia autem erunt illa quæ Dei sunt, firma, nec mutationi nec fini obnoxia. Non enim illa gloria ab exterioribus, sed ab interioribus manat; verbi gratia, non a sumptuosis vestibus, non a famulorum multitudine, non a curribus gloria illa erit. Sed absque illis vir gloria circumfluet. Nunc enim, si hæc absint, gloria vacuus erit, illic vero secus. In balneis nudos videmus claros simul et nullius pretii viros, imo etiam malos. In foro autem sæpe divites multi periclitati sunt, cum casu quopiam servi ipsos deseruissent. Illic autem quivis gloriam suam secum habet ubique : ac sicut Angeli, ubicumque apparuerint, secum gloriam habent : ita etiam sancti. Imovero sicut sol non opus habet vestimento, nec alia re quapiam; sed statim atque apparet, gloriam fulgoris sui emittit : ita etiam tunc erit.

[1] Joan. XVII, 24. — [2] Psal. XLVIII, 18.

III. Persequamur ergo gloriam illam, qua nihil venerabilius; relinquamus hanc, qua nihil abjectius. « In amictu »vestium ne glorieris[2], » inquit. Hæc pridem prædicebantur infantibus. Nam saltator, meretrix et scenicus, gratiosiora te et pretiosiora vestimenta circumferunt. Præterea vero de re gloriaris, quam si tineæ invadant, ejus te voluptate privabunt. Vides quam incerta res sit hujus vitæ gloria, gloriaris in re, quam vermes pariunt et perdunt. Dicuntur indica quædam animalcula esse, unde hæc fila conficiuntur. Eme vestem, si velis, e supernis textam, amictum admirabilem et splendidum, indumentum vere aureum. Aurum illud non ex metallis est, quæ damnatorum manus effoderunt; sed a virtute paritur. Stola illa nos amiciamus, quam non homines inopes et servi conficiunt, sed ipse Dominus. At dices, huic vestimento aurum insertum est? Et quid hoc ad te? Nam opificem omnes vere mirantur, non eum qui illo vestitur. Sicut enim in vestibus simplicibus non lignum officinæ fullonis, in quo vestis tenditur, admiramur, sed opificem, etiamsi lignum illam ferat et in ligno ligetur. Ut ergo non ad alium usum vestis sic ligatur, quam ut excutiatur nec corrodatur a tineis; quantæ dementiæ non fuerit pro re nullius pretii tantam abhibere curam, et nihil non moliri; salutem vero suam prodere, gehennam despicere, Deum contumelia afficere et Christum esurientem contemnere? Quid dixeris de pretiosis aromatibus indicis, arabicis, persicis, siccis, humidis, de unguentis, de odoribus, quæ omnia ingenti et inutili sumptu comparentur? Quid ungentis, o mulier, corpus inficis, quod intus immunditia plenum est? Quid insuavem odorem absumis, et idipsum facis, ac si quis unguentum in cœnum conjiceret, aut balsamum in laterem. Est, si velis, est utique aromatum genus, quo

[2] Eccli. xi, 4.

poteris animam ungere, non ex Arabia, non ex Æthiopia, neque ex Perside, sed ex ipso cœlo delatum, quod emitur, non auro sed voluntatis arbitrio, et fide non simulata. Hoc unguentum eme, cujus odor orbem implere potest. Hujusmodi fragrantiam Apostoli emittebant. « Odor » enim, inquit, suavitatis sumus, aliis quidem in mor- » tem, aliis vero in vitam [1]. » Quid autem hoc est? Fertur sus fragrantia odoris suffocari. Non corpus modo Apostolorum, sed etiam vestimenta unguentum spirituale spirabant. Ita pulchre namque spirabant Pauli indumenta, ut dæmonas pellerent. Quodfolium, quam casiam, quam myrrham, hæc fragrantia suavitate non superet? Nam si dæmonas fugabat, quid aliud non præstiterit. Hoc apparemus unguentum. Apparat autem illud per eleemosynam spiritualis gratia. Hanc odoris ragrantiam illuc abeuntes spiraturi sumus, et sanctos ad nos conversuri. Et sicut hic omnes in se convertunt ii, qui unguentis delibuti sunt, sive in balneum, sive in Ecclesiam, sive in alium numerosum cœtum se contulerint, omnes ab illis pendent; omnes ad illum se vertunt; sic et in illo mundo, cum animæ spirituali fragrantes odore ingressæ fuerint, omnes stupent et cedunt. Hic vero dæmones et vitia omnia accedere non audent, nec sustinent; suffocantur enim. Illa igitur aromata circumferamus. Hæc enim aromata lasciviæ opinionem nobis pariunt, illa vero fortitudinis, atque miraculi, multamque nobis fiduciam indunt. Hæc aromata non terra germinat; sed virtus parit; non marcescunt, sed florent. et iis ornatos venerabiles reddunt. Hoc ungimur unguento cum baptizamur; tunc bonam fragrantiam emittimus. Deinceps vero ex studio nostro pendet ut bonum servemus odorem. Ideo priscis temporibus unguento inungebantur sacerdotes, virtutis

[1] 2 Cor. II, 16.

symbolum dantes, quia sacerdotem, bonum emittere odorem oportet. Peccato autem nihil putidius est. Vide quomodo ejus naturam depingat Propheta : « Putruerunt ot » corruptæ sunt circatrices meæ. » Vere namque putredine omni fœtidius est peccatum. Quid enim, quæso, peccato fœtidius? Quod si id non sentias dum peccatum perpetras, post perpetratum cogita, et tunc ejus fœtorem videbis, tum immunditiam immissam, tunc dolorem, tunc execrationem. Tanta res est peccatum omne : antequam fiat, voluptatem habet quamdam; postquam perpetratum est, voluptas cessat et marcessit, subit autem dolor et tristitia. Contra vero justitia, laborem habet initio; in fine autem voluptatem et requiem. Illic voluptas ipsa, voluptas non est, quia expectatur pudor et supplicium; hic vero labor ipse labor non est, ob spem retributionis. Quid, quæso te, est ebrietas? Annon dum bibitur tantum voluptatem habet : imo ne dum bibitur quidem. Cum enim sensus expers fiat, et præsentium neminem videat, sed furentibus deterior factus sit, quæ demum voluptas? Imo ne in ipsa quidem fornicatione voluptas est. Cum enim ex nimio affectu anima judicio privetur, quæ voluptas esse possit? Si hoc voluptas sit, scabies quoque voluptas erit. Voluptatem ego illam veram esse dicam, cum anima nullo vitioso affectu detinetur a corpore, nec distrahitur. Quænam illa voluptas, dentibus stridere, oculos versare, gargarizare, incalescere præter decorum? Adeo autem non est voluptas, ut cito studeamus ab illa liberari, et liberati doleamus. Si voluptas est, ne ab illa te expedias, sed mane in voluptate. Vides-ne id nomen tantum esse voluptatis? At nostra non sunt hujusmodi; sed vere suavia; non inflammatam illam habent voluptatem, sed liberam dimittunt animam, lætitia et suavitate perfusam. Talis erat voluptas Pauli

[1] Psal. xxvii, 5.

dicentis : « In hoc gaudeo, sed et gaudebo ; » et, « Gaudete in Domino semper[1]. » Illa namque et turpitudinem et damnationem habet, illa occulte serpit, et innumeris plena est mœroribus. Hæc vero iis omnibus libera est. Hanc itaque persequamur, ut et futura adipiscamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Gratias ago ei, qui me confortavit Christo Jesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit ponens in ministerio. Qui prius blasphemus fui et persecutor et contumeliosus ; sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide et charitate in Christo Jesu[1].

I. Humilitatem multum lucri afferre videmus; nusquam autem illam cito invenimus ; sed humilitatem quidem verborum maximam et plus quam satis sit; humilitatem autem veram nusquam. Beatus autem hic Paulus illam ita persequebatur, ut multas ubique occasiones excogitaret, ut animum suum humilem redderet. Quia enim illos maxime humiliter sentire opus est, qui magnorum sibi operum conscii sunt, verisimileque est illum magnam vim passum esse ex bona conscientia, quæ quasi a quodam fluxu intumescebat ; vide quid hic agat. Dixerat sibi creditum

[1] Philip. II, 18, et IV, 4. — [1] 1 Tim. I, 12-14.

fuisse Evangelium gloriæ Dei : Evangelium cujus participes esse nequeunt qui adhuc lege utuntur. Ipsi enim contradicebatur ; et tantum dicebat intervallum, ut qui sub lege tenerentur, nondum digni essent qui Evangelii participes forent : ac si quis diceret eos, qui vinculis et pœna digni sunt, non licere in philosophorum chorum inferre. Quia igitur magnum sapiebat et loquebatur, simul se ipsum comprimit, et aliis suadet ut idipsum faciant. Cum scripsisset, « Quod creditum est mihi ; » statim se ipsum corripuit, ne existimes illum ex superbia ita loqui. Vide ergo qua utatur correctione hæc subjungens : « Gratias ago ei » qui me confortavit Christo Jesu Domino nostro, quoniam » fidelem me existimavit ponens in ministerio. » Vides-ne quomodo ubique præclarum suum opus occultet, et totum referat Deo, ita tamen ut libertatem non tollat arbitrii ? Dixisset enim fortasse infidelis : Si totum Dei est, et nihil a nobis infertur ; sed nos ut ligna et lapides transfert a malitia ad philosophiam ; cur Paulum talem effecit, Judam non item ? Hanc itaque tollens objectionem, vide cum quanta prudentia loquatur. « Creditum est mihi, inquit. » Hoc illius opus, hoc dignitas est ; verum non ipsius est totum. Vide enim quid dicat : « Gratias ago ei qui me con- » fortavit Christo Jesu. » Hoc Dei est : deinde quod suum est ponit, « Quoniam fidelem me existimavit. » Recte, quia ex se utilis esse debebat : « Ponens, inquit, in ministerio, » qui prius eram blasphemus et persecutor et contumelio- » sus : sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans » feci in incredulitate. » Vides-ne quomodo et quod suum est ponat, et quod Dei est, plus tamen Dei providentiæ attribuens, quod vero suum est comprimens ; ita tamen, ut dixi, ut non tollat libertatem arbitrii ? Quid vero sibi vult illud, « Qui me confortavit ? » Audi. Onus ingens subierat, et multa indigebat superna gratia. Cogita enim

quantum erat adversus quotidianas contumelias stare, adversus injurias, insidias, pericula, dicteria, probra, mortes; neque deficere, vel cadere, vel everti; sed quotidie innumeris impetitum undique telis, obfirmato vultu imperterritum consistere. Id non humanarum virium erat; sed neque Dei gratiæ tantum, sed ejus etiam liberi arbitrii. Quod autem Deus, cum præsciret qualis futurus esset, ipsum elegerit, audi quid dicat, antequam ille prædicare cœpisset : « Vas electionis est mihi hic, ut portet nomen » meum coram gentibus et regibus [1]. » Quemadmodum enim ii qui regium vexillum, quod Labarum vocari solet, gestant, multa opus habent fortitudine et peritia, ut ne in hostium manus incidant; sic qui nomen Christi ferunt, non in bello tantum, sed etiam in pace, multa opus habent virtute, ut ne maledicis linguis illud tradant, sed strenue gestent et crucem ferant. Multa enim fortitudine opus est ad nomen Christi ferendum. Nam qui indignum quid vel dicit, vel facit, vel sentit, nomen illud non fert, non habet Christum in se ipso. Cum pompa graditur qui nomen illud fert, non in foro, sed in cœlis : omnesque horrent. Angeli stipantes mirantur. « Gratias ago, inquit, » ei qui me confortavit Domino nostro Jesu Christo. » Vide quomodo eorum etiam quæ ad ipsum pertinent ipsi gratias agat. Quia enim vas electionis est, dicit se illi gratiam habere. Atqui hoc tuum est, o beate Paule, neque enim personarum acceptor est Deus. Sed gratias illi ago, inquit, quia me tali ministerio dignatus est. Hoc enim signum est quod me fidelem existimaverit. Sicut enim in domo œconomus non solum gratiam habet hero quod sibi fidem habuerit; sed etiam hoc sibi signum ponit, quod se aliis fideliorem esse arbitretur; ita et hic dicendum. Deinde considera quomodo extollat misericordiam et benignitatem

[1] Act. IX, 15.

Dei, cum priorem suam vitam exponit : « Qui prius blas-» phemus fui, inquit, et persecutor et contumeliosus [1]. » Et cum de Judæis loquitur, qui adhuc increduli erant, parcius verba facit : « Testificor enim illis, inquit, quod » zelum Dei habent, sed non secundum scientiam ; » se autem vocat blasphemum, persecutorem et contumeliosum. Vides-ne quam se dejiciat, quam non sit sui amans, quam demissum possideat animum? Non satis fuit illi quod se dixerit blasphemum et persecutorem ; sed etiam id amplificavit. Neque enim in me solo scelus sistebam, inquit, neque satis erat mihi quod blasphemarem ; sed etiam eos qui pie agere vellent persequebar. Magna blasphemiæ insania est. « Sed misericordiam consecutus sum, quia igno-» rans feci in incredulitate. »

II. Cur ergo alii quoque Judæi non misericordiam consecuti sunt? Quia non ex ignorantia, sed et scientes et rem notam habentes illa fecerunt. Et ut id accurate discas, audi Evangelistam dicentem : « Multi ex Pharisæis et » Judæis credebant quidem ; non confitebantur autem. » Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam » Dei [2]. » Et iterum Christus dicit : « Quomodo potestis cre-» dere, gloriam ad invicem inquirentes [3] ; » et rursum : « Hæc dixerunt, inquit, parentes cæci propter Judæos ; » ne extra synagogam fierent [4]. » Ipsi quoque Judæi rursus dicebant, « Videtis quia nihil proficimus : ecce mundus to-» tus post illum vadit [5]. » Ubique enim illos dominandi ambitio movebat. Atqui illi ipsi dicebant, « Nemo potest di-» mittere peccata nisi solus Deus [6] : » statimque, quod signum Dei esse dixerant, ille fecit. Non erat ergo id ex ignorantia. Ubinam vero tunc Paulus erat? Fortasse dixerit quispiam, ad pedes Gamalielis, qui nihil commune

[1] Rom. x, 2. — [2] Joan. xii, 42, 43. — [3] Id. v, 44. — [4] Id. ix, 22. — [5] Id. xii, 19. — [6] Luc. v, 21.

habebat cum seditiosis illis turbis. Gamaliel autem talis vir erat, qui ambitionis causa nihil ageret. Quomodo ergo postea Paulus cum turbis invenitur? Videbat ille dogma augeri, et obtinere, omnesque fere ipsi obtemperare. Christo enim vivente aliquando ipsum, aliquando doctores adibant. Cum autem penitus separati sunt, tunc non ambitione, ut cæteri, sed zelo motus illa agebat. Cur enim Damascum ibat? Perniciem quamdam doctrinam illam esse putabat, metuebatque ne prædicatio ubique extenderetur. Judæi autem non sic. Non ut enim multis patrocinarentur, sed ambitionis causa omnia faciebant. Vide ergo quid dicant : « Tollent nostram gentem et urbem [1]. » Quinam illos timor incessebat? humanus. Apposite autem quæratur, quomodo cum accurate legem nosset, nihil tamen sciret. Ipse namque est qui dicit, « Quod ante pro-» miserat per Prophetas suos [2]. » Quomodo ergo ignoras, cum paternæ legis æmulator sis, et ad pedes Gamalielis institutus fueris [3] ? Sed ii qui in stagnis et fluviis versabantur et publicani accurrerunt et susceperunt, tu vero legisperitus persequeris? Ideo se ipsum damnat dicens, « Non sum dignus vocari Apostolus [4]. » Ideo ignorantiam confitetur, quam incredulitas pepererat. Ideo ait se misericordiam consecutum esse. Quid sibi vult illud, « Fide-» lem me existimavit? » Nihil ex iis quæ Domini erant prodidit, omnia ipsius esse dicebat, etiamque sibi propria; nec sibi tribuebat ea quæ ad Dei gloriam pertinerent. Audi enim illum alibi quoque dicentem : « Viri, quid nobis at-» tenditis? nos enim homines sumus similes vobis passibi-» les [5] : » hoc est, « Fidelem me existimavit. » Et rursus alibi, « Abundantius illis omnibus laboravi, inquit, non ego, » sed gratia Dei mecum [6]. » Et rursus, « Qui operatur in

[1] Joan. XI, 48. — [2] Rom. I, 2. — [3] Act. XXII. — [4] 1 Cor. XV, 9. — [5] Act. XIV, 15. — [6] 1 Cor. XV.

» nobis et velle et perficere [1]. » Hinc ostendit se supplicio dignum. Misericordia enim hujusmodi hominibus conceditur. Et rursus alibi ait : « Cæcitas ex parte in Israël con» tigit [2]. Sed gratia Dei, inquit, superabundavit cum fide » et dilectione, quæ est in Christo Jesu. » Quid est hoc? Ne audiens, « Misericordiam consecutus sum, » hoc tantum accipias, « Blasphemus, inquit, eram et persecutor » et contumeliosus : » ergo et supplicio dignus. At non pœnas dedi; nam misericordiam consecutus sum. An hoc solum, et eo usque tantum misericordia processit ut supplicium non subires? Minime; sed alia multa et magna adjecta fuere : non solum enim ab imminenti pœna nos liberavit Deus; sed etiam justos effecit et filios, et fratres et amicos et hæredes et cohæredes. Ideo ait, « Superabundavit » gratia, » ostendens dona illa misericordiam superavisse. Hæc quippe non miserantis sunt, sed amantis, et admodum diligentis. Cum ergo multa dixisset de benignitate Dei, quod sui blasphemi et contumeliosi et persecutoris misertus sit, et quod non hic substiterit, sed multis et magnis aliis dignatus sit; rursus illud confirmat, contra infidelium dictum, quod liberum arbitrium tollatur : subjunxit enim : « Cum fide et charitate, quæ est in Christo » Jesu. » Id solum intulimus nos, inquit, credidimus quod nos salvos facere possit.

III. Diligamus ergo illum per Christum. Quid est illud, per Christum? Quia Christus id nobis intulit, non lex. Vides-ne quorum nobis bonorum Christus auctor fuerit, quorum autem lex? Nec solum dixit, Abundavit gratia; sed Superabundavit. Vere enim superabundavit, quando mille suppliciis dignos, repente in adoptionem transtulit. Ecce rursus « In, » idem significat quod « Per. » Non enim fide opus est tantum, sed etiam charitate. Nam plurimi

[1] Philip. II, 13. — [2] Rom. XI, 25.

nunc sunt, qui credunt quidem Christum esse Deum; sed illum non diligunt, neque ea quæ sunt amantium faciunt. Quomodo enim fecerint, cum omnia ipsi præferant, pecunias, genesim, fatum, observationes, auguria, vaticinia? Cum autem ad contumeliam ejus vivamus, dic mihi, quæ dilectio? Si quis habet amicum, quem ardenti complectatur affectu, sic saltem Christum diligat; sic saltem amet eum, qui pro inimicis filium suum dedit, cum nullis meritis nostris. Quid dico meritis nostris? Cum magna fecissemus mala, et nefaria ausi fuissemus sine causa. Ille quidem post mille beneficia et curas neque sic nos abjecit. Sed tunc Filium suum dedit, cum majora scelera patraveramus. Nos autem postquam tanta consecuti eramus, postquam amici facti omnibus bonis per ipsum dignati sumus; ne tunc quidem ut amicum dileximus. Ecqua nobis erit spes? Forte exhorrescitis hæc audientes: sed utinam ad opera usque veniatis. Et quomodo, inquies, fieri potest ut Deum non perinde atque amicos diligamus? Quomodo? ego id conabor ostendere, et precor ut nihil videar dicere nisi deliramenta: vereor autem, ne verba cum factis consentiant. Perpende autem. Pro amicis, vere amicis, multi sæpe damna libenter perpessi sunt; pro Christo autem, non modo damna perpeti; sed etiam præsentibus contentus esse nemo sustinet. Pro amico sæpe contumelias tulimus et inimicitias suscepimus; pro Christo autem nemo inimicitiam suscipit. Sed licet frustra, inquiunt, ameris, frustra ne odio habeas. Amicum fame laborantem nunquam contemnemus; Christum vero quotidie venientem non pro magnis rebus, sed pro pane tantum, ne admittimus quidem; idque dum ex crapula, fœtida eructamus, distendimur, ventri indulgemus, hesternum quoque vinum spiramus, deliciamur, et alii quidem meretricibus largiuntur, alii parasitis, alii adulatoribus, monstris,

fatuis et nanis : naturæ quippe defectus in suam convertunt voluptatem. Amicis, vere amicis, nunquam invidemus, neque de illorum felicitate mordemur. Circa Christum autem hoc patimur, ac plus videas amicitiam illam valere, quam Dei timorem. Etenim simulator et invidus homines plus, quam Deum, veretur. Quomodo? Ego dicam : quia cum Deus videat quæ in corde aguntur, homo dolos texere non desinit; si autem homo ille hominem videat, periit, erubescit. Cur hoc dico? Amicum in afflictione versantem adimus; si vel tantillum differamus, timemus ne improbemur; Christum vero in vinculis sæpe morientem, ne invisimus quidem. Amicos autem fideles, non quia fideles sunt adimus; sed quia amici.

IV. Vides-ne nihil ex Dei timore fieri, neque ex ejus amore, sed alia ex amicitia, alia ex consuetudine? Amicum videntes peregre proficiscentem, flemus, ingemiscimus; si vero mortuum videamus, plangimus, etiamsi sciamus cum a nobis non perpetuo esse separandum, sed nos in resurrectione ipsum esse recuperaturos. Cum vero Christus quotidie separetur a nobis; imo cum Christum quotidie depellamus, non dolemus, neque grave quidpiam nos facere putamus; dum injuste agimus, illum affligimus, irritamus, quæ ipsi non placent facimus. Sed nondum ita horrenda res est, si illo non utimur ut amico; ego vero ostendam nos illo ut inimico uti. Quomodo? « Prudentia » carnis, inquit Paulus, inimica est Dei. » Nos autem hoc semper circumferimus. Christum vero qui semper ad nos vult accurrere, ad januas nostras venientem arcemus. Mala enim opera hoc faciunt, ipsique contumelias quotidie inferri curamus per avaritiam et per rapinas nostras. Laudatur quispiam qui in concionando floret et Ecclesiæ utilis est : nos autem illi invidemus, quia quæ Dei sunt operatur. Et videmur quidem illi invidere, sed invidia illa transit ad

Christum. Non, inquies, sed volumus utilitatem illam non per alios, sed per nos inferri. Non propter Christum; sed propter nos. Nam si propter Christum, nihil interesset nobis utrum per alios an per nos hæc fierent. Dic enim mihi, si quis medicus filium habens in cæcitatis periculo versantem, ipse medendi facultatem non haberet, alium vero inveniret qui curare posset, num illum repelleret? Nequaquam; sed illi fere sic loqueretur : Sive per me, sive per te curetur, nihil refert. Quare? Quia non quod sibi, sed quod filio conferre possit respicit. Ita et nos, si quæ Christum spectant attenderemus, diceremus, sive per nos, sive per alienum, quod utile est veniat : « Sive veritate, » sive occasione, inquit, Christus annuntiatur[1]. » Audi enim Moysem dicentem iis qui ipsum irritare volebant, quando Eldad et Modad prophetabant : « Noli pro me æmulari; quis » dederit omnem populum Domini Prophetas esse[2]? » Hæc omnia ex gloriæ amore proficiscuntur. Ergo nonne hæc inimicorum et hostium sunt? Maledixit tibi quispiam? tu illum dilige. Et quomodo fieri potest? Potest et admodum, potest si velis. Quod si bene de te loquentem diligas, non tibi gratia est habenda; non enim propter Dominum, sed propter laudem tuam id facis. Nocuit tibi quispiam? tu beneficium illi præsta. Si autem beneficia pro beneficiis rependeris, nihil magni fecisti. Injurias et damna maxima passus es? contraria rependere stude. Ita, quæso, ita disponamus nostra; desinamus injuriam inferre et inimicos odio habere. Ipse inimicos diligere jubet, et nos ipsum amantem persequimur. Absit, inquies : sic omnes loquimur, sed non omnes id operibus exhibemus. Tanta est peccati caligo, ut quæ verbis non ferenda sunt, operibus sint ferenda. Absistamus vel sero tandem ab iis quæ nobis noxia, et perniciosa sunt nostræ saluti, ut consequamur ea, quæ

[1] Philip. I, 18. — [2] Num. XI, 29.

amicos consequi par est. Volo enim, inquit, ut ubi ego sum, illic sint et Discipuli mei, ut gloriam meam videant, quam utinam nos omnes consequamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT I.

Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quoniam Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed idcirco misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Jesus Christus omnem patientiam, ad confirmationem eorum qui crediturí sunt illi in vitam æternam[1].

I. Adeo magna sunt beneficia Dei, et ità omnem humanam expectationem et spem superant, ut ea sæpe vix credantur. Nam quæ mens humana nec cogitavit, nec expectavit, ea nobis ille largitus est. Ideoque Apostoli multa ea de re loquuntur, ut credantur dona illa, quæ Deus nobis concessit. Ut enim in maximis bonis sic affici solemus; an somnium est, dicentes, quia vix credimus; sic etiam in Dei donis. Quid igitur erat illud quod vix credebatur? Quod inimici, quod peccatores, quod ii qui in lege justificati non fuerant, neque per opera; ii repente per solam fidem primas consecuturi essent. Plurima igitur et in Epistola ad

[1] 1 Tim. 1, 15, 16.

Romanos, plurima hic quoque hac de re disserit. « Fidelis, » inquit, sermo et omni acceptione dignus, quoniam » Christus Jesus venit in mundum peccatores salvos facere, » quorum primus ego sum. » Quia enim Judæi hoc maxime alliciebantur, suadet eis ut ne legi attendant, quod per illam non possent sine fide salutem consequi. Adversus hoc igitur pugnat. Incredibile enim esse videbatur, quod vir qui totam priorem vitam frustra et in pravis operibus insumpserat, ex sola fide postea salutem consecuturus esset. Ideo ait, « Fidelis sermo. » Verum quidam non modo non credebant, sed etiam criminabantur, ut nunc faciunt Græci dicentes : « Faciamus mala, ut veniant bona. » Quia enim audierant illum dicentem : « Ubi abundavit peccatum, su- » perabundavit gratia[1] ; » illi traducentes nostra, ista dicebant. Sic etiam cum de gehenna ipsis verba facimus : Et quomodo, inquiunt, hæc digna sunt Deo ; siquidem homo servum multa peccasse deprehensum venia dignatur; Deus autem immortaliter punit? Et cum de lavacro rursum loquimur, et de remissione peccatorum per illud facta : Quomodo, inquiunt, hæc sunt digna Deo, ei qui innumera mala patrarit, peccata remittere? Vides-ne perversam mentem? Quomodo ubique suam efferat contentionem? Atqui si remissio est mala, punitio est bona. Si autem punitio non bona est, remissio est bona; secundum eorum sententiam dico : secundum nostram enim, utraque bona est; et quomodo, alio tempore ostendemus, neque in præsenti licet. Cum enim profundum sit, et multa opus habeat disquisitione, suo tempore id vestræ charitati proponendum erit : interim vero rem propositam persequamur. Fidelis sermo, inquit. Unde fidelis? Et a præcedentibus et a sequentibus. Vide quomodo rem prius disponat, et postquam disposuit, illam tractet. Nam cum dixit illum sui

[1] Rom. III, 8, et V, 20.

blasphemi et persecutoris misertum esse, illud præparantis et disponentis erat. Neque tantum misertus est, inquit, sed etiam fidelem fecit. In tantum, inquit, fides neganda non est, quod misertus sit. Nemo enim videns eum, qui in vinculis fuerat, in regia versari, dubitabit quin ille misericordiam sit consecutus; id quod in Paulo videre erat. A se ipso enim argumentum exhibet, nec pudet eum se dicere peccatorem, sed et magis lætatur. Ita enim maxime potest ostendere magnum providentiæ Dei miraculum, quod tanta dignatus sit benignitate. Et quomodo qui alibi de se dixerat: « Secundum justitiam quæ in lege erat sine querela » factus[1]; » hic se dicit peccatorem, et peccatorum primum? Quia ad justitiam quam Deus operatus est, et quæ vere quæritur, peccatores erant qui in lege viverent: « Omnes » enim peccaverunt; et egent gloria Dei[2]. » Ideo non simpliciter dixit justitiam, sed, quæ in lege erat. Quemadmodum enim qui multum argenti possidet, ex se quidem dives esse videtur; sed si sua comparentur cum regiis thesauris, admodum pauper est, et primus pauper; ita hic etiam, si cum Angelis comparentur homines, peccatores sunt, etiamsi justi. Si autem Paulus, qui justitiam legis operatus erat, primus peccator est, quis ex aliis justus vocetur? Non enim vitam criminatus suam ut lascivam hoc dixit; absit: sed justitiam illam cum hac comparans, nihil esse dicit; neque hoc tantum; sed etiam eos qui illam haberent, peccatores pronuntiat. « Sed propterea miseri- » cordiam consecutus sum, inquit, ut in me primo ostende- » ret Jesus Christus omnem patientiam ad confirmationem » eorum, qui crediturí sunt illi in vitam æternam. »

II. Vides quomodo rursus se humiliet et deprimat, alia etiam leviore adjecta causa? Nam quod ignorantiæ veniam se consecutum esse dicat, non admodum peccatorem de-

[1] Philip. III, 6. — [2] Rom. III, 23.

clarat eum qui veniam impetravit, neque valde damnandum. Quod autem dicit se misericordiam consecutum, ut nullus deinceps peccator desperet, sed confidat se eadem consecuturum esse; magnum valde atque ingens est. Itaque cum dixit: Primus sum peccatorum, blasphemus, persecutor et contumeliosus, et, Non sum dignus vocari Apostolus, et cætera, nihil tamen adeo humile locutus est: id quod exemplo perspicuum fiet. Sit quædam civitas populosa, cives habens omnes improbos; alios plus, alios minus, omnes tamen reprobos. Quidam autem inter illos sit omnibus dignior pœna et supplicio, qui omne nequitiæ genus exercuerit. Si quis ergo dixerit velle regem omnibus veniam dare, non tam facile credent, donec viderint omnium improbissimum veniam consecutum: nulla enim postea dubitatio supererit. Hoc et Paulus dicit: quod nempe volens Deus homines certiores facere, quod omnia illis condonet, eum qui plus quam omnes peccato obnoxius erat, delegit. Me namque veniam consecuto, de aliis nemo dubitaverit; ac si quis ex consuetudine diceret; Si huic ignoverit Deus, nullum aliorum puniet. Hinc que ostendit se quoque indignum venia fuisse; sed propter aliorum salutem se prius illam consecutum fuisse. Nemo igitur de salute dubitet, inquit, quando ego salutem sum consecutus. Et vide Sancti hujus humilitatem. Non dixit: Ut ostenderet in me patientiam, sed, « Om» nem patientiam; » ac si diceret: In nullo alio plus quam in me patientia opus habuit, neque invenit adeo peccatorem, qui omni misericordia, omni patientia indigeret, non parte tantum, sicut ii qui in parte tuntum peccaverunt. « Ad confirmationem, inquit, illorum, qui credi» turi sunt ei in vitam æternam; » hoc est, ad exhortationem, ad incitamentum. Quoniam autem magnum quidpiam de Filio locutus est, et quoniam tantam dilectionem exhi-

buit; ne quis putaret ab ea privari Patrem, etiam ipsi gloriam refert et ait : « Regi autem sæculorum immortali, » invisibili, soli sapienti Deo honor et gloria in sæcula » sæculorum. Amen[1]. » Pro his, inquit, non modo Filium, sed etiam Patrem glorificamus. Interrogemus ergo hæreticos. Ecce « Soli Deo » dixit, de Patre loquens. Ergo ne Filius non est Deus? Et « Soli incorruptibili; » ergo-ne Filius non incorruptibilis? Et quod ipse postea dat nobis, ipse non habet? Etiam, inquiunt, et Deus et incorruptibilis est; sed non talis qualis Pater. Quid dicis, non talis et minoris substantiæ est? ergo et minoris incorruptionis erit. Quid autem est major et minor incorruptio? Incorruptio enim nihil aliud est quam non corrumpi. Gloria quidem major et gloria minor est, incorruptio autem major et minor nusquam, sicut nec sanitas minor et major. Aut corrumpi quidpiam oportet, aut non omnino corrumpi. Quid ergo dicit? Nos-ne similiter incorruptibiles erimus? Absit : nullo modo. Quare? Quia ipse ex natura illud habet : nobis autem id datum concessumque est. Ergo-ne in Filio res sic habet? Nequaquam : sed et ipse natura talis est. In quo ergo est differentia? Quia ille quidem, inquit, a nemine factus est talis; Filius autem a Patre habet. Nos quoque hoc confitemur : neque negamus quod Filius ex Patre incorruptibiliter natus sit. Ideo, inquiunt, Patrem glorificamus, quod talem ipsum genuerit. Vides-ne quod tunc maxime glorificetur Pater, cum Filius magna peregerit? Ad ipsum enim omnia quæ Filii sunt referuntur, cum et potentem genuerit, et talem qualis ipse est; gloria Filii magis est, quam Patris, cum sibi ipse sufficiat, cum infirmus non sit. Illud vero, « Regi sæculorum, » etiam de Filio dictum est, per quem fecit et sæcula : idipsum est et hoc loco. Apud nos quidem utraque res distincta est,

[1] 1 Tim. I, 17.

formatio nempe et creatio ; et alius quidem construit, operatur, laborat; alius vero imperat. Quare ? quia qui construit minor est. Illic vero minime : non alterius est dominatio, nec alterius creatio. Neque enim cum audio, « Per quem » fecit et sæcula, » aufero a Patre formationem ; neque cum audio Patrem esse regem sæculorum, a Filio dominatum aufero. Hæc quippe et huic et illi communia sunt, utraque in ambobus sunt. Creavit Pater quod formatorem Filium genuerit : regnat Filius, quod Dominus sit creaturarum. Neque enim pro mercede operatur, ut apud nos fit ; neque alteri obediens ut nos ; sed per propriam bonitatem et hominum amorem. Quid autem ? Filius visus est aliquando ? Nemo id dicere possit. Quid ergo sibi vult illud, « Incorruptibili, invisibili, soli sapienti Deo ? » Quid vero sibi vult quando dicit, « Neque enim est nomen aliud, » in quo nos salvari oportet [1] ; » et rursus, « Non est in alio » aliquo salus ? » Honor et gloria, inquit, in sæcula. Amen. Honor et gloria non verbis redditur. Quoniam igitur et ipse non verbis nos honoravit, sed rebus et operibus ; sic et nos illum honoremus per facta et opera. Quanquam hic honor nos tangit, illum autem minime. Neque enim indiget ille honore nostro, nos autem ejus honore indigemus.

III. Itaque si honoremus illum, nos etiam honoramus. Ut enim qui oculos aperuit ut solarem lucem videat, sibi ipsi prodest, dum astri pulchritudinem miratur, neque illi aliquid gratiæ confert ; neque enim splendidiorem illum efficit, sed manet ut erat ; sic et multo magis qui Deum miratur et honorat, sibi salutem et utilitatem magnam parat. Quomodo ? Quia virtutem adiens, ab ipso glorificatur : « Nam glorificantes me, inquit, glorificabo [2]. » Quomodo igitur ipse glorificatur, inquies, si gloria a nobis

[1] Act. IV, 12. — [2] 1 Reg. II, 32.

collata non fruitur? Eodem modo quo esurire dicitur et sitire. Nostra omnia propria sibi facit, ut vel sic nos attrahat; honores simul et contumelias, ut vel sic timeamus; neque sic tamen attrahimur. Glorificemus ergo Deum : portemus Deum et in corpore et in spiritu nostro. Et quomodo quis in corpore glorificat, inquies, quomodo in spiritu? Hic spiritum dicit animam, ad differentiam corporis. Quomodo ergo quis glorificat in corpore? quomodo in anima? In corpore glorificat, qui non fornicatur, qui non ebriatur, qui ventri non indulget, qui non studet ornatui, qui id tantum curat, quantum ad valetudinem duntaxat satis sit, qui non mœchatur; quæ non unguentis perfunditur, quæ non coloribus vultum depingit, quæ Dei formatione contenta est et nihil adjicit. Cur ergo, quæso te, adjicis rei a Deo perfecte creatæ? Non tibi sufficit illa formatio? Ut melior igitur opifex opus decorare tentas? Non est hoc certe; sed ideo ornaris, et Conditorem contumelia afficis, ut innumeros amatores attrahas. Et quid faciam? inquies, neque enim ego volo, sed propter virum id facere compellor. Adamari non solet quæ non vult. Te formosam Deus fecit, ut etiam in hoc admirationi haberetur, non ut contumelia afficeretur. Ne ipsi hujusmodi dona retribuas; sed continentiam et honestatem. Formosam te Deus fecit, ut te honestatis præmiis augeret. Non par res est amabilem castitatem servare, et eam quæ a nullo appeti possit idipsum facere. Audis quid dicit Scriptura de Josepho? « Erat, » inquit, speciosus et decorus aspectu [1]. » Quid nos juvat audire Josephum fuisse pulchrum? Ut ejus pulchritudinem magis admiremur, et honestatem. Te formosam Deus fecit, cur te deformem facis? Sicut enim si quis aureæ statuæ lutum illiniat; ita sunt illæ quæ fucum adhibent; terram tibi infers partim rubicundam, partim candidam.

[1] Gen. xxxix, 6.

Verum quæ deformes sunt, inquies, id jure faciunt. Qua de causa dic mihi? ut deformitatem obtegant? sed id frustra faciunt. Quandonam, quæso, id quod naturale est ab eo quod studio et arte conficitur, superatur? Cur ergo deformitas mœrori est, si probro careat? Audi enim sapientem quemdam dicentem : « Ne vituperes virum in aspectu suo, neque laudaveris virum in specie sua[2]. » Deum igitur magis admirare artificem optimum, non autem illum ; non enim illius est opus. Quod enim, quæso, lucrum ex forma? nullum ; sed plures contentiones, majores molestiæ, pericula, suspiciones. Eam enim quæ non tali decore fulget, nemo suspectam habebit. Illa vero formosa, nisi magna honestate et temperantia utatur, statim in malam famam incidet. Vir autem ejus in suspicione deget cum illa, qua re quid molestius dici possit? nec tantam ex forma et specie ejus percipiet voluptatem, quantum ex zelotypia mœrorem. Forma enim ejus ex consuetudine marcessit, dum ejus animus lasciviæ, dissolutionis, libidinis notam accipit, atque illiberalis et admodum arrogans evadit : hæc quippe omnia pulchritudo secum trahit. In ea autem quæ formosa non est, hujusmodi impedimenta non reperias. Neque enim adsunt canes irruentes; sed illa veluti agna in quiete pascitur, lupo nullo turbante vel insiliente, assidente pastore. Non plus damni infertur si altera formosa, altera non talis fuerit; sed multum damni infertur, si altera fornicetur, etsi non formosa, altera vero maligna sit. Dic enim mihi quænam est virtus oculorum? An quod liquentes, versatiles, rotundi et cærulei sint? an quod acuti ac penetrantes? Ego hoc postremum dixerim, atque hoc exemplo liquidum est : quænam est lucernæ vis? an quod clara splendeat et totam illuminet domum? an quod pulchre efformetur et rotunda

[2] Eccli. XI, 2.

sit? Ego primum dixerim, illud enim quæritur, secundum vero inutile est. Ideoque ancillæ ad hoc deputatæ semper dicimus, lucernam male parasti : sic lucernæ officium est illuminare. Itaque sive talis, sive talis fuerit oculus, non interest, donec ut par est officium suum implet; ut etiam malus dicitur, si obtusus sit, nec perfectam habeat conditionem : eos enim qui apertis oculis non vident, malos habere oculos dicimus : quodcumque enim officium suum non implet, malum vocamus : tales sunt mali oculi. Narium vero, dic mihi, quænam virtus est? an ut rectæ sint, et utrinque ad normam et proportionem efformatæ, atque ad olfactum aptæ, quæ possint cito odorem excipere et in cerebrum mittere? Hoc cuivis palam est. Age ergo, rem exemplo disquiramus. Dic mihi instrumenta ad rapiendum adornata, quænam apposite facta dicemus, quæ possint optime rapere, et retinere, an quæ pulchre concinnata fuerint? haud dubie priora. Dentes autem quos optimos dicemus? eos-ne qui cibum dissecant, et mandunt, an eos qui concinne ordinati sunt? Priores certe, ut perspicuum est. Universim autem in toto corpore, si singula examinemus, inveniemus membra omnia sana pulchra dici, donec officio suo exacte fungi possunt. Sic et vasa singula bona dicimus, sic animalia et plantas, non ex forma nec ex colore, sed ex ministerio; ita et famulum dicimus bonum, eum qui ad ministerium nobis commodus est; non autem formosum atque mollem. Vides-ne quomodo pulchra possis esse? Cum ergo omnibus rebus maximis et mirabilius similiter fruamur, in nullo alios longe superamus. Hunc mundum parimodo videmus; solem, lunam, stellas, aërem similiter spiramus, aqua et cibo pariter utimur; sive formosi, sive deformes simus. Si vero quid mirabile dicere oporteat, formosis saniores sunt, quæ forma hujusmodi non fruuntur. Illæ namque ut pulchritudinem

servent, laboribus non se dedunt, sed otio ac deliciis, quibus maxime vis membrorum obtusior fit : hæ autem, utpote quæ nullam de forma curam habeant, se laboribus omnino dedunt. Glorificemus ergo Deum, portemus illum in corpore nostro; ne quæramus ornatum : inutilis ac superflua hæc cura est. Ne erudiamus viros ut facies solas ament. Nam si ita sis ornata, cito a meretrice, a specie tua allectus, capietur. Si ergo docueris eum mores et honestatem amare, nec cito nec facile fornicabitur : neque enim hæc in meretrice inveniet, imo his contraria. Ne itaque docueris eum a risu capi, neque a dissoluto habitu, ne adversus te ipsam veneficia pares. Doce illum in honestate gaudere : hoc vero poteris, cum habitus talis fuerit. Nam si te efferas et lubrica fueris, quomodo dictum honestum et grávem ferre poteris? Quis te non irridebit? Quomodo autem in corpore possumus portare Deum? Si virtutem exerceamus et animam ornemus; illam enim ornare non prohibemur. Sic Deum glorificamus, cum omnino boni sumus : et nos quoque glorificabimur in illo die; non similiter, sed multo magis. « Existimo enim, inquit, quod » non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram » gloriam, quæ revelabitur in nobis[1]. » Quam utinam omnes assequamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Rom. VIII, 18.

HOMILIA V.

CAPUT I.

Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in eis bonam militiam, habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragium fecerunt [1].

I. Doctrinæ et sacerdotii dignitas [2], magna mirabilisque est, quæ vere Dei calculo opus habet, ut dignum in medium adducat. Sic olim fiebat; sic etiam nunc fit, quando sine humano affectu electiones facimus; quando ad nihil sæculare respicimus, nec ullam amicitiæ vel odii rationem habemus. Etsi enim non tanta nobis Spiritus participatio est; sed sufficit bonum propositum, ut Dei ipsius ordinationem attrahat. Quandoquidem neque Apostoli Spiritus participes erant, quando Matthiam elegerunt; sed orationi rem committentes, ipsum Apostolorum numero adjecerunt. Non enim ad amicitiam humanam respiciebant. Sic oporteret nunc etiam apud nos fieri. At nos in extremam ignaviam delapsi, etiam manifesta abjicimus; quomodo ergo nobis Deus obscura et incerta revelabit? Si in modico, inquit, non fuistis fideles, quod magnum et verum est, quis vobis tradet? Tunc autem, quia nihil fiebat humanum, ex prophetia sacerdotes eligebantur. Quid est ex

[1] 1 Tim. I, 18, 19. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 208-212, et om. XVIII, p. 385-387.

prophetia? A Spiritui sancto. Prophetia enim est; non futura dicere modo, sed etiam præsentia. Nam Saül ex prophetia ostensus est [1], cum lateret inter vasa. Deus enim justis revelat. Prophetia erat etiam dicere: « Segregate » mihi Paulum et Barnabam [2]; » ita etiam Timotheus electus fuerat. Prophetias autem hic plurimas dicit: fortassis illam per quam illum accepit cum circumcidit ipsum, et cum ordinavit ut et ipse scribit dicens: « Noli negligere » gratiam, quæ in te est [3]. » Ut illum igitur excitaret, et attentum vigilemque redderet, in memoriam ipsi revocat quis elegerit et ordinarit; ac si diceret: Ipse Deus te elegit, ipse tibi concredidit, non humano calculo evectus es: ne contumelia vel probro afficias Dei calculum. Deinde quia præceptum dixerat et gravius fortasse erat, quid dicit? « Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee. » Ut filio et genuino præcipit; non cum auctoritate vel imperio; sed paterne, « Fili, inquit, Timothee. » Quod autem commendet, custodiæ diligentiam significat, nec rem esse nostram. Non enim nos rem acquisivimus; sed Deus largitus est; neque hoc tantum, sed etiam fidem et bonam conscientiam. Quæ igitur ille dedit, nos custodiamus. Nisi ipse venisset, neque fides inveniretur, neque vita pura, quam in infantia suscipimus. Ac si diceret: Non ego sum qui præcipio, sed is qui elegit. Nam quod ait, « Secundum » præcedentes in te prophetias; » id est, illas audi, illis obtempera. Quid vero præcipis? « Ut milites in eis bonam » militiam. » Illæ te elegerunt ad hoc, bonam militiam milita. Bonam dicit; est enim mala militia de qua ait: « Sicut » enim exhibuistis membra vestra arma peccato et immun- » ditiæ [4]. » Illi sub tyranno militabant, tu vero sub rege. Cur autem rem illam vocat militiam? Ostendens vehemens bellum excitatum esse, omnibus quidem; sed magis doc-

[1] 1 Reg. XIX. — [2] Act. XIII, 2. — [3] 1 Tim. IV, 14. — [4] Rom. VI, 19.

tori, et quod validis armis sit opus; sobrietate nempe, vigilantia, perpetuis vigiliis, quia adversus sanguinem aciem dirigere oportet, et nihil mollitiei habere. Ut milites in illis, inquit. Ut enim in exercitibus, non omnes uno modo militant, sed in diversis ordinibus; sic et in Ecclesia: alius doctoris ordinem servat, alius discipuli, alius idiotæ; tu vero doctoris. Deinde ne quis putaret id satis esse, quid ait? « Habens fidem et bonam conscientiam. » Nam doctorem prius sui doctorem esse oportet. Sicut enim dux, nisi prius fuerit optimus miles, neque dux unquam fuerit; eodem modo is qui docet. Hoc alibi quoque dicit: « Ne forte, cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar[2]: » habens, inquit, fidem et bonam conscientiam, ut sic cæteris præsis. Hæc audientes ne dedignemur majorum monita, etiamsi doctores simus. Nam si Timotheus, cui non omnes sumus æquiparandi, præcepta et doctrinam accipit, idque cum in doctoris ordine esset; multo magis nos id facere convenit. « Quam quidam repellentes, inquit, » circa fidem naufragium fecerunt. » Merito certe. Nam ubi vita reprehensibilis est, dogma simile paritur: multosque videre est hinc in profundum malorum delapsos, atque in paganismum conversos. Ne enim futurorum metu crucientur; menti suæ suadere student nostra omnia esse falsa, et a fide quidam evertuntur, qui omnia ratiociniis exquirunt: naufragium enim pariunt ratiocinia: fidesque est quasi navis tutissima.

II. Qui igitur ex illa decciderint, necesse est naufragium facere: et hoc exemplo ostendit: « Ex quibus Hymenæus » est, inquit, et Alexander[2]. » Et horum exemplo nos corrigit. Videtis quomodo istis quoque temporibus essent, qui perverse docerent, qui curiose inquirerent, qui a fide discederent, qui propriis ratiociniis explorarent? Qui nau-

[1] 1 Cor. IX, 17. — [2] 1 Tim. I, 20.

fragium facit, nudus est et omnibus destitutus. Sic qui ex fide excidit, nihil ultra habet, nec ubi consistat, nec quo pergat: non habet vitam, quæ ipsi prodesse valeat, nam capite jam corrupto, quid prodest reliquum corpus? Si enim fides sine bona vita nihil est, multo magis si illa absit. Si sua despicit Deus propter nos, multo magis nos propter illum nostra despicere oportet. Ita enim se habet is qui ex fide excidit. Nusquam consistit; hinc illinc enatat, donec submergatur. « Quos tradidi, inquit, Satanæ, » ut discant non blasphemare. » Vides-ne quod blasphemia sit divina ratiociniis perquirere: et jure quidem: quid enim commune habeat ratiocinium humanum cum illis? Quomodo autem Satanas illos non blasphemare docet? Si enim alios non blasphemare docet, multo magis se ipsum id docere oportuit: si vero se ipsum hactenus docere non potuit, neque alios poterit. Non dixit, ut doceat illos non blasphemare; sed, « Ut discant non blasphemare. » Non ille hoc operatur; sed hoc ita accidit: quemadmodum alibi dicit de fornicatore: « Tradite hujusmodi Satanæ ad inte- » ritum carnis [1]. » Non ut corpus salvum faciat, sed ut spiritus servetur. Hoc nullam personam indicat. Quomodo autem contingit? Sicut carnifices innumeris obnoxii sceleribus, alios castigant, ita et hic de maligno dæmone dicendum. Et cur tu illos non punivisti sicut illum Bar-Jesum, sicut Cephas Ananiam; sed Satanæ tradidisti? non ut puniantur, sed ut discant. Et certe hic vim et auctoritatem habebat, ut cum dicit: « Quid vultis, in virga ve- » niam ad vos [2]? » et rursus, « Non ut nos probati simus, » sed ut vos quod bonum est faciatis; » iterumque, « Non » in eversionem, sed in ædificationem [3]. » Cur igitur Satanam ad supplicium vocat? ut cum vehementia et supplicio contumelia esset major. Imovero infideles illi doce-

[1] 1 Cor. v, 5. — [2] Id. iv, 21. — [3] 2 Cor. xiii, et vii, 10.

bant, eos vero qui a fide recesserant Satanæ tradebant. Cur ergo Petrus Ananiam punivit? Ananias infidelis erat, qui etiam tentabat. Ut ergo infideles discerent se non posse latere, ideo per se ipsos illos puniebant. Eos vero qui hæc didicissent, deindeque abscedebant, tradebant illi Satanæ, ut ostenderent se non propria virtute, sed ipsorum custodia retineri, et tradebantur quotquot se in arrogantiam extulissent. Quemadmodum igitur apud reges, inimicos suis manibus jugulant, subditos vero carnificibus tradunt; ita et hic agitur. Hinc ostenditur propter Apostolorum custodiam ita factum fuisse. Alioquin autem non parva res erat posse imperare diabolo. Hinc ostendebatur diabolum Apostolis servire ac vel invitum ipsis cedere. Itaque non parvum illud erat ad gratiam ostendendam. Quomodo autem tradiderit audi : « Congregatis, inquit, vobis, et » Spiritu meo, cum virtute Domini nostri Jesu Christi, » tradite hujusmodi Satanæ [1]. » Ejiciebatur ergo statim a communi consessu, abscindebatur a grege : erat desertus et nudus, tradebatur lupo. Sicut enim nubes castra Hebræorum, sic Spiritus Ecclesiam significabat. Si quis igitur extra Ecclesiam esset, comburebatur. Extra autem educebatur judicio Apostolorum. Sic et Dominus Judam Satanæ tradidit [2]. » Statim enim post buccellam intravit in illum Satanas. Dici potest etiam quod illi, quos corrigere volebant, non ipsi castigabant; illos autem qui emendari non poterant, supplicio afficiebant, vel etiam terribiliores erant, cum aliis traderent puniendos. Sic et Job traditus est Satanæ. Verum ille non peccatorum causa, sed ut clarior evaderet.

III. Multa nunc quoque similia fiunt. Quia enim sacerdotes non omnes peccatores norunt, nec eos qui indigne mysteria percipiunt, Deus sæpe hoc facit, et eos Satanæ

[1] 1 Cor. v, 4. — [2] Joan. XIII, 27.

tradit. Quando enim morbi, quando insidiæ, quando luctus et calamitates contingunt, quando similia ejus rei causa fiunt; hoc quoque Paulus declarat ita dicens : « Ideo inter » vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi[1]. » Et quomodo, inquies, cum in anno semel accedamus? Hoc enim grave est, quod non munditia animæ, sed intervallo temporis dignitatem accessus metiare : et hoc pietatem esse existimes, quod non sæpius accedas : ignorans, quod indigne accedere, etsi semel tantum, notam inura; digne autem accedere, etsi sæpius, salutem pariat. Non est audaciæ sæpius accedere; sed indigne, etiamsi semel tantum in anno quis accedat. Nos autem ita stolidi et miseri sumus, ut innumera per annum scelera perpetrantes, nullo modo curemus illa deponere : sufficereque putamus quod non sæpe audeamus in corpus Christi contumeliose insilire : non cogitantes eos qui Christum crucifixerunt, semel tantum crucifixisse. An ergo quia semel tantum, minus est scelus? Judas semel prodidit. Quid ergo? an hoc illum a supplicio eripuit? Cur hanc rem tempore metimur? Tempus accedendi sit nobis puritas conscientiæ. Nihil plus habet mysterium in Paschate celebratum, eo quod nunc celebratur : unum et idem est; eadem Spiritus gratia : semper Pascha est. Illud nostis qui initiati estis. Et in Parasceve et in Sabbato et in die Dominico, et in die Martyrum, idem sacrificium consummatur : « Quoties- » cumque enim manducabitis panem hunc, inquit, et ca- » licem bibetis, mortem Domini annuntiabitis[2]. » Non temporis termino sacrificium circumscripsit. Cur ergo, inquies, tunc Pascha dicitur? Quia tunc passus est Christus pro nobis. Nemo igitur tunc aliter accedat, aliter nunc. Una virtus est, una dignitas, una gratia, unum et idipsum corpus. Non illud isto sanctius, neque istud illo

[1] 1 Cor. 1, 30. — [2] Id. xi, 26.

minus est. Et hoc vos scitis : nihil novi videtis præter sæcularia ista vela, et splendidum cœtum. Habent aliquid amplius dies illi : quia in illis initium accepit salutaris ille dies, quo immolatus est Christus : quod ad mysteria vero pertinet, nullam prærogativam habent. Tu vero ad cibum sensilem accedens, manus et os abluis. Cum autem ad spiritualem escam accessurus es, animam non abluis ; sed immunditia plenus accedis? Et quid, dicis : annon satis sunt quadraginta jejunii dies ad peccatorum congeriem expurgandam? Ecqua utilitas, dic mihi, si quis unguentum deponere volens, emundet locum, deindeque paulo postquam injecerit, stercus adjiciat? nonne bonus odor evolavit. Hoc etiam nobis accidit. Digni pro viribus nostris facti sumus cum accederemus. Deinde rursum nos inquinamus. Quæ ergo utilitas? Hoc dicimus etiam de iis, qui quadraginta dierum spatio sese abluere et mundare pos sunt. Ne salutem nostram negligamus, rogo, ne labor nos ter sit inutilis. Homo enim, inquit, qui aversus fuerit a peccato suo, et rursus pergens, eademque ipsa faciens, quasi canis est ad proprium vomitum reversus[1]. Si ita ut dixi faciamus, et ita attendamus, præmia illa consequi poterimus, quæ utinam obtineamus omnes gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Prov. xxvi, 11, et 2 Petr. ii, 22.

HOMILIA VI.

CAPUT II.

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus et pro omnibus qui in sublimitate sunt constituti, ut securam et quietam vitam peragamus in omni pietate et sanctitate. Hoc enim pulchrum et acceptabile coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvari, et ad cognitionem veritatis venire[1].

I. Quasi communis totius orbis pater sacerdos est. Curam igitur omnium gerat oportet, sicut et Deus, cujus sacerdos est. Ideo ait : « Obsecro igitur primum omnium » fieri obsecrationes, et orationes. » Duo enim hinc oriuntur bona; odium, quod erga extraneos habemus, solvitur. Nemo enim odio habere poterit eum, pro quo obsecrationes emittit : et illi ipsi meliores fiunt, et quia orationes pro ipsis emittuntur, et quod ipsi feritatem adversum nos deponant. Nihil enim ita confert ad doctrinam, ut cum quis amat et amatur. Cogita vero quantum illud esset, cum audirent illi qui insidiis appetebant, qui flagellabant, pellebant, necabant, quod ii qui talia paterentur, pro iis qui hæc patrarent, intentas precationes ad Deum emitterent. Vides-ne ut Christianum omnibus superiorem esse velit? Sicut enim in infantibus, etiamsi gestatus puellus

[1] 1 Tim. II, 1-4.

patris faciem percutiat, nihil hinc paternus affectus minuitur; ita etiamsi ab extraneis illis percutiamur, non debemus nostram erga eos benevolentiam minuere. Quid sibi vult illud, « Primum omnium; » id est in cultu quotidiano? Et hoc sciunt initiati, quomodo quotidie fiant et vespere et mane; quomodo pro toto mundo, pro regibus, et omnibus qui magistratum gerunt, obsecrationem emittamus. At dicet fortasse quispiam, illum non pro omnibus dixisse, sed pro fidelibus. Cur ergo dixerit pro regibus? Reges enim seu imperatores tunc veram religionem non sectabantur; sed longo postea tempore impii impiis succedebant. Deinde ne res adulatio esse videretur, prius dixit, pro omnibus, ac deinde, pro regibus. Si enim dixisset pro regibus tantum, fortasse quis hoc suspicatus esset. Postea vero, quia verisimile erat ut christianus animus hæc audiens torpesceret, neque monitum hoc admitteret, si pro gentili mysteriorum tempore preces oporteret offerri; vide quid dicat, et quomodo lucrum apponat, ut sic ille admonitionem admitteret; « Ut securam, inquit, » et quietam ducamus vitam; » id est, illorum salus nobis tranquillitatem parit; sicut et in Epistola ad Romanos hortans illos ut obediant principibus, dicit : « Si non propter » necessitatem, sed propter conscientiam[1]. » Deus enim principatus constituit ad communem utilitatem. Quomodo ergo non absurdum fuerit, ipsos quidem ideo militare et arma circumferre, ut nos in tranquillitate vivamus; nos autem non supplicationes offerre pro iis qui pericula subeunt et militant? Itaque non adulatio illud est, sed secundum justitiæ rationem agitur. Nisi enim illi servarentur, et si bella non prospere gererent, nostra haud dubie turbis et tumultibus plena forent. Nam vel nos bellum gerere oporteret, profligatis illis et cæsis, aut undequaque

[1] Rom. XIII, 5.

fugere et errare. Sunt enim illi velut obices præmissi, qui eos qui intus manent in pace conservent. « Obsecrationes, » inquit, orationes, postulationes, gratiarum actiones. » Deo quippe gratiæ agendæ sunt etiam de bonis quæ aliis conferuntur; verbi gratia, quod solem suum oriri faciat super malos et bonos, quod pluat super justos et injustos. Vides ut ille non modo per orationem, sed etiam per gratiarum actionem nos conjungat et conglutinet? Nam qui cogitur gratias agere Deo pro bonis proximi, cogitur etiam illum diligere, et erga illum bene affectus esse. Quod si pro iis qui proximi nobis sunt oporteat gratias agere, multo magis pro iis qui ad nos vel palam vel clam accedunt, sive libenter sive inviti, pro iis etiam qui molesta inferre videntur. Etenim ad utilitatem nostram omnia dispensat Deus.

II. Omnis igitur oratio nostra gratiarum actionem habeat. Quod si precari jubemur pro proximis, non pro fidelibus tantum, sed etiam pro infidelibus, cogita quantum sit malum adversus fratres orare. Quid dicis? Ille te pro inimicis jussit orare, et tu contra fratrem precaris? Non contra illum precaris, sed contra te ipsum : Deum enim irritas, illa impia proferens verba : Ita te exhibe illi, Ita fac illi : Percute illum. Retribue illi. Hæc procul sint a Christi discipulis, mansuetis, benignis. Ab ore quod tanto mysterio dignatum est, nihil amarum prodeat; nihil insuave proferat lingua divinum corpus allocuta. Puram illam servemus, ne maledicta per illam proferamus. Nam si contumeliosi regnum non possidebunt, multo minus illi qui imprecantur. Necessarium enim est eum contumelia afficere qui imprecatur. Contumelia autem et precatio, longe ab invicem distant : imprecatio et oratio longo intervallo separantur. Oratio Deum propitium reddit, et tu contra alium precaris? Si non remiseris, non remittetur tibi. Et tu non modo non

remittis; sed Deum ne remittat rogas? Vides-ne nequitiæ excessum? Si non remittenti non remittitur, quomodo remittetur ei, qui Deum rogat ne remittat? Non illi noces, sed tibi. Quare? Si enim exaudiendus eras in iis quæ pro te precaris, propterea nunquam exaudieris, qui execrando ore preces emittis. Execrandum enim et impurum omnino est os hujusmodi, omni fœtore plenum, omni immunditia. Cum oporteret te de peccatis tuis tremere, et omni conatu illa curare, accedis ut Deum concites adversus fratrem tuum, nec times, nec de rebus tuis sollicitus es? Non vides quid tibi moliaris? Imitare saltem pueros, qui in ludos litterarios pergunt, et cum vident a sociis suis eorum quæ didicerint rationes exigi, et ob negligentiam omnes verberari, atque accurate singulos examinari et plagis affici, præ metu quasi moriuntur; ac si quis ex condiscipulis illos sæpe percutiat, ne irascuntur quidem, adeo metu distinentur, neque magistrum interpellare audent. Sed unum tantum spectant, ut ingressi sine plagis exire possint: illudque tempus observant. Et cum egressi fuerint, sive plagis acceptis, sive non acceptis, præ voluptate de iis non ultra cogitant. Tu vero stans et de peccatis tuis sollicitus, non exhorrescis cum aliorum peccata in memoriam revocas? Et quomodo Deum rogas? Dum illum contra proximum precaris, peccata tua graviora facis, nec sinis ut ille tibi veniam concedat. Quomodo enim, inquit Deus, si vis me severe inquirere de malis contra te patratis, peccatorum tuorum contra me admissorum veniam tibi concedi postulas? Discamus tandem esse Christiani. Si precari nesciamus, quod tamen admodum facile est quid aliud sciemus? Discamus precari ut Christiani. Gentilium sunt illæ preces, Judæorum sunt illæ supplicationes; Christiani vero sunt illis contrariæ, veniam et remissionem petere pro iis quæ contra nos f

« Maledicimur, inquit, et benedicimus; persecutionem » patimur, et sustinemus; blasphemamur et obsecramus [1]. » Audi Stephanum dicentem : « Domine, ne statuas illis hoc » peccatum [2]. » Non modo non adversus illos precabatur, sed etiam pro illis. Tu vero non modo non pro illis precaris; sed contra illos. Sicut igitur ille admirabilis; ita et tu pessimus es homo. Quem admirabimur dic mihi? Eos-ne pro quibus oravit, an eum qui pro illis precatus est? Hunc utique: si vero nos, multo magis Deus. Vis inimicum percuti? ora pro illo; sed non ea mente, non ut percutiatur. Hoc enim ita evenit; tu vero non id in scopo habeas. Nam Beatus ille injuste omnia patiebatur, et precabatur pro percussoribus. Nos autem plurima juste patimur ab inimicis. Si autem is qui injuste patiebatur, non ausus est contra percussores orare; qui juste patimur, et non modo non precamur pro inimicis, sed etiam contra illos oramus, quo non supplicio digni sumus? Videris quidem illi plagam infligere; sed vere contra te gladium convertis, cum non permittas ut Judex tibi peccata tua condonet, dum illum irritas contra alium. « In qua enim mensura » mensi fueritis, remetietur vobis, inquit, et quo judicio » judicabitis, judicabimini [3]. » Simus ergo ad veniam proni, ut veniam consequamur a Deo.

III. Hæc autem volo vos non audire tantum, sed etiam servare. Nunc vero verba solum memoria retinetis, imo fortasse ne verba quidem; sed cum recesseritis, si quis ex absentibus interrogaverit, quam rem tractaverimus, alii ne respondent quidem; alii gnari dicent argumentum quod tractavimus, quod non oporteat injuriarum reminisci, imo etiam pro inimicis orare, deinde quæ dicta fuere omnia omittent, neque enim meminisse possunt, cum alia minima et pauca memoria retineant. Ideo obsecro, si

[1] 1 Cor. IV, 12. — [2] Act. VI, 59. — [3] Matth. VII, 2.

nihil ex dictis lucramini, ne dictis attendatis. Quæ enim hinc utilitas? Majus crimen erit, gravius supplicium : quia post mille monita, in iisdem manemus. Ideo nobis Deus orationem constituit, ut nihil mundanum vel humanum petamus. Scitis vero fideles quænam petere in oratione oporteat, et quomodo omnis oratio communis sit. At non dictum fuit, inquies, quod pro infidelibus sit illic orandum. Quia nescitis orationis vim, neque altitudinem nec thesaurum illius cognoscitis. Si quis enim eam diligenter scrutetur, hoc etiam in illa inveniet. Cum enim precando dicitur, « Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra [1], » nihil aliud quam illud subindicatur. Quomodo? quia in cœlo nullus infidelis est, nullus qui offendat. Si ergo id de fidelibus tantum intelligendum esset, dictum non esset rationi consentaneum. Nam si fideles voluntatem ejus facturi essent, infideles vero minime, voluntas ejus non sicut in cœlo in terra fieret, sed quid? Sicut in cœlo, inquit, nemo malus est; sic neque in terra sit. Sed omnes, inquit, ad tui timorem attrahe; omnes homines angelos facito, etiamsi inimici hostesque sint. Non vides quantum quotidie Deus blasphemetur? quantum contumelia afficiatur et ab infidelibus et a fidelibus? et per verba et per res ipsas? Quid ergo? an propterea solem extinxit? an lunæ cursum sustulit? an cœlum dirupit? an terram concussit? an mare exsiccavit? an fontes aquarum sustulit? an aërem confudit? nequaquam : imo contra, solem oriri curat, pluviam demittit, fructus dat et annuos cibos blasphemis, insensatis, execrandis, persecutoribus; non uno die, non secundo, non tertio, sed per totam vitam. Hunc et tu imitare, hunc secundum humanas vires æmulare. Non potes ut sol oriatur curare? a maledictis abstine; non potes pluviam dare? ne contumeliam inferas. Non potes alimenta

[1] Matth. VI, 10.

dare? ne violentus sis. Hæc tua dona sufficiunt. A Deo autem per opera exhibentur collata inimicis beneficia; tu per verba saltem exhibe : pro inimico precare ; sic eris similis patri tuo qui in cœlis est. De his millies disseruimus, et disserendi finem non facimus : aliquid plus saltem eveniat. Nos non torpescimus, nec defatigamur, nec molestia dicendo afficimur. Vos saltem audiendo ne molestia affici videamini. Videtur autem quis molestia affici cum dicta non exequitur. Qui enim exequitur, libenter et sæpe vult illa audire, ut qui non molestia afficiatur, sed laudetur. Itaque non aliunde molestia accidit, quam quod dicta ad opus non exeant : hinc efficitur ut orator oneri sit. Si quis, verbi gratia, eleemosynam faciat, deindeque alius de eleemosyna loquatur, non modo non torpescit audiens, sed lætatur, cum audit opera sua prædicari et celebrari. Ita nos quoque, quia nihil commune habemus cum injuriarum oblivione, neque illud bonum opus exequimur, ideo verba hujusmodi videmur moleste ferre. Si autem rem exequeremur, verba illa non molestiam crearent. Si ergo vultis nos non molestos vobis esse, sic facite : operibus rem exhibete. Nunquam cessabimus de his vos alloqui, donec illa exequamini. Ex affectu enim maxime et sollicitudine hoc facimus : insuperque quia nobis periculum impendet. Tubicinem namque, etiamsi nemo ad bellum exeat, tuba canere oportet, officiumque suum implere. Non igitur, ut majus vobis supplicium paremus id facimus, sed ut nos eximamus. Ad hæc vestra nos charitas detinet. Nam viscera nostra discerpuntur et angore afficimur, si quid hujusmodi contingat. Sed absit. Non sumptibus opus est ad id quod dicimus, non pecuniæ impendendæ, non est longa peregrinatione opus; voluntate solum, verbo et electione est opus. Custodiamus os nostrum, januam ac vectem apponamus, ut nihil quod Deo displiceat loquamur.

Pro nobis agimus, non pro quibus precamur. Hoc semper cogitemus, quod qui inimicum benedicit, se ipsum benedicat, et qui maledicit, se ipsum maledicat; et qui pro inimico precatur, pro se precetur, non pro illo. Si sic nos geramus, poterimus insigne illud opus peragere et promissa bona consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre, unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

CAPUT II.

Ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum et acceptum est coram Salvatore nostro Deo, qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire[1].

I. Si vult communia bella dissolvi et pugnas perturbationesque, et ideo sacerdotem hortatur ut preces fundat pro regibus et principibus; multo magis privatos quosque id oportet facere. Bellorum quippe sunt tria genera graviora. Est bellum commune, cum milites nostri a Barbaris impetuntur. Secundum bellum est, cum, etiam pacis tempore, nos invicem pugnamus. Tertium, cum unusquisque adversum se bella gerit. Hoc autem est omnium gravissimum. Illud enim Barbarorum bellum, non admo-

[1] 1 Tim. II, 2-4.

dum nobis nocere poterit. Quid, quæso, facient illi? jugulabunt, occident? sed animam non labefactabunt. Sed neque secundum bellum damnum afferre poterit, nobis nolentibus. Etiamsi enim alii nos bello impetant, nobis licet in pace degere. Audi enim Prophetam dicentem : « Pro eo ut me diligerent detrahebant mihi, ego autem » orabam[1] ; » et rursus, « Cum iis qui oderunt pacem eram » pacificus[2] ; » et iterum, « Cum loquebar illis, impugna- » bant me gratis[3]. » Tertium vero bellum sine periculo effugere non possumus. Cum enim corpus nostrum adversus animam dissidet, graves cupiditates excitat, et corporis voluptates armat, iram, invidiam; si hoc bellum non solvatur, non possumus promissa consequi bona; sed necesse est cum qui hunc tumultum non comprimit, cadere et illa accipere vulnera, quæ pariunt mortem in gehenna. Nobis ergo quotidie opus est cura et sollicitudine multa, ne in nobis hujusmodi bellum excitetur; vel si excitatum est, ne maneat; sed comprimatur et sedetur. Quid enim juvat, si orbis totus profunda pace fruatur, dum tu adversus te ipsum bellum geris? Hanc habere pacem oportet. Si illa fruamur, nihil externum nobis nocere poterit : ad hanc vero non parum confert pax communis. Ideo ait : « Ut quietam et tranquillam vitam agamus. » Si quis autem, dum tranquillitas est, perturbatur, admodum est infelix. Vides-ne illum de hac loqui pace, quam ego tertiam dico? Ideo cum dixisset, ut quietam et tranquillam vitam agamus, non hic stetit, sed addidit, « In omni pietate et castitate. » In pietate autem et castitate quis esse non potest, nisi pax illa constituta sit. Cum enim ratiocinia et quæstiones fidem nostram perturbant, quæ pax? Cum spiritus libidinis, quæ pax? Ne enim existimes illum de hac loqui vita, quam omnes homines agunt; cum dixisset, ut quietam et

[1] Psal. CVIII, 3. — [2] Id. CXIX, 6. — [3] Id. CVIII, 2.

tranquillam vitam agamus, subjungit, in omni pietate et castitate. Possunt enim quietam et tranquillam vitam agere gentiles, impudici, et qui in deliciis volutantur, et ex iis inveneris qui hanc vitam agant. Ut igitur discas illum non hanc vitam dicere, adjicit, In omni pietate et castitate. Illa enim vita insidias habet, et pugnas, et anima quotidie vulneratur a perturbationibus cogitationum. Quod autem hanc vitam indicare velit, palam est ex additamento; palam item est ex eo quod non simpliciter in pietate dixerit, sed addita hac voce, in omni. Hoc enim dicens, videtur non solum in dogmatibus vitam requirere, sed etiam illam quæ per vitæ genus firmatur. Nam in utraque re pietas quærenda est. Quæ enim utilitas si ii qui in fide pie sentiunt, vita et operibus impii sint? Quodque hæc vita possit ex operibus impia fieri, audi Beatum illum alibi dicentem : « Confitentur verbis se nosse Deum, factis autem » negant[1]; » et rursus, « Fidem abnegavit, et est infideli » deterior[2]; » iterumque, « Si quis frater appellatus fuerit » fornicator, aut avarus, quod est idolorum servitus, aut » idololatra, hujusmodi non honorat Deum[3]; » et rursum, « Qui fratrem suum odit, ignorat Deum[4]. » Vides-ne quot sint impietatis modi. Ideo ait, in omni pietate et castitate. Fornicator enim non modo inhonestus est, sed etiam impudicus. Etiamque avarus, et inhonestus dicatur et intemperans. Hæc enim cupiditas est, non minus quam concupiscentia corporum. Qui ergo illam non castigat, intemperans dicitur. Quod enim concupiscentiam non castigent, intemperantes vocantur. Itaque iracundum etiam intemperantem dixerim, et invidum, et pecuniæ amantem, et dolosum, et omnem in peccato versantem, et intemperantem et inhonestum, et impudicum appellarim. « Hoc enim bonum et acceptum est, inquit, in conspectu

[1] Tit. I, 16. — [2] 1 Tim. V, 8. — [3] 1 Cor. VII, 11. — [4] 1 Joan. II, 9.

» Salvatoris nostri Dei. Hoc quid est? Precari pro omnibus, hoc acceptum est Deo, hoc ille vult. Nam « Vult omnes » homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. »

II. Imitare Deum. Si vult omnes homines salvos fieri, jure pro omnibus orandum est. Si vult ille omnes salvos fieri, tu etiam velis. Si vis autem, precare: nam volentium est precari. Vides-ne quomodo ex omni parte animæ suadeat, ut etiam pro gentilibus precetur, et quantum indicet hinc obvenire lucrum? « Ut quietam, inquit, et tranquil- » lam vitam agamus. » Et quod multo majus est, quod hoc Deo placeat, et quod in hoc similes illi evadamus, cum eadem quæ ipse velimus. Hæc possent vel feram flectere. Ne timeas ergo si pro gentilibus preceris: ipse quoque hoc vult. Time tantum cum imprecaris: hoc enim ipse non vult. Quod si pro gentilibus precari oportet, palam est etiam pro hæreticis esse precandum; pro omnibus enim hominibus orandum est, neque illos persequi oportet. Hoc autem aliunde quoque bonum est, quod nempe illi ejusdem sint naturæ. Deus vero laudat et acceptam habet benevolentiam et amicitiam, quam in alterutrum habemus. Si ergo, inquies, Deus ipse dare vult, quid meis precibus est opus? Hoc multum et tibi et illis confert, ad dilectionem illos trahit, et non sinit ut ferarum more sæviant; hæc etiam possunt illos ad fidem attrahere. Multi enim homines quod inter se proterve contenderent, a Deo discesserunt. Hoc nunc Dei salutem appellat, qui vult, inquit, omnes homines salvos fieri: quia hæc est vere salus: sine hac enim nihil magnum, alia salus est; sed solum salutis nomen habet. « Et ad agnitionem veritatis venire, inquit. » Cujus veritatis? Fidei in ipsum. Nam prius dixerat: Præcipe non aliter docere. Ne vero quis ipsis ut inimicis attenderet, neve hinc rixas quæreret, dicit: Vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. His vero dictis sub-

junxit. « Unus enim Deus, et unus mediator Dei et homi-» num[1]. » Dixerat, ad agnitionem veritatis venire; ostendens orbem in veritate non esse. Deinde vero, « Unus » Deus, » ut ostenderet plurimos non esse, sicut multi putabant. Dixit se Filium suum misisse mediatorem, ut commonstraret se omnes velle salvos fieri. Quid ergo? an Filius non est Deus? utique est. Quomodo ergo dicit: Unus? Ad differentiam idolorum; non ut Filium excludat. Nam de veritate et de errore sermo illi erat. Mediator autem debet ea jungere et communia facere, quorum mediator est. Si vero uni hæreat, ab altero autem separetur, jam non mediator; sed sejunctus est. Si ergo non consors est paternæ naturæ, non est mediator; sed separatus. Sicut enim humanæ naturæ junctus est, quia ad homines venit, ita et divinæ quoque est naturæ consors, quia a Deo venit. Quoniam inter duas naturas medius est, ambarum naturarum oportuit illum esse participem. Quemadmodum enim medium loci cujuslibet, utrique loco hæret; ita et duarum naturarum medium utriusque esse participem oportet. Ut ergo homo factus; ita et Deus erat. Homo enim mediator factus non fuisset: oportebat enim Deum alloqui. Deus quoque mediator non fuisset: neque enim suscepissent illum ii quorum mediator accederet. Ut illic dixit: « Unus Deus Pater et unus Dominus Jesus » Christus[1]; » et hic ait: Unus et unus; nec duos ponit. Quia enim de deorum multiplicitate disserebat, ne quis duorum numerum ad deorum multiplicitatem probandam raperet, unus et unus posuit. Vides-ne quomodo Scriptura cum magna cautione loquatur? Unus enim et unus sunt duo. Sed non hoc dicemus; licet illud ratiocinium subjiciat. Hic non dicis: Unus et unus duo: neque id ratiocinium subjicit; ut dicas: Si genuit, passus est. « Unus enim,

[1] 1 Tim. II, 5. — [1] 1 Cor. VIII, 6.

» inquit, Deus, unus et mediator Dei et hominum Jesus » Christus, qui dedit semetipsum redemptionem pro om- » nibus, testimonium temporibus suis. » Numquid etiam, dic mihi, pro gentilibus? Etiam. Et Christus quidem pro gentilibus quoque mortuus est : tu vero pro illis orare non vis. Quomodo igitur, inquies, non crediderunt? Quia noluerunt : suas ille tamen partes implevit, id passio testificatur, inquit. Venit enim ut testimonium perhiberet veritati Patris, et occisus est. Itaque non Pater tantum ipsi testificatur; sed etiam ipse Patri. « Ego enim veni in nomine » Patris mei, inquit; » et rursum, « Deum nemo vidit un- » quam; » iterumque, « Ut cognoscant te solum verum » Deum; » et rursum, « Spiritus est Deus[1]. » Usque ad mortem igitur testimonium perhibuit. Illud autem, « Tempo- » ribus propriis, » id est, congruentibus. « In quo positus » sum ego prædicator et Apostolus. Veritatem dico, non » mentior; doctor gentium in fide et veritate[2]. »

III. Quia igitur Christus pro gentibus passus est, et ego doctor gentium constitutus sum, cur tu non precaris pro illis? Recte hoc loco postquam rem fide dignam esse dixit, illud, « In quo positus sum ego prædicator, » apposuit. In hac enim re non multum operæ ponebant Apostoli (5). Deinde subjunxit, « Doctor gentium in fide et veritate. » Rursum in fide; sed ne putes, quia in fide audisti rem esse fallaciam; nam in veritate, inquit : Si veritas est, non est mendacium. Vides gratiam diffusam; Judæis enim orationes non hac de causa fiebant. Nunc autem gratia extensa est. Ideo se doctorem gentium dicit constitutum esse; per totum orbem diffusam subindicans gratiam. « Qui » dedit, inquit, se ipsum redemptionem. » Quomodo igitur a Patre traditus est? Id certe ex ejus benignitate factum. Quid est illud, redemptionem? Illos puniturus erat; id

[1] Joan. XVIII, 37; V, 43; I, 18; XVII, 3; et IV, 24. — [2] 1 Tim. II, 7.

autem non fecit: perituri erant; sed pro illis Filium suum dedit: et prædicatores nos misit, ut crucem prædicaremus. Satis hæc erant ut omnes attraherent, et dilectionem Christi ostenderent. Vere namque magna et inenarrabilia sunt, quæ a Deo pro nobis facta sunt. Se ipsum immolavit pro inimicis, qui se oderant et aversabantur; quod nec pro amicis, pro filiis, pro fratribus quisquam faceret, hoc Dominus pro servis fecit; dominus non talis quales servi; sed Deus pro hominibus, et hominibus non conspicuis. Nam si conspicui, si accepti et grati fuissent, non tam mirabile esset. Nunc vero, quod omnem percellat mentem, pro talibus, ingratis et improbis moritur. Quod enim homines pro contribulibus non faciunt, hoc Deus pro nobis fecit: et cum tanta fruamur dilectione, adhuc torpescimus, nec Christum diligimus. Ipse se ipsum pro nobis immolavit, nos illum necessario egentem cibo, despicimus, infirmumque ac nudum non visitamus. Quanta ira, quanto supplicio, quanta gehenna hæc digna sunt? Si enim nihil aliud, vel id solum quod humanas passiones assumere voluerit, ut diceret: Esurio et sitio, annon omnes ad se provocare debuit? At, o pecuniarum tyrannis; vel potius, o nequitia eorum qui sponte pecuniis serviunt! illa non magnam vim habent, sed nos valde sumus dejecti et subditi; nos viles et terreni, nos carnales, nos insensati. Non enim illarum magna vis est. Quid enim, quæso te, possunt? Stupidæ sunt et insensibiles. Si diabolus nihil est, execrandus dæmon; ita malignus, qui omnia misceat, pecuniæ quam vim habent? Si videas aurum, stannum esse puta. Sed non potes. Igitur quod verum est illud cogita, quod nempe terra sit, ut revera est. Sed hanc rationem non suscipis? Cogita quod nos peream, quod multi qui possidebant nihil fere lucri inde retulerint; quod multi qui de his gloriabantur et se ostentabant, cinis et pulvis

evaserunt, et nunc pœnas dabunt extremas, iis qui in testa et in vitro versantur longe pauperiores facti; iis qui in fimo jacent, sæpe ii qui in lectis eburneis dormiunt, miseriores sunt. Sed illæ aspectum delectant? at multa alia magis illum delectare possunt. Nam flores, aër purus, cœlum, sol multo magis oblectant. Habet quippe (argentum) sæpe rubiginem multam, unde plurimi nigrum ipsum esse declararunt, quod constat ex imaginibus, quæ nigræ evaserunt. In sole autem nihil nigrum est, in cœlo item, in astris. Longe major est in floribus delectatio, quam in illo colore. Non est ergo flos qui delectat, sed avaritia, injustitia. Hoc delectat animas, non argentum. Ejice illam ex anima, et videbis, quod pretiosum esse videbatur cœno vilius esse. Ejusmodi vitium elimina. Nam qui febri laborant, cum cœnum vident, illud quasi fontes exoptant; qui autem sani sunt, ne aquam quidem concupiscunt. Ejice morbum, et res ut se habent videbis. Et ut discas me non mentiri, multos ostendere possum, qui hoc fecerunt. Extingue ignem, et videbis hæc floribus esse viliora. Pulchrum est aurum? sed ad eleemosynam pulchrum, ad juvandos pauperes pulchrum, non ad inutilem usum ut intus jaceat, ut in terram defodiatur, ut manibus, pedibus, capiti circumponatur. Ad hoc inventum fuit, non ut imaginem Dei illo vinciamus; sed ut vinctos solvamus. Ad hoc auro utere. Vinctum solve, ne solutam animam vincias. Cur ergo, dic mihi, rem vilissimam omnibus præfers? Num quia aurum est, non vinculum facit? An materia vinculum facit. Sive aurum sit, sive ferrum, idipsum est; imo aurum ferro gravius est. Sed quid rem levem reddit? Vana gloria, et quod mulier ab omnibus vincta conspiciatur, qua de re pudore suffundi oportuit. Quod autem hoc verum sit, liga et relinque in solitudine, ubi nullus sit qui videat: et tunc vinculum grave molestumque putabit. Ti-

meamus, dilecti, ne audiamus illa terribilia verba : « Ligatis » manibus ac pedibus[1]. » Cur hoc tibi fieri curas, mulier? nemo ex vinctorum numero, manibus pedibusque vincitur. Cur caput vincis? annon sufficit manus et pedes vinciri? Cur collum mille vinculis constringis? Mitto sollicitudinem hinc partam, timrem, angorem, litem cum viro ea de causa, si quando illis indigeat, mortem quam sustinent, si quid horum excidat. Hæccine voluptas, dic mihi? Ut alius aspectu oblectetur, te vinculis, sollicitudinibus, periculis, molestiis, quotidianis rixis subjicis? Annon hoc omni criminatione dignum est? Ne, quæso, ne hæc faciamus; sed omne iniquitatis vinculum solvamus. Frangamus esurienti panem : alia omnia faciamus, quæ nobis fiduciam apud Deum parere possint, ut promissa bona consequamur in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. xxii, 13.

HOMILIA VIII.

CAPUT II.

Volo igitur viros orare in omni loco, extollentes sanctas manus absque ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato cum verecundia et pudicitia se ipsas ornare, non in tortis crinibus, aut auro et margaritis, aut veste pretiosa. Sed quod mulieres decet pollicentes pietatem per bona opera[3].

« I. Cum oratis, inquit Christus, nolite fieri sicut hy» pocritæ. Amant enim in synagogis et angulis platearum » orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis quia » receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraveris, » intra in cubiculum tuum, et clauso ostio ora Patrem » tuum in abscondito, et ipse reddet tibi in manifesto [2]. » Quid igitur Paulus dicit? « Volo viros orare in omni loco, » extollentes sanctas manus absque ira et disceptatione. » Sed non est hoc contrarium illis, absit, imo valde consonat. Quomodo? Prius autem dicendum est, quid sit illud, intra in cubiculum tuum : et cur hoc præcipiat, si sit orandum in omni loco, si in Ecclesia orare non oporteat, et si in nulla alia domus parte liceat, nisi in cubiculo. Quid ergo sibi vult dictum illud? Inanem gloriam fugiendam esse docens Christus, dicit, non simpliciter clam, sed occulte orationem emitte. Ut enim cum dicit, « Nesciat » sinistra tua quid facit dextera tua[3], » non de manibus

[1] 1 Tim. II, 8-10. — [2] Matth. VI, 5, 6. — [3] Ibid. 3.

similiter loquitur, sed quam sit summe fugienda vana gloria declarat; ita in hoc quoque loco hoc subindicat. Non igitur in loco quopiam orationem faciendam esse definivit; sed hoc unum tantum præcepit fugiendam esse vanam gloriam. Paulus vero hæc dicit ad differentiam judaïcæ orationis. Vide namque quid dicat : « In omni loco extollentes » sanctas manus; » quod Judæis non licebat. Neque enim poterant ad Deum accedere alibi, et immolare et cultum implere, sed undique ex toto orbe concurrentes, omnes purificationes in templo facere oportebat. Iis adversam admonitionem inducit, et a necessitate illa liberans; non hujusmodi, inquit, nostra sunt, qualia judaïca. Sicut enim pro omnibus orationes facere jubet; nam pro omnibus, inquit, Christus mortuus est, et pro omnibus hæc prædico. Sic ubique bonum est orare; observatio autem nulla deinceps de loco sit, sed de modo orationis. Ubique ora, inquit : ubique sanctas manus extolle. Hoc est quod quæritur. Quid sibi vult sanctas? puras. Quid est, puras? Non aqua ablutas, sed ab avaritia, cædibus, rapinis, plagis mundatas. Sine ira et disceptatione. Quid hoc est? Quis orans irascitur? hoc est, sine injuriarum recordatione. Purus sit orantis animus, omni vitio liber. Nemo inimicitias habens ad Deum accedat : nemo cum aversione et disceptatione. Quid est illud, sine disceptatione? audiamus. Non ergo dubitandum est, nos exauditum iri. Quæcumque enim credentes petieritis, accipietis; et rursum, Cum statis ad orandum, dimittite, si quid habetis contra aliquem; hoc est sine ira et disceptatione. Et quomodo, inquies, credere potero me consecuturum esse quod peto? Si nihil contrarium petas iis, quæ ipse dare paratus est, si nihil indignum rege, si nihil sæculare, si omnia spiritualia, si absque ira accedas, si puras et sanctas habeas manus. Sanctæ autem sunt illæ quæ eleemosynas erogant.

Si sic accedas, voti compos eris. Nam « Si vos, inquit, » cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto » magis Pater vester, qui in cœlis est[1]. » Disceptationem hic vocat dubitationem. Similiter et mulieres volo, inquit, ad Deum accedere sine ira, sine disceptatione, sanctas manus habere, concupiscentias suas non sequi, non rapere, non avaras esse. Quid enim refert illam non rapere, si per virum suum illud efficiat? A mulieribus autem aliquid amplius petit Paulus. Quid illud est? « Cum verecundia, » inquit, et pudicitia, in habitu ornato, non in tortis cri- » nibus, aut auro, aut margaritis; sed quod mulieres decet » pollicentes pietatem per bona opera. » Habitum quem dicit? Id est tunicam, undique honeste tegentem. Ornatum, sed non exquisitum : illud enim ornatus vere est; istud ornamento caret. Quid dicis? Deum precatura accedis, et ornamenta aurea circumfers? Num ad choreas agendas venisti? num ad nuptias celebrandas, num ad pompam? Illic aurea, illic torti crines, illic magnifica vestimenta adhiberi solent. Nunc autem iis nihil opus est. Venisti ad orandum et precandum, supplicatura pro peccatis et pro offensis tuis, rogatura Dominum ut propitium illum tibi reddas. Cur te ipsam ornas? Non sunt hæ vestes supplicantis. Quomodo potes ingemiscere? quomodo lacrymari? quomodo intente orare tali ornata vestimento? Si lacrymaris, risu dignæ videbuntur lacrymæ : non enim aurum gestare oportet lacrymantem; illud quippe ad scenam et histrionicam pertinet. Quomodo enim non scena fuerit, quando ab eo ipso animo, quo tanta magnificentia, tanta ambitio monstratur, etiam lacrymæ funduntur? Illam omnem histrionicam aufer : Deus non irridetur. Hæc mimorum et saltatorum sunt, qui in scena versantur. Hones-

[1] Matth. VII, 11.

tam autem mulierem nulla hujusmodi decent. Cum verecundia, inquit, et pudicitia.

II. Ne itaque meretrices imiteris. Hoc namque ornamento illæ multos amatores inescant: atque hinc sæpe multæ in malam suspicionem venerunt, nihil ex ornatu lucratæ sunt, ac plurimis ex ea opinione nocuerunt. Quemadmodum enim impudica, etiamsi casta videatur, nihil ex hac opinione lucratur, cum ille qui etiam de occultis judicat, tunc omnia in medium acturus sit; etiam quæ casta est, si per vestimentorum ornatum studeat sibi impudicitiæ opinionem conciliare, ex castitate nihil lucrabitur: plurimis enim ex hac opinione nocuit. Quid ergo faciam, inquies, si alius id suspicetur? Tu occasionem illi das, ex habitu, ex obtutu, ex motibus. Ideo Paulus plurima dixit de vestitu, de pudore. Si vero quæ opum tantum indicia sunt sustulit, aurum, margaritas, magnifica vestimenta, quanto magis ea quæ arte curiose parantur, ut fucos, picturas oculorum, delicatum incessum, confictam vocem, aspectum lubricum, omni impudicitia plenum, curiosam amiculi formam et tunicæ, zonam arte cingentem, calceos studio compositos? Hæc quippe omnia subindicavit cum dixit, in habitu ornato, et cum verecundia. Illa enim inverecundiæ et dedecoris plena sunt. Me, quæso, feratis, si nudis verbis reprehensionem inferam, non ut feriam, neque ut mœrore afficiam, sed ut aliena a grege abscindam. Si connubio junctis, si deliciantibus, si divitibus hæc prohibet, multo magis iis, quæ virginitatem amplexæ sunt. Et quæ virgo, inquies, auro circumornatur, quænam tortis crinibus est? Tanta potest esse simplicis habitus curiositas, ut cultum illum longe superet. Potest enim fieri ut simplici vestitu major sit cultus, quam sit ille auro circumfulgens, quando admodum cærulea vestis fuerit, et cum accuratione multa ad pectus zona

constricta fuerit, ut est illa saltantium in scena; ita ut neque multum inflata ad latus excedat, neque in tenuitatem contrahatur, sed medium teneat, multasque habeat in sinu rigas; quot sericis vestibus hæc non aptior fuerit ad inescandum? Quid vero si calceus in nigro colore multum fulgeat, in acumen desinens, et picturarum decorem imitetur, ita ut neque extremum multum ascendat? Quid vero si faciem quidem non fuco oblinas, sed accuratissime abluas, et a fronte velamen obtendas facie longe candidius, deindeque superne palliolum imponas, ut candor cum nigro colore gratior videatur? Quid autem dixeris de oculorum innumeris circum aspectibus? de cingulo, quod nunc quidem occultatur, nunc denudatur quo loco pectorale cingitur. Nam hoc sæpe denudant, ut cinguli concinnitas appareat, palliolo toto circa caput rejecto. Manus autem tragœdorum more manicis concinne tegunt; ut videantur innatæ. Quid de gressu dixerimus, et de aliis concinnis gestibus, qui plus quam totum aurum possunt spectatores allicere? Timeamus, dilecti, ne audiamus et nos ea quæ Propheta Hebræorum uxoribus dicebat, quæ hujusmodi exteriori cultui studebant: « Pro zona funiculo » cingeris; et pro ornamento capitis tui, calvitiem habe» bis [1]. » Hæc itaque magis attrahunt, quam aurea ornamenta, et alia multa ad hoc excogitata, ut per aspectum spectatores capiant. Non parvum est illud peccatum, imo maximum, quod possit Deum ad iracundiam provocare, et totum virginitatis laborem pessumdare.

III. Christum habes sponsum, cur amatores homines attrahis? Te ille tunc adulterii damnabit. Cur non ornaris ornatu qui ipsi placeat, pudore, castitate, honestate, modesto vestitu? Hic quippe meretricius et turpis est. Jam meretrices a virginibus non discernimus. Vide in quantam

[1] Isai. III, 23.

turpitudinem se illæ conjecerint. Ornatu vacuam oportet esse virginem, simpliciter et utcumque vestitam. Illa vero innumera excogitat ad exteriorem cultum. Finem facito insaniendi, o mulier, transfer curam illam ad animam et ad interiorem ornatum. Ille namque ornatus exterior non sinit interiorem esse pulchrum. Qui hunc ornatum curat, interiorem negligit; sicut qui exteriorem despicit, totam curam ad interiorem transfert. Ne dixeris: Væ mihi, detritam vestem fero, viles calceos, velamen nullius pretii. Qualis hic ornatus est? Ne te ipsam decipias. Licet, ut dixi, per hæc melius ornari, quam per illa, magis per detritas vestes, quam per illas accurate concinnatas, et ad corpus ornandum paratas, impudentiam præ se ferentes et splendidas. Mihi hæc loqueris; quid tunc dices Deo, qui animum tuum novit et cur hoc facias? at non id facis ut forniceris? Sed quare? an ut admirationi habearis? Nec te pudet, nec erubescis quod his velis admirationem movere? Sed simpliciter, inquies, sic vestior, et non ea de causa. Novit Deus ea quæ nobis loqueris. Num mihi rationem das? Illi dabis, qui gestis omnibus præsens est, et tunc hæc examinabit, cui omnia nuda et aperta sunt. Ideo et nos hæc nunc dicimus, ne vos iis rationibus reddendis obnoxios faciamus. Timeamus ne illa vobis exprobret, quæ per Prophetam Judæis mulieribus, « Veni ut »viderem lascivientes et pedibus simul ludentes [1]. » Suscepistis certamen magnum, ubi pugna, non ornatu opus est, pugnare oportet, non molliter agere. Non vides pugiles et concertantes? Non illis de incessu et ornatu cura est? nullo modo. Sed, his missis omnibus, vestem sumentes oleo madidam, unum solum spectant, ut feriant, et non feriantur. Stat diabolus dentibus stridens, undique circumspectans ut te de medio tollat. Tu vero manes de or-

[1] Isaï. III, 15.

natu satanico sollicita? Nihil volo dicere de voce, quomodo multæ ei componendæ studeant, nihil de unguentis, cæteraque mollitie. Ideo nos irrident sæculares mulieres. Virginitatis honestas periit. Nemo virginem honorat ut honorare par esset: ipsæ namque id efficiunt ut despiciantur. Annon oportebat eas, quasi de cœlo delapsas, ita in Ecclesia Dei esse venerandas? Nunc autem contemnuntur, illæque in causa sunt, non autem eæ quæ sunt sapientiores. Cum enim viderit te illa quæ virum habet et filios, ac domui præest, crucifixam esse debere, et tamen plus quam ipsa mundum hunc perquirere; quomodo non irridebit, quomodo non despiciet? Vides quantum studii? quantum sollicitudinis? per vilitatem vestis vincis eam quæ magnifice vestitur, dum magis ornatui studes, quam ea quæ ornamentis aureis decoratur. Quæ te decerent non quæris, quæ te non decent, illa persequeris, cum oporteret te bona adire opera. Ideo sæcularibus ignobiliores virgines sunt: neque enim virginitate digna opera exhibent. Hæc diximus, non omnibus; imovero omnibus; iis quæ in culpa sunt, ut resipiscant; innoxiis autem, ut illas emendare studeant. Sed videte et cavete ne hæc correctio ad opus deducatur. Non enim ut mœrore afficiamus hæc diximus; sed ut a culpa revocemus, ut in vobis gloriemur. Utinam autem omnes quæ Deo sunt placita faciamus, et ad gloriam Dei vivamus, ut promissa consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre unaque Spiritu sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

CAPUT II.

Mulier silentio discat in omni subjectione. Mulieri autem docere non permitto, neque dominari viro, sed in silentio esse. Adam enim primus formatus est, deinde Eva. Et Adam non est seductus : mulier autem seducta in prævaricatione fuit : salvabitur autem per filiorum procreationem, si permanserint in fide et charitate et sanctificatione cum sobrietate [1].

I. Magnam a mulieribus verecundiam beatus Paulus exigit, multam honestatem. Ideo non modo usque ad habitum et usque ad amictum procedit, sed etiam usque ad vocem. Et quid dicit ? « Mulier silentio discat. » Quid hoc est ? Ne loquatur, inquit, in Ecclesia mulier. Quod etiam in Epistola ad Corinthios dicebat : « Turpe est enim mulie-» ribus in Ecclesia loqui. » Quare ? Quia lex illas subjecit. Et rursus alibi : « Si quid autem discere volunt, domi viros » suos interrogent [2]. » Nunc autem apud illas est ingens tumultus, multus clamor, colloquia plurima, nusquam tanta quanta hic. Omnes illas colloquentes videris, quanta neque in foro, neque in balneis. Ac si enim illa de causa huc venissent, ut licentiam habentes, ita de inutilibus omnes colloquuntur. Idcirco omnia susdeque versa sunt. Neque cogitant, se nec posse utile quidquam ediscere, nisi quiescant. Cum enim ad loquendum parati sumus, et nemo

[1] 1 Tim. II, 11-15. — [2] 1 Cor. XIV, 35.

dictis attendit, quid utilitatis? Adeo illam, inquit, oportet silentio studere, ut non modo de sæcularibus, sed neque de spiritualibus in Ecclesia loquatur. Hoc ornamentum ejus est, hæc verecundia magis illam ornare poterit, quam vestimenta. Si ita se ipsam contineat, poterit etiam admodum decenter orationes fundere. « Mulieri autem do» cere non permitto, » inquit. Quænam hic habetur consequentia? Multa. De silentio locutus est, de honestate, de verecundia. Dixit, illas loqui nolo. Omnem igitur illis adimere volens loquendi occasionem, ne doceant, inquit, sed discentium ordinem servent. Ita enim per silentium subjectionem ostendit. Loquax enim est hic sexus. Ideo undique illum comprimit: « Adam enim, inquit, primus » formatus est, deinde Eva: et Adam non est seductus, » mulier autem seducta in prævaricatione fuit. » Quid igitur hæc ad nostri temporis mulieres? Plurimum, inquit. Hominum genus majore potitus est honore, Primum formatus est vir. Alibi quoque majorem esse ostendit, ita dicens: « Neque enim propter mulierem factus est vir, sed » mulier propter virum [1]. » Cur autem hoc dicit? Ut ex multis primatum viro tribuat. Primo quidem hinc primatum habeat, inquit; secundo ab iis quæ gesta sunt. Docuit illa aliquando virum, et omnia subvertit, atque illum inobedientiæ fecit obnoxium. Ideo illam subdidit Deus, quia imperio, imo potius paritate male usa est: « Ad virum tuum, » inquit, conversio tua [2]. » Antea autem hoc dictum non fuerat. Quomodo Adam non est seductus? Ergo inobediens non fuit, siquidem seductus non est. Attende diligenter: Ait mulier, « Serpens decepit me [3]. » Adam vero non dixit; Mulier seduxit me; sed, « Illa mihi dedit, et comedi. » Par autem res non est a contribula et cognata decipi, et a bestia, quæ subdita erat homini. Illud igitur vere se-

[1] 1 Cor. xi, 12. — [2] Gen. iii, 16. — [3] Ibid. 12, 13.

ductio est. Ad comparationem ergo mulieris dicit eum seductum non fuisse : quia illa a subdito et subjecto ; hic autem a libera deceptus fuerat. Rursus non de Adamo dictum est, vidit lignum quod bonum esset ad comedendum ; sed de muliere, et quod comederit, et dederit viro. Itaque hic non concupiscentia captus prævaricatus est, sed simpliciter mulieri obtemperans. Docuit semel mulier, et omnia subvertit : ideo, ait, « Ne doceat. » Quid ergo ad cæteras mulieres, si illa id fecerit? Ad cæteras certe spectat. Sexus enim est infirmus et levis. Alioquin de toto hic sexu sermo est. Non enim dixit, Eva autem seducta ; sed, mulier, quod communis sexus magis, quam illius, nomen est. Quid ergo? Totus sexus propter illam in prævaricatione fuit? Ut de Adam dixit, « In similitudine prævaricationis Adæ, qui est forma futuri [1] ; » ita et hic muliebris sexus prævaricatus est, non virilis. Quid ergo? Salutem ultra non habet? Habet, inquit. Quamnam? Per filios? neque enim de Eva dicebat, « Si permanserint in fide et charitate et sanctificatione cum sobrietate. » In qua fide, in qua charitate, in qua sanctificatione cum sobrietate? Ac si diceret, ne sitis mœstæ, mulieres, quod sexus vester criminationi sit obnoxius. Dedit vobis Deus aliam salutis occasionem, educationem filiorum ; ita ut non modo per vos ipsas, sed etiam per alios salutem nancisci possitis. Vide quot quæstiones circa eamdem rem surgant. Mulier seducta, inquit, in prævaricatione fuit. Quænam? Eva. Hæc igitur salvabitur per filiorum procreationem? Non hoc dicit ; sed quod totus fœmininus sexus salutem sit consecuturus. Ipsa vero annon in prævaricatione fuit? Etiam fuit. Sed prævaricata quidem est Eva, sexus autem fœmineus salvabitur per filiorum procreationem. Cur autem

[1] Rom. v, 14.

non per propriam virtutem? Num illa cæteras ab hoc excludit?

II. Quid ergo ad virgines? quid ad steriles; Quid ad viduas, quæ priusquam parerent, viros amiserunt? Ergone perierunt? an spem nullam habent? Atqui virgines maxime omnium claræ probatæque sunt. Quid ergo sibi vult? Quidam dicunt, quod sicut totum sexum subjecit, propter ea quæ primæ mulieri acciderant. Quia enim Eva secunda formata fuerat, et subjecta erat, totus etiam sexus subjectus esto, inquit; ita igitur, quoniam prævaricata est, totus etiam sexus in prævaricatione fuit. At illud ratione caret. Illic enim totum ex dono Dei manavit; hic vero ex peccato mulieris. Hoc ergo vult significare: Sicut omnes homines moriuntur propter unum, quia unus peccavit; sic et totus fœmininus sexus prævaricatus est, quia mulier in prævaricatione fuit. Nihil ergo doleat. Dedit illi Deus consolationem non modicam, ut filios pareret. At hoc est naturæ, inquies; et illud quoque naturæ; neque enim quod est naturæ tantum, sed etiam quod est liberorum educationis ipsi concessum est: « Si permanserint, inquit, » in fide et charitate et sanctificatione cum sobrietate [1]; » id est, si post partum se in charitate et castitate contineant. Non parvam pro his mercedem consequentur, sed maximam, quod athletas Christo nutrierint. Sanctificationem autem vocat rectam vitam, sobrietatem vero honestatem. « Fidelis sermo. » Hoc ad superiora refertur; non ad illud, « Si quis episcopatum desiderat [2]. » Quia enim illa de re disceptabatur, ideo dicit, « Fidelis sermo, » quod scilicet poterunt patres filiorum virtute frui, necnon et matres, quando illos probe educaverint. Quid ergo si illa sit improba et mille vitiis plena? Num a filiorum educatione juvabitur? Annon verisimile magis est illam secun-

[1] 1 Tim. II, 15. — [2] Id. III, 1.

dum suos mores filios educaturam esse? De virtute prædita muliere hæc dicit, quæ præstet probitate, quod multam receptura sit mercedem et retributionem. Audite hæc, patres et matres, quod filiorum educatio non mercede careat [1]. Hoc etiam in sequentibus dicit, quo testimonium habeat in bonis operibus, si filios educavit; hoc etiam cum aliis ponit. Neque enim parva res est filios a Deo datos, ipsi Deo consecrare. Nam si crepidinem et fundamenta bona jecerint, magnam habebunt mercedem; ut, si negligentes fuerint, supplicium. Nam Heli propter filios periit: oportebat enim illos commonefacere. Monuit tamen ille, sed non ut oportebat. Sed cum nollet ipsis molestus esse, et illos et se perdidit. Hæc audite, patres, instituite filios vestros in disciplina et admonitione Domini, cum diligentia magna. Res aspera et difficilis est juventus, multis egens institutoribus, doctoribus, pædagogis, asseclis, nutritoribus. Vix enim post tantam curam juventutem continere possis. Juventus enim equo indomito et feræ intractabili similis est. Si ergo a principio, et a prima juventute terminos optimos ipsis ponamus, non multis postea laboribus egebimus. Sed consuetudo lex ipsis postea erit. Ne sinamus eos aliquid eorum aggredi quæ jucunda simul et noxia sunt, neque hac in re illis ut filiis gratificemur. In castitate maxime conservemus illos; vitium enim oppositum maxime omnium juventutem perdit. Ad eam rem multis opus est nobis laboribus, maxima attentione. Cito illis uxores sumamus, ut pura et intacta corpora sponsæ excipiant. Hi amores ardentiores sunt. Qui ante nuptias castus fuit, multo magis post nuptias erit. Qui vero ante nuptias fornicari didicit, post nuptias etiam fornicabitur. Nam « Viro, inquit, fornicatori omnis » panis suavis est [2]. » Ideo coronæ capitibus imponuntur,

[1] 1 Tim. v, 10. — [2] Prov. xx, 17.

symbolum victoriæ, quod antea invicti, sic ad thalamum accedant, quia non superati sunt a libidine. Quod si a libidine captus, meretricibus sese dediderit, cur coronam capite gestat, cum superatus fuerit? Hæc illis monita et præcepta demus, terreamus, minas intentemus; modo id, modo aliud facientes. Magnum depositum habemus, filios nempe. Curam ergo eorum habeamus, nihil non agamus, ne illud nobis malignus ille auferat. Nunc autem a nobis contraria omnia præstantur. Ut ager sit optimus omnia facimus; ut fideli viro tradamus: asinarium, mulionem, procuratorem et dispensatorem, qui sit optime affectus, quærimus. Quod autem omnium nobis pretiosissimum est ut filium alicui committamus, qui possit ejus castitatem tueri, id negligimus, quanquam id omnibus prædiis nobis charissimum esse debet: cætera enim omnia ad hoc possidentur. Prædia illis danda curamus, illos autem minime. Vides-ne rei absurditatem? Primo filii animam exerce, et hæc postea aderunt. Nam si illius anima bona non sit, nihil eis pecuniæ proderunt. Sin autem proba, nihil ex paupertate lædentur. Vis illum relinquere divitem? Doce illum esse probum: ita enim rem familiarem augere poterit; et si non augeat, non in deteriori conditione erit, quam ii qui plurima possident. Si autem improbus fuerit, etiamsi innumera bona ipsi relinquas, non custodem reliquisti, sed miseriorem reddidisti, iis qui in extremam paupertatem devenere. Filiis enim non recte institutis, melior est paupertas, quam divitiæ. Paupertas enim illos vel invitos in virtute retinet, divitiæ vero ne volentes quidem temperantes esse sinunt, sed extrahunt, evertunt et in mille mala conjiciunt. Matres, filias vestras recte componite; facilis vobis est hujusmodi cura. Vigilate, ut domi maneant. Ante omnia autem ad pietatem illas instituite, et ut honestæ sint ac pecunias spernant, ne cultum et or-

natum nimis curent. Sic illas nuptiis tradite. Si illas sic efformetis, non ipsas tantum, sed etiam virum, qui illas ducturus est, servabitis; nec virum tantum, sed filios; nec filios solum, sed nepotes. Nam si radix sit bona, surculi quoque in melius proficient et extendentur, horumque omnium mercedem accipietis. Ut igitur non unius animæ utilitati prospicientes, sed multarum per unam; sic omnia faciamus. Ita enim oportet ex paterna domo ad nuptias pergere, ut athletam ex palæstra; illam omni scientia accuratissime instructam, quæ fermenti instar debet totam massam ad suam pulchritudinem reducere. Filii rursum ita verecundi sint, ut ex honestate et castitate magis cognoscantur, ut et apud homines et apud Deum laudem magnam consequantur. Discant imperare ventri, a nimiis sumptibus abstinere, œconomi sint, charitatem colant, discant imperio subjici. Ita enim magnam poterunt retribuere parentibus mercedem. Atque ita in gloriam Dei erunt et in salutem nostram, in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

CAPUT III.

Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet igitur episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, pudicum, ornatum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum, sed mansuetum, non litigantem, non avarum, domui suæ bene præsidentem, filios habentem subditos cum omni castitate [1].

I. De episcopatu locuturus, ostendit qualis debeat esse episcopus, non quasi Timotheum moneat, sed ac si omnes alloquatur, et per illum omnes ad officium deducens. Et quid ait, « Si quis episcopatum desiderat. » Non improbo illum, inquit; opus quippe regiminis est. Si quis hoc desiderio tenetur; ita ut non imperium et auctoritatem cupiat tantum, sed præpositi officium, non improbo. Bonum enim opus desiderat. Nam Moyses illud appetiit; sed non potentiam: atque ita desideravit ut audiret: « Quis » te constituit principem et judicem super nos? » Si quis ita desiderat, utique desideret. Episcopatus enim dicitur, quod omnes dispiciat. « Oportet ergo, inquit, episcopum » irreprehensibilem esse, unius uxoris virum. » Non ut legem ponat ita loquitur; quasi non id liceat absque uxore, sed ut rem ultra modum fieri impediat. Nam apud Judæos licebat secundas adire nuptias et duas simul habere uxo-

[1] 1 Tim. 1-4.

res. Honorabile namque est connubium. Quidam vero putant hoc dici, quod unam habere uxorem deberet. « Ir- » reprehensibilem, » hac voce omnem virtutem indicat. Itaque si quis se peccatis obnoxium sciat, non recte facit si talem rem desideret, a qua per ipsa opera sese exclusit. Hujusmodi enim hominem non imperare, sed imperari oportet. Imperantem enim omni luminari splendidiorem oportet esse, et vitam habere immaculatam; ita ut omnes ad illum respiciant, et ad ejus exemplum vitam suam componant. Hoc autem non sine causa Paulus facit tali usus admonitione; sed quia ipse episcopos constituturus erat; qua de re etiam ad Titum scribens monita dabat [1]. Et quia verisimile erat multos fore qui idipsum desideraturi essent; ideo hæc dat præcepta. « Sobrium, » inquit, seu vigilem, id est, perspicacem, mille oculis undique instructum, nec mentis oculis hebetem. Multa enim incidere possunt quæ non sinant clare videre res ut revera se habent. Etenim mœrores, curæ, confusa rerum copia multaque alia confluunt. Vigilem igitur illum esse oportet, qui non sua tantum curet, sed etiam ea quæ ad alios spectant. Expergisci oportet ac spiritu fervere, ignemque spirare, ut ita dicam: ac plus quam ducem exercitus die nocteque castra percurrentem vigilare, atque ministri officium implere, omniumque curam et sollicitudinem gerere. « Pu- » dicum, ornatum, hospitalem. » Hæc quoniam in multis etiam subditis occurrunt, oportet enim illos in his præpositos suos æquare, ostendens quid episcopis præcipue competat, subjungit, « Doctorem; » hoc enim non a subdito expetitur: sed maxime omnium desideratur in eo, cui hoc officium creditum fuit. « Non vinolentum. » Non de ebrioso hic loquitur, sed de contumelioso et arrogante « Non percussorem. » Non de percutiente manibus hic

[1] Tit. I.

verba facit. Quid ergo sibi vult illud, non percussorem? Quoniam sunt quidam qui fratrum conscientiam intempestive percutiunt, hos nunc subindicare mihi videtur. « Non » turpis lucri cupidum, sed mansuetum, non litigantem, » non avarum, domui suæ bene præsidentem, filios habentem subditos cum omni castitate. » Si ergo is qui uxorem duxit, cogitat quæ sunt mundi, episcopum autem non oportet mundana curare, quomodo dicit, unius uxoris virum? Quidam dicunt hic subindicari eum qui ab uxore liber sit. Alioquin autem licet illum uxorem habentem, quasi non haberet versari. Tunc enim hoc recte concessit pro more solito, ut tunc in usu erat. Poterat enim res probe peragi si vellent. Ut enim divitiæ difficile inducunt in regnum cœlorum, et tamen sæpe divites in illud intravere ; id etiam de connubio dicendum. Quid autem, quæso, dicis? De episcopo loquens dicebat, non oportere illum esse ebriosum, sed hospitalem, cum oporteret sane majora dicere. Cur vero non dixit : Oportet episcopum esse angelum, nulli humano affectui subditum? Cur non illa magna quæ Christus dixit : Quæ etiam subditos habere oportet, crucifigi nempe et in manibus semper animam habere. Etiamque illud Christi dictum : « Bonus pastor » animam suam ponit pro ovibus[1] ; » et rursus, « Nisi quis » tollat crucem suam et sequatur me, non est me dignus[2]. » Sed, non vinolentum, inquit. Præclara est spes, si de hujusmodi rebus debeat episcopus admoneri. Cur enim non dixisti : Oportet illum jam ex terra transferri? Sed etiam quæ sæcularibus præcipis, illa episcopo non imperas. Quid enim sæcularibus dicis? « Mortificate membra vestra quæ » sunt super terram[3] ; » et rursus, « Qui autem mortuus est, » justificatus est a peccato[4] ; » ac rursum, « Qui Christi

[1] Joan. x, 11. — [2] Matth. xi, 38. — [3] Coloss. iii, 5. — [4] Rom. vi, 7.

» sunt, carnem crucifixerunt[1]: » iterumque Christus, « Nisi » quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non est me » dignus[2]. » Cur ergo hæc non dixit? Quia paucos hujusmodi reperire liceat. Episcopis autem multis erat opus, qui singulis civitatibus præessent.

II. Quia igitur futurum erat ut Ecclesiis insidiæ pararentur, ideo moderatam virtutem proposuit, non illam supernam, excelsam. Nam sobrium esse, ornatum, pudicum, multorum erat. « Filios habentem, inquit, subditos » cum omni castitate. » Oportebat enim domestica proponere exempla. Quis enim credet alienum subjecturum esse eum, qui suum non subditum habet? « Suæ domui » bene præpositum. » Hoc et externi aiunt, eum qui rem domesticam bene tractat, publica cito negotia tractare posse. Est enim Ecclesia velut domus vulgaris. Ac sicut in domo sunt filii, uxor et servi, et vir omnibus imperat; sic et in Ecclesia nihil aliud habetur, filii, mulieres, famuli. Quod si is qui Ecclesiæ præest, imperii consortes habet; in domo quoque vir consortem habet uxorem. At in Ecclesia de alimento viduarum et virginum curandum est? In domo quoque vir habet famulos et filias alendos. Alioquin autem facilius est domum regere. Qui autem hæc recte non dispensavit, quomodo quæ ad Ecclesiam pertinent regere poterit? Deinde postquam dixit, « Si quis » autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei » curam habebit? Num neophytum[3], » non ait, juniorem, sed eum qui nuper institutus sit. Nam ait ille, « Ego plan» tavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit[4]. » Hunc ergo indicare volens hoc dixit. Nam quid vetabat dicere : Non juniorem? Cur ergo ille Timotheum juniorem instituit. Illud enim indicat cum dicit : « Nemo adolescen-

[1] Galat. v, 24. — [2] Luc. xiv, 33. — [3] 1 Tim. iii, 6. — [4] 1 Cor. iii, 6.

» tiam tuam contemnat[1]. » Quia enim ex gentibus plerique accedebant et baptizabantur; ne statim neophytum, inquit, ad auctoritatis culmen evehatis; id est, eum qui nuper institutus fuerit. Si enim priusquam discipulus fuerit, doctor statim sit, in arrogantiam se extollet; si priusquam parere didicerit, inter principes locum habeat, inflabitur. Ideo subjunxit, « Ne in superbiam elatus, in » judicium incidat diaboli. » Id est, in damnationem, quam ille per arrogantiam subiit. « Oportet autem illum et tes- » timonium habere bonum ab iis qui foris sunt, ut non in » opprobrium incidat et in laqueum diaboli[2]. » Pulchre : nam ab illis impetendus est contumeliis : et fortasse ideo dixit, « Unius uxoris virum », quanquam alibi dicit : « Volo » omnes homines esse sicut et ego[3] ; » id est, in continentia. Ne ergo in angustum rem concluderet, si tam exactam vitæ rationem expetiisset, ideo moderatam virtutem quæsivit. Oportebat enim in singulis civitatibus præsulem constituere. Audi enim illum scribentem ad Titum : « Ut cons- » titueres per civitates presbyteros, quemadmodum ego » tibi præcepi[4]. » Quid igitur si testimonium habeat bonum, bonamque famam, sed non talis sit? Certe id omnino difficile. Vix enim possunt ii qui recti sunt bonam habere famam apud inimicos. Nunc nec illud sine cautione protulit : non enim dixit, Oportet ipsum testimonium habere; sed, « Et testimonium habere, » hoc ipsum nempe cum aliis; neque hoc tantum. Quid ergo si temere et per invidiam maledixerint, maximeque cum gentiles sint? Non ita res se habebit; irreprehensibilem enim virum ipsi quoque reverebuntur. Quomodo, inquies? Audi illum de se loquentem, « Per infamiam et bonam famam[5]. » Non enim vitam ejus criminabantur, sed prædicationem; ideo ait,

[1] 1 Tim. IV, 16. — [2] Id. III, 7. — [3] 1 Cor. VII, 7. — [4] Tit. I, 5. — [5] 2 Cor. VI, 8.

per infamiam. Quasi deceptores et præstigiatores traducebantur propter prædicationem. Et hoc faciebant, quia vitam eorum criminari non poterant. Cur enim de Apostolis nemo dixit : Fornicarii, impudici et avari sunt; sed, seductores, quod ad prædicationem tantum spectabat? Annon quia illorum vita inculpata erat? Conspicuum certe id est. Ita ergo et nos vivamus, et nemo male de nobis loquetur, licet inimicus, licet infidelis sit. Nam qui ex vita conspicuus est, illis quoque est venerabilis. Veritas enim etiam inimicis os obturat. Quomodo autem in laqueum incidit? In eadem peccata delabens, in quæ et illi. Si enim talis fuerit, cito illi alium laqueum tendet diabolus, cito illum de medio tollent ipsi. Si autem inimicorum oportet testimonium habere, multo magis amicorum. Quod autem non possit is, qui inculpatam vitam ducit, male audire, audi Christum dicentem : « Luceat lux vestra coram ho» minibus, ut videant opera vestra bona et glorificent Pa» trem vestrum qui in cœlis est[1]. » Quid enim si sycophantia impetatur, inquies, et ex occasione calumniam patiatur? Accidere illud potest. Hic vero non est in medium adducendus : nam multa subest timendi causa. Oportet ergo, inquit, illum et testimonium habere bonum : « Luceant enim, » inquit, opera vestra. » Quemadmodum ergo nemo dixerit solem esse obscurum, ne quidem cæcus, puderet enim illum cum omnium sententia pugnare; sic nec eum qui admodum bonus sit, quispiam reprehenderit; sed etiamsi gentiles dogmatum causa, sæpe illum calumniati fuerint, non autem vitam quam cum aliis mirarentur.

III. Ita ergo vivamus ut non blasphemetur nomen Dei : neque humanam gloriam aucupemur; ita tamen ut ne malæ opinioni locum demus; sed utrinque modum servemus. « In quibus, inquit, lucetis sicut luminaria in

[1] Matth. v, 16.

» mundo[1]. » Ideo enim ille nos hic reliquit, ut sicut luminaria essemus, ut aliorum doctores constituamur, ut instar fermenti simus, ut sicut Angeli cum hominibus versemur, ut sicut viri cum puerulis, ut spirituales cum animalibus, ut illi lucrentur, ut semina simus, ut fructum multum feramus. Non opus esset sermone, si vita nostra ita fulgeret; non opus esset verbis, si opera exhiberemus. Nullus esset gentilis, si nos essemus vere Christiani; si Christi præcepta servaremus, si injurias, si rapinas ferremus, si maledictis lacessiti benediceremus, si malis affecti, bona redderemus; nemo ita fera esset, ut non statim ad veram religionem accurreret; si nempe ita omnes se gererent. Ut autem id discatis, unus erat Paulus, qui tam multos attraxit. Si omnes tales essemus, quot orbes non attraxissemus? Ecce plures sunt Christiani, quam Ethnici. Et in aliis quidem artibus, unus centum pueros docere potest. Hic autem cum plurimi sint doctores, et longe plures discipuli, nemo tamen accedit. Nam qui docentur doctorum virtutem intuentur. Et cum videant nos eadem concupiscere, eadem quærere, principatum nempe et honorem, quomodo christianismum mirari poterunt? Vitam multorum vident reprehensibilem, animas terrenas. Pecunias perinde atque illi admiramur, imo multo magis. Mortem perinde atque illi horremus, paupertatem æque timemus, morbos ægre ferimus, gloriam similiter et magistratus appetimus, amore pecuniæ nos cruciamus, tempora captamus. Undenam ergo ad credendum inducuntur? A signis? Sed non ultra fiunt; a conversatione? Sed illa pessumdata est; a charitate? Sed ne vestigium quidem ejus comparet. Ideo non peccatorum modo nostrorum, sed etiam aliorum detrimenti rationes dabimus. Resipiscamus tandem; vigilemus, in terra cœlestem vitam exhi-

[1] Philip. II, 15.

beamus; dicamus, Nostra conversatio in cœlis est, et in terra certamina exhibeamus. Sed fuerunt apud nos, inquies, viri magni. Undenam credam, dicet gentilis? non enim video vos eadem quæ illi faciebant præstare. Nam si illa recensere oporteat, nos quoque habemus magnos philosophos, quorum vita mirabilis. At tu ostende mihi Paulum alium et Joannem : verum non possis. Quomodo ergo non rideat gentilis nobis ita loquentibus? Quomodo non in ignorantia sua perstare volet, cum videat nos verbis, non operibus philosophari? Nunc enim vel pro obolo uno occidi vel occidere parati singuli estis. Pro terræ gleba innumera cogis tribunalia, pro morte filii omnia susdeque versas. Alia enim mitto lacrymis digna, ut auguria, vaticinia, observationes, geneses, symbola, ligamina, divinationes, incantationes, magicas artes. Vere magna sunt illa, quæ Dei iram concitare possint, quod postquam ille Filium suum misit, nos talia audeamus. Quid igitur faciendum? Nihil aliud quam ingemiscendum. Vix enim pars orbis minima servatur. Sed qui pereunt gaudent audientes se non solos id passuros esse, sed cum multis aliis. Ecqua illa gaudii causa? nam pro hujusmodi gaudio dabunt pœnas. Ne putes enim quia hic solatium est socios habere miseriæ, ita et illic fore. Undenam id probatur? Ego tibi ostendam. Dic enim mihi : Si quis jussus igne perire, filium suum postea secum uri videretur, nidoremque a carnibus ascendentem, annon moereretur? Haud dubie; quomodo autem ego dicam. Si enim qui nihil patiuntur, hæc videntes obtorpent et animo deficiunt, multo magis qui torquentur id patiantur. Et ne mireris : audi enim sapientem quemdam dicentem : « Et tu captus es » sicut et nos, in nobis autem computatus es[1]. » Humana enim natura ad commiserationem prona est aliorum

[1] Isaï. XIV, 10.

calamitatibus frangimur. Dic autem mihi : Pater videns filium in eadem pœna versari, consolationem-ne an augmentum doloris accipiet? Quid si vir uxorem sic viderit? Quid si homo hominem? Annon tunc magis frangimur? Etiam, inquies. Sed illic non tales pœnæ. Ego quoque scio; sed aliæ his longe graviores. Fletus enim erit tunc inconsolabilis, omnibus se mutuo respicientibus, in cruciatibus. Qui in fame versantur, dic mihi, an solatium accipiunt in malis ex aliorum consortio? Quid si filius, quid si pater, quid si uxor, et nepotes in eadem pœna fuerint? quid si amicos videamus, an consolationem accipimus? Non certe, imo magis dolor augetur. Præter hæc autem mala sunt alia, quæ, etsi communia, consolationem non habent, ob exuperantiam : exempli causa; sit quis in igne jacens, et alius item. Quomodo sese illi mutuo consolabuntur? dic mihi quæso. Si quando febri ardenti laboravimus; annon omnis nobis consolatio defuit? Jure quidem. Cum enim mala prævalent, nullum ultra modum consolationis habet anima. Annon vides eas, quæ viros suos amiserunt, nempe quot alias numerare possint idipsum passas, neque tamen hinc luctus minuitur? Ne itaque tali spe alamur; sed unam inveniamus consolationem, peccatorum pœnitentiam agendo, et bonam sequendo vitam ad cœlum ducentem, ut regnum cœlorum consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

CAPUT III.

Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur primum, deinde ministrent, si absque crimine sunt[1].

I. Postquam de episcopis dixit, illorumque formam descripsit, indicavitque quid habere, a quibus abstinere debeant; relicto presbyterorum ordine, ad diaconos transiit. Quare? Quia non multum spatii est inter presbyteros et episcopos. Nam etiam presbyteri docendi munus acceperunt, et Ecclesiæ præsunt: ac quæ ille de episcopis dixit, etiam presbyteris competunt. Sola namque ordinatione superiores sunt, et hinc tantum videntur presbyteris præstare. « Diaconos similiter. » Hoc est, eadem ipsa oportet illos habere. Quid est illud, eadem ipsa? irreprehensibiles esse, pudicos, hospitales, mansuetos, non litigiosos, non avaros. Quod autem ideo « Similiter » dixerit, quod illos tales esse vellet, significavit per ea quæ adjecit, « Pu- » dicos, non bilingues; » id est, non subdolos: nihil enim ita degeneres facit ut dolus; nihil ita inutile in Ecclesia ut dolosa simulatio. « Non multo vino deditos, inquit, non » turpe lucrum sectantes, habentes mysterium fidei in cons- » cientia pura. » Ecce significavit quid sit irreprehensibilem esse. Vide autem quomodo hic etiam « Non neophytum

[1] 1 Tim. III, 8, 10.

ponat. Nam cum dicit, « Et hi autem probentur primum, » hoc sicut de episcopo dictum est. Ita connexionem addidit; nihil enim sic intermedium est : idcirco enim illic dictum fuerat, « Non neophytum. » Quomodo enim non absurdum fuerit, cum in domo quapiam nemo recens empto servo ullam domesticarum rerum committat, antequam per multam experientiam animi sui signa dederit; in Ecclesiam Dei primo ingressum, statim inter primos locare? « Mulieres similiter; » Ministras seu « Diaconissas » dicit, « Pudicas, non bilingues, sobrias, fideles in om- » nibus[1]. » Quidam volunt hoc de mulieribus simpliciter dici; sed non ita res se habet. Quid enim sibi vellet, si inter hæc dicta aliquid de mulieribus omnibus insereret? Sed hic loquitur de iis quæ in diaconissarum dignitatem adlectæ fuerant. « Diaconi sint unius uxoris viri. » Hæc diaconissis etiam mulieribus competunt. Valde enim necessarium hoc in Ecclesia erat, et utile atque honestum. Diaconi sint unius uxoris viri, inquit. Vides-ne quomodo eamdem virtutem in diaconis exigat? Etiamsi enim non eamdem obtineant dignitatem, quam episcopi, attamen æque irreprehensibiles, æque casti esse debent. « Qui filiis » suis bene præsint, et suis domibus : qui enim bene mi- » nistraverint, gradum bonum sibi acquirent, et multam » fiduciam in fide, quæ est in Christo Jesu[2]. » Ubique filiorum curam ponit, ne ex hoc reliqui in offendiculum incurrant. Nam qui bene ministraverint, inquit, gradum bonum sibi acquirent; id est, profectum et fiduciam multam, quæ est in fide Jesu Christi. Ac si diceret, Qui in inferioribus istis sese vigiles monstrarint, cito ad illa pervenient. « Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito : » Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo » Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et

[1] Tim. III, 11. — [2] Ibid. 12. — [3] Ibid. 13.

» firmamentum veritatis [1]. » Ne, eo quod de hujusmodi rebus præcepta det, in mœrorem discipulum conjiciat, ait, Non ideo hæc scribo quod non sim venturus; sed veniam quidem; si vero contingat me tardare, ne ægre feras, inquit. Huic quidem ut mœrorem levet hæc scribit, aliis vero ut illos excitet, et diligentiores reddat. Præsentia enim ejus, vel promissa tantum, multum poterat. Ne mireris autem, si cum omnia Spiritu prævideret, hoc tamen ignoraret dicens, spero me venturum : Si autem tardavero. Hoc enim ignorantis erat. Quia enim a Spiritu agebatur, nec ex voluntate sua hæc faciebat : illud ideo ignorabat. « Ut scias, inquit, quomodo oporteat in domo » Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et » firmamentum veritatis. » Non sicut illud judaïcum templum. Hoc enim est quod fidem continet et prædicationem. Veritas enim est Ecclesiæ columna et firmamentum. « Et » manifeste magnum est pietatis sacramentum : Deus ma- » nifestatus est in carne, justificatus est in Spiritu [2]. » Id est, dispensatio pro nobis facta, seu incarnatio. Ne mihi dixeris tintinnabula, ne sancta sanctorum, ne summum sacerdotem. Columna orbis est Ecclesia, cogita mysterium, et exhorresces. Et mysterium est et magnum, et pietatis sacramentum, et in confesso res est, nec ea de re quæstio movetur : indubitatum quippe est. Quia enim de sacerdotibus disserens et disponens nihil hujusmodi dixit, verbi gratia in Levitico, ad alium nos trahit sensum cum dicit, « Deus manifestatus est in carne; » id est, creator; visus est in carne, « Vivificatus est in Spiritu : » illud nempe dicit, justificata est sapientia a filiis suis; vel dolum non fecit, ut dicit Propheta : « Qui peccatum non fecit, nec » est inventus dolus in ore ejus [3]. Apparuit Angelis. » Ergo et Angeli nobiscum viderunt Filium Dei, cum antea non

[1] 1 Tim. III, 14, 15. — [2] Ibid. 16. — [3] Isaï. LIII, 9.

vidissent. Vere magnum est sacramentum. « Prædicatum » est in gentibus, creditum est in mundo. » Ubique terrarum auditum et creditum fuit ; et hoc significat Propheta. « In omnem terram exivit sonus eorum [1]. » Hæc ne existimes verba esse simplicia ; non sunt utique, sed arcanis rebus plena. « Assumptus est in gloria, » in nubibus scilicet. « Hic Jesus, inquit, qui assumptus est a vobis ; sic veniet, » quemadmodum vidistis [2]. » Vide mihi prudentiam beati Pauli. Admoniturus eos qui diaconatus dignitate donati essent, ut ne vino ingurgitarentur; non dixit, Ut ne inebriarentur, neque ut ne vino multo indulgerent. Merito certe. Nam si qui in templum ingrediebantur, a vino penitus abstinebant ; multo magis hos oportet. Vinum enim mentem abducit, inquit, atque etiamsi in ebrietatem non conjiciat, vim animæ dissolvit ac debilitat. Vide autem quomodo œconomiam propter nos factam ubique mysterium vocet. Et jure quidem. Neque enim id est omnibus hominibus notum ; imo neque Angelis manifestum. Quomodo enim nossent, cum per Ecclesiam manifestatum sit? Ideo dixit : « Manifeste magnum est, » nam vere magnum est. Homo enim factus est Deus, et Deus homo. Homo visus et impeccabilis, homo assumptus est et prædicatus est in mundo. Nobiscum viderunt eum Angeli. Mysterium igitur est. Ne ergo mysterium illud palam prædicemus ; ne ubique illud evulgemus, hoc mysterio digne vivamus. Ii quibus mysteria concredita sunt, magni utique sunt. Si rex nobis mysterium concredidisset, dic mihi, annon illud magnæ amicitiæ signum esse duceremus? Nunc autem Deus nobis mysterium suum concredidit ; et ac si non magno beneficio affecti fuimus, ingrati erga benefactorem sumus. Exhorrescamus quod de tanto beneficio nullum affectum sentiamus. Mysterium est, ut omnes norunt.

[1] Psal. XVIII, 4. — [2] Act. I, 11.

Imo quod antehac non omnes noverant, jam omnibus notum est.

II. Fideles ergo studeamus esse circa mysterii custodiam. Ipse tantum nobis concredidit mysterium. Nos autem ipsi ne pecunias quidem credimus. Sed ille quidem dicit, Apud me illas deponite, nemo poterit illas rapere, non vermis, non latro, et centuplum se daturum pollicetur : neque obtemperamus. Atqui si penes quospiam deposita feramus, non plus accipimus; sed si totum referamus, gratias habemus. Si fur, inquit, hinc auferat, in me damnum recipio. Non dicam tibi, latro abstulit, tinea corrosit : centuplum ille hic reddet, et illic vitam æternam addet : et nemo tamen deponere vult. Sed tardius, inquies, mihi reddet. Et hoc maximi illius doni indicium, quod in hac fluxa et mortali vita non reddat; imovero et hic centuplum reddit. Dic enim mihi, annon Paulus hic scalprum reliquit? Annon calamum et hamum Petrus? annon telonium Matthæus? Annon totus orbis illis magis apertus erat, quam regibus? annon omnes ad pedes eorum pecunias suas deponebant? annon illos faciebant dispensatores et dominos? annon animas suas ipsis tradebant? Nonne toti ex illorum voluntate et consilio pendebant? Nonne se ipsos ut illorum servos conscribebant? Et nunc etiam nonne similia multa videmus? Multi sæpe ex vili conditione ligonem tantum tractantes, neque necessario cibo instructi monachorum nomen habentes, maxime omnium claruere, et a regibus in honore habiti sunt. Num parva ista? Verum cogita hoc additamenta esse : totum autem in futuro sæculo repositum est. Despice pecunias, si velis pecunias habere; si velis dives esse, pauper esto. Talia sunt enim Dei inexpectata dona. Non vult te ex proprio studio, sed ex ejus gratia divitem fieri. Mihi, inquit, ista relinque. Tu spiritualia cures, ut discas potentiam meam. Servitutem et jugum

pecuniarum fuge. Donec ita retinebis, pauper eris. Cum autem illa despicies, dupliciter eris dives; et quod hæc tibi undique affluant, et quod nullo egeas, quibus plurimi indigent. Non enim possidere plurima, sed plurimis non indigere divitem facit. Itaque cum adest indigentia, rex nihil differt a paupere. Paupertas enim hoc est aliis indigere. Ita ut hac ratione rex sit pauper, quia subditis opus habet. At non qui crucifixus est talis fuerit. Nullo indiget, ad victum satis illi sunt manus. « Mihi enim, inquit, et iis » qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ[1]. » Hæc ille qui alibi dicit : « Tanquam nihil habentes, et omnia possi- » dentes[2]. » Ille qui Lystris deus esse putabatur. Si vis quæ in mundo sunt consequi, quære cœlum. Si vis præsentibus frui, despice illa. Ait quippe, « Quærite primum regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis[3]. » Quid parva miraris? Quid ad ea quæ nullius pretii sunt inhias? Usquequo pauper? Usquequo mendicus eris? In cœlum respice : divitias quæ illic sunt cogita, aurum irride : ejus usum disce, quis nempe sit. In præsenti solum vita illo fruimur, quæ fluxa est ut arena, imo ut stilla cum immensa abysso comparata : tantumdem sunt præsentia cum futuris comparata. Non est hoc possessio, usus est, nec est possessio propria. Quomodo enim, quando te expirante, velis nolis, alii omnia excipiunt, et illi rursum aliis dant, et hi quoque aliis. Omnes enim advenæ sumus, et dominus domus, forte potius est mercenarius. Sæpe namque, mortuo illo, mercenarius manet, et diutius quam ille fruitur domo. Si autem hic cum mercede, etiam ille prior cum mercede; ædificavit enim et magno cum labore et sollicitudine struxit. Verba tantum sunt dominia. In rei enim veritate omnes alienorum domini sumus. Illa solum nostra sunt, quæ illuc præmiserimus. Quæ autem hic sunt non nostra, sed

[1] Act. xx, 34. — [2] 2 Cor. vi, 10. — [3] Matth. vi, 33.

viventium ; imo nos etiam viventes relinquunt. Illa tantum nostra sunt, quæ sunt præclara animæ opera ; eleemosyna, benignitas. Hæc externa dicuntur etiam apud extraneos : nam extra nos sunt. Faciamus ergo ut intra sint. Non enim possumus pecunias assumentes hinc abire, sed possumus cum eleemosyna migrare. Imovero illa præmittamus ut nobis tabernaculum paremus in æternis mansionibus.

III. Χρήματα, seu pecuniæ παρὰ τὸ κεχρῆσθαι ab usu discuntur, a dominio : et possessiones ipsæ usus non dominium sunt. Dic enim mihi, quot dominorum singuli agri fuerunt, et quot dominorum erunt. Dicitur quoddam proverbium sapientissimum ; neque enim popularia proverbia sunt despicienda, si quid sapienter efferant. Ager, inquiunt, quam multos habuisti, et quam multos habebis dominos ? Hoc de domibus, hoc de pecunia dicendum. Sola virtus nobiscum migrare solet. Virtus sola ad illam vitam transit. Exolvamus tandem, extinguamus pecuniarum amorem, ut accendamus desiderium cœlestium. Non possunt hi duo amores unum occupare animum. « Aut » unum, inquit, diliget, et alterum odio habebit ; aut unum » sustinebit, et alterum contemnet [1]. » Vides-ne, quæso te, virum quem sequuntur famuli multi, in foro superbe pergentem, sericis indutum vestimentis, equo vectum, collum tendentem ? ne stupescas, sed rideas ; sicut cum vides pueros principi illudentes, rides ; ita nunc irrideas. Nihil hoc ab hoc differt ; imo hoc jucundius, quod a puerili ætate cum simplicitate multa. Illic risus et voluptas est ; illic risu dignus est homo et turpitudine plenus. Deo gloriam redde quod te a tali scena et fastu liberaverit. Si velis enim tu, qui humili natus es loco, celsor eris illo qui in curru fertur. Quomodo ? Quia ille corpore quidem supra terram paulum erigitur, anima autem infixus est :

[1] Matth. VI, 24.

« Adhæsit enim, inquit, virtus mea carni meæ[1]. » Tu vero mente in cœlo ambulas. Sed ille sequaces famulos habet multos abigentes? Et in quo magis ille, quam equus, honoratur? Quid hac stoliditate deterius, homines pellere ut jumentum facilius transeat? Sed equo vehi honorabile est? at servi quoque equis utuntur. Sunt etiam aliqui tanto fastu inflati, qui sine ulla necessitate se a tergo sequentes ducant. Quid autem irrationabilius fuerit? Cum equis, pretiosis vestibus, et sequacium numero gloriose conspici volunt. Quid hac gloria vilius, quæ ab equis et famulis illustris putatur? Virtute præditus es? nullo horum utere: proprium tibi habe ornatum, nec alterius præsentia tibi ornamentum inducas. Hæc improbi, scelesti, rustici, et omnes qui divitiis abundant habere possunt. Mimi quoque et saltatores equis vehuntur, et præcurrentem famulum habent; tamenque mimi et saltatores sunt, neque ab equis et famulis clariores evadunt. Quando enim nulla animæ virtute, qui talis est, ornatur, hæc extrinsecus temere et frustra apponuntur : et sicut caduco parieti et fragili corpori si quid apposueris, hæc manent semper injucunda et fragilia; ita et hic dicendum, nullam anima utilitatem ab exterioribus illis accipit; sed eadem manet, etiamsi quis ipsi mille aurea ornamenta circumponat. Ne ista miremur, a temporaneis nos extrahamus, majoribus hæreamus, spiritualibus nempe, quæ vere nos venerabiles reddunt; ut futura consequamur bona in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. ci, 6.

HOMILIA XII.

CAPUT IV.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentes suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei et orationem [1].

I. Quemadmodum ii qui fidei hærent tuta anchora navigant; ita et qui ab illa exciderunt, nusquam consistere possunt; sed multis circumacti erroribus, in ipsa demum perniciei barathra feruntur. Et hoc jam ille significavit, cum dixit quosdam circa fidem naufragium fecisse. Nunc autem ait : « Spiritus autem manifeste dicit, quia in novis- » simis temporibus discedent quidam a fide, attendentes » spiritibus erroris. » De Manichæis, de Encratitis (6), de Marcionistis et de tota illorum officina talia loquitur, quod in novissimis temporibus quidam discessuri sint a fide. Vides-ne ut malorum omnium, quæ postea acciderunt, sit causa a fide discedere? Quid sibi vult autem, « Manifeste? » Aperte, clare, ut in confesso est, ita ut nihil dubii sit. Ne

[1] 1 Tim. IV, 1-5. — [6] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 216-218.

mireris, inquit, si nunc quidam a fide discedentes adhuc judaïzant. Erit tempus cum ii qui fidei consortes fuerant idipsum longe gravius facient, non modo circa cibos; sed etiam circa nuptias et similia omnia perniciosum inducentes consilium. Non de Judæis hæc loquitur; quomodo enim locum haberet illud, in novissimis temporibus; et discedent quidam a fide? Sed de Manichæis et illorum primipilaribus. Illos autem vocavit, Spiritus erroris; et jure quidem: ab illis enim afflati hæc locuti sunt. Quid sibi vult illud, « In hypocrisi loquentium mendacium? » Quæ mentiuntur illi, non per ignorantiam, neque inscii mentiuntur; sed simulando loquuntur, veritatem quidem scientes; sed cauteriatam habentes conscientiam, id est, cum vitam ducant scelestam. Cur autem hos solos hæreticos memorat? Alios etiam prædixit Christus dicens: « Necesse » est ut veniant scandala. » Alioquin autem per frumenti semen et per zizaniorum germen hos prænuntiavit. Tu autem velim Pauli prophetiam admireris. Etenim ante tempora, quibus isthæc futura erant, ipsum etiam tempus indicavit. Ne mireris ergo si nunc, cum fides initium ducit, hæc perniciosa dogmata quidam inducere tentant, quandoquidem post longum tempus, cum fides radices posuerit, quidam a fide discessuri sunt. « Prohibentium, » inquit, nubere, abstinere a cibis. » Cur autem alias quoque hæreses non dixit? Subindicavit et illas dicens, « Spi- » ritibus erroris et doctrinis dæmoniorum. » Neque enim jam volebat ea humanis inserere animis. Sed quod jam initium ceperat, hoc declaravit, nempe quod cibos spectabat. « Quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum » actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. » Cur non dixit, et infidelibus? Quomodo infidelibus, quando per leges suas ii ab illis abstinent? Quid ergo? Deliciæ non prohibitæ sunt? Plane quidem. Cur id, si ad sumendum

creatæ sunt? Quia etsi panis creatus est, ejus immoderatus usus prohibetur; vinum quoque creatum est, sed ejus nimius potus interdicitur. Non ut impuras nunc delicias vitari jubet, sed quia per immoderatum usum animam dissolvunt. « Quia omnis creatura Dei bona est, et » nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipi» tur. » Si creatura est Dei, bona est : « Omnia enim bona » valde [1]. » Cum dixit, « Creatura Dei, » edulia omnia subindicavit : jamque prius evellit hæresim eorum qui increatam materiam introducunt, et ex illa hæc facta esse affirmant. Si ergo bonum, quid sibi vult illud : « Sanctificatur per » verbum Dei et orationem? » Palam enim est, quod impurum cum sit sanctificatur. Non ita se res habet. Sed adversus illos loquitur, qui ex illis communia quædam esse arbitrabantur. Duo igitur capita ponit; unum quidem quod nulla creatura communis sit; secundum, quod etiamsi communis sit, medicamentum habes. Obsigna, gratias age, Deo gloriam redde, et immunditia omnis abscessit. Itaque etiam idolothytum, sic mundare possumus? Si nescias quod idolothytum sit; si scias vero, et sumas; immundus eris : non quod idolothytum sit; sed quia jussus non communicare cum dæmonibus, per illud communicasti. Itaque non ex natura sua tale est; sed ex arbitrio et inobedientia tua tale fit. Quid vero? annon immunda est suilla caro? Nullo modo, quando cum gratiarum actione percipitur, quando cum signaculo : nec aliud quidquam immundum est : immunda voluntas est, quæ non gratias agit Deo. « Hæc proponens fratribus, bonus eris minister » Christi Jesu, enutritus verbis fidei et bonæ doctrinæ, » quam assecutus es [2]. Hæc, » quænam? Ea quæ dixit, quod mysterium magnum sit, quod ab iis abstinere dæmonum sit, quod per verbum et orationem Dei cibi mundentur.

[1] Gen. I, 31. — [2] 1 Tim. IV, 6.

« Enutritus, inquit, verbis fidei, et doctrinæ, quam asse-» cutus es. Profanas autem et aniles fabulas devita. Exerce » autem te ipsum ad pietatem [1]. » Hæc proponens, inquit. Vides-ne hic nusquam auctoritatem adhiberi, sed attemperationem? Proponens, inquit; non dixit, imperans, non admonens, sed proponens; hoc est quasi consilium dans ista propone, verbaque de fide move. Enutritus, inquit; assiduam in his rebus attentionem significans.

II. Quemadmodum enim hunc cibum quotidie apponimus, sic, inquit, sermones de fide semper assumimus, semper his nutrimur. Quid sibi vult illud, « Enutritus? » Ruminans, frequenter eadem versans, semper ea ipsa meditans : non vulgare enim alimentum habent. « Profanas au-» tem et aniles fabulas devita. » Quas hic fabulas dicit? Judæorum observationes. Illas-ne fabulas appellat? Utique; vel propter ipsas observationes, vel quod sint intempestivæ. Nam quod suo tempore fit, utile est. Si intempestive, non modo non utile; sed etiam noxium. Cogita enim mihi virum qui, post vigesimum ætatis annum, nutricis ubera adeat, quam ridiculus nempe sit, quod intempestive id agat. Vides-ne quomodo illa immunda et anilia dixerit? tum ob vetustatem, tum quod fidei impedimento sint. Nam metu inducere velle animam his superiorem, immundum certe præceptum fuerit. « Exerce autem te » ipsum ad pietatem; » id est, ad fidem puram vitamque rectam. Hoc enim pietas est : exercitatione igitur opus est nobis. « Nam corporalis, inquit, exercitatio ad modicum » utilis est [2]. » Quidam aiunt hoc de jejunio dici. Absit autem : non est illa corporalis exercitatio, sed spiritualis. Si enim corporalis esset, corpus enutriret; cum autem illud maceret, extenuet, et macie conficiat, non est certe corporalis. Non ergo de corporali exercitatione loquitur. Ita-

[1] 1 Tim. IV, 7, 8. — [2] Ibid. 9.

que nobis opus est exercitatione quæ sit secundum animam : illa enim alia lucrum non habet, sed paululum corpori utilis est : pietatis autem exercitatio fructum etiam in futuro tribuit, et hic et illic recreat. « Fidelis sermo [1], » id est, verus, quoniam et hic et illic. Vide quomodo ubique hoc inducat : non eget apparatu, sed sententiam profert : nam ad Timotheum verba faciebat. Ergo in hoc quoque sæculo in bona spe sumus. Nam qui nullius mali sibi conscius est, qui mille opera præclara edidit, etiam hic lætatur. Cum contra improbus, non illic tantum, sed etiam hic puniatur, in metu semper vivens, neminem fidenter aspicere audens, tremens, pallens, anxius. Annon tales sunt avari, fures, ne iis quidem quæ possident fidentes? Annon adulteri et homicidæ molestissimam vitam ducunt, cum suspicione solem ipsum videntes? Hæccine vita est? Minime, sed mors acerba. « In hoc enim, » inquit, laboramus et maledicimur, quia speramus in » Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime » fidelium [2]. » Ac si diceret : Qua de causa nos maceramus, nisi futura speremus? Qua de causa omnes nobis maledicunt? Annon, inquit, gravia tanta patimur? annon contumelias, injurias et innumera mala? Num frustra hæc perpessi sumus? Nisi in Deum vivum speremus, cur hæc sustinuimus? Si autem infideles hic servat, multo magis illic fideles. Quam salutem dicit? cœlestem illam. « Qui » est, inquit, Salvator omnium, maxime fidelium; » hoc est, plus studii circa fideles ostendit. Interim de rebus hujus sæculi loquitur. Et quomodo, inquies, Salvator est fidelium? Nisi enim Salvator esset, inquit, nihil impedivisset quominus illi ab omnibus impugnati jam olim periissent. Hic illum instruit ad pericula, ut non deficiat, cum tantum Deum habeat adjutorem, ut non aliis com-

[1] 1 Tim. IV, 10. — [2] Ibid. 11.

militonibus opus habeat; sed lubens omnia, generose ferat. Quandoquidem ii qui ad res sæculares inhiant, lucri spe moti multa aggrediuntur. Jam porro extremum tempus adest. « In novissimis temporibus, inquit, discedent » quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis » dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, cau- » teriatam habentium conscientiam, prohibentium nu- » bere. » Quid igitur, inquies? nos non prohibemus nubere eos qui velint, absit. Sed eos qui nolint nubere, hortamur ad virginitatem. Aliud est prohibere, et aliud in libero arbitrio relinquere. Nam qui prohibet, hoc semel facit; qui autem ad virginitatem ut majorem hortatur, non hoc facit ut prohibeat nubere, sed ad virginitatem hortatur solum. « Prohibentium, inquit, nubere, abstinere a cibis » quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum ac- » tione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. » Pulchre dixit, « Iis qui cognoverunt veritatem. » Ergo priora typus erant. Nihil enim natura impurum est; sed ex sumentis conscientia tale fit. Cur ergo illis plurima alimenta prohibuit? ut nimiam voluptatem abscinderet. Verum si dixisset, ad vitandam voluptatem ne comedatis; id non tulissent. Nunc autem illud in legem necessitatis inclusit, ut ex majori metu abstinerent. Nam quod sue piscis immundior sit, nemini non notum est; attamen ab illis abstinere non jussit. Quam gravis autem et perniciosa illis esset voluptas, audi Moysem dicentem : « Comedit et impinguatus » est, et recalcitravit dilectus [1]. » Est et alia causa. Ut enim angustiati demum ad boves venirent et oves mactandas, merito propter Apim et vitulum a reliquis arcet. Nam ille immundus erat, ingratus, execrandus et profanus.

III. Hæc propone, hæc meditare. Nam qui nutritus est in verbis veritatis, his significatur. Ea non modo aliis pro-

[1] Deut. XXXII, 15.

ponas, inquit, sed ipse assidue meditare. « Enutritus, » enim, inquit, in verbis fidei et bonæ doctrinæ, quam » assecutus es. Profanas autem et aniles fabulas devita. » Cur non dixit, abstine ab illis; sed, devita? Ab illis omnino fugiendum esse subindicans. Hoc autem vult significare : Ne te cum illis unquam exerceas ad disceptandum; sed de his tuos tantum admone. Non enim potest quis contra perversos disceptando aliquid lucrari; nisi fortasse aliquando damni quidpiam fore putemus, ac si ob imbecillitatem vitemus talem cum illis disputationem. « Exerce » autem te ipsum ad pietatem ; » hoc est, ad viam puram, ad institutum optimum. Qui autem sese exercet, etiamsi certaminum tempus non sit, quasi actu concertans omnia facit; ab omnibus abstinet, quasi in procinctu certaminis, sudores emittit plurimos. « Exerce, inquit, te ipsum ad » pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis » est; pietas autem ad omnia utilis est, promissionem ha- » bens vitæ præsentis et futuræ. » Et cur, inquies, mentionem fecit corporalis exercitationis ? A comparatione hujus, scilicet spiritualis, præcellentiam ostendens. Quoniam illa quidem multis obnoxia laboribus, nihil habet lucri, vel meriti : hæc vero lucrum perpetuum et copiosum. Sicut cum mulieribus dicit ut se ornent, non in tortis crinibus vel auro et margaritis, aut veste pretiosa; sed quod convenit mulieribus pietatem profitentibus per bona opera. « Fidelis » sermo, et omni acceptione dignus : in hoc enim labora- » mus et maledicimur. » Paulus probro afficiebatur, et tu indigne fers probra? Paulus laborabat, et tu in deliciis vis versari? At si ille in deliciis vixisset, non tanta consecutus esset bona. Nam si mundanas res fluxas et corruptibiles, sine labore et sudore non possunt homines assequi, multo magis res spirituales. Etiam, inquies; sed multi hæreditate consecuti sunt. Verum etiamsi illa sic

adveniant, non nisi cum laboribus et ærumnis conservantur. Atque ita dico, quia multi post labores et ærumnas, ad ipsa portus ostia appellentes a spe lapsi sunt, ingruente vento, et in ipsa spe adveniente naufragio. Apud nos autem nihil hujusmodi est. Deus enim est qui promisit : spes autem non confundit. An ignoratis vos, qui in sæcularibus negotiis versamini, quot post innumeros labores fructum non sunt consecuti, vel morte prærepti, vel rerum mutatione facta, vel accidente morbo, vel ingruentibus sycophantis, vel alio casu; multa enim in rebus humanis accidunt; vacuis manibus discesserunt? Quid porro, inquies, eos qui plurima adepti sunt non vides, qui minimis laboribus magna consecuti sunt bona? Quæ bona dicis? pecunias, domos, tantaque jugera, mancipiorum greges, argenti et auri pondus? Hæccine dicis bona, nec te pudet, nec erubescis, homo cum sis de cœlis philosophari jussus, terrenis inhias, et bona dicis ea, quæ nullo pretio digna sunt? Si hæc bona sunt, illos etiam qui ipsa possident bonos dicere omnino oportet. Qui enim bonum habet, quomodo bonus non fuerit? Quid ergo, dic mihi? cum ii qui illa possident avari sint, rapiant, bonos-ne illos dicemus? Si enim bonæ sunt divitiæ, et ex cupiditate colliguntur, quanto magis auctæ fuerint, tanto magis possidenti probi famam conciliabunt. Ergo-ne bonus est avarus et raptor? Si autem divitiæ bonæ sunt, et per habendi cupiditatem augentur, quanto majora sic adeptus fuerit, tanto melior erit? Vides-ne quam hæc sint contraria? Sed quid, inquies, si ille non rapiat, nec avarus sit? Et quomodo id fieri potest? Perniciosum est hoc vitium, neque potest quis sine injustitia dives fieri. Hæc Christus declaravit dicens : « Facite vobis amicos ex Mam» mona iniquitatis[1]. » Quid ergo, inquies, si paterna bona

[1] Luc. xvi, 9.

hæreditate acceperit? Quæ ex iniquitate corrasa sunt accepit. Neque enim ab Adamo majores ejus divitias exceperunt, atque plurimi alii interfuerint oportet : inter multos autem illos quidam aliena bona rapuerit. Quid ergo, Abraham, inquies, injuste divitias habuit? An etiam Job, inculpatus ille, justus, verax, pius, a malis omnibus abstinens? Illorum divitiæ, non aurum vel argentum vel ædificia erant; sed pecora tantum. Alioquin vero secundum Deum dives erat. Nam quod pecoribus divitiæ constarent, hinc palam est. Enumerans enim is, qui librum scripsit, ea quæ Beato illi contigerant, cum dicit camelos ejus, equas et asinas interiisse, non addidit auri summas direptas fuisse. Ad hæc vero Abraham quoque dives erat, sed domesticorum numero. Quid ergo dices, annon illos emerat? Nequaquam. Ideo dicit Scriptura : « Vernaculi erant » illi trecenti decem et octo : et oves et boves[1]. » Undenam ergo aurum Rebeccæ misit? Cum ex Ægypto dona accepisset, quæ neque vi, neque ex injustitia parta erant.

IV. Dic enim mihi, undenam tu dives es? a quonam accepisti? Undenam ille? Ab avo, inquies, a patre. Poteris-ne generis serie ascendens ostendere possessionem illam esse justam? Non utique possis : sed necesse est ejus initium et radicem ex injustitia prodiisse. Quare? Quia Deus a principio non illum divitem, illum pauperem fecit : neque huic quidem thesauros multos ostendit; illum vero hac investigatione privavit; sed eamdem omnibus colendam terram dimisit. Undenam ergo cum communis illa sit, tu quidem tam multa jugera habes, proximus vero tuus ne glebam quidem? Pater, inquies, reliquit mihi. Ille autem a quopiam accepit, a majoribus. Sed ascendas, initium reperias necesse est. Dives fuit Jacob, sed accepta laborum suorum mercede. Verum hæc non accuratius

[1] Gen. xiv, 14.

scrutabor. Justæ sint tandem divitiæ, et omni rapina liberæ. Neque enim tu in culpa es, si pater rapuerit: habes quidem illa ex rapina; sed tu non rapuisti. Cæterum concedatur etiam illum non rapuisse, sed ex terra emissum aurum habere. Quid ergo? ideo-ne bonæ divitiæ sunt? Minime. Sed neque malæ, inquies. Si ex avaritia et rapina partæ non sunt, malæ non sunt, si egenos illarum consortes reddat; si non eroget, malæ sunt et insidiosæ. Quandiu malum non fecerit, inquies, malus non est, etiamsi bonum non faciat. Recte. Hoccine malum non est, dominica bona solum habere, solumque frui communibus bonis? Annon Domini est terra et plenitudo ejus? Si ergo nostra sunt communis Domini, ergo et conservorum nostrorum. Nam quæ Domini sunt omnia sunt communia. Annon videmus in magnis domibus ita fieri? omnibus par frumenti mensura distribuitur: ex dominicis enim thesauris promitur: domini domus patet omnibus. Communia etiam sunt regalia omnia, urbes, plateæ, porticus, omnibus sunt communes: omnes æque participes sumus. Vide namque mihi Dei œconomiam, id effecit ut quædam communia essent, ut ita humano generi faveret; qualia sunt aër, sol, aqua, terra, cœlum, mare, lux, astra, ceu fratribus omnia æque distribuit: eosdem omnibus creavit oculos, corpus idem, eamdem animam, similem in omnibus effigiem; ex terra omnia, ex uno viro omnes, in eadem domo omnes. Sed horum nihil nos pudore affecit. Fecit et alia communia, ut lavacra, urbes, plateas, porticus. Sed animadverte quomodo in illis communibus nulla pugna sit, sed omnia pacifica. Cum autem quis usurpare quidpiam tentaverit, ut proprium sibi faciat; tunc contentio oritur; quasi indigne ferente natura, quod cum Deus nos undique collegerit; nos ipsos dividere conemur, atque usurpare, et nobis illa bona propria reddere, ac dicere tuum et

meum, frigidum hoc verbum. Tunc enim contentio, tunc molestiæ. Ubi autem horum nihil est, neque pugna, neque contentio oritur. Magis ergo communitas, quam proprietas sorte data nobis fuit, et secundum naturam est. Cur nemo unquam de fori possessione contendit? annon quia commune omnibus est? De domo autem, de pecuniis, omnes videmus litigantes. Et necessaria quidem communia nobis sunt. Nos autem ne in minimis quidem communitatem servamus. Atqui ideo illa communia nobis dedit, ut discamus et hæc etiam communia habere. Nos vero ne sic quidem obtemperamus. Sed, ut jam dixi, quomodo is qui divitias habet justus fuerit? Non est certe; sed bonus est si aliis distribuat. Si illas non habet, bonus est. Quandiu habuerit, bonus non erit. Hoccine bonum est, cujus possessio improbos ostendit, depositio probos? Non ergo bonum est pecunias habere; sed non habere, probum ostendit hominem. Non ergo bonæ sunt divitiæ. Si vero cum accipere possis, non accipias, rursum bonus es. Si ergo divitias habentes, aliis tribuamus, vel si oblatas non recipiamus, tunc boni sumus; si vero accipiamus vel possideamus, bonum id non est. Quomodo bonæ fuerint divitiæ? Ne itaque bonas illas dixeris. Ideo illas non habes, quod bonas esse putes, quia illas admiraris. Puram habeas mentem, judicium accuratum, et tunc bonus eris. Disce quænam sint vere bona. Quænam illa sunt? virtus, benignitas: hæc bona sunt, non divitiæ. Secundum hanc normam si sis misericors, quanto magis talis es, tanto magis bonus et es et existimaris; si dives autem fueris, non item. Sic ergo boni efficiamur ut vere simus boni, et futura bona consequamur in Christo Jesu, cui cum Patre, simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIII.

CAPUT IV.

Præcipe hæc et doce. Nemo adolescentiam tuam contemnat : sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Noli negligere gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii[1]. »

I. Sunt quædam quæ doctrina egeant, sunt quæ præcepto. Si ergo præcipias circa ea quæ docere oportet, ridiculus eris; rursus si doceas ubi præcipere par est, idem tibi accidet. Exempli causa ; malum non esse docere non convenit; sed præcipere, et cum magna auctoritate prohibere. Non judaïzare, id præcepto opus habet. Si vero dixeris, bona effundere oportet, virginitatem servare, si de fide loquaris, hic doctrina est opus. Ideo utrumque posuit Paulus, « Præcipe, inquiens, et doce. » Verbi gratia, si quis ligamina habeat, vel quid simile; quando gnari qui habent hæc mala esse, iis utuntur, præcepto tantum opus habent ; quando autem quid sint ignorant, doctrina est opus. « Nemo adolescentiam tuam contemnat, inquit. » Vides-ne oportere sacerdotem imperare et cum auctoritate loqui, neque omnia simpliciter docere? Contemptibilis enim pene erat juventus ex præjudicata opinione. Ideo ait, « Nemo adolescentiam tuam contemnat. » Oportet enim

[1] I Tim. IV, 11-14.

doctorem non esse contemptui. Ubi ergo modestia? ubi mansuetudo, si nunquam contemnatur? In rebus quæ ad se solum spectant contemnatur et id ferat; sic enim per patientiam doctrina rectius procedit; in iis quæ ad alios spectant, non item. Id enim non mansuetudo esset, sed stoliditas. Si contumelias sibi illatas, si injurias, si insidias ulciscatur, jure accusas : si vero de aliorum salute agatur, impera et cum auctoritate provide. Hic non modestias est opus, sed auctoritate, ne id gregi noceat. Aut illud sibi vult Paulus, aut istud. Nemo ob adolescentiam te spernat. Donec enim congruentem vitam exhibueris, nemo te ob ætatem contemnet; imo potius quisque mirabitur. Ideo subjungit : « Sed exemplum esto fidelium in » verbo, in conversatione, in fide, in castitate : » in omnibus te ipsum præbens bonorum operum formam. Id est, exemplum vitæ esto, quasi imago proposita, quasi Lex vivens, quasi norma et exemplar bene vivendi. Doctorem enim talem esse oportet. In sermone, ut facile loquatur; in conversatione, in charitate, in fide, in castitate integra, in temperantia. « Dum venio, attende lectioni, » exhortationi, doctrinæ. » Timotheum jubet attendere lectioni. Audiamus omnes et instituamur ut ne divinarum Scripturarum meditationem negligamus. Ecce rursum, donec veniam, ait : Vide quomodo ipsum consolatur? Verisimile enim illum orbatum id quærere. Donec veniam, inquit, attende lectioni divinarum Scripturarum, exhortationi mutuæ et doctrinæ ad omnes. « Noli negligere gra- » tiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam. » Doctrinam hic vocat prophetiam. « Cum impositione ma- » nuum presbyterii. » Non de presbyteris hic loquitur, sed de episcopis. Neque enim presbyteri episcopum ordinabant. « Hæc meditare, in his esto[1]. » Vide quomodo sæpe illum

[1] I Tim. IV, 15.

de iisdem commoneat, ut ostendat hæc maxime omnium doctori esse curanda. « Attende tibi, inquit, et doctrinæ: » insta in illis; » hoc est, attende tibi ipsi, et cæteros doce. « Hoc enim faciens et te ipsum salvum facies, et eos qui » te audiunt [1]. » Bene dixit, « Et te ipsum. » Nam qui doctrinæ innutritus est, sermonibus ipse primus utilitatem decerpit: dum enim alios admonet, se ipsum compungit. Neque enim Timotheo hæc dicta sunt, sed omnibus. Quod si ei qui mortuos suscitabat hæc monita dat, quid nos dicemus? Sed et Christus de doctoribus hæc subindicat dicens: « Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, » qui profert de thesauro suo nova et vetera [2]. » Ac rursum beatus Paulus de eadem re monens dicit: « Ut per patien- » tiam et consolationem Scripturarum spem habeamus [3]. » Ipseque maxime omnium hoc executus est, ad pedes Gamalielis paterna lege instructus; ita ut postea ipse verisimiliter lectioni attentus fuerit. Qui enim alios ad hoc hortatur, se priorem concitaverit. Vides-ne illum frequenter Prophetarum testimoniis uti, atque illa scrutari? Itane cum Paulus lectioni attendat; neque enim modica utilitas ex Scripturis decerpi potest; nos negligenter agemus et perfunctorie audiemus? Et quo non supplicio digni fuerimus? « Ut profectus tuus, inquit, manifestus sit in om- » nibus. »

II. Vides-ne ut eum vellet etiam in hoc esse magnum et mirabilem? Ideo ita dixit, ostendens aliquid adhuc ei defuisse. Quid illud est, ut profectus tuus manifestus sit in omnibus? Non in vita solum, inquit, verumetiam in verbo doctrinæ. « Seniorem ne increpaveris [4]. » Num de presbyteri dignitate hic loquitur? Certe non puto; sed de quocumque seniore. Quid ergo si opus habeat correctione? Ne increpaveris, inquit, sed ac si patrem adires peccan-

[1] 1 Tim. IV, 16. — [2] Matth. XIII, 52. — [3] Rom. XV, 4. — [4] 1 Tim. V, 1.

tem, sic et illum alloquere. « Anus ut matres, juvenes ut » fratres, juvenculas ut sorores, in omni castitate[1]. » Ex ipsa rei natura id molestum est, nempe redargui, maxime quando de seniore agitur; si autem de juniore, triplex est temeritatis modus : id vero solatur ex modo et ex lenitate. Potest enim quis sine molestia redarguere, si velit hac in re sese exercere : multa enim opus est prudentia. Fieri tamen potest. « Juniores ut fratres, » inquit. Cur autem sic hortatur hoc loco? Ætatis rursus audaciam subindicans. Oportet igitur hic etiam monita mansuetudine lenire. « Juvenculas, inquit, ut sorores; » et addidit, « In omni » castitate. » Ne mihi, inquit, coitus peccatum dixeris, sed ne suspicionem quidem dederis. Quia enim colloquia cum adolescentulis suspicionem difficile fugiunt, et oportet episcopum etiam illas alloqui; ideo addidit, « Cum omni » castitate, » ostendens cum omni castitate oportere cum illis colloquia miscere. Quid, quæso, dicis? Timotheo hæc imperas? Etiam, inquit : per illum enim toti orbi loquor. Si autem Timotheo hæc præcipit, cogitent alii omnes qualem esse oporteat episcopum, ut nullum suspicioni det locum, neque umbram occasionis iis qui calumniari velint. « Viduas honora, quæ vere viduæ sunt[2]. » Cur nihil de virginitate disserit, nec dicit, « Virgines honora[3]. » Quia, ut mihi videtur, tunc virgines non erant, vel ex virginitate exciderant. « Jam enim, inquit, quædam retro » conversæ sunt post Satanam. Viduas honora, quæ vere » viduæ sunt, » inquit. Ergo fieri potest non habere quidem virum nec viduam tamen esse. Sicut enim virgo non ideo est virgo, quod non connubio juncta sit; sed multa alia habeat oportet, quod sit inculpata, quod assidua sit; ita et viduam non viri decessus tantum facit; sed patientia cum continentia; et omnis consortii privatio. Has viduas

[1] 1 Tim. v, 2. — [2] Ibid. 3. — [3] Id. 1, 15.

honorare præcipit et jure merito; multo enim dignæ sunt honore, cum solæ sint, et viros non habeant, qui sibi patrocinentur. Ea res videtur esse probro, et pravæ opinionis apud multos. Ideo vult Paulus illas a sacerdote multum honorari : nec ideo tantum, sed quia vidua honore digna est. « Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, discat » primum domum suam regere, et mutuam vicem reddere » parentibus[1]. » Vide prudentiam Pauli, quomodo sæpe humanis rationibus moneat. Non enim hic magnum vel sublime quidpiam posuit; sed quod intellectu facile sit; et mutuam vicem, inquit, reddere parentibus. Quomodo? pro educatione, et incremento; verbi gratia, multam tui curam habuerunt; decesserunt postea : non potuisti ipsis vicem reddere. Neque enim illos genuisti, vel educasti; illam vicem redde nepotibus, per filios quod debes repende. « Discant, inquit, primum domui suæ cum pietate præ- » esse. » Hic recte facta simplicius memorat : deinde ut magis excitet, subjunxit : « Hoc enim acceptum est coram » Deo. » Quia autem dixerat, quæ vere viduæ sunt, jam dicit quænam sit illa vere vidua. « Quæ autem vere vidua » est et desolata, sperat in Deum, et instat in obsecratio- » nibus et orationibus nocte et die. Quæ autem in deliciis » est, vivens mortua est[2]. » Si qua, inquit, sæcularem non resumpserit vitam in viduitate, hæc vere vidua est: quæ in Deum sperat ut oportet, quæ instat orationibus et perseverat nocte et die, hæc vidua est. Distinguitur autem ab ea, quæ filios habet, nec vidua est; hanc enim etiam laudat, si filios ut convenit educet; sed de illa agit, quæ filios non habet et sola relinquitur. Deinde consolatur illam, quod filios non habeat, dicens hoc esse quod vere viduam reddat, quando non viri tantum, sed etiam filiorum solatio destituta fuerit : habet enim Deum vice omnium. Ne-

[1] 1 Tim. v, 4. — [2] Ibid. 5, 6.

que enim ideo inferior est quod non habeat filios; sed hæc consolatio filiorum locum supplet. Hoc autem vult significare. Ne moleste feras, si audias, oportet filios educare, ut quæ filios non habeas, ac si ideo minorem teneas dignitatem. Vere vidua es : « Quæ autem in deliciis est, vi- » vens mortua est. »

III. Quia enim multæ filios habentes viduitatem eligunt, non ut sæcularis vitæ occasiones amputent, sed ut illis magis se dedant, ac cum majori auctoritate omnia faciant, et mundanas cupiditates magis sequantur; ideo ait : « Quæ » autem in deliciis est, vivens mortua est. » Quid dicis? Vidua mulier non debet in deliciis esse? Non, inquit. Si itaque ætas et natura infirmior, non modo non opus habent deliciis, sed etiam eæ mortem præmaturent, etiamque mortem æternam, quid dixerint viri in deliciis versantes? Et merito ait : « Quæ autem in deliciis est, vivens mortua » est. » Sed ut id discas, videamus quid sit vivorum opus, et quid mortuorum, et ubi hanc statuere debeamus. Viventes quæ spectant ad futuram vitam, quæ vere vita est, curant. Quidnam vero sit futura vita, circa quam omnem omni tempore ollicitudinem nos impendere convenit, audi Christum dicentem : « Venite, hæreditate accipite præparatum » vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et de- » distis mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi bibere[1]. » Viventes non eo solum a mortuis differunt, quod solem videant et aërem spirent; non hoc dicimus, sed quod bonum quid faciant : nam si hoc non præstent, nihil sunt mortuis meliores. Et ut hoc discas, audi quomodo possit fieri, ut qui mortuus est vivat : « Deus, inquit, non mor- » tuorum, sed vivorum est[2]. » Sed hoc, inquit, ænigma est. Igitur utrumque solvamus. Mortuus est quis viventium, cum in deliciis ageret. Quomodo? Ventri solummodo

[1] Matth. xxv, 34. — [2] Id. xxii, 32.

vivit : aliis autem sensibus non utitur. Neque enim videt quæ videnda sunt, non audit quæ audienda, non loquitur quæ loqui oporteret, neque viventium opera edit. Sed sicut ille in lecto extensus, clausis oculis, nihil omnino sentit; ita et hic de quo loquimur; imo multo deterius. Ille namque neque bona, neque mala sensu percipit; hic vero mala tantum sentit; quantum ad bona autem jacenti similis est et immotus : atque ita mortuus et ille est. Nihil movent illum ea quæ ad futuram vitam spectant; sed ac si in cuniculum quemdam obscurum et tenebrosum, et in antrum immunditia omni plenum, in sinu suo receptos deducens ebrietas, in tenebris semper detinet, velut mortuos. Cum enim totum tempus in prandiis et temulentia insumpserit, annon in tenebris est? annon mortuus est? Et ne matutinis quidem horis, cum jejunus esse videtur, vere jejunus est, tum quod vespertinum vinum nondum absumpserit ac digesserit, tum quod futuri desiderio teneatur, et quod in matutino et meridie semper in comessationibus degat, et totam noctem et matutini plurimam Partem in profundo somno egerit. Hunccine, quæso, cum viventibus numerabimus? Quis porro describserit tempestatem illam quæ a voluptate excitatur, tum in animam, tum in corpora influentem? Quemadmodum enim frequens nubium densitas non sinit radium solis effulgere; sic voluptatis et vini vapores, cerebrum quasi scopulum impetentes, densamque illic nubem sistentes, rationalem vim non sinunt ultra pergere, in caligine multa ebrium detinentes. Quantam tunc putas esse intus tempestatem, in eo qui talia patitur? quantum tumultum? Quemadmodum enim cum inundatio accidit, et aqua officinarum atria superat; eos qui intus sunt turbatos conspicimus, cados, amphoras, spongias et alia multa adhibere et excogitare, ut illam exhauriant, ne fundamenta commoveat, et vasa

omnia inutilia reddat; ita et cum anima voluptate nimia redundat, intus ratiocinia turbantur : et cum non possint id quod congestum est evacuare, cumque aliud rursum ingeratur, ingens excitatur tempestas. Ne mihi respicias in vultum lætum et hilarem, sed quæ intus sunt scrutare, et videbis illa multo mœrore plena : ac si liceret eductam inde animam corporeis oculis conspicere, videres deliciantis animam demissam, mœstam, tristem, attenuatam. Quanto magis enim corpus impinguatur, tanto magis anima attenuatur et infirmior efficitur; et quanto magis illud fovetur, tanto magis illa obruitur et sepelitur. Et sicut in oculorum pupilla, si exterius impositæ tuniculæ sint densiores, non potest cernendi vis penetrare et conspicere, radio a densitate depulso, et hinc sæpe tenebræ oriuntur; ita cum corpus frequentius incrassatur, multa densitate circumcluditur. At mortui, inquies, corrumpuntur et putrescunt, multaque sanies inde fluit, ita in deliciante observes; fluxus, phlegma, mucorem, singultus, vomitus, eructationes : cætera enim, quæ turpia sunt, prætermitto. Tanta quippe est voluptatis tyrannis, ut ea sustinere cogat, quæ dicere non audemus.

IV. Etiamnum interrogas, quomodo corpus undique diffluat? Verum comedit et bibit. At non est hoc humanæ vitæ signum, quandoquidem bruta comedunt et bibunt. Cum ergo anima mortua jaceat, quænam cibi et potus utilitas? Ut enim corpore jacente, nihil juvat florida vestis, qua amicitur, sic nec corpus floridis amictum anima mortua juvat. Cum enim semper de coquis, de mensariis, de pistoribus verba faciat, ac nihil pium loquatur, annon mortua est? Quid sit homo videamus. Externi dicunt esse animal rationale, mortale, rationis ac scientiæ capax. Nos autem non ab illis definitionem mutuemur; sed unde? A divina Scriptura. Ubinam ergo Scriptura definitionem

hominis posuit? Audi dicentem : « Erat homo justus, ve-» rax, pius, abstinens ab omni re mala[1] : » hoc est, homo. Alius iterum dicit : « Magnum quiddam homo et pretiosus » vir misericors. » Eos vero qui tales non sunt, etsi mentis participes, quantumvis disciplinis instructos, non solet Scriptura homines appellare ; sed canes, equos, viperas, serpentes, vulpes, lupos, et si quid in feris vilius sit. Si igitur hoc est homo, qui deliciis affluit homo non est. Quomodo enim fuerit, qui nihil horum curat? Non enim possunt simul deliciæ cum sobrietate concurrere. Hæc enim se mutuo destruunt. Hoc etiam exteri dicunt : quod venter pinguis mentem subtilem non gignat. Solet etiam Scriptura homines inanimes dicere : « Non permanebit spi-» ritus meus in his hominibus, eo quod carnes sint[2]. » At-qui animam habebant : sed quia mortuam illam circumferebant, carnes ipsos vocabat. Ut enim de virtute præditis, licet corpus habeant, dicimus tamen, totus ille anima est, totus spiritus est; sic contrarium proferimus de iis qui tales non sunt. Sic et Paulus dicebat : « Vos non estis in » carne[3], » quia carnis opera non efficiebant. Sic et deliciis incumbentes non sunt in anima, nec in spiritu. « Quæ » autem in deliciis est, vivens mortua est, inquit. » Audite quæ tempus omne in comessationibus et ebrietatibus absumitis, quæ pauperes fame tabescentes et morientes despicitis, cum vos perpetuo in voluptate moriamini. Duas quippe mortes perpetratis, eorum qui affliguntur et vestram quoque; utramque quia modum nullum servatis. Si autem redundantiam vestram illorum indigentiæ miscere-tis, vitas duas conservaretis. Cur ventrem tuum satietate distendis? cur ventrem pauperis attenuas indigentia? Hunc ultra modum impinguas : illum ultra mensuram extenuas? Cogita quid sint cibi, in quæ mutentur, quid efficiantur.

[1] Job. I, 2. — [2] Gen. VI, 3. — [3] Rom. VIII, 9.

Annon hæc vel audiens indignaris? Cur ergo studes illa semper accumulare? Nihil aliud est illud deliciarum additamentum, quam stercorum incrementum. Habet enim natura mensuram, et quod superabundat jam alimentum non est, sed pernicies, et stercus abundantius. Nutri corpus, ne eneces. Ideo alimentum vocatur, non ut perdamus corpus, sed ut alamus. Ideo, ut puto, alimentum ad hoc secernitur, ut ne deliciarum simus amatores. Nisi illud ita se haberet, nec deliciæ inutiles essent; nec corpori nocerent, nunquam cessaremus nos invicem devorare. Nam si quantum vellemus venter exciperet, digereret, et corpori mitteret, innumera videres bella et pugnas. Si enim nunc, cum alia in stercus secernuntur, alia in sanguinem et phlegma inutile et adulterinum, deliciis tamen incumbimus, et sæpe opes integras in mensa una consumimus; nisi talis esset deliciarum finis, quid non faceremus? Majori nos fœtore replemus : cum magis deliciamur, corpore undique instar utri defluente. Eructat sic quispiam, ut etiam vicinorum cerebrum hinc lædatur. Vapores undique torti ex corpore emittuntur, quasi ex fornace, ardore intus putrescente. Quod si ii qui foris sunt ita indignantur, quid putas pati cerebrum intus, dum frequenter his vaporibus quatitur? quid ferventis sanguinis rivos, qui intercluditur? quid vasa illa, jecur et lien? quid illi sulci stercoris? Et quod gravius est, illis stercoris sulcis prospicimus, ut ne obstruantur, et ne stercora sursum mittant: atque ad hoc nihil non agimus contis impellentes, ac ligonibus trahentes. Latrinas autem ventris nostri non expurgamus, sed obstruimus et oppilamus : et stercore ad superna ascendente, ubi rex ipse sedet, cerebrum dico, nos nihil curamus. Ideo non quasi regem habeamus ornatum ita omnia agimus, sed ac si canem immundum haberemus. Ideo Deus procul illa membra posuit, ut nihil ex ipsis per-

niciei accipiat. At nos non sinimus, sed omnia immoderato usu corrumpimus. Quid vero quis dixerit de aliis malis? Obstrue canales latrinarum, et pestem videbis protinus grassari. Quod si fœtor ille extrinsecus invadens, pestem parit : is qui intrinsecus est, et undique obstructus angustia corporis, nec habens unde erumpat, annon morbos pariet innumeros et corpori et animæ? Quodque gravius est, adversus Deum multi indignantur : quid hoc est; dicentes, stercus gestare nobis lege statuit : ipsi vero stercus augent. Propterea Deus rem sic statuit, ut sic a deliciis arceret, ut suaderet ne sæcularibus nimis hæreremus. Tu vero ne sic quidem vis a deliciis temperare, sed ad fauces usque, et usque ad mensæ tempus; imo ne quidem tandiu manet voluptas, et deliciando perseveras. Annon statim atque linguam et fauces præteriit, voluptas omnis extincta est? Sensus enim in gustu est, et postea nihil; sed multa molestia, aut stomacho non officio fungente, aut cum multa difficultate id præstante. Jure ergo dixit : « Quæ in » deliciis est, vivens mortua est. » Nihil enim vel audire vel loqui potest anima quæ in deliciis est : mollis efficitur, ignava, imbecilla, illiberalis, timida, ferocia, adulatione, et ignorantia plena, indignatione, segnitie, malis omnibus referta, contra vero bonis omnibus destituta. Ideo ait : « Et » hoc præcipe ut irreprehensibiles sint[1]. » Vides-ne rem esse lege præceptam? Id non arbitrio relinquit : præcipe, ait, ut non in deliciis versentur, quasi hoc vitium esse in confesso sit; ita ut non liceat in deliciis versanti mysteriis participare. Et hoc præcipe, inquit, ut irreprehensibiles sint. Vides-ne rem in peccatorum numero censeri? Nam quod arbitrio cujusque relinquitur, etiamsi non fiat, non impedit quominus quis irreprehensibilis sit. Itaque nos etiam Paulo obtemperantes præcipiamus ut viduæ, quæ

[1] 1 Tim. v, 7.

deliciis student, ex viduarum catalogo deleantur. Nam si miles qui lavacris, theatris, ac negotiationibus dat operam, velut desertor militiæ damnatur; multo magis id de viduis statuatur. Ne ergo hic requiem quæramus, ut illic eam inveniamus : ne hic deliciis operam demus, ut illic veras et germanas delicias assequamur, quæ nihil mali pariant, et innumera bona afferant, quæ utinam nos omnes assequamur in Christo Jesu, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIV.

CAPUT V.

Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior[1].

I. Multi putant virtutem suam ad salutem sibi satis esse, et si vitam suam recte disponant, nihil sibi ad salutem deesse. Ii vero falluntur. Et hoc quidem ostendit ille qui talentum unum suffoderat. Neque enim illud imminutum obtulit, sed totum et quale depositum sibi fuerat. Id ostendit quoque beatus Paulus dicens : « Si quis autem suo» rum curam non habet. » Curam hic omnimodam dicit secundum animam et secundum corpus : nam etiam hæc, cura et providentia est. Si quis autem suorum, maximeque propriorum, id est, genere ad se pertinentium, curam non habet, est infideli deterior. Quod etiam dicit Esaïas Prophetarum coryphæus : « Domesticos seminis tui non

[1] 1 Tim. v, 8.

» despicies[1]. » Qui enim genere propinquos et cognatione despiciat, quomodo erit erga alios benevolus? Nonne vanam gloriam id omnes esse dicent, si alios bonis afficiens, suos despiciat, neque illis parcat? Quid porro si alios instuat, hos in errore versantes despiciat, licet facilius et æquius possit his advigilare? Id plane constat. Non enim dicturæ sunt gentes : Num humani sunt Christiani, qui suos despiciunt? « Et est, inquit, infideli deterior. » Quare? Quia infidelis, etiamsi alienos, suos tamen non despicit. Hoc autem vult significare : et divinam et naturalem legem violat, qui suos negligit. Si autem qui domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior, qui domesticos etiam injuste lædit, quo loco ponetur? ubi constituetur? Quomodo autem fidem negavit? « Deum, » inquit, se nosse confitentur, factis autem negant[2]. » Quid vero præcepit is qui Deus esse creditur? Domesticos seminis non despicere. Quomodo autem credat is qui Deum negat? Id cogitemus quotquot pecuniis parcentes, domesticos contemnimus. Idcirco Deus cognationis vincula excogitavit, ut plurimas haberemus nobis mutuo bene faciendi occasiones. Quando igitur tu neque id facis quod infidelis facit, nonne fidem negasti? Ergo non sola fidei confessione fides exhibetur, nisi digna opera compareant. Possuntque singuli credere et non credere. Postquam enim de deliciis verba fecit, non solum ideo periit, inquit, quod in deliciis versetur; sed etiam quod domesticos despicere cogatur. Jure ita loquitur. Nam quæ ventri vivit, per hoc periit, et fidem negavit. Quomodo autem est infideli deterior? Quia non par res est domesticum, et alienum aspernari : quomodo enim? Sed major est culpa, notum, quam ignotum, amicum, quam non amicum, aspernari. « Vidua eligatur non minus sexaginta annorum,

[1] Isaï. LVIII, 7. — [2] Tit. I, 16.

» quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimo-» nium habens[1].» Dixerat, « Discant primum domum suam » bene regere, et vices parentibus reddere[2] ; » dixerat, « Quæ in deliciis est, vivens mortua est ; » dixerat quod si domesticorum curam non habeat, sit infideli deterior; dixerat quod si hæc non habeat, indigna sit catalogo viduarum : hic demum dicit, quid illam habere oporteat. Quid ergo ? num ex annorum numero de illa judicabimus ? Et quid hoc meriti habet ? Neque enim hoc illa effecit quod sit sexaginta annorum. Non ab ætate tantum, inquit ; ita ut si etiam illam ætatem supergrediatur, neque opera habeat, ne eligatur. Cur autem ætatem accurate designet, causam ille postea affert, non a se ipso, sed ab ipsis viduis inductam. Interim vero sequentia audiamus. « In operibus bonis, inquit, testimonium habens. » Qualibus operibus ? « Si filios educavit. » Non parvum id opus est filios educare. Filios autem educare, non est solum nutrire, sed ut par est id facere; sicut superius dixit: « Si parmanserint in fide, in dilectione, in sanctifica-» tione[3]. » Vides-ne quomodo ubique beneficia domesticis collata alienis præponat ? Primo namque dixit, si filios educavit ; deinde, « Si hospitio recepit, si sanctorum pe-» des lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si » omne opus bonum subsecuta est. » Quid vero si pauper illa sit ? Ne sic quidem abstinere potuit a filiis educandis, ab hospitibus suscipiendis, a tribulationem patientibus fovendis. Neque est illa pauperior ea quæ duos obolos injecit. Etiamsi pauper sit, domum habet, non enim sub dio manet. « Si sanctorum pedes lavit, inquit. » Nihil hic impensæ est. « Si omne opus bonum subsecuta est. » De quo præcepto hic agit ? Corporale ministerium præcipit.

[1] 1 Tim. v, 9, 10. — [2] Tit. III, 4. — [3] 1 Tim. II, 15.

Nam ad ministerium maxime idoneæ sunt mulieres, ad lectum sternendum, quietem curandam.

II. Papæ! quantam accurationem a vidua postulat! tantam fere, quantam in episcopo desiderat. Illud enim, si omne opus bonum subsecuta est, hoc indicat. Si illa hoc exequi non potuit, particeps tamen fuit, ministravit, delicias abstulit; providentiam et curam domus vult habere, et orationibus semper incumbere : talis erat Anna. Vide quantam diligentiam postulet a vidua, majorem quam a virginibus. Etiamsi ab illis quoque magnam expetat accurationem, et summam virtutem. Cum enim dicit, quod honestum est et quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi, in summa virtutem omnem fere complectitur. Vides-ne non satis esse si vidua secundas non contrahat nuptias, sed multis aliis opus esse? Cur enim, quæso, hortatur ut secundas non contrahat nuptias? An quod rem improbaret? Nequaquam hoc hæreticorum est; sed quod vellet eam postea spiritualibus incumbere, et ad virtutem se conferre : neque enim immundum est connubium, sed occupationibus plenum. Nam cum dicit, ut vacent, non ait, ut purgentur. Multas enim revera occupationes connubium affert. Si ergo ideo non nuptias contrahis, ut timori Dei incumbas, neque tamen incumbis, nihil tibi hinc utilitatis. Ut obsequium præstes hospitibus et sanctis. Si igitur hæc non feceris, a matrimonio quasi illud damnans abstinuisti. Sic etiam virgo, quæ non vere crucifixa est nuptias repudiasse videbitur, quasi execrandas et impuras. Vides-ne quod hospitalitatem dicat, non bonum affectum tantum, sed diligentem, et cum hilaritate et alacritate factam, ita ut rem suscipiat ac si ipsum Christum exciperet? Non enim vult hoc ministerium ancillis committi, sed ipsas illud præstare. « Nam si ego, inquit, magister lavi pedes

» vestros, multo magis vos debetis alter alterius pedes la-» vare[1]. » Quantumvis enim fueris opulenta, in quantavis dignitate fueris, et in generis nobilitate altum sapias, non tantum intervallum erit, quantum inter Deum et discipulos. Si hospitem ut Christum excipias, nihil est quod erubescas, imo potius de re illa gloriare. Si vero non ut Christum excipis ne excipias omnino. Nam ait, « Qui vos » suscipit, me suscipit[2]. » Si non ita suscipias, mercedem non habebis. Abraham viatores homines, ut ipse putabat, suscepit : nec ad excipiendos domesticis omnia facienda commisit; sed majorem ministerii partem ipse suscepit, et uxori farinam miscere imperavit, etsi trecentos decem et octo vernaculos habebat, inter quos ancillas fuisse verisimile est. Sed ipse mercedem cum uxore habere cupiebat, non solum expensæ, sed etiam ministerii. Ita oportet hospitalitatem exhibere, per se omnia faciendo, ut nos sanctificemur, ut manus nostræ benedicantur. Etiamsi pauperi dederis, ne dedigneris per te dare; non enim pauperi das, sed Christo. Quis autem ita miser est, ut non dignetur manum porrigere Christo ? Hæc est vere hospitalitas, hoc est propter Deum facere. Quod si cum fastu imperes, etiamsi primas hospiti concedas; non est hoc hospitalitas, neque propter Deum ita agitur. Multo hospes ministerio opus habet, multa adhortatione; vix etiam sic poterit non erubescere; ita enim se res habet : ita ut qui bene excipitur, pudore afficiatur. Ministerii exuperantia pudorem tollere oportet, ac verbis simulque re ipsa ostendere, ipsum magis beneficium accipere, quam dare. Ita res ex hilari voluntate longe gratior efficitur. Sicut enim qui se putat damno affici, totum perdit; et qui se putat beneficium tribuere, omnia perdit : sic qui se bene excipi existimat, amplius recipit, « Hilarem enim

[1] Joan. III, 14. — [2] Matth. X, 40.

» datorem diligit Deus [1]. » Itaque magis gratiam habes pauperi quod accipiat. Nam si pauperes non essent, peccatorum sarcinam difficile poneres. Sunt illi vulnerum tuorum medici, eorum manus medicamenta tibi præbent. Non ita medicus manum porrigens et medicamenta dans, medicinam exercet, ut pauper manum porrigens, et a te accipiens, mala tua aufert. Dedisti argentum, egressa sunt cum illo peccata. Hujusmodi sunt et sacerdotes. « Peccata, inquit, populi mei comedunt [2]. » Itaque majora accipis, quam das; beneficium magis accipis, quam confers. Deo fœneraris, non hominibus, divitias auges, non minuis; minuis autem si non minores reddas, si non dederis. « Si hospitio suscepit, inquit, si sanctorum pedes » lavit. » Quorumnam? eorum qui in ærumniis versantur, non simpliciter sanctorum. Potest enim fieri ut sancti multo ab omnibus obsequio foveantur. Ne hos prosequaris qui in copia rerum sunt; sed eos qui in ærumnis, qui ignoti sunt. « Qui fecerit, inquit, uni ex his minimis, » mihi fecit [3]. »

III. Ne des præsulibus Ecclesiæ ut distribuant; tu ipsa distribue; ut non impensæ solum, sed etiam ministerii mercedem habeas. Propriis manibus largire : tu sulcum sere : non est hic aratro opus, neque boves jungendi, neque tempus expectandum, neque terra sulcanda, neque cum frigore certandum. Hoc semen tota hujusmodi sollicitudine vacuum est. In cœlum namque semina jacis, ubi non frigus, non hiems, non aliud quidpiam hujusmodi est. In animas semina jacis, ubi nemo quod seritur aufert, sed firmissime retinetur, ac cum magna cura et diligentia. Tu semina. Cur te ipsum mercede privas? Magna merces est posse etiam aliena dispensare. Non danti solum merces tribuitur, sed etiam ei, quæ data sunt, recte dispensanti.

[1] 1 Cor. IX, 3. — [2] Osee. IV, 8. — [3] Matth. XXV, 45.

Cur tu mercedem non accipis? Quod enim hujus etiam rei merces sit audi : « Constituerunt, inquit, apostoli Stepha- » num ad ministerium viduarum[1]. » Sis tu dispensator bonorum tuorum. Ipsa te benignitas ordinat et Dei timor. Illud vana gloria vacuum est, illud animas recreat, manus sanctificat, inflatum animum dejicit, philosophiam docet, alacriorem facit, hoc tibi benedictiones conciliat. Recedit caput tuum plenum benedictionibus viduarum. Studiosior esto in orationibus. Sanctos viros inquire, qui vere sancti sunt, qui in solitudinibus sedent, qui mendicare non possunt, qui Deum semper meditantur. Longum iter suscipe, per te ipsum eroga. Multum enim, si dederis, emolumenti consequeris. Vides tabernaculum et diversorium? vides desertum ? vides solitudinem ? Sæpe ad pecunias dandum profectus, dedisti animam totam, detentus fuisti, et cum alio captivus effectus es, ac mundo peregrinus evasisti. Magna res est pauperes videre. « Melius est, in- » quit, ingredi in domum luctus, quam in domum risus[2]. » Hic enim animus intumescit. Nam si tu similiter deliciis te dedere possis, habes incitamentum ; si non possis, mœrore afficeris. In domo autem luctus nihil hujusmodi ; sed si absint deliciæ, non doles, si adsint, te ipsum reprimis. Vere domus luctus sunt monasteria, ubi cilicium et cinis, ubi solitudo, ubi nullus risus, nec sæcularium rerum tumultus, ubi jejunium, ubi humi cubatio, ubi pura sunt omnia, a nidore, a sanguine, a turbis, a tumultu, a perturbationibus. Portus est tranquillus. Ibi ceu luminaria sunt, e sublimi procul adventantibus lucentia : illi in portu sedentes, ad tranquillitatem suam omnes attrahunt, nec sinunt eos qui se respiciunt naufragia pati, nec permittunt eos in tenebris degere. Illos adi, amice excipe, accede, sacros pedes tange : multo enim honorabilius est illorum

[1] Act. VI, 5. — [2] Eccle. VII, 3.

tangere pedes, quam aliorum capita. Dic enim mihi : Si statuarum pedes quidam tangunt, quia formam referunt regiam, tu ejus, qui Christum in se habet, pedes non tanges, ut salvus fias? Sancti sunt pedes illi, etiamsi viles. Profanorum autem ne caput quidem venerandum est. Pedes sanctorum magna præstare possunt. Quapropter puniunt etiam cum pulverem excutiunt. Cum apud nos sancti quidam sunt, non veremur ea ipsa facere. Sancti vero sunt omnes qui fidem vitamque rectam servant. Etiamsi signa non faciant, etiamsi dæmonas non pellant, sancti sunt. Perge ad sanctorum tabernacula; quasi a terra in cœlum, ita licet ad monasterium sancti viri confugere. Non vides illic ea quæ domi, omnino purus est ille chorus. Silentium ibi quiesque multa, illic nec meum nec tuum est. Si istic uno die vel biduo manseris, tunc majorem senties voluptatem. Dies advenit, imo ante diem gallus cantavit. Neque istic ut domi res se habet, ubi domestici stertunt, januæ clausæ sunt, omnes mortuis similes dormiunt, mulio tintinnabula quatit. Nihil ibi simile : sed simul omnes cum pietate somnum deponentes surgunt, præsule illos concitante, stantque sacrum constituentes chorum, manusque statim extendentes, sacros hymnos canunt. Neque enim perinde atque nos, multis horis opus habent ad excutiendum somnum et soporem. Nos enim simul atque surreximus, sedemus expandentes membra, ad consuetum usum pergimus, hinc faciem et manus lavamus : postea calceos et vestimenta accipimus, multumque temporis insumitur.

IV. Illic nihil simile. Nemo famulum vocat, quisque sibi sufficit, non opus habet vestimentis multis, nec alio qui somnum excutiat. Sed statim atque oculos aperuit, ob sobrietatem ei similis videtur, qui multo tempore vigilavit. Quando enim cor non cibis aggravatum et depres-

sum est, non multo opus habet tempore ad expergiscendum, sed statim evigilat. Manus semper puræ sunt, quia somnus recte ordinatur. Nemo stertentes vel flantes illic audit, neque per somnum motitantem se quempiam videt, vel nudatum; sed illi decentius quam ii qui vigilant, dormiunt. Hoc autem totum ex animi disciplina oritur. Vere sancti illi sunt et in hominibus Angeli. Nec mireris hæc audiens. Magnus enim Dei timor non sinit eos in profundum somnum incidere, sed quasi in superficie quiescunt. Cum porro talis sit somnus, talia esse somnia, tales phantasias necesse est, non autem portentosa. Verum, ut dixi, gallus cantavit, et statim veniens præsul et pede jacentem pulsans, omnes excitat. Neque enim nudos istic dormire fas est. Dehinc postquam surrexere, stant hymnos canentes propheticos, cum multo suavi concentu et melodia. Non cithara, non fistulæ, non instrumentum aliud musicum talem emittit sonum, qualem istic audire est in profunda quiete et in solitudine canentibus sanctis illis. Hæc porro cantica utilia sunt et opportuna, atque amore Dei plena. « In noctibus, inquit, extollite manus vestras ad » Deum. » Et rursus : « Ex nocte vigilat spiritus meus ad » te, Deus, quia lux præcepta tua sunt in terra[1]. » Cantica quoque Davidica, multos lacrymarum fontes moventia, cum canit dicens : « Laboravi in gemitu meo, lavabo » per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum » meum rigabo ; » et rursum, « Quia cinerem tanquam pa» nem manducabam; » et rursus, « Quid est homo quod » memor es ejus? Homo vanitati similis factus est. Et dies » mei sicut umbra declinaverunt; » et, « Ne timueris cum » dives factus fuerit homo, et cum multiplicata fuerit glo» ria domus ejus; » et iterum, « Qui habitare facit unius » moris in domo; » et, « Septies in die laudem dixi tibi su-

[1] Isaï. XXVI, 9.

» per judicia justitiæ tuæ; » iterumque, « Media noctesur-» gebam ad confitendum tibi super judicia justitiæ tuæ; » et, « Deus liberabit animam meam de manu inferi; » et, « Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, » quoniam tu mecum es; » et rursus, « Non timebo a ti-» more nocturno, a sagitta volante in die, a negotio » perambulante in tenebris, ab incursu et dæmonio me-» ridiano; » et rursus, « Æstimati sumus sicut oves oc-» cisionis[1]; » ardentem suam erga Deum charitatem ostendunt. Quando item cum Angelis canunt; nam et Angeli tunc canunt, « Laudate Dominum de cœlis, » dicentes; nobis oscitantibus, prurientibus, stertentibus, supinis jacentibus, et fraudes innumeras cogitantibus, quantum illud est ipsos in his totam noctem consumere? Paulo ante lucem demum quiescunt: et cum nos opera aggredimur, illi quietis tempus habent. Ubi vero dies illuxit, singuli nostrum alter alterum vocat, de impensis colloquia miscet. Si in forum se conferat; magistratum adit, tremit, timetque ne pœnæ repetantur; alius in scenam se confert, alius ad negotium suum. Illi vero postquam horas matutinas et hymnos compleverunt, ad lectionem Scripturarum se conferunt: sunt etiam qui libros scribere didicerunt. Singuli constitutum domicilium habentes, quiete semper agunt, nemine nugas proferente, nemine loquente. Deinde Tertiam, Sextam, Nonam, et vespertinas orationes persolvunt; et in quatuor partes totam diem dividentes, singulis in partibus psalmodia et hymnis Deum honorant; aliis omnibus prandentibus, ridentibus, ludentibus, ciboque nimis sese dirumpentibus, hi hymnis dant operam. Nullum fere mensæ et sensilibus rebus tempus deputatur.

[1] Psal. VI, 6. Id. CI, 10. Id. VIII, 5. Id. CXLIV, 5, et XLVIII, 17, et LXVII, 7, et CXVIII, 114, et CXVIII, 62, et XLVIII, 16, et XXII, 4, et XC, 5, et XLIII, 24, et CXLVIII, 2.

Rursus post prandium eadem exercitia resumunt post quam paulum somno se dederunt. At sæculares interdiu etiam dormiunt ; illi vero noctu vigilant. Vere filii lucis sunt. Deinde illi postquam magnam diei partem dormientes insumpsere, gravati prodeunt. Ili autem semper sobrii sunt, sine cibo ad vesperam usque persistentes, et hymnis operam dantes. Adveniente vespera, illi quidem ad lavacra et requiem properant; hi vero a laboribus quiescentes ad mensam accumbunt, non famulorum turbam concitantes, neque per domum discurrentes, neque tumultuantes, neque apponentes opsonia multa, odore fragrantia; sed alii panem solum cum sale, alii oleum apponunt. Alii vero, qui infirmiores sunt, herbas et legumina habent. Deinde postquam paululum sederunt, hymnisque totum concluserunt, singuli quiescunt in stratis, ad quietem, non ad delicias adornatis. Nullus istic principum timor habetur, nulla dominorum arrogantia, non servorum metus, non mulierum tumultus, non parvulorum turbæ, non arcularum multitudo, non vestium superfluarum depositio, non aurum, non argentum. Non istic custodiæ et præviæ aliæ custodiæ sunt, non penus, non aliquid simile. Sed plena omnia orationibus sunt, hymnis, spirituali fragrantia : nihil illic carnale. Furum incursiones non timent, nihil enim habent quod periculum subeat : non sunt pecuniæ; sed corpus solum et anima. Si hanc auferant, non damnum, sed lucrum intulerunt : « Mihi » enim vivere Christus est, inquit, et mori lucrum[1]. » Omnibus illi se vinculis solverunt. Vere « Vox exultationis in » tabernaculis justorum[2]. »

V. Non illic ululatus unquam auditur, non gemitus; his molestiis vacuum est tectum illud, talis clamoris expers. In illis moriuntur; neque enim corpore immortales

[1] Philip. I, 21. — [2] Psal. CXVII, 15.

sunt. At illi mortem, non mortem esse arbitrantur. Eos qui decesserunt cum hymnis efferunt : id vero non elationem illi vocant, sed « Propompam (7). » Si nuntiatum fuerit talem vel talem esse mortuum, magnum gaudium, magna voluptas adest; imovero nemo dicere ausit : Ille est mortuus; sed, ille est consummatus. Deinde gratiarum actiones, gloria multa, lætitia, precantibus singulis ut talem et ipsi habeant finem, et sic ex certamine exeant, ut finem laborum et agonum inveniant, Christumque videant. Si quis infirmetur; non hinc lacrymæ, non luctus : sed rursus preces emittuntur. Non medicorum manus, sed fides sæpe infirmum sanat. Si vero medicis sit opus, magna hic ostenditur philosophia, multa patientia : non adest uxor solutis crinibus, neque filii qui orbitatem nondum experti lamententur; non servi rogantes expirantem herum, sibi securitatem aliquam tribuat. Sed his omnibus libera anima, unum respicit solum, ut in extremo halitu Deo amica discedat. Si morbus accidat, non ab ingluvie, vel vinolentia gignitur : sed et ipsæ morborum causæ laude plenæ sunt non culpa, ut istæ. Nam vel ex vigiliis, vel ex jejuniorum frequentia pariuntur; vel quid simile morbos efficit; ideoque facile curantur. Satis enim est ad ægritudines depellendas, si temperent a labore nimio.

VI. Hic igitur mihi, inquies; si sanctorum pedes lavit in Ecclesia, an possint hic tales inveniri. Possunt certe, omnino possunt. Tantum peto, ne, quia illorum, monachorum nempe, vitam recensuimus, eos, qui in Ecclesiis sunt, despiciamus. Multi sæpe tales in mediis Ecclesiis sunt, sed latent. Non enim quia domos circumeunt, et in forum vadunt; nec quia præsunt, despiciendi sunt. Hoc etiam Deus præcepit. Nam ait : « Judicate pupillo, et defendite viduam[1]. » Multæ sunt virtutis viæ, sicut et margaritarum multa sunt discri-

[1] Isaï. I, 17.

mina, etsi omnes margaritæ vocantur. Sed alia quidem est splendens et undique rotunda; alia non tantam habet pulchritudinem, sed aliam. Quam illam? Sicut arte quadam coralium longam habet lineam, angulosque tornatos, aliumque colorem, alio jucundiorem, prasinum vero est omni virore jucundius; alius vero color sanguinis floridum colorem præ se fert; alius mare cæruleo colore superat, alius purpura est fulgidior : innumeraque alia inveniri possint, quæ varietate cum floribus concertant, vel quæ solis ipsius coloribus paria sint. Tales quoque sunt sancti. Alii quidem se ipsos exercent; alii ipsas etiam Ecclesias. Recte ergo dixit, « Si sanctorum pedes lavit, si tribulationem » patientibus subministravit. » Ut enim omnes ad imitationem concitaret, ita dixit. Et nos igitur ad eam rem accurramus, ut ibi gloriari possimus, quia sanctorum pedes lavimus. Si autem pedes eorum lavare oportet, multo magis illis manu pecunias erogare, et ut lateamus studere. « Nesciat, inquit, sinistra tua quid facit dextera tua[1]. » Cur mille adhibes testes? neque servus videat, si fieri potest, neque uxor. Multa sunt dolosi offendicula. Sæpe quæ nunquam impedimento fuit, tunc obsistet, vel ex vana gloria, vel alia de causa. Nam et Abraham, etiamsi mirabilem haberet uxorem, cum filium oblaturus esset, id ipsi occultavit, etsi quid eventurum esset ignorabat, cum omnino putaret se illum esse mactaturum. Quid ergo dixisset ex vulgo quispiam? Nonne dixisset, Quis est hic, qui talia patrat? Nonne illum summæ crudelitatis et feritatis accusasset? Non permissa est uxor filium videre, nec postremam ejus audire vocem, nec palpitantem aspicere, sed quasi captivum abduxit illum. At nihil horum cogitavit Justus ille, quasi amore ebrius. Nihil enim aliud respiciebat, quam ut jussum exequeretur : neque servus

[1] Matth. VI, 3.

illic erat, neque uxor : imovero neque ipse sciebat quid eventurum esset. Sic ille studebat victimam omni ex parte puram offerre, illamque nec lacrymis nec contradictione fœdare. Vide autem cum quanta mansuetudine Isaac interroget, et quid illi dicat : « Ecce ligna et ignis, ubi est » ovis? » Quid ergo pater? « Deus providebit sibi ovem in » holocaustum, fili[1]. » Hoc porro dicitur quasi prophetia, quod filium Deus sibi provisurus sit in holocaustum, atque ita tunc contigit. Cur id occultas, dic mihi, illi qui immolandus est? Sane, inquit, vereor ne deficiat, timeo ne indignus videatur. Vides-ne quomodo omnia cum magna accuratione fecerit? Ergo apposite dixit Scriptura : « Nes- » ciat sinistra tua quæ facit dextera tua[1]; » id est, etiamsi quempiam quasi proprium membrum habeamus, ne illi facile declaremus, nisi necessitas fuerit. Multa enim hinc gravia gignuntur : in vanam gloriam quis extollitur, impedimentum sæpe advenit. Quocirca nos ipsos si fieri potest lateamus, ut promissa bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre unaque Spiritu sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Gen. xxii, 7, 8.

HOMILIA XV.

CAPUT V.

Adolescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem otiosæ discunt circuire domos: non solum otiosæ, sed et nugaces et curiosæ, loquentes quæ non oportet. Volo ergo juniores viduas nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare Adversario maledicti gratia. Jam enim quædam conversæ sunt retro Satanam[1].

I. Postquam de viduis multa verba fecit Paulus, et tempus ipsis definivit dicens, « Vidua eligatur non minus sexa» ginta annorum, » et qualem esse debeat docuit dicendo, « Si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pe» des lavit; » rursus hic dicit, « Adolescentiores autem vi» duas devita; de virginibus, etsi majoris negotii res sit, nihil tale subindicat, et jure quidem. Quare? Quia id inter majora conscripserat, et quod a majori animo proficiscitur, hoc præmisit. Illud igitur, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit et similia, quasi convenientia apposuit, quia dixerat, « Quæ autem innupta est, cogitat » quæ Domini sunt [3]. » Quod si de ætate nihil disputat, ne mireris, illud enim ex hoc maxime patet. Alioquin vero illæ ex majori animo virginitatem elegerant. Ad hæc au-

[1] 1 Tim. v, 11-15. — [2] Ibid. 2. — [3] 1 Cor. vii, 4.

tem, jam aliquot lapsus contigerant, et ipsæ talis ferendæ legis occasionem dederant : illic vero nihil hujusmodi erat. Quod enim jam aliquæ lapsæ fuissent ex his verbis palam est : « Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere vo» lunt ; et rursus, Jam enim quædam conversæ sunt retro » Satanam. Adolescentulas autem viduas devita. Quare ? » Cum enim luxuriatæ fuerint a Christo, nubere volunt. » Quid est illud, cum luxuriatæ fuerint ? cum in lasciviam et in delicias lapsæ. Ac si viro cuipiam æqui amanti diceretur, Dimitte illam, alterius enim fuit. Ostendit autem illas viduitatem elegisse, non judicio utentes. Ergo vidua quoque Christo desponsatur in viduitate. Ego enim, inquit, protector viduarum et pater orphanorum. Ostendit illas viduitatem non recte eligere ; sed luxuriari, illud tamen tolerat : nam alibi ait : « Despondi enim vos uni viro, » virginem castam exhibere Christo. » Cum enim illi se devoverint, inquit, « Nubere volunt, habentes damnatio» nem, quia primam fidem irritam fecerunt. » Fidem pactum dicit, veritatem ; ac si diceret : Mentitæ sunt ei, despexerunt illum, pactum violarunt. « Simul autem otiosæ » discunt. » Non itaque viris tantum præcipit ut operentur, sed etiam mulieribus. Omnem enim malitiam docuit otiositas. Non huic tantum damnationi, inquit, sunt obnoxiæ ; sed et aliis peccatis. Si ergo circuire domos mulieri non convenit, multo minus virgini. « Non solum autem, in» quit, otiosæ discunt ; sed et nugaces et curiosæ, loquen» tes quæ non oportet. Volo igitur juniores viduas nubere, » filios procreare, matresfamilias esse. » Quid ergo contingit, cum viri cura abest, et Dei cura non continet ? Illæ certe otiosæ fiunt, loquaces, curiosæ. Qui enim sua non curat, res aliorum utique curabit ; sicut is qui de suis sollicitus est, res aliorum non curabit, nec eorum sollici-

[1] 2 Cor. xi, 2.

tus erit. « Loquentes quæ non oportet. » Nihil minus mulieri convenit, quam res aliorum curiose inquirere; nec solum mulieri, etiam viro. Impudentiæ enim et petulantiæ hoc signum est maximum. Volo igitur, quia et ipsæ volunt; volo et ego juniores viduas nubere, filios procreare, matresfamilias esse, domi residere. Longe enim melius est hæc quam illa facere. Oportebat igitur illa quæ Dei sunt curare, oportebat fidem servare. Quia vero hæc non fiunt, melius est illa fieri, quam ista. Neque enim sic Deus contemnitur, neque illæ talia discunt. A viduitate enim illa, nihil boni erit; ab his vero nuptiis, multa bona sequentur. Hinc ille supinus animus, illa negligentia illarum, converti poterit. Et cur, inquies, non dixit, Quia viduæ lapsæ sunt, multam illarum curam haberi oportet, ut non patiantur ea quæ dixi, sed nuptias præcepit. Quia nuptiæ non prohibentur, quia in tuto ponunt, quamobrem subjungit : « Nullam dare occasionem adversario ma» ledicti gratia. Jam enim quædam conversæ sunt retro » Satanam. » Cohibet ergo tales viduas, nolens esse viduas juniores; sed quod nolit illas fornicarias esse, neque otiosas, et curiosas, loquentes quæ non oportet, nec velit hinc diabolum occasionem arripere : nec obstitisset, nisi quid tale fuisset. « Si quis autem vir aut mulier fidelis ha» bet viduas, subministret illis, ut non gravetur Ecclesia, » ut iis quæ verè viduæ sunt subministret [1]. » Vides-ne quomodo iterum illas vere viduas dicat, quæ solæ ac desertæ sunt, nullaque ex parte solatium habent? Ita enim res melius habebat. Duo quippe hinc maxima bona oriebantur. Illæ occasionem accipiebant bene faciendi, et hæ congruenter alebantur, atque Ecclesia non gravabatur. Recte addidit, Si quis fidelis. Ab infidelibus enim non oportebat fideles viduas enutriri, ne viderentur illis indigere.

[1] 1 Tim. v, 16.

Et vide quam consolandi rationem teneat, non dixit, magnifice subministret, sed subministret illis, « Ut Eccle- » sia, inquit, iis quæ vere viduæ sunt subministret. » Ergo quæ Ecclesiam juvat mercedem auxilii præstiti habet; non enim Ecclesiam solum juvat, sed etiam viduas illas, dum id agit ut illæ largius nutriantur. Volo juniores, quid? in deliciis esse? in lascivia? Nihil horum, sed nubere, filios procreare, matresfamilias esse. Ne putes illum ad delicias illas hortari, subjunxit, Nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Oportebat enim illas esse rebus sæcularibus superiores. Quia vero inferiores factæ sunt, hic saltem gradum sistant. « Qui digne præsunt presbyteri, » duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in » verbo et doctrina. Dicit enim Scriptura, Non alligabis » os bovi trituranti; et, dignus est operarius mercede sua[1]. »

II. Honorem hic obsequium dicit, et necessariorum subministrationem. Cum enim subjungit, « Non alligabis os » bovi trituranti; et, Dignus est operarius mercede sua; » hoc significat. Ergo etiam cum dicit, « Viduas honora, » de necessario cibo loquitur. Ut iis quæ vere viduæ sunt subministret, inquit; et rursus, honora eas quæ vere viduæ sunt; id est quæ in paupertate: quanto magis enim in paupertate est, tanto magis est vidua. Ponit quæ legis sunt, ponit quæ Christi sunt, hæc ambo consentiunt. Lex enim ait, « Non alligabis os bovi trituranti. » Vides-ne quomodo vult doctorem laborare? Non est enim, non est utique labor illi similis. Sed illud quidem legis est. Quomodo autem Christi testimonium ponit? « Dignus est, inquit, » operarius mercede sua. » Ne igitur mercedi tantum attendamus, sed etiam quomodo præceperit: ait enim: « Dig- » nus est operarius cibo suo. » Itaque si quis deliciis aut quieti se dederit, non est dignus. Nisi quis sit bos tritu-

[1] 1 Tim. v, 17, 18. Deut xxv, 4, 2, et Luc. x, 7.

rans, et contra gelu et spinas jugum sustinens traxerit, nec prius desierit, quam fructus in horrea intulerit, non est dignus. Oportet ergo doctoribus necessaria ministrari; ut ne deficiant, nec dissolvantur, nec parvis intenti, magnis se ipsos privent. Ut spiritualia operentur, et nullam sæcularium rerum curam habeant. Tales erant Levitæ, nihil sæcularia curabant, quia laïci ipsorum curam habebant, et lege ipsis reditus constituebantur, ut decimæ, auri summa, primitiæ, preces, aliaque plurima. Sed illis quidem hæc merito lege statuebantur, utpote qui præsentia quærerent. Ego autem dico præsules non plus habere oportere, quam victum et tegumenta, ut ne in hæc attrahantur. Quid est autem, « Duplici honore? » Duplici, vel ad viduas, vel ad diaconos; vel duplici, id est, multo. Ne hoc igitur solum attendamus quod illos duplici honore dignatus sit, sed quod addiderit, « Qui bene præsunt. » Quid hoc sibi vult? Audiamus Christum dicentem : « Bonus » pastor animam suam dat pro ovibus[1]. » Hoc est ergo bene præesse, nulli rei parcere ad illorum curam gerendam. « Maxime, inquit, qui laborant in verbo et doctrina. » Ubi nunc sunt qui dicunt verbo et doctrina opus non esse? Quandoquidem Timotheum de his admonet dicens, « Hæc » meditare, in his esto; » et rursus, « Attende lectioni, con- » solationi : hoc enim faciens, et te ipsum salvum facies, » et eos qui te audiunt[2]. » Et hos omnium maxime vult honorari, causamque apponit : quia laborem multum, inquit, sustinent. Et jure quidem. Cum enim alius nec vigilet, nec curet, sed locum teneat cum incuria et negligentia; ille vero sollicitus laboret meditans, maxime si externorum sermonem ignoret; quomodo non oporteat illum honore frui plus quam alios omnes, qui se tot laboribus dederit? Innumeris enim linguis expositus est;

[1] Joan. x, 11. — [2] 1 Tim. iv, 15.

alius criminatur, alius laudat, alius dicteriis incessit; alius ejus memoriam et propositum lacerat; et magna fortitudine ad hæc ferenda opus habet. Magnum enim hoc est, magnum ad Ecclesiæ ædificationem, et multum confert si præsules doctrina polleant. Si hoc non adsit, plurima in Ecclesiis pereunt. Ideo cum aliis, cum hospitalitate, cum mansuetudine, cum irreprehensibilitate hoc connumerat dicens, doctorem. Etenim cur doctor vocatur? Etiam, inquies, ut vitæ exemplo philosophiam doceat. Itaque hæc superflua sunt; neque opus est verborum doctrina ad discipulorum profectum. Et cur Paulus dicit, Maxime qui laborant in verbo et doctrina? Cum enim de dogmatibus disseritur, quam vim habeat vitæ sanctitas? De quo autem verbo agitur, inquies? Non de tumido et fastu pleno, non de illo qui cum externa jactantia procedit; sed de verbo multam spiritus vim habente, prudentia et sensu pleno. Non ergo apparatu et eloquentia opus habet, sed intelligentia; non apparatu, sed mente. « Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub » duobus aut tribus testibus [1]. » An contra juniorem oportet sine testibus accusationem recipere? Contra quem prorsus, annon oportet semper cum accuratione judicia fieri? Quid ergo sibi vult? Neque de aliis, inquit, est aliter judicandum, sed sic maxime de presbytero. Presbyterum autem hic dicit, non dignitate, sed ætate, quia facilius peccant juniores, quam senes. Hinc autem palam res est, quia Timotheo Ecclesia concredita fuerat, imo tota fere gens Asiatica, ideoque de presbyteris cum illo loquitur. « Peccantes coram omnibus argue, ut et cæteri » timorem habeant [2]. » Hoc est, non statim excinde; sed cum multa accuratione omnia examina. Cum aperte didiceris, vehementer invehe, ut alii resipiscant. Sicut enim

[1] 1 Tim. v, 19. — [2] Ibid. 20.

temere damnare perniciosum est, sic manifesta peccata non punire, est viam parare aliis ut talia audeant. Argue, inquit, significans, non utcumque, sed acriter agendum esse; sic enim reliqui metum habebunt. Quomodo igitur ait Christus : « Vade, corripe illum inter te et ipsum so- » lum [1], » si in te peccaverit? At illum quoque permittit in Ecclesia redargui?

III. Quid ergo? Annon majus scandalum est, si coram omnibus arguatur? Quomodo? Cum enim peccatum noverint, et pœnam non viderint, magis scandalizabuntur? Sicut enim cum peccantes inulti manent, plurimi peccant; sic si puniantur, multi resipiscunt. Sic et Deus fecit, Pharaonem in medium adductum punivit, itemque Nabuchodonosorem, et urbes hominesque multos pœnas dedisse videmus. Vult ergo omnes timore affici ab episcopo, quem omnibus præficit. Quoniam de multis sæpe ex suspicione judicatur, oportet, inquit, adesse testes, qui illum arguant secundum veterem legem : « In duobus » aut tribus testibus stabit omne verbum. Adversus pres- » byterum, inquit, accusationem ne recipias [2]. » Non dixit, ne damnes, sed accusationem non recipias, neque illum in judicium voces. Quid ergo si duo testes mentiantur? Hoc raro contingit. Potest autem res in judicio examinata manifesta fieri. Peccata namque satis est si duos habeant testes, quia in occulto fieri solent. Hoc itaque multi examinis signum est. Quid ergo si peccata in confesso sint, et nullos habeant testes, sed malam opinionem? Dixi superius, inquit, « Oportet autem illum et testimonium ha- » bere bonum ab iis qui foris sunt [3]. » Cum timore igitur diligamus Deum : justo enim non est posita lex. Multi autem qui ex necessitate, non ex arbitrii voluntate virtutem exercent, magna ex timore lucrantur, concupiscentiasque

[1] Matth. XVIII, 15. — [2] Deut. XIX, 15. — [3] 1 Tim. III, 7.

suas excindunt. Ideo de gehenna audiamus, ut ex minis et metu multum lucremur. Si enim cum in gehennam peccatores injecturus sit, minas non prius intentasset, multi in peccatum incidissent. Si enim nunc, metu animas nostras concutiente, quidam tam facile peccant, quasi nulla futura sit pœna, si nihil tale dictum, nec minæ intentatæ fuissent, quid non sceleris admisissemus? Itaque, ut semper dico, gehenna non minus quam regnum, Dei providentiam ostendit. Gehenna quippe cum regno operatur, dum homines ad virtutem metu compellit. Neque eam rem immanitatis et crudelitatis esse putemus; sed misericordiæ, benignitatis multæ, providentiæ, amoris erga nos. Nisi tempore Jonæ eversionis minæ intentatæ fuissent, eversio impedita non fuisset: nisi dixisset, Ninive subvertetur, Ninive non substitisset. Nisi gehennæ minæ instarent, omnes in gehennam incideremus. Nisi ignis comminatio esset, nemo ignem effugeret. Contraria voluntati suæ se facturum dicit, ut quod vult faciat. Non vult; sed dicit mortem peccatoris, ut ne illum in mortem injiciat. Non verbo solum protulit; sed etiam re ostendit, ut fugiamus. Ut ne quis autem existimaret minas esse tantum, sed rem omnino futuram esse, ab iis quæ hic facta sunt, id planum et manifestum fecit. Annon tibi videtur diluvium esse gehennæ symbolum? annon universa per aquam pernicies supplicium per ignem futurum confirmat? « Quemadmodum enim, inquit, in diebus Noë, nubebant et ad nuptias tradebant, ita et nunc[1]. » Prædixerat tunc ante multum tempus, et nunc quoque prædicit ante annos quadringentos aut plures; sed nemo attendet. Omnes rem illam pro fabulis habent, omnes rident, nemo timore corripitur, nemo lacrymatur, nemo pectus tundit. Fluvius ignis fervet, flamma succenditur, et nos ridemus et deliciamur, ac sine

[1] Matth. xxiv, 28.

metu peccamus. Nemo unquam diem illum in mentem revocat; nemo cogitat præsentia transire, hæc temporanea esse, licet rebus quotidie clamantibus et vocem emittentibus. Immaturæ mortes, rerum mutationes, quæ nobis viventibus accidunt, non nos ad frugem revocant, ut nec morbi, nec reliquæ infirmitates. Neque in corporibus solum nostris mutationes, sed etiam in ipsis elementis videre est; atque in ætatibus singulis mortem quotidie meditari possumus, et in omnibus instabilitas ubique per res ipsas significatur. Nunquam hyems perstat, nec æstas, nec ver, nec autumnus; sed omnia currunt, evolant, et effluunt. Sed quid dicam flores? quid dignitates? quid reges, qui nunc sunt et cras esse desistunt? An dicam divites? an ædificia splendida? an noctem et diem? an solem vel lunam? annon illa quoque declinat? annon sol ipse vel deficit, vel obscuratur, vel a nube tegitur? An quid visibile perpetuo manet? Nihil: sed anima solum nostra, et hanc negligimus. Eorum quæ mutantur, quasi manentium magnam curam habemus, eam vero quæ semper manet, quasi transitura esset nihili facimus. Magna quispiam potest? Sed ad crastinum usque, et postea perit, idque patet ex iis, qui majora potuerunt, et jam nusquam comparent. Scena quædam est vita præsens et somnium. Sicut enim in scena, sublato scenæ apparatu, varietates aliæ solvuntur, et somnia adveniente solari radio omnia avolant; ita cum consummatio advenerit et communis illa et singulorum, omnia solvuntur et evanescunt. Et arbor quidem quam plantasti permanet, atque domus, quam ædificasti; artifex autem et agricola abducuntur et pereunt: et cum hæc ita fiant, neque sic veremur; sed quasi immortales hæc omnia apparamus, deliciantes et voluptati operam dantes.

IV. Audi quid dicat Salomon, qui præsentium rerum

periculum fecerat : « Ædificavi mihi domos, inquit, plan-» tavi hortos atque pomaria, vineas et piscinas aquarum, » argentum et aurum fuit mihi : feci mihi cantores et can-» tatrices, et eges et armenta[1]. » Nullus fuit ita deliciis deditus, nullus ita gloriosus, nullus ita sapiens, nullus ita imperans, nullus cui res ita ex voto succederent. Quid ergo? Hæc nihil illi profuere. Sed post hæc omnia quid dicit? « Vanitas vanitatum, et omnia vanitas[2] ? » Non solum vanitas; sed exuperanter. Credamus illi, et res sectemur, in quibus non sit vanitas; ubi sit veritas, ubi omnia firma et solida, ubi omnia sint ædificata supra petram; ubi non sit senectus, nec transitus, ubi omnia floreant, omnia vigeant, ubi nullum senium, ubi nihil ad destructionem vergat. Diligamus, quæso, sincere Deum, non metu gehennæ, sed desiderio regni. Quid enim, dic mihi, visioni Christi par fuerit? Nihil. Quid sic optandum, ut æternis illis bonis frui? nihil utique. « Neque enim oculus » vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, » quæ præparavit Deus diligentibus se[1]. » Illa consequi studeamus, hæc despiciamus. Nonne sæpissime hæc respuentes dicimus nihil esse vitam humanam? Quid de nihilo curas? Quid pro nihilo labores suscipis? Sed vides splendida ædificia; et eorum te fallit aspectus. Sed statim respice in cœlum : a lapidibus et columnis te avertens, illam pulchritudinem contemplare : et videbis esse ista ceu formicarum et culicum opera. Aspectu illo te ad philosophiam referas. Ascende ad cœlestia. Inde disce quid sint ædificia splendida, et videbis ista esse nulla alia, quam puellorum crepundia. Vidisti-ne ut subtilior, ut levior, ut purior, ut splendidior sit vir, quo magis in altum ascendit? Ibi qui eleemosynas erogant domicilia habent et tabernacula. Ista autem in resurrectione; imovero ante resurrec-

[1] Eccle. II, 4-6. — [1] Id. I, 1. — [3] 1 Cor. VI, 9.

tionem tempus corrupit, delevit, dissolvit : sæpeque antequam tempus adveniat, cum hæc florerent, terræ motus prostravit, vel incendium totum consumpsit. Non solum in ætatibus hominum ; sed etiam in ædificiis immaturæ mortes occurrunt. Ac sæpe quæ ex vetustate vacillare videbantur, in terræ motu erecta mansere ; quæ vero fulgebant, ac firma recensque structa fuerant, a solo tonitru impetita corruerunt. Et hoc, ut puto, Deo ita dispensante, ut de ædificiis non altum sapiamus. Vis alio quoque modo non deficere animo, ad communia perge ædificia, tuo similia. Nulla quippe est, nulla domus, quantumvis splendida sit, ædificiis publicis splendidior. Quantum volueris temporis illic immorare. Tua illa sunt, et aliorum, communia sunt non propria. Sed hæc non delectant, inquies, non delectant primo ex consuetudine, secundo ex avaritia. Ergo-ne quod delectat avaritia est, non pulchritudo? Ergo-ne delectatio est avaritia, et omnia habendi cupiditas? Quousque his affixi erimus? Quousque in terram infigemur, et sicut vermes in luto volutabimur? Corpus nobis dedit Deus ex terra, ut illud in cœlum inducamus, non ut per ipsum animam in terram trahamus. Terrenum illud est, sed si velimus cœleste efficitur. Vide quanto nos honore dignatus est, rem talem permittens nobis. « Feci, » inquit, ego terram et cœlum, do tibi creandi potestatem, » fac terram esse cœlum, potes enim [1]. » Qui facit omnia et transfert ea, de Deo dictum fuit. Sed eamdem ille hominibus dedit potestatem : quemadmodum quis pater prolis amans et pictor, non ipse solus pictor esse vult, sed filium quoque vult eamdem in artem inducere. Feci ego, inquit, corpus pulchrum, do tibi melioris creandæ rei facultatem, fac tu animam pulchram. Dixi ego, « Producat » terra herbam fœni, et omne lignum fructiferum [2]. » Dic

[1] Amos. v, 8. — [2] Gen. I, 11.

etiam tu, Educat terra proprium fructum, et prodibit quodcumque operari volueris. Facio æstatem et nebulam, firmo tonitruum et creo spiritum, formavi draconem ad illudendum ei, id est, diabolum. Neque hanc tibi invidi potestatem : illude etiam tu si velis; potes enim illum ut passerem ligare. Me jubente sol oritur super malos et bonos. Et tu imitare, bonis et malis tribue. Contumelia affectus id fero, et contumeliosis beneficia confero : imitare tu quoque, potes enim. Benefacio sine retributione, imitare tu quoque, nec beneficia præstes pro retributione vel mercede. Accendi luminaria in cœlo; his splendidiores accende, potes enim : eos qui in errore sunt illumina. Majus est illud beneficium me cognoscere, quam solem videre. Hominem non potes facere, sed justum et Deo placentem facere potes. Ego substantiam feci, tu orna propositum. Vide quam te diligam, etiam in majoribus potestatem tibi dedi. Videte, dilecti, quanto honore dignati simus : et quidam stulti et ingrati dicunt : Cur sumus liberi arbitrii domini? Hæc omnia, quæ recensuimus, in quibus Deum imitari possumus, nisi liberum esset arbitrium, non possemus ad Dei imitationem facere. Impero, inquit, Angelis : et tu quoque per primitias. In throno regio sedeo; et tu sede mecum per primitias. « Conresuscitavit, inquit, et » consedere nos fecit in dextera Patris [3]. » Adorant te Cherubim et Seraphim, omnis angelica virtus, Principatus, Potestates, Throni, Dominationes propter primitias. Ne accuses corpus, quod tali fruitur honore, quod tremunt incorporeæ Virtutes. Sed quid dicam? Non per hæc tantum, amorem exhibeo meum; sed etiam per ea quæ passus sum. Propter te sputa et alapas tuli, gloriam evacuavi, Patrem reliqui, et ad te veni, qui me odio habebas et aversabaris, nec nomen meum audire volebas; persecu-

[3] Ephes. I, 6.

tus sum et cucurri, ut te detinerem; univi et conjunxi te mihi. Comede me, dixi, bibe me. Et superne te tenco, et inferne complector. Non satis tibi est quod primitias tuas superne habeam? Annon hoc amorem consolatur? Rursum in terram descendi, non solum tecum misceor; sed etiam te complector: comedor, in frusta concidor, ut multa sit commixtio et unio. Quæ enim uniuntur, in suis terminis stant. Ego autem tecum contexor, nolo ut deinceps quid medium intercedat, utraque unum esse cupio. Hæc ergo cum sciamus, et ejus erga nos providentiam et curam, omnia faciamus quæ nos ostendere possint magnis ejus donis non indignos, quæ nos omnes assequi contingat gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVI.

CAPUT V.

Testor coram Deo et Christo Jesu et electis Angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere; sed vino modico utere propter stomachum tuum, et frequentes tuas infirmitates [1].

I. Postquam dixerat de episcopis, de diaconis, viris et

[1] 1 Tim. v, 21-23.

mulieribus, de viduis, de presbyteris, deque aliis omnibus et ostenderat quorum esset dominus episcopus, cum de judicio dissereret, adjunxit: « Testor coram Deo et » Domino nostro Jesu Christo, et electis Angelis, ut hæc » custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram par- » tem declinando. » Et terribiliter demum admonet. Non enim, quia Timotheus erat dilectus filius, reveritus est. Qui enim de se ipso non erubuit dicere, « Timeo ne, cum aliis » prædicavero, ipse reprobus efficiar [1], » multo minus de Timotheo veritus est, nec erubuit dicere; sed et Patrem et Filium recte accipit in testimonium. Cur autem etiam electos Angelos? Per summam modestiam. Siquidem et Moyses ita ait: « Contestor vobis cœlum et terram [2], » per summam moderationem Domini; et rursus, « Audite val- » les, fundamenta terræ [3]. » Vocat autem dictorum suorum testem Patrem et Filium, in futurum diem sese purgans ipsis, si quid præter debitum ageretur, utpote qui omnia exuerit. « Ut hæc, inquit, facias sine præjudicio, nihil » faciens in alteram partem declinando. » Hoc est, ut communem et æquum iis, qui judicandi sunt, te exhibeas; ut te nemo præoccupet, neque ad suas partes trahat. Quinam vero sunt electi Angeli? An quia quidam non tales erant? Et Jacob quoque Deum accipit proprium testem et collem. Sic et nos quoque et majores et minores personas in testimonium accipimus, ita magna res est testimonium; ac si diceret: Testes advoco Deum et Filium ejus, et servos ejus, quod præceperim tibi: coram ipsis præcipio tibi. Terret Timotheum. Et postquam hoc dixit, quod magis opportunum erat addidit, et quod imprimis continet Ecclesiam, nempe de ordinationibus. « Manus cito, » inquit, nemini imposueris, neque communicaveris pec- » catis alienis. » Quid est, « cito? » non post primam pro-

[1] 1 Cor. IX, 7. — [2] Deut. IV, 26. — [3] Mich. VI, 2.

bationem, nec post secundam vel tertiam; sed postquam sæpius circumspexeris, et accurate examinaveris. Neque enim ea res periculo vacat: nam peccatorum ejus præteritorum et futurorum tu quoque pœnam dabis, qui illi dignitatem dedisti. Qui enim ipsi intempestive prima remisisti, futuris quoque obnoxius eris, ut qui in causa sis eorum, cum dignitatem illi contuleris. Præteritorum etiam, quia non sivisti eum illa lugere, et compungi. Ut enim recte factorum consors es, ita et peccatorum. « Te ipsum castum custodi; » de continentia hic loquitur; « Noli » adhuc aquam bibere: sed vino modico utere propter sto- » machum tuum et frequentes tuas infirmitates. » Si autem viro ita jejuniis dedito, qui tanto tempore aqua ad potum usus fuerat, ut infirmaretur, etiamque frequenter male haberet, præcepit esse castum, neque illa monita rejicit; multo magis nos, cum ab aliquo monitum accipimus, non debemus moleste ferre. Cur itaque ejus stomachum non roboravit? Non quod non posset, sed magnum quidpiam ita providens. Nam is cujus vestimenta mortuos suscitabant, perspicuum est hoc etiam facere potuisse. Cur ergo non fecit? Ut si nunc videamus magnos viros et virtute præditos infirmantes, non scandalizemur. Etenim illud etiam utiliter factum est. Si enim illi quoque datus est Angelus Satanæ, ut non extolleretur [1], multo magis Timotheo. Poterant enim signa in arrogantiam tollere. Ideoque medicinæ legibus illum servire permittit, ut et ipse modeste sentiret, et alii non scandalizarentur, et discerent illos, cum ejusdem essent nobiscum naturæ, sic tamen adeo præclara opera edidisse. Videtur autem mihi aliunde etiam illum ægritudinibus fuisse subjectum; hoc indicat Paulus, memorans frequentes infirmitates, stomachum et alia. Neque tamen permittit illi ut vino sese

[1] 2 Cor. XII, 11.

ingurgitet, sed quantum ad valetudinem, non ad delicias, juvaret. « Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, » præcedentia ad judicium : quosdam autem et subsequun- » tur [1]. » Quoniam de ordinationibus dicebat, Ne communices, inquit, peccatis alienis. Quid igitur si ignorem, inquit? « Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, » præcedentia ipsos ad judicium ; quosdam autem et sub- » sequuntur. » Quorumdam, inquit, manifesta sunt, quia præcedunt ; quorumdam non, sed sequuntur. « Similiter » bona opera manifesta sunt, et quæ se aliter habent, ab- » scondi non possunt [2]. Quicumque servi sub jugo sunt, » dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen » Dei et doctrina blasphemetur [3]. » Omni honore, inquit, dignos arbitrentur. Ne enim, quia fidelis es, liberum te esse putes. Hoc libertas est, magis servire. Infidelis enim, si viderit illos propter fidem altum sapere, sæpe blasphemabit, ac si dogma sit seditionis causa. Si autem viderit illos morigeros, citius credet, magis dictis attendet. Etenim illis non obsequentibus, futurum est ut et Deus et prædicatio blasphementur. Quid ergo, inquies, si domini sint infideles? Etiam sic cedere oportet propter Dei nomen. « Qui enim fideles, inquit, habent dominos, non con- » temnant quia fratres sunt ; sed magis serviant, quoniam » fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt [4]. »

II. Ac si diceret : Si tanto dignati estis honore, ut dominos fratres haberetis, ideo maxime cedere debetis. Præcedentia, inquit, ad judicium ; id est, cum mala opera, alia hic lateant, alia non ; illic vero nec mala nec bona latere possunt. Quid sibi vult illud, præcedentia ad judicium? Ut cum quis peccata admiserit, quæ jam illum condemnent, cum quis corrigi nequit ; cum quis sperat se corrigi posse, nihilque boni interim operatur. Cur et

[1] 1 Tim. v, 24. — [2] Ibid. 25. — [3] Id. vi, 1. — [4] Ibid. 2.

qua de causa hoc dictum fuit? Quoniam etiamsi quidam hic lateant, illic omnia nuda et aperta erunt. Hæc autem magna est consolatio iis qui recte se gerunt. Deinde quia dixit, nihil faciat in alteram partem declinando; ut illud interpretaretur, necessario subjungit illud, « Qui» cumque sunt sub jugo servi. » Et quid hoc ad episcopum attinet, inquies? Multum plane: ut moneat, ut et illos doceat. Etenim videmus illum ubique servis magis quam dominis imperantem, et subjectionis modos monstrantem, magnamque illorum rationem habentem. Servos igitur ut cum mansuetudine multa subjiciantur admonet; dominos vero ut timorem mitigent hortatur, remittentes, inquit, minas. Et cur hæc præcipit? Jure rogas si de infidelibus agatur, neque enim debuit eos qui non attenderent alloqui. Si de fidelibus, quare? Quia majora a domino servis inferuntur, quam a servis domino. Illi enim aurum inpendunt, et ad necessaria, et ad vestimenta emenda, et ad alia, omnium curam habentes; itaque majorem servitutem servis præstant domini. Id quod etiam hic subindicavit dicens, quoniam fideles sunt et dilecti, qui beneficium accipiunt, laborant multum pro quiete vestra; annon ergo debent a servis honore affici? Si autem a servis tantam obsequentiam exigit, cogitate quo nos affectu erga Dominum debeamus esse, qui nos de nihilo produxit, enutrivit, induit. Si non alio modo, saltem ut nobis servi nostri, sic illi serviamus. Nonne totam illi vitam transigunt ad requiem dominorum curandam; ad suam vero sæpe partem vesperarum tantum? Nos vero contra, nostra semper, quæ autem Domini sunt pauco tempore; idque cum illo obsequio nostro non egeat, ut domini servis egent: cum hæc officia rursum in lucrum nostrum cedant. Illic enim ministerium famuli herum juvat; hic autem ministerium famuli Domino nihil, famulo lucrum refert. « Bonorum enim,

» inquit, meorum non eges [1]. » Dic enim mihi, Quid Deo lucri, si ego justus sum? quid damni, si injustus? Nonne immortalis est illa natura? nonne damni expers? nonne omni superior passione? famuli nihil proprium habent, sed omnia domini sunt, quantumlibet illi divites fiant: nos autem plurima propria habemus, nec sine causa talem honorem accepimus ab universorum Rege. Quis herus pro famulo filium dedit suum? Nullus: sed mallent omnes famulos dare pro filiis. Hic vero contra, Filio suo non pepercit; sed pro nobis omnibus tradidit illum, pro inimicis, qui ipsum oderant. Famuli etiamsi onerosa quædam ipsis imperentur, non indigne ferunt, maxime vero si grati fuerint; nos autem innumera moleste ferimus. Famulis nihil tale promittit herus, quale Deus nobis. Sed quid? Libertatem præsentem, quæ sæpe ipsa servitute molestior est. Sæpe namque fames invasit, et servitute amarior libertas illa fuit, necnon donum illud maximum. Apud Deum autem nihil temporaneum est, nihil corruptibile. Sed quid? vis discere? Audi. « Non jam dicam vos » servos, inquit, vos amici mei estis [2]. » Erubescamus, dilecti, timeamus. Saltem ut servi heris serviunt, nos Domino serviamus; imovero minimam servitutis illius partem nos ostendimus. Illi necessitate coacti philosophantur, tegumenta solum et victum habentes: nos autem innumera vel habentes, vel sperantes, benefactori propter delicias injuriosi sumus. Si non aliunde, saltem ab illis philosophiæ normam accipiamus. Solet quippe Scriptura non ad servos, sed ad bruta animalia homines mittere, ut cum apem, ut cum formicam jubet imitari. Ego vero saltem servos imitari rogo. Quæcumque illi ob timorem nostri faciunt, ea nos propter Dei timorem faciamus. Non enim hoc vos facere comperimus. Illi ob timorem nostri millies

[1] Psal. xx, 2. — [2] Joan. xv, 15.

contumelia afficiuntur, et magis quam philosophi silentes stant. Juste et injuste probro afficiuntur, et non contradicunt; sed precantur, sæpe etiam cum nihil mali fecerint. Non plus accipientes, quam necessarium sit; sæpe etiam minus, contenti sunt; cum in strato cubent, solo pane repleti, reliqua vilia nacti, non accusant, non indigne ferunt, nostri timore coërciti; si pecuniæ ipsis credantur, integras illas reddunt; ne mihi improbos servos dixeris, sed eos qui non admodum mali sunt. Si comminemur, statim reprimuntur. Annon hæc vere philosophia sunt? Ne mihi dixeris hæc ex necessitate fieri, quia tibi quoque instat gehennæ necessitas; et ne sic quidem resipiscis, neque tantum Deo præstas honorem, quantum a servis recipis. Habet quilibet servus constitutum habitaculum, nec proximi domicilium invadit, neque plura habendi cupiditate corrumpitur. Et hoc viderit quispiam in servis ob heri timorem observari: raroque videris servum a servo quædam abripere, vel perdere. Apud homines autem liberos contraria cernas; mordemus, devoramus: non timemus Dominum, conservorum bona rapimus, furamur, percutimus, ipso vidente. Hoc autem servus non fecerit; sed sive cædat, non vidente hero: si convicietur, illo non audiente id facit. Nos autem, Deo omnia et vidente et audiente, audemus. Heri metum semper illi ob oculos habent; nos Domini metum nunquam. Ideo omnia susdeque vertuntur, omnia confunduntur et labefactantur; et nos de peccatis nostris ne cogitamus quidem: si servi vero nostri delinquant, accurate omnia vel minima examinamus. Hæc dico non ut domesticos supinos reddam, sed ut supinum animum convertam, ut negligentiam excitem; ut vel sic serviamus Domino, sicut famuli nobis serviunt; sic illi qui nos efformavit; ut nobis qui ejusdem sunt substantiæ; et cum nihil tale a nobis acceperint. Natura liberi

ipsi quoque sunt : « Dominentur piscibus [1] » dictum est illis quoque. Non est hæc naturalis servitus, sed ex causa et occasione nata : tamenque magno nos honore prosequuntur. Nos autem his cum magna accuratione insistimus ministerii nostri gratia, Deo autem ne minimam ministerii partem præbemus, cum tamen tota inde utilitas ad nos vertatur. Quanto enim studiosius Deo servierimus, tanta majora emolumenta referemus. Ne nos tanto utilitate privemus. Deus enim sibi sufficit, nulloque eget; merces autem et lucrum ad nos redit. Quasi ergo non Deo, sed nobis ipsis ministrantes, ita simus affecti, obsecro, et serviamus illi cum timore et tremore, ut promissa bona consequamur in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre unaque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Ge 26.

HOMILIA XVII.

CAPUT VI.

Hæc loquere et exhortare. Si quis aliter docet, et non accedit sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, inflatus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidia, contentio, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictiones hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem. Discede autem ab hujusmodi. Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum : haud dubium quod nec auferre quid possumus[1].

I. Non solum auctoritate doctori opus est, sed etiam lenitate multa, sicut nec lenitate tantum, sed etiam auctoritate : et hæc omnia docet beatus Paulus ; modo dicens : « Præcipe ista et doce ; » modo, « Hæc loquere et exhor» tare[2]. » Si enim medici ægrotos exhortantur, non ut ipsi sanitatem assequantur ; sed ut illos ab ægritudine liberent, et jacentes erigant ; multo magis sic agendum nobis erga discipulos, illosque adhortari oportet. Neque enim servus eorum esse recusat beatus Paulus cum dicat, « Non enim » nosmetipsos prædicamus, sed Christum Jesum, nos au» tem servos propter Jesum[3]. » Et rursus, « Omnia vestra » sunt, sive Paulus, sive Apollo[4]. » Et hanc libentissime subit servitutem. Neque enim servitus est ; sed ipsa liber-

[1] 1 Tim. VI, 2-7. — [2] Id. IV, 11. — [3] 2 Cor. IV, 5. — [4] 1 Cor. III, 23.

tate præstantior. Ille namque, ait, servus est, qui facit peccatum[1]. « Si quis aliter docet, et non accedit sanis » sermonibus Domini Jesu Christi, et ei quæ secundum » pietatem est doctrinæ, inflatus est nihil sciens. » Non igitur scientia in superbiam extollit; sed potius ignorantia. Qui enim pietatis sermones scit, ille maxime modeste agere novit: qui sanos callet sermones, non infirmatur. Nam quod in corporibus tumor est, hoc in animabus arrogantia. Sicut illic quod tumidum est non bene valere dicimus; ita et hic arrogantes. Fieri ergo potest ut sciens quispiam, nihil sciat. Qui enim nescit ea quæ oporteret, ille nihil scit. Quod autem ex ignorantia superbia nascatur, hinc liquet; Christus semetipsum exinanivit[2]: ergo qui hoc scit nunquam altum sapiet: nihil quippe habet homo, nisi a Deo acceperit; ergo non altum sapiet. « Quid » enim habes quod non accepisti[3]? » Ille pedes lavit Discipulorum. Qui hoc scit, quomodo extolletur? Ideo ait, « Cum omnia feceritis, dicite, Servi inutiles sumus. » Publicanus ex sola humilitate placuit, Pharisæus ex arrogantia periit: qui inflatus est, horum nihil novit. Ipse rursum Christus ait: « Si male locutus sum, testimonium perhibe » de malo; si autem bene, cur me cædis[4]? Sed languens, » inquit, circa quæstiones. » Ergo languere, est quærere. « Et verborum pugnas. » Merito sane. Quando enim anima cogitationum febre ardet, quando tempestate jactatur, tunc quærit. Cum autem in sanitate fuerit, tunc non quærit, sed fidem accipit. Ex quæstione enim et verborum pugna nihil inveniri potest. Quæ enim fides sola pollicetur, quæstio cum susceperit, neque ostendit, neque intelligere sinit. Neque enim si quis clausis oculis, quæsitum quidpiam invenire velit, id poterit: sive etiam si apertis oculis se suffodiat, et solarem radium aversus quærat, in-

[1] Joan. VIII, 24. — [2] Philip. II, 7. — [3] 1 Cor. IV, 7. — [4] Joan. XVIII, 23.

venire non poterit. Sic sine fide nihil invenitur; sed necesse est pugnas inde nasci, « Ex quibus oriuntur blasphe» miæ, suspiciones malæ; » hoc est, opiniones et perversa dogmata ex quæstione parta. Tunc de Deo quæ non oporteret suspicamur, cum in quæstiones incidimus. « Conflic» tationes; » id est, otium, vel confricationes. Aut hoc vult dicere : sicut scabiosæ oves, si cum aliis confricentur, etiam sanas morbo replent; sic et improbi viri. « Et qui veritate pri» vati sunt, inquit, existimantes quæstum esse pietatem. » Vides-ne quanta parere dicat verborum pugnas? Turpe lucrum, ignorantiam, arrogantiam : nam arrogantiam parit ignorantia. « Discede ab his, » inquit; non dixit, Hæc sequere; sed, discede; hoc est, hæc te pudeat. « Hæreticum enim, » inquit, hominem, post unam aut alteram admonitionem » devita[1]. » Ostendit eos non tam ex ignorantia, quam ex segnitie, in ignorantia esse. Homines enim, qui pecuniæ causa pugnant, quando persuadere poteris? Illis certe non suadebis, nisi rursum dederis, neque sic illorum cupiditatem explebis. « Avari enim, inquit, oculus non im» pletur parte[2]. » Oportet igitur eos, utpote incorrigibiles, pudore suffundi. Si enim ei, cui magna est pugnandi necessitas, suadet non cum hoste convenire nec consentire, quanto magis nobis discipulis. Cum dixisset autem, illos existimare pietatem esse quæstum, subjunxit, « Est autem » quæstus magnus pietas cum sufficientia; » non si pecunias habeat, sed si non habeat. Ne enim in tristitiam paupertatis causa incideret, excitat illum et erigit : Existimant, inquit, quæstum esse. Est utique, sed non sic, verum majori modo. Deinde cum prius illam dejecisset, hanc erigit. Quod autem nihil sit hic quæstus, palam est eo quod hic maneat, nec cum nobis demigret et maneat. Undenam id probatur? Quoniam nihil habentes venimus

[1] Tit. III, 10. — [2] Eccli. IV, 9.

in mundum, et nihil habentes discedimus. Nuda enim natura venit, nuda discedit, non superfluis nobis est opus; si nihil intulimus, nihil habentes abibimus. « Habentes au- » tem alimenta, et quibus tegamur, his contenti erimus[1]. » Tot et talia comedenda sunt, quæ nutrire valeant; talia induenda qua tegere tantum valeant, et nuditatem occultare, nihil superfluum sit. Hoc autem vel vilis vestis facere potest. Deinde a præsentibus rebus avertit. « Qui autem » volunt divites fieri[2], » inquit.

II. Non simpliciter dixit, qui divites sunt; sed, qui volunt esse. Potest enim quis pecunias habens, illas recte dispensare, despicere, et pauperibus erogare. Tales ille viros non improbat, sed cupidos. « Qui autem volunt di- » vites fieri, incidunt in tentationem et in laqueum dia- » boli, et desideria multa stulta et nociva, quæ mergunt » homines. » Recte dixit, mergunt homines, ita ut educi nequeant, « In interitum et perditionem. Radix enim om- » nium malorum est avaritia, quam quidam appetentes, » erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis[3]. » Ecce duo ponit; sed quod illis fortius videbatur, hoc postremum posuit, doloribus multis, quod solus discere potest qui divitibus vicinus est, quam nempe doleant, quam sortem suam deplorent. « Tu autem, o homo Dei. » Magna dignitas! omnes enim homines Dei sunt; sed proprie justi; non creationis ratione tantum; sed etiam familiaritatis. Si homo Dei es, inquit, ne quæras superflua, et quæ ad Deum non ducunt. « Sed hæc fuge, sectare autem justitiam. » Utrumque cum intentione. Non dicit, discede et accede; sed fuge et sectare justitiam, ne habendi cupiditate tenearis; « Pietatem, » in dogmatibus; « Fidem, » quæ contraria est quæstioni; « Charitatem, patientiam, » mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, appre-

[1] 1 Tim. VI, 8. — [2] Ibid. 9. — [3] Ibid. 10.

» hende vitam æternam ; » ecce mercedem ; « Ad quam vo-» catus es, et confessus es bonam confessionem, in spe » vitæ æternæ, coram multis testibus[1] ; » hoc est, ne te pudeat de illa fiducia. Quid frustra laboras? Qualem tentationem et laqueum subire dicit eos qui divites esse volunt? Illos a fide errare curat, in pericula conjicit, minusque audaces reddit. « Et desideria stulta, » inquit. Quomodo non stultum desiderium fuerit, cum stultos habeant, cum nanos, non humanitatis, sed obsecrationis causa? cum pisces includant in aulis, cum feras nutriant, cum circa canes versentur, equos ornent, ac puerorum instar illorum affectu teneantur? Hæc omnia stulta sunt et superflua; nihil necessarium, nihil utile. Desideria, inquit, stulta et nociva. Quænam autem nociva? Quando amoribus absurdis student, quando quæ proximi sunt concupiscunt, et voluptati summe student, quando in ebrietatem se conferunt, quando cædes et aliorum perniciem appetunt. Multi ex talibus amoribus, tyrannidem invadendo perierunt. Revera qui talis est pro inutilibus laborat; imovero pro noxiis. Et recte dixit : Erraverunt a fide. Non sinit eos viam videre avaritia in se oculos attrahens, et sensim subducens. Ut enim qui in recta via incedens, et aliud in animo habens, pergit quidem, sed non advertens, præterit urbem illam in quam ibat, pedibus temere ac frustra trahentibus ; tale quid est avaritia. « Et inseruc-» runt se doloribus multis. » Vides-ne quid subindicet, et inseruerunt se? Hoc autem hac emphasi vult significare. Spinæ sunt desideria illa ; et sicut si quis spinas tangat, manus illæ cruentant, et vulnera faciunt; idipsum a cupiditate patitur qui in illam incidit, et animam doloribus afficit. Quot curas, quot dolores habent, qui se in illis inseruerunt, vix dici potest. Ideo dicit, Hæc fuge, sectare

[1] 1 Tim. VI, 11, 12.

justitiam, fidem, dilectionem, patientiam, mansuetudinem. A charitate enim mansuetudo oritur. « Certa bonum » certamen. » Hic ejus fiduciam et fortitudinem laudat. Quia cum fiducia, inquit, in omnibus confessus est. In memoriam quoque ipsi revocat catechesin. Apprehende, inquit, vitam æternam. Non ergo confessione tantum opus est, sed etiam patientia, ita ut semper in confessione maneatur, etiamsi certamen magnum, et multi sudores instent, ut non subvertantur. Multa enim sunt scandala, multa impedimenta : nam arcta et angusta via est. Undique ergo munitum esse oportet, undique accinctum ad pugnam. Undique enim innumeræ visuntur voluptates trahentes animæ oculos; voluptates corporum, pecuniarum, deliciarum, pigritiæ, gloriæ, iræ, potentiæ, ambitionis : videnturque pulchrum aspectum offerre et amabiles esse, quæ possint allicere eos qui ipsas admirantur, qui veritatem non multum amant. Hæc quippe severa est, et nihil voluptatis habet. Quare? Quia voluptatem omnem in futuro promittit. Illæ vero jam offerunt honores, voluptates, quietem; non vera isthæc, sed fucata. Si quis ergo illiberalis sit, mollis, ignavus, illis hærebit, missis omnibus pro virtute laboribus. Sic etiam in externis certaminibus, ei qui coronas non multum desiderat, licet statim conviviis et ebrietati se dedere; sic faciunt ignavi ac timidi pugiles. Qui vero ad coronas respiciunt, innumeras ferunt plagas; spe namque futurorum aluntur et excitantur.

III. Fugiamus itaque radicem malorum, et illa omnia vitabimus. Avaritia est radix, Paulus locutus est; imo Christus per Paulum. Videamus autem quomodo. Ipsa rerum experientia testatur. Quid enim mali per pecunias non invectum est; imo non per pecunias, sed per malam voluntatem eorum qui ipsis uti nesciunt; nam licebat pecuniis recte uti, licebat regnum per illas possidere,

Nunc vero quæ data sunt in subsidium pauperum, ad liberationem peccatorum, ad gloriam et beneplacitum Dei, his utimur contra miseros pauperes, imo contra animam nostram et ad offensionem Dei. Ab alio enim quis pecuniam abstulit, ipsum in paupertatem conjecit, seque ipsum in mortem; huncque sic ille hic inopia attenuat, seque ipsum æterno supplicio parat. Num hæc paria sunt? quid mali hæc non faciunt? Annon hinc habendi cupiditates? annon rapinæ? annon gemitus? inimicitiæ, pugnæ, contentiones? Annon usque ad mortuos manus extendunt? annon usque ad patres et fratres? Annon leges naturæ, Dei præcepta, et omnia subverterunt hac cupiditate concitati? Annon tribunalia illorum causa sunt constituta? Tolle itaque pecuniarum amorem, et cessabit bellum, cessabunt pugnæ, inimicitiæ, lites et contentiones. Oporteret avaros tanquam perniciosos et lupos ex orbe pelli; quemadmodum enim venti quidam vehementes et contrarii in tranquillum pelagus incidentes, ab imo illud totum subvertunt; ita ut arena profundior supernis fluctibus commisceatur; sic auri cupidi omnia susdeque vertunt. Nullum auri cupidus novit amicum: Quid autem dico amicum? nec ipsum novit Deum; furit enim ab hac cupiditate detentus. Non videtis Titanas illos ferro instructos accedere? Sunt illa figmenta vesaniæ; hi vero non tales, sed vere furentes et insani. Si illorum detegas animam, sic illam instructam videbis, non unum, nec duos, sed innumeros tenentem gladios, nullum agnoscere, contra omnes furere, in omnes insilientem, adversus omnes latrantem, non canes, sed humanas animas necantem, et adversus cœlum admodum blasphemantem. Ab his omnia subversa sunt, omnia ex divitiarum rabie perierunt. Nam quos accusem nescio; sic illa pestis omnes invadit, alios plus, alios minus, sed omnes pene. Et sicut flamma vehemens in syl-

vam incidens omnia pessumdat et desolatur; ita et illa orbem subvertit: reges, principes, privatos, pauperes, mulieres, viros, pueros; æque omnes hoc detinentur malo, quadam velut caligine in orbem effusa. Nemo resipiscit, sed criminationes innumeræ et privatim et publice emittuntur, sed nulla usquam emendatio est. Quid ergo fieri possit? quomodo flammam extinguemus? potest enim extingui, etiamsi ad cœlum usque tollatur. Velle solum oportet, et flammam superabimus. Ut enim ex voluntate aucta est; sic ex voluntate tolletur. Annon voluntas nostra illam excitavit? eamdem ergo extinguere poterit; velimus tantum. Quomodo voluntas aderit? si quam sit inanis et superflua videamus: quod illæ non nobiscum possint in alteram vitam transire, quod etiam hic interdum nos deserant. Quod ipsæ quidem hic maneant: sed vulnera ab iis illata nobiscum illo transeant. Si videamus multas illic divitias esse; si has conferamus cum illis, cœno viliores videbuntur. Si consideremus illas mille periculis esse obnoxias; quod voluptatem habeant temporaneam, mœroribus mixtam; si illas æternæ vitæ divitias accurate contemplemur, sic has poterimus contemnere. Si videamus quod nihil illæ nos juvent ad gloriam, ad sanitatem vel ad aliquid aliud; sed contra in exitium præcipitent. Si discas te divitem, hic multos habere subditos; sed postquam illo migraveris, te desertum ac nudum fore. Si hæc frequenter proferamus, et ab aliis audiamus, fortassis erit sanitas mentis, et ab illo gravi supplicio liberabimur. Pulchra est margarita? sed cogita marinam esse aquam et in ejus sinu olim jacentem: pulchrum est aurum et argentum? sed cogita illa fuisse et esse terram et cinerem. Pulchra sunt serica vestimenta? sed vermium sunt textura; opinio hæc humana est, non natura pulchritudinem habet. Nam quæ natura sunt pulchra, doctore non egent. Tu vero si videris nummum

æneum deauratum, primo miraris aurum putans; cum autem periti fraudem te docuerint, cum fraude ipsa admiratio avolat. Vides-ne aurum non natura pulchritudinem habere, ut neque argentum? Nam si stannum videris, ut argentum miraris, ut æs pro auro habuisti, et opus est doctoribus ut quid res æstimanda sit discatur. Ita non sufficiunt nobis oculi ad res cognoscendas. Flores autem non hujusmodi sunt, sed illis longe præstant. Si rosam videris, non opus habes doctore, sed per te ipsum scis illam ab anemone distinguere. Violas quoque et lilia aliosque flores. Nihil ergo aliud est illud, quam præjudicata opinio, et hoc est ille perniciosus morbus. Age, dic mihi: Si imperatori placeret legem ponere ut argentum esset pretiosius auro, annon continuo admirationem et amorem mutaretis? Usque adeo ubique avaritiæ atque opinioni servimus! Et quod res ita se habeat, ex raritate quoque res quædam, et non ex natura æstimantur. Sunt fructus apud nos viles, qui in Cappadocia sunt pretiosi: et ex iis qui apud nos in pretio sunt, quidam pretiosiores adhuc sunt in Serorum regione, unde nobis hæc vestimenta veniunt. In Arabia aromatum ferace, et in India ubi sunt lapides pretiosi, multa hujusmodi reperire est. Sic præjudicata opinio, sic existimatio humanæ sunt res hujusmodi. Nihil cum judicio facimus, sed temere omnia et casu. Resipiscamus igitur tandem ex hujusmodi temulentia. Videamus quid vere bonum, quid natura bonum sit, pietatem nempe et justitiam, ut promissa bona consequamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVIII.

CAPUT VI.

Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Domino Jesu Christo, qui testificatus est sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Jesu Christi. Quod temporibus suis ostendet beatus et solus potens, rex regum et dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, neque videre potest, cui honor et imperium æternum. Amen[1].

I. Rursus Deum advocat testem, ut paulo antea, simul et metum augens et tutiorem reddens discipulum, ostendensque non humana esse præcepta, ut ab ipso Domino mandatum accipiens, semperque testem in mente habens cum a quo audierat, hac memoria animum commoveret. «Præcipio tibi, inquit, coram Deo qui vivificat omnia.» Hic et solatium est adversus pericula, et resurrectionis commemoratio. « Et Christo Jesu, inquit, qui testificatus » est sub Pontio Pilato. » Rursum a Magistro adhortationem incipit; hoc autem vult significare: Sicut ille fecit, inquit, ita et vos facere oportet. Ideo enim testificatus est, ut illum e vestigio sequamur in bona confessione: quod ipsum in Epistola ad Hebræos facit dicens: « Intuentes ad » fidei auctorem et consummatorem Jesum, qui proposito

[1] 1 Tim. VI, 13-16.

» sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, » atque in dextera sedis Dei sedet; ac Rursum, recogitate » eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semet- » ipsum contradictionem; ut ne fatigemini animis vestris » deficientes[1]. » Ita et nunc se gerit erga discipulum; ac si diceret, Ne timeas mortem: Dei namque servus es, qui omnia vivificare potest. Quam ergo dicit bonam confessionem? Quam interrogante Pilato, « Ergo Rex es tu? dedit » ille dicens, Ego in hoc natus sum; et rursum, Ego veni » ut testimonium perhibeam veritati. » Ecce hi me audierunt. Vel ideo sic loquitur; vel quia dixit, interrogatus an filius Dei esset, « Tu dixisti, quia filius Dei sum ego[2]: » Ac multa alia testificatus et confessus est. « Ut serves man- » datum sine macula irreprehensibile usque in adventum » Domini nostri Jesu Christi; » hoc est, usque ad mortem, usque ad exitum. At non ita dixit; sed usque in adventum, ut magis illum excitaret. Quid est, « Ut serves mandatum » sine macula? » Ut neque in dogmatibus neque in vitæ ratione aliquid maculæ contrahas. « Quem temporibus » suis ostendet, inquit, beatus et solus potens, rex regum » et dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, » lucemque habitat inaccessibilem. » De quonam hæc dicta sunt? An de Patre, an de Filio? prorsus de Filio. « Quem » suis temporibus ostendet beatus et solus potens. » Et hæc rursus ad consolationem, ut ne miraretur vel timeret terrenos reges. Temporibus suis, hoc est, congruentibus, debitis; ut non ægre ferret, quod nondum venisset. Et undenam liquet illum ostensurum esse? quod sit potens; solus enim est potens. Igitur ostendet ille beatus, et ipsa beatitudo. Hoc autem dixit significans nihil ibi triste, nihil injucundum esse. Illud autem, solus, dixit, vel ad differentiam hominum; vel quod ille sit ingenitus, quod etiam nos

[1] Hebr. XII, 2, 3. — [2] Joan. XVIII, 21-37.

sæpe de hominibus dicimus, quos extollere volumus. Qui solus habet immortalitatem, inquit. Quid ergo? an Filius non habet? annon ipsa immortalitas est, cum ejusdem sit cum Patre substantiæ? « Lucem inhabitans inaccessibilem, » inquit. Alia-ne lux ipse est, et alia illa in qua inhabitat? Ergo loco circumscribitur? Absit. Non ut hoc cogitaremus, sed ut incomprehensibilem divinam naturam declararet, dixit illum lucem inaccessibilem habitare, sic de divinis loquens ut poterat. Vides-ne linguam cum aliquid magnum proferre vult, quam infirma sit? « Quem nullus hominum » vidit, neque videre potest; cui honor et imperium æter- » num. Amen. » Congruenter hic et necessario de Deo locutus est. Quia enim illum testem induxerat, multa de teste disserit, ut magis illum discipulus revereatur. Hoc est, gloria ipsi. Hoc tantum dicere possumus; hoc facere, non curiose inquirere quisnam sit. Si ergo imperium ejus æternum est, ne timeas; etiamsi nunc non fiat, semper honor ipsi, semper imperium. « Divitibus in hoc sæculo » præcipe non sublime sapere[1]. » Pulchre dixit, in hoc sæculo. Sunt enim etiam alii divites in futuro. Hæc porro monita dat, quod sciat nihil ita fastum, arrogantiam et superbiam gignere, ut opes. Deinde protinus illos avertit dicens: « Neque sperare in incerto divitiarum. » Hinc enim arrogantia gignitur, ut contra qui in Deo sperat, non extollitur. Quid in illam rem speras quæ repente transfertur? Id quippe divitiæ sunt. Et cur in illis spem ponis, quibus confidere non potes? Quomodo autem poterunt non altum sapere, inquies? Si videant divitias esse instabiles, non firmas; si videant, quam omnes opes exuperet firma spes in Deum, si intelligant harum auctorem esse Deum? « Sed in Deo vivo, inquit, qui præstat nobis omnia abunde » ad fruendum. » Pulchre dixit, Omnia abunde, » conver-

[1] 1 Tim. VI, 17.

siones annuas subindicans, aërem, lucem, aquam, cætera omnia. Vides-ne quam affluenter et cum quanta copia præbeat? Si divitias quæris; illas quære manentes, firmas, quæ ex operibus bonis oriuntur. Hoc autem ille declarans, « Benefacere, inquit, divitem fieri in bonis operibus, » facile tribuere, communicare [1]. » Aliud opum, aliud charitatis est : communicare, affabiles esse, inquit, et mansuetos. « Thesaurizare sibi fundamentum bonum in » futurum [2]. » Illic nihil incertum est. Ubi autem firmum est fundamentum, ibi nihil instabile; sed omnia immota, inconcussa, perpetua. « Ut apprehendant, inquit, vitam » æternam. » Bonorum enim operum exercitium, ut ea perfruamur efficere potest. « O Timothee, depositum cus- » todi. » Ne imminuas illud. Non sunt isthæc tua : aliena tibi credita sunt, ne minuas illa. « Devitans profanas vo- » cum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ [3]. »

II. Recte sic dixit : Ubi enim fides non est, ibi scientia non est. Quando aliquid ex propriis cogitationibus gignitur, scientia non est. Vel fortassis hoc dicit, quia nonnulli se Gnosticos vocabant, sive scientes, quasi plus quam cæteri scirent. « Quam quidam promittentes, inquit, circa » fidem exciderunt. » Vides quomodo rursus admoneat, ne cum illis congrediatur? Devitans, inquit, oppositione, quibus ne respondere quidem oportet. Quare? Quia dejiciunt a fide, quia non sinunt firmiter fortiterque stare. Ne huic scientiæ hæreamus, sed fidei, petræ firmæ et infractæ. Neque enim flumina, neque venti, si irruant, nobis malum inferre poterunt. Stamus enim supra petram inconcussi. Ita in hac quoque vita, si illud verum fundamentum eligamus, stamus nihil mali patientes. Qui illas divitias eligit, nihil grave patietur; qui claritatem illam, qui gloriam, honorem et voluptatem illam sectatur, stabit. Om-

[1] 1 Tim. VI, 18. — [2] Ibid. 19. — [3] Ibid. 20.

nia illa firma sunt : nulla mutatio. Præsentia autem cuncta variant et mutationi obnoxia sunt. Quid enim vis? gloriam? « Non descendet, inquit, cum illo glo» ria ejus[1]. » Sæpe etiam viventes deserit. Non talia vero sunt quæ ad virtutem spectant; sed omnia manent. Hic porro qui a magistratu gloriosus est, alio magistratum excipiente vilis efficitur, et ex subditis unus. Dives, aut latronibus invadentibus, aut sycophantis et insidiatoribus, repente fit pauper. At nostra hujusmodi non sunt. Pudicus si advigilet, nemo pudicitiam ejus labefactare poterit. Eum qui sibi ipsi dominetur, nemo privatum aut subditum facere poterit. Quod enim hic principatus major sit illo, perquisitione facta disce. Quid juvat, oro, omnibus imperare gentibus, eum qui passionum sit servus? Quod damnum, nemini imperare, et passionum tyrannide superiorem esse? Hoc libertas est, hoc imperium, et regnum et potentia. Illa vero servitus sunt, etiamsi quis mille diadematibus sit coronatus? Cum enim intus illi dominorum multitudo imperet, avaritia nempe, libido, ira et alii affectus, quæ illi ex diademate utilitas? Major est passionum tyrannis, cum ne corona quidem possit illum a tali servitute liberare. Ut si apud Barbaros, quispiam rex factus, serviret tamen, et postea volentes illi majus ostendere imperium, neque purpuram neque diadema auferrent, sed præciperent illum et aquam secum ferre, et coquum esse, et similia ministeria exercere; ita ut sibi honorem majorem, illi ignominiam conciliarent; sic plusquam barbara hæc vitia nobis imminent. Et qui illa despicit, ea ut barbaros deridebit : qui autem illis subjicitur, longe graviora patietur, quam a barbaris. Barbarus cum superaverit, corpus cruciabit; hæc vero animam excruciant, et omni ex parte dilaniant. Barbarus cum vicerit, captivum morti tradit; hæc vero futuræ morti tradunt. Solus ergo liber ille

[1] Psal. XLVIII, 18.

est, qui libertatem intus habet; sicut ille servus est, qui irrationabilibus succumbit vitiis. Nullus dominus, quantumvis crudelis sit, tam immania imperat: Temere, inquit, et sine causa probris affice animam tuam, Deum offende, naturam ipsam ignora; sive pater sive mater fuerit, omnem verecundiam depone, sta adversus illos. Hæc sunt avaritiæ præcepta. Sacrifica, inquit, mihi, non vitulos, sed homines. Et Propheta quidem ait: « Sacrificate » homines; nam vituli defecerunt[1]. » Hæc autem non ita loquitur; sed etiamsi vituli sint, sacrifica homines. Sacrifica illos qui nulla te injuria affecerunt: etiamsi beneficiis affectus sis, occide. Rursum, esto inimicus, communis omnium hostis circumcurre, etiam naturæ, etiam Dei inimicus. Aurum collige, non ut illo fruaris, sed ut custodias, ut majore cruciatu torquearis. Non enim fieri potest ut pecuniæ quis amans, illa fruatur. Timet namque ne aurum minuatur, ne thesauri deficiant: Vigila, inquit, omnes suspectos habe, domesticos et amicos: esto alienorum custos. Si videris pauperem fame pereuntem, nihil eroga; imo si potes ipsam illi detrahe cutem: perjurus esto, mentire, jura, accusa, calumniare; etiamsi in ignem eundum sit, ne recuses, si mille subire mortes oporteat, si fame interire, si cum morbo certare. Annon has leges ponit avaritia? Esto petulans, impudens, inverecundus et audax; sceleratus, improbus, ingratus, insensibilis, sine amicitia, irreconciliabilis, sine affectu, parricida, fera magis quam homo. Serpentem omnem acerbitate supera, lupum omnem rapacitate, naturæ illius feritatem supera; si ad dæmonis malignitatem pervenire oporteat, ne refugias: ignora beneficum. Nonne hæc dicit, et auditur? Deus vero contraria præcipit. Esto omnibus amicus, esto mansuetus, ab omnibus dilectus, neminem te-

[1] Osee. III, 2.

mere offendas, honora patrem, honora matrem, opinione bona fruere, esto non homo, sed Angelus, nihil inverecundum dixeris, nihil falsum; sed ne cogitaveris quidem: opem fer egentibus, ne in negotia te conferas rapiendo, ne sis contumeliosus, neque audax; et nemo audit. Annon juste gehenna infertur? annon merito ignis, et vermis, qui nunquam moritur? Quousque per præcipitia nos pellemus? Quousque inter spinas incedemus? Quousque nos clavis infigemus, et gratias agemus? Sævis tyrannis subditi sumus, benignumque Dominum respuimus, qui nihil molestum dicit, nihil barbarum, nihil durum, nihil inutile; sed utilia omnia, multum nobis lucri et emolumenti conferentia. Surgamus tandem, nos convertamus, conveniamus, Deum, ut oportet, diligamus, ut digni habeamur bonis promissis iis qui diligunt eum, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

FINIS TOMI OCTOGESIMI SEXTI.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 11.

Exhedra est mensa semicircularis, crescentem lunam referens, quam Martialis et quidam alii *Sigma* vocant, quia litteram C. sigma refert. Sigma enim sic Martialis tempore ut plurimum exarabatur. Isthæc mensæ forma diu post Martialis ævum in usu fuit. Guillellmus enim dux Normanniæ, qui anno 1066 Angliam subegit, ad hujusmodi mensam accumbens repræsentatur in monumentis monarchiæ Francicæ, tom. II, initio.

ANNOTATIO (2) pag. 82.

Hic carptim agit de seditione Antiochenorum, qui imperatricis statuas everterunt. Qua de re indignatus Theodosius, civitatem male mulctare imo perdere parabat; sed tandem ira sedata Antiochenis pepercit. Hic quæritur quæ sit illa urbs Antiochiæ vicina ad oram maris sita, quæ imperatorem rogavit, ut Antiochenis parceret. Quidam putant Seleuciam fuisse : sed res in incerto versatur. Quod autem singulare omnino videtur; malebant, inquit Chrysostomus, Antiocheni perire, quam istius urbis rogatu a tanto periculo eripi.

ANNOTATIO (3) pag. 84.

Exempla istæc carptim enarrata, haud accurate posita sunt. Quis sit ille rex qui sibi platanum fecit auream, ut sub ejus umbra sederet, nescio, neque uspiam me legere memini. Alius qui homines injiciebat in bovem ligneum,

est Phalaris. Sed hic in bovem æneum conjiciebat. Antiquior vero ille alius rex, qui ex viro fecit mulierem, Sardanapalus erat.

ANNOTATIO (4) pag. 155.

Initio memoria labitur Chrysostomus, cum Ephesios nominat. Non enim ea quæ subjungit Ephesiis scribit, sed Philippensibus, ut ibidem in margine notatur.

ANNOTATIO (5) pag. 398.

Hic significat Chrysostomus Paulum fuisse gentium doctorem et prædicatorem : cæteros autem Apostolos ea in re, scilicet in gentium conversione, non multum operæ posuisse. Quod fortassis iis in regionibus, quæ in Actibus Apostolorum memorantur, a vero non multum abhorreat : in cæteris autem regionibus, secus.

ANNOTATIO (6) pag. 433.

De Manichæis et de Marcionistis passim loquitur Chrysostomus, de Encratitis vero rarissime. Encratitas non semel commemorat Clemens Alexandrinus, quos libro VII Stromatum ait, ἀπὸ εὐεργείας, id est, ἀπὸ ἐγκρατείας a temperantia sic vocari. Origenes contra Celsum dicit ipsos non admisisse Epistolas beati Pauli ; Eusebius vero Hist. Eccl. pag. 149 dicit, hujus hæreseos auctorem fuisse Tatianum. Idque confirmat etiam Epiphanius, qui hæreseos hujus capita pluribus persequitur.

ANNOTATIO (7) pag. 466.

Propompam in celebritatibus vocabant cœtum illum, qui pompam sive *processionem* præcedebat.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.
HOMILIÆ IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.	
Homilia I, p. 3.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 514-515.
Homilia II, p. 18.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 515-516.
Homilia III, p. 33.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 516-518.
Homilia IV, p. 44.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 519-524.
Homilia V, p. 55.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 524-526.
HOMILIÆ IN EPISTOLAM I AD THESSALONICENSES.	
Homilia I, p. 155.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, p. 217-221.
Homilia IX, p. 247.	Ejusdem fragmenta, tom. XVII, p. 259-263.
HOMILIÆ IN EPISTOLAM I AD TIMOTHEUM.	
Homilia V, p. 379.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 208-212, et tom. XVIII, p. 386-387.
Homilia XII, p. 433.	Ejusdem fragmenta, tom. XIII, p. 216-218.

INDEX

TOMI OCTOGESIMI-SEXTI.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

	Pagin.
Homilia I.	3
Homilia II.	18
Homilia III.	33
Homilia IV.	44
Homilia V.	55
Homilia VI.	66
Homilia VII.	75
Homilia VIII.	88
Homilia IX.	103
Homilia X.	112
Homilia XI.	125
Homilia XII.	137

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM I AD THESSALONICENCES.

Homilia I.	155
Homilia II.	166
Homilia III.	178
Homilia IV.	194
Homilia V.	207
Homilia VI.	217
Homilia VII.	227
Homilia VIII.	235
Homilia IX.	247
Homilia X.	261
Homilia XI.	272

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM II AD THESSALONICENCES.

Homilia I. 285
Homilia II. 291
Homilia III. 304
Homilia IV. 314
Homilia V. 325

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM I AD TIMOTHEUM.

Argumentum. 339
Homilia I. 341
Homilia II. 351
Homilia III. 360
Homilia IV. 369
Homilia V. 379
Homilia VI. 386
Homilia VII. 393
Homilia VIII. 402
Homilia IX. 409
Homilia X. 416
Homilia XI. 425
Homilia XII. 433
Homilia XIII. 444
Homilia XIV. 455
Homilia XV. 469
Homilia XVI. 481
Homilia XVII. 489
Homilia XVIII. 498

Annotationes. 505
Concordantia. 507

EXPLICIT INDEX.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM.

LXXXVII.

PATRES QUINTI ECCLESIAE SAECULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

XVIII.

PROSTAT INSUPER VENALE

MONTIS PESSULANI.

APUD **VIRENQUE**, BIBLIOPOLAM,

PARISIIS,

APUD **BIBLIOPOLAM**, CUI NOMEN GALLICE :

SOCIÉTÉ POUR LA PUBLICATION DES BONS LIVRES,

Rue des Saints-Pères, 16.

PARISIIS-- E TYPOGRAPHEO BOURGOGNE ET MARTINET,

VIA VULGO DICTA JACOB, N° 30.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM,

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS,

UNA CUM

D. M. N. S. GUILLON,

EPISCOPO MARONITENSI, IN FACULTATE THEOLOGIÆ PARISIENSI ELOQUENTIÆ SACRÆ PROFESSORE, AUCTORE LIBRI CUI TITULUS GALLICE:

BIBLIOTHEQUE CHOISIE DES PÈRES GRECS ET LATINS

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS OCTOGESIMUS-SEPTIMUS.

PARISIIS,

APUD PARENT-DESBARRES, EDITOREM,

VIA VULGO DICTA DE SEINE, 48.

M. DCCC. XXXVII.

S. P. N. JOANNIS

CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

OPERUM

PARS I.

HOMILIÆ IN SCRIPTURAM.

CLASSIS II.

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM II AD TIMOTHEUM.
HOMILIÆ IN EPISTOLAM AD TITUM.
HOMILIÆ IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM.
HOMILIÆ IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.
HOMILIÆ IN DIVERSA LOCA SANCTI PAULI.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPIST. II AD TIMOTHEUM.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei secundum promissionem vitæ, quæ est in Christo Jesu, Timotheo charissimo filio, gratia, misericordia et pax a Deo Patre et Christo Jesu Domino nostro[1].

I. Cur secundam ad Timotheum Epistolam scribit? Dixerat, « Spero venire ad te cito[2]. » Id non licuit, illum per litteras consolatur ea de re fortasse mœrentem, et eo quod jam ipse gubernacula suscepisset. Quamvis enim viri magni sint, quando Ecclesiæ curam suscipiunt, nova patiuntur, multis undique submersi negotiorum fluctibus : tunc vero maxime cum initium prædicationis esset; cum omnia inculta, cum omnia hostibus plena, et opposita essent. Etiam quæ hæreses erant, a Judæis doctoribus ortum habentes, ut etiam in priore Epistola significavit. Neque tantum litteris ipsum consolatur; sed ad se vocat dicens, « Festina ad me venire

[1] 2 Tim. I, 1, 2. — [2] Id. III, 14.

» celeriter; » et, « Veniens affer libros, maxime membranas[1]. » Videtur autem mihi hanc scripsisse Epistolam cum fini proximus esset. Nam ait : « Ego enim jam delibor : » et rursus, « In priori mea defensione nemo mihi astitit[2]. » His itaque recte constitutis, consolatur illum ex tentationibus suis, et ait : « Paulus apostolus Jesu Christi per vo- » luntatem Dei, secundum promissionem vitæ, quæ est in » Christo Jesu. » Statim ab exordio animum ejus erexit. Ne mihi, inquit, præsentia pericula memores : hæc vitam nobis pariunt æternam, ubi nihil hujusmodi habetur, unde fugit dolor, tristitia et gemitus. Non enim ideo tantum nos Apostolos fecit, ut pericula subiremus, sed ut etiam moreremur, ut talia pateremur. Quia enim mala sua recensere, non modo consolatio non erat; sed etiam doloris erat additamentum, statim a principio consolationem affert dicens, « Per promissionem vitæ, quæ est in Christo » Jesu[3]. » Si autem promissio est, ne illam hic quæras. Spes enim quæ videtur, non est spes. « Timotheo charis- » simo filio. » Non filio tantum, sed charissimo. Possunt enim esse filii non dilecti; sed non tu talis es, inquit; nec te filium voco tantum, sed filium dilectum. Quandoquidem Galatas quoque filios vocat, sed de illis dolet, « Filioli » mei, inquiens, quos iterum parturio. » Maximum autem virtutis illius dat testimonium, cum charissimum vocat. Quomodo? Cum enim dilectio non ex natura provenit, a virtute paritur. Qui autem ex nobis nati sunt, non ex virtute solum diliguntur, sed etiam ex naturæ necessitate. Qui vero secundum fidem dilecti sunt, non aliunde quam ex virtute. Undenam essent? maxime apud Paulum, qui nihil ex affectu proprio faciebat. Alioquin autem cum dicit, « Charissimo filio, » ostendit se non iratum, non ipsum aspernantem vel improbantem, illum non adiisse.

[1] 2 Tim. IV, 9. — [2] Ibid. 6. — [3] Rom. VIII, 24.

« Gratia, misericordia et pax a Deo Patre nostro, et Christo » Jesu Domino nostro[1]. » Quæ antea etiam nunc ipsi apprecatur. Et vide quomodo statim a principio sese purget, quod non venerit, ipsum invisurus. Nam illud, « Dum » venio ; » et, « Festino venire ad te cito[2], » mox futuri illius adventus spem faciebant. De hac igitur re sese purgat, nec causam cur non venerit statim dicit, ut ne illum vehementi dolore afficeret. Erat autem illa, quod vinctus a Cæsare detineretur. Cum autem in fine discipulum accersit et ad se vocat, tunc illam profert. At a principio illum non statim in dolorem conjicit ; sed spem facit fore ut illum videat. « Desidero te videre ; » et, « Festina venire » ad me cito. » Statim ergo a principio erigit illum et sequentia cum laude prosequitur. « Gratias ago Deo, cui » servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine » intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, » nocte ac die, desiderans te videre, memor lacrymarum » tuarum, ut gaudio implear[3]. » Gratias ago Deo, quia memor tui sum, inquit, ita te diligo. Hoc exuperantis charitatis est, cum quis tam ardenter amat, ut se amicitia sua exornet. « Gratias ago, inquit, Deo, cui servio. » Quomodo ? « In conscientia pura a progenitoribus meis. » Quia conscientia ipsius nihil noxium habebat. Alioquin autem hic de vitæ ratione loquitur : et ubique vitæ rationem conscientiam appellat. Vel hoc sibi vult, Nihil ex bonis, quæ concupivi, propter humanam causam prodidi, ne cum persequerer quidem. Ideo ait : « Sed misericordiam consecutus sum, » quia ignorans feci in incredulitate[4], » ac si diceret, Ne suspiceris rem esse malitiam. Recte mores suos commendat, ut charitati suæ fidem faciat. Hoc autem vult significare : « Nihil mentior, neque alia in mente habeo, alia dico. » Ita-

[1] 2 Tim. I, 2. — [2] 1 Tim. IV, 13, et III, 14. — [3] 2 Tim. I, 3, 4. — [4] 1 Tim. I, 13.

que tunc quoque ex necessitate sese laudavit, ut in Libro Actuum significatur. Cum enim illum ut seditiosum et novatorem calumniarentur, ideo dicebat : « Et dixit Ananias ad » me : Deus patrum nostrorum præordinavit te scire voluntatem suam, et videre Justum, et audire vocem ex ore » ejus, quoniam testis illi eris ad omnes homines eorum, » quæ didisti et audisti[2]. » Ita et hoc loco, ut ne, quasi in oblivionem venisset, videretur amicitia et conscientia vacuus esse, merito se ipsum laudat dicens, indesinentem tui habeo memoriam, neque utcumque, sed in orationibus meis ; id est, orationi incumbo ; hac in re omne tempus insumo : hoc enim declarat cum dicit, Nocte et die Deum de hac re obsecro, desiderans te videre. Vides-ne ardentem amorem? Vides-ne dilectionis ceu furorem ? Vides-ne humilitatem ? Quomodo sese purget apud discipulum? Deinde ostendit se non temere vel sine causa hoc facere. Jam id supra ostendit et nunc etiam declarat : dicit enim, « Memor lacrymarum tuarum. » Verisimile erat illum sic separatum, magis flevisse quam puerulum a mamma et a lacte avulsum. « Ut gaudio implear, inquit, desidero te » videre. » Nunquam me tanta voluptate privassem, etiamsi sensu carerem et crudelis ferinusque essem, lacrymæ enim illæ tuæ in memoriam revocatæ me flexissent. At non talis ego sum ; sed Deo pure servio. Multa me ad te necessario pertrahebant. Flebat igitur ille. Aliam quoque affert causam, quæ consolationem afferat. « Recordationem, in- » quit, accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta. »

II. Deinde aliam adjecit laudem, quod non ex gentibus, neque ex infidelibus ; sed ex ea esset domo, quæ jam olim Christo serviret. « Quæ habitavit, inquit, in avia tua » Loide, et in matre tua Eunice[2]. Erat enim, inquit, filius mulieris Judææ fidelis. Quomodo Judææ? quomodo fide-

[1] Act. XXII, 14, 15. — [2] 2 Tim. I, 5.

lis? Quæ non erat ex gentibus. Propter patrem autem ejus qui gentilis erat, et propter Judæos, qui istis in locis erant, assumens circumcidit illum. Vides-ne quomodo lex solvi incipiebat, cum commixtiones illæ fierent? Et animadverte quanta congesserit, ut se illum non despicere comprobaret. Ego Deo servio, inquit, veramque habeo conscientiam : et tu lacrymas. Non propter lacrymas tantum, sed propter fidem, quod veritatis operator et minister sis, quod nihil dolosum apud te sit. Cum ergo te amore dignum exhibeas, qui adeo benevolus sis, et tam genuinus Christi discipulus ; cum ego quoque non sine affectu sim, sed ex numero eorum qui veritatem curant, quid impediat quominus ad te veniam? « Certus sum au» tem quod et in te. » Jam olim, inquit, hoc tibi inest bonum, a majoribus fidem accepisti non simulatam. Majorum quippe laudes, cum illis consortes sumus, ad nos quoque pertinent ; sin ab illis discedamus, nihil valent, imo magis nos condemnant. Ideo subjunxit : « Certus sum » autem quod et in te. » Non conjicio, inquit, sed persuasus certusque sum. Si ergo propter nihil humanum ad hoc venisti, nihil te decutere poterit. « Propter quam causam » admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per » impositionem manuum mearum [1]. » Vide quomodo ostendat illum in mœrore multo esse, et animi demissione. Parum abest quin dicat, Ne putes quod ego te despexerim ; sed scito me nec te improbasse, nec tui oblitum esse. Et si alium neminem, aviam et matrem cogita. Ideo cum sciam te non simulatam fidem habere, te commonefacio. Alacritate quippe opus habes ut exsuscites gratiam Dei. Ut enim ignis opus habet lignis, sic et gratia alacritate nostra, ut semper ferveat. « Admoneo te ut resuscites gra» tiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mea-

[1] 1 Tim. 1, 6.

» rum ; » id est, gratiam Spiritus, quam accepisti, ut præsis Ecclesiæ, ut signa edas, et cultum omnem exhibeas. Penes nos enim est illam vel extinguere vel accendere. Idcirco alibi dicit, « Spiritum nolite extinguere[1]. » Ex ignavia enim et negligentia extinguitur : ex vigilantia et attentione excitatur. Est quidem in te ; sed tu ardentiorem efficito ; id est fiducia, impleto, gaudio, lætitia. Sta viriliter. « Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, » sed virtutis et dilectionis et sobrietatis[2]. » Id est, non ideo spiritum accepimus, ut reprimamur, sed ut cum fiducia agamus. Multis enim dat spiritum formidinis, ut in bellis, ut in libris Regum legitur : « Et cecidit, inquit, spiritus » formidinis in illos[3]. » Id est, timorem ipsis immisit. At contra tibi dedit spiritum virtutis et charitatis erga illum. Ergo illud etiam ex gratia est ; nec simpliciter ex gratia ; sed cum nos prius nostra exhibuerimus. Nam ille qui facit ut clamemus : Abba pater, et charitatem erga Deum indit, et erga proximum, ut diligamus invicem, inquit. Ex virtute namque, posito timore, charitas gignitur. Nihil enim ita amicitiam solvere solet ut formido, et proditionis opinio. « Non enim dedit nobis Deus, inquit, spiritum timo- » ris, sed charitatis, virtutis et sobrietatis ; » sobrietatem vero dicit mentis et animæ sanitatem ; aut sobrietatis, ut scilicet sobrie agamus, si quid nobis grave accidat, ut nos sobrios reddat, et superflua abscindat. Ne ergo graviter feramus si quid nobis molestum contingat : illud enim sobrietas est. « Ne festines, inquit, in tempore inductionis[4]. » Multi plurima domi tristia habent, et doloris quidem omnes participes sumus ; causæ vero non item : sed alius ab uxore, alius a filio, a famulo, alius ab amico, alius ab inimico, alius a vicino, alius ab aliquo detrimento vexatur. Ac multæ diversæque sunt mœroris causæ. In summa

[1] 1 Thess. v, 19. — [2] 2 Tim. I. — [3] Exod. xv 16. — [4] Eccli. II, 2.

nullum reperire est mœroris prorsus vacuum. Sed alius minora, alius majora habet mœstitiæ argumenta. Ne igitur ægre feramus, neque nos solos in mœrore esse putemus.

III. Non potest enim homo, qui hanc fluxam ducat vitam, sine mœrore esse : sed si non hodie, cras; si non cras, postea doloris causa accidet. Ut enim fieri nequit, ut qui navigant sine sollicitudine sint, si in pelago magno navigent, sic qui hanc ducunt vitam, non possunt non in mœrore esse; etiamsi divitem dixeris. Quia enim dives est, multas concupiscentiarum occasiones habet; etiamsi regem protuleris, nam et ille multorum imperio subest, neque omnia pro arbitrio facit; sed multa præter arbitrium suum largitur; et ille maxime omnium est, qui contra voluntatem suam cuncta peragit. Quare? Quia multos videt qui de suis excerpere cupiant. In quanto autem angore est, cum quid facere vult, neque potest, aut propter formidinem, aut propter suspicionem, aut propter hostes, aut propter amicos? Sæpe autem cum aliquid agere aggreditur, omnem rei gestæ voluptatem adimit rei adversantium multitudo. Sed quid? Putas-ne illos dolore vacuos esse, qui sine cura vitam agunt. At non ita res se habet. Sicut enim non potest immortalis homo inveniri, sic neque curis vacuus. Quanta illos pati oportet, quæ non possunt verbis exprimi : re autem ipsi soli videre et experiri possunt? Quam multi in ipsis deliciis, in ipsa voluptate mori optaverunt? Voluptas enim non prorsus a mœrore eximit; imo ipsa voluptas infinitos parit dolores, morbos, fastidia : atque his etiam sublatis dolet sine causa. Cum enim anima sic affecta est, sine causa etiam dolere solet. Etenim dicunt medici infirmum stomachum intempestivos mœrores parere. Annon id nobis contingit, cum dolemus, neque ullam doloris causam novimus? Neminem demum invenias

dolore vacuum. Quod si quidam alii minorem habeant doloris causam, quam nos, tamen singuli se parem habere arbitrantur, magisque incommodis suis quam alienis afficiuntur. Quemadmodum enim ii quibus aliqua corporis pars dolet, putant se plus dolere, quam proximos, et qui oculo infirmatur, nullum morbum huic parem esse putat, rursus qui stomacho infirmatur, hunc omnium malorum gravissimum esse dicit, et singuli eas quibus tenentur infirmitates omnium molestissimas esse existimant; sic qui in mœrore est, dolorem suum omnium maximum putat: hoc enim, experimento facto, existimat. Exempli causa, qui filios non habet, nihil infœcunditate molestius esse putat; qui contra cum paupertate multos habet filios, nihil perinde atque liberorum multitudinem detrectat; qui unum habet, nihil pejus esse putat, quam unum tantum habere. Hinc enim, inquit, ignavus ellicitur, et in angore patrem detinet, cui semper charissimus est, neque ad meliorem frugem se recipit. Qui pulchram habet uxorem, nihil pejus esse putat quam formosam habere; res quippe suspicione et insidiis plena est; qui deformem habet, nihil pejus esse dicit, quam talem habere, res enim insuavitate plena est. Qui privatus homo est, nihil vita illa agrestius et vilius esse existimat. Miles nihil laboriosius et periculosius militia dicit esse: melius enim esse pane et aqua in cibum uti, quam tales ferre molestias. Qui in principatu est constitutus, nihil esse acerbius existimat, quam aliorum necessitates curare. Qui vero subditus est, nihil vilius esse, quam alienæ potestati subjici. Qui nuptias contraxit, nihil pejus censet uxoris cura; qui nondum duxit, nihil liberali viro indignius putat, quam non duxisse, sicque se et domo et quiete privari. Negotiator agricolam beatum prædicat, quod in tuto sit; agricola negotiatorem ob divitias. In summa hominum genus nunquam pro voto res habet,

semper queritur et indignatur. Quando omnes homines simul damnat, tunc dicit: Nihil est homo, totamque naturam esse dicit laboribus et ærumnis obnoxiam. Quot senectutem mirabilem prædicant? quot juventutem beatam dicunt? Ita ex ipsa ætate magnus mœror oritur. Cum junioris ætatis causa nos reprehendi videmus, dicimus: Cur non sumus senes? Cum caput canitie albescit, dicimus contra: Ubi juventus? Demum innumeræ mœroris causæ se offerunt. Una solum via est quæ tantam inæqualitatem tollat, nempe via ad virtutem. Imo ipsa quoque dolorem habet; sed dolorem non inutilem, sed lucrum habentem. Vel enim peccavit quispiam, et dolore compunctus peccata abluit; vel lapso fratri condoluit: et hic rursus non parvam mercedem refert: nam iis qui in calamitate sunt condolere, multam nobis apud Deum dat fiduciam.

IV. Audi quanta de Job philosophetur divina Scriptura; audi etiam quid dicat Paulus: « Flere cum flentibus[1]; » et rursum, « Humilibus consentientes. » Societas enim eorum qui in mœrore sunt molem mœroris allevare solet. Quemadmodum enim in onere si quis una pondus ferat, levavit eum qui onus ferebat; sic et in aliis omnibus. Nunc autem si quis ex propinquis nostris defunctus fuerit, multi assident, multi consolantur, asinumque lapsum sæpe erigimus; fratrum vero nostrorum lapsas animas, plus quam asinum despicimus et prætercurrimus. Et si eum in cauponam fœde ingredi videamus, non cohibemus; si ebrium, non impedimus; si aliud quidvis indignum facientem, potius cum illo cooperamur. Ideo Paulus dicebat: « Non so- » lum ipsi faciunt; sed etiam facientibus consentiunt[2]: » et consortia potus et ebrietatis multi faciunt. Fac, mi homo, societates, ut deponatur ebrietatis furor. Vinctis hæc pulchra sunt et amabilia, iis qui in calamitate versantur.

[1] Rom. XII, 15. — [2] Id. I, 32.

Hujusmodi quidpiam Corinthiis præcepit Paulus : « Ne cum » venero, inquit, tunc collectæ fiant[1]. » Nunc autem ebrietatis, deliciarum, et voluptatis causa nihil non agimus, et lectum communem, communem mensam, vinum commune, communes sumptus facimus; eleemosynam vero communem nemo fecit. Hujusmodi amicitiæ signa et sociala erant Apostolorum tempore, omnia bona in medium conferebant. Ego vero non omnia jubeo, sed quamdam partem. Quod cuique placuerit, inquit, definiat unusquisque una sabbatorum, quasi tributum quoddam ferendo pro septem diebus, et deponantur. Et sic detur eleemosyna, sive parum, sive multum. Nam ait : « Non apparebis » vacuus coram Domino[2]. » Hæc Judæis dicebantur, quanto magis nobis? Ideo stant pauperes ante fores, ut nemo vacuus ingrediatur, ut cum eleemosyna ingrediatur. Ingrederis, ut misericordiam assequaris, prius ipse miserere. Qui autem posterior venit, amplius debet. Cum enim nos incœperimus, qui sequitur amplius deponit. Fac tibi Deum debitorem, et tunc illi supplicia. Fœnori da, et tunc repete, ut cum usura recipias. Hoc vult Deus, nec recusat si cum eleemosyna repetas : fœnori das et usuras accipis. Etiam, rogo. Non in extensione manuum exaudiemur. Extende manus tuas, non in cœlum, sed in pauperum manus. Si in pauperum manus extendas manum, ipsum cœli culmen attigisti. Nam qui illic sedet eleemosynam accipit. Si infructuosas extendas manus, nihil lucratus es. Dic enim mihi : Si te adiens rex peteret cum purpura, nonne alacriter omnia dares? Nunc autem non a terreno rege, sed a cœlesti per pauperes rogatus, stas despiciens, et donum differens? Ecquo supplicio non dignus fueris? Non enim in extensione manuum et in multitudine verborum, sed in operibus exaudimur. Audi enim Prophetam dicentem : « Cum manus

[1] I Cor. xvi, 2. — [2] Exod. xxiii, 15, et Deut. xvi, 16.

» vestras extenderitis, avertam oculos meos a vobis; et si » multiplicaveritis preces, non exaudiam vos [1]. » Cum oporteret tacere, in cœlum non respicere eum qui misericordia opus habet; ille fiduciam habens multa verba profundit. Sed quid ait? Judicate pupillo et humili, et justificate viduam, ac discite bonum facere. Sic poterimus audiri, etiamsi manus demissas habeamus, etiamsi non loquamur, neque postulemus. Hæc ergo æmulemur, ut promissa bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus; sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei, qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora sæcularia. Manifestata autem est nunc per apparitionem Salvatoris nostri Jesu Christi [2].

I. Nihil deterius est [3], quam humanis ratiociniis de divinis judicare et illa metiri; ita enim qui hoc aggreditur ex petra illa longe decidet, atque a luce privabitur. Si

[1] Isaï. I, 15. — [2] 1 Tim. I, 8-10. — [3] Vide D. Guillon, tom. XVIII, p. 375-382.

enim is qui humanis oculis solis radios vult percipere, non modo non excipiet, neque optatum assequetur; sed etiam decidet, et plurima accipiet incommoda; multo magis is qui inaccessam illam lucem suis ratiociniis vult attingere, id patietur, et Dei donum afficiet contumelia. Vide Marcionem, Manichæum et Valentinum, eosque omnes qui reliquas hæreses, ac perniciosa dogmata in Dei Ecclesiam induxere, quomodo humanis ratiociniis divina tractantes, in œconomia seu Incarnationis mysterio pudore suffusi sint. Atqui non pudore, sed magna gloriatione digna illa sunt, crucem dico Christi. Nullum enim tantum illius clementiæ argumentum est, non cœlum, non mare, non terra; non omnium ex nihilo creatio, non cætera omnia cruci sunt æquiparanda. Quamobrem Paulus in illa gloriatur dicens: « Mihi autem absit gloriari nisi in cruce » Domini nostri Jesu Christi[1]. » Sed animales qui Deo non plus tribuunt, quam hominibus, decidunt et pudore suffunduntur. Ideo superius discipulum et per illum omnes hortabatur dicens, « Noli igitur erubescere testimonium » Domini nostri Jesu Christi, » id est, ne te pudeat quod crucifixum prædices, imo gloriare. Ipsa enim, nempe mors, carceres, vincula, per se pudore et probro digna sunt. Sed si quis causam addat, et mysterium probe videat, multæ gloriæ, multæ honestatis illa esse inveniet. Mors enim illa pereuntem orbem servavit, mors illa terræ cœlum junxit, tyrannidem diaboli solvit, homines Angelos effecit et Dei filios. Mors illa naturam nostram in thronum regium induxit: vincula hæc plurimos converterunt. « Noli igitur erubescere, inquit, testimonium Domini nos- » tri, neque me vinctum ejus; sed collabora Evangelio: » hoc est, etiamsi tu eadem patiaris, ne pudore afficiaris. Quod enim hoc subindicet, ex his superius dictis liquet:

[1] Galat. VI, 14.

« Dedit nobis Deus spiritum virtutis et charitatis et so-» brietatis[1]; » et ex consequentibus quoque. Sed collabora, inquit; hoc est, non modo non te pudeat; sed experiri ne erubescas. Et non dixit, Ne timeas, neque formides, sed magis illum corroborans ait, « Noli erubescere; » quasi nihil ultra sit periculi, si pudorem deponat. Hoc enim solummodo molestum pudor habet, si ab illo quis superetur. Noli igitur erubescere, si ego qui mortuos suscito, qui innumera signa facio, qui orbem circumcurro, nunc vinctus sum. Non enim ut scelestus vincior, sed crucifixi causa. Si Dominus meus crucem non erubuit, nec vincula ego erubesco. Et probe moniturus illum ut non erubesceret, prius ipsi crucem memoravit. Si de cruce non erubescis, inquit, nec de vinculis erubesce. Si Dominus et doctor noster crucem sustinuit, multo magis nos vincula feramus. Qui enim de iis quæ ipse patitur erubescit, etiam de crucifixo erubescit. Non enim propter me, inquit, hæc vincula gesto. Nihil ergo humanum patiaris, sed omnium consors esto, sed collabora, inquit, Evangelio; non quasi Evangelium laboret; sed discipulum excitans ut pro Evangelio patiatur. « Secundum virtutem Dei, inquit, qui sal-» vavit nos, et vocavit vocatione sancta; non secundum » opera nostra; sed secundum propositum suum, et gra-» tiam quæ data est nobis in Christo Jesu, ante tempora » sæcularia. » Alio modo, quia durum illud erat dicere, collabora, rursus ipsum consolatur dicens, non secundum opera nostra; id est, non tua putes, sed Dei virtute hæc sustinere. Tuum enim est eligere, et alacriter suscipere; Dei autem allevare et quietem dare. Deinde etiam virtutis ejus indicia profert. Cogita quomodo salvus factus sis, quomodo vocatus, ut alibi ait : « Secundum operationem » ejus, quæ operatur in nobis[2]. » Sic majoris virtutis ejus

[1] 2 Tim. I, 7. — [2] Ephes. III, 20.

erat persuadere orbem totum, quam cœlum facere. Quomodo vocatus est, inquit, vocatione sancta; id est, sanctos effecit qui peccatores et inimici erant: et hæc non ex nobis, sed donum Dei sunt. Si igitur ille et potens est ad vocandum, et bonus secundum gratiam, et non ex debito id faciat, non est timendum. Qui enim nos, cum salvi faciendi essemus, etiamsi inimicos, per gratiam servavit, cum operantes viderit, annon multo magis cooperabitur? Non secundum opera nostra, inquit, sed secundum propositum suum; id est, nemine cogente, nec consulente, sed ex proposito suo, sua bonitate impulsus, salvos nos fecit; hoc enim sibi vult illud, « Secundum propositum » suum, et gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu » ante tempora sæcularia. » Hoc est, sine principio hæc præfigurata erant in Christo Jesu, ut fierent. Non parum hoc est quod jam olim voluerit. Non ergo ex pœnitentia. Quomodo igitur non æternus fuerit Filius? nam et ipse hæc a principio voluit. « Manifestata autem est nunc per ap- » paritionem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit » quidem mortem, illuminavit autem vitam et incorruptio- » nem per Evangelium. »

II. Vidisti virtutem, vidisti donum, non per opera factum, sed per Evangelium? Hæc enim spei sunt. In corpore enim ejus hæc ambo facta sunt, et in nostro erunt. Quomodo? « Per Evangelium, in quo positus sum ego præ- » dicator et Apostolus et doctor gentium [1]. » Cur hæc frequenter dicit, se doctorem gentium appellans? Persuadere volens, ut jam dixi, oportere etiam gentes adire. Ne concidas igitur in passionibus meis: dejecti sunt mortis nervi. Non quasi male operans hæc patior, sed ut doceantur gentes: simul et fidem sermoni facit. « Ob quam causam etiam, » inquit, hæc patior, sed non confundor. Scio enim cui

[1] 2 Tim. I, 11.

» credidi, et certus sum quia potens est depositum meum » servare in illum diem [1]. » Sed non erubesco, inquit : an enim de vinculis, deque passionibus erubescendum ? Ne igitur erubescas. Vides-ne quomodo per opera doctrinam impertiat ? Hæc patior, inquit, in carcerem conjectus sum, expellor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. Quid est depositum ? fides, prædicatio : hæc qui deposuit, inquit, inviolata servabit. Omnia patior ut ne thesaurus ille expiletur. De his pudore non afficior, donec fides inviolata servabitur. Vel depositum dicit fideles, quos ipsi Deus deposuit : vel quos ipse deposuit Deo : ecce, inquit, commendo vos Domino; id est, non inutilia mihi hæc erunt. Timotheus certe depositi fructum ostendit. Vides-ne ipsum mala ne quidem sentire ob discipulorum spem ? Talem esse doctorem oportet, ita discipulos curare, et eos sibi omnia esse putare. « Nunc vivimus, inquit, si vos stetis in » Domino; » et rursum, « Quæ est enim spes nostra, aut » gaudium, aut corona gloriæ ? Annon vos ante Dominum » nostrum Jesum Christum [2] ? » Vides-ne illum de his sollicitum, nec minus curantem quæ sunt discipulorum, quam sua ? Oportet enim naturales patres superare, et ardentiores esse; sed filii bono erga illos affectu esse debent. « Obe» dite enim inquit, præpositis vestris, et subditi estote il» lis, scientes quoniam ipsi vigilant pro animabus vestris, » quasi rationem reddituri [3]. » Dic enim mihi, ille tanto periculo est expositus, et tu non vis ipsi obtemperare, licet id in utilitatem tuam vergat ? Quamvis enim quæ sua sunt recte disponat, quandiu tua in bono statu non erunt, anxius est, et duplices dat pœnas. Cogita quantum sit de singulis subditis rationes exigi, et in angore esse. Quem vis exhibere honorem ? quod obsequium periculis illis

[1] 2 Tim. I, 11. — [2] 1 Thess. III, 8, et II, 19. — [3] Hebr. XIII, 17.

æquiparandum? Sed nihil par dices; nondum enim animam dedisti; ipse vero animam suam ponit pro te. Et si hic non posuerit, tempore id exigente, illam ibi perdet. Tu vero neque verborum tenus subditus esse vis. Hoc omnium malorum causa est, quod quæ ad præsules pertinent, perierint. Nullus adest pudor, timor nullus. « Obedite, » inquit, præpositis vestris, et subditi estote. » Nunc autem omnia subversa sunt. Non præpositorum causa hæc dico. Quid enim ex honore nostro utilitatis decerpent, nisi nos obtemperantes habeant? Sed id ad utilitatem vestram vertetur. Ipsi enim, etiamsi honorentur, nihil hinc in futuro juvabuntur; sed major ipsis damnatio erit. Etiamsi contumelia afficiantur, nihil læduntur pro futuro, sed major tunc illis erit defensio. Verum in utilitatem vestram velim cuncta fieri. Quando enim præpositi a subditis honorantur; hoc illis debitum offertur, sicut et Heli dicebat, « Assumpsi te de domo patris tui[1]; » quando autem contumelia afficiuntur, ut Samuëli contigit: Non te, inquit, despexerunt, sed me. Itaque contumelia quidem ipsis lucrum, honor onus est. Non illorum ergo causa ita loquor, sed vestrum. Qui sacerdotem honorat, Deum honorabit. Qui vero didicit sacerdotem contemnere, progressu temporis Deum quoque contumelia afficiet. « Qui vos recipit, » inquit, me recipit[2]. » Et, sacerdotes ejus, inquit, in honore habe. Hinc Judæi Deum spernere didicerunt, quia Moysem contempserant, quia ipsum lapidibus impetebant. Cum enim quis pie erga sacerdotem afficitur, multo magis erga Deum afficietur. Etiamsi improbus sacerdos fuerit, Deus videns te in sui honorem, illum indignum honore afficere, mercedem tibi reddet. Si enim qui recipit prophetam, inquit, in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; etiam qui honorat, qui cedit, qui obtem-

[1] 1 Reg. II, 28, et VIII, 7. — [2] Matth. X, 40.

perat, scilicet sacerdoti. Nam si ubi de hospitalitate agitur, quando non notum tibi excipis, tantum mercedis accipis; si te subjicias ei, cui imperat Deus, multo majorem accipies. « Super cathedram Moysis, inquit, sederunt » Scribæ et Pharisæi; omnia ergo quæ dixerint vobis fa» cere, facite; secundum autem opera eorum ne faciatis[1]. » An ignoras quid sit sacerdos? Angelus Domini est. Num ille quæ sua sunt dicit? si illum despicis, non eum, sed Deum qui ipsum ordinavit, despicis. Et undenam probatur, inquies, quod Deus ipsum ordinaverit? Igitur si tu illam non habeas opinionem, spes tua inanis facta est. Nam si Deus per ipsum nihil operatur, neque lavacrum habes, neque mysteriis participas, neque benedictionibus frueris : ergo Christianus non es.

III. Quid ergo, inquies, an omnes Deus ordinat, etiam indignos? Non omnes Deus ordinat, sed per omnes operatur, etiamsi illi indigni sint, ut populus salvus fiat. Si enim per asinam, per Balaam scelestum hominem, in plebis gratiam locutus est, multo magis per sacerdotem. Quid enim non facit Deus pro salute nostra? Quid non loquitur? per quem non operatur? Si per Judam operatus est, et per eos qui prophetabant, quibus dicit, non novi vos, discedite a me qui operamini iniquitatem; et alii dæmonas ejiciebant, multo magis per sacerdotes operabitur. Nam si præpositorum vitam examinare vellemus, ipsi doctorum ordinatores futuri essemus, et omnia sursum deorsum vergerent; sursum pedes, deorsum caput. Audi Paulum dicentem : « Mihi autem pro minimo est ut » a vobis judicer, aut ab humano die[2]; » et rursum, « Tu » quid judicas fratrem tuum[3]? » Si fratrem non oportet judicare, multo minus sacerdotem. Nam si quidem hoc præcepit Deus, recte facis; imo peccas non faciendo; sin

[1] Matth. xxiii, 2. — [2] 1 Cor. iv, 3. — [3] Rom. xiv, 10.

contra, ne audeas, neve supra scammata exilire concris (1). Adversus Aaronem post conflatum vitulum insurrexerunt, Core, Dathan et Abiron. Quid ergo? Nonne perierunt? Unusquisque quæ sua sunt curet. Si dogma perversum habeat, etiamsi Angelus sit, ne illi obsequere; si vera docet, noli vitæ sed verbis attendere. Habes Paulum et verbis et operibus te moderantem. At, inquies, ille pauperibus non erogat, neque recte administrat. Undenam id tibi constat? antequam discas noli culpare, time rationes reddendas. Multa ex suspicione judicantur. Imitare Dominum tuum. Audi illum dicentem: « Descendens » videbo si secundum clamorem operantur; sin autem, ut » sciam [1]. » Quod si didicisti, examinasti, et vidisti, Judicem expecta. Noli præripere Christi ordinem: illius est ista discutere, non tuum. Tu servus es ultimus, non dominus. Tu ovis es: ne ergo pastorem examines, ut ne de quibus ipsum accusas tu pœnas des. Et cur ille mihi dicit, inquies, quod ipse non facit? Non ille tibi dicit: nam si illi obtemperes, mercedem non habes; Christus de his te admonet. Et quid dico? Ne Paulo quidem obtemperandum esset, si ex se loqueretur, si quid humanum diceret; sed Apostolo credendum Christum habenti in se loquentem. Ne aliena igitur judicemus, sed singuli sua. Vitam tuam scrutare. At ille, inquies, melior quam ego esse deberet. Quare? Quia sacerdos est. Et quid non habet ille amplius quam tu? Annon labores? annon pericula? annon concertationem? annon ærumnas? Cum hæc igitur habeat, quomodo non te melior fuerit? Etiamsi vero melior non sit, an quæso debes te ipsum perdere? Arrogantiæ sunt hæc verba. Unde namque nosti illum non esse te meliorem? Si furetur, inquies; si sacra expilet. Undenam id nosti, mi homo? cur per præcipitia te ipsum impellis? Et tu qui-

[1] Gen. XVIII, 20.

dem, si quispiam dixerit, Ille purpuram habet, etiamsi scias, aures obstruis, etiamsi illum confutare possis, statim resilis, et te non nosse simulas, nolens te in supervacaneum periculum conjicere; hic autem non modo non resilis, sed statim frustra periculum suscipis. Hæc verba non culpa vacant. Audi namque Christum dicentem: « Dico autem vobis quod omne verbum otiosum quodcumque loculi fuerint homines, reddent de illo rationem in die judicii [1]. » Te ipsum putas aliquo meliorem esse, neque ingemiscis, nec pectus tundis, nec caput inclinas, nec publicanum imitaris? Ergo te ipsum vis perdere, etiamsi melior sis. Melior es, tace: ut melior maneas. Si id dixeris, totum evacuasti. Si te putas esse, non es; sin non putas, multum adjecisti. Si enim qui peccator erat, quia confessus est, descendit justificatus; qui non admodum peccator est, et se esse putat, quid non lucrabitur? Vitam tuam scrutare. Non furaris; sed rapis, sed vim infers et alia innumera similia perpetras. Hæc dico, non furtum laudans, absit; sed lacrymas fundens si quis talis fuerit, nedum approbem. Quantum enim malum sit sacrilegium ne dici quidem possit; sed vobis parco. Nolo enim virtutem nostram alios accusando minuere. Quid, quæso, publicano deterius? Verum erat ipsum esse publicanum et mille malis obnoxium; et quia Pharisæus dixit: Non sum sicut publicanus ille, omnia perdidit. Tu de sacerdote dicis, Non sum sicut iste sacrorum expilator, annon omnia amittis? Hæc dicere compellor, et dicta similia confutare, non quod illa tantum curem; sed quia de vobis timeo, ne virtutem vestram tali jactantia et judicio evacuetis. Audi namque Paulum monentem ac dicentem: « Opus autem suum probet unusquisque, et tunc in semetipso tantum habebit gloriam, et non in altero [2]. »

[1] Matth. XII, 36. — [2] Galat. VI, 4.

IV. Dic mihi, si saucius proficiscaris ad medicum, num missa vulneris curatione, medicum curiose interrogas an vulnus habeat, necne? An vero si ille habeat, sollicitus es? vel quia ille habet, tuum non curas, et dicis, Oporteret medicum bene valere: quia ille, etsi medicus, non bene valet, ulcus ego meum sine cura referam? An si sacerdos sit improbus, solatii quid referet subditus? Minime. Sed dabit ille debitas pœnas, dabis et tu promeritas. Etenim magister tantum jam ordinem implet. « Erunt enim, » inquit, omnes docibiles Dei; neque dicent, Agnosce » Dominum, omnes enim agnoscent me a minimo usque » ad maximum eorum [1]. » Cur ergo, inquies, præsidet? Cur hunc locum occupat? Ne quæso, magistros maledictis impetamus; ne curiosius scrutemur, ne nos ipsos lædamus: nostra discutiamus, et nemini maledicimus. Revereamur diem illum, in quo nos ipse illuminavit. Si quis patrem habeat mille malis obnoxium, omnia tegit. « Ne » glorieris, inquit, in ignominia patris tui: neque enim » tibi tam gloria est, quam probrum [2]. » Etiamsi enim illi prudentia deficiat, veniam habe. Si de corporalibus patribus hæc dicenda sunt, multo magis de spiritualibus. Reverere, quia quotidie tibi ministrat: Scripturas legi curat, propter te domum ornat, propter te vigilat, propter te precatur, pro te stat Deo supplicans; pro te totus ejus cultus est. Hæc reverere, hæc cogita, cum omni pietate accede. Dic mihi, improbus est? Et quid hoc? An qui improbus non est, ipse tibi magna bona largitur? Minime. Nam secundum fidem tuam totum efficitur. Neque justus tibi proderit, si tu fidelis non sis; neque improbus nocebit, si sis fidelis. Per vaccas in arca operatus est Deus, quando voluit populum salvum facere. Num sacerdotis vita, num virtus ejus tale quid efficit? Non talia sunt ea

[1] Joan. VI, 45. Isaï. LIV, 13, et Jerem. I, 34. — [2] Eccli. III, 12.

quæ Deus elargitur, ut a sacerdotali virtute perficiantur. Totum ex gratia est hujus tantum est os aperire, totum vero Deus operatur; symbolum hic solum implet. Cogita quantum sit intervallum inter Joannem et Jesum. Audi enim Joannem dicentem : « Ego opus habeo a te bapti-» zari [1] ; » et, « Non sum dignus solvere corrigiam calcea-» menti [2]. » Attamen cum tantum interesset discriminis, Spiritus descendit, quem non habebat Joannes. « Ex ple-» nitudine enim ejus, inquit, nos omnes accepimus. » Attamen priusquam baptizaretur non descendit. Nec Joannes ut descenderet effecit. Cur ergo sic res peragitur? Ut discas sacerdotem implere symbolum. Nullus homo tantum distat ab alio homine quantum Joannes a Jesu. Attamen Spiritus in ipsum descendit, ut discas Deum omnia perficere et operari. Volo quid plane stupendum adjicere. Sed ne miremini, neque turbemini. Quid hoc est? Oblatio eadem est, quisquis offerat, sive Paulus, sive Petrus, eadem ipsa est, quam Christus dedit Discipulis, et quam nunc sacerdotes faciunt. Hæc illa nihil minor est, quia non homines hanc sanctificant, sed is ipse qui illam sanctificavit. Sicut enim verba, quæ Deus locutus est, eadem sunt quæ nunc sacerdos dicit; sic oblatio eadem ipsa est, ut et baptisma quod dedit. Sic totum fidei est. Insiliit statim Spiritus in Cornelium : quia prius ille quæ sua erant fecerat et fidem contulerat. Et hoc igitur corpus Christi est, et illud. Qui vero putat hoc minus illo esse, is nescit Christum etiam nunc adesse et operari. Hæc itaque cum sciamus ; non enim frustra hæc omnia a nobis dicta sunt, sed ut mentem nostram corrigamus, cautioresque in posterum agamus, dictorum custodiæ advigilemus. Quod si semper audientes, nunquam perficiamus, nihil ex dictis emolumenti percipiemus. Attendamus ergo diligenter,

[1] Matth. III, 11. — [2] Joan. I, 16.

quæ dicta sunt perpendamus, ea describamus in mente nostra, in conscientia nostra insculpta teneamus, et jugiter gloriam referamus Patri, et Filio, et Spiritui sancto. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Formam habe sanorum verborum, quæ a me audisti in fide et charitate, quæ est in Christo Jesu. Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis. Scis hoc quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Philetus et Hermogenes. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit; sed cum Romam venisset, sollicite me quæsivit, et invenit. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die: et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti [1].

1. Non per litteras solum discipulo, quæ agenda erant suggerebat, sed etiam verbis, quod et plurimis aliis etiam locis ostendit dicens, « Sive per verbum, sive per Epis» tolam, quasi per nos missam [2]. » Id vero multo magis hic facit. Ne ergo putemus aliquid in doctrina deficere. Multa enim illi absque scripto tradidit, quæ in memoriam revocans dicit: « Formam habe sanorum verborum, quæ » a me audisti. » Quid autem vult significare? Pictorum

[1] 2 Tim. I, 13-18. — [2] 1 Thess. II, 15.

more, inquit, imaginem tibi virtutis impressi et eorum omnium quæ Deo grata sunt, velut normam, et archetypum, terminosque animæ tuæ indidi. Hæc igitur habeto; sive de fide, sive de charitate, sive de castitate consulere oporteat, hinc exemplaria accipe : non opus habebis apud alios imaginem quærere, cum omnia ibi sint deposita. « Bonum depositum custodi. » Quomodo? « Per Spiritum » sanctum, qui habitat in nobis. » Non est enim humanæ animæ, humanæque virtutis, tot deposita digne servare. Quare? Quia multi sunt latrones, profundæ tenebræ : diabolus instat adhuc et insidiatur. Nescimus quo tempore, vel qua hora invadet. Quomodo igitur, inquies, ad custodiam sufficiemus? Per Spiritum sanctum; id est, si Spiritum in nobis habeamus; si gratiam non repellamus, aderit. Nam « Nisi Dominus ædificaverit domum, in va- » num laboraverunt qui ædificant eam. Nisi Dominus cus- » todierit civitatem, frustra vigilant qui custodiunt eam [1]. » Hic murus nobis est, hoc præsidium, hoc refugium. Si ergo inhabitat, et custodit, quid opus est præcepto? Ut ipsum retineamus, inquit, et custodiamus, nec per mala opera expellamus. Deinde tentationes recenset; non ut discipulum dejiciat, sed ut excitet; ut si ipse in hæc incidat, non turbetur ad magistrum se convertens, et in memoriam revocans ea omnia quæ ipsi acciderunt. Quid ergo ait? Quia fieri poterat ut ipse captus desereretur, et nullius humanitate frueretur, nec gratia vel auxilio; sed etiam ut ab ipsis fidelibus et amicis proderetur, audi quid ait : « Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes qui in Asia » sunt. » Verisimile est tunc Romæ multos ex Asiæ partibus fuisse : sed nemo, inquit, astitit mihi, nemo me novit, omnes alienati sunt. Et vide philosophum ejus animum. Dixit tantum quod factum fuerat, nec maledixit

[1] Psal. CXXVI, 1, 2.

eis ; sed eum qui sibi bene fecerat, et laudat, et mille ipsi bona apprecatur. Illis vero non maledixit. Sed quid ait : « Ex quibus est Phygellus et Hermogenes. Det misericor-» diam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrige-» ravit, et catenam meam non erubuit : sed cum Romam » venisset, sollicite me quæsivit et invenit. » Perpende quomodo ubique confusionem seu pudorem, nusquam periculum dicat, ut Timotheus non terreatur, etsi tunc periculo res plena erat. Infensum enim tunc habebat Neronem, quod quemdam ex familiaribus ejus sibi attraxisset : sed cum venisset Romam, inquit, non modo consortium meum non fugit ; sed etiam me quæsivit et invenit. « Det » illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die, » et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti. » Tales esse fideles oportet, nec timore, nec minis, nec pudore impediri, sed mutuo cooperari, et ut in bello adesse et auxilium ferre. Neque enim tantum periclitantibus, quantum sibi prosunt, se socios reddentes per opem ipsis allatam etiam coronarum ipsis debitarum. Verbi gratia, in calamitate versatur quis qui se Deo addixit, multa patitur et cum magna tolerantia colluctatur. Tu vero nondum ad hoc certamen inductus fuisti. Licet tibi si velis, etsi in stadium ingressus non es, in partem venire coronarum, quæ repositæ sunt, si adsis, si inungas, si horteris, si excites. Et quod res ita se habeat, audi quid dicat ille alibi scribens, « Verumtamen bene fecistis communi-» cantes tribulationi meæ [1] ; » et rursum : « Cum Thessa-» lonicam quoque et semel et bis in usum mihi misistis. » Et quomodo qui non aderant absenti in pressuris communicarunt ? « Quia misistis, inquit, mihi necessaria et se-» mel et secundo ; » et rursum de Epaphrodito dicit : « Quo-» niam appropinquavit usque ad mortem, non parcens

[1] Philip. IV, 14.

» animæ, ut suppleret defectui ministerii vestri erga me. » Ut enim apud reges non modo qui pugnant, sed etiam qui vasa custodiunt, honoris sunt participes, neque utcumque, sed etiam paria sæpe consequuntur dona, licet manus non cruentarint, neque arma ceperint, nec hostium aciem viderint; multo magis in his ærumnis. Nam qui athletam juvat fame attenuatum, qui adest, illum verbis hortatur, et obsequia alia omnia præbet, certanti par præmium obtinet.

II. Ne mihi Paulum cogites, athletam invictum et insuperabilem, sed alium quemvis ex multis, qui nisi multo solatio, multa adhortatione fultus fuisset, fortasse non stetisset, neque pugnasset. Itaque ii qui extra certamen erant, ei qui in agone decertabat, victoriæ causa fuere: et coronarum quoque consortes fieri merentur. Et quid mirum si inter viventes quis iisdem rebus participans, iisdem quibus decertantes dignetur præmiis, quando etiam iis qui decesserunt, qui jacent, qui coronati sunt, qui nullo egent etiam post mortem, potest particeps esse. Audi enim Paulum dicentem, « Memoriis sanctorum communi» cantes. » Et quomodo, inquies, possumus communicare? Quando illum admiraris: quando aliquid eorum exequeris, pro quibus ille coronatus est, illius certaminum et coronarum consors es. « Det illi, inquit, Domi » nus invenire misericordiam a Domino in die illa. » Misertus est mei, inquit, habebit ergo retributionem in die illa tremenda et terribili, ubi multa misericordia egebimus. Det illi, inquit, Dominus invenire misericordiam a Domino. Duo-ne sunt Domini? Nequaquam: sed unus nobis Dominus Christus Jesus, et unus Deus. Hic qui Marcionis morbo laborant, dictum illud usurpant. Sed discant hunc esse Scripturæ morem, et id sæpe in sacris Libris occurrere, ut cum dicit, « Dixit Dominus Domino

» meo [1] ; » et rursus, « Dixi Domino, Dominus meus es tu [2] ; » et alibi, « Pluit Dominus a Domino [3]. » Hoc autem personas declarat consubstantiales, non naturæ diversitatem. Non enim hoc dicit, ut duas substantias inter se distinctas, sed ut duas personas ejusdem substantiæ intelligamus. Vide autem quomodo dicat, Det illi Dominus. Quid hoc? Non aliud quam misericordia. Quia enim ille misericordiam consecutus fuerat ab Onesiphoro, ut eamdem ille a Deo consequatur postulat. Si autem Onesiphorus, qui sese periculis exposuerat, ex misericordia salvus sit; multo magis nos. Terribiles namque sunt illæ pœnæ, terribiles et multa clementia opus habentes, ut non audiamus dictum illud tremendum : « Discedite, nescio vos, qui ope- » ramini iniquitatem [4] ; » ut non audiamus rursum illud tremendum : « Discedite maledicti in ignem æternum, pa- » ratum diabolo et angelis ejus [5], » ut non audiant : « Chaos » est inter nos et vos [6] ; » ut non audiant illud horrore plenum : « Tollite illum, et injicite in tenebras exteriores [7] ; » ut non audiant illud multum incutiens timorem, « Serve » nequam et piger [8]. » Horrendum quippe et terribile est tribunal illud. Atqui Deus mitis est et mansuetus. Deus enim misericordiarum et Deus consolationis vocatur, et ita bonus ut nemo alius par sit, benignus, clemens, multæ misericordiæ, nec vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat. Unde ergo, unde fit ut dies illa tanto sit plena terrore. Fluvius igneus ante thronum ejus trahitur, libri operum nostrorum aperti sunt, dies ille ut clibanus ardens est, Angeli circumcurrunt, fornaces appositæ sunt multæ. Quomodo ergo clemens est? Quomodo misericors? Quomodo bonus? Tamenque sic ille hinc clemens erga homines esse monstratur, et clementiæ ejus magni-

[1] Psal. cix, 1. — [2] Id. xv, 1. — [3] Gen. xix, 24. — [4] Matth. vii, 23. — [5] Id. xxv, 41. — [6] Luc. xvi, 29. — [7] Matth. xxii, 13. — [8] Id. xviii, 32.

tudo ostenditur. Ideo namque tantum nobis incutit timorem, ut his compulsi ad regni desiderium excitemur. Vide mihi quomodo non utcumque de Onesiphoro testificetur; sed dicat, « Sæpe me refrigeravit; » quasi athletam quemdam æstu et labore fatigatum, recreavit, inquit, et roboravit. « Et quanta Ephesi mihi ministravit, tu melius nosti. » Non solum Ephesi, inquit, sed etiam hic. Talem enim oportet esse eum qui vigilans et concitatus est, non semel, vel bis, vel ter operari debet; sed per totam vitam. Sicut enim corpus nostrum, non semel nutritum, habet totius vitæ substantiam, sed quotidiano cibo opus habet; ita et in pietate, quotidiano egemus bonorum operum auxilio. Multa enim nobis misericordia est opus. Etenim propter peccata nostra clemens Deus illa omnia facit, cum nihil horum opus habeat, sed pro nobis omnia facit. Ideo enim omnia nobis exposuit et enarravit; nec solum narravit, sed etiam per opera fidem fecit. Fide namque dignus est, etiam ex solis verbis. Sed ne quis hyperbolen vel minas tantum illa esse verba putaret, per opera etiam certitudinem addit. Quomodo? Et privatim et publice pœnas inducens. Atque ut ex ipsis rebus ediscas; modo Pharaonem punivit, modo diluvium aquarum, et universum illud exitium induxit; aliquando etiam ignis supplicium. Et nunc quoque videmus improbos multos puniri et pœnas luere; quæ exempla sunt gehennæ.

III. Ne dormiamus enim, nec desidia torpeamus, nec verborum obliviscamur, per opera nos admonet et excitat, hic ostendens judicia, tribunalia, pœnas. Quod si apud homines tanta est justitiæ cura, apud Deum qui has leges constituit, nulla-ne erit horum ratio? Et quomodo hæc credi possint? Nam et domi et in foro et ubique tribunalia videre est. Dominamque herus quotidie justitiam in servos exercet, pœnasque peccantibus infert, alias culpas

punit, alias condonat. In agris quoque villicus et uxor quotidie judicantur. In navi gubernator de vectoribus judicat; in exercitibus dux de militibus: et multa inveneris tribunalia, in artibus magister de discipulo. Privatim ergo et publice omnes et alter de altero judicant: et nusquam juris rationem neglectam quis videat; sed ubique omnes pœnas dare. Ergo-ne cum hic justi perquisitio ubique fiat per urbes, per domos, et per singulos; illic ubi justitia plena est dextera Dei, et justitia ejus sicut montes Dei, ibi nulla erit justitiæ ratio? Et quomodo Deus Judex justus, fortis et patiens, id suffert, nec pœnas exigit? Hic habes causam: Patiens, inquit est, diu expectat ad pœnitentiam te trahens. Si autem perseveres, « Secundum » duritiam tuam et impœnitens cor thesaurizas tibi iram[1]. » Si ergo justus est, secundum meritum reddit, nec eos qui male patiuntur inultos sinit. Hoc est enim justi munus; si potens est, etiam post mortem reddit, et in resurrectione; hoc enim fortis judicis est. Si autem patiens cum sit differt, ne turbemur, nec dicamus: Cur hic non ulciscitur? Nam si ita fieret, jam sublatum esset genus hominum, si quotidie de peccatis pœnas repeteret a nobis. Nulla enim est, nulla est dies peccatis vacua, sed vel majus vel minus delictum admittimus. Itaque ne ad vigesimum quidem annum perveniremus, nisi multa ejus esset patientia et bonitas, quæ multum nobis spatium dat ad pœnitentiam, ut delicta deponamus. Unusquisque igitur cum recta conscientia gesta sua recensens, et vitam suam totam in medium adducens, consideret annon mille sit pœnis et suppliciis dignus. Et cum indignatus dicit: Cur ille mille scelera perpetrans non dat pœnas, sua cogitet, et indignatio cessabit. Illa enim magna videntur, quia in magnis et notis rebus fiunt. Si vero sua quis examinet,

[1] Rom. II, 5.

fortasse plura inveniet. Nam rapere et cupidum esse, idipsum est; sive aurum, sive argentum diripiatur: ex eodem quippe animo ambo pariuntur, et qui minora diripit, majora quoque diripere non dubitabit. Quod si dedit occasio, id non ex illo provenit, sed id fortuito contingit. Pauper qui pauperiorem lædit, divitem si posset aggredi, non dubitaret: sed ex imbecillitate, non ex arbitrio abstinet. Ille, inquies, princeps est, et subditorum bona rapit. Tu autem, quæso, annon rapis? Ne mihi dixeris, ille auri talenta; at tu obolos decem. Nam in eleemosyna, alii aurum offerebant; illa vero duo minuta, nec minus quam illi attulit. Quare? quia de voluntate, non de dono judicatur. Ergo-ne cum de eleemosyna agitur, Deum vis ita judicare, ut nihil minus referas si duo minuta deponas, quam ii qui mille talenta auri deponunt; de avaritia vero et rapina non item: et quam hæc rationem habeant? Sicut illa duo minuta injiciens, ob voluntatem nihil minus retulit; ita et tu duos obolos rapiens, non minori conditione es quam illi; sed si quid mirum dicere oporteat, plus quam illi avarus et rapax es. Sicut enim, qui cum regis uxore, et qui cum pauperis et servi mœchantur, similiter adulteri sunt, cum peccatum ex personarum diversitate non æstimetur, sed ex voluntate mœchi; ita et hic existimandum. Imo magis adulterum dixerim eum qui cum vili persona mœchatur, quam qui cum regina. Illic enim divitiæ, forma, et multa alia sunt quæ attrahant. Hic vero nihil; itaque hic magis adulterus dicatur. Rursus illum magis ebriosum dixerim, qui viliore vino inebriatur. Ita et magis rapacem censeo eum, qui ne minima quidem spernit. Qui enim multa et magna rapit, fortasse minora despiceret; qui vero modica rapit, majora certe non contemneret. Itaque hic potius fur habeatur. Nam qui argentum non despicit, quomodo aurum despiciat?

Itaque cum principes accusamus, nostra nobiscum reputemus, et inveniemus nos magis quam illos rapere et furari; si non ex re ipsa, at ex voluntate judicium feramus, sic enim judicandum est. Dic enim mihi, si quis quæ pauperibus erant, et alius quæ divitis erant, furatus in judicium adducatur, nonne ambo par supplicium luent? Quid vero? homicida nonne perinde est homicida, si mutilum et pauperem occidat, atque si divitem et formosum? Cum ergo dicemus : Ille alterius prædium rapuit, nostra cogitemus, et sic non alios condemnabimus, deinde mirabimur patientiam, nec indignabimur, quod judicium in eos non feratur, et ipsi ad male operandum segniores evademus. Cum enim nos viderimus iisdem obnoxios culpis, non ita molestc feremus, sed peccandi finem faciemus, et futura bona consequemur in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT II.

Tu ergo, fili mi, confortare in gratia, quæ est in Christo Jesu, et quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, et alios docere. Tu ergo collabora ut bonus miles Christi. Nemo militans se implicat negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit. Nam et qui certat in agone, non coronatur, nisi legitime certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Intellige quæ dico, dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum [1].

I. Magnam fert discipulo in mari fiduciam, cum magister ejus in naufragio servatus est. Non enim deinceps putabit ex imperitia sua tempestates contingere, sed ex ipsa rerum natura: illud vero non modicum affert solatium. Fert etiam in bello tribuno incitamentum, cum videt ducem exercitus saucium fortiter plagam ferentem. Ita etiam fidelibus id consolationi est, Apostolum videre gravia multa patientem, neque tamen iis emollitum. Neque enim, nisi ita res esset, Paulus ea quæ perpessus est enarraret. Timotheus enim audiens, eum qui tanta potuerat et totum orbem subegerat, in vinculis et ærumnis esse, nec rem vel ægre vel indigne ferre, a suis derelictum, si et ipse eadem passus esset, eam rem humanæ infirmitatis esse non putasset, licet et discipulus et minor Paulo es-

[1] 2 Tim. II, 7.

set, quandoquidem et magister talia tolerasset; sed ex rei natura hæc omnia contigisse. Nam et ipse hæc fecerat, et ideo hæc enarrabat, ut illum corroboraret ac recrearet. Quia enim hoc ideo faciebat, ærumnas et tentationes suas ipsi enarrans, subjungit : « Tu ergo, fili mi, confor- » tare in gratia, quæ est in Christo Jesu. » Quid dicis? Nos timore concussisti, dixisti te vinctum et in ærumnis esse, ab omnibus desertum fuisse; et ac si dixisses te nihil molestum esse passum, et a nullo desertum fuisse, ita resumis? Tu ergo, fili mi, confortare? Merito certe; quoniam ex his plus roboris accepisti, quam ipse Paulus. Si enim ego Paulus hæc patior, multo magis tu illa pati debes; si magister, multo magis discipulus. Et cum affectu magno monita dat, cum ait, fili; neque id tantum, sed, fili mi. Si filius es, inquit, patrem imitare; si filius es, ex iis quæ dixi corroborare; imo non ex dictis tantum, sed ex gratia Dei. « Nam confortare, inquit, in gratia, quæ est in Christo » Jesu; » id est, per gratiam Christi; ac si diceret, Sta firmiter, aciem nosti. Nam alibi quoque dicit : « Non est » nobis colluctatio adversus sanguinem et carnem [1], » neque deterrens illos hoc dicit, sed excitans. Itaque sobrius esto, inquit, jejuna, gratiam Domini habeto tecum pugnantem et certantem; cum multa alacritate et constantia, quæ tua sunt affer. « Et quæ audisti a me per multos testes, » hæc commenda fidelibus hominibus. » Fidelibus, non quæstiones et syllogismos moventibus. Fidelibus : quibusnam? iis qui prædicationem non prodiderunt. Quæ audisti, non quæ conquisivisti. Nam « Fides ex auditu, auditus au- » tem per verbum Dei [2]. » Quid est illud, per multos testes? ac si diceret : Non quæ clam et in occulto audivisti, sed multis præsentibus, et cum fiducia. Non ait autem, dic, sed, commenda, veluti thesaurum, qui commenda-

[1] Ephes. VI, 12. — [2] Rom. X, 17.

tur et in tuto deponitur. Rursus discipulum terret et à superioribus et ab inferioribus. Illud commenda, non fidelibus tantum dicit. Quæ enim esset utilitas, si fidelis quidem ille esset, nec posset aliis doctrinam proferre? Cum ipse quidem fidem non proderet, neque tamen alios similes efficeret. Duo itaque magister habeat oportet, ut fidelis sit, et alios doceat. Ideo ait : « Qui idonei erunt et » alios docere. Tu ergo labora ut bonus miles Jesu Christi. » Papæ! quanta dignitas militem esse Christi? Cogita terrenos reges, ut magnum quidpiam esse putent ii, qui pro illis militant. Si ergo laborare est regii militis, non laborare non est militis. Itaque non oportet moleste ferre si labores; hoc enim militis est; sed si non labores, id indigne ferendum. « Nemo militans se implicat negotiis sæcu- » laribus, ut ei placeat, qui se probavit. Nam et qui certat » in agone non coronabitur, nisi legitime certaverit. » Hæc ad Timotheum quidem dicta sunt, dicuntur autem per illum omnibus et magistris et discipulis. Nemo igitur episcopatu præditus hæc audire dedignetur; sed indigne ferat si hæc non faciat. Si quis pugnat, inquit, non coronatur nisi legitime certaverit. Quid sibi vult illud, nisi legitime? Si in certamen descendat, non sufficit, neque si ungatur, neque si congrediatur; sed nisi totam certaminis legem servaverit, et quæ cibum spectant, et quæ temperantiam et castitatem, et quæ de palæstra, et omnia demum quæ athletas exequi convenit, nunquam coronatur. Et vide Pauli sapientiam : certamen et milites memorat, tum ut ille promptus sit ad cædem et sanguinem; tum ut constanter et fortiter omnia ferat, ut semper in exercitatione sit. « Laborantem agricolam, inquit, oportet primum de fruc- » tibus percipere. » Dixerat de exemplis suis, dixerat de doctore, dicit demum de iis qui una conveniunt, de athletis, de militibus, et illic præmia reponit; tum ut ei placeat

qui se elegit, tum ut coronetur. Addit et tertium exemplar, quod maxime sibi competat. Nam illud militis atque athletæ subditis competit : agricolæ autem exemplum magistro ; ut non tantum sicut miles vel athleta ; sed ut agricola sit. Agricola non sui curam habet tantum ; sed etiam terræ fructuum ; id est, non parvam laborum retributionem decerpit agricola.

II. Hic Deum nullo egere ostendit : et postquam doctrinæ retributionem rem esse communem dixerat ; Quemadmodum, inquit, agricola non absque utilitate laborat ; sed ante alios ipse laboribus fruitur suis, sic et doctorem esse par est. Vel hoc dicit, vel de honorandis magistris loquitur. Sed id ratione nixum non videtur. Cur enim non simpliciter agricolam dixit, sed laborantem, nec modo laborantem, sed admodum laborantem ? Hic etiam de mora agitur, ut nemo ægre ferat, inquit ; jam recipis : sive etiam quia in ipso labore merces est. Postquam igitur exempla posuit militum, athletarum, agricolarum, et omnia ænigmatice, « Nemo, inquit, coronatur, nisi legitime certaverit ; » et postquam dixerat, « Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere, » addidit : « Intellige quæ dico. Dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. » Horum enim gratia hæc dicta sunt in proverbio et parabola. Deinde rursus affectum suum indicans, non desinit apprecari illi, nempe velut genuino filio metuens, et ait : « Memor esto Christum Jesum resurrexisse ex mortuis ex semine David secundum Evangelium meum, in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans [1]. » Cur hic rem illam memorat ? Apposite certe, et hæreticos impetit, simulque se ipsum recreans, et passionum lucrum ostendens : quia ipse quoque doctor noster Christus per passionem mortem expugnavit. Hujus rei memento, in-

[1] 2 Tim. II, 8, 9.

quit, et idoneam consolationem habebis. « Memor esto, » inquit, Dominum Jesum Christum resurrexisse ex mor- » tuis ex semine David. » Jam enim inde cœperant quidam œconomiam seu incarnationem evertere, pudore affecti de magnitudine benignitatis Dei. Talia quippe erant Dei erga nos beneficia, ut homines puderet illa Deo applicare, et non crederent illum ita se demisisse. « Secundum Evan- » gelium meum, » inquit. In Epistolis suis passim illud po- nit; secundum Evangelium meum; vel quia ipsi obtem- perare oportebat, vel quia alii erant diversa evangelizantes. « In quo laboro, inquit, usque ad vincula, quasi male » operans. » Rursum ex se consolationem affert, rursum adhortationem, et his ambobus auditorem inungit, ut sciant laborem ferre, et non sine utilitate hoc facere. Sic enim lucrabitur; si secus faciat, lædetur. Quæ utilitas enim si ostendas doctorem laborare quidem, sed ad nul- lam utilitatem? Verum illud mirabile est, si ad profectum, si ad utilitatem discipulorum. « Sed verbum Dei non est » alligatum. » Id est, si sæculares milites essemus, inquit, vel si bellum sub sensum cadens duceremus, vim habe- rent illa vincula, quæ manus alligant. Nunc vero tales nos fecit Deus, ut a nullo expugnari possimus. Vinciuntur enim manus, sed non lingua : nemo enim potest vincire linguam, nisi formido tantum et incredulitas, quæ si non adsint, etiamsi vincula injicias, prædicatio non ligatur. Si quis agricolam vinciat, sementem impedit : nam manu ille se- minat; doctorem vero si vincias, verbum non impedivisti. Nam lingua seminat ille, non manu. Vinculis ergo non subjicitur verbum nostrum. Nobis enim vinctis, illud so- lutum est et currit. Quomodo, inquies? Ecce namque etiam vincti seminamus. Hoc dicitur ad incitandos eos qui soluti sunt. Si nos vincti prædicamus, multo magis vos qui soluti estis id oportet facere. Audisti me quasi male

operantem hæc pati? ne ideo dejiciaris. Miraculum enim magnum est, cum vinctus solutorum instar agit; cum vinctus omnes superat, vincientes se debellat. Dei namque verbum est, non nostrum : humana autem vincula Dei verbum vincire non poterunt : « Hæc patior propter electos. « Ideo enim, inquit, omnia sustineo propter electos, ut » et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu, » cum gloria æterna [1]. » Ecce aliam adhortationem. Non pro me ipso, inquit, sed pro aliorum salute hæc patior. Licebat sine periculo vivere, et horum nihil pati, si mea tantum spectassem. Sed qua de causa hæc patior? pro alienis bonis, ut alii vitam æternam consequantur. Quid ergo polliceris? Non dixit propter hos quosdam, sed propter electos. Si Deus ipsos elegit, nos omnia oportet pati propter illos, ut et ipsi salutem consequantur. Cum dicit, ut et ipsi, ostendit ac dicit, sicut et nos. Nam nos quoque Deus elegit. Ac sicut propter nos Deus passus est, sic et nos propter illos; itaque retributio hæc res est, non gratia. In Deo quidem gratia erat; non enim prius affectus beneficio beneficium retulit; in nobis vero retributio est. Nos prius beneficio affecti a Deo, pro his patimur, ut salutem consequantur. Quid dicis? Quam salutem? Qui tibi causa salutis non es, sed qui perieras, alteri es causa salutis? Ideo adjecit, non hac salute, sed quæ est in Christo Jesu, quæ vere salus est cum gloria æterna. Doloris plena sunt præsentia, sed in terra; demissa sunt præsentia, sed temporanea : injucunda et doloris plena; sed usque ad hodiernum et crastinum tantum.

III. Quæ autem vere bona, non sunt talia, sed æterna, sed in cœlo. Illa vere gloria est; hæc autem ignominia. Vide, quæso te, dilecte : non est vere gloria in terra; sed vera gloria in cœlis est. Si quis vere gloriam cupit, igno-

[1] 2 Tim. II, 10.

miniam quærat. Si quis requiem vult consequi, in ærumnis versetur. Si quis omnino conspicuus esse ac deliciari velit, temporanea respuat. Quod autem ignominia gloria sit, et gloria ignominia, age, pro viribus hoc demonstremus, ut veram videamus gloriam. In terra gloriari non potes : si autem vis gloriari, id per ignominiam consequeris. Age, id in duabus personis inquiramus, in Nerone scilicet et in Paulo. Ille mundi gloriam habuit, hic ignominiam. Quomodo ? Tyrannus erat ille, multa præclare gesserat, tropæa erexerat, divitias affluenter habebat, undique exercitus innumeri erant, maxima pars orbis ipsi subdita erat, regia urbs parebat, senatus totus obsequebatur, regia splendida erat et magnifica. Si armari oporteret, auro et gemmis ornatus et armatus prodibat; si in pace versandum esset, purpura amictus sedebat, multos satellites et hastatos ducebat; maris et terræ dominus, imperator, Augustus, Cæsar, rex, et multa alia nomina circumferebat, quæ assentatio excogitare posset : ac nihil ipsi prorsus ad gloriam deerat. Sed et sapientes et dynastæ et reges ipsum formidabant. Præterea ferus, immanis et impudens erat : atque Deus esse volebat, idolaque despiciebat omnia, ipsumque Deum universorum, atque ut deus colebatur. Quid hac gloria majus, imo quid hac ignominia deterius ? Verum nescio quomodo vi veritatis ducta præcucurrit lingua, et ante judicium sententiam tulit. Interim autem secundum multorum opinionem rem examinemus, secundum infidelium mentem, secundum assentationem. Quid majus, quid gloriosius dici potest, quam deum ipsum existimari? Summum id profecto dedecus est, quod homo eo insaniæ feratur. Sed interim secundum multorum opinionem rem discutiamus. Nihil igitur ipsi ad gloriam humanam deerat, nam quasi deus ab omnibus colebatur. Sed ipsum jam Paulum ex adverso

examinemus, si placet. Cilix erat, quantum vero Ciliciam inter et Romam sit discriminis, omnes norunt. Coriarius erat, inops, externæ sapientiæ expers, hebraïce tantum sciens, quæ lingua omnibus, maximeque Italis despectui erat. Neque enim barbaram, neque græcam, neque aliam quampiam linguam perinde contemnunt, atque Syram: hæc autem hebraïcæ admodum finitima est. Et ne mireris si illam respuant. Nam si græcam mirabilem illam et pulchram despiciunt, multo magis hebraïcam. Vir ille, inquam, sæpe in fame degebat, et incœnatus dormiebat; homo nudus, nec quo operiretur habens. « In frigore et » nuditate[1], inquit. » Neque hæc tantum; sed etiam in vinculis, cum latronibus, præstigiatoribus, sepulcrorum effossoribus, homicidis, ipso jubente constitutus est, et tanquam maleficus verberabatur, ut et ipse dicit. Uter igitur illustrior est? Nonne illius nomen ne quidem norunt quam plurimi; hujus autem nomen et Græci et Barbari, et Scythæ, atque ii qui in finibus terræ habitant, quotidie celebrant? At nondum quid modo sit, sed quid tunc fuerit disquiramus. Quis clarior, quis gloriosor erat? Is-ne qui catena cingebatur et trahebatur ex carcere, an is qui purpura amictus, ex regia prodibat? Vinctus ille plane. Quomodo? Quia ille qui exercitus habebat, splendidoque modo præerat, ea quæ volebat perficere non poterat: hic vero vinctus, et ut maleficus vili indutus vestitu, cum auctoritate omnia faciebat. Quonam modo? Ille dicebat: Ne dissemines verbum veritatis; hic vero: Non cedo; nam verbum Dei non est alligatum. Et sic respuebat Cilix ille, vinctus, tentoriorum artifex, pauper, in fame degens, romanum illum divitem, imperatorem, omnibus imperantem, innumeris innumera dantem; et cum tot haberet exercitus, nihil potuit. Uter ergo splendidus, uter clarus erat?

[1] 2 Cor. xi, 27.

Qui in vinculis vincebat, an qui in purpura vincebatur? Qui infra stans tela jaciebat, an qui supra sedens telis impetebatur? Qui jubebat, et despiciebatur; an qui jubebatur, et jussa nihil curabat? qui solus erat, et superabat; an qui cum mille exercitibus profligabatur? Abiit ergo imperator, vincto adversus illum tropæum erigente. Dic ergo mihi : Ex cujus partibus quis stare voluerit? Ne mihi dixeris ea quæ postea secuta sunt : sed illa interim excute. Ex cujus partibus quis stare voluerit, Pauli-ne an Neronis? Non dico, ratione fidei habita ; tunc enim perspicuum id esset; sed quod ad gloriam, et claritatem et splendorem pertinet. Si quis bene sentiat, Pauli partes deliget. Nam si vincere quam vinci clarius est, ille gloriosus est. Neque ita magnum est, quod vicerit; sed quod in tali habitu tanto splendore fulgentem vicerit. Rursus enim dicam, nec finem faciam dicendi : catena circumdabatur, et eum qui diademate redimitus erat dejecit.

IV. Tanta est Christi virtus. Catena coronam regiam vicit; et hæc longe illa splendidior visa est. Pannis squallentibus amictus, utpote in carcere habitans, et magis quam purpura illa, omnes ad se convertebat per illa circumposita vincula. Humi jacebat detentus et inclinatus, et illo qui curru aureo vehebatur relicto, omnes illum attenti respiciebant. Et quidem merito. Consuetum quippe erat imperatorem videre albo jugo vectum; hoc vero novum et stupendum, vinctum intueri cum tanta fiducia imperatorem alloquentem, cum quanta imperator vile mancipium allocutus fuisset. Turba ingens astabat, et omnes servi imperatoris erant. Mirabantur autem non dominum suum, sed victorem domini sui : et quem omnes timebant, tremebantque, hunc solus ille calcabat. Vide quantus splendor sit in ipsis vinculis. Quid vero postea dixeris ? Illius ne notum quidem est sepulcrum. Hic vero omnibus splendi-

dior regibus in ipsa regia jacet, ubi etiam vicit, ubi tropæum erexit. Illum si quis memoret, cum vituperio memorat, etiamque domestici, nam protervus fuisse narratur; hujus cum laude memoria ubique celebratur, non apud nos tantum, sed etiam apud inimicos. Cum enim resplendet veritas, ne inimici quidem impudenter agere audent. Etiamsi enim non propter fidem illum mirentur; ob fiduciam tamen et constantiam celebrant. Hic omnium ore quotidie ubique coronatus celebratur; ille criminationibus et vituperiis impetitur. Quænam ergo splendida sunt? Sed leonem profecto imprudens ex ungue laudari, cum oporteret ea quæ vere laudanda sunt dicere. Quænam illa? Quæ in cœlis sunt. Quomodo venturus sit ille cum Rege cœlorum, cum splendido habitu? Quomodo tunc Nero stabit demisso vultu tristis? Quod si tibi videar incredibilia et ridicula dicere; tu ridiculus es, irridens illa, quæ non sunt risu digna. Nam si futuris non credis, a præteritis crede. Nondum coronarum est tempus, et tanto fruitur athleta honore. Cum agonotheta venerit, quanto fructur honore? Apud alienos hospes erat, hospes et peregrinus, et tantæ habetur admirationi; cum in patria erit, quo non fruetur bono? «Nunc vita nostra abscondita est cum Christo in »Deo[1]: »et tamen qui mortuus est magis quam viventes operatur et honoratur. Cum autem venerit vita nostra, quid non obtinebit, quid non consequetur? Ideo Deus tali illum honore frui voluit, non quod ille peteret. Si enim in corpore cum esset illam a multis redditam gloriam despiciebat, quanto magis a corpore liberatus? Neque ideo tantum illum frui voluit, sed ut ii qui futuris non credunt, vel ex præsentibus inducantur. Dico venturum esse Paulum cum Rege cœlorum, quando resurrectio erit, quodque ille bonis fruetur innumeris. Sed infidelis non credit: ergo

[1] Colos. III, 3.

a præsentibus discet. Imperatore clarior et honoratior est tentoriorum opifex. Nullus romanus imperator tanto affectus est honore. Verum imperator ille foris alicubi jacet: hic vero urbis medium occupat, ut vivens et regnans. Ex his de futuris quoque crede. Si hic ubi pellebatur, et vexabatur, tantum consecutus est honorem, cum venerit, quid erit? Si ubi tentoriorum opifex erat tam clarus fuit, cum venerit solaribus radiis fulgens, quid erit? Si post tantam vilitatem, tantam assecutus est magnitudinem, cum venerit, quid consequetur? Num potest ipsa rerum veritas vitari? Quem non illud moveat quod tentoriorum opifex, cum honore superaverit, qui magis quam omnes imperatores honoratus fuit? Si hic supra naturam multa facta sunt, multo magis in futuro. Crede, o homo, præsentibus, si nolis credere futuris : crede iis quæ videntur, si nolis invisibilibus credere. Imo potius crede iis quæ videntur, ita enim etiam iis quæ non videntur credes. Si nolis, opportune tibi dicatur illud Apostoli : « Mundi nos sumus a sanguine vestro : Omnia enim contestati vobis »sumus nihilque omisimus quæ oportuit dicere[1], » vos jam vobis ipsis imputate gehennæ supplicium. Nos autem, o filii charissimi, Pauli imitatores simus, non secundum fidem tantum, sed etiam secundum vitam. Ut cœlestem gloriam consequamur, despiciamus præsentem gloriam : nihil nos præsentium alliciat : contemnamus visibilia, ut cœlestia adipiscamur; imo etiam per hæc illa consequemur; sed scopus noster sit illa potissimum consequi, quæ utinam omnes obtineamus gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Act. xx, 26.

HOMILIA V.

CAPUT II.

Fidelis sermo : nam si commortui sumus, et convivemus : si sustinemus, et conregnabimus : si negaverimus, et ipse negabit nos. Si non credimus, ille fidelis permanet; negare enim se ipsum non potest. Hæc admone, testificans coram Domino. Noli verbis contendere, ad nihilum enim utile est, nisi ad subversionem audientium [1].

I. Multi ex infirmioribus fratribus, fidei vim abdicant; nec spei dilationem ferunt. Præsentia quærunt, et ex his de futuris conjiciunt. Quia igitur præsentia hæc erant, mors, supplicia, vincula ; ille vero dicebat ipsos ad vitam æternam esse venturos ; vix quis id credere poterat; sed forte dicebant, Quid dicis? cum vivo morior, et cum morior vivo? In terra nihil mihi promittis, et in cœlo dabis? Quæ parva sunt non das, et magna præstabis? Ut ne itaque quis talia cogitaret : non ambiguum hac de re profert sermonis apparatum, quem jam cœperat, et ejus indicia dederat. Illud enim, Memor esto Christum Jesum resurrexisse a mortuis ; hoc est, quia post mortem resurrexit. Nunc vero hoc ipsum declarans dicit : Fidelis sermo, quod qui vitam cœlestem consecutus fuerit, æternam quoque obtinebit. Undenam fidelis? Quia « Si commortui sumus, » inquit, et convivemus. » Dic enim mihi : si in asperis et

[1] 2 Tim. II, 14.

laboriosis communicamus illi, in bonis non item? At id ne homo quidem faceret, ut eum qui secum mori et affligi delegisset, si quando ad quietem veniret, negaret ipsum sibi consortem fuisse. Ubi autem commortui sumus? Eam mortem dicit, quam per lavacrum, et eam quam per passiones subimus. Ait enim, « Mortem Domini in corpore » nostro circumferentes; » et, « Consepulti sumus ei per » baptismum; » et, « Vetus homo noster simul crucifixus » est; » et, « Complantati facti sumus similitudini mortis » ejus[1]. » Hic vero tentationum mortem magis insinuat. Nam in tentationibus aliquando hæc scribebat. Hoc autem vult significare : Si propter ipsum mortui sumus, annon propter ipsum vivemus? Hac de re non ambigi potest. « Si sustinemus, inquit, et conregnabimus. » Non simpliciter dixit, conregnabimus; sed, si sustinemus : ostendens non satis esse semel mori; quotidie moriebatur Beatus hic. Sed multa patientia est opus, qua maxime egebat Timotheus. Ne mihi, inquit, priora dicas, sed an semper sic affectus sis. Deinde ex alia parte hortatur; non a bonis, sed a malis. Si enim eorumdem consortes forent improbi, non esset hæc consolatio. Et si qui sustinerent, essent conregnaturi, qui vero non sustinerent hoc solum paterentur quod non conregnarent, grave certe illud esset; plurimos tamen non tantum morderet. Ideo quod terribilius est dicit. Si negaverimus illum, et ipse negabit nos. Ergo non in bonis tantum, sed etiam in malis retributiones erunt. Is vero quem ille negaverit in regno suo quid passurus sit cogitate. « Qui me negaverit, inquit, negabo illum et ego[2]. » Non par est retributio, etiamsi ille hoc dicere videatur. Nos enim homines sumus qui negamus, ille vero Deus est. Quantum vero sit discrimen Deum inter et hominem, quid opus est dicere?

[1] 2 Cor. IV, 10. Rom. VI, 4. Ibid. 6. — [2] Matth. X, 33.

II. Alioquin nos inde lædimus ; ille se nihil lædit, neque nos lædere possumus. Ideo subjungit hoc declarans, « Si » non credimus, ille fidelis permanet; negare enim se ipsum » non potest. » Id est, si non credimus eum resurrexisse, nihil inde læditur ipse. Verax est, firmus est, sive dicamus, sive non. Si ergo nihil a nobis negantibus læditur, ob nihil aliud confessionem nostram exigit, nisi ad utilitatem nostram. Ille enim nobis vel negantibus vel non negantibus, idem ipse manet : negare enim se ipsum non potest, id est, negare quod sit. Nos dicimus eum non esse, etiamsi res non ita se habeat : non habet eam naturam ut non sit, nec habere potest; id est, non potest eo redigi ut non sit. Semper manet, ejus substantia semper est. Ne itaque sic affecti simus, ac si vel gratificemur illi, vel ipsi noceamus. Deinde, ne quis putet Timotheum his opus habere, subjunxit : « Hæc admone testificans coram Domino. Noli » verbis contendere, ad nihilum enim utile est, nisi ad » subversionem audientium. » Terribile illud est, Deo teste loqui. Si enim hominis testimonium nemo audeat irritum facere, multo magis Dei. Exempli causa, si quis pacta iniens aut testamentum edens, velit fide dignos testes vocare, an audebit quis apud extraneum quempiam id deponere? Minime, etiamsi velit; timens enim testium fidem, sibi cavet. Quid sibi vult illud, testificans? Deum dictorum et gestorum testem vocat. « Noli verbis contendere, » ad nihilum enim utile est. » Non modo nihil hinc lucri, sed detrimenti plurimum. Hæc igitur admone. Si despiciant, Deus illos judicabit. Cur autem monet ut ne verbis contendat? Novit rem esse lubricam, et humanam mentem semper litigare et contendere velle. Ne id fiat igitur, non modo dixit non contendendum esse, sed terribiliora proferens subjunxit : « Ad subversionem audientium. sol- » licite cura te ipsum probatum exhibere Deo operarium

» inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis[1]. » Ubique ut ne erubescat hortatur. Cur toties de pudore agit? Quia verisimile est multos puduisse, quod Paulum viderent esse tentoriorum artificem, et de prædicatione quoque puduisse, quasi doctoribus pereuntibus. Christus enim crucifixus fuerat, Paulus capite truncandus erat, Petrus inverso capite crucifigendus. Et hæc passi sunt ab hominibus nullius pretii et petulantibus. Quia igitur isti tunc imperabant, ne te pudeat, inquit, id est, ne verearis illa facere quæ ad pietatem pertinent, etiamsi servire oporteat, etiamsi quidvis pati. Quomodo autem quis probatus efficitur? Si « Sit operarius inconfusibilis. » Operarium nihil facere pudet; sic neque ipse Evangelii operarius: omnia enim subire oportet. « Recte tractantem verbum » veritatis. » Hoc apposite dixit. Multi enim illud undique trahunt et raptant, plurima hinc oriuntur. Non dixit, dirigentem, sed, recte tractantem; id est; Spuria reseca, et cætera hujusmodi cum vehementia multa impete et amputa, ut in corrigia fit, gladio spiritus undique quod superfluum aut alienum est a prædicatione, reseca. « Profa- » nas autem vocum novitates devita[2]. » Neque enim hic stabunt. Cum enim quid novum inductum fuerit, semper nova id paturit, interminatusque error est ejus qui ex tranquillo porto est egressus, et nusquam stabit. « Multum » enim proficiunt ad impietatem, inquit, et sermo eorum » ut cancer serpit[3]. » Morbus qui contineri nequit, quem medicina reducere nequit; sed totum perdit. Ostendit novas inductas voces morbum esse, etiamque morbo graviores. Hic ostendit illos emendari non posse, illosque non temere, sed sponte aberrare, ideoque corrigi non posse. « Ex quibus est Hymenæus et Philetus, inquit, qui a ve- » ritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam fac-

[1] 2 Tim. II, 15. — [2] Ibid. 16. — [3] Ibid. 17.

» tam, et subverterunt quorumdam fidem. » Recte dixit, Multum proficient. Nam hoc solum statim grave videtur esse. Vide autem quanta hinc mala pariantur. Si enim jam resurrectio fuit, non hac solum magna privamur gloria; sed etiam judicium tollitur, necnon meritorum retributio. Si enim jam resurrectio fuit, retributio quoque fuit. Ergo boni ærumnarum et dolorum fructum perceperunt; mali vero non puniuntur; et belle sane, ut qui in deliciis multis versentur. Melius esset dicere non fore resurrectionem, quam jam fuisse. « Et subvertunt quorumdam fi» dem, » inquit. Non omnium, sed quorumdam. Si enim resurrectio non est, fides subvertitur. Si resurrectio non est, vana est prædicatio nostra, nec Christus resurrexit. Si non resurrexit, neque natus est, neque in cœlos ascendit. Vides-ne quod cum resurrectionem id impugnare videatur, plurima alia gravia secum trahat? Quid igitur, inquies, nihil faciendum pro iis qui subvertuntur? « Sed » firmum fundamentum Dei stat habens signaculum hoc : » cognovit Dominus qui sunt ejus, et discedat ab iniquitate » omnis qui nominat nomen Domini [1]. »

III. Ostendit eos, etiam antequam subverterentur, non fuisse firmos; neque enim primo statim impulsu subversi fuissent : sicut neque Adam ante mandatum stabilis fuit. Qui enim firmi sunt, non modo nihil patiuntur a deceptoribus, sed etiam admirationi habentur. Et firmum, inquit, et fundamentum est; sic fidei hæreat oportet is, qui hujusmodi signaculum habet. « Cognovit Dominus, qui » sunt ejus. » Quid hoc est? Ex Deuteronomio id accepit; id est, firmæ animæ stant fixæ et immotæ. Undenam illæ noscuntur? Ex eo quod illæ hæc scripta habeant in operibus suis, ex eo quod a Deo noscantur, et non simul pereant, quod ab iniquitate absistant. « Et discedat, inquit,

[1] 2 Tim. II, 19.

» ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. » Hæc indicia sunt fundamenti. Sicut fundamentum firmum exhibetur. Ac si quis in lapide inscribat, ut litteræ quidpiam significent. Hæ vero litteræ per opera exhibentur. « Habens, inquit, signaculum istud affixum, Om- » nis, inquit, qui nominat nomen Domini discedat ab » iniquitate. » Itaque si quis iniquus sit, non huic fundamento hæret : ergo signaculi hujus munus est, ut ne iniqua perpetrentur. Ne ergo signum regium, ne notas deponamus, ne sine signaculo et deformes simus, ut fundamentum simus, et fundamentum firmum, ne circumferamur. Hoc eos qui Dei sunt indicat, qui ab iniquitate discedunt. Quomodo enim quis potest esse justi Dei, si iniqua operetur, si operibus illum impugnet, si gestis illum contumelia afficiat? Rursum nos iniquitatem incusamus : rursum multos concitamus hostes. Hæc enim pestis ceu quidam tyrannus omnium animas invasit. Quodque gravius est, non necessitate aut vi, sed suasione et blanditia : et gratias habent de tali servitute. Hoc vere grave est? si enim vi detinerentur, non amore, cito resilirent. Undenam fit ut res suavis esse videatur, cum amarissima sit? Undenam amara justitia videtur, cum valde suavis sit? A sensibus nostris. Ita enim mel amarum esse quidam putavere, et aliud noxium cum voluptate perceperunt. Causa autem non ex rerum natura petitur, sed ex perversitate male affectorum. Cogita quid sit animæ nostræ judicium. Nam statera, si lancem habeat vacillantem, pondera juste non profert. Anima quoque si lancem non habeat firmam et legi Dei infixam, de rebus probe judicare non poterit; sed circumferetur et trahetur. Etenim si quis accurate scrutetur, multam videbit iniquitatis acerbitatem, non in patientibus tantum, sed et in agentibus, et in his magis. At nondum de futuris, sed de præsentibus disseramus.

Annon hic pugnæ, tribunalia, convicia, invidia, maledicta? Quid his acerbius? Nonne odia, nonne bella, nonne accusationes? Nonne conscientia nos frequenter flagellat et mordet? Vellem, si fieri posset, animam iniqui ex corpore extrahere. Videres certe illam pallidam, trementem, pudibundam, anxiam, sese damnantem. Etiamsi enim in profundum nequitiæ inciderimus, judicium mentis non corrumpitur, sed stat incorruptum. Nemo autem accedit dicens iniquitatem esse bonam, sed occasiones fingit, et nihil non agit ut vel verbis culpam dejiciat; sed a conscientia id nunquam obtinere poterit. Hic namque et ornatus verborum, et principum vitia, et adulatorum greges justitiam obscurare poterunt. Intus autem in conscientia, nihil horum habetur : non adsunt adulatores, non pecuniæ quæ judicem corrumpant. Naturaliter enim nobis inditum est judicium a Deo. Quod autem a Deo datum est, nihil tale patitur. Sed etiam somni ingrati et phantasiæ, et vitium in memoriam frequenter veniens, quietem nostram turbat. Verbi gratia : domum quispiam ab aliquo injuste abstulit; non is modo, cui sublata est, gemit, sed etiam is qui sustulit, si futuro credat judicio; nam qui persuasus est, vehementer ingemiscit et lamentatur. Si autem futuro non credat; etiam sic erubescit, et pudore afficitur. Imo nullus est homo, vel Græcus, vel Judæus, vel hæreticus, qui de judicio non timeat.

IV. Etiamsi de futuris non philosophetur, sed præsentia timet, ne se Deus in pecuniis mulctet, ne in filiis, ne in domesticis, vel in anima. Nam multa sæpe talia Deus facit. Quia enim resurrectionis fides non potest omnes ad sanam mentem reducere, hic etiam multa ejus justi judicii signa præbentur : ille avarus filios non habuit; ille in bello cecidit, alius corpore mutilatus est, alius filium amisit. Hæc in phantasia volvens, in terrore perpetuo vivit. Nes-

citis quanta patiantur injusti? Annon hæc acerba sunt? Etiamsi vero nihil tale esset, annon omnes ipsum damnabunt? annon omnes odio habent et aversantur? Annon omnes brutis irrationabiliorem esse dicunt, etiam ii qui injuste agunt? Si enim se ipsos damnant, multo magis alios, raptorem, avarum, perniciosum appellantes. Quid igitur suave habet? nihil aliud quam quod majorem sollicitudinem habeat pro illorum custodia, quod majori cura teneatur. Quanto enim plures quis congesserit opes, tanto majorem sibi vigilantiam apparat. Quid vero memorem maledicta eorum qui injuste læduntur? quid supplices libellos? Quid si morbus ingruerit? non potest enim, non potest ægrotus, etiamsi omnium impiissimus sit, non illa curare et animo versare, quando nihil potest facere. Quandiu enim hic sumus, anima voluptatibus delinita, quæ tristia sunt non fert. Cum autem ex corpore exitura est, tunc illam major timor excipit, utpote quæ ad ipsa judicii limina venerit. Nam latrones in carcere degentes, absque metu vivunt: quando autem ad velum sistuntur, solvuntur metu (2). Cum enim mortis formido instat, quasi ignis omnia amovens, animam philosophari cogit, et de futuris sollicitam esse. Nulla tunc adest pecuniarum cupiditas, nullum avaritiæ studium, nullus corporum amor. His itaque nubium instar amotis, judicium jam liberum purumque est, succedente dolore duritiemque emolliente. Nihil enim philosophiæ ita contrarium est ut deliciæ; ut contra ærumnæ sunt ad philosophiam opportunæ. Consideres velim qualis tunc avarus erit: « Hora, inquit, afflictionis, » oblivionem facit abundantis voluptatis. » Quo animo erit cogitans eos quorum bona diripuit, quos injuste læsit, quorum facultates prædatus est? quo animo erit, quando alios cernet avaritia sua frui, se vero mox pœnas daturum? Fieri enim nequit, ut incidens in morbum, hæc non sus-

picetur. Sæpe namque anima ipsa deorsum versa, et anxia tremit. Quanta, quæso, hinc amaritudo? Hæc quippe in morbis singulis contingere necesse est. Si autem alios puniri videat, si ex hac vita discedere, quid non patietur? Et hæc quidem in hac vita. Quæ vero illic futura sunt, ne explicari quidem possunt. Quantum supplicium, quantæ pœnæ, quanta tormenta. Hæc nos dicimus, « Qui habet » aures audiendi, audiat[1]. » Sæpe ea de re loquimur, nolentes quidem dicere, sed coacti. Vellemus enim ne initium quidem horum proferre; vel si fieri non posset, saltem parva adhibita medicina vos ad sanitatem reducere; sed cum vos in morbo perseveretis, soluti et illiberalis animi esset, absistere a medici officio, imo ad immanitas et crudelitas esset. Si enim medicos cum de corporibus ægris desperant, rogamus dicentes, ne, oro te, negligas, sed usque ad extremum halitum, quæ tua sunt proferre ne desistas, annon multo magis nos ipsos concitabimus? Fortassis enim cum ad ipsas inferi portas venerit, et ad nequitiæ limina, resipiscere poterit, recreari, convalescere, et vitam æternam capessere. Quot enim, cum decies audissent, nec quid sensu percepissent, demum ex una concione conversi sunt? Imo non ab una: licet enim in decem illis nullo sensu afficerentur, tamen lucrati sunt, ac demum fructum totum decerpserunt. Sicut enim arbor, decem ictibus acceptis, nec lapsa, demum uno impacto decutitur, non uno ictu dejecta, sed postremi gestum decem aliis quoque ascribitur. Et qui ad radicem respicit id novit, qui autem superne et ex trunco id videt, nihil simile potest conspicere; ita et hic. Et sæpe cum medici complures plurima attulere medicamenta, nihil profecerunt, denumque accedens alius, totum curavit: neque tamen illius est totum opus, sed etiam eorum qui prius morbo

[1] Luc. VIII, 8.

curam adhibuerant. Itaque etiamsi non nunc perceptæ doctrinæ fructum exhibeamus, demum proferemus. Quod enim postea proferemus certum habeo. Non potest enim tantum audiendi desiderium, et tantum studium frustra afferri. Absit. Sed utinam omnes, qui Christi monita audire digni habiti sumus, æterna bona consequamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT II.

In magna autem domo non sunt tantum vasa aurea et argentea; sed etiam lignea et fictilia, et quædam quidem in honorem, quædam vero in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ipsum ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino, in omne opus bonum paratum[1].

I. Plurimos hominum etiam nunc id turbat[2]; cur mali permaneant, et non pereant. Hujus autem rei aliæ plurimæ causæ sunt, ut convertantur; ut supplicio suo aliis exemplum sint. Hic vero Paulus causam dicit omnino congruentem. « In magna autem domo non sunt tantum » vasa aurea et argentea; sed etiam lignea et fictilia. His ostendens, ut in magna domo par est esse multam vasorum differentiam; ita et in orbe toto : non de Ecclesia loquens, sed de toto mundo. Ne illud de Ecclesia dic-

[1] 2 Tim. II, 20, 21. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 218-221.

tum suspiceris : hic enim nullum vult esse vas ligneum vel fictile : sed omnia aurea et argentea, ubi corpus Christi est, ubi virgo casta, nullam habens maculam. Hoc autem vult significare. Noli perturbari, si sint homines improbi et scelerati. In magna enim domo sunt vasa hujusmodi. Quid ergo? Sed non eodem fruuntur honore; sed alia in honorem sunt, alia in contumeliam. Etiam, inquit; sed illa hic usui cuidam sunt, in mundo non item : etsi non ad talem usum, ad alia tamen Deus iis utitur. Verbi gratia, inanis gloriæ cupidus multa ædificat, avarus item, mercator, caupo, princeps. Sunt quædam opera in mundo, quæ ipsis competant. Vas autem aureum nihil hujusmodi est; sed circa regiam versatur mensam. Non hoc igitur dicit, malitiam nempe esse rem necessariam. Quomodo esset? Sed quod ipsi mali suum impleant opus. Nam si omnes essent aurei et argentei, non opus illis fuisset, verbi gratia, si omnes patientes essent, non esset opus ædificiis; si omnes a deliciis essent alieni, non opus esset ciborum apparatu; si necessaria tantum appeterent omnes, non opus haberetur ædificiis splendidis. Si ergo quis sese ab his expurgaverit, erit vas in honorem sanctificatum. Vides non ex natura, neque ex materiæ necessitate esse, ut vas sit aureum vel fictile, sed ex voluntate nostra. Illic enim fictile nunquam fiet aureum, neque aureum in fictilis vilitatem descendere poterit; hic vero multa mutatio et conversio est. Vas fictile Paulus erat, sed factus est vas aureum. Vas aureum Judas erat, sed in fictile mutatus est. Ergo ab immundantia fictilia sunt. Fornicator, avarus fictiles efficiuntur. Quomodo igitur alibi ait : « Habentes thesaurum hunc in vasis fictili» bus[1] ? » Honorat ergo nec reprobat vas fictile, cum ipsum thesaurum accipere dicit. Illic naturam ipsam declarat,

[1] 2 Cor. IV, 7.

non máteriæ speciem. Hoc autem vult significare, «Vas »fictile nostrum corpus est. »Sicut enim fictile nihil aliud est, quam coctum lutum; sic et corpus nostrum nihil aliud est, quam lutum animæ calore firmatum : quod enim fictile sit palam est : sæpe namque ut vas illud cecidit et confractum contritumque fuit; sic et corpus in mortem incidens dissolvitur. Quid enim ossa, quæ adeo valida et arida sunt, differunt a testa? Quid a luto carnes? Nonne perinde et ipsæ ab aquæ humore formantur? Sed ut dicebam : Quomodo illic rem non vituperat? Illic de natura loquitur, hic de libero arbitrio. «Si ergo quis expurgaverit se ipsum, »inquit. Non dixit, purgaverit, sed, expurgaverit, id est, omnino purgaverit, « Erit vas in honorem sanctificatum, » utile Domino. Ergo illa inutilia sunt, etiamsi in usu quodam sint. In omne opus bonum paratum : etiamsi non operetur, idoneum tamen est ad excipiendum. Oportet igitur ad omnia paratum esse, sive ad mortem, sive ad martyrium; sive ad virginitatem, sive ad cætera omnia. «Juvenilia autem »desideria fuge. »Juvenilia desideria sunt, non ea tantum quæ ad fornicationem spectant; sed etiam omnis concupiscentia illicita juvenilis est. Audiant senes, ne juvenum gesta sectentur. Sive contumeliosus quis sit, sive potentiam ambiat, sive pecunias, sive corpora amet; sive aliud simile, juvenile est desiderium et stultum, cum neque cor ita firmum sit, nec mens solida, sed leviter ferantur : hæc omnia accidere necesse est. Ut igitur nemo his capiatur, quæ monita dat? Phantasias juveniles fuge. «Sectare »vero justitiam, fidem, charitatem et pacem cum omni»bus qui invocant nomen Domini de corde puro[1]. »Justitiam totam virtutem dicit, vitam piam, fidem, charitatem, mansuetudinem. Quid sibi vult illud, cum iis qui

[1] 2 Tim. II, 22.

invocant Dominum de corde puro ? ac si diceret : Illis confide tantum, non iis qui utcumque invocant; sed iis qui non subdole, non simulate, qui nihil doli habent, qui cum pace accedunt, qui non litigant, cum illis commiscearis; cum aliis non oportet mansuetum esse; sed pacem habere quantum fieri potest. « Stultas autem et sine dis» ciplina quæstiones devita, sciens quia generant lites [1]. »

II. Vides-ne quomodo ubique illum amoveat a quæstionibus ? Non quod non possit illas idonee confutare : poterat enim. Si non potuisset enim, dicturus erat illi, Stude idoneus fieri ad illa confutanda, ut cum dicit, « At» tende lectioni. Hoc enim faciens et te ipsum salvum fa» cies, et eos qui te audiunt. » At noverat inutile esse, hujusmodi movere certamina, et nullum finem fore; sed hinc pugnas, inimicitias, contumelias et convicia oriri. Has ergo quæstiones devita. Sunt ergo aliæ quæstiones, de Scripturis, deque aliis. « Servum autem Domini non » oportet litigare [2]. » Non oportet etiam per quæstiones pugnare, procul enim litibus oportet esse Dei servum. Deus enim est Deus pacis : servus autem Dei pacis quomodo pugnaverit ? « Sed mansuetum esse ad omnes. Servum enim Dei, inquit, pugnare non oportet, sed mansuetum esse ad omnes [3]. » Quomodo ergo dicit, « Argue illos « cum omni imperio ; et hic rursum, Nemo adolescen» tiam tuam contemnat [4] ; » et iterum, « Argue eos dure [5] ? » Quia hoc quoque mansuetudinis est. Vehemens enim confutatio, quando cum mansuetudine procedit, maxime mordere potest. Licet enim, licet cum mansuetudine magis carpere, quam cum ferocia confutare. « In docendo peritum [6] ; » id est, iis, qui doceri volunt. Nam ait: « Hære» ticum hominem post unam et secundam correptionem

[1] 2 Tim. II, 23. — [2] Ibid. 24. — [3] Tit. III, 15. — [4] 1 Tim. IV, 12. — [5] Tit. II, 16. — [6] Id. III, 10.

» devita. » Patientem. Hoc recte addidit : id enim est doctori maxime necessarium, alioquin omnia frustra aggredietur. Si enim piscatores sæpe postquam tota die retia frustra jecerunt, non desperant tamen ; multo magis id nobis convenit. Vide namque quid inde sequatur, sæpe contingit ut post doctrinam assiduam, doctrinæ aratrum in profundum animæ penetrans, vitium perturbans excindat. Qui enim millies audivit, aliquid patietur. Non potest enim fieri ut qui frequenter audit, nihil moveatur ; et interdum contingit, ut cum ille mox persuadendus esset, nobis desistentibus, totum amiserit. Et perinde contingit, atque si quis agriculturæ imperitus plantatam vineam anno primo colat, et anno secundo, itemque tertio, cum speret se fructum decerpturum esse, nec decerpat, post triennium desperans, anno quarto illam deserat, quando laborum suorum mercedem accepturus erat. Postquam dixit, « Patientem, » non satis illi est, sed subjungit : « Cum » modestia corripientem eos qui resistunt veritati [1]. » Hoc enim maxime cum mansuetudine facere oportet. Neque potest anima, quæ doctrina eget, cum ferocia et altercatione aliquid utile percipere ; etiamsi enim attendere velit, in dubitationem conjecta nihil sciet. Oportet quippe eum qui utilia discere velit, ante omnia erga doctorem bene affectum esse ; hoc si non præmittatur, nihil quantumvis utile percipere poterit : bene autem affectus esse non potest erga ferocem et contumeliosum. Quomodo igitur dicit, Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita ? De illo agit qui corrigi non vult et insanabili morbo laborat. « Nequando det illis Deus pœ- » nitentiam ad cognoscendam veritatem, et resipiscant a » diaboli laqueo. » Hoc autem vult significare : Fortassis erit quædam emendatio ; fortassis autem, in rebus dubiis

[1] 2 Tim. II, 25.

ponitur. Itaque ab illis solis discedendum est, quos certo scimus et persuasum habemus, quidquid agatur, non convertendos fore. « In mansuetudine, » inquit. Vides-ne sic accedendum esse ad eos qui discere cupiunt, et nunquam absistendum a colloquiis ante demonstrationem? « A quo » captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Recte dixit, captivi tenentur. Interim namque in errore natant. Vide quomodo doceat modeste sentire. Non dixit, ne forte possint; sed : Ne forte det illis Deus resipiscere : et si quid fiat, totum Dei est. Tu plantas, tu irrigas, ille seminat, et fructus parere curat. Nunquam igitur ita affecti simus, quasi ipsi persuaserimus, licet persuadeamus. Captivi tenentur, inquit, ad ipsius voluntatem. Hoc autem non de dogmatibus tantum dicitur; sed etiam de vita. Voluntas enim ejus est, ut recte vivamus. Sunt autem quidam in laqueo diaboli, etiam per vitæ rationem. Ergo ne de illis quoque desperare oportet. Ne forte resipiscant qui captivi tenentur, inquit, ad ipsius voluntatem. Illud autem, « Ne forte, » magnæ patientiæ indicium est. Nam non facere voluntatem Dei, laqueus est diaboli.

III. Sicut enim passer, etiamsi non ex omnibus partibus teneatur, sed ex uno tantum pede, sub potestate est ejus qui laqueum tetendit; ita et nos, etiamsi non ex toto teneamur, ex fide nempe et ex vitæ ratione, sed ex vitæ ratione tantum, sub potestate diaboli sumus. « Non enim » qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœ» lorum; » et rursus, « Non novi vos, discedite a me qui » operamini iniquitatem [1]. » Vides-ne lucrum nullum esse ex fide, cum Dominus nos ignoret? Et virginibus hoc ipsum dicit : « Non novi vos [2]. » Quid ergo virginitas profuit, quid multi sudores, quando Dominus illas ignorat? Sæpeque alios invenimus qui circa fidem non accusantur,

[1] Matth. VII, 21-23. — [2] Id. XXV, 12.

sed ob solam vitam malam puniuntur; sicut alibi alios, qui absque ulla vitæ culpa, ex dogmatis perversitate pereunt. Hæc enim mutuo hærent. Vides-ne quod quando voluntatem Dei non facimus, sub laqueo diaboli simus? Nec tantum ex vitæ ratione tota, sed ex uno tantum vitio in gehennam ingredimur, quod cum cæteris bonis nostris non quadret. Etenim Virgines, non de fornicatione accusatæ sunt, nec de adulterio; nec de invidia, vel livore, non quod de fide non bene sentirent; sed quod oleum non haberent (5); id est eleemosynam non faciebant. Id quippe significat oleum. Itemque illi qui damnati sunt, « Ite, ma» ledicti, in ignem æternum [1], » de nullo alio accusabantur, quam quod Christum non aluissent. Vides ut eleemosyna sola neglecta in gehennam ignis inducere possit? Cui rei, quæso, utilis erit qui eleemosynam non erogat? Jejunas quotidie? Sed illæ quoque virgines jejunabant; sed nihil illis profuit. Precaris? Et quid hoc est? Sine eleemosyna infructuosa est precatio, sine hac omnia immunda sunt, omnia inutilia, majorque virtutis pars excinditur. « Qui non diligit, inquit, fratrem suum, non novit » Deum [2]. » Tu vero quomodo diligis? ne parva quidem et vilia isthæc ipsi impertire vis? Dic enim mihi, tu caste vivis? Qua de causa? an quod supplicium timeas? Nequaquam, sed ex natura tua illud exequeris. Nam si caste viveres supplicium metuens, et talem vim tyrannidemque sustinens, multo magis eleemosynam facere oporteret. Non enim par res est cupiditatem pecuniarum et corporum domare; sed multo major hic labor est. Quare? Quia naturalis voluptas corpori nostro insita est, cupiditas vero pecuniæ non item. Ex commiseratione Deo æquari possumus: qua si carcamus, totum amisimus. Non dixit, si jejunaveritis, similes eritis Patri vestro; nec, si virginitatem

[1] Matth. xxv, 41. — [2] I Joan. III, 10.

servaveritis, nec si precati fueritis, similes eritis Patri vestro. Nihil eorum ad Deum pertinet, nihil eorum ille facit : sed quid? « Estote misericordes, sicut Pater vester » qui in cœlis est [1]. » Hoc opus Dei est. Si ergo id non habeas, quid habes? « Misericordiam, inquit, volo, et » non sacrificium [2]. » Deus fecit cœlum, terram, mare: hæc magna sunt, et ejus sapientia digna. Sed horum nullo ita humanam naturam attraxit; ut misericordia et benignitate : hoc enim est opus sapientiæ, virtutis et bonitatis; multo autem magis quia servus factus est. Annon ea de causa magis illum admiramur, ac stupore afficimur? Deum nihil sic attrahit ut misericordia. Atque de his plurima persæpe loquuntur prophetæ. Misericordiam autem dico non eam quæ cum habendi cupiditate conjuncta est. Neque enim spinæ radix oleum parit; sed olivæ radix. Ita nec avaritiæ, nec injustitiæ, nec rapinæ radix misericordiam parit. Noli eleemosynam criminari, ne illam omnium maledictis exponas. Si namque ideo rapis ut eleemosynam eroges, nihil hac eleemosyna pejus. Cum enim ex rapina oriatur, non est certe eleemosyna. Immanitas illa est et crudelitas, ac contumelia Deo illata. Si Caïn, qui quæ minora sua erant obtulit, ita offendit, qui aliena offert, quomodo non offendet? Oblatio nihil aliud est quam sacrificium, emundatio non immunditia. Sordidis porro manibus non audes precari, sordes autem et immunditiam ex rapina offerens, nihil te mali facere putas? Manus non sinis sordibus et immunditia fœdari, sed emundatis illis, ita offers; atqui hæ sordes nihil culpæ habent; illæ vero sunt criminatione dignæ.

IV. Ne itaque id observemus ut mundis manibus offeramus et precemur; sed ut quæ offeruntur munda sint. Illud enim risu dignum est : ac si quis lance abluta illam

[1] Luc. VI, 36. — [2] Osee. VI, 6.

immundis donis impleret, nonne irrisio hæc esset? Sint mundæ manus : erunt autem, si non aqua tantum illas abluamus, sed et justitia prius. Hæc vera manuum mundatio est. Si autem iniquitate pleni simus, etiamsi millies illas abluerimus, nihil inde lucri. « Lavamini, inquit, mundi » estote[1]. » Quid ergo? Num addidit, ite ad fontes, ad balnea, ad stagna, ad fluvios? Nihil horum; sed quid? Auferte malitias vestras ab animabus vestris; hoc est, mundi estote. Hoc ab inquinamento liberat, hæc est vere munditia. Illa enim non multum profuit; hæc nobis fiduciam ad Deum præstat. Illam possunt habere adulteri, fures, homicidæ, molles, dissoluti viri, fornicarii, et amasii, et hi maxime. Isti enim sunt qui corporis munditiam magis curant, unguentis olentes, abstergentes sepulchrum. Sepulchrum enim ipsis est corpus, cum anima intus mortua sit; ita ut illam quidem munditiam curare possint, hanc vero non item. Nihil magnum est si corpus abluas; Judaïca est illa purgatio, stulta et inutilis, quæ intus non est. Sit quispiam putredine plenus et vulneribus, abluat corpus. Quæ utilitas? quis finis? Quod si putredini corporis nihil mederi possit, cum exterius circumluitur et tergitur, si in ipsa anima sit putredo, quid ex corporis munditia lucrabimur? nihil. Precibus nobis opus est puris. Preces autem nunquam puræ fuerint, si anima quæ ipsas emittit sit immunda. Nihil porro ita animam immundam facit, ut avaritia et rapina. Sed sunt quidam qui postquam per totam diem mille mala perpetrarunt, vespere lavant, et confidenter in Ecclesiam intrant, manus extendentes, ac si per hujusmodi lavacrum sordes omnes deposuerint. Si res ita se haberet, magnum lucrum esset quotidie lavari. Si hoc esset, nunquam finem facerem balnea frequentandi, si lotio mundos efficeret, et peccata auferret. Sed

[1] Isaï. I, 16.

hæc ridicula sunt, deliramenta, et puerorum lusus. Deus sordes corporis non aversatur, sed animæ immunditiam. Audi enim illum dicentem : « Beati mundo corde. » Num etiam corpore? nequaquam, sed qui corde sunt mundi, « Quoniam ipsi Deum videbunt[1]. » Propheta autem quid dicit? « Cor mundum crea in me, Deus[2]. » Et rursus, « Ablue a malitia cor tuum[3]. » Magnum bonum est bonis assuescere. Vide quam hæc parva sint et inutilia. Et postquam anima prius assueverit, non absistit, neque ad precandum pergit antequam illa prius impleverit. Exempli causa, ex consuetudine lavamur et postea precamur, nec licet illotis manibus precari, neque alio modo id libenter facimus, perinde ac Deum offensuri, et in mala conscientia versaturi. Si modicum illud tantam habet tyrannidem, ut id quotidie impleatur, si in eleemosynæ consuetudine nos constitueremus, et hoc semper implere decerneremus, nunquam vacuis manibus intrare in orationis domum, res optime constituta esset. Magna quippe est et in bonis et in malis vis consuetudinis. Non jam labore opus esset, ipsa trahente. Plerique consueverunt se frequenter signare, neque ultra monitore opus habent, sed etiam sæpe mente alibi occupata, a consuetudine, quasi quodam animato monitore, manus sponte trahitur ad signum faciendum. Quidam consuetudinem sibi fecerunt non jurandi : et neque sponte neque inviti hoc unquam facient. In hac nos consuetudine erogandæ eleemosynæ ponamus. Quantis nobis laboribus opus erit ut hoc medicamentum reperiamus? Dic enim mihi, nisi esset consolatio eleemosynæ, et ex mille sceleribus obnoxii supplicio essemus, annon admodum ingemisceremus? annon diceremus, Utinam pecuniis abluere peccata possemus, omniaque effunderemus, si posset ira Dei pecuniis placari, nec facultatibus parcere.

[1] Matth. v, 8. — [2] Psal. L, 12. — [3] Jerem. IV, 14.

mus? Si enim in morbo hoc facimus, et in morte dicimus, si posset ille a morte redimi, facultates omnes daret; multo magis hic illud præstandum est. Atqui vide quanta sit benignitas Dei; non concessit tibi ut temporaneam mortem, sed ut æternam redimere posses. Ne hanc brevem, inquit, vitam redimas, sed sempiternam illam. Illam tibi vendo, non istam. Non illudo tibi; si hanc accipias, nihil accepisti. Ego novi quanta sit illa. At non ita caupones, et sæcularium rerum negotiatores; illis enim licitum creditur quos volunt fraudare, et minima pro magnis dare. Ille vero non sic; sed pro parvis longe majora dat. Dic mihi: Si negotiatorem quemdam adires, duæque proponerentur gemmæ, quarum alia vilis, alia magni pretii esset, posito pro minori pretio, illam pretiosam acciperes; an incusares illum? Minime; imo magis mirareris. Sic et nunc duæ proponuntur vitæ, temporanea et æterna. Vendit illas Deus. Sed istam nobis vendit, non illam. Quid indignamur infantium more, quia pretiosiorem accipimus? Licet-ne igitur, inquies, vitam emere pecunia? Etiam, dummodo nostra et non aliena in pretium demus, dummodo non rapere pergamus. Sed mea tandem sunt, inquies. Non sunt tua post rapinam; sed illius sunt: aliena sunt, quantumlibet illa retineas. Neque enim si depositum accipias, quantumcumque temporis is qui deposuit peregrinetur; tuum est depositum, etiamsi apud te sit. Si igitur illa quæ a lubentibus et gratias habentibus deposita, non nostra sunt, ne tempore quidem quo tenemus; multo minus hæc quæ ab invitis rapuimus. Ille namque est illorum dominus, quantumcumque illa retineas. Nostra est virtus. Pecuniæ vero etiam quæ nostræ sunt, non sunt nostræ, nedum alienæ nostræ sint. Sed hodie sunt nostræ, cras aliorum. At virtus semper est nostra. Non enim illarum more minuitur. Sed omnibus,

cum adest, integra est. Hanc ergo comparemus, et pecunias spernamus, ut possimus vera bona consequi, quibus utinam digni habeamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

CAPUT III.

Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora gravia : erunt enim homines se ipsos amantes, pecuniæ cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelerati, sine pace, sine affectione, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores, magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes : et hos devita. Ex his enim sunt qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis et voluptatibus, semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes [1].

I. In priori Epistola dicebat : « Spiritus manifeste dicit, » quod in novissimis temporibus recedent quidam a fide[2] ; » et rursus alibi in ipsa Epistola, quid simile futurum prophetice dicit. Hoc ipsum facit hic dicens : « Hoc autem

[1] 2 Tim. III, 1-7, et Exod. VII, 11. — [2] 1 Tim. IV, 1.

» scito, quod in novissimis temporibus instabunt tempora gravia : » et non solum a futuris, sed etiam a præteritis hoc indicat dicens : « Quemadmodum Jannes et Jambres, » restiterunt Mosi [1]. » et ratiociniis rursum : « In magna » autem domo non sunt solum vasa aurea et argentea [2]. » Cur autem id facit? Ut nec Timotheus, nec quis nostrum turbetur, si sint homines mali. Si sub Moyse fuerunt, inquit, et postea erunt, nihil mirum si nostra quoque ætate. In novissimis temporibus instabunt tempora gravia. Non dies vel tempora carpens hoc dicit; sed homines tunc futuros. Nam sic nos quoque solemus tempora mala dicere et non mala, a rebus ab hominibus tunc gestis. Et statim causam et radicem et fontem malorum ponit, et superbiam unde alia omnia pariantur. Qui hoc vitio captus est, ne sua quidem perspicit. Cum enim quis quæ proximi sunt non observat et negligit, quomodo sua observabit? sicut enim is qui ea quæ proximi sunt respicit, in illis etiam ea quæ sua sunt rite componet; sic qui illa contemnit, etiam sua despiciet. Si enim membra invicem sumus, proximi salus non ipsius tantum est, sed et reliqui corporis; et proximi damnum non ad ipsum pertingit tantum, sed totum doloribus occupat. Si ædificatio sumus, quod una pars patitur reliquo ædificio detrimentum affert; si vero firma illa sit, reliquum etiam ferre potest. Sic et in Ecclesia despexisti fratrem? te ipsum læsisti. Quomodo? Membrum tuum jacturam non modicam pertulit. Nam si is qui pecuniam non erogat in gehennam abit, qui in magis necessariis periclitantem videt, et manum non porrigit, multo magis quam ille patietur, et quo majus detrimentum fuerit. « Erunt, inquit, homines sui amatores. » Qui se amat, ipse maxime se non amat; qui vero fratrem amat, ipse maxime se amat. Hinc nascitur avaritia. Charitatem enim, quæ lata est et ubique extenditur, comprimit et constringit

[1] 2 Tim. III, 8. — [2] Id. II, 20.

amoris proprii pestis. « Pecuniæ cupidi. » Hinc elatio nascitur : ex elatione superbia, ex superbia blasphemia, ex blasphemia arrogantia et incredulitas. Qui enim contra homines se effert, facile contra Deum se efferet. Sic peccata nascuntur : sæpe ab inferioribus ascendunt. Qui pius erga homines est, multo magis erga Deum erit. Qui erga conservos mansuetus, multo magis erga dominum. Qui autem conservos spernit, ultra pergens Deum ipsum spernet. Ne itaque alter alterum spernamus. Doctrina enim illa pessima est, cum alter alterum contemnimus, quæ docet Deum spernere. In hoc enim Deum contemnimus; cum ille jusserit, ut proximi multam curam exhibeamus. Cæterum si vultis, id exemplo planum faciam. Contempsit fratrem Cain, et statim Deum sprevit. Quomodo sprevit? Vide quam contumeliose responderit : « Num custos fratris mei sum[1] ? » Contempsit etiam fratrem Esaü, et Deum quoque contempsit. Ideo dicebat Deus : « Jacob dilexi, Esaü autem odio habui[2]. » Quapropter dicebat Paulus : « Ne quis fornicator aut profanus » sicut Esaü[3]. » Spreverunt Josephum fratres; spreverunt et Deum. Israëlitæ spreverunt Moysen, ideo Deum quoque spreverunt. Ita et filii Heli contempsere populum, et Deum etiam contempserunt. Vis ex adverso etiam inspicere? Abraham pepercit fratris filio et Deo obedivit : idque palam est ex obedientia circa filium Isaacum, et ex reliquis ejus virtutibus. Rursus Abel mansuetus erga fratrem, pius erat erga Deum. Ne itaque nos invicem contemnamus, ut non discamus Deum etiam contemnere. Honoremus nos invicem, ut discamus et Deum honorare. Qui audax est erga homines, audax quoque erit erga Deum. Cum autem pecuniæ cupiditas, amor proprius, et arrogantia una coëunt, quid deest ad integram perniciem? Omnia corrupta sunt, et multum peccatorum cœnum una

[1] Gen. IV, 9. — [2] Rom. IX, 13. — [3] Hebr. XII, 16.

confluit. Ingrati, inquit. Quomodo enim pecuniæ cupidus, gratus esse possit? cui gratiam habiturus est? Nemini. Omnes arbitratur inimicos, cum omnia velit arripere, etiamsi illi omnem substantiam effundas, nullam habebit gratiam. Indignatur quod multas opes non habueris, nec multarum eum feceris dominum. Etiamsi orbis totius illum feceris dominum, nullas tibi reddet gratias : nihil enim se accepisse putat. Insatiabilis est ejus concupiscentia : ex morbo enim proficiscitur hæc concupiscentia. Tales sunt morborum cupiditates.

II. Qui febri laborat, nunquam impleri potest : sed semper in cupiditate ebrius, nunquam impletur : semper sitit. Sic et is qui circa pecunias furit, nunquam solet cupiditate implere. Nunquam satiatus, quantacumque profuderis, nullas habebit gratias; illi enim tantum habebit, qui quantum ipse voluerit dederit : illud autem nemo poterit. Nullam enim mensuram ejus cupiditas habet. Nemini ergo gratiam habebit. Nihil ita ingratum est ut pecuniæ cupidus. Totius orbis est inimicus. Indignatur quod ulli sint homines : vult enim omnia deserta esse, ut omnium bonis ipse potiatur. Et talia multa imaginatur. Utinam terræ motus esset in urbe, inquit, et omnibus obrutis, ego solus superessem, ita ut omnia bona invaderem si fieri posset! Utinam pestis ingrueret et omnes perderet, excepto auro! Utinam diluvium veniret, aut exundatio maris! et innumera talia cogitat, nihilque bonum; terræ motus, fulmina, bella, pestes, et similia omnia accidere cupit. Dic autem mihi, miser et infelix, et mancipiis omnibus vilior; si omnia aurum essent, num ab auro liberari posses fame consumptus? Si terræ motus fieret, absorpto orbe tu quoque perires cum tam perniciosa cupiditate. Cum enim nullus in terra esset homo, necessaria ad vitam non tibi suppeterent. Ponamus enim omnes in orbe homi-

nes esse deletos, et totum aurum et argentum, ad te ceu sponte delatum esse; nam stulta et impossibilia imaginor; et opes illorum omnes, aurum, argentum, sericas vestes, aurea omnia sponte in manus tuas venisse, quæ utilitas? sic te mors invaderet, cum pistores et agricolæ non essent, feræ omnia depascerent, dæmones animam tuam metu concuterent. Et jam quidem illam dæmones multi tenent. Tunc autem te in amentiam inducerent, statimque perderent. Sed hoc nollem, inquies; sed vellem esse agricolas et pistores. At illi expensas facturi essent. Sed nollem illos expensas facere. Sic insatiabilis hæc cupiditas est. Quid vero his magis ridiculum fuerit? Vidisti-ne illum ea velle quæ esse nequeunt? Vult multos esse qui sibi ministrent, et dolet quod illi cibo egeant, quodque facultates suas minuant. Quid ergo dic mihi? Vis lapideos esse homines? Hæc omnia risum moventia sunt, fluctus, procella, hyems, tempestas, multa animæ perturbatio : semper esurit, semper sitit. Dic vero mihi, annon hujus miserebimur, neque flebimus? Atqui in corporibus hæc lues est gravissima, quam medici βουλιμίαν vocant, cum quis cibis ingurgitatus et impletus, famem sedare nequit. In anima autem de tali morbo non lacrymabimur? Insatiabilitas enim in anima est pecuniæ cupido : quæ multis quidem impletur, nunquam autem sistitur, sed a cupiditate semper distenditur. Nam si elleborum sumere oporteret, aut aliquid longe gravius, ut ab hoc morbo liberaremur, annon alacriter omnia accipienda essent? Non est tanta pecuniarum summa quæ possit insatiabilem implere ventrem. Non pudet ergo nos si dum illi circa pecunias tantum furunt, nos erga Deum ne minimam dilectionis partem exhibeamus, Deumque pecunia viliorem habeamus? Pecuniarum enim gratia homines vigilias, peregrinationes, pericula frequentia, odia, insidias, et omnia patiuntur; nos autem pro Deo ne ver-

bum quidem proferre audemus, odiaque subire, sed si oporteat oppresso cuipiam opem ferre, potentium inimicitias et pericula vitamus, et injuste læsum prodimus : ac cum potestatem a Deo acceperimus ad auxilium ferendum, illam perdimus, ne odia nobis attrahamus. Et statim hoc nobis plurimi objiciunt. Frustra amicitiam quære, dicentes, frustra ne odium quæras. Hoccine est frustra odium quærere? Quid hoc odio melius fuerit? Amicitia enim pro Deo suscepta, longe melius est odium pro illo susceptum. Cum enim propter Deum diligimur, nos honoris illius debitores sumus ; cum autem propter ipsum odio habemur, ille nobis mercedis debitor est. Cum autem amant pecuniæ cupidi, nullam amoris mensuram norunt, nos autem si vel minimum quidpiam fecerimus, totum nos perfecisse putamus. Non Deum amamus ut illi aurum amant, imo ne minima quidem ex parte. multum illi criminandi sunt quod erga aurum tanto furore ferantur; multum nos damnandi sumus quod non pari modo erga Deum feramur. Sed quantum illi honorem terræ præstant; aurum enim est terra, non tantum nos Domino omnium præstamus.

III. Illorum insaniam inspiciamus et erubescamus. Quid enim si nos non circa aurum insaniamus, et tamen Deum non assidue precemur? Hic autem homines uxorem, filios, substantiam, ipsamque salutem contemnunt, cum nesciant an opes suas aucturi sint; sæpe namque, tali spe fulti anima migrante, cum frustra laborassent, abierunt. Nos autem scientes quod ea quæ desideramus nacturi simus, si illum ut oportet amemus, non amamus tamen, sed omnino frigidi sumus in amore proximi, in amore Dei; hinc amorem Dei esse novimus, quia proximum amamus. Non potest enim, non potest is qui nescit amare, quid generosum ac virile habere. Nam fundamentum omnium bonorum nihil aliud est quam amicitia. « In hoc, inquit,

» pendent Lex et Prophetæ[1]. » Sicut enim ignis in sylvam ingressus, omnia purgare solet, sic dilectionis fervor quocumque inciderit, omnia tollit et excindit, quæ divino semini nocere possint, et terram mundam efficit ad excipienda semina. Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala. Non est ibi pecuniæ cupiditas, omnium radix malorum, nulla ibi elatio. Quomodo enim quis adversus amicum efferatur? Nihil ita humilem reddit, ut charitas. Famulorum enim ministeria amicis impendimus, nec erubescimus, sed gratias illis talis admissi ministerii habemus. Pecuniis non parcimus, sed nec sæpe corporibus. Jam enim quis pro amico periclitatus est. Nulla est invidia, nullum convitium, ubi genuina est amicitia. Non modo enim amicos non calumniamur, sed etiam calumniatoribus os obstruimus. Omnia serena sunt, omnia suavia, litis vel contentionis ne vestigium quidem apparet, omnia pace plena. « Plenitudo enim legis, inquit, est charitas[2], » nihil insuave in illa. Quomodo? Peccata enim, avaritia, rapina, invidia, convitium, arrogantia, perjurium, mendacium, hæc omnia, præsente charitate soluta sunt. Pejerant enim, ut rapiant : ab amato autem nihil quis rapuerit, imo potius illi sua dederit. Tunc enim gratiam illi magis habemus, quam si ab illo accepissemus. Hæc scitis omnes qui amicos habuistis : amicos non nomine tantum dico, sed eos qui ut oportet amant sibi amicitia conjunctos. Si qui vero id ignorent, a scientibus ediscant. Nunc ex Scripturis amicitiam vobis admirabilem enarrabo. Saülis filius Jonathas Davidem amavit : « Et colligata est illi, inquit, anima ejus[3]; » ita ut lamentans illum David diceret, « Incidit » in me dilectio tua, sicut dilectio mulierum. In mortem » vulneratus es mihi[4]. » Quid ergo? num invidebat illi?

[1] Matth. xxii, 40. — [2] Rom. xiii, 10. — [3] 1 Reg. xviii, 1. — [4] 2 Reg. i, 26.

Minime: etsi invidendi illi causa aderat. Quare? Ex rerum conditione videbat ipsi regnum obventurum esse, tamenque nihil tale passus est, neque dixit: Hic est qui me paterno regno privabit; sed cooperabatur ut imperium illi obveniret, et amici causa ne patri quidem parcebat. Sed ne quis illum parricidam putet; neque enim patri injuriam inferebat; sed ejus insidias et injustitias coërcere conabatur. Magis illi parcebat, quam lædebat ipsum: non permisit illum injustam patrare cædem. Voluit etiam sæpe mori propter ipsum. Non accusavit; sed patrem quoque loquentem confutavit. Non invidit, sed etiam pro Davide operam adhibuit. Non modo pecunias ipsi dedit, sed etiam salutem ipsi paravit. Quid dico pecunias? animam quoque suam pro illo posuit. Amici sui causa non reveritus est patrem, quia ille res injustas aggrediebatur, ipse vero nullius hujusmodi sibi conscius erat. Talis erat ejus cum justo viro amicitia. Istiusmodi vir erat Jonathas; jam Davidem inspiciamus. Non licuit illi per tempus vicem amico reddere: præreptus enim ille fuit antequam David regnaret, et beneficus antequam beneficiis affectus imperaret sublatus est. Quid ergo? Videamus quomodo Justus ille quantum licuit amicitiam declaravit. « Bonus, inquit, » mihi Jonathas, in mortem vulneratus es mihi[1]. » Num hoc tantum? Non modicum certe hoc est. At etiam ille filium nepotemque ejus a periculis eripuit, patris gratias in memoriam revocans pergebatque semper ac si filii sui nepotes curaret et custodiret. Talem ego vellem amicitiam omnes habere et erga viventes et erga mortuos.

IV. Audiant mulieres; illarum enim causa mortuos memoravi; illæ, inquam, quæ secundas nuptias appetunt, et defuncti torum maculant, quæ tamen priorem dilexerunt. Non secundas nuptias improbans ut impudicas hæc dico:

[1] 2 Reg. I, 25.

non enim id permittit Paulus, frenum ori meo apponens, ac mulieribus dicens : « Non peccat, si nubat. » Sed sequentia videamus. « Beatior autem erit si sic permanserit. » Hoc multo melius illo est. Quare? Plurimis de causis. Si enim non nubere melius est, quam nubere, hoc illo multo melius est. At, inquies, viduitatem quædam ferre non potuerunt, et in calamitates inciderunt. Non enim noverant quid esset viduitas. Non hoc est viduitas secundas non appetere nuptias, sicuti nec virginitas est, non nupsisse. Sed quid? Sicut in virginibus honestus habitus et assidua cautela requiritur; sic in viduis, ut solæ maneant, precando perseverent, atque a voluptate et deliciis abstineant. « Nam quæ in deli- » ciis est, inquit, vivens mortua est[1]. » Si vidua manens eumdem fastum, eamdem pompam, eumdem amictum habitura es, quem vivente marito. melius est nubere : non enim coïtus malus est, sed tantus ille apparatus. Tu vero non id facis quod culpa vacat; quod vero non indifferens. sed culpæ obnoxium est, id agere audes. Ideo retro conversæ sunt post Satanam, quia viduitatem recte servare nescierunt. Vis discere quid sit vidua? Audi Paulum dicentem : « Si filios educavit, si suscepit hospitio, si sanctorum » pedes lavit, si iis qui in tribulatione sunt subministravit, » si omne opus bonum secuta est[2]. » Nam si mortuo viro, ingentem opum præferas fastum, jure dicaris non ferre viduitatem. Transfer igitur has divitias in cœlum, et viduitatis onus facile feres. Quid ergo, inquies, si filios habeam paternæ sortis hæredes? Doce illos aspernari pecunias, quæ tua sunt illo transfer, illis quantum satis sit distribuens. Erudi illos ut sint opibus superiores. Quid ergo, inquies, si circumfluant mancipiorum greges, si negotiorum multitudo, aurum, argentum, quomodo ad tantam custodiam viro privata, sufficere valeam? Obtentus hæc

[1] 2 Tim. I, 56. — [2] 1 Tim. V, 10.

sunt, ut palam omnino est. Si enim pecunias non amas, nec opes augere vis, leve onus erit. Onerosius certe est ostentare divitias, quam custodire. Si ergo ostentationem amputes, et ex facultatibus eroges inopibus, Deus te manu sua proteget. Si vere orphanorum hæreditati prospiciens, hæc dicas, neque hoc obtentu pecuniæ cupiditate tenearis; scit is qui corda novit quo pacto illorum divitias in tuto ponat, cum ipse filios educare præcipiat. Non potest enim, non potest domus in eleemosyna radicata quid grave perpeti. Sed et si quid patiatur ad tempus, in bonum res cedet. Hoc magis quam thoracis et clipei instar domui erit. Audi quid dicat diabolus de Jobo : « Nonne tu circummunivisti » ejus interiora et exteriora? » Quare? Audi ipsum Jobum dicentem : « Oculus eram cæcorum, pes claudorum, pater » orphanorum[1]. » Sicut is qui ab alienis calamitatibus se non avertit, nunquam in rebus suis quid male patietur, cum una dolere didicerit; sic qui non vult commiserationis ferre dolorem, in suis rebus ipse omnia feret. Et sicut in corpore manus, putrescente pede, nisi commisereatur, et vulnus curet pharmacumque apponat, saniem abluat, in malis suis idipsum patietur, et quæ noluit alteri opem ferre, cum esset a morbo libera, in morbum et ipsa incidet; nam inde serpens malum ad ipsam perveniet : neque ultra de officio ferendo, sed de curatione sua agetur. Ita et hic, qui non vult aliis condolere, ipse dolebit. Circummunivisti, inquit, ejus interiora et exteriora, et non audeo irrumpere. At, inquies, dira ille passus est. Sed dira illa bonorum multorum causa fuere, duplicatæ facultates sunt, major merces fuit, major justitia, splendidæ coronæ, læta bravia, spiritualia et corporalia aucta fuere. Perdidit filios? recepit non illos, sed eorum vice alios, illos vero quoque in resurrectione servabit. Si eosdem recepisset, imminutus

[1] Job. x, et xxix, 15.

fuisset illorum numerus. Nunc autem alios dedit Deus pro illis, et illos quoque in resurrectione adducet. Hæc omnia ipsi obvenerunt, eo quod promptus esset ad eleemosynas erogandas : quod et nos quoque faciamus, ut eadem consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

CAPUT III.

Hoc autem scito quod in novissimis diebus instabunt tempora gravia : erunt enim homines sui amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine pace, sine affectione, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei[1].

I. Si quis nunc ægre ferat, quod hæretici compareant, consideret similia a principio fuisse, diabolo semper veritati mendacium inserere moliente. Promiserat Deus bona a principio, venit diabolus sua pollicens. Plantaverat paradisum, decepit ille hominem dicens : « Eritis sicut dii[2]. » Quia enim re nihil ostendebat, verbis majora pollicetur. Tales quippe sunt deceptores. Postea fuerunt Caïn et Abel : deinde filii Seth, et filiæ hominum, postea Cham et Ja-

[1] 2 Tim. IV, 1-4. — [2] Gen. III, 5.

phet; Abraham et Pharao, Jacob et Esaü, et ad finem usque ita fuit, Moyses et magi, Prophetæ et pseudo-prophetæ, Apostoli et pseudo-apostoli, Christus et Antichristus. Et prius igitur et postea sic fuit : tunc Theudas, tunc Simon erat, cum Apostoli fuere, et isti quoque Hermogenes et Phyletus. Non fuit igitur tempus, quo mendacium veritati non se intermisceret. Ne itaque moleste feramus : jamdudum ista prædicta sunt. Ideo dicebat : « Scito quod » in novissimis diebus instabunt tempora gravia : erunt » enim homines sui amantes, cupidi, elati, superbi, blas- » phemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine » affectione. » Ergo ingratus, scelestus est. Et hæc ex consequenti. Qui enim erga beneficum ingratus est, erga aliös qualis unquam fuerit? ingratus sine pace est, et sine affectione. « Criminatores, inquit; » hoc est, accusatores. Qui enim nullius boni sibi conscii sunt, velut solatii cujusdam vice aliorum opiniones traducentes, mille peccata et scelera adhibent. « Incontinentes, » et lingua et ventre et aliis omnibus. « Immites ; » hinc crudelitas, hinc immanitas oritur, cum quis pecuniæ cupidus est, cum sui amans, cum ingratus, cum lascivus est. « Sine benignitate, proditores, » protervi. » Proditores amicitiæ. Proditores, id est, nihil firmum habentes. « Tumidi, » arrogantia pleni. « Amatores » voluptatis magis quam Dei. Habentes speciem quidem » pietatis, virtutem autem ejus abnegantes[1]. » Et in Epistola ad Romanos scribens sic ait : « Habentes formam scien- » tiæ et veritatis in lege[2]. » Sed illic quidem laudans sic loquitur; hic autem omnium delictorum pessimum hoc esse ostendens. Quare? Quia non eodem sensu id accipit : sicut enim imaginem sæpe pro similitudine affert, sæpe quoque pro re inanimata et nullius pretii; sicut ipse ad Corinthios scribens dicit : « Vir non debet velatum caput

[1] 2 Tim. III, 5. — [2] Rom. II, 20.

» habere, cum sit imago et gloria Dei[1]. » Propheta vero dicit : « Verumtamen in imagine pertransit homo[2]. » Et leonem Scriptura nonnunquam pro regia persona accipit : « Dormivit, inquit, ut leo et ut catulus leonis, quis excita- » bit illum[3] ? » aliquando autem cum de rapina agitur : « Sicut leo rapiens et rugiens[4]. » Sic et nos facimus. Cum enim res sint compositæ et variæ, in multas imagines et exempla adhibentur. Exempli causa cum formosam laudare volumus, picturis illam comparamus, et cum depictas imagines laudibus prosequi volumus, dicimus illas loqui et vocem emittere. Neque tamen sic semper facimus : illic enim quia prope similitudinem accessit ; hic vero quia prope formam et pulchritudinem. Sic et in forma dicimus ; illic quidem quod sit typus et imago, et doctrina et archetypus pietatis ; hic vero quod sit res inanimata, ac figura tantum atque typus et quasi simulata res. Fides ergo sine operibus, figura tantum est sine virtute, merito sic dicta. Ut enim corpus pulchrum ac venustum virtute destitutum, picturæ simile est ; sic fides recta sine operibus. Supponamus enim esse quempiam pecuniæ cupidum, proditorem, petulantem, qui recte credat. Quæ utilitas, si nihil habeat eorum quæ Christianum decent, si nihil agat eorum quæ pietatem præ se ferunt, sed gentiles impietate superet, si ad sociorum perniciem, ad Deum blasphemandum natus sit, si per vitam dogma contaminet? « Et hos, inquit, » devita. » Si ergo in novissimis temporibus tales futuri sint, cur dicit : « Et hos devita. » Verisimile est tunc etiam tales quospiam fuisse, etsi non tantæ impietatis, fuisse tamen. Vereque per hæc omnes admonet, ut hi vitarentur. « Ex his » enim sunt, inquit, qui penetrant domos, et captivas du- » cunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concu-

[1] 1 Cor. XI, 7. — [2] Psal. XXXVIII, 9. — [3] Gen. X IX, 9. — [4] Psal. XXI, 13.

» piscentiis variis : semper discentes, et nunquam ad agnitio-» nem veritatis venire valentes[1]. »

II. Vides-ne illos antiqui illius fraude utentes, telo quo diabolus contra Adamum usus est? qui penetrant domos, inquit. Vides-ne quomodo impudentiam indicet, cum dicit, qui penetrant, ignominiam quoque et fallaciam, atque adulationem? « Et captivas ducunt mulierculas. » Itaque mulierecula est vir qui facile decipitur, et procul a viri constantia. Mulierum est facile decipi; imo non mulierum, sed mulierculorum. « Oneratas peccatis. » Vide unde eveniat illis ut persuadeantur : a peccatis scilicet, quod nullius boni sibi sint consciæ. Et apposite dixit, oneratas; nam peccatorum multitudinem sic indicat, et inordinatum confusumque rerum statum. « Quæ ducuntur concupiscentiis variis. » Non sexum accusat, nec simpliciter ait, mulieres; sed, tales mulieres. Quid est, variis? Hic multa subindicavit, voluptatem, turpitudinem, lasciviam. Variis, inquit, concupiscentiis, hoc est, pecuniarum, gloriæ, deliciarum, jactantiæ, honoris. Fortasse vero alias turpes concupiscentias subindicat. « Semper discentes, et nunquam ad agnitionem » veritatis venire valentes. » Cur hæc dicit? Non illis parcens, sed valde comminans. Quia enim sese obruerunt desideriis illis et peccatis, excæcata illarum mens erat. « Quemadmodum Jannes et Mambres restiterunt Moysi, » ita et isti resistunt veritati[2]. » Quinam isti sunt magi tempore Moysis? Quomodo autem nomina eorum nusquam alibi feruntur? Vel traditiones non scriptæ sunt, vel Spiritu Paulus hæc didicerit. « Ita et isti, inquit, resistent ve-» ritati, homines mente corrupti, reprobi circa fidem; sed » ultra non proficient[3]. » Horum enim amentia omnibus nota erit, ut et illorum fuit. Sed non proficient, inquit. Quomodo ergo alibi dicit : « Proficient amplius in impie-

[1] 2 Tim. IV, 6, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9.

» tate[1]; » hic autem dicit : Non proficient? Illic ita loquitur, quia cum innovare et errare incœperint, non desistent ab errore, sed semper fallacias novas et dogmata corrupta invenient. Error enim nusquam consistit. Hic autem dicit : Non fallent, neque secum rapient, licet initio quosdam decipere videantur. Sed cito deprehendentur. Quod enim hac de re loquatur, audi quid dicat : « Insipientia enim eo- » rum manifesta erit omnibus. » Undenam? Undique, « Sicut » et illorum fuit. » Licet enim in principio prospere agat error, ad finem tamen usque non permanet. Talia enim sunt quæ natura non sunt bona, licet bona esse videantur : ad tempus florent, sed deprehenduntur et pereunt. Sed nostra talia non sunt, et horum tu testis es. Non enim ad fallaciam nostra sunt composita : Nam quis pro fallacia mori vellet? « Tu autem assecutus es meam doctrinam. » Itaque fortis esto : non solum enim accessisti, sed secutus es. Hic multum jam temporis fuisse indicat, cum dicit, Secutus es doctrinam, Verbi scilicet « Institutionem, » hoc de vita dicitur. « Propositum, » hoc de alacritate et perseverantia. Non enim, inquit, hæc dicebam tantum, sed et faciebam ; neque verbis solum philosophabar. « Fidem, » longanimitatem. » Quo pacto, inquit, nihil horum me turbavit. « Dilectionem. » Quam illi non habuere. « Patien- » tiam : » neque hanc illi habuere. « Magnanimitatem, » inquit. Adversus hæreticos multam exhibui magnanimitatem. « Patientiam, » in persecutionibus. « Persecutiones, passio- » nes[2]. » Hæc duo enim maxime doctorem turbant, quod hæretici sint multi, et difficultas ferendarum passionum. Sed de his multa jam diximus, quod jam olim fuerint, nullumque tempus his vacuum futurum sit, et quod nobis nocere non possunt, quodque in mundo vasa aurea argenteaque sint. Vides-ne illum demum de ærumnis disseren-

[1] 2 Tim. II, 16. — [2] Ibid. 10, 11.

tem? « Qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii et Lystris. » Cur hæc solum pauca loca ex multis dixit? Quia reliqua discipulo nota erant; et fortassis hæc ut recentiora memorat, missis antiquioribus, nec per species enumerat. Neque enim vanæ gloriæ appetens est, neque ambitiosus; nam ad consolandum discipulum, non ostentationem loquitur. Hic autem de Antiochia Pisidiæ loquitur, et Lystram memorat, unde Timotheus oriundus erat. « Quales persecu- » tiones sustinui. » Utraque consolationem ferunt; quod et ego generosam alacritatem exhibuerim, nec derelictus sim. Nec dici potest quod me prodiderit Deus, sed coronam mihi texuit clariorem. « Quales persecutiones sustinui, in- » quit, et ex omnibus his liberavit me Dominus. Et omnes » qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem » patientur[1]. »

III. Quid autem de me dico, inquit? quicumque volent pie vivere persecutionem patientur. Persecutiones hic vocat ærumnas et dolores. Nullus enim vir qui virtutis viam capessat, expers erit dolore, ærumnis, mœrore, tentationibus. Quomodo enim possit, is qui in arcta et angusta via incedit, qui audivit, « In mundo tribulationem habe- » bitis[2]? » Si illo tempore Job dicebat, « Tentatio est vita » hominis super terram[3], » quanto magis tunc? « Mali au- » tem homines et præstigiatores, inquit, in deterius pro- » ficient, errantes et in errorem inducentes[4]. » Nihil horum te perturbet, inquit, si illi in quiete, tu vero in tentationibus sis. Talis est ejus rei natura. Ex me id discere possis, non posse virum qui cum improbis bellum gerat, in ærumnis non versari. Non potest pugil decertans in deliciis esse, non potest qui pugnat, in convivio esse. Nemo itaque certantium, quietem quærat. Rursus præsentia omnia sunt certamen, bellum, ærumna, angustia, tentatio, agonum

[1] 2 Tim. II, 12. — [2] Joan. XVI, 33. — [3] Job. VII, 1. — [4] 2 Tim. IV, 13.

stadium. Alia sunt quietis tempora, hoc tempus sudorum est et laborum. Nemo postquam exutus et unctus ad certamen est, quietem quærit. Si quietem quæris, cur te exuisti? cur manus attollis? Et quomodo non attollam nunc, inquies? Si concupiscentias non superes, si cum naturæ violentia non pugnes. « Tu vero permane in iis quæ » didicisti, et quæ tibi credita sunt; sciens a quo didice- » ris, et quia ab infantia sacras Litteras nosti, quæ possunt » te instituere ad salutem per fidem, quæ est in Christo » Jesu [1]. » Quid est hoc? Sicut David propheta monuit, « Noli æmulari in malignantibus [2], hoc et Paulus monet dicens : Tu autem permane in iis quæ didicisti et quæ tibi credita sunt. Non solum didicisti, sed illa tibi credita sunt. Hoc est, credidisti. Quid credidi? hanc esse vitam. Si ergo contraria hic videas iis quæ credidisti, ne turberis, quando et Abraham contraria vidit, nihilque passus est. Audierat, « In Isaac vocabitur tibi semen [3], » et Isaac immolare jussus est, nec turbatus vel commotus fuit. Nemo itaque in malis scandalum patiatur. Hoc jam olim Scriptura dixit. Quid ergo si boni lætentur, et improbi cruciantur? Alterum fieri potest, alterum non. Ut improbi puniantur fieri potest; ut boni semper lætentur non item. Nemo Paulo æqualis erat, et tamen in ærumnis totum tempus transegit, in lacrymis, in gemitibus nocte et die. « Cum lacrymis enim, inquit, nocte et die per triennium, » monens non cessavi [4]; » et rursum, « Instantia mea quo- » tidiana [5]. » Non hodie gaudebat, cras dolebat : sed quotidie mœrore non cessabat. Quomodo ergo dicit, Mali in deterius proficient? Non dicit illos in quiete esse, sed, in deterius proficient. Profectus eorum in deterius erit. Non ait, in rerum copia erunt. Quod si puniantur, ideo plec-

[1] 2 Tim. IV, 14, 15. — [2] Psal. XXXVI, 1. — [3] Gen. XXI, 12. — [4] Act. XXI, 31. — [5] 2 Cor. XI, 28.

tuntur, ut ne putes eorum peccata inulta manere. Quia enim gehenna non potest nos a malitia cohibere, parcens nobis, excitat erigitque nos. Si nullus improbus puniretur, nemo putaret Deum humanis rebus prospicere; si omnes punirentur, nemo expectaret resurrectionem fore; utpote cum omnes hic sua acciperent. Ideo punit, et non punit. Ideo justi hic in ærumnis degunt, quia peregrini sunt et advenæ, et quia in aliena terra vivunt. Justi ergo probationis causa hæc tolerant. Audi enim Deum Jobo dicentem : « Putas me tibi aliter respondisse, quam ut appareres » justus [1] ? » Peccatores autem etiamsi quid simile aliquando patiantur, peccatorum pœnas dabunt. In omnibus ergo gratias agamus Deo, sive sic, sive alio modo agat : utraque enim utilia sunt. Nihil vel odiens vel aversans nos facit, sed utraque curans. « Sciens, inquit, quod ab infan- » tia sacras Litteras nosti; hoc est a prima juventute sacras Scripturas didicisti : sic divinas Scripturas vocat. In his educatus es; idcoque oportet fidem tuam esse firmam, quæ non lædatur. Profunda enim radix est et longi temporis : nihil ipsam subvertere poterit. Cum divinas Scripturas dixisset, addit, quæ possunt te instruere, seu sapientem reddere; hoc est, non permittent te quid stultum facere, ut multi faciunt.

IV. Qui enim Scripturas scit, ut scire oportet, a nullo rerum eventu scandalum patitur, omnia fortiter fert; partim fidei committens et incomprehensibili Dei dispensationi; partim rationes cognoscens, et exempla in Scripturis inveniens. Nam nolle omnia curiose inquirere, nolle omnia scire, magnum est scientiæ indicium : et si placet, exemplo utar. Sit fluvius; imo sint fluvii; non ex concesso loquor, sed ut res se habet. Non omnes fluvii æque profundi sunt; sed alii plus, alii minus; sunt qui possint igna-

[1] Job. XL, 3.

ros mergere et suffocare; hic vortices sunt, ibi non item. Nolle omnia similiter tentare, bonum est; nolle omnia profunda nosse, non modicum est scientiæ indicium. Itaque qui vult omnes fluvii partes tentare; hic non novit fluminum proprietates, et ex audacia forte peribit, cum profundum tentabit, quia quod profundum non erat trajecerat. Sic in Deo quoque, qui omnia vult scire, et omnia tentat, is maxime nescit quid sit Deus. Verum in fluviis quidem, maxima pars tuta est, pauci sunt vortices, pauca profunda: in Deo autem maxima pars occulta, et investigabilia opera ejus sunt. Cur ergo te præcipitem agere tentes? Hoc solum scias, Deum omnia dispensare, omnibus prospicere, nobis liberum arbitrium esse; Deum alia operari, alia permittere, Deum nihil mali fieri velle, nec ex voluntate ejus omnia fieri, sed etiam ex nostra; omnia mala a nobis tantum, bona autem a nobis et ab ejus gratia, nihilque ipsum latere. Ideoque omnia operatur. Hæc sciens, enumera, quænam sint bona, quæ mala et quæ indifferentia; ut bona est virtus, mala nequitia, indifferentes vero divitiæ, vita, mors. Si hæc noveris, cum his etiam scies, justos ideo ærumnis vexari, ut coronentur; peccatores, ut peccatorum pœnas luant. Non omnes autem peccatores hic pœnas dant, ne resurrectioni plerique non credant; ut neque omnes justi ærumnis vexantur, ut ne laudabilem esse nequitiam putes, sed solam virtutem. Hæ regulæ sunt, hæ normæ. Ipsis præviis omnia facito; et non periclitaberis. Sicut enim apud grammaticos est sex millium numerus, et sub illum ducuntur omnia, et omnia partiri et multiplicare licet in sex millium regula, et per hunc numerum cuncta vertuntur; id sciunt omnes qui has litteras didicerunt: sic has regulas, quas breviter repetam, si quis noverit, nunquam in offendiculum incurret. Quænam illæ sunt? Quod bona sit virtus, et mala nequitia; quod indif-

ferentia sint, morbi, paupertas, insidiæ, sycophantiæ, et similia; quod justi hic ærumnis premantur; quod, si quidam in bonis versentur, id fiat ne virtus odiosa videatur; quod improbi lætentur, ut illic puniantur; quod quidam eorum hic plectantur, ut ne malitia bona esse videatur, neque inulta scelera maneant; quod non omnes puniantur, ut ne resurrectioni fides derogetur; quod inter bonos etiam sint quidam, qui mala admixta habent, et quod hic illa deponant; et quod mali bona admixta habentes, hic mercedem recipiant, ut illic puniantur; quod plurima Dei opera incomprehensibilia sint, et quod inter nos et illum multum spatii intersit, et quantum dici nequeat. Si hæc nobiscum reputemus, nihil nos turbare poterit. Si Scripturas frequenter audiamus, exempla talia multa invenicmus, quæ instruere te possint, inquit, ad salutem. Nam Scripturæ quæ agenda, et quæ non agenda sint docent. Audi enim Beatum hunc alibi dicentem : « Confidis te ip-» sum ducem esse cæcorum, lumen eorum qui in tenebris » sunt, eruditorem insipientium, doctorem infantium [1]. » Vides-ne legem esse lucem eorum qui sunt in tenebris? Si autem is qui litteram lucem esse dicit, vocat eam, litteram quæ occidit, quid erit Spiritus vivificans? Si vetus lex est lux, quid erit nova, ubi tanta reserata sunt? Ubi tantum est spatii intermedium; ut si quis iis, qui terram solum viderent, cœlum aperiret, et omnia conspicere liceret, de gehenna, de regno, de judicio disceremus. Ne itaque credamus rebus ratione vacuis, illæ enim sunt præstigiæ. Quid ergo, inquies; si quæ illi dicunt eveniant? Ideo eveniunt, quia tu credis, si tamen eveniant. Captivum te ille fecit, vitæ tuæ dominus est, ipse dispensat ut vult. Dic enim mihi, si quis latronum princeps, regis filium ad se in solitudinem confugientem, illiusque societatem cupien-

[1] Rom. II, 19, 20.

tem, in manibus et potestate sua haberet, posset-ne illi dicere, num moriturus, num victurus esset? Utique posset. Quomodo? Non quod futura prævideat, sed quod utrumque in potestate illius sit, vel puerum de medio tollere, vel servare, cum se puer ipsi tradiderit: utrumvis enim facere poterit si velit. Si dixerit illi, dives eris, pauper eris, utrumque penes illum est. Major mundi et hominum pars sese in manus diaboli tradiderunt.

V. Et alioquin cum assueverit homo iis fidem habere, multum id seductoribus confert. Nemo enim contrariis eventibus attendit, sed iis quæ eveniunt tantum. Si vero quamdam prænoscendi vim habent, eos ad me fidelem addhuc. Non magnifice loquens dico; nam ab illis esse liberum nihil magnificum est. Nam etsi peccatis plenus sum, illorum gratia non me humiliaverim. Omnes illos per Dei gratiam irrideo. Adduc ad me magum, si quam prænoscendi vim habeat; dicat quid mihi cras eventurum sit. Sed non dicet: Nam sub regis potestate sum, nec imperium ille habet in me: Procul sum ab illorum receptaculis et cavernis: Regi milito. Sed ille furatus est, inquies, et ille eum indicavit furem. Atqui hoc non semper vere dicitur, verum hæc risus et mendacia sunt: nihil enim sciunt. Quod si quid sciant, sua potius dicere deberent, quomodo multa idolis oblata dona furto sublata sunt, quomodo auri plurimum conflatum fuit. Cur non hæc prædixere sacerdotibus suis? Itaque nihil sciunt. Sed servandarum opum causa, nihil prædicere potuerunt, quando templa idolorum sua incendio conflagrarunt, et multi simul periere. Cur non salutem curant suam? sed forte fortuna tantum accidit, si quid ab iis prædictum eveniat. Sunt apud nos Prophetæ, sed illi nunquam falluntur. Non modo vere, modo false loquuntur, sed omnia vera dicunt. Illud vere præscientia est. Desistite tandem ab hac insa-

nia, rogo, si Christo creditis. Si non creditis, cur vos traducitis, cur fallitis? Quousque claudicabitis utroque poplite? Cur accedis? cur interrogas? Statim atque accessisti et interrogasti, te ipsum servum constituisti: nam ut credens interrogasti. Non, inquies, non ut credens quod vera dicat; sed ut tentans. Atqui tentare an vere dicat, non est credentis quod fallat, sed ambigentis. Cur ergo interrogas quid futurum sit? Si enim dicat, Hoc erit, hoc fac, et effugies, non oportebat tamen sic idola colere. At non eo usque procedit amentia. Si autem futura prædicunt, nihil inde lucraris nisi mœrorem superfluum. Res non evenit, sed mœror mansit, et se ipse maceravit. Si hoc nobis conduceret, non id nobis invidisset Deus, non livore ductus esset, qui ea quæ in cœlis sunt aperuit. « Quæcumque enim » audivi a Patre meo, inquit, omnia nota feci vobis; et » quæcumque audivi a Patre, nuntiavi vobis; et, Non dico » vos servos, sed amicos: vos amici mei estis [1]. » Cur ergo hæc non nuntiavit nobis? Quia vult nos eorum nullam ra tionem habere. Nam quod non invideat; antiquis ista dicebantur, et de asino et aliis quibusdam, quia parvuli erant; nobis autem, quia vult nullam nos de illis rationem habere, vel discendi curam id nobis indicavit. Sed quid discimus? Quod illi non didicerunt; vilia enim illa omnia sunt. Quæ autem nos discimus hæc sunt, quod resurrecturi simus, quod immortales et incorruptibiles futuri; quod vita illa finem non habeat, quod omnia transitura sint, quod in nubibus rapiendi simus, quod improbi pœnas sint daturi, innumeraque alia, nullumque mendacium ibi est. Annon multo melius est hæc scire, quam quod asinus perditus repertus sit? Ecce asinum accepisti, reperisti. Quæ utilitas? annon rursus perdes illum alio modo? Etiamsi enim ipse te non deserat, tu in morte relinques. Illa au-

[1] Joan. xv, 15.

tem, quæ ego dixi, si tenere velimus, perpetuo habebimus. Illa ergo persequamur, illis manentibus hæreamus s Ne vatibus, ne divinis, ne præstigiatoribus attendamus; sed Deo qui omnia clare novit, et omnium notitiam habet, et sic omnia, quæ scire oportet, sciemus, et omnia bona consequemur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

CAPUT IV.

Omnis Scriptura divinitus inspirata, et utilis ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus [1].

I. Postquam illum ex omnibus hortatus consolatusque est, perfectiorem inducit exhortationem ex Scriptura, quia magnum quid et triste dicturus est. Nam si Eliseus ad extremum usque halitum cum magistro conjunctus, illumque videns modo quodam mortis abscedentem, scidit vestimenta sua, quid putas facturum fuisse, ita amantem, ita dilectum, cum audiret migraturum esse doctorem, et quod tempore morti vicino, quo maxime lugeri solet, non posset ejus frui consortio? Non enim ita præterito tempori gratiam habemus, si vicino mortis tempore a dilectis

[1] 2 Tim. IV, 16, 17.

morientibus deserimur. Ideo, postquam consolationem multam adhibuerat, tunc de morte sua loquitur. Nec utcumque, sed verbis utitur aptis ad ipsum consolandum et gaudio implendum; ita ut res sacrificium esse videretur potius quam mors, et quasi peregrinatio haberetur, imo translatio ad meliora. « Ego enim jam delibor, inquit. Ideo hæc scribit: « Omnis Scriptura divinitus inspirata, et utilis ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum. » Omnis, quænam? De qua locutus sum, inquit, omnis sacra: de qua loquebatur, de qua dicebat, « Ab infantia » sacras Scripturas nosti. » Omnis ergo illa divinitus inspirata est. Nihil igitur dubites, inquit. « Et utilis ad do» cendum, ad arguendum, ad corrigendum, ut sit perfec» tus homo Dei, ad omne opus bonum instructus. » Ad docendum; si quid vel discere vel ignorare opus sit, hinc discemus; si arguere falsa; si corrigi et castigari opus sit, ad exhortationem, ad consolationem. Ad consolationem, inquit, ad exhortationem, ad correctionem, hoc est, si quid deficit; si quid addi oporteat. « Ut sit perfectus homo » Dei. » Ideo ait, « Data est Scripturarum exhortatio, ut » perfectus sit homo Dei. » Non ergo sine illa perfici possumus. Mei vice, inquit, Scripturas habes. Si quid discere velis, hinc poteris. Si autem Timotheo ista scripsit sancto Spiritu pleno, quanto magis nobis? « Ad omne opus bonum instructus. » Non simpliciter particeps, inquit, sed accurate instructus. « Testificor igitur ego coram Deo et » Domino Jesu Christo, qui judicaturus est vivos et mor» tuos[1]. » Id est, peccatores et justos, eos qui decesserunt, et eos qui vivunt, quia multi vivi relinquendi sunt. Terruerat ipsum in priore Epistola dicens: « Præcipio tibi » coram Deo qui judicat omnia[2]; » hic vero terribilius quidpiam apposuit, « Qui judicaturus est vivos et mor-

[1] 2 Tim. IV, 1. — [2] 1 Tim. VI, 13.

» tuos. » Hoc est, qui rationem exacturus est. « Per adven-» tum ipsius et regnum ejus. » Quando judicaturus? In adventu suo cum gloria et regno. Vel hoc ergo significat quod non sit venturus sicut nunc; vel testificor tibi adventum ejus et regnum. Illum testem vocat, quia ipsum admonuit hac de re. Deinde docens quomodo prædicare verbum oporteat, subjungit. « Prædica verbum, insta op-» portune, importune, argue, increpa, obsecra cum omni » patientia et doctrina [1]. » Quid sibi vult illud, opportune, importune? hoc est, ne tempus habeas definitum, semper tibi tempus sit, non solum in pace, in quiete, in Ecclesia sedens; sive in periculis, sive in carcere fueris, sive catena constrictus, sive ad mortem eundum sit, eo ipso tempore argue, ne cesses increpare. Tunc enim increpandi tempus est cum arguendo profeceris, cum opus exhibitum fuerit. « Obsecra, » inquit, ut de medicis dicimus, cum dixisset vulnus esse, incisionem intulit, medicamentum apposuit. Si quid eorum omittatur, alterum inutile est. Nam si absque argumentis increpes, audax esse videberis, et nemo id feret. Postquam autem demonstratio facta est, tunc increpationem admittit, alioquin petulans esset. Si vehementius reprehensionem proferas sine obsecratione, rursus omnia perdes. Reprehensio per se intolerabilis est, nisi obsecrationem admixtam habeat. Sicut enim incisio, etiamsi salutaris sit, nisi multa dolorem mitigantia adhibeantur, ferri nequit, dum æger secatur et scinditur; hic quoque similiter, « Cum omni patientia et » doctrina, inquit. » Itaque et qui arguit patientia opus habet, ut ne ille utcumque credat; et increpatio consolatione, ut accipiat. Quid est illud quod patientiæ adjicit, nempe, « Et doctrina? » Non quasi indignatus et odio habens, non quasi insultans, ac si inimicum invenisset; hæc

[1] 2 Tim. IV, 2.

omnia absint. Sed quid? quasi amans et condolens, quasi magis quam ille lugens, atque in illius casibus tabescens, in omni patientia, inquit, et doctrina, non utcumque. « Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustine-» bunt [1]; » prius quam illi labefactentur, omnes præoccu-» pat, ideo dicebat, opportune, importune; nihil non age, ut obtemperantes discipulos habeas. « Sed ad sua deside-» ria, inquit, coarcervabunt sibi magistros.

II. Nihil hoc dicto majorem præferat emphasim; confusam enim doctorum multitudinem, per hoc verbum, coacervabunt, expressit, qui a discipulis ordinati sint. « Coacervabunt sibi, inquit, magistros, prurientes auri-» bus. » Quærentes eos qui voluptatis causa loquantur et auditum oblectent. « Et a veritate quidem auditum aver-» tent, ad fabulas autem convertentur [2]. » Hæc prædicit, non ut in mœrorem conjiciat; sed ut cum hæc contigerint, fortiter ferat; ut etiam Christus faciebat dicens, « Tradent vos, et flagellabunt, et ad synagogas ducent » propter nomen meum [3]. » Nam alibi quoque Beatus hic vir ait: « Ego enim scio, quia post discessionem meam » intrabunt in vos lupi graves, non parcentes gregi [4]. » Hoc autem dicebat ut ipsi vigilarent, et ut præsenti tempore provide uterentur. « Tu vero vigila, inquit, in omnibus, » labora [5]. » Vides-ne illum ideo id prædicere? Etenim Christus quoque in fine dicebat; « Erunt pseudo-christi et » pseudo-prophetæ [6]; » ita et hic, quando migraturus erat, hæc dicebat: « Tu vero vigila in omnibus, labora, » id est, laborem suscipe, præoccupa, prius quam lues isthæc ingruat, in tuto oves pone, quandiu lupi adsunt, ubique labora. « Opus fac fac Evangelistæ, ministerium tuum » imple. » Ergo hoc opus Evangelistæ erat, ut afflligeretur

[1] 2 Tim. IV, 3. — [2] Ibid. 4. — [3] Matth. X, 17. — [4] Act. XX, 29. — [5] 2 Tim. IV, 5. — [6] Matth. XXIV, 24.

tum a se ipso, tum ab externis. « Ministerium tuum im-» ple; » id est, perfice. Ecce alia laborandi et patiendi necessitas. « Ego enim jam delibor, inquit, et tempus reso-» lutionis meæ instat [1]. » Non dixit, sacrificii mei, sed quod amplius est. Hostia enim non tota Deo offertur; libatio autem tota. « Bonum certamen certavi, cursum consum-» mavi, fidem servavi [2]. » Sæpe Apostolum ego in manibus accipiens, et hunc locum considerans hærebam et cogitabam, qua de causa sic magnifice loquatur Paulus dicens, « Bonum certamen certavi? » Nunc autem per Dei gratiam me invenisse puto. Qua de causa igitur hæc dicit? ut discipuli mœrorem soletur, confidere jubens, quasi ad coronam ipse pergat, cum omnia perfecerit, et præclarum finem sit consecutus. Gaudere oportet, inquit, non dolere. Quare? Bonum certamen certavi. Ac si quis pater filiolum suum assidentem, et orbitatem non ferentem consoletur dicens: Fili, ne fleas, recte enim viximus, et cum ad senectutem pervenerimus, te relinquimus, inculpata vita nostra fuit, cum gloria demigramus: potes tu spectabilis esse ex iis quæ a nobis gesta sunt: multas rex nobis gratias habet; ac si diceret: Tropæa ereximus, hostes vicimus. Non magnifice loquens; absit: sed filium erigens, et his laudibus suadens ut hunc casum levius ferat, bonamque spem habeat, neque putet rem esse molestam. Gravis enim, gravis est separatio. Audi ipsum dicentem: « Nos autem destituti a vobis ad tempus, facie, non » corde [3]. » Si autem ille a discipulis separatus talia patiebatur, qualia putes passum esse Timotheum? Si a vivente separatus lacrymabatur, ut diceret, « Memor lacry-» marum tuarum ut gaudio implear [4], » quanto magis ipso moriente? Hæc itaque ipsum consolandi gratia scripsit, totaque Epistola consolatione plena est, ac veluti testa-

[1] 2 Tim. IV, 6. — [2] Ibid. 7. — [3] 1 Thess. II, 17. — [4] 1 Tim. IV, 1.

mentum quodpiam. « Bonum certamen certavi, cursum » consummavi, fidem servavi, » Certamen, inquit, bonum. Tu ergo quoque id suscipe. Ubi est catena? ubi vincula? ubi mors? bonum-ne est illud certamen? Etiam, inquit. Pro Christo enim suscipitur, coronas habet magnas. « Cer- » tamen bonum. » Nihil hoc agone melius : hæc corona finem non habet ; non oleastri foliis texitur, non hominem habet agonothetam, non homines spectatores, Angelis plenum est theatrum. Illic multis diebus laborabant et defatigabantur, et hora una coronam accipiebant; voluptas vero statim avolavit ; hic vero non ita : sed semper in claritate, in gloria et honore. Jam gaudere oportet ; nam ad requiem propero, ex stadio exeo. Audisti quod dissolvi et esse cum Christo sit melius. « Cursum consummavi. » Nam pugnandum et currendum est : certandum ærumnas ferendo ; currendum, non frustra, sed ad aliquid utile. Vere bonum est certamen, quod spectatorem non modo delectat; sed etiam ipsi utile est. Et cursus non in nihilum desinit, neque roboris ostentatio est, nec ambitio, sed omnes ad cœlum trahit. Cursus hic sole purior est, quem Paulus in terra currebat, vel quo ille currit ad cœlum. Quomodo autem cursum consummavit? Orbem totum circumiens, incipiens a Galilæa atque Arabia, et usque ad terminos terræ veniens. « Ita ut, inquit, a Jerusalem et in circuitu, » usque ad Illyricum impleverim Evangelium Christi [1], » et totum orbem percurrens volucris instar, imo volucre velocius ; nam volucris simpliciter volasset, ille vero non simpliciter, sed alam habens spiritus, et mille obices transiliens, mortes, insidias, calamitates. Itaque volucre velocior erat. Si volucris tantum fuisset, dejicienda tandem et capienda erat. Sed a Spiritu suffulta, omnia superavit retia, quasi volucris alas igneas habens. Fidem servavi,

[1] Rom. xv, 9.

inquit. Multa enim erant quæ ipsum spoliare volebant; non modo amicitiæ hominum, sed minæ, mortes et innumera alia. Sed contra omnia stetit, quomodo? Sobrie agens, et vigilans. Hæc igitur satis erant ad discipulorum consolationem : ille vero præmia addit. Qualia illa? « In »reliquo reposita est mihi, inquit, corona justitiæ. » Justitiam hic quoque vocat virtutem omnem. Non ergo dolendum, quod abeam coronandus corona illa quam Christus impositurus est capiti meo. Sed si hic mansissem, potius dolendum erat et timendum, ne caderem et perirem. « Quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex. Non solum autem mihi, sed et omnibus qui diligunt adventum ejus [1]. »

III. Hic etiam illum erigit; nam si « Omnibus, » multo magis Timotheo. Sed non dixit, et tibi, sed, omnibus; ostendens si omnibus, multo magis ipsi. Quomodo autem, inquies, quis diligat adventum Christi? Si de ejus præsentia gaudeat; qui autem de præsentia illius gaudet, quæ hoc gaudio sint digna facit, facultates suas, si opus sit, et animam ipsam ponet, ut futura bona consequatur, ut dignus habeatur qui secundum adventum cum decenti habitu videat, cum fiducia, cum gloria, cum claritate. Hoc est diligere adventum ejus. Qui diligit adventum ejus, omnia faciet, ut ante universalem illum singularis sibi fiat Christi adventus. Et quomodo, inquies, hoc fieri potest? Audi Christum dicentem : « Si quis diligit me, mandata mea »servabit, et veniemus ego et Pater, et mansionem apud »eum faciemus [2]. » Cogita quantum illud sit, cum qui omnibus simul adventurus sit, singularem nobis adventum suum polliceri. Veniemus, inquit, et mansionem apud illum faciemus. Si quis diligit adventum ejus, omnia faciet ut illum a se ipsum vocet, et habeat, et lux ejus splen-

[1] Rom. xv, 19. — [2] Joan. xiv, 23.

deat. Nihil sit indignum adventu ejus, et ipse cito diversabitur ad nos. Επιφάνεια autem dicitur, quod desuper appareat et oriatur. Ergo quæ sursum sunt quæramus, et cito radios illos attrahemus. Nemo eorum qui deorsum respiciunt, et se ipsos in terram defodiunt, poterit solarem lucem videre. Nemo, qui sæcularibus se negotiis inquinet, poterit Solem justitiæ intueri : nulli ex iis, qui se ad illa vertunt, oritur. Resipisce modicum, te ex profundo reduc, a sæculari tempestate, si vis solem videre, si vis adventu ejus dignari. Si hoc fruaris adventu, tunc illum cum fiducia multa intueberis. Philosophare nunc, ne sit apud te arrogantiæ spiritus, ne te vehementer cædat, et dejiciat. Ne sit tibi cor lapideum, nec tenebræ, ne illic navem allidas. Ne sit dolus; nam saxa latentia naufragia pariunt gravissima. Ne feras nutrias, nempe vitia, quæ sunt feris immaniora : ne fluxis rebus confidas, ut possis firmiter stare. Nemo super aquam stat, supra petram autem omnes tuto consistunt. Aqua sunt negotia sæcularia : « Venerunt, » inquit, aquæ usque ad animam meam[1], » sicut torrens præterfluens. Petra sunt spiritualia : nam ait : « In petra » exaltasti pedes meos[2]. » Cœnum et lutum sunt sæcularia. Ab iis nos extrahamus; ita enim frui poterimus adventu Christi. Quidquid evenerit feramus; summa in omnibus consolatio est propter Christum pati. Hanc divinam cantionem repetamus, et vulneris dolor cessabit. Et quomodo, inquies, propter Christum pati possumus? Sycophantia te quispiam impetiit non propter Christum? Si fortiter feras, si gratias agas, si pro illo preceris, hæc omnia propter Christum facis. Si maledixeris, si indigne feras, si te ulcisci coneris, etiamsi nequeas, jam non est propter Christum, sed damnum passus es, et arbitrio tuo fructu te privas. In nostra enim potestate est ex adversis

[1] Psal. LXVIII, 2. — [2] Id. XXXIX, 3.

vel lucrari, vel lædi. Exempli causa, tanta passus est Job; cum gratiarum actione tulit, et justificatus est, non quia passus est, sed quia cum gratiarum actione. Alius eadem ipsa passus; imo nullus est qui talia passus sit, sed multo minora; conviciatus est, indigne tulit, toti orbi maledixit, imo contra Deum commotus est. Hic judicatus et damnatus est; non quia passus est; sed quia blasphemavit. Blasphemavit autem non ex eventus necessitate; nam si illa necessitas hoc fecisset, oportuerat et Jobum blasphemare. Si autem graviora ille passus, nihil tale fecit; non hinc, sed ex infirmitate voluntatis illa contigerunt. Forti igitur nobis animo opus est, et nihil nobis durum videbitur; sicut illo infirmante, nihil non durum videtur. Ex nostro igitur affectu et voluntate omnia vel tolerabilia vel intolerabilia videntur. Hanc itaque muniamus, et omnia facile feremus. Nam arbor, cum altam radicem posuerit, ne vehemens quidem tempestas illam succutere poterit; si vero in superficie solum hæreat, vel modicus venti flatus illam radicitus evellet. Ita nobis contingit, si configamus Dei timore carnes nostras, nihil nos commovere poterit; si utcumque applicemus, vel modica impulsio nos perimit et perdit. Quocirca, rogo, cum magna alacritate omnia feramus, imitemurque Prophetam dicentem, « Adhæsit » anima mea post te. » Vide quid dicat, « Adhæsit anima » mea; » non dixit, appropinquavit; sed, « Adhæsit: » et rursus, « Sitivit te anima mea[1]; » non solum dixit, desideravit; sed his verbis desiderii vehementiam expressit; et rursus, « Confige timore tuo carnes meas[2]. » Vult enim nos semper illi hærere, et ita colligari, ut nunquam abscedamus. Si ita Deo hæreamus, si affligamus ipsi cogitationes nostras, si ejus desiderio sitiamus, et quæcumque volumus accedent, et futura consequemur bona, in Christo

[1] Psal. LXII, 8. — [2] Id. CXVIII, 119.

Jesu Domino nostro, cui cum Patre et sancto Spiritu, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

CAPUT IV.

Festina venire ad me citò : Demas enim me reliquit, diligens hoc sæculum, et abiit Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas est mecum solus. Marcum assumens adduc tecum : est enim mihi utilis in ministerium. Tychicum autem misi Ephesum. Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime membranas[1].

I. Quæri merito potest quomodo Timotheum ad se vocet, cui Ecclesia et gens tota concredita fuerat. Non ex arrogantia autem id agit : ipse enim illum adire paratus erat. Audi enim illum : « Si autem tardavero, ut scias » quomodo oporteat in domo Dei conversari[2]. » Sed cur tandem vocat? Necessitas erat magna, nec ultra ille poterat alio pergere. In carcere erat, a Nerone inclusus, moxque moriturus erat. Ne igitur hoc eveniret antequam ille discipulum videret, ideo ipsum vocat, ut ante mortem videret, et forte plurima ipsi commendaret. Ideo ait : « Festina ante hyemem venire ad me : Demas enim me » dereliquit, diligens hoc sæculum. » Nec dicit, ut te vi-

[1] 2 Tim. IV, 9-13. — [2] 1 Tim. III, 15.

deam antequam ex hac vita migrem, quod maximo ipsi mœrori erat. Sed quia solus sum, inquit, neminem habeo adjutorem. « Demas enim me deseruit, diligens hoc sæ-» culum, et ivit Thessalonicam ; » hoc est, quietem amans, et ut sine periculo et in tuto esset, maluit domi deliciis frui, quam mecum in ærumnis esse et pericula præsentia subire ; hunc solum incusavit, non tamen ut incusaret, sed ut nos firmaret, ut in periculis molles non essemus, neque in laboribus ; hoc enim sibi vult illud, « Hoc dili-» gens sæculum ; » simul autem et discipulum attrahere volens. « Crescens, inquit, in Galatiam, Titus in Dalma-» tiam. » Hos non accusat. Titus enim erat virtute mirabilis, ita ut illi insulam crediderit, non parvam, sed maximam, nempe Cretam. « Lucas est solus mecum. » Ipse enim ab eo separari non poterat. Qui enim Evangelium scripsit, et universalia acta, scilicet Acta Apostolorum, laboriosus, ac discendi cupidus, patiensque, de quo hæc scribit ille. « Cujus laus est in Evangelio per omnes Ec-» clesias[1]. Marcum assumens adduc tecum. » Cur id? « Est » enim mihi utilis in ministerium. » Non ad quietem suam dicit, sed ad ministerium Evangelii. Nam cum in vinculis esset, prædicare non cessabat. Ergo et Timotheum ad hoc vocabat, non sui causa, sed ut Evangelium prædicaret ; et ut in morte ipsius nulla inter fideles perturbatio esset, cum adessent plurimi ejus discipuli, qui turbas cohiberent, et eos consolarentur; qui ejus mortem ferre non poterant. Verisimile enim est multos qui Romæ credide-rant honorabiles viros fuisse. « Tychicum misi Ephesum. « Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens » affer, et libros, maximeque membranas. » Penulam hic vestimentum dicit, alii scrinium putant, ubi libri pone-bantur. Quid autem libris illi opus erat, ad Deum migra-

[1] I Cor. VIII, 18.

turo? Opus tunc maxime erat, ut fidelibus exponerentur et ejus doctrinæ vice illos haberent. Omnes itaque fideles verisimile est tunc magnam accepisse plagam; maxime vero eos, qui morti ejus aderant, et tunc illo fruebantur. Penulam autem quærit; ne ab alio accipere opus haberet. Vides enim illum hujus rei multam curam habere, qui alibi dicebat, cum Ephesios qui aderant alloqueretur: « Scitis quia necessitatibus meis, et iis qui mecum erant, » ministraverunt manus istæ; » et rursum, « Beatius est » magis dare, quam accipere. Alexander ærarius multa » mihi mala ostendit: reddat illi Dominus secundum opera » ipsius[1]. » Rursus hic tentationis meminit, non ut culpet illum tantum, aut accuset; sed ut discipulum ad certamina ungat, ut fortiter ferat, etsi vilis conditionis sunt qui tentationes admovent, quantumvis viles, et despicabiles, oportet, inquit, omnia fortiter ferre. Qui enim a magno quodam viro vexatur, non parum hinc solatii capit, quod a summo viro sic afficiatur: qui autem a vili et abjecta persona, majori afficitur dolore. « Multa mihi mala » ostendit; » id est, variis me modis vexavit. Sed non inulta, inquit, hæc erunt. « Reddet enim illi Dominus se- » cundum opera ipsius. » Sicut superius scribens dicebat: « Quales persecutiones sustinui, et ex omnibus eripuit me » Dominus[2]; » ita hic dupliciter discipulum consolatur, quod ipse male patiatur, et quod ille vicem accepturus sit. Non quod sancti de supplicio tali gaudeant; sed quod prædicatio, et infirmiores, hujusmodi consolatione opus habeant, « Quem et tu, inquit, devita: valde enim resti- » tit sermonibus nostris; » hoc est, bellum excitat et adversatur. Nec dicit, Ulciscere, puni, depelle; etsi poterat per gratiam talia facere. Sed nihil horum, neque armat ipsum contra adversarium, sed ut recedat tantum præci-

[1] Act. xx, 34. — [2] 2 Tim. III, 11.

pit, ultionem Deo committens. Et ad infirmiorum consolationem hoc dixit, « Reddet illi, » quod etiam prophetia est; vel imprecatio. Quod ut discipulum ungat hoc dicat, ex sequentibus palam est. Sed vide rursum quomodo alias tentationes suas enarret. « In prima mea defensione, in- » quit, nemo mihi affuit, omnes me dereliquerunt : non » illis imputetur. »

II. Vides-ne quomodo familiaribus suis parcat, etsi rem gravem fecerant? Neque enim par res est ab externis despici, et a familiaribus. Vides-ne auctum mœrorem? Non potes dicere : Ab externis impetebar, sed, solatio, obsequio, et auxilio meorum fruebar : nam et illi me prodiderunt. Omnes me dereliquerunt, inquit. Non parvum ergo peccatum hoc est. Si enim in bello, qui in periculo versantem deserit, et ab hostium manu se subducit, a suis jure plectitur, ut qui totum labefactarit et prodiderit, multo magis in prædicatione. Quam vero dicit primam defensionem? Neroni jam adductus fuerat, et effugerat, quia vero pincernam ejus in fide instituit, tunc ipsi caput amputari jussit. Ecce rursum solatium discipulo per ea quæ sequuntur. « Sed Dominus mihi astitit, et confortavit » me[1]. » Nam eum qui ab hominibus derelinquitur, non sinit Deus quid grave pati. Et confortavit me, inquit, id est, fiduciam dedit non ut caderem permisit. « Ut per me » prædicatio impleatur. » Vide quanta sit humilitas ejus. Non tanquam dono dignum, inquit, me confortavit, sed ut prædicatio impleretur, quæ mihi credita fuerat. Ac si quis purpuram et diadema gestaret, et per hæc servaretur. « Et » audiant, inquit, omnes gentes. » Quid hoc est? ut omnibus, inquit, manifesta sit prædicationis lux, providentiæque erga me dispositio. « Et liberavit me de ore leonis. Et » liberabit me Dominus ab omni opere malo[2]. » Vide quam

[1] 2 Tim. IV, 17. — [2] Ibid. 18.

proximus morti esset. In ipsas leonis fauces deciderat : leonem enim hic Neronem dicit, ob feritatem et potentiam imperii ejus, et quod imperterritus esset; et liberavit me, inquit, Dominus, et liberabit. Si rursus liberavit, cur dixit : « Jam delibor? » Sed attende verbis. Liberavit me, inquit, ex ore leonis, et rursus liberabit; non jam ex ore; sed quid? « Ab omni opere malo. » Tunc enim me ex periculis eripuit : quando autem satis Evangelio factum est, liberabit me rursus ab omni peccato, id est, non permittet me cum culpa proficisci. Nam posse usque ad sanguinem peccato obsistere, neque cedere, ab alio leone, id est, diabolo, erui est. Itaque major est ista salus, quam prior, quando videtur tradi ad mortem. « Et salvum faciet » in regnum suum cœleste : cui gloria in sæcula sæculo » rum, amen. » Hæc est ergo salus, cum illic fulgebimus. Quid sibi vult illud : Salvum faciet in regnum suum? Eripiet me, inquit, ab omni culpa, et ibi custodiet. Hoc enim est, salvum fieri in regnum; si hic pro illo moriamur. « Nam » qui odit animam suam in hoc mundo, inquit, in vitam » æternam custodit eam [1]. Cui gloria. » Ecce glorificatio Filii. « Saluta Priscillam et Aquilam, et Onesiphori do- » mum [2]. » Ipse enim Romæ tunc erat, ut dicit : « Det illi » Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. » Hac autem salutatione illius, omnes qui in domo erant promptiores facit ad talia præclara opera. « Saluta, inquit, » Priscillam et Aquilam. » Ili sunt quos ille frequenter memorat, apud quos diversatus erat, qui Apollo receperant [3]. Præmittit uxorem, quia, ut mihi videtur, diligentior et fidelior erat; nam et illa tunc excepit Apollo; vel hoc indifferenter facit. Non parva ipsis consolatio erat hæc salutatio; sed honorem et dilectionem præ se ferebat, magnumque gratiæ consortium, sufficit enim sola sancti et

[1] Joan. XII, 25. — [2] 2 Tim. IV, 19. — [3] Act. XVIII.

beati illius salutatio, ut gratia impleat eum qui illam excipit. « Erastus mansit Corinthi, Trophimum autem reliqui » Mileti infirmum[1]. » Hunc et Tychicum novimus in libro Actuum Apostolorum, congregates ab illo ex Judæa, et ubique cum illo versantes, fortassis ut aliis diligentiores. « Trophimum autem, inquit, reliqui Mileti infirmum. » Cur non illum sanasti, sed reliquisti? Non omnia poterant Apostoli; vel non omnia dispensabant per gratiam; ne quis de illis existimaret supra id quod videretur. Hoc etiam in beatis illis, qui ipsos præcesserant, contigisse videmus; ut in Moyse, qui gracili voce erat[2]; cur non hunc defectum abstulit? Sæpe dolore et mœstitia afficiebatur; in terram promissionis non ingressus est.

III. Plurima enim permittebat Deus similia, ut ostenderetur humanæ naturæ infirmitas. Si enim rebus ita gestis dicebant Judæi illi sensu carentes: Ubi est Moyses, qui eduxit nos ex terra Ægypti? quid non passi fuissent, si illos in terram promissionis induxisset? Si non permisisset illum metu Pharaonis percelli, annon illum Deum esse putavissent? Ita de Paulo et Barnaba in Lystris oppidanos sensisse videmus, deosque putasse illos: quando illi scissis vestibus exilierunt in turbam, clamantes et dicentes: « Viri, » quid hæc facitis? Nos homines sumus similes vobis, pas» sibiles[3]. » Petrus item quando claudum a natalibus curavit, stupentibus omnibus hac de re, respondit dicens: « Viri Is» raëlitæ, quid admiramini in hoc, aut quid nobis attendi» tis, quasi propria virtute aut pietate fecerimus hunc am» bulare[4]? » Audi rursus beatum Paulum dicentem: « Et » datus est mihi stimulus carnis, ut non extollar[5]. » At, inquies, hæc humilitatis verba sunt. Absit: non ita res se habet. Non enim ideo datus est stimulus, ut humiliter sen-

[1] 2 Tim. IV, 20. — [2] Exod. IV. — [3] Act. XIV, 15. — [4] Id. III, 12. — [5] 2 Cor. XII, 7.

tiret tantum, nec per humilitatem solum hæc locutus est, sed ob alias causas. Vide ergo quomodo Deus rationem afferens, non dicit illi : « Sufficit tibi gratia mea, » ut non extollaris, sed quid ? « Virtus enim mea, inquit, in infirmi- » tate perficitur. » Duo igitur simul facta sunt; et manifesta fuere quæ gesta fuerant, et totum Deo ascribebatur. Ideo etiam alibi dicit : « Habemus thesaurum istum in vasis fic- » tilibus[1] ; » id est, in corpore passibili et infirmo. Quare ? Ut excellens magnitudo sit Dei, et non ex nobis. Nisi passibilia essent corpora, omnia ipsis ascriberentur. Et alibi videmus de infirmitate mœrentem, nam de Epaphrodito dicebat : « Etenim infirmatus est usque ad mortem, sed » Deus misertus est ejus[2], » et multa alia ignorasse cernimus, idque utiliter tam sibi, quam discipulis. « Trophimum, » inquit, reliqui Mileti infirmantem. » Miletus Epheso vicina est : igitur vel cum in Judæam navigaret; vel alio tempore id factum dicemus. Nam cum Romæ fuisset, rursus in Hispaniam profectus est : si autem inde in has partes venerit, nescimus. Ab omnibus ergo ipsum desertum fuisse conspicimus. « Demas enim me deseruit, inquit. Crescens » abiit in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Erastus mansit Co- » rinthi, Trophimum Mileti reliqui infirmantem. Festina ante » hyemem venire. Salutat te Eubulus, et Pudens, et Linus, » et Claudia[3]. » Hunc Linum narrant quidam secundum post Petrum romanæ Ecclesiæ episcopum fuisse. Et Linus, inquit, et Claudia. Vides-ne quomodo mulieres quoque fervebant circa fidem ? ut Priscilla, ut isthæc Claudia : jam crucifixæ, jam ad certamen paratæ. Cur autem cum tot fideles essent, has memorat mulieres ? Quia, ut palam est, a mundanis rebus jam animo recesserant, et magis fulgebant. Non enim poterat impediri mulier. Nam hoc divinæ gratiæ erat opus, ut hic sexus in mundanis solum impedi-

[1] 2 Cor. IV, 7. — [2] Philip. II, 27. — [3] 2 Tim. IV, 20, 21.

retur, imo ne in istis quidem. Neque enim in administratione minimam partem sortita est mulier, quæ domi residet : et absque illa publicæ res nunquam consistere possunt : nam si res familiaris domi turbis et tumultibus plena esset, singuli cives domi se continerent, atque in urbe res pessime cederent. Unde nec in illis minus habent illæ, neque in spiritualibus. Potest enim mulier millies mori, si velit : atque etiam multæ martyrium subierunt. Pudicitiam quoque servare possunt, etiam magis, quam viri, utpote non tanta quam viri flamma ferventes ; honestatem etiam, gravitatem et sanctificationem exhibere possunt : « Sine qua » nemo videbit Dominum[1] ; » pecunias quoque contemnere si velint, et reliqua omnia facere. « Festina, inquit, ante » hyemem venire. » Quantum urget illum ? Neque tamen quidpiam triste adjicit. Non dicit : Antequam moriar, ne mœrorem injiciat ; sed, « Ante hyemem venire, » ne detinearis. « Salutat te, inquit, Eubulus, et Pudens, et Linus et » Claudia, et fratres omnes. » Vides-ne illos ferventiores fuisse ? « Dominus Jesus Christus cum Spiritu tuo[2]. » Nihil hac oratione melius. « Noli mœrere, inquit, quod discedam : Dominus tecum est ; » nec dixit : « Tecum ; » sed, « Cum spiritu tuo. » Duplex auxilium ; gratiæ Spiritus, et Dei auxiliantis. Nec potest alio modo Deus esse nobiscum, nisi adsit gratia spiritualis. « Gratia sit nobiscum, amen. » Sibi etiam demum apprecatur ; hoc est, ut grati semper illi sint, ut gratiam cum dono habeant. Si hæc adsit, nihil mœstum erit. Sicut enim is qui regem videt, et in gratia est apud illum, nihil mœstitiæ habet ; sic etiamsi ab amicis deseramur, etiamsi in adversum quidpiam incidamus, nihil ingratum sentiemus, gratia illa præsente, et nos muniente.

IV. Quomodo autem possumus gratiam nobis attra-

[1] Hebr. XII, 14. — [2] 2 Tim. IV, 22.

here ? Si ea quæ Deo sunt grata faciamus, et in omnibus ipsi obsequamur. Annon in magnis domibus videmus famulos illos in gratia esse, qui non sua curant, sed quæ ad heros spectant, toto animo, non vi servitutis adacti, sed alacriter, sed ex affectu omnia recte disponunt ? Cum semper adsunt illorum conspectui, cum domi versantur, cum nihil sibi proprium curant, sed suis res dominorum anteponunt ? Qui enim omnia sua heri sui esse constituit, non jam quæ sua sunt heri esse fecit, sed quæ heri sunt sua; perinde atque ille imperat in domesticis rebus. Ex conservis autem multi magis illum timent; et quod ille dixerit, hoc et alius dicit : omnesque inimici demum in timore versantur. Quod si in sæcularibus, qui sua despicit, et quæ heri sunt curat, non sua vere despicit, sed majora consequitur; multo magis in spiritualibus. Quæ tua sunt contemne, et quæ Dei sunt accepisti : hoc ille vult. Despice terram, et abripe regnum cœlorum. Illic verseris, non hic : inde, non hinc, terribilis eris. Inde terribilis eris, non hominibus tantum, sed etiam dæmonibus et ipsi diabolo. Quod si terrenas opes cures, illis despectui eris, ac sæpe etiam hominibus. Quantumcumque dives fueris, in servilibus dives eris. Si vero hæc despicias, in regia domo eris splendidus. Tales erant Apostoli, qui servilem domum et terrenas opes despiciebant. Et vide quomodo in dominicis ædibus imperarent. Ille, aiebant, a morbo liberetur, ille a dæmonibus : illum liga, hunc solve. Hæc in terra fiebant, in cœlo autem consummabuntur. « Quæcumque ligaveritis, inquit, super » terram, erunt ligata et in cœlis [1]. » Et majorem sua dedit illis potestatem : quod vero non mentiar, audi illum dicentem : « Qui credit in me, majora quam ego facio, » ipse faciet [2]. » Quare ? Quoniam sic quoque honor ad

[1] Matth. XVIII, 18. — [2] Joan. XIV, 12.

Dominum transit. Nam in nostris quoque rebus, cum famulus magna facere potest, dominus majori est admirationi. Si enim famulus tanta potest, quanto magis qui ipsi imperat? Quod si quis relicto domini ministerio, uxorem suam curet, et filium et servum, opes colligere velit, ac deponere illic, vel furto sublatas, vel ex domini rebus fraude erutas, cito se ipsum cum divitiis perdet. Hæc igitur habentes exempla, non nostra, rogo, curemus, ut nos ipsos curemus; despiciamus illa, ut ipsa possideamus. Si nos ipsa despiciamus, Dominus illa curabit; si nos illa curemus, Deus illa despiciet. In iis quæ Dei sunt laborem ponamus, non in nostris; imo potius in nostris. Nam quæ illius sunt, nostra sunt. Non dico cœlum, non dico terram, non dico ea quæ in mundo sunt; hæc enim illo sunt indigna : hæc non modo nostra sunt; sed etiam infidelium. Sed quænam dico illius esse? gloriam, regnum. Hæc illius sunt, et per illum nostra. Quomodo? « Si commortui sumus, inquit, simul » vivemus; si sustinemus, conregnabimus [1] : » cohæredes facti sumus, et fratres dicimur. Cur nos ipsos deorsum deprimimus, cum ille nos sursum ad se trahat? Quousque pauperes, quousque inopes erimus? Cœlum nobis proponitur, et nos circa terram versamur? cœli regnum, et nos mundi paupertatem deligimus? Vita immortalis, et nos circa ligna, et lapides et agros consumimur? Esto dives, hoc et ego volo. Avarus esto et rape. Nulla hic culpa est, hic non avarum esse criminatione dignum est, hic non rapere accusandi locum præbet. Quid hoc est? Reg- » num, inquit, cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt » illud [2]. » Esto illic violentus, esto rapax : non minuitur id quod rapitur. Neque enim scinditur virtus, nec minuitur pietas, neque regnum cœlorum. Tunc augetur regnum, cum rapis; tunc corporea minuuntur, cum rapis : hincque

[1] 2 Tim. II, 11. — [2] Matth. XI, 12.

palam res est. Sint in civitate decies mille viri : hi si omnes virtutem et justitiam rapiant, illam amplificant; nam illæ in decem mille viris versantur; si autem non rapiant, minuunt illas, nusquam enim comparent.

V. Vides-ne bona dum rapiuntur multiplicari? Hæc vero terrena dum rapiuntur, magis minui? Ne igitur paupertati assideamus, sed divitias deligamus. Divitiæ Dei sunt, cum multi regno fruuntur. « Qui dives est, inquit, » in omnes qui invocant illum [1]. » Auge ipsius facultates augebis autem si rapias, si avarus sis, si vim inferas, vi certe opus est. Quare. Quia multa sunt quæ impediant, uxores, liberi, curæ, mundana negotia ; cum illis dæmones et ipse dæmonum princeps diabolus. Opus ergo est violentia; opus est perseverantia. Qui vim infert, in laboribus est. Quomodo? omnia sustinet, et contra necessitatem stat. Quo pacto? Impossibilia fere aggreditur. Si ergo violenti tales sunt, nos autem ne possibilia quidem tentamus, quandonam assequemur? quandonam fruemur iis quæ cupimus? Violenti, inquit, rapiunt regnum cœlorum. Violentia et rapina est opus : neque quoquo modo proponitur, vel in promptu habetur. Qui rapit semper sobrius est, vigilat, et sollicitus est, ut opportune rapinam aggrediatur. Non videtis in bellis eum qui rapere vult, per totam noctem vigilare? per totam noctem in armis esse? Si ergo ii qui sæcularia rapere volunt, noctu vigilant et armantur, quomodo nos cum spiritualia, quæ majori sollicitudine opus habent, rapere volumus, etiam in die dormimus ac stertimus, ac semper inermes nudique sumus. Nam qui in peccatis versatur, inermis et nudus est; sicut is qui in justitia degit, est armatus. Non eleemosyna nos communimus, non accensas lampades nobis paramus, non armis spiritualibus nos munimus, non viam illuc ducentem discimus, non

[1] Rom. x, 12.

sobrii sumus, nec vigilamus; ideo nihil rapere possumus. Si quis regnum invadere nititur, annon innumeras sibi mortes prius proponit? annon communitur? annon bellicam artem didicit? Annon omnia pro hac re molitur, et sic invadere tentat? Sed nos non sic, verum dormientes rapere volumus: atque ideo vacuis manibus abimus. Non vides raptores, quomodo fugiant, quomodo currant? quomodo omnia dirumpant? Cursu opus est: nam protinus adversum te diabolus currit, et eos qui præcesserunt comprehendere te jubet. Sed si fortis sis, si vigil, alium calce repellis, alium amoves, omnes avis instar effugis: si hinc etiam migres, si forum transcendas, et magnum tumultum, qualis est vita præsens, et ad sublimia venias, quod est futurum sæculum. Ut enim in solitudine, nullus est ibi tumultus, nemo qui turbet, nemo qui retineat. Rapuisti? parva opus est contentione post rapinam, ne quod captum fuit auferatur; si curramus, si nihil attendamus ea quæ oculis patent, si nihil aliud curemus, nisi ut eos qui obsistunt effugiamus, poterimus ea quæ rapuimus retinere. Rapuisti castitatem? Ne maneas, fuge, procul te remove a diabolo. Si videat quod te comprehendere non possit, non persequetur. Sic et nos cum eos qui aliquid rapuerunt non ultra videmus, quasi desperantes non insequimur, neque aliis ut comprehendant præcipimus; sed abire permittimus. Ita et tu vehementer curre initio. Cum longe a diabolo eris, non tentabit postea, sed in tuto eris, ineffabilibus bonis libere fruens, quæ nos omnes adipisci contingat in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre unaque Spiritu sancto gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum, Amen.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD TITUM.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus servus Dei, Apostolus autem Jesu Christi, secundum fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis quæ secundum pietatem est : in spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur Deus, ante tempora sæcularia ; manifestavit autem temporibus suis. Verbum suum in prædicatione, quæ credita est mihi secundum præceptum Salvatoris nostri Dei, Tito dilecto filio secundum communem fidem, gratia et pax a Deo Patre, et Domino Jesu Christo Salvatore nostro[1].

I. Ex Pauli sociis hic erat, vir probatus : nisi enim probatus fuisset, non ei insulam integram commisisset, neque ea quæ deerant præcepisset implere : ait enim, « Ut quæ desunt corrigat[2] : » neque ei tot episcoporum judicium commisisset, nisi multam in illum fiduciam habuisset. Aiunt autem illum juvenem fuisse, eo quod il-

[1] Tit. 1, 1-4. — [2] Ibid. 5.

lum filium appellet; neque tamen hoc omnino palam est. Puto autem illius in Actibus mentionem haberi (4). Erat porro forte Corinthius, nisi alius esset eodem nomine. Et Zenam quidem ad se vocat[1]; atque Apollo mitti cupit; hunc autem minime : nam coram Imperatore plus illis fortitudinis atque virtutis fore testatur. Videntur autem mihi tempora quædam media intercessisse; Paulumque dum hæc scriberet liberiorem fuisse. Nihil enim de tentationibus loquitur; sed frequentissime Deo gratias agit, quæ credentibus idonea erat ad virtutem cohortatio. Cum discerent enim quid mererentur, ad quænam translati essent per gratiam, et quibus dignati essent, non minimum hinc excitabantur. Invehitur etiam in Judæos : quod si totam gentem insectetur, ne mireris. Ad Galatas enim scribens hoc ipsum facit dicens, « O insensati Galatæ[2]. » Hoc porro non contumeliosi est, sed interrogantis. Nam si sui causa hoc fecisset, jure certe reprehendi posset; si vero igne zeloque pro prædicatione fervens id agit, non contumeliose utique facit. Etenim Christus Scribis et Pharisæis millies exprobrat; non sui causa; sed quod alios omnes perderent. Brevem porro scribit Epistolam, et merito. Hoc autem virtutis Titi erat indicium, quod verbis non egeret multis, sed ceu aliqua monitione. Hæc vero Epistola videtur mihi illam præcedere, quam ad Timotheum scripsit. Illam enim cum finis instaret et in vinculis esset scribebat; hic vero, liber et solutus videtur. Nam illud, « Decrevi hyemare Nicopoli, » signum erat illum nondum in vinculis esse : illic vero se vinctum sæpe dicit. Quid ergo dicit? « Paulus servus Dei, Apostolus » autem Jesu Christi, secundum fidem electorum Dei. » Vides-ne quomodo indiscriminatim illa ponat; aliquando se dicens servum Dei, et Christi Apostolum, aliquando

[1] Tit. III, 13. — [2] Galat. III, 1.

servum Christi, « Paulus servus Jesu Christi? » Sic nullam novit differentiam Patrem inter et Filium. « Secun» dum fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis, quæ » secundum pietatem est, in spem vitæ æternæ. » Secundum fidem electorum Dei. Quod credideris, an quod illa fides tibi credita sit? Puto ipsum hoc sibi velle, quod electi Dei ipsi crediti fuerint; id est, non a recte factis, neque a laboribus sudoribusque dignitatem accepi: sed totum ejus qui mihi hæc credidit beneficio factum est. Deinde ne irrationabilis gratia putaretur: neque enim totum ipsius erat; nam cur non aliis credidit? ideo subjunxit: « Et agnitionem veritatis quæ est secundum pietatem. » Ex hac, inquit, mihi creditum est, imo et hoc ex gratia ipsius mihi creditum est. Hujus enim dignitatis ipse auctor est. Quocirca Christus ipse dicit, « Non vos me elegistis, sed » ego elegi vos[1]. » Et rursus hic ipse beatus vir alibi scribens dicit, « Cognoscam sicut et cognitus sum[2]; » et iterum: « Si quo modo comprehendam, sicut et comprehensus sum » a Christo Jesu[3]. » Prius comprehensi sumus, et postremo cognovimus; prius cogniti sumus, et tunc accepimus; prius vocati sumus, et tunc obedivimus. Quod autem dicit, secundum fidem, totum illis acceptum refert. Quia propter illos sum Apostolus, non tanquam dignus, sed propter electos, quod etiam alibi dicit: « Omnia enim vestra sunt, sive » Paulus, sive Apollo[4]. Et agnitionem veritatis, quæ est » secundum pietatem. » Est enim veritas rerum, sed non secundum pietatem, ut nosse agriculturam, nosse artes: hoc vere scire est; sed hæc secundum pietatem veritas est. Vel secundum fidem dicitur, quia crediderunt sicut cæteri electi, et veritatem agnoverunt. A fide ergo cognitio est, non a ratiociniis. « In spem vitæ æternæ. » Di-

[1] Joan. xv, 16. — [2] 1 Cor. xiii, 12. — [3] Philip. iii, 12. — [4] 1 Cor. iii, 22.

xerat præsentem vitam in gratia Dei, dicit et futuram, ac præmia nobis proponit pro suis erga nos beneficiis. Quia enim credidimus, et ab errore liberati sumus, nos vult coronare. Vide quomodo proœmium Dei beneficiis sit refertum : totaque prorsus Epistola hujusmodi est, et Sanctum illum magis excitat ad labores, necnon discipulos ejus. Nihil enim perinde nobis utile est, atque meminisse beneficiorum Dei, sive quæ communiter omnibus, sive quæ nobis tribuit. Si enim cum amici beneficium recepimus, sive cum verbum aut gestum gratum audimus, exardescimus ; multo magis cum vidimus quot pericula evaserimus, a quibus omnibus nos liberavit Deus, promptiores ad obsequendum erimus. « Et agnitionem veritatis, » inquit. Veritatem hic ad figuram ita refert. Nam illa quoque agnitio erat, et pietas erat ; neque tamen veritate, neque mendacio constabat, sed figuris et imaginibus. Pulchre dixit, « In spem vitæ æternæ, » quia illa erat, in spem vitæ præsentis. « Qui enim fecerit ea, inquit, vivet in eis. » Vides-ne quomodo ab exordio ostendatur quam distet gratia a lege? Non illi electi, sed nos. Etsi enim illi olim dicebantur electi, jam non dicuntur. « Quam repromisit » is qui non mentitur Deus ante tempora sæcularia ; » hoc est, non nunc ex pœnitentiæ remedio, sed jam olim hæc definita fuerant. Plurimis in locis hoc insinuavit, ut cum dicit, « Segregatus in Evangelium Dei[1] ; » et rursus, « Quos præscivit, et prædestinavit[2], » ostendens nobilitatem nostram ; quia nos non nunc tantum, sed jam olim dilexit. Nec parvi ducendum est quod nos jam olim et a principio dilexerit.

II. « Quam repromisit, inquit, is qui non mentitur » Deus. » Si non mentitur, prorsus evenient ea, quæ promisit ; si non mentitur, non est quod ambigamus de iis

[1] Rom. I, 1. — [2] Id. VIII, 30.

quæ post mortem promissa sunt. « Quam repromisit, in-» quit, is qui non mentitur Deus ante tempora sæcularia. » Etiam ex eo quod dicat, ante tempora sæcularia, rem esse fide dignam ostendit. Non quia Judæi non accesserunt, inquit, hæc statuta sunt; sed quia sic a principio præfiguratum fuerat. Audi igitur quid dicat, « Manifesta » vit autem temporibus suis. » Quæ ergo differendi causa fuit? Providentiæ gratia, et ut res suo tempore fierent. « Tempus faciendi Domino [1], » inquit Propheta. Illud enim « Suis, » congruentibus significat, debitis, competentibus. « Manifestavit, inquit, temporibus suis verbum » suum in prædicatione, quæ credita est mihi. » Hoc est prædicatio. Hæc quippe omnia habuit, Evangelium, præsentia et futura, vitam, pietatem, fidem, omnia simul. « In prædicatione, id est, palam, cum fiducia. Hoc enim sibi vult illud, in prædicatione. Sicut enim præco præsentibus omnibus in theatro prædicat; ita et nos prædicamus, ita ut nihil addamus, sed quæ audivimus dicamus. Præconis namque virtus est, rem uti gesta est omnibus dicere, nec aliquid vel addere vel demere. Si ergo prædicandum est, cum fiducia est prædicandum; alioquin illud, prædicare non esset. Ideoque non ait Christus, Dicite super tecta; sed, « Prædicate super tecta [2], » et a loco et a modo rem declarans. « Quæ mihi credita est secundum » imperium Salvatoris nostri Dei. » Et illud, credita est, et illud, secundum imperium, fide dignam esse prædicationem ostendunt : ut nullus jam indigne ferat, vel molestia afficiatur. Si ergo imperium est, rei non sum dominus; imperium enim impleo. Nam quæ agenda sunt, alia sunt in nostra potestate; alia vero minime. Quæ enim ille imperans dicit, non in nostra potestate sunt; quæ vero permittit, in nostrum jus cadunt. Verbi gratia, « Si quis

[1] Psal. cxviii, 126. — [2] Matth. x, 27.

» dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis ; » hoc jam imperium est : et illud, « Si offers munus tuum ad » altare, et noveris quod fratrer tuus habet aliquid adver- » sum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vadens » reconciliare fratri tuo, et tunc veniens offer munus » tuum[1] ; » hoc quoque mandatum et imperium est, et eum qui id non fecerit supplicio esse obnoxium necesse est. Quando autem dicit, « Si vis perfectus esse, vende ea quæ possides[2] ; » et rursum, « Qui potest capere capiat[3] ; » hoc mandatum non est : auditoris enim arbitrio id relinquit, ut vel faciat vel non faciat. Hæc quippe et facere et non facere in nostra potestate est. Præcepta vero omittere non licet ; sed necesse est aut illa exequi, aut supplicium subire. Hoc ille insinuat cum dicit : « Necessitas enim mihi » incumbit : Væ autem mihi est si non evangelizavero[4]. » Apertius autem dicam, ut omnibus palam sit. Exempli causa, is cui Ecclesiæ principatus est creditus, quique Episcopatus dignitate ornatus est, nisi populo quæ agenda sunt indicet, non erit innoxius ; Laïcus vero nulla hujusmodi necessitate tenetur. Ideo ait Paulus, « Secundum » imperium Salvatoris nostri » hoc facio. Et vide quomodo quæ adduntur ad id quod dixi quadrent. Nam cum superius dixisset, Qui non mentitur Deus ; hic dicit, Secundum imperium Salvatoris nostri Dei. Si ergo Salvator est, ipsequo ex voluntate salutis humanæ hæc præcepit ; non ergo ambitionis res est : fides quippe est et imperium Dei Salvatoris : « Tito dilecto filio. » Possunt enim esse filii non dilecti, ut ille de quo dicit : « Si quis, cum frater ap- » pelletur, sit fornicator, aut avarus, aut idololatra, aut » maledicus, aut ebriosus, cum isto neque edere oportet[5]. » Ecce filius est, nec tamen dilectus filius. Filius quidem

[1] Matth. v, 22-24. — [2] Id. xix, 21. — [3] Ibid. 12. — [4] 1 Cor. ix, 16. — [5] Id. v, 11.

est, quia semel gratiam accepit, et regeneratus est; non genuinus tamen nec dilectus, quia patre indignus est, atque ad alterum tyrannum se recipit. In naturalibus quippe filiis, genuinus et non genuinus a pariente et a seminante definitur; hic vero non sic; sed ex arbitrio et proposito. Potest enim is qui genuinus editus est, genuinus non manere; potest etiam qui genuinus non est, genuinus fieri: neque enim hæc necessitate naturæ circumscripta sunt, sed ex arbitrii libertate pendent; unde etiam frequenter mutantur. Fuerat Onesimus filius dilectus; verum dilectus postea non fuit, quod factus esset inutilis; Ac rursus dilectus filius factus est, ita ut viscera apostolica vocaretur [1]. « Tito dilecto filio secundum communem » fidem [2]. » Quid sibi vult, secundum communem fidem? Postquam dixerat filium, et in patris transierat ordinem, cur hunc honorem minuit et contrahit? Audi: secundum communem fidem intulit; id est, secundum fidem nihil plus habeo, quam tu; communis quippe est, ac per eamdem et ego et tu geniti sumus. Qua ergo ratione filium vocat illum? vel ut affectum tantum patris ostenderet, vel quia prior in prædicatione erat; vel quia ab se illuminatus ille fuerat. Ideo et filios et fratres vocat. Quoniam ex eadem fide geniti erant, fratres; quia per ipsius manus, filii. Cum ergo dixit, secundum communem fidem, fraternitatem subindicavit. « Gratia et pax a Deo Patre, et Domino » Jesu Christo Salvatore nostro. »

III. Quia dixerat filium, intulit, a Deo Patre, ut ipsius mentem erigeret, et disceret cujus esset filius; et quod non solum dicendo communem fidem, sed inferendo, Patris nostri, honoris paritatem ostenderet. Vide autem quomodo ea quæ discipulis et plurimis, ea quoque doctori apprecetur. Hic quippe iisdem precibus indiget, imo

[1] Philem. 12. — [2] Tit. 1, 4.

plus quam illi, ut qui plures inimicitias habeat, pluresque occasiones et pericula divinæ offensionis. Quanto enim major est dignitas, tanto majora sacerdoti imminent pericula. Potest enim vel unum episcopi recte factum, ipsum in cœlum attollere et peccatum unum in ipsam gehennam dejicere. Ut enim cætera omnia præteream, quæ quotidie accidunt, si quando contingat ut per amicitiam, vel per aliam causam indignum ad episcopatum promoveat, aut magnæ civitatis principatum conferat, vide quanto se igni faciat obnoxium. Neque enim animarum pereuntium tantum, quas ille perdit quod pietate careat; sed omnium gestorum ejus, ipse pœnas daturus est. Nam qui in ordine privato religiosus non erat, multo minus erit cum principatum obtinuerit. Optandum enim ut qui antea pius erat, talis maneat suscepto episcopatus munere. Tunc enim inanis gloriæ cupiditas vehementius imminet, et pecuniarum amor et fastus : cum principatus ipse potestatem præbeat; tunc offensiones, contumeliæ, maledicta et alia innumera. Si quis igitur parum religiosus erat, multo irreligiosior erit in tali statu. Cum ergo talem Ecclesiæ principem constituerit, omnibus peccatis ejus et subjectæ plebis obnoxius erit. Quod si ei qui animam unam scandalizat, expedit ut mola asinaria suspendatur a collo ejus, et demergatur in profundum maris[1], qui tot animas scandalizat, urbes integras et populos, innumerasque animas, viros, mulieres, pueros, cives, agricolas, eos qui in istac urbe sunt, eos qui in aliis ipsi subjectis, quid patietur? Si enim triplo majorem pœnam dixeris, nihil dicturus es : tantæ ille erit obnoxius pœnæ atque supplicio. Hic itaque maxime Dei gratia et pace opus habet : nisi enim hac subnixus populum regat, omnia pereunt et pessumdantur, cum ipse gubernacula non teneat. Licet enim gubernandi peritus

[1] Matth. xviii, 6.

sit, nisi hæc gubernacula teneat, gratiam et pacem quæ a Deo est, et navicula simul et navigantes submergentur. Quapropter mirari mihi subit eos qui tantam molem appetunt. Miser homo et infelix, non vides cujus rei desiderio teneris? Si privatus fueris et ignotus, etiamsi innumera admiseris peccata, unius tantum animæ rationem dabis, et pro ea pœnas exolves ; cum autem in tantum principatum evectus fueris, cogita quot capitum tibi pœna debetur. Audi enim Paulum dicentem : « Obedite præpositis vestris et subjacete eis, quoniam ipsi vigilant pro animabus » vestris quasi rationem reddituri[1]. » Sed honor et principatus te alliciunt? Ecqua hujusmodi honoris voluptas esse possit? Neque enim hoc video : fieri quippe non potest ut qui talis est, vere sit princeps. Quomodo? Quia in potestate subditorum est obedire vel non. Et si quis accurate rem exploret, qui talis est non ad principatum venit, sed innumeris servit dominis contraria volentibus ac dicentibus. Nam quod unus laudat, alius improbat : quod hic vituperat, ille miratur. Quem ergo audire oportet, cui obtemperare, perspici nequit. Servus quidem emptitius, si contraria herus imperarit, moleste fert : tu vero tam multis dominis contraria imperantibus, si doleas, dabis pœnas, omnium contra te ora aperiens. Hoccine, quæso te, honor est? hoc principatus? hoc potestas?

IV. Imperat episcopus ut pecuniæ inferantur : si subditus noluerit, non modo non infert; sed etiam ne videatur desidiæ causa ita se gerere, accusat jubentem : Furatur, inquiens, rapit, devorat pauperum res, absorbet inopum facultates. Finem fac maledicendi : quousque ista dices? Non vis inferre pecunias? nemo cogit, nemo vim affert. Cur etiam hortanti et consilium danti conviciaris? Sed si quis in necessitate versetur, ille non porrigit ma-

[1] Hebr. XIII, 17.

num, sive quod non possit, sive quod in alio versetur negotio. Nulla datur venia, sed rursus criminationes præcedentibus pejores. Hoccine est principatus? Nec sane potest ulcisci : viscera enim sunt sua. Ac sicut viscera si intumuerint, si dolorem intulerint capiti ac reliquo corpori, non audemus ulcisci ; neque enim arrepto gladio abscindimus ; sic et si quis ex subditis talis sit, atque ex criminationibus hujusmodi labores nobis mœroresque intulerit, ulcisci non audemus : id enim a paterno animo procul est ; sed necesse est molestiam ferre, donec ille ad sanam mentem reducatur. Emptitius servus habet aliquod opus imperatum ; si illud perfecerit, jam sui dominus est. At hic circumquaque trahitur : multa ab eo exiguntur, quæ vires ejus exuperant. Si non sit dicendi peritus, multa hinc murmura; si apte loqui valeat, rursus accusationes : inanis gloriæ cupidus est : nisi mortuos excitet, nullius momenti est, inquit. Ille pius est, inquit, hic vero non item. Si moderato utatur cibo, rursus crimina : oportebat, inquit, illum suffocari. Si lavantem viderit quispiam, plurima hinc convitia ; indignus est qui solem videat : si eadem ipsa faciat, quæ ego facio, si lavatur, si comedit et bibit, si vestimentis operitur, si domus et famulorum curam habet, cur mihi præficitur? sed et famulos habet sibi ministrantes, et asello vehitur : cur mihi præest? At, quæso te, annon debet ministro uti, sed ipse ignem incendere, aquam afferre, ligna scindere, in forum ingredi. Et quanta hæc turpitudo? At sancti quidem illi viri, Apostoli, cum qui doctrinæ insisteret, neque ad viduarum ministerium operam dare volunt, sed id operis illo indignum arbitrantur. Tu vero illum in famulorum tuorum officium redigis? Cur tu, qui hæc imperas, nihil impendis, neque hæc imples? Nonne, quæso te, longe majus tibi infert ministerium, quam tu, qui corporalia curas? cur non servum mittis tuum, qui illi ministret?

Christus lavit pedes Discipulorum; et tu si ministerium doctori præbeas, an magnum quid facis? Sed neque vis præbere, imo ipsum impedis. Quid ergo? num e cœlo vitam ducere debet? sed id Deus non vult. Quid ergo, inquies, num Apostoli liberos homines habuerunt, qui sibi servirent? Vis audire quomodo Apostoli se gesserint? Peregrinationibus operam dabant, et viri liberi ac mulieres nobiles, ad illos recreandos et animas et capita sua supponebant. Audi beatum hunc virum hortantem ac dicentem : « Hujusmodi in honore habetote; » et rursus, « Prop» ter opus Dei usque ad mortem appropinquavit, non » parcens animæ suæ, ut impleret quod ex vobis deerat » erga me ministerium[1]. » Vides-ne quid dicat? Tu vero pro patre tuo ne verbum quidem proferre, ut non dicam tantum subire periculum, sustines. At, inquies, lavare non oportet. Cur, quæso, et ubinam hoc vetitum est? Neque enim sordes honestæ sunt. Nusquam hæc videmus vel crimini data, vel admirationi habita. Alia enim sunt quæ episcopis habenda præcepit Paulus; irreprehensibilem esse, sobrium, ornatum, hospitalem, doctorem. Hæc exigit Apostolus, hæc a præsule exquirenda sunt, et nihil ulterius. Non es tu Paulo accuratior; imo es Spiritu ipso accuratior. Si percussor fuerit, si vinolentus, si crudelis et immitis, accusa. Hæc indigna sunt episcopo. Si deliciis deditus est, hoc criminatione dignum. Si vero corpus curet, ut tibi ministret, utque tibi utilis sit, an ideo culpandus est? An ignoras corpoream infirmitatem, non minus quam animæ ægritudinem et nobis et Ecclesiæ nocere? Cur ergo illam curat Paulus Timotheo scribens : « Modico » vino utere propter stomachum tuum et frequentes tuas » infirmitates[2] ? » Nam si animæ solius opera virtutem exercemus, curam corporis habere non debemus. Cur autem

[1] Philip. II, 29, 30. — [2] 1 Tim. V, 23.

sic facti sumus? Quod si illud plurimum conferat, nonne corpus negligere extremæ dementiæ fuerit? Sit enim vir aliquis episcopatu honoratus, cui Ecclesiæ cura concredita fuerit, sitque virtute præditus, cæteraque omnia habeat, quæ habere par est sacerdotem, verum præ nimia ægritudine semper in lecto decumbat, quid hic prodesse poterit? quam suscipere peregrinationem? quo pacto visitare? Quem increpare poterit? quem monere? Hæc dixi, ut discatis non culpare pastores, eosque potius cum benevolentia suscipere. Ut etiam si quis hujusmodi principatus cupiditate teneatur, conspecta criminationum multitudine, hoc extinguat desiderium. Magnum enim revera periculum est, quod et Dei gratia et pace opus habeat, quam nobis apprecemini obsecro, et quam nos vobis apprecamur; ut omnes simul virtute ornati, sic promissa bona consequamur, in Christo Jesu, cui cum Patre unaque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut quæ desunt corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos[1].

I. Antiquis certe viris vita omnis erat in opere atque in

[1] Tit. 1, 5, 6.

certamine; nobis autem non sic, sed negligentiæ plena est. Noverunt profecto illi, se ideo in hunc mundum fuisse deductos, ut secundum Conditoris voluntatem operarentur. Nos vero ac si ideo conditi simus ut comedamus et bibamus ac deliciis operam demus, ita nullam spiritualium rerum rationem habemus. Non de Apostolis loquor tantum, sed etiam de iis qui post illos fuerunt. Vides igitur eos omnia percurrentes, quasi uno suscepto opere semper in peregrina regione versantes, utpote qui non haberent civitatem in terra. Audi igitur quid beatus hic vir dicat : « Hujus rei gratia reliqui te Cretæ. » Quasi domum unam orbem totum distribuentes, ita omnia administrabant, ut omnium qui in mundo essent curam gererent, dum hic illam, ille aliam partem sibi sumeret. « Hujus rei gratia, » inquit, reliqui te Cretæ, ut quæ desunt corrigas. » Non imperantis more interim hortatur. Ut corrigas, inquit. Vides animam omni invidia liberam, ubique discipulorum utilitati consulentem, nec curantem sive per se, sive per alium id agatur? Ubi enim plurimum periculi et difficultatis inerat, præsens ipse peragebat : quæ vero honorem magis quam laudem ferebant, discipulo permittebat; episcoporum nempe ordinationes et cætera omnia, quæ correctione opus habebant, atque, ut ita dixerim, perfectione majore. Quid, quæso, dicis? tua ille corrigit? nec putas rem turpem ac tibi dedecori esse? Minime sane : communem enim utilitatem respicio tantum; sive autem per me, sive per alium id fiat, nihil mea interest. Ita pastorem affectum esse opus est, nec proprium honorem quærere, sed communem utilitatem. « Et constituas, inquit, per civitates » presbyteros; » Episcopos hic dicit, ut jam alibi diximus. « Sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est. » Per civitates, inquit. Neque enim volebat totam insulam uni committi; sed unicuique suam curam et sollicitudinem

assignari. Ita enim labor ipsi levior futurus erat, et subditi majori cum diligentia gubernandi erant, si doctor multas ecclesias regendas non percurreret, sed uni gubernandæ et ornandæ operam daret. « Si quis, inquit, est »sine crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non »in accusatione luxuriæ, aut non subditos. » Cur hujusmodi hominem in medium adducit? Ora obstruit hæreticis nuptias damnantibus; ostendens rem culpa vacare, imo ita honorandam esse, ut quis connubio junctus possit in sanctum thronum ascendere. Eademque opera impudicos castigat, non sinens eos post secundas nuptias ad Ecclesiæ regimen assumi. Nam qui erga defunctam uxorem nullam servavit benevolentiam, quomodo bonus Ecclesiæ præsul esse potuerit? Quibus criminationibus non subjicietur? Nostis enim, nostis utique, quod etsi per leges secundæ nuptiæ permittuntur, multis tamen ea res accusationibus patet. Nullam ergo vult præsulem subditis occasionem præbere. Ideo hic ponit, « Si quis sine crimine est; » id est, si vita ejus sit immunis a culpa, si nullam carpendi se occasionem præbuerit. Audi Christum dicentem : « Si enim lu»men quod in te est, inquit, tenebræ sint, ipsæ tenebræ »quantæ erunt[1] ? Filios habens fideles, non in accusatione »luxuriæ, aut non subditos. » Perpendamus quantam de educandis liberis providentiam gerat. Nam qui filiorum suorum doctor esse non potuit, quo pacto alios doceat? Si quos ab initio secum habuit et nutrivit, et in quos per legem et per naturam potestatem habebat, recte instituere non potuit, quomodo alienis prodesse valebit? Nisi enim summa patris ignavia esset, non sivisset eos, qui sub potestate sua erant, improbos evadere. Neque fieri potest, ut qui ab initio cum magna cura et diligentia educatus fuit, improbus sit. Neque enim ea natura sunt peccata, ut

[1] Matth. VI, 23.

tantam curam superare valeant. Quod si posthabita filiorum educatione, pecuniis congerendis dederit operam, nec tantam liberorum curam habuerit; etiam sic indignus est. Nam si cum urgebat naturalis affectus, ita socors fuit, aut ita stultus, ut plus de pecuniis, quam de filiis, sollicitus esset, quo pacto hic in thronum tantumque principatum evehatur? Nam si non potuerit, magnæ socordiæ crimen est; si vero studium non adhibuerit, ut paterni affectus expers est damnandus. Qui igitur proprios filios negligit, quomodo alienorum habebit curam? Nec simpliciter dixit, non luxuriosum; sed nec ea de re accusari, nec malam habere famam voluit. « Oportet enim episcopum » sine crimine esse sicut Dei dispensatorem, non superbum, » non iracundum, non vinolentum, non percussorem[1]. »

II. Nam is qui externum principatum obtinet, quia ex lege et ex necessitate imperat, merito sæpe non ex subditorum voluntate et sententia dominatur; is vero qui volentibus, et gratias de suscepto dominio habentibus præesse vult; si ita se gerat, ut consilio proprio tantum omnia faciat, nemini rationem reddens, tyrannice potius quam populariter hujusmodi exercet officium. « Oportet » enim, inquit, sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, » non superbum, non iracundum. » Quomodo enim docebit alios hoc vitium superare, qui se ipsum non docuit? In plurima enim hic principatus inducit negotia, quæ vel moderatiorem molestum et ingratum efficiant, innumeras quotidie iracundiæ causas circumferens. Nisi igitur ad hoc præmeditatus accesserit, molestissimus erit, plurimaque corrumpet ac perdet eorum, quæ sui officii sunt. « Non » vinolentum, non percussorem. » De contumelioso hic loquitur. Nam hortando potius quam increpando omnia facienda sunt. Non contumeliosum. Quæ enim, quæso te,

[1] Tit. 1, 7.

contumeliæ necessitas? Gehennæ comminatione terrendum, magnusque timor adhibendus. Nam qui contumelia afficitur, audacior evadit, et contumeliosum magis contemnit. Nihil enim ita contemptum parit, ut contumelia, quæ contumeliosum dedecorat, nec sinit esse venerabilem. Cum pietate multa illum verba facere oportet, et peccantibus futuri judicii mentionem facere, atque ab omni contumelia purum et alienum esse. Quod si qui sint, qui ea quæ sui officii sunt impediant, tunc cum omni auctoritate res tractanda est. « Non percussorem, » inquit. Medicus est animarum doctor : medicus autem non percutit, sed eum qui morbo vel vulnere affectus est emendat et sanat. « Non turpis lucri cupidum ; sed hospitalem, benig- » num, sobrium, justum, sanctum, continentem, am- » plectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem » sermonem. » Vides-ne quantum virtutis culmen requirat? Non turpis lucri cupidum, inquit; id est, qui magnum pecuniarum contemptum præ se ferat. « Hospitalem, be- » nignum, sobrium, justum, sanctum : » sua omnia, inquit, egenis impertientem. « Continentem : » non jejunio deditum hic dicit ; sed qui vitia superat, linguam, manum et impudicos oculos. Hæc quippe est continentia, nullo pertrahi vitio. « Amplectentem eum, qui secundum doc- » trinam est, fidelem sermonem. » Fidelem hic verum dicit, vel qui per fidem traditus est, qui nec ratiociniis nec quæstionibus egeat. « Amplectentem, » sollicite curantem, hoc sibi opus assignantem. Quid ergo si externæ disciplinæ fuerit expers? Ideo dixi, « Eum, qui secundum doctrinam » est, fidelem sermonem. Ut potens sit exhortari, et eos » qui contradicunt arguere. » Non ergo verborum fastu opus est, sed mente, et Scripturarum peritia; sensuumque vi. Non vides Paulum qui orbem convertit universum, et plus potuit, quam Plato, et plus quam cæteri omnes? Sed

ex signis, inquies. Non ex signis tantum : si enim acta Apostolorum percurras, multis in locis cum victorem invenies etiam ante signa. « Ut potens sit exhortari in doctrina » sana ; » id est, ad suorum custodiam, ad eversionem inimicorum. « Et eos qui contradicunt arguere. » Nisi enim hoc fuerit, omnia pessum eunt. Nam qui adversus hostes pugnare nescit, et captivare omnem intelligentiam in obedientiam Christi, et ratiocinia confutare : qui non scit ea quæ de recta fide docere oportet, is procul sit a throno doctrinæ. Nam cætera etiam in subditis reperire est; nempe quod sint sine crimine, quod filios habeant subditos, quod sint hospitales, justi, sancti. Quod vero maxime doctorem exprimit, hoc est, quod possit verbis instituere, cujus rei nunc cura nulla habetur. « Sunt enim multi » etiam inobedientes, vaniloqui et seductores, maxime qui » de circumcisione sunt : quos oportet redargui[1]. » Videsne quomodo ostendat undenam hujusmodi sint? Quod nolint obsequi, sed imperare : hoc enim subindicavit. Cum ergo persuadere non potueris, hos ne ordinaveris, sed silentium impone ad aliorum utilitatem; quod enim lucrum si non pareant vel si etiam inobedientes sint? Cur illis silentium est imponendum? Ut hinc cæteri utilitatem decerpant. « Qui universas domos subvertunt, docentes quæ » non oportet, turpis lucri gratia. » Nam si is doctrinam suscepit, non potest cum illis concertare, neque illis os obstruere sic impudenter agentibus, pereuntium singulorum damni causa ipse erit. Si enim quidam hortatur dicens : « Ne quæras fieri judex, nisi possis tollere injusti- » tiam ; » multo magis hic dicas : Ne quæras magister fieri, si longe abes a tali dignitate, sed etiamsi traharis, resili. Vides undique pecuniæ et turpis lucri cupiditatem horum

[1] Tit. I, 10, 11.

esse causam? Docentes, inquit, quæ non oportet, turpis lucri gratia.

III. Nihil enim est quod hæc vitia non labefactent. Sed quemadmodum venti quidam vehementes in tranquillum mare incidentes, totum illud a sedibus imis perturbant; ita ut arena fluctibus misceatur: ita hæc vitia in animam ingressa, totam illam susdeque versant; excæcant in mente vim perspiciendi, maximeque gloriæ vesana cupido. Nam pecuniarum contemptum facile quivis admittet, honorem vero a multis præstitum despicere, multi est laboris, magnæ philosophiæ, animæ angelicæ, quæ cœlorum verticem attingat. Nullum, nullum utique est vitium ita tyrannicum, quod ubique dominatur, alibi plus, alibi minus, ubique tamen. Quomodo igitur ipsum superabimus, etsi non penitus, tamen ex tantilla parte? Si in cœlum respiciamus, si Deum præ oculis habeamus, si cogitationem et sensum terrenis rebus longe majorem suscipiamus. Quando gloriam concupiscis, cogita te jam illam consecutum esse, et disce finem, nihilque reperies. Cogita quantum hæc res afferat detrimenti, quantis et qualibus privet bonis. Nam labores quidem et pericula subibis, a fructibus autem et præmiis privaberis. Cogita multos esse improbos, gloriamque illorum contemne. Singulos tecum reputa quinam sint, videbisque ridiculam prorsus rem esse: videbis turpitudinem potius esse, quam gloriam. Et postea erige cogitationem tuam ad supernum theatrum. Cum boni aliquid feceris, si cogites id hominibus esse ostendendum, et quosdam quæras rei spectatores, atque id conspici peroptes; cogita id Deum ipsum videre, et totam illam extingues cupiditatem. Ex terra recede, illud respice cœlorum theatrum. Homines si laudaverint, postea vituperabunt, invidebunt, carpent: ac si nihil horum fecerint, nihil tamen ei quem laudant utilita-

tis afferent. In Deo autem nihil tale, sed gaudet ille recte facta nostra laudans. Recte locutus es, et plausus excepisti? Quid inde lucri? Nam si quidem plaudentes illi utilitatem consecuti, immutati meliores effecti sunt, et a pristinis malis recesserunt, gaudendum utique est, non de laudibus, sed de mirabili illa mutatione. Quod si perpetuo laudantes, tumultuantes, plaudentes, nihil ex plausibus lucrentur, dolendum magis est : quod hæc illis in judicium et damnationem cedant. At de pietate gloriam habes; Si vero pius fueris nulliusque mali tibi conscius es, gaudere oportet; non quia talis videris esse, sed quia talis es. Si vero cum talis non sis, multorum gloriam aucuperis; cogita non illos esse qui de nobis judicaturi sunt in illo die; sed eum qui abscondita accurate novit. Quod si peccatorum tibi conscius, omnibus purus esse putaris; non modo non gaudendum, sed etiam dolendum et acerbe lugendum est tibi, frequenter cogitanti diem illum, quo omnia revelabuntur, et abscondita tenebrarum illuminabuntur. Honore frueris? hunc depelle, gnarus te ex hujusmodi honore debitorem constitui. Nemo tibi honorem exhibet? ideo gaudere te oportet. Neque enim Deus cum cæteris hunc quoque honorem tibi objiciet. Annon vides ut inter cætera beneficia hoc etiam Deus accuset per Prophetam : « Accepi ex filiis vestris in Prophetas, et ex adolescentioribus vestris in sanctificationem[1]. » Vel illud ergo saltem lucraberis, quod majori supplicio non eris obnoxius. Nam qui in præsenti sæculo non honoratur, et in nullo pretio habetur, sed contumeliis afficitur, et respuitur; etsi nihil aliud, hoc saltem lucratur, quod non culpæ obnoxius sit ob honorem sibi a conservis præstitum : et alia quoque emolumenta hinc accipit, premitur, humiliatur, neque, etiamsi velit, altum unquam sapiet, si sibi ma-

[1] Amos. II, 11.

gis attendat. Atqui multo fruitur honore, præterquam quod magnis debitis est obnoxius, arrogantia et vana gloria extollitur, hominumque servus efficitur. Deinde aucta dominatione, multa invitus facere cogitur.

IV. Scientes igitur hoc illo præstantius esse, ne quæramus honores, et oblatos depellamus: abjiciamus a nobis et extinguamus hanc cupiditatem. Hæc a nobis et principibus et subditis dicta sunt. Anima enim quæ honorem et gloriam quærit, non videbit regnum cœlorum. Non meus est sermo, nec verba mea profero, sed divini Spiritus: non videbit, etiamsi virtutem exercuerit. « Recepe-» runt enim, inquit, mercedem suam[1]. » Qui ergo mercedem non accipit, quomodo non videbit regnum cœlorum? Non prohibeo gloriam appeti; sed gloriam volo veram, quæ a Deo est. « Cujus laus, inquit, non ex hominibus, » sed ex Deo est[2]. » In occulto pii simus, non circumdati fastu multo, vel scena et simulatione. Abjiciamus ovinam pellem, imo potius oves efficiamur. Nihil enim humana gloria abjectius. Dic enim mihi, si videres multitudinem parvulorum lactentium, an cuperes ab illis gloria affici? sic erga omnes homines affectus esto quantum ad gloriam. Ideoque inanis gloria appellatur. Non vides larvas quas in scena histriones sibi imponunt, quam pulchræ sint, quam splendidæ, quam ad perfectiorem formam concinnatæ? Possis-ne mihi talem formam in rei veritate monstrare? Minime sane. Quid ergo? Num alicujus talis amore captus es? Non. Quare? Quia inanes sunt, et imitantur, nec vere pulchritudinem habent. Ita hæc gloria inanis est, et pulchritudinem, quam non habet, imitatur. Illa sola manet quæ intus est et naturalis. Illa vero exterior sæpe deformitatem obtegit, obtegit, inquam, apud homines, et usque ad vesperam. Soluto autem theatro, et detractis

[1] Matth. vi, 5. — [2] Rom. ii, 29.

larvis, singuli apparent ut sunt. Ne ergo quasi in scena et histrionica veritatem adeamus. Dic enim mihi, quid boni habet a multitudine circumspici? inanis est gloria nihilque aliud. Nam in domum ascende, solusque esto, et totum effluxit. In forum ingressus es, eos qui aderant ad te convertisti, et quid amplius? Nihil. Extincta est gloria, et ut fumus abiit. Res igitur quæ vere non sunt sic amamus. Et quantæ illud amentiæ est, dic mihi, quantæ stultitiæ? Ad unum ergo tantum respiciamus, quomodo nos Deus laudaturus sit. Si hoc spectemus, humana nunquam quæremus. Sed si adsint, illa despiciemus, irridebimus, respuemus, ac si cum aurum cuperemus lutum nacti essemus, ita erimus affecti. Ne te laudet quispiam, neque enim tibi prodest, ut, si vituperet, nihil nocet. Apud Deum autem utrumque vel lucrum vel detrimentum affert: quæ enim ab hominibus vana omnia sunt. In hoc porro Deo æquales sumus, quod ipse gloria hominum non egeat. Ait enim: « Gloriam ab hominibus non accipio[1]. » An parva, quæso, res hæc tibi videtur? Cum igitur gloriam despicere vix potes, dic: Deo æqualis ero si despiciam, et statim contemnes. Neque enim fieri potest, ut qui humanæ gloriæ servus est, non sit servus omnium, ipsisque mancipiis abjectior. Neque talia servis nostris imperamus, qualia gloriæ amor iis qui illo tenentur; ad turpia enim et dedecore plena et dicenda et patienda inducit, et cum sibi obsequentes videt, tunc majora imperat. Fugiamus igitur, fugiamus, rogo, hujusmodi servitutem. Quomodo, inquies, poterimus? Si de rebus hujus mundi philosophemur? Si consideremus præsentia somnium et umbram esse, nihilque aliud; facile illam superabimus, ac neque in parvis, neque in magnis capiemur. Si porro non in parvis despiciamus, in maximis certe facile labemur. Procul ergo ejus

[1] Joan. v, 41.

fontes derivemus. Sunt autem illi stultitia abjectusque animus. Itaque si sublimem assumamus animum, multitudinis gloriam despicere, atque in cœlum animam erigere poterimus, cœlestiaque bona nancisci : quæ utinam nos omnes consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre unaque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Dixit quidam ex illis proprius ipsorum Propheta, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. Testimonium hoc verum est : quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, non intendentes judaïcis fabulis et mandatis hominum aversantium se a veritate[1].

I. Plurima hic quærenda sunt. Primo, quis hæc dixerit; secundo, cur his Paulus usus sit; tertio, cur testimonium, quod non recte haberet, adduxerit. Age ergo, alia quoque addendo, sic opportunam solutionem afferamus. Etenim cum Athenienses alloqueretur, inter concionandum dixit, « Ignoto Deo; » et rursus, « Ipsius enim et genus sumus, sicut » et quidam Poëtarum vestrorum dixerunt[2]. » Epimenides igitur est qui hæc dixit, qui et ipse Cretensis erat. Sed quo per-

[1] Tit. I, 12-14. — [2] Act. XVII, 23-28.

motus hæc dixerit, necessario vobis dicendum est : ea autem est hujus dicti occasio. Cretenses sepulcrum Jovis habent ita inscriptum : « Hic jacet Jupiter, quem Jovem vocant. » Propter hanc igitur inscriptionem Poëta Cretenses traducens, in sequentibus acrius mordet illos (5).

Etenim sepulcrum, o Rex, tuum
Cretenses struxere : tu vero non moreris :
es enim semper.

Si igitur hoc testimonium verum est, vide quantum sit periculi. Si enim verax est Poëta dicens illos mentitos esse cum dicerent Jovem esse mortuum, ut dicit Apostolus, magnum imminet periculum. Hic multum attendite, quæso, dilecti. Dixit Poëta Cretenses mentiri, cum dicunt Jovem esse mortuum : ejus testimonium confirmavit Apostolus : ergo secundum Apostolum Jupiter est immortalis : ait enim, « Hoc testimonium verum est. » Quid ergo dicemus? imo quo pacto id solvendum? Non hoc dixit Apostolus, sed simpliciter hoc testimonium accepit, et sic ad eorum mentiendi consuetudinem applicuit. Cur enim non illud addiderit : « Nam sepulcrum, o rex, tuum Cretenses » construxere? » Itaque non hoc dixit Apostolus. Sed tantum, bene dixisse quempiam quod Cretenses essent mendaces. Neque hinc solum probamus Jovem non esse Deum : aliunde namque multa suppetunt argumenta, nec ex solo Cretensium testimonio, hoc clare demonstratur. Alioquin autem non dixit illos ea in re mentiri; imo etiam verisimile est illos in hoc etiam mentitos esse : nam alios esse deos existimabant. Ideo Apostolus mendaces illos dixit. Verum quod quæritur est cur a Græcis testimonia afferat. Quia tunc illos validius confutamus, quando testimonia ab illis ipsis petimus, et accusationes : quando eos qui mirabiles apud illos fuere ipsos criminantes opponimus. Ideo

alibi quoque ipsis usus est, ut cum dicit, « Ignoto Deo. » Athenienses enim quia non ab initio deos omnes acceperant; sed per tempora alios quosdam, ut ea quæ ex Hyperboreis accesserunt (6), ut quæ Pana spectant, ut parva et magna mysteria induxerunt. Demum hinc conjicientes verisimile esse alium quoque Deum esse, qui sibi ignotus esset; ut etiam illi se devoverent, aram ipsi erexerunt, cum hac inscriptione, « Ignoto Deo; » ac si indicare voluissent, alium forte esse ignotum Deum. Dixit ergo Paulus : « Quem vos præoccupantes agnoscitis, hunc ego vobis » annuntio. » Illud autem, « Ipsius enim et genus sumus, » de Jove dictum fuerat ab Arato, qui cum initio dixisset, « Jove plenæ viæ sunt, plenum mare, » subjunxit, « Ip» sius enim et genus sumus, » ostendens, ut puto, nos ex Deo progenitos esse. Quomodo ergo Paulus ea quæ de Jove dicta fuerant ad Deum universorum attraxit? Non ea quæ de Jove dicta fuerant ad Deum attraxit; sed quæ Deo competebant, nec proprie nec congruenter Jovi attributa, hæc Deo reddit. Siquidem nomen illud, Deus, ipsius Dei tantum est, et idolis perverse imponitur. Sed undenam oportuit ipsos alloqui? Ex Prophetis? At non credidissent. Quandoquidem Judæis nihil ex Evangeliis dicit; sed ex Prophetis. Ideoque ait : « Factus sum Judæis tanquam Ju» dæus; iis qui sine lege sunt, tanquam sine lege; iis qui » sub lege sunt, tanquam sub lege[1]. » Hoc et Deus ipse facit, ut in Magis. Non per Angelum illos ducit, non per Prophetam, non per Apostolum, non per Evangelistam; sed unde? Per stellam. Quia enim in illa versabantur arte, hinc illos traxit. Rursus in vaccis arcam ducentibus : « Si » hac incedant via, inquit, vera est Dei indignatio, ut » vates suggesserunt[2]. »

II. Ergo-ne vera dicunt vates? Absit : sed ex ipsorum

[1] 1 Cor. IX, 21. — [2] 1 Reg. VI, 9.

ore ipsos redarguit et increpat. Rursus per Pythonissam ; etenim quia Saül ipsi crediderat, per illam effecit Deus ut audiret quæ sibi eventura erant[1]. Cur ergo Paulus os obstruxit dæmoni dicenti : « Isti homines, servi Dei altissimi » sunt, qui annuntiant nobis viam salutis[2] ? » Cur etiam Christus dæmonas ne loquantur cohibet[3] ? Illic quidem jure et merito : nam tunc signa præcesserant : quia etiam hic, non stella erat, sed ipse se ipsum prædicabat, dæmones autem non adorabant. Non erat idolum verba proferens, quod impediretur. Balaamum autem benedicere permisit[4], neque illum impedivit : sic ubique se attemperat. Ecquid hoc miraris ? Ipse namque de se opiniones malas et se indignas constitui permittit ; verbi gratia, quod corpus prius fuerit, quod visibilis. Adversus hoc autem dicit : « Spiritus » est Deus[5]. » Rursus quod de sacrificiis gaudeat, quod tamen alienum ab ipso est ; et verba proferat confessioni suæ non congruentia, et similia multa. Nusquam enim ad dignitatem suam respicit, sed ubique ad nostram utilitatem. Nam si pater nullam habet dignitatis suæ rationem, sed cum filiolis suis balbutit, nec cibum, edulia, pocula græcis vocat nominibus, sed pueruli quadam et barbara dictione ; multo magis Deus. Et attemperato modo exprobrat per Prophetam dicens : « Si mutabunt gentes deos suos[6]. » Et ubique in Scripturis et verba et res ipsæ attemperato modo jacent. Quapropter dicit : « Increpa illos dure, ut sani sint » in fide. » Ideo sic loquitur, quia illi moribus petulantes erant, dolosi et profligati. Innumeris autem malis erant obruti ; cum et facile mentirentur, dolosi essent, ventri indulgentes, et otiosi, acri et increpanti sermone opus erat. Qui enim talis est, moderate regi nequit. Argue igitur illos. Hic non de alienis loquitur, sed de domesticis. « Dure, »

[1] 1 Reg. xxviii, 8. — [2] Act. xvi, 17. — [3] Marc. i, 25. — [4] Num. xxiii. — [5] Joan. iv, 24. — [6] Jerem. ii, 11.

inquit : profundiorem inflige plagam. Neque enim pari modo cum omnibus agendum, sed vario et diverso, ut res postulat. Hic nusquam hortatur. Sicut enim is qui manuductum et nobilem increpat, ipsum perimit et perdit, sic is qui vehementia opus habenti adulatur, ipsum corrumpit, nec surgere sinit. « Ut sani sint in fide, inquit. » Illud ergo sanitas est, nihil spurium habere, nihil alienum inducere. Quod si ii qui cibos observant sani non sunt, sed infirmantur; « Infirmos enim in fidei, inquit, suscipite, non in » disceptationibus cogitationum[1] ; » quid de iis dixeris, qui una cum illis jejunant, qui sabbata servant; de iis qui ad consecrata illa loca pergunt; in Daphnem, inquam, atque in speluncam Matronæ dictam (7), in locum illum Ciliciæ, Saturni appellatum? Quomodo sani illi sunt? Ideo vehementiore plaga opus habent. Cur ergo idipsum Romanis non facit? quia non iisdem erant moribus, quia ingenui illi erant, « Non intendentes judaïcis fabulis. » Judaïca dupliciter fabulæ sunt, sive quod simulata sint, sive quod intempestive fiant : demum vere fabula sunt. Cum enim non par sit illa nunc facere, et cum facta damnum importent, fabula sunt, sicut et inutilia sunt. Ut igitur illis non obtemperandum, ita nec istis; neque enim illud sanum fuerit. Si enim fidei credis, cur alia inducis, ac si fides non sufficiat ad justificandum? Cur te legis servum reddis, teque illi subjicis? Non credis fidei rebus? Hoc infirmi atque increduli est. Ad fidelem enim animum pertinet non dubitare : dubitat autem is qui talis est. « Omnia munda mundis, inquit. » Vides hoc dictum aliquam rem spectare? « Coinquinatis » autem, inquit, et infidelibus nihil est mundum[2]. »

III. Non igitur per naturam suam munda aut immunda sunt; sed ex suscipientium arbitrio et voluntate. « Sed in- » quinatæ sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur

[1] Rom. XIV, 1. — [2] Tit. I, 15.

» se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abomina-» biles et increduli, et ad omne opus bonum reprobi[1]. » Ergo sus quoque mundus est : cur ergo ut immundus pro · hibetur ? Non natura immundus erat : omnia enim munda. Nam nihil immundius pisce, ubi humana degustaverit corpora. Sed permissus fuit, et mundus esse visus est. Rursus gallina nihil immundius, vermes enim comedit. Nihil cervo impurius : nam ideo illum ἔλαφον apud Græcos vocari dicunt, quod ὄφεις seu serpentes comedat. Verum hæc omnia comedebantur. Cur ergo suem et alia similia prohibuit ? Non ut immunda; sed ut voluptatis majorem partem amputaret. Verum si hoc ille dixisset, non persuasisset : nunc autem immunditiæ timore illos cohibuit. Quid enim, quæso te, vino immundius, si rem expendamus ? Quid aqua impurius, qua tamen maxime mundabantur ? Mortuum non tangebant, et mortuo mundabantur. Nam quod immolabatur mortuum erat, et hoc purgabatur. Usque adeo puerorum erat hæc doctrina. Consideres autem velim, nonne vinum ex fimo constat ? ut enim vitis ex terra humorem attrahit, sic et ex adjacente fimo. Demum si rem curiosius explorare voluerimus, omnia immunda sunt. Sed nihil, nisi curiosius scrutemur, immundum erit; sed omnia munda : nihil immundum Deus fecit : nihil enim immundum, nisi peccatum solum : animam quippe tangit, illamque maculat. Hoc autem humana est præjudicata opinio. « Coinquinatis, inquit, et incredulis nihil est mundum; » sed inquinatæ sunt eorum et mens et conscientia. » Quomodo enim in mundis immundum reperiatur ? Qui infirmus est anima, omnia inquinat. Nam si ista cogitatio ipsum occupet, dum quæret quid mundum, quid immundum sit, nihil tanget. Neque enim secundum eorum ratiocinium piscis et cætera munda sunt. « Coinquinatæ sunt, inquit, co-

[1] Tit. I, 5.

» rum et mens et conscientia; » sed omnia inquinata sunt. Verum non hoc ille dixit; sed quid? In illos totum convertit. Nihil enim immundum, inquit; sed ipsi tantum, et mens conscientiaque illorum : his nihil immundius est. « Confi- » tentur se nosse Deum : factis autem negant : cum sint » abominabiles et increduli, et ad omne opus bonum re- » probi. Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam[1]. » Hoc immunditia est, ipsi immundi sunt. Nec tamen ideo sileas. Etiamsi ipsi non suscipiant, inquit, tu quæ tua sunt perfice : si non obtemperent, tu admone consiliis. Hic magis illos criminatur. Nam qui furentes sunt, nihil consistere putant. Verum non ab iis quæ videntur hæc fiunt, sed a videntibus oculis. Quia enim instabiles sunt et caligant, totam verti terram putant; sed non vertitur, firmaque stat. Stultum enim illorum vitium, non est vitium elementorum. Ita et hic quando mens immunda est, omnia esse immunda existimat. Ergo non ex tali observatione immunditia prodit; sed ex ausu illius qui omnia aggreditur. Qui enim natura purus est, omnia audet; qui vero inquinatus est, nihil. Hoc quoque adversus Marcionem dicendum est. Vides-ne quod munditiæ signum ponat, quod omni macula sit superior; et immunditiæ, quod nihil tangatur? Sic etiam in Deo, quod carnem assumpserit, id munditiæ est; si timens non assumpsisset, id sordis signum fuisset. Qui ea quæ sibi videntur immunda esse non comedit, ille immundus est, et infirmus : qui comedit, non item. Ne mundos ergo hujusmodi homines appellemus : hi sunt immundi. Qui vero omnia audet, mundus est. Hæc pietas exhibenda est erga eos qui anima immundi sunt. Illa enim immunditia, illæ sordes sunt. Hoc vero horum nihil. Nam qui os corruptum habent, quæ offeruntur immunda esse putant; illud autem ex vitio provenit. Oportet

[1] Tit. II, 1

igitur et mundorum et immundorum naturam probe nosse.

IV. Quid ergo immundum est? Peccatum, malignitas, avaritia, nequitia. « Lavamini, inquit, mundi estote, auferte » nequitias vestras de animabus vestris[1]. Cor mundum crea » in me, Deus[2]. Exite de medio eorum et separamini, in- » quit, et immundum ne tangatis[3]. » Nam observationes illæ symbola erant munditiarum. « Mortuum, inquit, ne tan- » gas. » Tale namque est peccatum, mortuum et fœtidum. « Leprosus, inquit, immundus est[4] : » peccatum enim va- rium est et diversum. Et quod hoc subindicet, ex sequen- tibus palam est. Nam si lepra per totum corpus fuerit, mundus est; si in parte tantum, non item. Vides-ne ut id quod varium et mutabile est sit immundum? Rursus se- minifluus immundus in anima. Cogita seminifluum, semina ejicientem. Incircumcisus item immundus. Vides-ne hæc non esse allegorias, sed figuras? Qui non aufert, inquit, ex anima sua nequitiam. Qui operatur in sabbato, lapida- tur. Hoc est, qui non Deo jugiter addictus est, hic perit. Videtis-ne quot sint immunditiarum modi? « Quæ in men- » struis est, immunda est[5]. » Cur, quæso? Nonne ille semen et generationem formavit? Cur ergo immunda hæc mulier fuerit? nisi forte aliud quidpiam subindicet. Quid hoc est? Pietatem in anima peperit, illam procul a fornicatione ab- duxit. Nam si quæ parit immunda est, multo magis quæ fornicatur. Si cum uxore propria congredi non adeo mundum est, quanto magis cum aliena coïre? Qui ex fu- nere venit, inquit, immundus est; multo magis qui a cæde et bello. Et multos quis invenerit immunditiarum modos, si omnia colligerentur. At non nunc hæc requiruntur, sed totum in animam translatum est. Corporea enim vicina sunt nobis ideoque ab hoc induxit; sed non nunc. Non

[1] Isaï. I, 16. — [2] Psal. I, 11. — [3] Isaï. LII, 11, et Levit. I, 39. — [4] Levit. XIII, 8. — [5] Id. XV, 2.

oportebat enim figuris assidere, neque umbris; sed veritati hærere et hanc suscipere. Immundum est peccatum : hoc fugiamus, ab hoc abstineamus. « Si accesseris, inquit, ad » illam, suscipiet te[1]. » Nihil avaritia immundius. Undenam id perspicuum est? ex rebus ipsis. Quid enim illa non inquinat? Manus, animam, ipsam domum, in qua deponuntur quæ rapta fuere. At Judæis id nihil esse videtur. Atqui Moyses ossa Josephi portavit, et Sampson ex maxilla asini bibit, et ex leone mel comedit, et Elias a corvis et a vidua muliere nutriebatur. Quid, quæso, si omnia accurate recenseamus? Membranæ librorum, non omnibus execrabiliores sunt habendæ? Nam ex mortuis animalibus conficiuntur. Non solus ergo fornicator immundus est, sed alii plus quam ille. Adulter quoque immundus. Uterque autem immundus est, non propter coïtum; nam eadem ratione cui cum uxore propria congreditur immundus esset; sed propter violatum jus, et propter habendi cupiditatem, quia fratrem in magis necessariis injuste læsit. Vides-ne nequitiam esse immundam? Et qui duas habebat uxores immundus non erat : David enim, qui plures habebat, immundus non erat : cum autem unam injuste addidit, immundus effectus est. Quare? Quia injuste læsit, et quia hac cupiditate ductus est. Fornicator porro non propter coïtum immundus est; sed propter modum, quod mulierculam violet. Ac se ipsos mutuo lædunt qui mulierem communem faciunt, et naturæ leges subvertunt : unius enim ipsam esse oportuit. « Etenim masculum et fœminam » fecit eos, inquit, et erunt duo in carnem unam; » non multi, sed, duo in carnem unam. Hic quoque injustitia, ideoque actus ille est improbus. Ira etiam cum modum excedit, immundum facit hominem; non propter iram, sed propter modum : nam et hoc additur : Qui irascitur,

[1] Eccli. XXI, 2.

non simpliciter; sed, sine causa. Igitur ubique plus quam oportet appetere immundum est : ex immoderato enim appetitu id nascitur. Vigilemus itaque obsecro, et vera munditia puri efficiamur, ut Deum videre mereamur, in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen

HOMILIA IV.

CAPUT II.

Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes, ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos diligant, prudentes, castas, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei[1].

I. Habet etiam senectus vitia quædam, quibus juventus caret, et quædam, quæ ad juventutem quoque pertinent. Inest illi præterea segnities, tarditas, oblivio grandis, obtusio sensuum, iracundia. Idcirco de his præcipiens dicit, senes esse sobrios ac vigiles debere. Multa enim sunt, quæ in hujusmodi ætate vigilantiæ obstent. Ac primo id quod dixi, quod undique obtusis sensibus sint, ac difficile excitentur et moveantur. Ideoque subjungit, « Pudici, » prudentes. » Hic de prudentia loquitur, quæ græce σω-

[1] Tit. II, 2-5.

φροσύνη dicitur, quasi mentis salus. Sunt enim etiam inter senes, homines qui rabie ferantur et insani, alii ex vino, alii ex mœrore; ad rixas enim senectus provocat. « Sani in » fide, in dilectione, in patientia. » Recte dixit, in patientia : hæc enim maxime senibus competit. « Anus similiter » in habitu sancto; » id est, ab ipso habitu et amictu modestiam exhibentes. « Non criminatrices, non multo vino » servientes. » Hoc enim maxime est mulierum et senectutis vitium : nam quod ætas frigescat, magna vini cupiditas ingeneratur. Ideoque hac de re maxime monitum ad illas instituit, ebrietatem undique amputans, et hunc morbum eliminare cupiens, atque risum inde partum amovere. Facilius enim vapores insurgunt, et cerebri membranæ læduntur, quando illæ ætate ingravescunt : hincque maxime ebrietas oritur. Vino certe opus habet ætas illa, utpote infirma, sed non multo. Hæc admonitio juniores quoque spectat; non eadem de causa; sed quod hinc libidinis flamma admodum accendatur. « Bene docentes : » et tamen mulieres docere vetas. Qua ratione id permittis, qui alibi dixisti, « Mulieri docere non permitto[1] ? » Sed audi quid subjunxerit, « Neque præesse viro. » Viris enim jam olim permissum est docere viros et mulieres. Mulieribus autem monendi dat facultatem, sed domi tantum; nusquam autem illam præsidere sinit, neque longam orationem habere; ideo subjungit, Neque præesse viro. « Ut » prudentiam doceant adolescentulas, » inquit.

II. Vides-ne quomodo populum connectat et congreget? quomodo adolescentulas vetulis subjiciat? Non enim de filiabus hic loquitur, sed de ætate simpliciter. Anus quælibet, inquit, adolescentulam moderetur. « Ut viros suos » ament. » In domo hoc caput bonorum est, si uxor cum viro consentiat. Cum hoc fuerit, nihil ingratum accidet.

[1] 1 Tim. II, 12.

Quomodo enim si caput cum corpore consentiat, et nulla sit ibi dissensio, non reliqua omnia in pace erunt? Nam cum principes in pace degunt, quis pacem frangere vel violare possit? Ac vice versa, his dissentibus, domi nihil sanum erit. Nihil igitur hoc majus est, estque longe utilius, quam pecuniæ, nobilitas, potentia, cæteraque omnia. Non simpliciter dixit, in pace sint, sed, viros ament. Cum enim amor aderit, nihil ingratum vel molestum subintrare poterit. Hinc enim alia omnia nascuntur bona. « Filios suos » diligant, » inquit. Pulchre : quæ enim radicem amat, multo magis fructus amabit. « Prudentes, castas, domus » curam habentes, benignas. » Omnia ab amore pariuntur : nam et benignæ et domus curam habentes ex amore fiunt. « Subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei. » Contra vero, quæ virum suum contemnit, domus curam non habet. Ex amore prudentia oritur, ex amore omnis tollitur contentio. Etiamsi gentilis sit, cito persuadebitur, etiamsi Christianus, melior erit. Vides-ne Pauli attemperationem? Qui nihil non agit, ut nos a vitæ negotiis abstrahat, nunc de ordinanda domo magnam curam gerit. His enim recte compositis, spiritualia locum habitura sunt; alioquin autem illa quoque labefactantur. Nam quæ domus curam habet uxor, pudica quoque erit, et omnia dispensabit : neque deliciis, intempestivis sumptibus, similibusque rebus, operam dabit. « Ut non blasphemetur » verbum Dei, » inquit. Vides-ne illum præcipue prædicationis curam habere, non sæcularium rerum? Nam ad Timotheum scribens dicit : « Ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et honestate[1]; » hic autem, ut non blasphemetur verbum et doctrina Dei. Si enim contingat, fidelem mulierem, infideli viro junctam, non esse virtute præditam, hinc blasphemia in Deum transire solet;

[1] 1 Tim. II, 2.

si vero ornata virtute fuerit, prædicatio gloriam lucratur et ex illa et ex rectis ejus gestis. Audiant mulieres quæ vel scelestis vel infidelibus viris junctæ sunt : audiant et discant ex rectis suis moribus illos ad pietatem inducere. Etiamsi enim nihil aliud lucreris, nec virum attrahas ad rectorum dogmatum consortium; at os ejus obstrues, nec illum blasphemiis christianismum impetere sines. Hoc autem non minimum quidpiam est; sed vere maximum eum ex conversatione nostra dogma in admiratione habetur. « Ju» venes similiter hortare, ut sobrii sint[1]. » Vide quomodo ubique moneat ut decorum servetur. Nam docendas mulieres mulieribus magna ex parte permisit, cum anus adolescentioribus præfecit, virorum autem institutionem ipsi Tito commendat. Nihil enim, nihil ita difficile est et grave in hac juvenili ætate, quam absurdas voluptates superare. Neque enim pecuniarum cupiditas, neque gloriæ desiderium, neque aliud quidpiam, ita hanc ætatem exagitat, ut corporum amor. Ideo missis aliis omnibus, circa illud letale vulnus admonitionem instituit. Deinde, neque cætera negligit; sed quid ait? « In omnibus te ipsum præbe » exemplum bonorum operum[2]. » Doceant, inquit, » anus adolescentulas : » tu vero ipse juvenes hortare ut sobrii ac pudici sint. Sit omnibus magister et exemplar virtutis, vitæ tuæ speculum, omnibus in medio propositum, quasi primitiva quædam imago, quæ bona omnia in se contineat, quæ cum facilitate magna iis qui se ipsi conformare voluerint, exempla bonorum operum exhibeat. « In doctrina integritatem, gravitatem, verbum sanum, » irreprehensibile; ut is qui ex adverso est vereatur, nihil » habens malum dicere de nobis[3]. »

III. Eum qui ex adverso est dicit diabolum, omnemque ipsi ministrantem. Cum enim et vita fulserit, et sermo

[1] Tit. II, 6. — [2] Ibid. 7. — [3] Ibid. 8.

concurrerit, modestus, mansuetus et placidus cum sit, nullam præbens adversariis occasionem, magnum et ineffabile emolumentum est. Magna igitur est ministerii verbi utilitas; verbi scilicet non cujuslibet, sed probati, irreprehensibilis, et nullam præbentis adversari volentibus occasionem. « Servos dominis suis subditos esse, in omnibus » placentes. » Vides-ne quid antea dixerit? « Ut qui ex ad- » verso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis[1]. » Ergo reprehensione dignus est is, qui continentiæ obtentu uxores a viris separat, et qui eodem obtentu, servos dominis suis aufert. Non est hic sermo irreprehensibilis, magnamque infidelibus dat ansam, et omnium ora contra nos aperit. « Servos, inquit, dominis suis subditos esse, » in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudan- » tes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doc- » trinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus[2]. » Merito igitur alibi dicebat, « Quasi Deo servientes et non » hominibus[3]. » Nam si domino cum benevolentia servias; at occasio hujus servitutis a timore proficiscitur. Quapropter is qui cum tanto timore ipsi servit, maximam accipiet mercedem. Nam si nec manum, nec intemperantem linguam coërceat, undenam gentilis dogma nostrum admirabitur? Si vero servum viderint in Christo philosophantem, et majorem, quam philosophi sui temperantiam exhibentem, cum modestia summa et benevolentia servientem, vim prædicationis omnino mirabitur. Non enim a verbis dogmata, verum ex ipsis rebus et ex vita dogmata æstimare solent gentiles. Sint ergo illis doctores et mulieres, et servi, nempe a vita et moribus suis. Etenim et apud illos et ubique hoc in confesso est, servorum genus petulans esse, difficile regi ac duci, parumque idoneum esse ad doctrinam capessendam; non ex natura, absit,

[1] Tit. II, 9. — [2] Ibid. 10. — [3] Ephes. VI, 7.

sed propter conversationem et dominorum negligentiam. Quia enim ubique nihil aliud curant heri, quam ut sibi serviant; si mores eorum aliquando componere studeant, hoc ad quietem suam faciunt; ita ut non negotia illis exhibeant; nec curent si fornicentur, furentur, aut ebrietati se dedant; hinc evenit ut ita neglecti, ac neminem sibi advigilantem habentes, in ipsa nequitiæ barathra demergantur. Si enim ubi pater instat et mater et pædagogus, nutritiusque et magister, et æquales, ipsaque ingenuitatis opinio, multaque alia, vix quis improborum consortia effugiat; quos putas futuros esse eos, qui his omnibus destituti, sceleratis admixti ac cum libertate quibus volunt societate juncti sunt, cum nemo sit qui illorum amicitias curet? Quid, inquam, putas illos esse futuros? Ideo difficile est bonum esse servum. Alioquin autem illi doctrina non fruuntur, neque externa neque nostra: non cum viris versantur liberis, ornatis, multam honoris gloriæque suæ curam habentibus. Propter hæc omnia difficile imo res mirabilis est, si domesticus bonus et utilis unquam fuerit. Cum ergo viderint vim prædicationis ita petulans genus, imposito freno, omnium ornatissimum et mitissimum reddidisse, etiamsi admodum irrationabiles sint domini, magnam dogmatum nostrorum opinionem concipient. Perspicuum enim est, metum resurrectionis et judicii, et reliquorum omnium post mortem futurorum, quæ a nobis prædicantur, in illorum animis defixum, nequitiam illorum depellere potuisse, cum timorem illum vitiorum voluptati oppositum in mente haberent. Itaque non temere nec sine causa magnam de his ubique rationem habet: quanto magis enim illi improbi fuerint, tanto magis vis prædicationis in admiratione habetur. Nam medicum tunc mirabilem dicimus, quando desperatum, nullo fruentem auxilio, nec ab intempestivis cupiditatibus se continere

valentem, imo in illis volutatum, ad sanitatem reducit et corrigit. Et vide quænam ab illis exigat, quæ omnium maxime dominis quietem præstent, « Non contradicentes, » non frudantes ; » id est, multam benevolentiam exhibentes in iis quæ sibi credita sunt, et quod erga dominos optime sint affecti, ipsorum mandatis obsequentes.

IV. Ne itaque existimetis me nunc sine causa ista persequi. Ad domesticos enim jam sermo iste dirigitur. Ne ergo, optime homo, id jam spectes quod homini servias; sed, quod Deo, quod prædicationem ornes : et omnia facile feres, hero obsequens, et intempestive indignantem iratumque ferens. Cogita te non illi gratiam præstare; sed Dei præceptum implere, et omnia facile patieris. Quod autem semper dico, id nunc etiam dicam, quod si spiritualia recte exequamur, quæ ad præsentem vitam spectant pro voto sequentur. Talem enim famulum, ita benevolum, ita mansuetum, non tantum Deus probabit, et coronis illis splendidis ornabit; sed etiam herus ille, cum quo tam bene agitur, etiamsi bellua fuerit, etiamsi lapideus, inhumanus et crudelis, laudabit illum et mirabitur, omnibusque aliis præferet; imo ipsum aliis omnibus præficiet, quamvis Gentilis fuerit. Atque etiamsi heri illi Gentiles fuerint, jubebunt sane talem sibi domesticum offerri. Si placet autem exemplum vobis afferam. Venditus est Joseph coquorum principi, aliamque colebat religionem, non ægyptiacam. Quid ergo ille? Ut virtute præditum vidit adolescentem, de religionis differentia non cogitavit; sed illum amabat, diligebat et mirabatur, aliorum illi administrationem totam commisit, ita ut nihil nosset ille eorum quæ in domo sua gerebantur, sed secundus dominus Joseph erat, imo magis quam ille dominus. Siquidem ille sua non noverat; Joseph vero quæ ipsius erant magis noverat, quam ipse dominus. Ac

videtur mihi demum, quando mulierculæ credidit, iniquam illam sycophantiam contra illum proferenti, ex priori reverentia et honore, iram repressisse, ita ut in carcerem tantum ipsum mitteret. Nisi enim virum admodum reveritus fuisset, et ex prioribus gestis ipsum miratus esset, illum statim trucidasset et gladio confodisset. « Plenus enim zelo, inquit, furor viri, nullaque redemp» tione inimicitiam solvet, neque solvetur donis plurimis[1]. » Quod si cujuslibet viri tantus est zelus, multo magis illius, qui Ægyptius erat et barbarus, ab eo quem honore affecerat injuria læsus, ut putabatur. Scitis enim omnes, nos non similiter morderi ab omnibus nobis illatis injuriis, sed acrius indignari adversus eos qui nobis pridem bene affecti fuerant quibus fidebamus, et qui nobis fidi fuerant, et beneficia a nobis acceperant. Non cogitavit ille nec dixit : Quid hoc est? famulum illum accepi, quæ in domo erant omnia ipsi tradidi, libertate donavi, me majorem feci, et tales ille mihi vices rependit? Nihil horum dixit, adeo illum prior animi reverentia tenebat. Et quid mirum, si in domo illa tanto in honore fuit, cum ipso in carcere videas quanto fruatur cultu. Nostis quanta immanitate uti soleant ii quibus carcerum custodia committitur. Alienarum calamitatem fructum decerpunt, et eos quos alii male habentes nutriunt, ipsi lacerant lucra referentes multis lacrymis digna, feris ipsis immaniores. Ex iis quæ misericordiam erga incarceratos movere debebant, ab iisdem ipsi lucrum reportant. At ne hoc tantum cogitemus ; sed quod illi non pari modo erga omnes illos qui in carcerem trusi sunt se gerant. Illos enim qui per sycophantiam, vel qui alio modo vexantur, forte cum misericordia tractent : illos vero, qui ob turpissima et gravissima facinora illo conjecti sunt, mille plagis laniant.

[1] Prov. VI, 34.

Itaque non solum ex more suo carceris custos crudelis futurus est, sed etiam ex causa pro qua miser ille conjectus in carcerem est. Quem autem contra se non concitaverit juvenis ille, qui tanto fruebatur honore, cum in suspicionem venit, quod dominam suam violare tentaverit, et sic benefico vicem rependere voluerit? Hæc igitur cogitans carceris custos, et pristinum honorem ejus qui illo trusus fuerat, causamque ob quam illo injectus fuerat, secum reputans, annon immanius quam fera quævis adolescentem aggressus esset? Sed illis omnibus superior fuit spes in Deum. Sic solet virtus ipsas feras mansuefacere. Eadem quippe mansuetudine, quæ dominum ceperat, custodem quoque carceris cepit. Rursus princeps erat Joseph et in carcere imperabat, ut in domo. Quia enim regnaturus erat, merito prius didicit esse subjectus, et cum subditus esset, in domo imperabat et præfectus erat.

V. Nam si in eo qui ad Ecclesiam regendam trahitur hoc requirit Paulus ita dicens: «Si quis enim in domo »sua præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei curam habe»bit[1]?» Eum, qui ad imperium veniebat, primo optimum in domo præfectum fuisse oportebat. Præfuit Joseph carceri, non ut carceri, sed ut domui. Omnium enim calamitates solabatur, et incarceratis quasi propriis membris præerat: non modo illorum calamitates curiose observans, et leniens; sed etiam si cogitabundum quempiam videret, accedebat ut causam disceret; mœstum enim videre non sustinebat, nisi prius illum a mœstitia liberaret. Atqui talem affectum ne erga filios quidem quispiam ostendit. Ex his itaque bonorum initium ipsi ortum est. Oportet enim ut primum quæ nostra sunt compareant, et postea quæ Dei sunt. Quod autem ille tali sit usus commiseratione et diligentia, observes. Vidit, inquit, cunu-

[1] 1 Tim. III, 15.

chos à Pharaone inclusos [1], pincernarum principem, atque pistorum, et dixit : Cur tristes sunt hodie vultus vestri? Neque hinc solum ; sed etiam ab iis quæ illi fecerunt, viri virtus edisci potest. Neque enim utpote regis domestici respuerunt illum, non utpote mœsti et tristes illum repulere ; sed quasi fratri genuino, qui condolere sciret, omnia sua ipsi revelarunt. Hæc porro omnia ideo a me dicta sunt, quod is qui virtute præditus est, etiamsi in servitute sit, etiamsi in captivitate, etiamsi in carcere, etiamsi sub ipsa terra positus, nihil unquam illum expugnare poterit. Hæc a me ad servos dicta sunt, quod etiamsi feras habeant dominos, velut Ægyptium, etiamsi immanes ut custodem carceris, ipsos tamen capere poterunt ; etiamsi Gentiles fuerint, quemadmodum et illi, quovis modo hos poterunt cito demulcere. Nihil enim est bonis moribus suavius, nihil jucundius et dulcius modestia, mansuetudine et obedientia. Omnibus est commodus qui talis est. Qui hujusmodi sunt, de servitute non erubescunt, non pauperem fugiunt, non infirmum et ægrotantem. Omnia namque superat virtus, omnia vincit. Quod si in servis tantum ea res habet roboris, quanto magis in liberis? Hæc ergo exerceamus et servi et liberi, et mulieres et viri : sic et hominibus et Deo chari erimus ; non virtute præditis tantum; sed etiam improbis, illis vero maxime. Illi namque sunt qui magis honorant et reverentur. Quemadmodum enim modestos dominos subditi magis tremunt ; sic et virtute præditos ii qui intemperantes sunt, scientes ex quibusnam ipsi exciderint. Quia igitur tantus est virtutis fructus, hanc prosequamur. Si hanc sectemur, nihil grave nobis erit : omnia facilia, omnes levia ; sive per ignem transierimus, sive per aquam, omnia virtuti cedunt, etiamque ipsa mors. Eam igitur æmulemur et sectemur, ut futura consequamur bona, in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

[1] Gen. XL, 7.

HOMILIA V.

CAPUT II.

Apparuit enim gratia Dei salutaris omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum [1].

I. Postquam a servis magnam exegit virtutem; nam magna certe virtus est, doctrinam Dei Salvatoris nostri in omnibus ornare, et nullam dare dominis querendi ansam vel in re levissima; justam subjungit causam, cur famuli tales esse debeant. Quamnam? « Apparuit enim, inquit, »gratia Dei salutaris. » Qui Deum doctorem consecuti sunt, cur, quæso, non tales fuerint, quales ego jam descripsi, quibus innumera peccata remissa sunt? Nostis enim ut inter cætera, hoc non parum animam pudore afficiat et reprimat, quod cum mille peccatis sit obnoxia, non det tamen pœnas, sed et veniam et innumera bona consequatur. Si quis enim, dic mihi, arreptum servum, qui mille offensas admiserit, illum non flagris cædat; sed concessa præteritorum venia, de futuris se pœnas expetiturum moneat, atque cavere jubeat ne in paria incidat, et donis

[1] Tit. II, 11-14.

magnis exornet ; quem putatis non mutandum fore tali audita et accepta gratia ? Verum ne putes gratiam concessa præteritorum venia sistere gradum ; sed etiam in futurum nos illa præmunit : nam illud quoque gratiæ munus est. Nam, si scelera patrantes nunquam punitura esset ; jam non esset gratia, sed incitamentum ad perniciem et corruptionem. « Apparuit enim, inquit, gratia Dei » erudiens nos, ut, abnegantes impietatem et sæcularia de- » sideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo, » expectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni » Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi. » Vide quomodo cum præmiis virtutem ponat. Et hoc est gratiæ, quod a sæcularibus abstrahat, et ad cœlum ducat. Duos hic ostendit adventus : duo enim vere sunt : primus gratiæ, secundus retributionis et justitiæ. « Ut abnegantes, inquit, » impietatem et sæcularia desideria. » Ecce virtutis totius argumentum. Non dixit, ut fugiamus ; sed, ut abnegantes. Abnegatio multam ostendit distantiam, multum odium, magnam aversionem : cum quanto affectu, cum quanto studio idola aversati sunt, cum tanto etiam ipsam nequitiam et sæcularia desideria, inquit. Nam hæc quoque sunt idola ; sæculare nempe desiderium, avaritia ; et hæc idololatriam vocat. Et quæcumque ad præsentem vitam nobis utilia sunt, sæcularia sunt desideria. Nihil igitur commune cum ipsis habeamus. Venit Christus ut abnegemus impietatem. Impietatem prava dogmata dicit ; et sæcularia desideria, scelestam vitam vocat, « Sobrie et juste et pie viva- » mus in hoc sæculo. »

II. Vides-ne quod semper dico, sobrietas non modo est a fornicatione abstinere ; sed etiam a reliquis vitiis alienum esse ? Ergo etiam qui amat pecunias, sobrius non est. Sicut enim ille corpora, sic iste pecunias amat : imo hic intemperantior est, utpote qui non tanta vi trahatur.

Nam auriga ille imperitus diceretur, non qui vehementem et infrenem equum retinere non posset, sed qui mansuetiorem subjicere non valeret. Quid ergo, inquies, pecuniarum cupiditas minor est amore corporum? Id omnibus palam est, et multis probatur argumentis. Et primo quidem quia corporum cupiditas necessario in nobis nascitur; quod autem necessario fit, palam est nonnisi cum labore multo corrigi posse; illud enim ipsi naturæ insitum est. Secundo, quia pecuniarum apud veteres non magna habebatur ratio; mulierum vero, magna pudicitiæ servandæ causa : atque eum qui cum uxore secundum leges congreditur usque ad senectutem, nemo culpaverit; eum vero qui pecunias colligit, omnes reprehendunt. Externi autem philosophi multi pecunias contempserunt, mulieres non item; ita hic amor illo violentior est. Sed quia nos Ecclesiam alloquimur, ne ab exteris exempla sumamus, sed a Scripturis. Hoc igitur præcepti ferme modo ponit hic beatus vir dicens : « Habentes cibos et » tegumenta, his contenti simus[1]. » De uxoribus vero ait, « Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu; et ite- » rum revertimini in idipsum[2]. » Et sæpe videris illum de legitimo coïtu præcepta dantem. Hac frui concupiscentia sinit, et secundas nuptias permittit : magnamque hujusce rei curam gerit, et nusquam ea de re punit. Pecuniarum vero cupidum ubique damnat. Christus etiam de pecuniis sæpe præcepta dedit, ut hanc perniciem fugiamus, de abstinentia ab uxore non item. Audi enim quid de pecuniis dicat : « Nisi quis renuntiet omnibus quæ possidet[3]. » Nusquam dixit, nisi quis renuntiaverit uxori. Noverat enim quantæ id esset tyrannidis. Et hic Beatus dicit : « Honorabile connubium, et torus immaculatus[4] : » nusquam vero pecuniarum curam honorabilem dicit; imo

[1] 1 Tim. VI, 8. — [2] 1 Cor. VII, 5. — [3] Luc. XIV, 33. — [4] Hebr. XIII, 4.

contra : et Timotheo, « Qui autem volunt divites fieri, »incidunt in tentationem, et in laqueum, et desideria »multa inutilia et nociva[1]. » Non dixit, pecunias colligere, sed, divites esse. Ut autem id discatis a communi sensu, necesse est hunc sermonem vobis id medium adducere. Qui semel pecuniis omnino caruerit, is non ultra a concupiscentia turbatur. Nihil enim ita pecuniarum desiderium infert, ut ipsa pecuniarum possessio. Non ita vero se habet corporum amor; verumtamen eunuchi multi facti, interiorem flammam non extinxerunt : nam hæc concupiscentia in aliis organis jacet, intus insita per naturam. Cur ergo hæc a nobis dicta sunt? Quia pecuniarum cupidi fornicatoribus intemperantiores sunt, eo quod minori exagitentur concupiscentia. Imo vero concupiscentia hæc res est, sed ignavia. Carnis vero concupiscentia naturalis est; ita ut etiamsi quis ad mulierem non accesserit, natura tamen quod suum est facit et operatur. Illic vero nihil tale est. « Et pie vi- »vamus in hoc sæculo, inquit. » Et quænam spes est? quæ laborum merces? « Expectantes, inquit, beatam spem, »et adventum. » Revera nihil illa fuerit beatius, nihil desiderabilius : et hæc verbis exprimi non possunt : etenim illa futura bona mentem exuperant. « Expectantes, in- »quit, beatam spem et adventum gloriæ magni Dei et »Salvatoris nostri. » Ubi sunt qui Patre minorem esse Filium dicunt? Magni, inquit, Dei et Salvatoris. Qui inimicos servavit, quid non tunc faciet, cum non probe agentes acceperit? Magni, inquit, Dei; cum magnum dicit Deum, non ad quid magnus sit dicit, sed absolute magnus est : post quem nullus vere magnus dicetur, quia ad aliquid magnus. Si autem ad aliquid per comparationem, non natura magnus est : nunc autem magnus incomparabiliter dicitur. « Qui dedit semetipsum pro nobis, inquit, ut nos »redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi popu-

[1] 1 Tim. VI, 9.

»lum acceptabilem [1]. » hoc est, electum, nihil habentem commune cum aliis. « Sectatorem bonorum operum. » Vides-ne ut opera nostra exigantur; nec modo opera quærit, sed et « Sectatorem, » id est, qui cum ingenti studio virtutem adeat, et cum vehementia competenti? Eos igitur qui malis onusti erant et incurabili morbo laborant, eripere, benignitatis illius erat : quæ vero post hæc sequuntur, et nostra et illius sunt. « Hæc loquere et exhor» tare : » idque cum præcepto.

III. Vides-ne quomodo Timotheo præcipiat dicens, « Argue, obsecra, increpa; » hic autem, « Hæc loquere, » et exhortare, et argue cum omni imperio [2]? » Quia horum mores asperiores erant, ideo severe et cum omni imperio arguere jubet. Sunt enim peccata, quæ præceptis arcere oportet. Ad pecunias contemnendas hortando persuadere opus est, itemque ut auditores modesti sint et similia. Adulterum autem et fornicatorem, et pecuniæ cupidum cum imperio ad meliora ducere opus est. Auguria observantem, divinationi deditum, et similia agentes, non simpliciter cum imperio, sed cum omni imperio reducendi. Vides-ne quomodo velit cum auctoritate et potestate multa Titum hæc imperare? « Nemo te contemnat, » sed, « Ad» mone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto » obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem » blasphemare, non litigiosos esse [3]. » Quid ergo? ne illis quidem qui male agunt convitiari licet? « Sed ad omne » opus bonum paratos esse. Neminem blasphemare. » Os nostrum a conviciis purum esse debet, etiamsi enim vera sint maledicta, non nostrum est illa proferre; sed judicis est rem examinare. « Tu vero, inquit, quid ju» dicas fratrem tuum [4]? » Si autem non vera sint, vide quantum ignem [tibi paras]. Audi latronem alii latroni

[1] Tit. II, 24. — [2] 2 Tim. IV, 2. — [3] Tit. III, 1, 2. — [4] Rom. XIV, 10.

dicentem : « Nam et ipsi in eadem damnatione sumus[1], » eumdem agonem currimus. Si cæteris convicieris, cito et ipse in eadem incides. Ideo hic Beatus admonet dicens : « Qui se putat stare, videat ne cadat. Non litigiosos esse, » sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad » omnes[2], et gentiles et Judæos, et scelestos et improbos. Illic enim ex futuris terret dicens, « Itaque qui se putat » stare, videat ne cadat ; » hic vero non a futuris, sed a præteritis hortatur, et hoc facit per ea quæ subjungit : « Eramus enim aliquando et nos insipientes[3] ; » id quod etiam in Epistola ad Galatas facit : « Cum essemus parvuli, » sub elementis mundi eramus servientes[4]. » Nemini igitur exprobraveris, inquit, talis enim et tu fuisti. « Eramus » enim, inquit, aliquando et nos insipientes, increduli, er- » rantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in » malitia et invidia agentes, odibiles et odientes invicem. » Tales igitur erga omnes esse oportet, et mansuete agere. Nam qui prius talis fuerat, et postea liberatus fuit, eos qui sunt hujusmodi probris afficere non debet, sed precari et gratias agere ei, qui et sibi et illis dedit ut liberi essent a pristinis malis. Nemo glorietur, omnes quippe peccaverunt. Cum ergo quempiam probro afficere volueris, cum ipso recte agas, pristinam vitam tuam cogitans, necnon incertum futuri exitum, iram cohibe. Etiamsi enim a teneris virtutem exercuisses, multa tamen admisisses peccata. Quod si te putas nulla habere, cogita id non ex virtute tua factum esse, sed ex Dei gratia. Si enim ille avos tuos non vocasset, infidelis tu fuisses. Vide quomodo omnem percurrit nequitiam. Nonne innumera per Prophetas et per omnes dispensavit Deus ? et non audivimus. « Eramus enim et nos, inquit, errantes. Cum autem be- » nignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei. »

[1] Luc. XXIII, 40. — [2] 1 Cor. X, 12. — [3] Tit. III, 3. — [4] Galat. IV, 3.

Quomodo? « Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, » sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per » lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti [1]. » Papæ! quam eramus in nequitia demersi, ut non possemus purgari, sed regeneratione opus haberemus? Hoc enim est regeneratio. Sicut enim in domo ruinam minante, nemo fulcrum apponit, neque veteri ædificio quid addit, sed illa a fundamentis diruta, sic superna erigit et renovat; ita et ille fecit. Non enim ædificio adjunxit, sed a fundamentis erexit. Hoc enim sibi vult illud, et renovationis Spiritus sancti, ab imo ad summum novos effecit. Quomodo? Per Spiritum. Et rursus hoc alio modo ostendens subjungit : « Quem effudit in nos abunde per Jesum » Christum Salvatorem nostrum. » Sic nobis multo opus est Spiritu; « Ut justificati gratia ipsius. » Rursus gratia, non debito; « Hæredes simus secundum spem vitæ æter- » næ [2]. » Est hæc simul adhortatio ad humilitatem, simulque spes de futuris. Si enim adeo desperatos, ut denuo generari oporteret, ac per gratiam servari, nihil habentes boni, tamen salvos nos fecit, multo magis in futuro hoc faciet.

4. Humana enim feritate nihil deterius erat ante Christi adventum. Omnes quippe fere, invicem inimici et hostes erant, patres filios suos mactabant, matres contra filios suos furebant: nihil stabile erat, non lex naturalis, non lex scripta: sed omnia subversa erant, adulteria frequentia, cædes, et si quid deterius cædibus esset, furta quoque; dicit autem exterorum quispiam; id virtutis opus tunc putatum fuisse, et jure quidem, quando talem deum colebant. Frequentia erant oracula quæ hunc et illum occidi juberent. Dicam quidpiam ex iis quæ tunc temporis contigerunt. Androgeos quispiam Minois filius, cum Athenas venisset, et in

[1] Tit. III, 4, 5. — [2] Ibid. 6, 7.

lucta vicisset, pœnas dedit, et occisus fuit. Apollo autem malo malum curans, jussit bis septem pueros pro illo abduci et perimi. Quid hac tyrannide crudelius? Hoc factum est, et homo quidam, ut dæmonis maniam solveret, pueros illos mactavit : quoniam apud illos hæc fallacia prævalebat. Quia vero ex altera parte hoc facinus ulti sunt; res alio modo cecidit. Verum si id jure factum fuerat, non oportebat ulcisci; si injuste, ut revera injuste factum est, non oportuit ab initio imperari. Pugiles et luctatores adorabant : bella frequentia erant, per urbes et vicos et domos. Pueros quoque amabant : quidam autem philosophus apud illos legem tulit (8), ut servo non liceret pueros amare, nec arida cute inungi; quasi ea res probi viri esset, et multum haberet honoris. Ideo in domibus id palam faciebant. Et si omnia quæ ad ipsos spectant examinentur, invenietur ipsos palam ipsam naturam contumelia affecisse, nemoque prohibebat. Ipsorumque dramata omnia his plena sunt, adulteriis, libidine, corruptione. Pervigilia illic erant execranda, et mulieres ad spectaculum vocabantur. O rem abominandam! nocte in theatro pervigilium erat, et virgines sedebant inter juvenes furentes et ebriam turbam. Illa pervigilia tenebræ erant, et execranda opera ab illis celebrabantur. Ideo ait, « Eramus aliquando » et nos insipientes, increduli, errantes, servientes concu» piscentiis et voluptatibus variis. » Novercam ille, inquit, amavit, et illa privignum et se ipsam laqueo suffocavit (9). Puerorum enim amores, quos illi pædica vocant, ne memorare quidem licet. Sed quid? vis-ne connubia cum matribus videre? Id quoque apud illos videre est, quodque gravius est, ex ignorantia id fiebat, neque deus illorum id impediebat, sed naturam contumelia affectam despiciebat, cum tamen id ab insignioribus fieret (10). Quod si ii, quos par erat, etsi non alia de causa, saltem ad glo-

riam captandam, virtuti operam dare, ita proni ad nequitiam ferebantur, quid putas fecisse eos qui occulte vitam ducerent. Quid illa voluptate magis stupendum? Amavit quædam virum quempiam; in adulteri gratiam revertentem virum suum occidit; historiam forte multi non ignoratis; mœchum interfecit occisi filius, et illam quoque mactavit : postea ille in furorem actus est et a furiis agitabatur (11). Deinde hic ipse furens alium occidit, et uxorem ejus duxit. Quid his calamitatibus pejus fuerit? Ideo hæc ab exteris sumpta dixi, ut gentilibus ostendam, quanta tunc mala orbem occupaverint. Sed, si placet, id etiam a nostris ostendemus. « Immolaverunt, inquit, filios » suos, et filias suas dæmoniis[1] : » Rursum Sodomitæ ob nihil aliud perierunt, quam quod puerorum amore furerent. Sed rursus in ipso Christi adventus exordio, annon regis filia in medio convivio saltavit inter homines ebrios? nonne cædem postulavit[2], et in saltationis prænium Prophetæ caput accepit? « Quis loquetur potentias Domini? » Odibiles, inquit, qui oderunt invicem[3]. » Necesse enim omnino est, postquam animæ voluptates omnes concessimus, multum conflari odium. Quare? Quoniam amor non cum virtute junctus est, quia nemo aliquem injuriis afficit. Vide quid Paulus dicat : « Nolite errare, neque fornicatores, » neque idololatræ, neque adulteri, neque molles, neque » masculorum concubitores, neque avari, neque maledici, » neque ebriosi, regnum Dei possidebunt. Et hæc quidam » fuistis[4]. » Vides-ne ut omne nequitiæ genus obtinebat, multaque caligo erat, ac jus omne violabatur? Si enim ii qui prophetiæ dono fruebantur, et tot videbant mala et in hostibus, et in contribulibus, non tamen se continebant, sed innumera nova operabantur, quid alii fecisse putandi sunt? Sed quispiam apud illos jussit virgines nudas in

[1] Psal. cv, 35. — [2] Matth. xiv. — [3] Psal. cv, 2. — [4] 1 Cor. vi, 9.

conspectu virorum concertare (12). Multa vobis bona obveniant, quod hæc ne audire quidem sustineatis : de hac vero re philosophi non erubescebant. Alius autem philosophus illorum coryphæus, ad bellum illas ducit et communes esse jubet, quasi leno quispiam et productor. « In »nequitia, inquit, et invidia degentes. » Si enim ii apud illos qui philosophiæ dediti erant, tales ponebant leges, quid dixerimus de iis, qui non philosophabantur? Si illi quorum prolixa barba, qui pallio amicti erant, hæc dicunt, quid dixerimus de aliis? Non ideo facta est mulier, o homo, ut communis omnibus sit. O vos qui omnia subvertitis, qui maribus et fœminis commiscemini, fœminasque ut viros ad bellum ducitis ; hoc enim opus diaboli est, ut omnia confundat et subvertat, et terminos a principio posito commoveat transferatque illos, in natura a Deo positos. Mulieri namque domus custodiam tantum dedit Deus, viro autem publicorum negotiorum curam. Tu vero caput in pedes transfers, et pedes in caput. Mulieres armas, nec erubescis. Cur autem hæc dico? Inducunt quamdam apud se mulierem, quæ filios occidit, neque erubescunt, nec pudore suffunduntur, quod execranda hujusmodi gesta in hominum aures injiciant. « Cum autem, inquit, »apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei, »non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secun»dum misericordiam suam salvos nos fecit per lavacrum »regenerationis et renovationis Spiritus sancti, quem effu»dit super nos abundanter per Jesum Christum Salvato»rem nostrum, ut justificati ipsius gratia hæredes simus »secundum spem vitæ æternæ. » Quid sibi vult illud, secundum spem? id est, sicut speravimus, ita fruamur ; aut, quia hæredes jam estis. « Fidelis sermo. » Quia enim de futuris, necdum præsentibus disseruit, quod res fide digna esset intulit. Vera hæc sunt, inquit, et palam est

ex iis quæ præcesserunt. Qui enim nos a tanta iniquitate liberavit et a tantis malis, haud dubie nobis in gratia perseverantibus futura tribuet : ab eadem enim providentia omnia eveniunt.

V. Gratias igitur agamus Deo, nihilque aliis exprobremus vel crimini demus, sed exhortemur magis, pro illis precemur, consilium demus, moneamus. Si contumelia afficiant, si calcitrent : tales certe sunt ii qui morbo laborant. Sed qui illorum salutem curant, omnia ferunt, omnia faciunt, etiamsi nihil proficiant, ut ne sibi ipsis crimini dent, si negligant. An ignoratis quod sæpe cum medicus de infirmo desperat, alius ex cognatis illum sic alloquitur : Rursum curam adhibe, nihil omittas, ut ne mihi ipsi id crimini dem, ut ne reprehendar, ut ne me ipsum incusandi causam habeam ? Annon videtis quantam amici et cognati de suis providentiam gerunt? Quanta ad eam rem faciant, medicos rogantes, semper assidentes? Hos saltem imitemur : etiamsi non de iisdem sit sollicitudo. Nunc autem si filius morbo laboret, non recusaverit pater longam suscipere peregrinationem, ut ipsum a morbo liberet. Cum autem anima male se habet, nullus illam curat. Sed omnes concidimus, omnes ignavi sumus, omnes nihil curamus, et filios et uxores et nos ipsos nihili facientes, hoc tanto morbo affectos : sed tardius in rei sensum venimus. Cogitate quam turpe, quam ridiculum sit dicere : Non expectabamus, non putabamus ita fore. Id non modo turpe est, sed etiam periculosum. Si enim in præsenti vita stultorum est futura non prospicere, multo magis cum de futura agitur : cum multos audiamus nunc consulentes ac dicentes quæ agenda, quæ non agenda sint. Hujus ergo spei curam arripiamus, de salute nostra solliciti simus, in omnibus Deum precemur ut manum porrigat. Quousque negligemus ? quousque incuriosi erimus ? quousque nos ipsos des-

piciemus et conservos nostros? Ille abunde in nos effudit Spiritus gratiam. Cogitemus ergo quantam gratiam nobis exhibuerit, et tantum nos quoque studium exhibeamus; imovero tantum non possumus, sed saltem minus adhibeamus. Si enim post hanc gratiam sensu careamus, majus nobis supplicium imminet. Nam ait ille : « Si non venissem » et locutus fuissem eis, peccatum non haberent : nunc au- » tem excusationem non habent[1]. » Sed absit ut talia de nobis dicantur, verum utinam bona consequamur promissa iis qui diligunt eum, in Christo Jesu Domino nostro, benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT III.

Et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem quæstiones, et genealogias, et contentiones et pugnas legis devita : sunt enim inutiles et vanæ. Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita : sciens quia subversus est, qui ejusmodi est et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus[2].

I. Postquam de Dei benignitate et de ineffabili ejus erga nos providentia disseruit, dixitque quales ante fuerimus,

[1] Joan. xv, 22. — [2] Tit. III, 8-11.

et quales ille nos fecerit, subjungit et ait : « Et de his volo » te confirmare, ut curent bonis operibus præesse qui cre- » dunt Deo. » Id est, hæc loqui oportet, et his hortari ad eleemosynam. Non enim ad humilitatem tantum ea quæ dicta sunt referuntur, neque solum monent ne quis se extollat, vel aliis improperet, sed ad omnem et quamlibet virtutem congruentia sunt. Ita enim et Corinthios alloquens dicit : « Scitis quod Dominus egenus factus sit, » cum dives esset, ut nos ejus inopia divites essemus [1]. » Cogitans ergo Dei providentiam ejusque ingentem benignitatem, ad eleemosynam illos hortatur, non utcumque neque simpliciter. Sed quid? « Ut curent, inquit, bonis » operibus præesse ; » hoc est, injuste læsis opitulari ; non pecuniis modo, sed etiam patrociniis : et viduas pupillosque defendant, omnesque qui male patiuntur in tuto constituant : hoc enim est bonis operibus præesse. « Hæc enim » sunt, inquit, bona et utilia hominibus. Stultas autem » quæstiones et genealogias, et contentiones, et pugnas » legis devita : sunt enim inutiles et vanæ. » Quid sibi volunt illæ genealogiæ? nam in Epistola quoque ad Timotheum id memorat dicens : « Fabulas et genealogias interminatas [2]. » Fortassis et hic et illic Judæos subindicat, qui altum sapientes quod progenitorem haberent Abrahamum, circa cætera se spectantia negligentes erant. Ideoque et stultas illas vocat et inutiles : stultum enim est inutilibus rebus confidere. Contentiones autem contra hæreticos dicit esse vitandas, ut ne frustra laboremus, cum nihil hinc lucri proveniat. Finis enim in nihilum vertitur. Cum enim quis ita perversus est, ut, quidquid evenerit, sententiam non mutare decreverit, cur frustra laboras in petra semen jaciens, cum oporteret apud tuos hunc laborem suscipere, de eleemosyna disserendo deque aliis virtutibus? Cur ergo

[1] 2 Cor. VIII, 9. — [2] 1 Tim. I, 4.

alibi dicit, « Ne forte det illis Deus pœnitentiam [1]; » hic vero : « Hæreticum hominem post unam et secundam cor- » reptionem devita, sciens quod subversus est, qui ejus- » modi est, » et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus? Illic quidem de iis loquebatur, de quibus corrigendis spes erat, et de iis qui simpliciter reluctabantur; ubi vero manifestus est adversarius, et omnibus notus, cur frustra pugnas? cur aerem verberas? Quid sibi vult illud, « Cum sit proprio judicio condemnatus? » Non enim dicere potest, nemo mihi dixit, nullus monuit. Cum ergo post admonitionem idem maneat, proprio judicio condemnatus est. « Cum misero ad te Artemam aut Tychi- » cum, festina ad me venire Nicopolim [2]. » Quid dicis? in Creta præfecisti illum, et rursus ad te ipsum vocas? Non ut illum ab hoc officio removeam, sed ut magis instituam. Quod autem non ideo illum ad se vocet, ut circumducat, et ubique sequentem se habeat; audi quid dicat; « Ibi » enim statui hyemare. » Nicopolis autem in Thracia est (15). « Zenam legisperitum et Apollo sollicite præmitte, ut nihil » illis desit [3]. » His nondum Ecclesiæ concreditæ fuerant; sed cum Paulo erant. « Vehementior autem erat Apollo, » in Scripturis potens, et vir eloquens [4]. » Si ergo ille legisperitus erat, non oportebat, inquies, illum ab aliis nutriri. At hic legisperitum dicit in judaïcis legibus peritum; ac si diceret, In omni rerum copia pone illos, ut nihil illis desit. « Discant autem et nostri bonis operibus » præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Sa- » lutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos » amant in fide [5]. » Aut ipsum Paulum amantes dicit, aut fideles viros. « Gratia cum omnibus vobis. Amen. »

II. Cur ergo ipsi præcipis ut contradicentibus os ob-

[1] 2 Tim. II, 25. — [2] Tit. III, 12. — [3] Ibid. 13. — [4] Act. XVIII, 24. — [5] Tit. III, 14, 15.

struat, si illos circumsistere oporteat, cum in suam perniciem omnia faciant? Dicit autem præcipue, id in ipsorum lucrum nunquam esse faciendum, neque enim illos quidpiam lucri esse unquam facturos, cum mente perversi sint. Nam si aliis quoque perniciem intulerint, tunc pugnandum cum illis, tunc magna vi obsistendum esse. Si autem in necessitate verseris, aliosque corruptos videas, ne taceas, os illis obstrue, illos curans qui perituri sunt. Omnino non potest vir sollicitus, qui recte vivendi studium habet, a pugna abstinere. Cæterum, ut dixi, ita fa cito. Ex otio enim et superflua philosophia id oritur : quod circa verba solum studium ponant. Nam superflue loqui multum damni parit, cum oporteret aut docere, aut precari, aut gratias agere. Neque enim præstat pecuniis parcere, quam verbis; imo verbis magis, quam pecuniis; nec nos debemus utcumque aliis exponere. Quid sibi vult autem illud; ut curent bonis operibus præesse? ut non expectent, donec se inopes adeant; sed studiose perquirant quinam illorum ope indigeant. Nam qui curat, ita sollicitus est : sic cum magna cura et studio res agitur. Nam cum ita bene agitur, non tantum accipientibus quantum dantibus lucrum accedit. Fiduciam autem in Deo dat illis. Illic vero pugnæ nullus erit finis : de hæretico qui corrigi nequeat istic loquitur. Quemadmodum enim eos qui spem habent, mutationem non curare et timere magnæ desidiæ esset; sic eos qui insanabili morbo laborant curare, insipientiæ et extremæ dementiæ esset, audaciores enim illos reddimus. « Discant autem, inquit, et nostri » bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint » infructuosi. » Vides-ne quomodo de illis magis sollicitus sit, quam de iis qui accipiunt? Licebat enim fortasse multis ex partibus illis mittere; sed nostrorum, inquit, curam habeo. Quæ enim utilitas, quæso; si thesauros alii effo-

dientes, doctores enutrirent? Ilis nihil omnino lucri erant: infructuosi enim manebant. Quid ergo, dic mihi, annon poterat Christus, qui ex quinque panibus quinque millia, et ex septem panibus quatuor millia hominum nutrierat; se ipsum et eos qui secum erant nutrire? Cur ergo a mulieribus nutriebatur: « Sequebantur enim eum, inquit, » mulieres, quæ ministrabant ei[1]; » jam olim nos docens, se eorum qui beneficia præstant curam gerere. Annon poterat Paulus, qui ex opere manuum etiam aliis victum suppeditabat, nulla ex parte accipere? Sed vides illum et accipientem, et petentem, et qua de causa audi. « Quæro » enim, inquit, non donum, sed fructum abundantem in » ratione vestra[2]. » Et initio, quando sua omnia vendentes, ponebant ad pedes Apostolorum, vides Apostolos illorum magis curam gerentes, quam eorum qui accipiebant. Si enim pauperes parum curassent, Sapphiræ et Ananiæ ultionem non curassent, quando pecunias subduxerunt[3]: neque jussisset Paulus dicens, « Non ex tristitia, aut ex » necessitate[4]. » Quid dicis, Paule, pauperibus es impedimento? Nequaquam, inquit. Non enim tam ad illos respicio, quam ad dantes. Vide quoque Prophetam, cum Nabuchodonosori optimum consilium daret, quod non pauperes tantum curaret. Neque enim simpliciter dixit, Eroga pauperibus. Sed quid? « Peccata tua eleemosynis » redime, et iniquitates tuas miserationibus pauperum[5]. » Pecunias, inquit, effunde; non solum ut alii nutriantur; sed etiam ut a supplicio libereris. Et rursum Christus: « Vende quæ habes, et da pauperibus, et veni sequere » me[6]. » Vides hic quoque iis qui sequebantur id imperatum fuisse? Quia enim pecuniæ sunt impedimento, ideo pauperibus dare jussit, animam instituens ut misericors

[1] Marc. xv, 41. — [2] Philip. iv, 17. — [3] Act. v, 1-10. — [4] 2 Cor. ix, 7. — [5] Dan. iv, 24. — [6] Matth. xix, 21.

sit, ut pecunias contemnat, ut ab avaritia recedat. Qui enim docetur non habenti dare, docebitur postea ab habentibus non accipere. Hoc nos Deo similes facit. Atqui virginitas majorem etiam parit laborem, necnon jejunium et humi cubatio. Sed nihil ita potens et validum est ad extinguendum peccatorum nostrorum rogum, ut eleemosyna. Hæc omnium maxima est, sui amatores ipsi Regi sistit : et jure merito. Nam virginitas quidem et jejunium et humi cubatio, in operante solum consistunt, et nullum alium salvum faciunt. Eleemosyna autem ad omnes extenditur et membra complectitur Christi. Multo majora autem sunt illa præclara opera, quæ ad multos extenduntur, iis quæ in uno consistunt.

III. Hæc enim est mater charitatis ; charitatis, inquam, quæ est christianæ religionis insigne, quæ signis omnibus major est, per quam Christi Discipuli noscuntur : hæc peccatorum nostrorum pharmacum est, quæ animæ nostræ sordes abstergit ; scala ad cœlum erecta ; hæc Christi corpus connectit. Vultis scire quantum illa bonum sit. Apostolorum tempore omnes sua omnia vendentes, ipsis pretium afferebant, quod distribuebatur. Distribuebant enim, inquit, singulis prout cuique opus erat. Dic enim mihi, missa futurorum mentione ; nondum enim de regno mentionem faciemus, sed præsentia videamus, quinam lucrantur, illi-ne qui accipiunt, an illi qui dant ? illi certe murmurabant, et mutuo disceptabant : his vero erat anima una. « Erat enim, inquit, omnium cor unum et » anima una[1], » et gratia erat in omnibus illis, et cum multa utilitate agebant. Vides-ne quod hinc isti lucrabantur? Dic vero mihi, ex quorum numero esse voluisses, eorum qui sua projiciebant, et nihil habebant, an eorum qui ab aliis accipiebant ? Vide eleemosynæ fructum, sepes

[1] Act. IV, 24.

et impedimenta omnia sublata sunt, et statim illorum animæ conjunctæ fuere, « Omnium erat cor unum et anima » una; » ita ut etiam sine eleemosyna pecunias effundere multum lucri habeat. Hæc a me dicta sunt, ut qui hæreditatem a majoribus non acceperunt, non doleant, neque mœsti sint, quasi minus habeant, quam divites. Plura enim habent, si velint. Nam ad eleemosynam erogandam facilius accedent, ut vidua illa, et nullam cum proximo inimicitiæ occasionem habebunt, omniumque liberrimi erunt. Nemo poterit huic publicationem bonorum comminari; sed malis omnibus superior est. Ac sicut eos qui nudi fugiunt, nemo facile apprehendat; qui vero vestimentis opertus et onustus est, is facile capitur; ita sunt dives et pauper. Hic, etiamsi capiatur, facile fugiet; ille vero, etiamsi non apprehendatur, suis ipse funiculis irretitur, mille sollicitudinibus, mœroribus, iracundia, irritamentis. Hæc omnia animam obruunt : neque hæc solum, sed alia quoque multa, quæ ex divitiis nobis attrahimus. Nam moderate agere difficilius est diviti, quam pauperi; ac simpliciter vivere, atque ira vacuum esse difficilius est diviti, quam pauperi. Igitur majorem, inquit, mercedem habebit? Nequaquam. Quare, si difficiliora exequatur? Quia ipse sibi difficultates excogitavit. Non enim jussum fuit divitem esse; imo contrarium. Sibi autem ille mille offendicula et impedimenta parat. Alii vero non modo pecunias deponunt; sed etiam corpus ut plurimum macerant, ut per angustam incedentes viam. Tu vero non hoc solum; sed etiam auges vitiorum fornacem, et alia tibi circumponis; ergo in latam abi viam : illa enim est quæ tui similes excipit. Angusta autem afflictos, oppressos, qui nihil aliud portant, quam hæc onera, quæ per eam ferre possunt, eleemosynam, benignitatem, mansuetudinem, modestiam. Si hæc feras, facile poteris intrare;

si autem arrogantiam, animi tumorem, et spinarum onus, divitias, multa tibi opus erit latitudine : neque enim in turbam irrumpere poteris ; ita ut non alios ferias dum sursum pergis ; sed hic multo latitudinis spatio est opus. Qui igitur aurum et argentum gestat, nempe virtutis opera, non modo non fugientes proximos offendit, sed propinquos atque una viventes. Cæterum si divitiæ spinæ sunt, quid erit habendi cupiditas ? Cur hæc tecum illuc aufers ? Ut majorem flammam excites, onera illa igni subjiciens ? Annon satis est gehenna ignis ? Cogita quomodo tres pueri fornacem superaverunt : illam esse puta gehennam. Cum ærumnis in illam inciderunt vincti atque compediti. Sed multam intus invenerunt latitudinem : at non perinde ii qui circumstabant.

IV. Tale quidpiam nunc quoque erit, si velimus fortiter et viriliter stare adversus illatas tentationes, si in Deum spem habeamus, erimus nos in securitate et latitudine ; qui vero nos injecerint peribunt. Nam « Qui fodit, » inquit, foveam, incidet in illam [1]. » Licet manus vinciant et pedes, pressura ipsa nos absolvere poterit. Vide rem mirabilem. Quos homines vinxerunt, hos ignis solvit. Quemadmodum enim si quis amicos servis tradiderit ; illi amicitiam domini reveriti, non modo illos non lædunt, sed multo afficiunt honore, ita et ignis ; quia noverat pueros illos amicos domini sui esse, illorum vincula dirupit et solvit illos, ac dimisit, atque illis pavimenti loco erat, in quo ambulabant. Et jure quidem : nam propter Dei gloriam illo injecti fuerant. Quicumque in ærumnis summus, hæc retineamus exempla. At illi, inquies, ab ærumnis liberati sunt ; nos non item. Merito illi : quia non ita ingressi sunt in fornacem, ac si liberandi essent, sed ut tandem morituri. Audi enim illos dicentes : « Est Deus in

[1] Eccli. xxvii, 27.

» cœlis, qui eruet nos; sin minus, notum sit tibi, rex, » quod deos tuos non colimus, et statuam auream, quam » erexisti, non adoramus [1]. » Nos autem quasi Dei castigationibus conditionem imponentes, tempus definimus dicentes, nisi intra hoc definitum tempus misertus fuerit; ideoque non liberamur. Siquidem et Abraham, non quasi salvum recepturus esset filium, sic pergebat, sed quasi mactaturus; et præter expectationem salvum accepit. Et tu quoque cum incideris in ærumnam, ne festines liberari : præpara animum tuum ad omnem patientiam; et cito ab ærumnis liberaberis. Ideo enim illas infligit Deus, ut erudiat. Cum igitur ab initio ita instituti sumus ut eas patienter nec ægre feramus, dimittit demum, ubi rem probe gessimus. Volo vobis aliquid narrare, admodum utile et fructuosum. Quid hoc est? Cum ingrueret persecutio, et vehementi bello Ecclesia agitaretur, duo quidam viri comprehensi sunt : quorum alter paratus erat ad quidvis patiendum, alter vero sibi scindi caput alacriter passurus erat, alia vero tormenta timebat tremebatque. Vide igitur Dei dispensationem. Quando Judex sedit, eum qui paratus erat ad quidvis patiendum jussit capite truncari : illum vero sublimem laniari, neque semel et bis, sed per omnes per quas circumducebatur civitates. Cur autem id ita permissum est? ut nempe negligentem animum per tormenta confirmaret et roboraret, ut timorem omnem eliminaret, ut non ultra timeret, nec ignavus esset, nec tremeret in supplicio. Et Joseph cum magis urgeretur ad elabendum, tunc maxime permanebat. Audi namque illum dicentem : « Furto sublatus sum » ex terra Hebræorum, et memento mei, inquit, apud » Regem [2]. » Ideo manebat ille, ut disceret non esse hominibus confidendum, sed totum in Deum esse conji-

[1] Dan. III, 17, 18. — [2] Gen. XL, 15.

ciendum.. Hæc ergo cum sciamus, gratias agamus Deo, et omnia quæ expediunt faciamus, ut futura bona consequamur in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre et cum sancto Spiritu gloria, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM.

ARGUMENTUM.

Primum necessario dicendum quod sit Epistolæ hujus argumentum; posteaque illa de quibus quæstiones moventur. Quodnam igitur argumentum est? Philemon vir quidam erat mirabilis et conspicuus; quod enim mirabilis esset, palam est ex eo quod tota domus ejus esset fidelis; ita ut etiam Ecclesia nominaretur: Ideo scribens ille dicit: « Et Ecclesiæ, quæ in domo tua est. » Testificatur autem magnam ejus obedientiam, et quod in illo viscera sanctorum quiescerent. Ipse quoque in hac Epistola sua hortatur illum, ut sibi hospitium paret. Sic mihi videtur ejus domus fuisse diversorium sanctorum omnium. Huic igitur viro admirando servus erat, Onesimus nomine: qui cum quidpiam furatus esset a domino, aufugit. Quod autem furatus esset, audi quid dicat: « Si autem aliquid nocuit tibi, aut » debet, ego solvam[1]. » Hic ergo cum Romam venisset ad Paulum, et invenisset illum in carcere, ejus doctrina institutus, illic baptizatus est. Quod autem istic baptismi donum acceperit, ex his verbis palam est: « Quem genui in

[1] Philem. 18.

» vinculis meis[1]. » Scribit itaque Paulus commendans illum domino, ut horum omnium gratia illum solveret, et admitteret utpote nunc regeneratum. Sed quia nonnulli dicunt supervacaneum esse hanc proferri Epistolam, quandoquidem pro re tam parva et pro uno viro conscripta est, discant ii qui illam improbant se ipsos esse innumeris criminationibus dignos. Non modo enim tam parvas Epistolas, pro rebus ita necessariis datas scribi oportebat ; sed utinam quempiam haberemus, qui nobis Apostolorum historiam scripsisset, non tantum circa ea quæ illi scripserunt vel locuti sunt; sed etiam de reliquis ipsorum agendi modis, quid et quando comederint, quando sederint, quo perrexerint, quid diebus singulis fecerint, in quibus orbis partibus fuerint, in quam domum intraverint, et quo diversati fuerint; et accurate omnia nobis narraret, adeo cuncta ab illis gesta admodum utilia sunt. Sed quia plerique ignorant quantum hinc nobis lucrum accedat, ideo culpare satagunt. Si enim loca solum videntes ubi vel sederunt vel vincti fuere, loca, inquam, inanima, sæpe illo mente contendimus, virtutemque eorum animo versamus, expergiscimur et promptiores evadimus ; si verba et cætera illorum gesta audiremus, multo magis concitaremus. Certe de amico quis percontatur, ubi degat, quid faciat, quo procedat; et de communibus, quæso te, orbis doctoribus non oportebit hæc discere? Quando enim quis spiritualiter vivit, hujus et habitus, et incessus, et negotia et omnia demum auditoribus sunt utilia, nihilque id impedit aut cohibet. Cæterum quod hæc Epistola circa res necessarias missa fuerit, ediscere nos utile erit. Vide igitur quanta hinc bona proveniant. Primo enim hic docemur in omnibus studiose agere. Si enim Paulus pro fugitivo, pro latrone et fure tantam gerit curam, nec recusat cum tot laudibus ipsum mittere, nihilque veretur; multo magis nos

[1] Philem. 18-20.

debemus circa res hujusmodi non esse negligentes. Secundo, quod servile genus desperare non debeat, etiamsi ad extremum nequitiæ devenerit. Nam si fur et fugitivus tanta fuerit virtute præditus, ut illum Paulus voluerit habere socium, et hæc scripserit, « Ut pro te mihi ministret; » multo magis liberos desperare non oportet. Tertio, quod servi non debeant heris suis auferri. Si enim Paulus, qui ita Philemoni confidebat, Onesimum sibi ita commodum et utilem ad ministerium, sine heri consensu noluit retinere; multo magis nos id facere non oportet. Nam si virtute clarus est servus, ideo maxime oportet illum in servitute manere, et dominium agnoscere, ut omnes qui in domo sunt juvare ipsisque utilis esse possit. Quid porro lucernam de candelabro eductam sub modio ponis? Utinam externos possemus in urbes inducere. Quid ergo, inquies, si et ille malus fiat? Cur, quæso, malus fuerit? an quia in urbem est ingressus? sed cogita quod si extra urbem sit, deterior erit. Nam qui intus est malus, multo pejor foras erit. Hic enim a necessariorum sollicitudine liber est, hero curante, illic vero necessariarum rerum cura abducet eum a rebus magis necessariis et spiritualibus. Ideo beatus Paulus optimum ipsis consilium dans dicebat : « Servus vocatus es? » noli curare; sed, etiamsi possis liber fieri, magis utere[1]; » id est, in servitute mane; quod autem magis necessarium est, ut non blasphemetur verbum Dei, ut et ipse scribens dicebat : « Quicumque sub jugo sunt servi, dominos suos » omni honore dignos arbitrentur, ut nomen Dei et doctrina » ejus non blasphemetur[2]. » Dicent enim gentiles, quod possit etiam servus placere Deo. Alias enim multi in necessitatem inducantur blasphemandi ac dicendi, christianismum ad omnium eversionem inductum fuisse, cum servi heris suis auferantur, et violentiam inferri. Aliud quoque

[1] 1 Cor. VII, 21. — [2] 1 Tim. VI, 1.

dicam. Docet nos ut servos non erubescamus, si quidem virtute prædíti sint. Si enim Paulus præ omnibus admirandus, tanta hac de re dicat, multo magis nos de nostris id facere convenit. Cum ergo tot inde bona eveniant, licet nondum omnia dixerimus, an supervacaneum quis putabit quod hæc Epistola in hoc ordine posita sit? Et quomodo hoc non extremæ dementiæ fuerit? Attendamus igitur, obsecro, Epistolæ ab Apostolo scriptæ : nam cum hoc lucri jam reportaverimus, multo majus a contextu referemus.

HOMILIA I.

Paulus vinctus Jesu Christi, et Timotheus frater, Philemoni dilecto et adjutori nostro, Apphiæ dilectæ, et Archippo commilitoni nostro, et Ecclesiæ, quæ in domo tua est. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo[1].

I. Pro servo hæc ad dominum scribuntur : statim a principio ejus sensum et animum attrahit, nec sinit erubescere, iram extinxit, vinctum se vocans compunxit et compressit, præsentia pro nihilo habenda esse suasit. Si enim vincula propter Christum non pudori, sed gloriæ sunt, quanto minus servitus probro erit. Hæc porro dicit non se ipsum extollens, sed ad utilitatem; et fide dignum se ipsum præbens, non sui causa; sed ut gratiam facilius impetret; ac si diceret : « Propter vos his vinculis constringor[2], » ut et alibi dicit; illic providentiam exhibens; hic vero quam sit fide dignus. Nihil hac gloriatione melius, cum auditur ille stig-

[1] Philem. 1-3. — [2] 2 Tim. II.

mata Christi gestare: «Ego enim, inquit, stigmata Christi » porto. Vinctus Christi[1]. » Propter illum enim vinctus fuerat. Quis non revereatur, quis non pudore suffundatur, vincula Christi audiens? Quis non ipsam animam ponat; nedum servum unum? « Et Timotheus frater. » Alium secum assumit, ut ille plurimis rogantibus facilius cedat et gratiam tribuat. «Philemoni dilecto et adjutori nostro. » Si dilectus, non audaciæ nec temeritatis est fidere; sed amicitiæ multæ indicium. Si adjutor, non modo preces pro re tali admittere, sed etiam gratiam habere debet. Sibi enim ipsi gratiam largitur, idem opus ædificat, ita ut etiamsi non rogeris, aliam, inquit, gratiæ concedendæ necessitatem habeas. Nam si Evangelio est utilis, cum tu Evangelio des operam, ergo non rogari, sed rogare debes. « Et Apphiæ dilectæ. » Videtur mihi ea conjux fuisse Philemonis. Vide Pauli humilitatem, et Timotheum assumit ad simul rogandum; nec virum solum rogat, sed etiam uxorem ejus, et alium quempiam forte amicum. « Et Archippo, inquit, commilitoni nostro. » Non imperio vult hæc assequi, neque indignatur si protinus jubenti non obsequatur; sed ac si ignotus scriberet, hæc facere rogat illos, ut postulatum impetret. Non enim a plurimis rogari tantum, sed etiam ad plurimos preces offerre, confert ad rem impetrandam. Ideo dicebat: « Et » Archippo commilitoni nostro. » Si commilito es, in hoc etiam juvare debes. Hic autem Archippus ille est, de quo scribens ad Colossenses dicebat: « Dicite Archippo: Vide » ministerium quod accepisti in Domino, ut illud impleas[2]. » Videtur autem mihi hic ex numero illorum esse, qui in clerum allecti fuerant, quem et precando assumit et commilitonem vocat, ut omni modo secum precetur. « Et Ecclesiæ quæ » in domo tua est. » Neque servos hic omisit. Sciebat enim servorum etiam verba posse domini sententiam mutare,

[1] Galat. VI, 17. — [2] Coloss. IV, 17.

maxime cum pro servo rogaretur : qui fortasse servi magis illum in iram concitaverant. Non sinit igitur illos in invidiam cadere, cum ex appellatione eos cum dominis honoret, neque etiam dominum indignari sinit; nam si nominatim dixisset, indignatus forte fuisset. Si vero non memorasset, forte indigne tulisset. Vide igitur quam prudenter excogitavit et illos memorando honorare, et herum non lacessere. Nomen quippe Ecclesiæ non sinit heros succensere, quando cum servis annumerantur. Ecclesia enim differentiam non novit herum inter et servum : ex recte factis et ex peccatis et hunc et illum discernit. Si ergo Ecclesia est, ne indigneris, quod tecum servus memoratus sit. « In Christo enim Jesu non est servus neque liber. Gratia vobis et pax[1]. » In peccatorum suorum recordationem illum inducit, cum gratiam memorat. Cogita, inquit, quanta tibi condonaverit Deus, quomodo tu per gratiam salvus factus sis. Imitare Dominum. Pacem autem ipsi apprecatur; et merito. Tunc enim illa venit, cum imitamur ipsum, cum gratia permanserit[2]. Nam ille servus erga conservum immisericors, donec centum illos denarios exigeret, gratiam domini sui retinuit; quando autem illos exegit, tunc amotus et tortoribus traditus fuit. Hæc et nos cogitantes, misericordes simus, et iis qui in nos peccaverunt ignoscamus. Centum quippe denarii hic sunt peccata contra nos admissa; quæ vero contra Deum a nobis admittuntur, sunt decem millia talenta.

II. Scitis autem ex personarum conditione peccata discerni et æstimari; verbi gratia, qui privatum contumelia affecit, peccavit; sed non perinde atque is qui principem offendit, et major offensa est cum major est princeps, quam cum minor; qui vero regem offendit, longe magis peccat. Contumelia vero per se eadem est; sed ex of-

[1] Galat. III, 28. — [2] Matth. XXVIII.

fensæ personæ conditione major efficitur. Si autem is qui regem contumelia affecit, ob personæ dignitatem intolerabili traditur supplicio, qui Deum contumelia afficit, quot talentorum debitor erit? Itaque etiamsi eadem contra Deum peccata admittamus, quæ contra homines, nulla certe paritas est; sed quantum intervallum est Deum inter et hominem, tantum inter hæc et illa peccata. Nunc autem multa deprehendo peccata, non modo quæ ex dignitate personæ majora efficiantur, sed etiam ex ipsa rei natura. Et horrendum quidem tremendumque est id quod jam dicturus sum; sed necessario dicendum, ut sic mentem nostram concutiat et exagitet, ostendens nos multo magis homines, quam Deum timere, et multo magis homines quam Deum honorare. Perpende namque. Qui adulterium admittit, Deum se videre novit, illumque despicit; si autem homo se viderit, concupiscentiam retinet. Ille vero non modo hominem Deo præfert, non modo Deum contumelia afficit; sed quod longe gravius est, homines timet, Deum contemnit. Nam si homines viderit, concupiscentiæ flammam retinet, imo quam flammam? non est flamma, sed contumelia. Si enim non liceret cum muliere congredi, jure id flamma diceretur, nunc autem contumelia. Nam si homines videat, insaniam sedat, Dei vero longanimitatem minoris facit. Rursus alius qui furatur, novit se aliena rapere, et homines fallere conatur, apud accusatores sese purgat, ac defensioni suæ probabilitatis speciem dat: cum vero id Deo persuadere nequeat, nihil curat, non veretur illum, neque honorat. Si vero rex imperet ab alienis pecuniis abstinere, nostras potius in donum omnes afferremus; cum vero Deus jubeat non rapere, neque aliena colligere, non paremus. Videsne ut nos Deo homines anteferamus? Grave dictum est et molestum: sed ostendite quod molestum sit; ab ipso

opere fugite. Quod si opus illud non timetis, quomodo vobis credam dicentibus, verba hujusmodi metuimus, nosque aggravas? Imo ipsi vos opere aggravatis, et nihil curatis. Atque si verbis dicam, quæ vos opere facitis, indignamini: id vero quomodo non absurdum fuerit? Utinam mendacium essent illa quæ nunc dico. Mallem ego in illa die mihi dicam impingi quod vos temere et frustra criminatus sim, quam vos videre his de rebus accusatos. Non modo autem homines Deo præfertis; sed etiam alios id facere cogitis. Plurimi plurimos servos etiamque filios coëgerunt. Alii ad nuptias traxerunt invitos; alii ad ministeria turpissima, et ad amorem execrandum, rapinas, violentos actus; ita ut duplex sit cri en; ut non jam ex necessitate possit illis venia concedi. Nam etsi invitus mala operaris et ex principis jussu, hæc sane non idonea est excusatio, imo gravius fit peccatum, cum cogas illos in eadem incidere. Quæ enim hujusmodi homini speranda venia est? Hæc dixi, non vos condemnare volens; sed ut ostenderem quantum Deo debitores simus. Nam si cum hominem pari honore prosequimur atque Deum, Deo contumeliam facimus, multo magis cum homines ipsi præferimus. Si vero peccata contra homines admissa, si contra Deum fiant, longe majora sunt, quanto magis cum peccati illius genus et majus et gravius est? Examinet quispiam se ipsum, et videbit se omnia propter homines facere. Beati admodum essemus, si ea propter Deum faceremus, quæ facimus propter homines, et ad hominum gloriam nobis conciliandam, quæ ex metu, quæ ad honorem. Si tot ergo simus malis obnoxii, debemus cum omni animi alacritate veniam largiri iis qui nos injuste lædunt et nostra rapiunt, nec injuriarum recordari. Hæc namque via est ad peccatorum remissionem, quæ nec laboribus, nec pecuniæ expensis eget, neque alio quopiam,

nisi solum arbitrii voluntate. Non opus est peregrinationem suscipere, neque in remotissimam regionem ire, non pericula et sudores subire; sed velle tantum.

III. Quam ergo, quæso te, veniam habituri sumus in rebus difficilibus, quando leve opus, et tanti lucri, atque utilitatis, nulliusque laboris, non tamen facimus? annon potes pecunias contemnere? annon potes facultates tuas pauperibus erogare? annon potes boni quidpiam velle? annon potes te injuria afficienti parere? Etiamsi enim non tot obnoxius esses peccatis, si Deus juberet parcere, annon id facere oporteret? Nunc autem tot obnoxius malis, aliis non dimittis, et hoc cum scias abs te eorum quæ a Deo habes, expetendam esse rationem? Si nos debitorem nostrum adeamus, hoc conspecto ille nos cum officio suscipit et honore, atque nullam non exhibet benevolentiam, tamenque ille a fœnore non absolvitur, sed nos vult mansuetos reddere, ut ne cito repetamus. Tu vero qui tot et tanta Deo debes, jussus aliis dimittere, ut rursus alia accipias, non dimittis tamen? Cur quæso? Væ mihi: quanta fruimur Dei benignitate? quantam vero exhibemus nequitiam? quantum somnum? quantam ignaviam? Quam facilis est virtus, quæ et multam habet utilitatem? Quam operosa res est nequitia? Nos autem a re tam levi fugientes, aliam persequimur plumbo graviorem. Hic non corporeo robore est opus, non divitiis, non pecuniis, non potentia, non amicitia, non alio quopiam, sed satis est tantum velle, et totum factum est. Te quispiam affecit dolore, contumelia, dicteriis? Sed cogita te similia multa aliis facere, ipsique Domino, et parce veniamque concede illi. « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus » debitoribus nostris[1]. » Cogita quod si non dimiseris, non poteris hoc cum fiducia dicere; si vero dimiseris, jam il-

[1] Matth. VI, 12.

lud ut debitum exigis, non ex rei natura, sed ex ejus qui dedit benignitate. Et quomodo par res fuerit, si cum conservis dimittimus, peccatorum quæ in Deum admisimus veniam accipiamus? Attamen benignitatem hujusmodi consequimur, quia dives ille est in misericordia et miserationibus. Ut autem ostendam tibi, quod his etiam missis, missa quoque illa remissione, te cum dimittis fructum decerpere; cogita quot is qui talis est amicos habeat, quomodo laudes ejus omnes ubique prædicent dicentes, Bonus est vir, facile reconciliatur, nescit injuriarum recordari, statim atque vulnus excipit, medelam habet. Talem virum si in calamitatem incitat, quis non ejus miserebitur? Quis non condonabit peccanti? Quis gratiam pro aliis petenti negabit? Quis tam bonæ animæ amicus, imo servus, esse non cupiat? Etiam, rogo, omnia hujus rei causa faciamus; non amicis tantum et cognatis; sed etiam servis. « Remittentes, inquit, minas, scientes quia et vester Do» minus in cœlis est[1]. » Si dimittamus proximo peccata, dimittentur etiam nobis; eleemosynas erogemus, si humiles fuerimus: nam et illud quoque peccata tollit. Nam si Publicanus, ubi solum dixit, « Propitius esto mihi pecca» tori[2], » descendit justificatus; multo magis nos, si humiles fuerimus et contriti, poterimus multam consequi benignitatem: si confiteamur peccata nostra, et nos ipsos damnemus, sordium maculas abstergemus. Multæ namque viæ sunt ad purgandum. Undique igitur diabolum oppugnemus. Nihil dixi difficile, nihil grave. Remitte ei qui te læsit, miserere egeni, humilia animam tuam. Etiamsi admodum peccator sis, poteris regnum consequi, per hæc peccata purgans et abluens sordes. Utinam autem nos omnes, peccatorum sordibus omnibus per confessionem purgati, illic consequamur promissa bona, in Christo Jesu

[1] Ephes. VI, 9. — [2] Luc. XVIII, 13.

Domino nostro, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

Gratias ago Deo meo semper, memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens charitatem tuam, et fidem quam habes erga Dominum Jesum, et in omnes sanctos : ut communicatio fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis boni, quod est in vobis in Christo Jesu[1].

I. Non statim ab initio gratiam petit; sed prius virum admiratus, laudatisque ejus recte factis, cum charitatis erga eum suæ indicium non minimum dedisset, quod ejus semper in orationibus suis recordaretur, dixissetque multos esse qui in eo requiescerent, quodque in omnibus obsequeretur et cederet; tunc ipsam postremam ponit gratiam; hinc maxime sibi illum concilians. Nam si alii quæ postulant consequuntur, multo magis Paulus. Si ante alios veniens dignus erat qui impetraret, multo magis post alios accedens, et rem postulans non pro se ipso, sed pro alio. Deinde ne videretur hac solum de causa scribere, nec diceret quispiam, Nisi Onesimus esset, non scripsisses, vide quomodo alias scribendi epistolam causas afferat. Primo quidem ipsius charitatem indicat, deinde hospitium sibi parari jubet. « Audiens, inquit, charitatem tuam. » Hoc mirabile est et multo majus, quam si præsens illum vidisset. Palam quippe est, cum illa charitas eximia esset, eam manifestam fuisse, et ad ejus aures venisse, etiamsi non

[1] Philem. 4-6.

modicum intervallum esset Romam inter et Phrygiam. Illic enim mihi videtur fuisse, quod ibi Archippus esset. Colossenses enim in Phrygia sunt, illisque scribens dicebat : « Cum lecta fuerit apud vos Epistola, facite ut et in » Laodicensium legatur Ecclesia, et eam quæ ad Laodi- » censes ipsi legatis[1]. » Hæc vero Phrygiæ urbs est. « Opto, » inquit, ut communicatio fidei tuæ efficax fiat. » Videsne prius ipsum dare, quam acciperet, et priusquam gratiam peteret, suam dare multo majorem ? « Ut communi- » catio, inquit, fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis » boni, quod est in vobis in Christo Jesu ; » id est, ut omnem virtutem assequaris, ut nihil desideretur. Sic enim virtus efficax est, cum opera exhibet : sine operibus enim fides mortua est. Nec dixit, fides tua, sed communicatio fidei tuæ, illum secum conjungens, et unum corpus ostendens, illumque sibi maxime concilians. Si consors es, inquit, secundum fidem, secundum alia quoque consors esse debes. « Gaudium enim habemus et multam consola- » tionem in charitate tua : quia viscera sanctorum requie- » verunt per te, frater[2]. » Nihil ita movet et conciliat ut beneficia aliis collata proferre, cum maxime hic illis longe venerabilior est. Nec dixit : Si id aliis facis, multo magis mihi. Sed hoc subindicavit. At illud cum arte gratius expressit, « Gaudium habemus ; » id est, tu mihi fiduciam dedisti, ex iis quæ aliis contulisti, « Et consolationem ; » id est, non modo lætamur, sed et consolationem accipimus : illi enim membra nostra sunt. Si igitur tantam oportet esse concordiam, ut de aliorum requie illi quoque qui in ærumnis sunt, etiamsi nullo fruantur, de illis tamen lætentur, quasi unum corpus beneficia acceperit ; multo magis si nobis etiam requiem tribuas. Neque dixit, quia cedis, quia obtemperas, sed et vehementius et cum ma-

[1] Coloss. IV, 16. — [2] Philem. 7.

jore emphasi : « Quia viscera sanctorum requieverunt, » ac si de puerulo parentibus charo et amabili ageretur, sic charitas et dilectio ostendit eum ab illis valde fuisse dilectum. « Propter quod multam fiduciam habens in » Christo, imperavi tibi quod ad rem pertinet[1]. » Vide quam caute agat, ne quid ex iis quæ ex vehementi charitate dicebantur, auditorem percelleret, ita ut id graviter ferret. Ideo antequam diceret : Imperavi tibi, quia grave illud erat, etiamsi ex charitate dictum, curare potius valeret ; attamen ex abundanti, magnam adhibet correptionem, dicens : Fiduciam habens, quod magnum esse virum Philemonem indicabat. Hoc est, fiduciam nobis tu dedisti. Neque hoc tantum ; sed etiam addens, in Christo, quo significatur, non quod sis in mundo clarior, non quod potentior, sed propter fidem in Christum. Tuncque posuit illud, « Imperavi tibi ; » neque hoc tantum, sed etiam, « Quod ad rem pertinet ; » id est, rem rationabilem. Et vide ex quot rebus illud apparat, « Aliis, inquit, bene facis et » mihi ; » et propter Christum, et quia id rationabile est et quia charitas dat ; ideo subjungit. « Propter charitatem magis » obsecro[2]. » Ac si diceret : Novi quidem quia imperando efficiam cum potestate multa, ex præcedentibus id sciens. Sed quia hac de re admodum sollicitus sum obsecro. Utrumque simul ostendit ; quod et ipsi confidat : præcepit enim ; et quod res sibi valde cordi sit : ideo hortatur : « Cum sis » talis, inquit, ut Paulus senex. » Papæ ! quanta ad illum flectendum adhibet Paulus ex personæ conditione, ex ætate, quia senex, quia justior omnibus, quia vinctus Jesu Christi.

II. Quis enim athletam coronatum non supinis manibus excepisset ? Quis videns vinctum propter Christum, non innumera ipsi largitus esset ? Cum ergo tot modis ipsum

[1] Philem. 8. — [2] Ibid. 9.

demulsisset, non statim nomen injecit suum; sed cum tantam rem petiisset, differt adhuc. Scitis enim dominorum adversus fugitivos servos indignationem, maxime si addito furto discesserint: quantumlibet mites heri sint, quam hinc augeatur ira. Illam igitur supradictis omnibus mitigavit. Cum primum suasisset illi ut qualibet in re sibi subministraret, et ejus animum parasset ad omnem obsequentiam, tunc supplicationem subjungit et ait: « Obse» cro te; » et laudes adjicit, « Pro meo filio, quem genui » in vinculis[2]. » Rursus vincula ad placandum memorantur, et tunc nomen apponitur: non modo enim ejus iram extinxit; sed ut lætaretur effecit. Neque enim, inquit, illum filium vocassem, nisi admodum probatus et utilis esset. Ut Timotheum filium dixeram, ita et illum: et cum multis in locis affectum suum ostendisset, a tempore partus illum hortatur. Vinctus ipsum genui, inquit. Itaque ideo etiam dignus est qui multum consequatur honorem, quia in ipsis certaminibus genitus est, in tentationibus propter Christum susceptis. « Onesimo, qui tibi aliquando inutilis » fuit[2]. » Vide quanta utatur prudentia, quomodo confiteatur ejus peccatum, et hac ratione furorem ejus extinguat. Novi, inquit, quod inutilis fuerit. « Nunc autem et » tibi et mihi utilis erit. » Non dixit, Nunc autem tibi utilis erit, ut ne ille contradiceret; sed suam quoque personam induxit, ut spes fide dignior esset. « Nunc autem et » tibi, inquit, et mihi utilis. » Nam si Paulo tantam accurationem exigenti utilis erat, multo magis domino futurus erat. « Quem remisi tibi. » Hac quoque ratione iram ejus extinxit, cum illum in manus ejus tradidit. Nam tunc maxime heri indignantur, cum pro absentibus preces afferuntur. Hoc itaque modo magis illum mitigabat. « Tu autem illum ut viscera mea suscipe[3]. » Et rursus non nu-

[1] Philem. 10. — [2] Ibid. 11. — [3] Ibid. 12.

dum nomen ponit ; sed voce addita, quæ magis illum flectere posset, quæ ardentiorem, quam vox filius, affectum exprimebat. Dixerat filium ; dixerat, genui. Itaque magis diligendus erat, quia in tentationibus ipsum genuerat. Perspicuum enim est nos erga filios hujusmodi ardentiore amore ferri; quando scilicet pericula effugimus, et inter ipsa pericula genuimus : ut cum dicit Scriptura : Væ Barochabel (14). Et rursus cum Rachel Benjaminum vocat, filium doloris mei appellat[1]. Tu autem, inquit, illum ut viscera mea suscipe. Magnitudinem charitatis suæ ostendit. Non dixit, Recipe; non dixit, Ne irascaris; sed, Suscipe : non venia tantum, sed et honore dignus est. Quare? Pauli filius est effectus. « Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi » ministraret in vinculis Evangelii[2]. » Vides-ne quam multa antea apparaverit, ut illum postea in honorem apud dominum suum induceret? Et vide cum quanta id sapientia efficiat : vide quoque quam sibi illum debitorem reddat, et quanto illum in pretio habeat. Invenisti, inquit, quo pacto ministerium mihi tuum per illum reddas. Hic ostendit se illi magis quam servo prospicere, quia valde ipsum reverctur. « Sine consilio autem tuo[3], inquit, nihil volui facere, » uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed vo- » luntarium. » Hoc maxime flectit eum qui rogatur, quando res per se utilis est, et cum voluntate rogantis efficitur. Hinc enim duo nascuntur bona ; ille lucratur, et hic tutior constituitur. Nec dixit, ut ne ex necessitate ; sed, ut ne velut ex necessitate. Sciebam enim, inquit, te etiamsi id non accurate didicisses ; sed repente audisses, non indigne laturum fuisse ; attamen ex abundanti ut ne velut ex necessitate esset, ita feci. « Forsitan enim ideo discessit ad » horam a te, ut æternum illum reciperes, jam non ut » servum[4]. » Recte illud, « Forsitan » posuit, ut dominus

[1] Gen. xxxv, 18. — [2] Philem. 13. — [3] Ibid. 14. — [4] Ibid. 15, 16.

cederet. Quia enim ex procacitate, vel ex perversa mente, non ex recto proposito fugam fecerat, « Forsitan, » dixit. Neque dixit, ideo fugit; ideo discessit, honestiori voce rem temperans. Neque dixit, se ipsum separavit, sed, discessit. Neque enim ita apparatus erat ut propter hoc, vel propter illud discederet. Quod et Joseph fratres suos excusans dicit, « Deus huc me misit[1]; » id est, malitia eorum ad bonum est usus. Ideo discessit, inquit, ad horam. Et tempus contrahit, peccatum confitetur, totumque in divinam dispensionem vertit. « Ut æternum illum reci- » pias, inquit, non in præsenti solum tempore, » sed etiam in futuro. Ut semper habeas illum, non jam servum, sed servo pretiosiorem. Nam servum manentem habebis melius erga te affectum, quam fratrem. Itaque et ex tempore et ex rei ratione lucratus es : jam enim non ultra discedet. « Ut æternum, inquit, reciperes : jam non ut servum, sed » pro servo charissimum fratrem, maxime mihi. » Servum ad breve tempus amisisti, et fratrem perpetuo invenies, fratrem non modo tuum; sed et meum. Hic virtus magna comparet. Si frater ille meus est, tu non erubesces. Cum filium illum dixit, affectum ostendit; cum fratrem vocavit, benevolentiam magnam et æqualitatem.

III. Hæc non sine causa scripta sunt, sed ut ne de servis peccantibus desperemus, neque illos vehementius insectemur; sed discamus peccata illis condonare; ut ne semper asperi simus, neque dedignemur illos in omnibus consortes habere quando probi sunt. Si enim Paulus non erubuit servum filium vocare, viscera sua, fratrem, et charissimum, cur nos erubescamus ? Et quid dico Paulum ? Pauli Dominus non erubescit servos nostros fratres suos vocare, et nos erubescimus? Vide quanto in honore nos habeat : servos nostros vocat, fratres, amicos, cohæredes.

[1] Gen. XLV, 5.

Vide quousque se demittat. Quid ergo faciemus nos ut totum hoc perficiamus? Nunquam poterimus. Nam ad quantamvis humilitatem nos deprimamus, magna ejus virtutis pars adhuc deficiet. Perpende, quæso. Quidquid feceris, erga conservum facis : Dominus autem tuus erga servos tuos id fecit. Audi et exhorresce. Nunquam de humilitate extollaris. Forte de dicto hujusmodi ridetis, quod humilitas extollat. Sed ne miremini : extollit, cum germana non est. Quomodo et qua ratione? Quando illa adhibetur ad excipiendos homines, non Deum ; quando ad laudes sibi conciliandas, et altos spiritus sumendos. Nam et hoc diabolicum est. Sicut enim multi, ut non vanam gloriam sectari videantur, illam sectantur ; sic et cum se humiliant extolluntur, quod altum sapiant. Exempli causa: Venit quispiam frater, vel servus; illum excepisti, pedes ejus lavasti, et statim altum sapuisti. Feci, inquis, quod nemo fecit; humilitatem exercui. Quomodo ergo quis in humilitate persistat? Si memor sit præcepti Christi dicentis : « Cum omnia feceritis, dicite, Servi inutiles sumus [1]. » Rursusque, magister orbis dicit, « Ego me non arbitror » comprehendisse [2]. » Qui sibi ipse persuasit se nihil magni fecisse, quidquid tandem fecerit, hic solus humiliter sentire potest, qui se putat nondum ad finem pervenisse. Multi ex humilitate in superbiam elati sunt. At ne nos hoc patiamur. Aliquid humile exhibuisti? ne altum sapias; nam totum perdes. Talis fuit Pharisæus ille : elatus est quia decimas pauperibus dabat, et totum perdidit. At non sic Publicanus. Audi Paulum rursus dicentem, « Nihil mihi » conscius sum, sed non in hoc justificatus sum [3]. » Vides-ne illum non sese extulisse, sed omnino compressisse et humiliasse, idque cum ad virtutis culmen ascendisset? Et tres pueri in igne erant et in media fornace ; quid vero dice-

[1] Luc. xvii, 10. — [2] Philip. iii, 13. — [3] 1 Cor. iv, 4.

bant? « Peccavimus, inique egimus cum patribus nostris. » Hoc est cor contritum habere, ideo dicere poterant: « Sed » in contrito corde et in spiritu humilitatis suscipiamur [1]. » Sic postquam in fornacem inciderunt, admodum humiles erant, et magis quam antea fuerant. Postquam enim miraculum illud viderunt, indignos se salute existimantes, in humilitatem conversi sunt. Nam cum putamus, nos præter meritum beneficia magna accepisse, tunc maxime angimur. Atqui, quæ præter meritum beneficia acceperunt illi? se ipsos in fornacem dediderunt, in captivitatem ducti fuerant aliis peccantibus; juvenes enim adhuc illi erant; neque murmuraverunt, vel indignati sunt; nec dixerunt: Quid doni nobis confertur quod Deo serviamus? Quid lucrati sumus illum adorantes? Hic impius est, et dominus noster effectus est: cum idololatris ab idololatra torquemur: in captivitatem adducti sumus, a patria excidimus, a libertate, a paternis omnibus, captivi et servi facti regi barbaro servimus. Nihil horum dixerunt. Sed quid? Peccavimus, inique egimus; neque pro se, sed pro aliis preces fundunt: quia regi, inquiunt, inimicissimo et iniquissimo tradidisti nos. Rursus, Daniel secundo in lacum injectus dicebat: « Recordatus est enim mei Deus [2]. » Cur, o Daniel, tui recordatus non esset, quando tu glorificasti cum coram rege dicens: « Et ego non in sapientia » quæ est in me [3]? » Sed quando injectus es in lacum leonum, quia nequissimo decreto non obtemperasti, cur non recordatus esset? Propter hoc ipsum. Nonne propter illum nunc injectus es? Etiam, inquit. Sed multorum debitor sum. Quod si ille post tantam exhibitam virtutem sic loquebatur, quid nos tandem? Sed audi quid dicat David: « Quod si dixerit mihi, nolui te, ecce ego, faciat mihi » quod placitum est in conspectu ejus [4]; » etsi innumera

[1] Dan. III, 29. — [2] Id. XIV, 37. — [3] Id. II, 30. — [4] 2 Reg. XV, 25.

poterat præclara gesta sua dicere. Heli quoque dicit : « Do-» minus est, quod placitum est in conspectu suo faciet [1]. » Hoc gratis servis convenit, non in beneficiis modo; sed etiam in suppliciis et in cruciatibus, totum ipsi committere.

IV. Quomodo enim absurdum non esset, si cum nos videmus heros, qui servos suos verberant, sic agere sinimus, gnari ipsos servis esse parcituros, cum sui sint, Deus ipse puniens non parceret? Hoc subindicavit Paulus dicens? : « Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus [2]. » Non vult, inquit, minui divitias suas : novit quomodo puniat : suos punit filios. Nemo nostrum sibi magis parcit, quam is qui nos ex nihilo produxit, qui solem oriri curat, qui pluvias dat, qui animam inspirat, qui Filium suum dedit pro nobis. Verum ut dicebam, in omnibus quæ præmissa sunt, humiles simus, ut par est, modeste agamus ut decet, ne sit nobis humilitas elationis occasio. Humilis es, et omnium hominum humillimus? Ne ideo altum sapias, neque aliis exprobres, ne gloriandi causam perdas. Ideo humilis es ut arrogantiam fugias. Si ergo per humilitatem in arrogantiam incidas, melius esset non esse humilem. Audi enim Paulum dicentem : « Per bonum opera-» tum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccans » peccatum per mandatum [3]. » Cum in mentem inciderit tibi, ut te ob humilitatem magni facias, cogita Dominum tuum, quo descenderit, nec utra te ipsum miraberis, neque laudabis, sed te ipsum irridebis, ut qui nihil feceris : te omnino debitorem esse puta. Quidquid feceris, illam semper parabolam animo versa. « Quis vestrum, inquit, ha-» bens servum, num intranti illi dicat : Recumbe? Non, dico » vobis, sed, sta, et ministra mihi [4]. » An gratias habemus servis nostris nobis ministrantibus? Nequaquam. Sed Deus

[1] 1 Reg. III, 18. — [2] Rom. XIV, 8. — [3] Id. VII, 13. — [4] Luc. XVII, 7.

nobis gratias habet, non ministrantibus illi, sed quod expedit nobis agentibus. Cæterum non ita affecti simus, ac si ille nobis gratias habeat, ut majores habeat; sed quasi debitum implentes : debitum enim sunt omnia quæ facimus. Nam si cum servos pecunia emimus, illos semper nobis vivere optamus, et si qua habent, nobis habere volumus; quanto magis ille, qui nos ex nihilo produxit, qui postea pretioso sanguine suo nos redemit? Pretium pro nobis deposuit, quale nemo unquam pro filio posuerit : sanguinem effudit suum. Si ergo mille haberemus animas, illasque omnes deponeremus, an par pari referremus? Nequaquam. Quare? Quia ille cum nihil nobis deberet, hoc fecit; sed totum ex gratia factum est : nos autem illi debitores sumus. Et ille, Deus cum esset, servus factus est; et cum morti obnoxius non esset, se obnoxium fecit in carne. Nos vero, etiamsi animas pro illo non ponamus, omnino tamen lege naturæ ponemus, ac vel inviti paulo postea discessuri sumus. Sic et in pecuniis, quamvis non propter ipsum illas erogemus, per mortem illas necessario reddemus. Sic et de humilitate dicendum. Si non propter ipsum humiliemur, propter ærumnas et calamitates et potestates humiliabimur. Vides-ne quanta sit gratia? Non dixit, Quid enim magni faciunt Martyres? etiamsi enim propter me non morerentur, omnino tamen morientur. Sed magnas illis habet gratias, qui lubentes animam ponunt, quam postea ex naturæ lege vel inviti posituri erant. Non dixit, Quid enim magni faciunt, qui pecunias effundunt? Omnino illas velint nolint deposituri sunt. Sed his quoque magnas habet gratias : neque erubescit coram omnibus confiteri, se dominum a servis nutritum fuisse. Nam et hoc gloria domini est, servos gratos habere, et hoc item gloria illius est, quod ita ser-servos suos amet : hoc quoque gloria domini est, quod

quæ illorum sunt sibi propria ducat, idque coram omnibus confiteri non erubescat. Revereamur ergo tantam Christi charitatem, amore ardeamus. Etiamsi quis sit humilis, etiamsi vilis, tamen si audiamus quod ipse nos diligat, tunc maxime erga illum amore accendemur, illumque in eximium honorem extollemus. Et nos illum amemus, Dominus vero nos tantopere amat, et nos non expergiscimur? Ne quæso, ne ita segnes simus circa animarum nostrarum salutem; sed pro viribus nostris diligamus illum, omniaque impendamus pro ejus dilectione, et animam et pecunias et gloriam, et quodcumque aliud cum gaudio, lætitia et alacritate; non quasi aliquid illi præbentes, sed quasi nobis ipsis. Ea quippe est amantium lex : bene secum agi putant, quando pro dilectis male patiuntur. Ita ergo et nos affecti simus erga Dominum nostrum, ut et futura consequamur bona, in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu : ego reddam, ut non dicam tibi quod et te ipsum mihi debes[1].

I. Nihil ita solet ad dandum inflectere, quam cum non simul omnia petuntur. Vide namque post quantas laudes, post quantum apparatum, hoc magnum posuerit. Postquam

[1] Philem. 17. 18.

dixerat : Filius meus, viscera mea, socius Evangelii, et ut fratrem illum recipis, ut fratrem habe, tunc adjecit, ut me : nec erubuit Paulus. Qui enim servus fidelium non erubescit appellari, sed id ipse fatetur, multo minus id recusaverit. Hoc autem vult significare. Si eadem mecum sentis, ad eadem curris ; si amicum arbitraris, excipe illum ut me ipsum. Si in quopiam te læsit, vide ubinam et quando id fecerit. Demum postquam de illa re dixerat : quoniam pecuniæ jactura maxime homines mordere solet, ne de illa re incusaret ; verisimileque erat illam jam insumptam fuisse ; tunc hoc memorat et dicit : « Si autem aliquid nocuit tibi. » Non dixit : Si quid furatus est. Sed, quid? Si nocuit tibi. Simul peccatum confessus est, et non ut servi peccatum, sed quasi amici ad amicum, injuriæ magis quam furti nomine usus est. « Hoc mihi imputa, inquit ; » id est, me habe debitorem. « Ego reddam. » Deinde cum gratia spirituali : « Ego Paulus scripsi mea manu, » simul et monentis et gratiam rogantis more loquens ; si quidem Paulo eadem de re rescriptum dare non recusante, hoc ille admittere noluit. Hoc autem et illum admodum inflexit, et Onesimum a molestia eripuit. Manu mea scripsi, inquit. Nihil his visceribus ardentius, nihil studiosius, nihil alacrius. Pro viro uno vide quantam providentiam gerat. « Ut non dicam tibi, inquit, quod et te ipsum mihi debes. » Deinde ne videretur contumelia esse in eum qui rogabatur ; si pro furto non ausus esset rogare ut impetraret, hanc quoque rem mitigat : Ut non dicam, inquit, quod tu te ipsum mihi debes ; non tua tantum, sed, te ipsum. Et hoc ex charitate, et ex amicitiæ lege, et quod illi valde confideret. Et vide quomodo utriusque rei curam gerat, et cum magna securitate roget, et ut illud signum non sit nimiæ fiduciæ. « Ita, frater[1]. » Quid est illud : Etiam, fra-

[1] Philem. 19.

ter. Suscipe illum, inquit. Hoc enim oportet subintelligere. Missis namque gratiosis verbis, rursus de prioribus agit : de seriis, quanquam et ista seria sunt. Nam quæ a sanctis dicuntur seria sunt, etiamsi grata et dulcia. « Ita, frater. » Ego te fruar in Domino. Refice viscera mea in Christo ; » hoc est, Domino gratiam des, non mihi. Viscera mea erga te. « Confisus in obedientia tua scripsi tibi[1]. » Quem lapidem hæc non emollirent? Quam feram hæc non mitigarent, et ad libenter suscipiendum non flecterent? Postquam tot et tanta virtutum ejus testimonia dederat, non renuit causam ipsius denuo tueri. Nec utcumque loquitur, non præcipit, nec cum auctoritate agit; sed, confisus in obedientia tua scripsi tibi; quod in principio dixerat, fiduciam habens; hoc etiam hic dicit cum Epistolæ subscribit : « Sciens quoniam et super id quod dico facies[2]. » Simul enim his verbis illum concitat. Erubuisset enim, etsi ob nihil aliud, quod ille talem de se haberet opinionem, quod nempe plus quam ipse dicebat esset facturus, si non quantum ipse postulabat fecisset. « Simul autem et para mihi » hospitium : nam spero per orationes vestras donari me » vobis[3]. » Et hoc valde confidentis erat, imo etiam pro Onesimo, ut ne negligenter agerent, imo scientes ipsum venturum, auditurumque ea quæ ipsum spectarent, omnem injuriæ memoriam, deponerent, illumque in gratiam reciperent. Grandis enim erat præsentis Pauli gratia et honor; Pauli nempe ex ætate, Pauli ex vinculis. Rursus ipsorum charitatis indicium est, quod dicat ipsos orare, ut sibi ipse Paulus iterum daretur. Etsi enim, inquit, in periculis nunc sum, attamen videbitis me si precemini. « Sa- » lutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Jesu[4]. » Hic a Colossensibus missus fuerat; ita ut hinc palam sit Philemonem fuisse Colossis; concaptivum autem vocat

[1] Philem. 20. — [2] Ibid. 21. — [3] Ibid. 22. — [4] Ibid. 23.

illum, ostendens ipsum etiam in ærumnis multis esse. Itaque etiamsi non propter illum ipsum, propter hunc saltem par erat illum audiri. Qui enim in ærumnis est, et iis quæ ad se spectant missis res aliorum curat audiri debet.

II. Et alioquin movet illum et ad pudorem concitat, si cum concivis ejus, concaptivus sit Pauli, et cum illo vexetur; ipse gratiam servo suo præstare nolit. Addiditque: «Concaptivus meus in Christo Jesu,» ac si diceret, propter Christum. «Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adjutores »mei[1].» Cur Lucam ultimum ponit; etiamsi alibi dicat: «Lucas est mecum solus[2]?» Et Demas, inquies, unus erat ex iis qui ipsum reliquerant, et præsens sæculum dilexerant. Hæc autem etiamsi alibi dicta sint, non tamen intacta hic relinquenda sunt, neque simpliciter vel utcumque audienda. Quo pacto dicit ipsos salutare eum qui se reliquerat? «Erastus enim, inquit, mansit Corinthi[3].» Epaphram ut illis notum et inde ortum addit, et Marcum ut admirandum virum. Cur autem Demam illis annumerat? Fortasse postea ignavior effectus est, quando pericula multa imminere vidit. Lucas porro, qui ultimus est, factus est primus. Cum his ergo salutat illum, ut magis moveatur ad obsequentiam; et adjutores vocat, ut magis flectat ad postulatum concedendum. «Gratia Domini nostri Jesu Christi cum »spiritu vestro, amen[4].» Epistolam ratione concludit. Oratio autem magnum est bonum et salutare, animarumque nostrarum præsidium. Magnum certe, si tali oratione digna opera præstemus, nec nos indignos efficiamus. Et tu ergo, cum accedis ad sacerdotem, illeque dicit: Miserebitur tui Deus, fili, ne verbo tantum confidas, sed opera adjice, illa perfice, quæ misericordia digna sint. Benedicet te Deus, fili, si benedictione digna feceris. Benedicet si erga proximum misericordia movearis. Quæ enim volumus a Deo impetrare,

[1] Philem. 24. — [2] 2 Tim. IV, 11. — [3] Ibid. 20. — [4] Philem. 25.

illa primum proximo largiri debemus. Quod si proximis opem negemus, quomodo a Deo consequi volumus? « Beati » inquit, misericordes, quoniam ipsi misericordiam conse- » quentur[1]. » Nam si homines eorum qui tales sunt miserentur, multo magis Deus. Eorum vero qui non miserentur, non item. « Judicium enim sine misericordia illi qui non » fecit misericordiam[2]. » Bona res est misericordia, cur ergo hanc non exhibes alteri? Vis tibi peccata ignosci? cur ergo peccanti non ignoscis? Sed ad Deum accedis regnum cœlorum postulans, et si argentum a te expetatur non eroges. Ideo misericordiam non consequimur, quia non miseremur. Quid ergo, inquies, annon illud quoque ad misericordiam pertinet, eorum qui non miserentur misereri? Sed qui crudelem et immanem, qui proximo mala innumera intulit, humaniter excipit, quomodo misericors fuerit? Quid ergo, inquies? annon lavacrum nos mille peccatis obnoxios servavit? Ab illis liberavit, non ut denuo peccaremus, sed ut a peccatis abstineremus. « Si enim mortui sumus » peccato, inquit, quomodo adhuc vivemus in illo[3]? » Quid ergo? an peccabimus quia non sumus sub lege? Absit. Ideo enim te ab illis eripuit, ut non rursus ad illam ignominiam revertaris. Nam et medici, febri laborantes ab illa flamma liberant, non ut sanitate utantur in malum et incuriam; melius enim esset infirmari, quam si quis ideo sanus fieret, ut in lecto se prorsus includeret. Sed ut infirmitatis mala experti, non ultra in eadem incidant, ut cautius bonam valetudinem servent, ut nihil non agant quod ad eam conferre possit. Ubi igitur est illa Dei clementia, inquies, nisi malos servaturus sit? Sæpe namque id multos audio dicentes: Benignus est, et prorsus omnes salvos faciet. Ne itaque nos frustra decipiamus; memini enim me id vobis pollicitum esse; age hodie hac de re verba faciamus. Nu-

[1] Matth. v, 7. — [2] Jacob. II, 13. — [3] Rom. VI, 2-15.

per vos de gehenna allocutus sum, et de Dei clementia loqui aliud in tempus distulimus. Hodie igitur debitum reddere par est. Quod itaque gehenna futura sit, satis ut opinor demonstravimus, quando diluvium et cætera prius inflicta in medium attulimus, diximusque fieri non posse, ut qui illa fecit, nunc inultos sinat peccatores. Si enim eos qui ante legem erant ita ultus est, eos qui post gratiam pejora admisere mala, impunitos non sinet. Quærebatur ergo quomodo bonus Deus sit, quomodo clemens, si supplicio plectat, et rem aliud in tempus misimus? ne rerum multitudine aures vestras obrueremus.

III. Age hodie debitum reddamus, et ostendamus quomodo bonus sit Deus, etiam cum pœnas expetit: etenim hic sermo etiam contra hæreticos recte instituitur. Itaque diligenter attendamus. Cum nullo eorum quæ apud nos sunt egeret Deus, nos condidit. Quod autem nullo egeret ostendit, cum nos postremo condidit; si enim eguisset, longe ante fecisset. Quod si ille sine nobis erat, nos autem postremis temporibus facti sumus, non quod nostri egeret nos condidit. Cœlum, terram, mare et omnia propter nos condidit. Annon, quæso, hæc ex bonitate facta sunt? Multa certe hac de re dici possint, sed compendii causa dicimus: «Solem oriri »curat super malos et bonos, pluit super justos et injus»tos[1].» Annon hoc ex bonitate? Non, inquit. Nam olim cuidam Marcionistæ dicebam; Annon hæc ex bonitate? Respondit ille, si peccatorum rationem non expeteret, id bonitatis fore; si expetat, id jam bonitatis non esse. Verum ille jam non adest. Age vero, quæ tunc diximus, nunc referamus, et illis plura. Ego enim ex abundanti ostendam, illum, nisi rationem expetat, non esse bonum, et quia expetit, ideo bonum esse. Dic enim mihi, nisi rationem a nobis expeteret, num humana vita stare posset? Si enim

[1] Matth. v, 45.

imminentibus timore, pœnis et tribunalibus, alter alterum devorantes, pisces ipsos superavimus, et leones atque lupos transgressi sumus aliena rapientes; nisi rationes ille exposceret, et id persuasum haberemus, quantis turbis impleretur vita humana? Quis labyrinthus in fabula allatus, cum perverso mundi ordine comparari posset? Annon videres mille absurditates et iniquitates? Quis patrem jam revereretur? Quis matri parceret? quis omne voluptatis, omne vitii genus omitteret? Et quod res ita se habeat, ab una tantum domo tibi persuadere conabor. Quomodo? Si servis alicujus vestrum, qui hæc interrogatis, declarem et suadeam, quod etiamsi dominationem excutiant, et corpora dominorum contumeliis impetant, omnia auferant, et susdeque vertant, et inimicorum instar agant non minæ intentabuntur, non punientur, nec supplicio tradentur, nec verba quidem molesta audient; an hæc bonitatis essent? At ego ostendo id extremæ immanitatis esse: non modo quod per hanc importunam benignitatem et uxor et filii prodantur; sed etiam quod et illi ipsi ante hos perituri sint. Etenim ebriosi, impudici, lascivi, contumeliosi, et feris omnibus irrationabiliores erunt. An hoc, quæso, bonitatis est, nobilitatem animæ conculcare, et se ipsos mutuo perdere? Vides-ne quod rationes expetere, id sit benignitatis multæ opus? Et quid servos dico, qui ad ejusmodi scelera promptius accedunt? Si quis filios habeat, omniaque illis permittat, neque castiget; quo non mancipio pejores illi erunt? Ergo in hominibus castigare et punire bonitatis fuerit, non punire autem crudelitatis; apud Deum vero non item? Itaque quia bonus est, ideo gehennam præparavit. Vultis aliam quoque Dei bonitatem ostendam? Neque hoc solum, sed etiam quod non sinat bonos fieri malos. Nam si eadem ipsa consecuturi essent, omnes mali fierent. Nunc autem hoc bonos non parum consolatur,

Audi namque Prophetam dicentem: «Lætabitur justus cum »viderit vindictam impii, manus suas lavabit in sanguine »peccatoris[1].» Non gaudens, absit, sed timens ne eadem ipse patiatur, vitam suam puriorem reddet. Multæ ergo providentiæ illud fuerit. Etiam, inquies; sed comminari solum oportebat, non supplicium inferre. Si cum ille puniat, tu dicis, id comminationem tantum esse, ideoque negligentior efficeris; si vere comminatio tantum esset, annon magis supinus evaderes? Ninivitæ si scivissent comminationem esse tantum, pœnitentiam non egissent: quia vero pœnitentiam egerunt, minas in verbis tantum sisti curavere. Vis tu id tantum comminationem esse? in tua potestate id situm est. Melior evade, et comminatio sistitur. Si vero, quod absit, minas spreveris, in experimentum venies. Qui diluvii tempore erant, si minas timuissent, rem non experturi erant. Et nos si minas timeamus, experimentum non habebimus; quod utinam non habeamus. Sed concedat nobis benignus Deus ut omnes hic ad sanam mentem reducti, ineffabilia illa consequamur bona, quibus utinam omnes dignemur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, quo cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. LVII, 11.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

ENARRATIO IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS,

Ex notis post ejus obitum a Constantino presbytero Antiocheno edita.

ARGUMENTUM.

Beatus Paulus ad Romanos scribens dicit : « Quandiu »ego sum Gentium Apostolus, diligenter ministerio meo »perfungor, si quo modo ad æmulandum provocem car»nem meam[1]. »et rursus alibi : Nam « Qui operatus est »Petro ad apostolatum Circumcisionis, operatus est et in »me erga Gentes[2]. » Si igitur Gentium Apostolus erat : namque et in Actis ad ipsum dicit Deus, « Vade, quia ad »gentes longinquas mittam te[3] : » quid ei negotii cum Hebræis fuit? aut cur etiam ad ipsos Epistolam misit? præsertim cum illis exosus esset, ut ex multis locis perspicuum est. Audi enim quid Jacobus ad eum loquatur. « Vides, frater, »quot millia sunt Judæorum qui crediderunt? Et hi om»nes audierunt de te, quod defectionem doceas a lege[4] : » et multæ sæpe quæstiones ea de re sunt ei exhibitæ. Roget

[1] Rom. XI, 13, 14. — [2] Galat. II, 8. — [3] Act. XXII, 21. — [4] Id. XXI, 20.

igitur aliquis, cum legis esset peritus, utpote ad pedes Gamalielis edoctus, et magno erga eam zelo affectus, ac proinde valde idoneus ad confundendum adversarios, cur non ad Judæos a Deo missus sit? Quia eo nomine præcipue ipsi erant infensi. Cum hoc præsciret Deus, et quod eum non essent admissuri; « Proficiscere ad gentes, inquit, » quia illi non accipient testimonium tuum de me; » tum ille : « Etiam, Domine, ipsi sciunt, quod ego vinciebam, » et verberabam per synagogas credentes in te, et cum ef- » funderetur sanguis Stephani testis tui; ego quoque ade- » ram approbans eam cædem, custodiens vestes interimen- » tium illum[1], » atque hoc ei signum esse et argumentum, quod non crediturі sint sibi. Sic enim se res habet. Quando quis a gente quapiam defecerit, si sit ex infimis et nullius existimationis, non admodum id molestum est iis quos deseruit : quod si idem faciat eximius aliquis et suspiciendus, qui pridem illorum sententiæ fuerit, id vero illos male habet, et supra modum mœrore conficit, ut quod maxime illorum opinionem convellat, resiliendo ad alios. Quin et aliud inerat, quod incredulos redderet. Quidnam hoc? quod Petrus et reliqui cum Christo convicerant, et prodigia ejus ac miracula viderant; huic autem nihil tale contigit, sed cum esset in partibus Judæorum, repente transfugit ad nostros, id quod valde res nostras confirmavit : illi enim vel ad gratiam testimonium ferre videri poterant, quasi ob magistri desiderium attestarentur talia; at hic resurrectionis testis, vocem solam ejus audiverat; quapropter vides eos huic ex animo infestos; seditiones concitantes, et nihil non in perniciem ejus molientes. Cæterum incredulos Judæos hæc causa abalienaverat, credentes vero quænam? Quia necesse habebat gentibus pure prædicare christianam religionem, et quoties in Ju-

[1] Act. xxii, 18-20.

dæorum regione versaretur, nihil id curabat. Petrus enim et socii, ut qui Jerosolymis prædicabant, ubi legis fervens studium erat, necesse habebant eam jubere servari; at hic noster multa libertate utebatur, et plures ex gentilibus erant, quam Judæi, qui quod apud exteros degerent, non tanta legis religione tenebantur, eoque facilius se ab illa absolvebant, Paulo omnia pure prædicante. Et vere ea de causa illum inducere videntur, ut multitudinem revereatur. « Vides, inquiunt, frater, quot millia sint Judæorum cre» dentium, qui ob hoc te oderunt quod audierint te defectio» nem a lege docere? » Cur igitur Judæis scribit, cum non sit eorum doctor: aut quonam ad eos Epistolam mittit? Mea opinione Jerosolymam et in Palæstinam. Sed quomodo scribit? ut et baptizabat, non jussus baptizare; ait enim se non missum ad baptizandum[1]. Nec tamen vetitus erat, sed operæ auctarium hoc fecit. Et cur his non scriberet, pro quibus anathema esse volebat[2]? Quapropter dixit: « Nostis fratrem Timotheum solutum, cum quo si matu» rius venerit, visam vos[3]. » Nondum enim comprehensus erat. Cum igitur biennium Romæ exegisset in vinculis, tandem dimissus est: deinde in Hispanias profectus; postea in Judæam venit, et Judæos invisit: ac tum rursus Romam reversus est, quando et supplicium jussu Neronis pertulit: proinde Epistola ad Timotheum antiquior hac est, illic enim dicit: « Ego enim jam immolor. » Et rursum: « In prima mea defensione nemo mihi affuit[4]. » Sæpe namque certavit, quemadmodum et Thessalonicensibus scribit: « Imitatores facti estis Ecclesiarum Judææ[5]; » quin et ipsis scribens: « Cum gaudio, inquit, direptionem » facultatum vestrarum accepistis[6]. » Vides eorum certamina? Quod si Apostolos ita tractabant, non in Judæa

[1] 1 Cor. I, 17. — [2] Rom. IX, 3. — [3] Hebr. XIII, 23. — [4] 2 Tim. IV, 6-16. — [5] 1 Thess. II, 14. — [6] Hebr. X, 34.

modo, sed ubicumque inter gentiles degebant; quid non facturi erant cæteris fidelibus? Ideo vides eum horum curam gerere præcipuam. Cum enim dicit : « Proficiscor ministraturus sanctis Jerosolymæ[1] : » et rursum cum adhortatur Corinthios ad beneficentiam, scribens Macedonas jam collationem fecisse, addens se quoque si opus sit profecturum : hoc ipsum dicit. Et cum dicit « Tantum ut » pauperum memores essemus, id quod diligenter cu- » ravi[2] ; » idem dicit. Rursum dicens, « Dextras dederunt » societatis mihi et Barnabæ, ut nos quidem ad gentes, » ipsi autem ad circumcisos[3] : » idem dicit. At non sic de pauperibus illic agentibus, sed vult nos participes esse erga illos beneficentiæ. Non enim ut prædicandi, sic pauperum curam ita illis commisimus, ut hi gentilibus, illi Judæis prospicerent. Vides ubique quam sit sollicitus? Et merito. Aliud enim erat apud cæteras gentes, ubi Judæi cum Græcis promiscue versabantur. In Judæa vero quoniam etiam tum quædam libertatis species manebat, nec vetabantur suis legibus vivere, nondum Romanis ad plenum subditi, non mirum si magnam sibi vindicabant tyrannidem. Si enim et in alienis urbibus, sicut Corinthi, pulsabant archisynagogum ante ipsum tribunal proconsulis, Gallione rem nihil curante; annon magis in Judæa[4]?

II. Vides igitur quomodo in illis urbibus Apostolos ad magistratus adducunt, et illi gentium opem contra eos postulant : domi vero nihil tale faciunt, sed ipsi convocato concilio in quoscumque libuerit animadvertunt. Sic Stephanum interfecerunt, sic Apostolos flagris castigaverunt inconsultis præsidibus. Sic et Paulum occisuri erant, nisi Tribunus eis se objecisset. Hæc enim fiebant manente adhuc auctoritate Pontificum, incolumi templo cum suo

[1] Rom. xv, 25, et 2 Cor. viii, 3. — [2] 1 Cor. xvi, 4. — [3] Galat. ii, 9. — [4] Act. xviii, 17.

cultu et sacrificiis. Aspice ipsum Paulum judicio sacerdotis subjici, dicentem, « Nesciebam esse pontificem[1] » idque coram Romano præside. Tanta illis tum erat licentia. Cogita igitur quam misera tunc fuerit fidelium Jerosolyma cæteramque Judæam habitantium conditio. Quare quid mirum si is qui anathema esse pro increduli cupiebat, et de conversis ad fidem tam erat sollicitus, ut si ita res posceret, profectionem non detrectaret ad ministrandum eorum necessitatibus, dignatur eos consolatione per litteras, et labantes fulcit suis adhortationibus. In tantum enim opprimebantur, ut pene deficerent : id quod circa Epistolæ finem his verbis indicat : « Quapropter manus remissas et genua soluta surrigite[2]. » Et rursum : « Adhuc » perpusillum temporis, et qui venturus est veniet, et non » tardabit[3]. » Et iterum : « Si alieni estis a castigatione, » igitur spurii estis, non filii[4]. » Quoniam enim Judæi erant, et a patribus suis didicerant in hac vita expectandas esse malorum et bonorum vicissitudines : tunc vero spe bonorum post mortem dilata, mala tantum erant in manibus : non immerito post longam tolerantiam quidam reddebantur pusillanimes : ad quos præsentem sermonem dirigit. Sed hæc suo tempore disseremus prolixius, nunc satis sit indicasse, quod necesse illi fuerit ad eos scribere, de quibus erat tantopere sollicitus. Licet enim notis de causis ad ipsos missus non sit, nihil tamen vetabat eum scribere. Quod autem ad pusillanimitatem vergerent indicat his verbis : « Remissas manus et soluta genua surri» gite, et gressus rectos facite. » Et iterum : « Non enim » injustus est Deus, ut obliviscatur operum vestrorum et » charitatis[5]. » Nam anima ipsorum crebris quassata tentationibus, sæpe dimovebatur a soliditate fidei. Ideo con-

[1] Act. xxiii, 5. — [2] Hebr. xii, 12. — [3] Id. x, 37. — [4] Id. xii, 8. — [5] Ibid. 12, et vi, 10.

firmat eos talibus adhortationibus, ne sint corde incredulo. Atque hæc est causa cur in hac potissimum Epistola multa de fide disserat : ubi multis allatis exemplis circa finem ostendit, patribus quoque non repræsentata quæ promissa sunt. Ad hæc ne se putarent derelictos in adversitatibus, duobus modis eos instruit : primo quæcumque accciderint jubens ferre fortiter, deinde sperare certum præmium. Deum enim non neglecturum inhonoratum Abelem, et reliquam deinceps justorum seriem. Et triplicem illis consolationem adhibet. Unam exemplo passionis Christi, dicens non esse potiorem servum quam sit ipsius dominus : alteram ostentato credentium præmio : tertiam dum docet qualisnam sit hæc adversitas. Nec per futura solum eos confirmat, quibus minus moveri poterant, verum etiam per præterita, quæ acciderunt ipsorum patribus[1]. Idem et Christus facit, nunc negans servum majorem esse suo domino, nunc multas esse mansiones apud patrem suum asseverans[2], et nunquam non incredulis væ denuntians. Porro Apostolus crebram mentionem facit Testamenti Novi simul et Veteris : quod id animadverteret ad resurrectionis persuasionem valde conducibile. Ne enim propter passionem Domini, de resurrectione ejus dubitent, Prophetarum eam testimoniis astruit : docens nostris rebus venerationem deberi, non judaïcis : adhuc enim templum stabat cum suis sacrificiis. Quapropter dicit : « Exeamus igitur extra castra, opprobrium ejus portantes[3]. » Poterat autem hac parte contradici : Si hæc umbra tantum sunt et imago, quî fit ut non prætereant, neque cedant jam exortæ luci veritatis, sed in suo vigore perseverent? Ideo hoc quoque eventurum suo tempore subindicat, hoc ipso eos confirmans, quod jam ante, longo tempore, per fidem in afflictionibus constanter per-

[1] Joan. XIII, 16. — [2] Id. XIV, 2. — [3] Hebr. XIII, 13.

duraverint. « Cum debeatis, inquit, pro temporis ratione » doctores esse. » Et, « Ne forte sit in aliquo vestrum cor » malum infidelitatis. » Et, « Imitatores facti estis eorum, » qui per fidem ac patientiam hæreditatem promissionum » consecuti sunt[1]. »

HOMILIA I.

CAPUT I.

Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio. Quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et sæcula[2].

I. Revera « Ubi abundavit peccatum[3], superabundavit et » gratia[4]. » Hoc quidem certe hic quoque in proœmio subindicat beatus Paulus, scribens ad Hebræos. Nam quoniam erat verisimile ipsos cruciatos et a malis vexatos, et res ex his judicantes, existimare se ipsos omnibus aliis minores, ostendit hac ratione eos potius majorem assecutos esse gratiam, et valde exuperantem, ex ipso exordio orationis excitans auditorem. Propterea dicit : « Multifariam, multis- » que modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, in » novissimis his diebus locutus est nobis in Filio. » Cur non se ipsum præposuit Prophetis? Atqui erat illis longe major, quo etiam majora fuerant ei credita. Sed hoc non facit. Quare? primum quidem magna de se dicere recusans :

[1] Hebr. III, 12 ; V, 12, et VI, 12. — [2] Hebr. I, 1, 2. — [3] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 65-68. — [4] Rom. V, 10.

secundo autem, quod nondum perfecti essent auditores : tertio, eos magis volens extollere, et ostendere magnam esse præcellentiam. Quasi diceret : Quid magnum est quod Prophetas misit ad patres nostros? Ad nos enim misit Filium suum unigenitum. Pulchre autem sic incœpit, « Mul- » tifariam, multisque modis. » Ostendit enim quod ne ipsi quidem Prophetæ Deum viderunt : Filius vero vidit. Illud enim : Multifariam, multisque modis, hoc est, diverse et varie. « Ego enim, inquit, multiplicavi visiones, et in mani- » bus Prophetarum sum assimilatus [1]. » Quamobrem non in hoc solum est præcellentia, quod ad illos quidem missi sunt Prophetæ, ad nos autem Filius : sed etiam quod illorum quidem nullus vidit Deum, vidit autem Filius unigenitus. Et hoc quidem non statim ponit, probat autem per ea quæ deinceps sequuntur. Nempe quando dicit de humanitate : « Cui enim Angelorum dixit : Filius meus es tu? » et, « Sede ad dexteris meis [2] ? » Vide autem magnam ejus prudentiam. A Prophetis primum ostendit præcellentiam. Deinde cum illud confirmasset tanquam de quo constaret, pronuntiat quod illis quidem locutus est per Prophetas, nobis autem per Unigenitum. Deinde illis per Angelos. Et hoc rursus merito confirmat. Nam Angeli quoque collocuti sunt cum Judæis. Sed in hoc quoque illos in tantum superamus, quod nobiscum quidem Dominus, cum illis autem servi, et Angeli, et Prophetæ conservi. Pulchre autem dicit : In novissimis diebus. Nam hoc quoque ipsos excitat, et consolatur jam defessos. Sicut enim dicit alibi : « Dominus prope est, nihil solliciti sitis [3]. » Et rursus, « Nunc enim proprior est nostra salus, quam cum credi- » dimus [4] ; » ita hic quoque. Quid est ergo quod dicit? Qui in certamine est consumptus et exhaustus, postquam au-

[1] Osee. xii, 11. — [2] Hebr. i, 5 et 13. — [3] Philip. iv, 5. — [4] Rom. xiii, 11.

dierit finem certaminis, parum respirat, ut qui sciat illius quidem esse finem, initium autem quietis. « In novissimis » diebus locutus est nobis in Filio. » Ecce rursus : In Filio, Per Filium, inquit, adversus eos qui dicunt id convenire Spiritui. Vides quod istud « In » est « Per. » Et illud « Olim, » et illud « In novissimis diebus, » aliquid aliud innuit. Nempe cum multum temporis intercessisset, ex quo eramus castigandi, ex quo defecerant charismata, ex quo non erat spes salutis, ex quo expectabamus fore ut detrimento undique afficeremur, tunc majus nobis obtigit emolumentum. Vide autem quam prudenter hoc dixerit, Non enim dixit, Christus locutus est, quanquam ipse erat locutus. Sed quoniam imbecilli eorum animi, nec quæ de Christo dicenda erant adhuc audire poterant, dicit : Deus per Filium locutus est. Quid dicis, Deus per Filium locutus est? Certe : Cur ergo non nunc ostendis excellentiam? Hic enim ostendisti et Novum et Vetus esse unius et ejusdem, quod quidem magnæ non est excellentiæ. Propterea hoc verbum persequitur et exponit, dicens : Locutus est nobis in Filio. Vide quomodo id commune faciat, et Discipulos sibi exæquat Paulus dicens : Locutus est nobis. Atqui non est ei locutus, sed, Apostolis, et per ipsos multis. Sed ipsos extollit, et ostendit quod eis quoque sit locutus. Et simul Judæos perstringit. Nam omnes fere, quibus locuti sunt Prophetæ, scelerati erant et execrandi : et nondum de his verba fiunt; interim autem loquitur de donis quæ a Deo sunt collata; ideoque subjungit? « Quem constituit hære- » dem universorum. » Hic dicit carnem. Sicut et David dicit in secundo Psalmo, « Postula a me, et dabo tibi gentes » hæreditatem tuam[1]. » Non est enim amplius pars domini Jacob, neque sors ejus est Israël, sed, omnes. Quid sibi vult illud, quem constituit hæredem? hoc est, fecit eum

[1] Psal. II, 8.

dominum omnium. Quod etiam Petrus dixit in Actis ; « Et Dominum et Christum eum fecit Deus[1]. » Hæredis autem nomine usus est, duo significans, nempe quod proprius et germanus esset Filius, et quod ab eo avelli non posset dominium. Hæredem universorum, hoc est, totius mundi. Rursum ad id quod est prius refert orationem : « Per » quem fecit et sæcula. »

II. Ubi sunt qui dicunt : Erat quando non erat? Deinde utens gradibus, dixit id quod est longe majus. « Qui cum » sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque » omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum fa- » ciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis : Tanto » melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis no- » men hæreditavit[2]. » Papæ, quanta est apostolica sapientia! Imovero non Pauli, sed Spiritus est hic admiranda gratia. Non enim ex suo sensu hæc est locutus, nec tantam ex se invenit sapientiam. Unde enim? ex cultro et pellibus, aut ex officina? Sed divinæ id erat operationis. Non enim hæc cogitata pariebat ejus intelligentia, quæ tunc quidem erat adeo vilis et abjecta, ut nihil haberet amplius quam plebeii qui in foro versantur. Quomodo enim plus haberet, quæ in contractibus, et pellibus perpetuo versata et consumpta fuerat? Sed Spiritus gratia per quos vult suam vim ostendit. Sicut enim si quis parvum puerum in altum quemdam locum, et quid ad ipsum pertingat cœli verticem, velit deducere, sensim et paulatim hoc facit, per gradus qui sunt infernæ eum deducens; deinde postquam eum supra statuerit, et jusserit ad inferiora animum advertere, videritque caligantem, conturbatum et circumfusum tenebris, cum accipiens ducit inferius, concedens ut respiret; deinde postquam ipsum recrearit, rursus sustollit, et rursus deorsum ducit; ita etiam fecit beatus Paulus, et in

[1] Act. II, 36. — [2] Hebr. I, 3, 4.

Hebræis, et ubique, ut qui hoc a Magistro didicerit. Etenim ipse quoque sic fecit : aliquando quidem in altum sustulit, aliquando autem infra demisit auditores, non sinens ut diu eodem in statu morarentur. Vide quidem certe, quod cum ipsos in altum eduxisset gradibus, et statuisset in ipso vertice pietatis, priusquam caligarent, et gravibus circumfusi essent tenebris, quomodo eos rursus deducit inferius, et concedens ut respirarent, dicit : « Locutus est nobis in » Filio; » et rursus, « Quem constituit hæredem universo- » rum. » Nomen enim Filii interim est commune. Ubi enim intellectus fuerit proprius et germanus, est superior universis. Interim autem, quomodocumque sit, astruit quod sit e superis. Vide autem ut in humiliore gradu primo statuat. « Quem constituit, inquit, hæredem universorum. » Illud, constituit hæredem, est humile et abjectum. Deinde in superiori gradu eum constituit, subjungens : « Per quem » fecit et sæcula. » Deinde in altiori, et post quem non est alius. « Qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ » ejus. » Revera duxit ad lucem inaccessibilem, ad ipsum splendorem. Et priusquam tenebræ accedant, vide quomodo rursus eum sensim demittit, dicens, « Portansque » omnia verbo virtutis suæ, cum per se ipsum fecisset pur- » gationem peccatorum nostrorum, sedit ad dexteram ma- » jestatis. » Non dixit absolute : Sedit, sed, post purgationem sedit. Apprehendit enim incarnationem. Et rursus loquitur humilia. Deinde rursus cum magnum quid esset locutus : « Ad dexteram enim, inquit, majestatis in excelsis, » revertitur ad id quod est humile : « Tanto melior Angelis factus, » quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. » Hic deinceps loquitur de eo quod pertinet ad carnem. Illud enim : Factus melior, paternam non significat essentiam : illa enim non facta, sed genita est; sed carnalem essentiam : ipsa enim est facta. Sed non nunc agitur de essentia,

Sed sicut Joannes dicit : « Qui post me venit, ante me fac-» tus est, » hoc est, prior, honoratior et splendidior ; ita hic quoque Paulus : « Tanto melior Angelis factus, » hoc est, probior et melioris existimationis, « Quanto excellentius » præ illis nomen hæreditavit. » Vides quod agitur de eo quod pertinet ad carnem? hoc enim nomen, Deus Verbum, semper habuit, non postea accepit hæreditarium : neque tunc melior Angelis factus est, quando fecit purgationem nostrorum peccatorum, sed fuit semper melior, et melior incomparabiliter : hoc autem dictum est de eo quod ad carnem pertinet. Sic nobis quoque mos est cum loquimur de hominibus, et alta et humilia dicere. Nam quando dicimus: Homo nihili, homo terra, homo cinis, ab eo quod est deterius totum vocamus. Quando autem dicimus, Immortale animal homo, rationabilis et cognatus supernorum; ab eo quod est melius rursus totum vocamus. Ita etiam de Christo, aliquando quidem ex eo quod est minus, aliquando autem ex eo quod est melius loquitur Paulus, et dispensationem volens constituere, et docere de natura, in quam non cadit interitus.

III. Quoniam ergo peccatorum nostrorum fecit purgationem, maneamus puri et mundi, nullam suscipiamus maculam : sed quam nobis indidit pulchritudinem et decorem conservemus impollutum et mundum, ne sordem quidem habentem, aut rugam, aut aliquid ejusmodi. Sordes sunt et ruga etiam parva peccata, ut maledictum, contumelia, mendacium. Imovero ne ea quidem sunt parva, sed et valde magna, adeo ut etiam privent regno cœlorum. Quomodo? Qui fratrem suum vocat fatuum, est obnoxius, inquit, gehennæ ignis. Si autem qui vocat fatuum, quod videtur omnium esse levissimum, et lusus puerilis; qui vocat malignum, et maleficum, et invidum,

[1] Joan. I, 17. — [2] Matth. V, 22.

et innumerabilibus aliis probris appetit, quas non luet pœnas castigationis? Quid est hoc horribilius? Sed sustinete quæso quod dico. Si enim qui facit uni ex minimis, ipsi facit, et qui non facit uni ex minimis, ipsi non facit, quomodo non idem est in laude et vituperatione? Qui enim fratrem suum contumelia afficit, Deum afficit contumelia : et qui fratrem suum honorat, honorat Deum.

IV. Erudiamus ergo linguam, ut benedicat et bona verba efferat. « Compesce enim, inquit, linguam tuam » a malo [1]. » Non enim ideo eam dedit Deus, ut maledictis et contumeliis appetamus, ut nos invicem calumniemur ; sed ut Deum laudemus, ut ea loquamur quæ dant gratiam audientibus, quæ sunt ad ædificationem, quæ sunt ad utilitatem. Maledicto quempiam es insectatus, quid lucraris, qui te ipsum quoque cum illo damno implicas? ex eo enim es consecutus ut reputeris maledicus. Nullum enim, nullum est malum quod se sistat ad illum usque quipatitur, sed eum quoque qui facit comprehendit : ut, invidus quidem videtur alteri insidiari, ipse autem prior fructum accipit peccati, ut qui tabescat et corrumpatur, et ab omnibus odio habeatur. Avarus alium privat pecuniis, sed sibi quoque aufert aliorum amorem, imo efficit ut omnes eum maledictis insectentur : est autem bona fama longe melior pecuniis : nam illam quidem non est facile abstergere, has autem facile est amittere. Atque adeo, quod est amplius, illæ quidem si non adsint, nihil lædunt eum qui non habet : hæc autem si non adsit, efficit ut sit probrosus, et ridiculus, omnibusque hostis et inimicus. Iracundus rursus prius se ipsum cruciat, se lanians ac discerpens, et tunc illum cui irascitur. Ita maledicus se priorem probro et dedecore afficit, et tunc

[1] Psal. xxxiii, 14.

eum quem maledicto appetit. Aut ne hoc quidem forte potest : sed abit quidem maledicus, nactus existimationem quod sit sceleratus et execrandus, efficiens ut cui ingessit maledictum, is magis ametur. Quando enim male audiens, non par pari referet, sed laudabit, et admirabitur, non illum laudabit, sed se ipsum. Nam sicut, ut prius dixi, quæ in proximos torquentur maledicta, ea prius attingunt eos qui insidiantur, ita etiam quæ in propinquos conferuntur bona, eos qui operantur prius delectant et gaudio afficiunt. Nam qui bonum parit et malum, eo merito prior ipse fruitur. Et sicut aqua et salsa, et potabilis, vasa implet eorum qui afferunt, ac fontem non minuit ex quo emanat; ita etiam et vitium et virtus, illum unde exit et delectat, et perdit. Et hæc quidem hic ita habent. Quæ autem illic sunt, quænam explicabit dicendi facultas, vel bona, vel mala? Nulla. Nam bona quidem vel omnem exuperant intelligentiam, non solum orationem : mala autem, dicta quidem sunt nominibus quibus assuevimus. Nam illic, inquit, est ignis, et tenebræ, et vincula, et vermis qui non desinit; neque hæc solum ostendunt quæ dicta sunt, sed alia graviora. Et ut intelligas, hoc primum statim considera. Nam si est ignis, quomodo sunt tenebræ? Vides quod ille ignis sit hoc gravior. Non habet enim lucem. Si est ignis, quomodo semper urit? Vides quod hoc igne sit gravior. Non enim extinguitur : nam propterea dicitur inextinguibilis. Cogitemus ergo quantum sit malum uri perpetuo, et esse in tenebris, et innumerabiles emittere ejulatus, et stridere dentibus, et ne audiri quidem. Si enim cum quis ex iis qui liberaliter sunt educati, hic in carcerem injectus, fœtorem solum, et jacere in tenebris, et in vinculis esse cum homicidis, quavis morte dicit esse gravius ; cogita quid sit quando urimur cum hujus orbis terræ homicidis, et neque videmus nec videmur,

sed in tanta multitudine solos esse existimamus. Nam tenebræ, et lucis defectus non permittit ut vel eos qui prope sunt discernamus; sed unusquisque ita erit affectus; tanquam solus hoc patiens. Si autem nostros animos per se premunt et conturbant tenebræ, quid erit quando cum tenebris tam multi fuerint dolores et conflagrationes? Quamobrem rogo ut hæc apud nos perpetuo versemus, et quæ a verbis affertur, molestiam toleremus, ne qui per res ipsas suscipitur, cruciatum patiamur. Omnino enim erunt hæc omnia, et eos qui injusta admiserunt, nullus illinc eximet, non pater, non mater, non frater; etiamsi multam fiduciam habeat, et magna possit apud Deum. « Frater enim non redimit, redimet homo [1] ? » Ipse enim est qui reddit unicuique secundum opera sua, et ex iis licet et servari et puniri. « Facite vobis amicos ex » mammona iniquitatis [2]. » Obsequamur ergo : dominicum enim est mandatum : superfluas pecunias in egenos spargamus : faciamus eleemosynam, donec possumus; hoc est enim amicos facere ex mammona iniquitatis. Pecunias in egenos effundamus, ut illum ignem exinaniamus, ut ipsum extinguamus, ut illic habeamus fiduciam. Etenim illic non sunt isti qui nos suscipiunt, sed nostrum opus. Quod enim non absolute quos nobis sint amici, id nos possit servare, disce ex additamento. Cur enim non dixit, Facite vobis amicos ut vos excipiant in æternis suis tabernaculis, sed modum etiam adjecit. Cum dixisset, « Ex » mammona iniquitatis, » ostendit quod ex pecuniis convenit eos facere amicos, significans quos sola nos non defendet amicitia, nisi habeamus bona opera, nisi injuste collectas divitias juste effundamus. Hoc autem quod de eleemonyna dicimus, non solum convenit divitibus, sed etiam pauperibus. Et si quis sit qui mendicando alatur, ad eum

[1] Psal. XLVIII, 3. — [2] Luc. XVI, 9.

quoque hæc dirigitur oratio. Nemo est enim adeo pauper, etsi sit valde pauper, qui non habeat duo minuta. Licet ergo vel ex paucis pauca danti, superare eos qui plura possident plura dantes, sicut illa vidua. Non enim ex eorum quæ dantur mensura, sed ex vi et potestate, et eorum qui dant instituto et prompta voluntate, judicatur magnitudo eleemosynæ. Ubique enim instituto opus est et libera promptaque voluntate : ubique in Deum charitate. Si cum ea omnia agamus, etiamsi pauca habentes pauca dederimus, faciem suam Deus non avertet, sed accipiet tanquam magna et admiranda. Attendit enim liberam et promptam animi voluntatem, non ea quæ dantur : et si illam viderit esse magnam, ei suum fert suffragium et judicium, et æternorum bonorum facit participes. Quæ detur omnibus nobis assequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, per semetipsum purgationem peccatorum nostrorum faciens [1].

I. Ubique quidem pia et religiosa mente est opus, maxime autem quando de Deo aliquid dicimus et audimus; nam

[1] Hebr. I, 3.

neque lingua loqui, neque auris aliquid audire de Deo potest pro dignitate. Ecquid dico linguam et aurem? Neque enim mens quæ hæc longe superat, potest aliquid exacte comprehendere, quando de Deo volumus aliquid eloqui. Nam si pax Dei exuperat omnem mentem, et quæ sunt parata iis qui ipsum diligunt, in cor hominis non ascenderunt, multo magis ipse Deus pacis, universorum opifex, nostram exuperat rationem. Oportet ergo omnia suscipere cum fide et pietate, ac religione; et quando imbecilla fuerit ratio, ut non possit exacte et accurate explicare et ostendere quæ dicuntur, tunc magis Deum glorificare, quod talem habeamus Deum, qui mentem nostram superat et intelligentiam. Multa enim ex iis quæ de Deo mente versamus, ne possumus quidem eloqui: aut multa eloquimur, non possumus autem intelligere: verbi gratia quod Deus ubique sit scimus: quomodo autem, non utique intelligimus. Quod sit vis quædam incorporea, omnium bonorum causa, scimus; quomodo autem sit, aut quænam sit nescimus. Ecce dicimus, et non intelligimus. Dixi esse ubique, sed non intelligo; dixi esse sine principio, et non intelligo; dixi genuisse ex se ipso, et nescio quomodo rursus intelligam. Sunt ergo quædam quæ nec dici possunt: ut exempli causa; intelligit cogitatio, sed non potest dicere. Et ut scias Paulum quoque esse imbecillum, et exempla non exacte dicere, et contremiscas, neque ulterius aliquid quæras, audi. Nam cum dixisset filium, opificemque posuisset et creatorem, quid dicit? « Qui cum sit splendor gloriæ, et figura sub» stantiæ ejus: » hoc pie est accipiendum, et abscindenda quæ sunt absurda. Splendor gloriæ, inquit. Sed vide ad quid hoc accipiat, et ita accipe, quod ex ipso, quod impatibiliter, quod eo non diminuto, nec effecto minori: quoniam sunt quidam qui quædam absurda ab exemplo

accipiunt. Splendor enim, inquiunt, non est in se consistens, sed quod sit habet in alio. Ne hoc ergo accipias; o homo, neque labores morbo Marcelli et Photini. E propinquo enim tibi medetur, ne in illum cogitatum incidas: nec permittit ut deturberis in perniciosam illam ægritudinem. Quid autem dicit? « Et figura substantiæ ejus, » nempe, Sicut ipse est in hypostasi sua, nullius indigens; ita etiam Filius. Hic enim hoc dicit, ostendens non esse diversitatem, nec ullam dissimilitudinem, et propriam esse figuram et characterem prototypi seu exemplaris, et quod per se consistat. Nam qui dixit superius quod per ipsum Deus fecit omnia, hic dat ei auctoritatem. Quid enim subjungit? « Portansque omnia verbo virtutis suæ; » ut ex eo accipiamus non solum figuram substantiæ, sed etiam quod omnia gubernet cum auctoritate. Vide ergo quomodo quod est proprium Patris, hoc tribuit Filio. Nam propterea non dixit absolute, Portansque omnia, neque dixit virtute sua, sed verbo virtutis suæ. Sicut enim nobis nuper paulatim ascendebat et descendebat, ita nunc quoque tanquam gradibus ascendit in altum. Deinde rursus deorsum ducit, et ait, « Per quem fecit et sæcula. » Vide quomodo hic quoque duas capessit vias. Volens enim nos abducere a Sabellii et Arii innovationibus; quorum alter in hypostasi superflua tollit; alter vero unam naturam per inæqualitatem dividit; ex abundanti, ille utrumque dejicit. Quomodo igitur hoc facit? Perpetuo illa versat, et loquitur; ut ne putetur esse sine principio, vel a Deo alienus. Et ne stupeas his auditis, dilecte. Nam si etiam post tam multa, quæ ostenduntur, sunt quidam qui dixerunt eum esse alienum, et alterum ei dederunt patrem, ipsum quoque dicentes cum eo bellum gerere: si non hæc dixisset, quid non essent locuti? Quando igitur necesse habet his mederi, tunc etiam necesse habet loqui

humilia; ut illud, Constituit eum hæredem universorum, et per ipsum fecit sæcula. Ne autem aliam partem destruat, ex humilibus cum rursus deducit ad auctoritatem, et ostendit eum esse in eodem honore quo Pater, et adeo in eodem honore, ut multi existiment eumdem esse Patrem. Vide autem magnam ejus prudentiam: illud prius ponit, exacteque et accurate id confirmat; et cum hoc fuit ostensum, quod sit Dei Filius, et quod ab ipso non sit alienus, tuto deinceps quæcumque vult alta loquitur. Nam quoniam quod magnum aliquid de eo dixerit, multos ad hanc dedaxit sententiam, de humilibus prius locutus, tunc tuto quantum vult in altum procedit: et cum dixisset, « Quem constituit hæredem universorum, » et quod per ipsum fecit et sæcula, tunc subjungit, « Portansque » omnia verbo virtutis suæ. » Nam qui verbo solo gubernat omnia, non opus habuerit aliquo ad omnia producenda.

II. Quod hoc autem ita sit, vide quomodo rursus procedens dat ei auctoritatem, etiam illud, « Per quem, » eximens. Nam quoniam per ipsum quod voluit est operatus, ab eo de cætero discedens, quid dicit? « Initio tu, » Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt » cœli [1]. » Nusquam illud, per quem, neque quod per ipsum fecit sæcula. Quid vero, annon ab ipso facta sunt? Maxime. Sed non sicut tu dicis, neque ut tu suspicaris, quasi per instrumentum, neque tanquam non fuisset facturus, nisi manum ipsi præbuisset Pater. Sicut enim neminem judicat, et dicitur judicare per Filium, quatenus judicem illum genuit: ita etiam dicitur operari, quatenus genuit opificem. Si enim Pater ejus est causa et auctor, multo magis eorum quæ per ipsum facta sunt. Quando ergo vult ostendere, quod ex ipso, necessario loquitur humilia. Quando autem vult alta loqui, ansam arripuit

[1] Hebr. I, 10.

Marcellus et Sabellius. Sed amborum excessum fugiens Ecclesia, via media est ingressa. Neque enim manet in humilitate, ne locum occupet Paulus Samosatenus. Neque semper remanet in altis : et rursus ostendit magnam ejus propinquitatem, ne rursus insiliat Sabellius. Dixit Filium, statim urget Paulus Samosatenus, dicens ipsum esse Filium, sicut multos. Sed certum ei vulnus inflixit, dicens hæredem. Sed adhuc impudenter se gerit cum Ario. Nam illud, « Constituit ipsum hæredem, » ambo tenent. Ille quidem dicens esse imbecillitatis : hic autem adhuc insurgit conans percellere eo quod deinceps sequitur. Nam cum dixisset Paulus, « Per quem fecit et sæcula, » supinum quidem prostravit impudentem Samosatenum. Arrius autem adhuc videtur esse fortis. Sed vide quomodo eum quoque prostraverit, dicens : « Qui cum sit splendor glo- » riæ ejus. » Sed ecce rursus insiliunt Sabellius, Marcellus, et Photinus. Sed illis quoque omnibus unam infligit plagam, dicens, « Et character substantiæ ejus. Portansque » omnia verbo virtutis suæ. » Hic rursus Marcionem quoque ferit, non admodum quidem fortiter, ferit tamen. Nam per totam Epistolam cum eis pugnat. Sed sicut dixit splendorem gloriæ, audi ipsum quoque Christum de illo dicentem, « Ego sum lux mundi[1] : » propterea dicit splendorem nempe, ἀπαύγασμα, ostendens quod illud ita dictum sit, tanquam lumen a lumine. Non hoc autem solum ostenditur, sed etiam quod nostras illuminavit animas : et Patrem ipse significavit, et per splendorem essentiæ æqualitatem ostendit, et ejus cum Patre propinquitatem. Cogita subtilitatem eorum quæ dicta sunt : unam accepit essentiam, et hypostasim, ad duas ostendendas hypostases. Quod etiam facit in scientia spiritus; ut enim dicit unam esse scientiam Patris et Spiritus, ut quæ revera sit

[1] Joan. VIII, 12.

una, et a se nihil differat; ita hic etiam unum quidpiam apprehendit verbum ad duorum hypostases. Deinde subjunxit, Et character seu figura. Figura enim seu character est alius ab exemplari prototypo. Alius autem non omnino, sed in eo quod ut in hypostasi. Nam hic quoque character ostendit nullam esse diversitatem, sed plane in omnibus perfectam similitudinem ejus, cujus est character et figura. Cum ergo ipsum vocet formam et characterem, quid dicent? At homo, inquit, dictus est etiam imago imaginis. Quid vero, num ita ut Filius? Non, inquit: sed quod imago non ostendat similitudinem. Atqui quatenus homo dictus est imago, ostendit similitudinem ut in homine. Nam quod Deus est in cœlo, hoc est homo in terra, quod, inquam, attinet ad principatum: et sicut homo dominatum obtinet in omnibus quæ sunt in terra, ita Deus dominatum obtinet in omnibus quæ sunt in cœlo et in terra. Cæterum homo non dictus fuit character, non dictus fuit splendor, non dictus fuit forma: quod quidem indicat essentiam, aut similitudinem quæ est in essentia. Sicut ergo forma servi nihil aliud exprimit, quam hominem in nullo differentem; ita etiam forma Dei nihil aliud exprimit quam Deum. Qui cum sit, inquit, splendor gloriæ. Vide quid faciat Paulus. Cum dixisset, « Qui cum sit » splendor gloriæ, » subjunxit rursus: « Sedet ad dexteram » majestatis: » in quibus usus est nominibus, nusquam invento nomine essentiæ. Neque enim majestas, neque dextera ostendit nomen quod vult dicere, sed nomen non potest invenire. Hoc est enim quod dicebam ab initio, Aliqua cogitamus et intelligimus, et non possumus eloqui. Nam neque Deus nomen est essentiæ, neque illius essentiæ potest nomen omnino inveniri. Et quid mirum si in Deo, cum nec in Angelo inveneris nomen, quod significet essentiam? Fortasse autem nec in anima. Non enim

mihi videtur hoc nomen, nempe τοῦ φύχειν, ejus ostendere essentiam, sed vim. Eamdem enim et animam, et cor, et mentem vocari videris. « Cor enim, inquit, mundum crea in me Deus [1], » non solum vero ista, sed et Spiritum multis in locis videris eam appellari. Portansque omnia verbo virtutis suæ, vides quid dicit?

III. Quomodo ergo, quæso te loqueris, o heretice? « Dixit, inquit, Deus: Fiat lux [2]. » Pater jussit, Filius autem obediit. Sed ecce hic quoque ipse verbo facit. Nam, portansque, inquit, omnia; hoc est gubernans, quæ cadunt continet. Non est enim minus continere, quam mundum fecisse. Sed si mirabile aliquid oportet dicere, est etiam majus. Nam illud quidem est ex nihilo aliquid producere: quæ facta sunt autem, ad hoc ut non sint recedentia, continere, et inter se dissidentia conjungere, hoc est illud magnum et admirabile, et indicium magnæ virtutis. Deinde ostendens facilitatem, dixit, « Portans seu » ferens. » Non dixit gubernans, a metaphora eorum qui digito solummodo aliquid movent, et efficiunt ut circumferatur. Hic ostendit magnam etiam molem esse creaturæ, et id quod magnum est ei nihil esse. Deinde rursus ostendit quod id faciat citra laborem, dicens, « Verbo virtutis » suæ. » Recte dixit, « Verbo. » Nam quoniam Verbum apud nos videtur esse exile et tenue, ostendit id non esse exile et tenue in Deo. Quod quidem verbo portet, dixit. Quomodo autem Verbo portet, nequaquam adjecit: neque enim sciri potest. Deinde subjunxit de ejus majestate. Sic enim fecit etiam Joannes. Nam cum dixisset quod sit Deus, subjunxit opificium creaturæ. Quod enim ille tacite innuit, dicens, « In principio erat Verbum, et, Omnia » per ipsum facta sunt [3], » hoc Paulus quoque per Verbum ostendit, et dicendo, « Per quem fecit et sæcula. » Etenim

[1] Psal. L, 12. — [2] Gen. I, 3. — [3] Joan. I, 1.

eum ostendit et opificem et esse ante omnia sæcula. Quid vero cum de Patre quidem dicat Propheta, « A sæculo et » usque in sæculum tu es[1] : » de Filio autem quod sit ante omnia sæcula, et omnium opifex, quid dixerint? imovero quando quod de Patre dicebatur, qui est ante sæcula, hoc videris etiam dictum de Filio? Et sicut dicit Joannes, « Vita erat, » significans vim ac potestatem continendi creaturam, quoniam ipse est vita omnium; ita Paulus quoque, « Portansque omnia verbo virtutis suæ: » non sicut Græci, et ipsa creatione: et providentia, quod ad ipsos attinet, ipsum privantes, ad lunam usque ejus concludentes potentiam. Per se, inquit, facta purgatione peccatorum nostrorum. Cum dixisset de illis admirandis et magnis quæ sunt suprema, de cætero dicit etiam de cura ejus in homines. Et maxime quidem erat illud generale et universa complectens, « Portansque omnia: » verum hoc quoque est multo majus. Nam etiam est generale et universa complectens. Nam quod ipsum spectat, omnes salvos fecit. Etenim Joannes quoque cum dixisset, « Vita erat, » providentiam quoque significans, rursus dicit, Et lux erat. « Per se, inquit, facta purgatione peccatorum nostrorum, » sedet ad dexteram majestatis in excelsis[2]. » Duo hic ponit maxima ejus curæ indicia, et quod a peccatis nos purgaverit, et quod per se id fecerit. Et multis in locis vides eum de hoc gloriari, non solum de reconciliatione erga Deum, sed etiam quod hoc factum sit per Filium. Etenim revera magnum donum etiam majus factum est, per hoc quod per Filium. Nam cum dixisset, Sedet ad dexteram, et per se purgatione facta peccatorum nostrorum, crucem quoque revocavit in memoriam, et cito subjunxit sermonem de Resurrectione et Ascensione. Vide autem prudentiam ejus ineffabilem. Non dixit: Jussus est sedere, sed,

[1] Psal. LXXXIX, 2. — [2] Hebr. I, 3.

sedet. Deinde rursus ne existimes eum stare, subjungit : « Ad quem autem Angelorum dixit aliquando : Sede a dex- » tris meis[1] ? » Sedet ergo, inquit, ad dexteram majestatis in excelsis. Quid est, « In excelsis ? » Deum-ne loco conclu dit? Absit. Non ut id suspicemur sic locutus est : sed si cut dicens, « Ad dexteram, » non eum figuravit, sed ostendit eum in eodem esse honore quo Pater. Ita eum dicens, « In » excelsis, » non eum illic inclusit; sed ostendit eum esse omnium altissimum, et omnia transcendere. Hoc est, per- venit ad ipsum thronum paternum. Sicut ergo Pater est in excelsis, ita etiam ipse. Consessus enim nihil aliud indicat quam in eodem esse honore. Si autem dicant eum dixisse, Sede, eos interrogemus. Quid vero, dixit-ne stanti? At id ostendere non possint. Non dixit certe, quod jusserit aut imperarit, sed dixit : « Sede, » non propter aliud quam ne existimes eum esse absque principio et sine causa. Nam quod propterea sic dixerit, est perspicuum ex loco sessio- nis. Si enim voluisset significare diminutionem, non dixis- set : « A dextris, » sed, a sinistris. « Tanto, inquit, melior » Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæ- » reditavit[2]. » Illud effectus, hic est pro declaratus vel de- monstratus, ut ita dicam. Deinde aliqua ratione id confir- mat ex nomine. Quomodo? Vides quod nomen Filius, solet significare germanitatem? Et certe si non esset ger- manus Filius, non ita locutus esset. Quare? quia germanus nihil est aliud quam ex ipso, igitur ex eo confirmat. Nam si est gratia Filius, non solum non est Angelis præstantior, sed etiam minor. Quomodo? Quoniam homines quoque justi vocati sunt filii : et nomen filii, nisi sit filius proprius et germanus, non potest ostendere excellentiam. Et ut significet quod sit quædam differentia creaturarum et Opi- ficis, vide quid dicat : « Cui enim dixit aliquando Angelo-

[1] Hebr. 1, 4. — [2] Ibid. 5.

» rum: Filius meus es tu, ego hodie genui te?» Et rursus, « Ego ero illi in Patrem, et ipse erit mihi in Filium[1]. » Hæc de carne dicta sunt. Illud enim : « Ego ero illi in Patrem, » et ipse erit mihi in Filium, » incarnationem declarat. Illud autem : « Filius meus es tu, ego hodie genui te, » nihil aliud significat quam quod ex ipso sit. Sicut enim dicitur, ὤν, id est, qui est, a præsenti tempore, hoc enim ipsi magis convenit, ita etiam illud, hodie, hic mihi videtur dictum esse de carne. Nam quando eam apprehenderit, de cætero omnia effatur secure : Caro enim est particeps altorum, sicut et Divinitas humilium. Nam Deus homo fieri non dedignatus, ut rem non recusavit, quomodo verba recusaverit?

IV. Hæc ergo cum sciamus, minime nos pudeat, neque altum sapiamus. Nam si ipse cum Deus esset, et Dominus, et Dei Filius, non recusavit servi formam suscipere, multo magis nos oportet omnia facere, etiamsi sint abjecta et humilia. Nam undenam, dic quæso, o homo, altum sapis? Ex sæcularibus et iis quæ ad hanc vitam pertinent? Sed ea prætercurrunt prius quam apparuerint. Ex spiritualibus? Sed hoc quoque est bonum opus spirituale, non elato esse animo, nec sibi placere. Cur ergo elato es animo? Quod te recte geras? Audi Christum dicentem, « Quando feceritis omnia, dicite, Servi inutiles » sumus[2] : » Nam quæ debebamus facere, fecimus. At efferris et tibi places propter divitias? Quare? dic mihi. Annon audisti, quod nudi ingressi sumus in hanc vitam, et nudi abibimus? Imo non vides eos qui te præcesserunt nudos et abjectos abscessisse. Quis habens aliena, effertur et sibi placet ; nam qui ea ad suos tantum usus convertere, et iis frui volunt, ipsi eis vel inviti privantur, sæpe etiam ante mortem : in morte autem omnino. At nos viventes, inquit, eis ut volumus utimur. Certe neminem cito videris

[1] Hebr. I, 5. — [2] Luc. XVII, 10.

ut vult uti facultatibus. Quod si quisquam etiam ut vult utatur, ne hoc est quidem magnum : breve est enim præsens tempus, si conferatur cum sæculis quæ non finiuntur. Efferris, o homo, et gloriaris quod sis dives? Quare? Hoc enim adest et latronibus, et furibus, et parricidis, et mollibus, et scortatoribus et sceleratis omnibus. Cur ergo tibi places et efferris? Nam si eo recte, et ut oportet usus es, non debes elato esse animo, et tibi placere, ne violes mandatum. Sin autem non recte et ut oportet, ideo maxime non debes, quod pecuniarum factus sis servus et possessionum, et ea in te dominatum obtineant. Nam dic quæso, si quis febricitans multum aquæ ebiberit, quæ brevi quidem tempore extinguat sitim, postea autem accendat flammam, ex eo-ne debet efferri et sibi placere? Quid vero si quis plures habeat sollicitudines, propterea-ne debet sibi placere? Cur dic quæso? Quoniam multos habes dominos? Quoniam multas curas? Quoniam multi tibi adulantur? sed tu illis servis. Et ut intelligas, audi aperte. Ex iis quæ in nobis sunt animi affectionibus, aliæ quidem sunt quandoque utiles, ut ira sæpe est utilis. Nam « Ira, inquit, injusta non erit » innocens[1]. » Quamobrem licet etiam juste irasci. Et rursus, « Qui irascitur fratri suo temere, erit obnoxius » gehennæ[2]. » Rursus bonus est zelus et cupiditas, hæc quidem cum existit in liberorum procreatione; ille vero, quando habet æmulationem ad ea quæ bona sunt. Sicut etiam dicit Paulus. « Bonum autem est æmulari in bono » semper[3]. » Et rursus, « Æmulamini charismata meliora[4] : » Ambo igitur sunt utilia. Arrogantia autem nusquam est bona, sed ubique est inutilis et noxia. Cæterum si efferri et sibi placere oportet, propter paupertatem sibi placere oportet, non propter divitias. Quamobrem? Quoniam qui paucis potest vivere, est multo major et melior eo qui non potest.

[1] Eccli. I, 19. — [2] Matth. V, 32. — [3] Galat. IV, 18. — [4] 1 Cor. XII, 31.

V. Nam, dic mihi, si aliquibus vocatis in urbem regiam, ex iis alii quidem nec jumentis opus habeant, nec famulis, nec umbellis, nec diversoriis, nec calceis, neque vasis, sed eis sufficiat habere panem, et aquam sumere ex frontibus; alii autem dicant: nisi dederitis vehicula, et stratum molle, non possumus adesse, nisi etiam multos habeamus qui nos sequantur, nisi assidue liceat quiescere, non possumus. Si non utamur jumentis: si non etiam parvam diei partem ambulemus: opus est autem nobis etiam pluribus aliis. Quosnam admirabimur, illos, an hos? Hos certe qui nullo indigent. Ita hic quoque illi quidem ad hujus vitæ viam multis indigent: hi vero nullo. Quamobrem oportet eos ob paupertatem magis efferri et sibi placere, si sibi placere oportet. At pauper, inquit, est despicabilis. Non ille, sed qui eum despiciunt. Cur enim ego eos non despicio, qui nesciunt admirari ea quæ oportet? Sed si sit quidem pictor quispiam, eos qui ipsum rident irridebit, quandiu fuerint rudes et imperiti, et neque convertitur ad ea quæ ab illis discuntur, sed contentus est suo ipsius testimonio: et nos pendebimus a vulgi opinione? An hæc venia digna sunt? Propterea digni sumus qui contemnamur, quod eos non despiciamus qui nos despiciant propter paupertatem; et non eos censeamus miseros. Et prætereo quidem quot peccata nascuntur ex divitiis, quot autem bona ex paupertate. Imovero nec divitiæ, nec paupertas per se bonum, sed prout sunt qui iis utuntur. Probus Christianus magis cernitur in paupertate quam in divitiis. Quomodo? In paupertate erit a fastu alienior, modestior, honestior, prudentior: qui autem manet in divitiis, ad hæc multa habet impedimenta. Videamus ergo quænam sunt quæ facit dives, vel potius is qui divitiis male utitur. Ille rapit, fraudat, circumvenit, vim affert. Imo quid? Amores turpes et inhonestos, concubitus ne-

farios, præstigias, veneficia, alia terra et gravia annon invenies nasci ex divitiis? Non vides quod in paupertate facilius est virtutem exercere, quam in divitiis? Ne enim quoniam pœnas hic non dant divites, existimes eos non peccare. Nam si facile esset divitem dare pœnas, iis plenos invenires carceres. Sed inter alia hoc quoque malum habent divitiæ, quod qui eas in vitio et scelere possidet, impune peccans nunquam desistet hoc facere, sed accipiet vulnera absque medicamentis; neque ei quisquam imponet frenum. Si quis autem velit, inveniet paupertatem nobis ad voluptatem plura dare adminicula. Quomodo? Quoniam liberata est a sollicitudinibus, odio, pugna, lite, et a malis innumerabilibus. Ne ergo quæramus ditescere: nec semper æmulemur eos qui multa possident. Sed qui habemus quidem, divitiis utamur ut oportet. Qui autem non habemus, ne propterea doleamus, sed Deo agamus gratias, quod efficiat ut nos in parvo labore, eamdem quam divites aut etiam majorem, si velimus, accipiamus mercedem: et magna ex paucis lucrabimur. Nam et qui duo attulerat talenta, æque in admiratione et honore est habitus atque qui quinque attulerat. Quamobrem? Nam duo ejus fidei credita sunt talenta, sed quæ a se præstanda erant implevit omnia, et quæ sibi fuerant credita attulit duplicata. Quid ergo studemus ut multa nobis credantur, cum per pauca liceat eosdem fructus etiam majores percipere? cum labor quidem sit minor, merces autem multo amplior. Facilius enim a suis pauper abscedet, quam dives multa et magna possidens. An nescitis quod quo plura quispiam fuerit complexus, eo plura desiderat? Ne hoc ergo nobis accidat, ne quæramus divitias, neque ægre feramus paupertatem; neque contendamus ditescere: et qui habemus, eis ita utamur ut jussit Paulus. «Qui ha»bent, inquit, sint tanquam non habentes: et qui utuntur

»hoc mundo tanquam non utentes[1] : » Ut assequamur bona promissa. Quæ detur omnibus consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto, gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Et cum iterum introducit Primogenitum in orbemterræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos suos spiritus: et ministros suos flammam ignis. Ad Filium autem : Thronus tuus Deus in sæculum sæculi[2].

I. Dominus quidem noster Jesus Christussuumn car ne adventum vocat egressum vel exitum ; ut quando dicit: « Exiit qui seminat ad seminandum[3]. » Et rursus: « Ego a »Patre exivi, et venio[4]. » Et multis in locis hoc videris. Paulus autem id vocat ingressum, dicens: « Et cum ite- »rum introducit Primogenitum in orbem terræ, » dicens, introductionem hanc carnis susceptionem. Cur hæc res varie enuntiatur, et cujus occasione hæc dicuntur? Quæ significantur sunt manifesta. Christus quidem adventum suum merito vocat exitum: eramus enim extra Deum. Ac sicut in regia qui sunt in vinculis, et regem offenderunt,

[1] 1 Cor. VII, 29. — [2] Hebr. I, 6-8. — [3] Matth. XIII, 3. — [4] Joan. XVI, 28.

stant foris: qui vult autem eos reconciliare, non ipsos introducit, sed ipse foras egrediens eos alloquitur, donec ipsis dignis effectis conspectu regis, eos introducat. Ita etiam fecit Christus: ad nos egressus, hoc est, cum carnem suscepisset, et quæ a rege mandata fuerant retulisset, ita nos introduxit, et a peccatis purgatos et reconciliatos. Propterea ipsum vocat exitum. Paulus autem eum nominat ingressum, a metaphora eorum qui sunt hæredes, et aliquam acccipiunt possessionem. Dicère enim, « Cum autem » introduxerit Primogenitum in orbem terræ: » hoc est, cum ei tradiderit orbem terræ. Tunc enim eam totam possedit, quando fuit cognitus. Non hæc autem dicit de Deo Verbo, sed de Christo incarnato jure merito. Nam si erat in mundo, ut ait Joannes, et mundus per ipsum factus est, quomodo aliter introducitur quam in carne: « Et adorent eum, in» quit, omnes Angeli Dei. » Quando enim magnum et excelsum aliquid est dicturus, id præmunit, et efficit ut facile excipiatur, eo quod fecerit Patrem introduxisse Filium. Perpende autem: dixit superius eum non esse nobis locutum per Prophetas, sed per Filium. Ostendit Filium esse meliorem Angelis. Et cum hoc a nomine probasset, et ex eo quod Pater Filium introduxisset; hic etiam ex re alia probat. Quænam autem ea est? Ex adoratione: et ostendit quantum sit melior, nempe quantum Dominus servo. Ut si quis aliquo in domum regis introducto, eos qui illic præsunt statim ipsum jubeat adorare. Sic ille facit de Verbi secundum carnem in mundum introductione loquens: « Et » adorent eum omnes Angeli Dei. » Num Angeli solum, inquit, et non aliæ Virtutes? Nequaquam. Audi enim quæ sequuntur. « Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Ange» los suos spiritus, et ministros suos flammam ignis. Ad » Filium autem: Thronus tuus Deus in sæculum sæculi. » Ecce maxima differentia, quod illi quidem sunt creati: hic

autem increatus. Et cur ad Angelos suos, inquit, dicit: Qui facit; ad Filium autem suum cur non dixit: Qui facit? Atqui licebat sic dicere differentiam. Ad Angelos quidem suos dicit, « Qui facit Angelos suos spiritus: » ad Filium » autem, Dominus creavit me; » et rursus: « Dominum » ipsum, et Christum Deus fecit. » Sed neque illud dictum est de Christo Domino Filio: neque hoc de Deo Verbo, sed de eo quod carnem suscepit. Ubi enim voluit veram significare differentiam, non amplius comprehendit solum Angelos, sed omnem supernam potestatem administratoriam. Vides quomodo et quam dilucide dividat creaturas et Creatorem, ministros et Dominum, verumque ac proprium hæredem et Filium, et servos? « Ad Filium autem » dicit: Thronus tuus, Deus in sæculum sæculi. » Ecce regni signum. « Virga æquitatis, virga regni tui: » Ecce rursus aliud quoque signum regni. Deinde rursus de eo quod est carne indutum. « Dilexisti justitiam et odisti » iniquitatem. Propterea unxit te Deus, Deus tuus. » Quid est, Deus tuus? Nam quoniam magnum est locutus, id rursus lenit ac mitigat. Hic et Judæos, et Pauli Samosateni asseclas, et Arrianos, Marcellumque et Sabellium feriit et Marcionem. Quomodo? Judæos quidem, ostendens unum esse duo, et Deum et hominem. Alios autem, Pauli, inquam, Samosateni asseclas, quod hæc dicat de æterna substantia, et increata essentia. Nam ad distinguendum illud, fecit, hoc posuit, « Thronus tuus, Deus in sæculum sæculi. » Adversus Arrianos autem, rursus hoc ipsum, et quod non sit servus. Si autem est creatura, servus est. Adversus Marcellum autem et alios, quod sint duæ personæ divisæ per hypostasim. Adversus Marcionistas autem, quod divinitas non ungatur, sed humanitas. Deinde, « Præ participi- » bus tuis, inquit. Quinam autem sunt participes, nisi homines? Hoc est, Christus accepit Spiritum, non ad mensuram.

II. Vides quomodo sermoni de natura increata, conjungat semper sermonem de dispensatione. Quid est hoc dilucidius? Vides creaturam et genitum non esse idem? Non enim divisisset, et ad ex adverso distinguendum illud fecit; neque subjunxisset, ad Filium autem dixit, « Thro» nus tuus, Deus, in sæculum sæculi; » neque nomen, Filius, præcellentiori modo posuisset, si esset ejusdem signum. Quænam enim differentia? Nam si idem est creatura et id quod est genitum, illi autem sunt facti, quænam est differentia vel præstantia? Ecce rursus illud, Deus, græce est ὁ θεὸς cum articulo (15). Et iterum dicit. « Et tu, Domine, in principio terram fundasti, et opera » manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem per» manebis: et omnes ut vestimentum veterascent. Et velut » amictum mutabis eos, et mutabuntur. Tu autem idem » ipse es, et anni tui non deficient[1]. » Ne cum audieris, « Cum autem introducit Primogenitum in orbem terræ, » existimes esse tanquam donum postremo ei datum, hoc et superius correxit, et rursus corrigit, dicens, « In princi» pio; » non nunc, sed jam olim. Ecce rursus certo percutit vulnere et Paulum Samosatenum, et Arrium, iis quæ dicuntur de Patre, adaptatis Filio. Et postea aliud hoc quoque majus, quasi aliud agendo subindicavit. Mundi enim transfigurationem præterea ostendit, dicens: « Tan» quam vestimentum veterascent, et tanquam amictum » convolves eos et mutabuntur. » Quod etiam dicit in Epistola ad Romanos, nempe quod tranfigurabit mundum. Et facilitatem ostendens subjunxit, « Tanquam si quis con» volvat amictum, convolvet, et mutabit. » Si autem quæ fit in melius et præstantius transfigurationem, et opificium tam facile operatur, in minori opificio, alio ne indigebat? Quousque non vos pudet? Simul etiam hoc est maxima

[1] Hebr. 1, 10-12.

consolatio, nosse quod res non sic erunt, sed omnia accipient mutationem, et omnia mutabuntur. Ipse autem manet perpetuo vivens, et infinite vivens. « Et anni tui, » inquit, non deficient[1]. Ad quem autem Angelorum dixit » aliquando : Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum[2] ? » Ecce rursus eis addit animum, si sint superandi eorum inimici : et inimici eorum iidem sunt qui inimici Christi. Hoc rursus est regni, hoc ejusdem honoris, hoc, inquam, est honoris, non imbecillitatis, Patrem irasci de iis quæ facta sunt in Filium. Hoc est magni amoris, et honoris tanquam Patris erga Filium. Qui enim pro ipso irascitur, quomodo est ab ipso alienus ? « Donec ponam inimicos tuos : » Quod dicit etiam in secundo Psalmo. « Qui habitat in cœlis irridebit eos, et » Dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira » sua, et in furore suo conturbabit eos[3]. » Et rursus ipse dicit. « Eos qui noluerunt me regnare super ipsos, adducite » coram me, et interficite[4]. » Nam quod sint ejus verba, audi quid etiam alibi dicat : « Quoties volui congregare » filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos » sub alas, et noluistis ? Ecce relinquetur vobis domus ves» tra deserta[5]. » Et rursus : « Auferetur a vobis regnum, » et dabitur genti facienti fructus ejus[6]. » Et rursus : « Qui » ceciderit super lapidem istum, confringetur : super » quem autem ceciderit, ventilabit eum. » Alioqui autem qui est eos illic judicaturus, multo magis hic illorum immanitatis pœnas repetiit. Quamobrem est solius honoris in Filium illud, « Donec ponam inimicos tuos scabellum » pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorii spiri» tus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem » capient salutis[7] ? » Quid mirum, inquit, si ministrant

[1] Psal. xix. — [2] Hebr. i, 13. — [3] Psal. ii, 4, 5. — [4] Luc. xix, 27. — [5] Id. xiii, 24. — [6] Matth. xxi, 44. — [7] Hebr. i, 13, 14.

Filio, cum etiam ministrent ad nostram salutem? Vide quomodo eorum excitet spiritus, et multum Dei in nos honorem ostendat, siquidem constituit ut Angeli, qui sunt nobis superiores, hoc habeant pro nobis ministerium. Ut si dixerit quispiam : Eis, inquit, ad hoc utitur. Hoc est munus Angelorum, ministrare Deo ad nostram salutem. Quamobrem hoc est Angeli opus omnia facere ad fratrum salutem, imovero est opus ipsius Christi. Nam ipse quidem dat salutem ut Dominus, ipsi autem tanquam servi : et nos etiamsi servi, sed conservi Angelorum. Quid, inquit, Angelos hiantes suspicitis? Sunt servi Filii Dei, et in multa loca propter nos mittuntur, et ad nostram ministrant salutem. Quamobrem sunt nostri conservi. Cogitate quomodo non dat creaturis magnam differentiam. Quanquam multum interest inter Angelos et homines, eos tamen prope nos deducit, propemodum nobis dicens, Propter nos laborant, propter nos cursitant, et, ut, dixerit quispiam, nobis serviunt. Hoc est eorum ministerium, propter nos in omnes mitti partes.

III. Iis exemplis plenum est Vetus, plenum est Novum Testamentum. Nam quando Angeli pastoribus bonum annuntiant, quando Mariæ, quando Joseph, quando sedent in monumento, quando mittuntur ad dicendum Discipulis, « Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum[1], » quando Petrum solvunt ex carcere, quando alloquuntur Philippum; quomodo nobis non serviunt? Cogita quantus sit honor, quando Deus Angelos mittit ministros tanquam ad amicos, quando Angelus apparet Cornelio, quando omnes Apostolos ejicit e carcere, et dicit : « Euntes state, » et loquimini in templo populo verba vitæ hujus. » Quid alia dicam? Paulo quoque ipsi apparet Angelus. Vides ipsos propter Deum nobis ministrare, et ministrare in rebus

[1] Act. 1, 11.

maximis? Propterea dicit Palus, « Omnia sunt nostra, sive » vita, sive mors, sive mundus, sive præsentia, sive fu- » tura[1]. » Missus quoque est Filius, sed non sicut minister, neque tanquam qui aliquo fungeretur munere, sed tanquam Filius et unigenitus, et qui eadem vult quæ Pater. Imovero ne fuit quidem missus, non enim a loco in locum transiit, sed carnem suscepit. Angeli vero loca mutant, et prioribus in quibus sunt dimissis, ad alia veniunt, in quibus non erant. Jamvero hoc quoque eis addit animum dicens, Quid timetis? Angeli nobis ministrant. Et cum dixisset de Filio, et quæ pertinent ad dispensationem, quæ ad creationem, et quæ ad regnum, et ostendisset eum esse in eodem honore, et quod tanquam Dominus dominatum obtinet, non in solos homines, sed etiam in supernas Potestates, eos de cætero exhortatur, ita instituta oratione, quod nos oporteat animum adhibere iis quæ sunt audita. « Propterea abundantius oportet observare » nos ea quæ audiuntur. » Hic dicere volebat abundantius legi attendendum esse; sed hoc siluit : idque indicat in probatione, non in consilio, nec in exhortatione. Sic enim erat melius. « Si enim qui per Angelos, inquit, dictus est » sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio et inobe- » dientia accepit justam mercedis retributionem, quo- » modo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? » Quæ cum initium accepisset enarrandi per Dominum, » ab eis qui audierunt in nos confirmata est[2]. » Cur oportet abundantius animum adhibere iis quæ audita sunt? Annon et illa, et hæc sunt Dei? At ergo dicit quod abundantius quam legi, aut quod magnopere sit attendendum; non comparans, absit. Nam quoniam ob longum tempus habebant magnam de Veteri Testamento opinionem; hæc autem tanquam nova habebantur contemptui, ostendit

[1] 1 Cor. III, 21. — [2] Hebr. II, 1-3.

quod ex abundantia his magis animum adhibere oporteat. Quomodo? propemodum dicens, Dei quidem sunt hæc et illa : sed non similiter ; et hoc postea nobis ostendit : interim autem hoc minus profunde astruit ; postea autem manifestius, dicens : « Nam si illud prius culpa vacasset ; » et rursum, « Nam quod antiquatur et senescit, est prope » interitum. Sed nondum audet quidquam hujusmodi dicere in proœmiis, donec auditorem pluribus præoccuparit et detinuerit. Cur ergo nos oportet magis attendere? « Ne forte, inquit, pereffluamus. » Hoc est, neque pereamus, neque excidamus. Et hic ostendit quam sit gravis casus : quoniam est difficile ut id quod effluxit revertatur, quandoquidem hoc accidit ex socordia ac negligentia. Dictum autem accepit ex Proverbiis. « Fili, inquit, ne » pereffluas[1] : » ostendens et quam facilis sit lapsus, et quam gravis interitus. Hoc est videlicet, quod non sine periculo est, non obedire. Et per ea quidem quæ astruit ostendit majus esse supplicium. Ipsum autem rursus dimittit inquirandum, nec concludit. Hoc enim est minus molestam reddere orationem, non ex se ubique inferendo judicium, sed relinquendo in potestate auditoris, ut ipse ferat sententiam, quod quidem reddit magis benevolum. Hoc ipsum autem facit etiam in Veteri Nathan Propheta, et in Matthæo Christus dicens : « Quid faciet agricolis il- » lius vineæ[2] ? » et ipsos cogens ferre sententiam : hoc enim est maxima victoria. Deinde cum dixisset, « Si enim » qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, » non subjunxit, Multo magis autem his qui per Christum. Sed hoc quidem misit, dixit autem quod est minus. « Quo- » modo nos effugiamus, si tantam neglexerimus salutem ? » Vide autem quomodo faciat comparationem. Si enim qui per Angelos, inquit, dictus est sermo. Illic per Angelos :

[1] Prov. III, 21. — [2] Matth. XXI, 40.

hic autem per Dominum. Et illic quidem sermo : hic autem salus. Deinde ne dicat quispiam : Quæ tu dicis, o Paule, ea sunt Christi? præoccupat et fide dignum id ostendit, et quod ea ab illo audiverit, et quod ea nunc a Deo dicantur, non solum voce per aërem emissa sicut factum est in Mose, sed signis quæ fiebant, et rebus testantibus.

IV. Quid autem est, « Si enim qui per Angelos dictus » est sermo, factus est firmus? » In Epistola quoque ad Galatas sic dicit : « Disposita per Angelos in manu mediato» ris [1]. » Et rursus : « Accepistis legem in dispositione Ange» lorum, non custodiistis [2] ; » et ubique eam dicit dari per Angelos. Nonnulli quidem dicunt Moysem tacite significari : sed non est consentaneum. Multos enim hic dicit Angelos. Hic quoque Angelos eos dicit qui sunt in cœlo. Quid ergo est? Aut Decalogum dicit solum. Illic enim Moyses loquebatur, et Deus respondebat : aut quod Angeli adessent Deo jubente, aut hæc dicit de omnibus quæ dicta sunt et facta sunt in Veteri, quod societatem in his habuerint Angeli. Quomodo autem dicit alibi quod lex data fuit per Mosen [3], hic autem per Angelos? Dicit enim, « Et descendit Deus » in caligine [4]. » Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus; quid est firmus? verus ut ita dicam, et fidelis; in tempore convenienti evenerunt omnia quæ dicta sunt. Aut hoc dicit, aut quod vim et dominatum obtinuit, et minæ ad effectum sunt deductæ; aut sermonem dicit jussa. Multa enim sine lege jusserunt Angeli a Deo missi : sicut in luctu qui tempore Judicum fuit, in Samsone. Nam propterea non dixit, lex, sed sermo. Mihi autem hic magis forte videtur dicere ea, quæ sunt dispensata per Angelos. Quid ergo dicemus? Aderant tunc Angeli quibus tunc gens fuerat credita, et ipsi tubis canebant; et alia

[1] Galat. III, 19. — [2] Act. VII, 53. — [3] Joan. I, 17. — [4] Exod. XX, 10.

edebant, nempe ignem, et calignem. « Et omnis, inquit, » prævaricatio et inobedientia accepit justam mercedis re- » tribuționem. » Non hæc quidem, illa autem nequaquam, sed omnis. Nihil mansit inultum, sed accepit justam mercedis retributionem, id est, castigationem et pœnam. Cur autem sic dixit? ita solet Paulus dictionum non magnam habere rationem, sed indiscriminatim etiam in rebus bonis ponere ea quæ malam habent significationem. Sicut etiam dicit alibi, « In captivitatem redigentes omnem intelligen- » tiam ad obediendum Christo [1]. » Et rursus mercedis re- tributionem posuit pro punitione : et hic supplicium vocat mercedem. « Si justum est, inquit, apud Deum reddere » retributionem iis qui vos tribulant, tribulationem; et » vobis qui tribulamini, requiem [2]. » Hoc est, non corrupta est justitia, sed Deus eam est exsecutus, et pœnas con- vertit in eos qui peccaverunt : etiamsi non omnia peccata in apertum proferantur, nisi sint violata ea quæ sunt constituta. Quomodo ergo, inquit, nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Per hæc significavit illam non magnam fuisse salutem. Pulchre etiam addidit, tan- tam. Non enim, inquit, nos nunc servabit a bellis : neque præbebit terram, et bona quæ sunt in terra; sed mortis erit deletio, sed diaboli interitus, sed regnum cœlorum, sed vita æterna. Hæc enim omnia compendio ostendit, di- cens, « Si tantam neglexerimus salutem. » Deinde subjunxit id quod rem fide dignam efficit : « Quæ cum initium acce- » pisset enarrandi per Dominum. » Hoc est, ab ipso fonte accepit initium. Non homo eam traduxit in terram, non creata potestas, sed ipse Unigenitus. « Ab eis qui audie- » runt, in nos confirmata est. » Quid sibi vult illud, con- firmata est? Credita fuit, aut evenit : nam habemus, in- quit, arrham : hoc est, non est extincta, non desiit, sed

[1] 1 Cor. x, 6. — [2] 2 Thess. i, 6.

dominatum obtinet et superat. Causa autem est divina virtus quæ operatur. Quid significat illud, ab iis qui audierunt? hoc est, ii qui a Domino audierunt, ipsi nos confirmarunt. Magnum est hoc et fide dignum. Quod quidem Lucas quoque dicit in initio Evangelii. « Sicut tradiderunt » nobis qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt ser- » monis [1]. » Quomodo ergo fuit confirmata. Quid si ii qui audierunt, inquit, finxerunt? Hoc ergo refellit, et ostendit non esse humanam gratiam et subjunxit : « Contestante » Deo. » Neque enim si finxissent, Deus illis testimonium tulisset. Testimonium quidem illi ferunt, fert autem Deus quoque testimonium. Quomodo fert testimonium? Non sermone, neque voce. Nam esset quidem hoc quoque credibile. Sed quomodo? « Signis et portentis et variis vir- » tutibus. » Pulchre posuit illud, Variis virtutibus, gratuitorum donorum, seu charismatum, significans abundantiam. Quod quidem non factum est in prioribus, neque tot signa et tam differentia. Hoc est, Non temere ac leviter illis credidimus, sed per signa et portenta. Quamobrem non illis credimus, sed Deo. « Et Spiritus sancti distributionibus » secundum suam voluntatem [2]. » Quid quod et præstigiatores signa faciunt, et Judæi eum in Beelzebub dicebant ejicere dæmonia? Sed non faciunt ejusmodi signa. Propterea dixit, « Variis virtutibus. » Illa enim non sunt virtus et potentia, sed imbecillitas, sed visio ac phantasia, et res inanes. Propterea dixit, « Spiritus sancti distributioni- » bus secundum suam voluntatem. »

V. Hic mihi videtur etiam aliquid aliud subindicare : est enim verisimile non esse illic multos qui habeant charismata; ea autem defecisse, utpote quod facti essent ipsi hebetiores. Ut ergo eos et in hoc consoletur, et non sinat dejici animo, totum tribuit Dei consilio. Ipse enim no-

[1] Luc. I, 2. — [2] Id. XI, 15.

vit quid cui conferat, et ita gratiam distribuit. Quod quidem facit etiam in Epistola ad Corinthios, dicens : « Deus » posuit unumquemque nostrum sicut voluit. » Et rursus : « Unicuique autem manifestatio spiritus datur ad utilitatem, secundum ejus voluntatem. » Ostendit quod charisma est ex voluntate Patris. Sæpe autem etiam propter vitam immundum et socordem ac ignavam multi non acceperunt charisma. Nonnunquam et qui bonam habent vitam et puram, non acceperunt. Quare? Ne superbiant, ne intumescant, ne fiant segniores, ne plus quam par sit extollantur. Nam si etiam absque charismate ipsa puræ vitæ conscientia sufficit ad extollendum : multo magis quando etiam adest gratia. Quamobrem magis dabantur charismata humilibus et simplicibus ; et maxime simplicibus. Nam « In simplicitate, inquit, et exultatione cordis. » Hac enim ratione ipsos magis est exhortatus, et si erant segniores et negligentiores, pupugit. Humilis enim, et qui, ex phantasia, magna de se non apprehendit, fit diligentior et melior, quando charisma acceperit, tanquam qui præter dignitatem accepit, nec se existimat esse dignum. Qui vero existimat se aliquid præclari fecisse, id sibi debitum putat, et inflatur. Quamobrem Deus hoc utiliter dispensat. Quod quidem videris etiam evenire in Ecclesia. Nam alius quidem habet sermonem accommodatum ad docendum, alius autem nec potest os aperire. Nemo igitur propterea dolore afficiatur. « Unicuique enim datur » manifestatio spiritus ad utilitatem. » Nam si homo paterfamilias novit quid cui tradat, multo magis Deus qui scit mentem hominum, qui novit omnia priusquam orta sint. Unum est solum de quo merito est dolendum, nempe peccatum; nihil autem aliud. Ne dicas : Cur non habeo pecunias? Aut, si haberem, darem pauperibus. Nescis an

[1] 1 Cor. XII, 18. — [2] Ibid. — [3] Act. II, 46. — [4] 1 Cor. XII, 7.

si haberes, magis esses avarus; nunc enim hæc dicis : sed si rei fecisses periculum, esses alius. Nam etiam quando fuerimus satiati, existimamus nos posse jejunare. Quando autem parvum intercesserit spatium, alia nos subit cogitatio. Rursus quando fuerimus extra ebrietatem, existimamus nos posse hoc vitium superare. Quando autem ea nos ceperit, non utique. Ne dicas : Cur non habui charisma seu gratiam docendi? Si haberem, ædificarem innumerabiles. Nescis si haberes, num id esset tibi in judicium, num invidia, num pigritia efficeret ut talentum absconderes. Atque nunc quidem es liber ab his omnibus, nec si frumenti non dederis mensuram, tibi datur vitio. Tunc autem esses obnoxius innumerabilibus. Alioquin autem nec nunc es alienus a charismate. Ostende in parvo qualis esses, si illud haberes. Si enim, inquit, in parvo fideles non fuistis[1], quomodo quod magnum est vobis dabit aliquis? Ostende sicut vidua. Illa habebat duos obolos, et totum quod habuit immisit. Quæris pecunias? Ostende quod paucas despicias, ut etiam de multis tibi credam. Si autem ne has quidem despicis, multo magis nec illas. Rursus in sermone ostende te recte usum esse admonitione et consilio. Non habes externam facundiam? non tibi affatim suppetunt sensus et sententiæ? Sed scis tamen hæc communia. Filium habes, vicinum habes, fratrem habes, domesticos habes et necessarios : etiamsi non possis in Ecclesia prolixa uti oratione, eos potes privatim admonere et hortari. Hic arte dicendi non est opus, neque fusa oratione : in his ostende, quod si dicendi haberes facultatem, non neglexisses. Si autem in parvo non adhibes studium et diligentiam, quomodo in magno tibi credam? Nam quod unusquisque hoc possit, audi quomodo Paulus hoc permiserit laïcis. « Ædificate, inquit, alter al-

[1] Luc. XVI, 11.

» terum sicut et facitis ; et, Consolamini invicem in his ser- » monibus [1]. » Novit Deus quomodo unicuique distribuat. Num tu es Moyse melior? Audi quam ægre et moleste ferat. « Num ego, inquit, possum eos portare, quod dixisti » mihi, Tolle eos sicut nutrix lactantem? » Quid vero Deus? Exemit de ejus spiritu, et dedit aliis, ostendens quod neque quando eos portabat, ejus erat charisma, sed spiritus. Si haberes charisma, sæpe fuisses elatus, sæpe fuisses eversus. Tu te ipsum non nosti, ut te Deus novit. Ne dicamus : Ad quid hoc, et cur? Quando Deus dispensat, ne rationem ab eo exigamus : hoc enim est impietatis extremæ et arrogantiæ. Servi sumus, et servi multum distantes a Domino, ne ea quidem scientes quæ sunt præ pedibus : ne curiose scrutemur Dei consilium ; sed quod dedit hoc servemus, etiamsi sit parvum, etiamsi ultimum, et plane erimus probi et in bona existimatione. Imovero ex Dei donis nullum est parvum. Doles quod non habeas donum doctrinæ : dic mihi, quid tibi videtur esse majus, donum doctrinæ, an donum expellendi morbos? Hoc utique. Non tibi videtur esse majus, cæcis dare visum? Non tibi videtur esse majus, mortuos excitare, quam morbos curare? Quid vero, dic quæso, umbris et sudariis hoc facere non tibi videtur esse majus, quam verbo? Quid ergo vis, dic quæso, umbris et sudariis excitare mortuos, an habere donum doctrinæ? Dices omnino, umbris et sudariis mortuos excitare.

VI. Si ergo tibi ostendero, quod alterum donum est hoc longe majus, et cum tibi liceat accipere, si non accipis, juste es eis privatus, quid dices? Et hoc donum non uni et alteri, sed omnibus habere licet. Scio vos stupere et admirari, si estis audituri quod liceat vobis habere majus donum quam suscitare mortuos, et visum dare cæcis,

[1] 1 Thess. v, 11, et iv, 18. — [2] Num. xi, 12.

et illa facere quæ fiebant tempore Apostolorum : et fortasse hoc videtur vobis incredibile. Quod est ergo hoc donum? Charitas. Sed mihi credite, non est meus sermo, sed Christi loquentis per Paulum. Quid enim dicit? « Æmulamini charismata meliora, et adhuc summam » viam vobis ostendo[1]. » Quid est adhuc summam? Quod dicit est ejusmodi. Corinthii se valde jactabant, et sibi placebant propter charismata, et qui linguas habebant, quod est minimum donum, inflabantur adversus cæteros. Dicit ergo, Vultis omnino charismata? Ego ostendo viam charismatum, non solum excellentem, sed etiam summam. Deinde dicit, « Si linguis loquar Angelorum, charitatem » autem non habeam, nihil sum[2]. Si habeam fidem ut » montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil » sum. » Vidisti charisma? æmulare hoc charisma; hoc majus est quam mortuos excitare, hoc aliis omnibus est longe melius. Et quod hoc ita habeat, audi quid dicat Christus loquens Discipulis : « In hoc scient, quod discipuli mei es- » tis, si vos invicem diligatis[3]. » Deinde ostendens in quo, non dixit miracula, sed quid? « Si dilectionem invicem ha- » bueritis. » Et rursus dicit Patri : « In hoc scient quod tu me » misisti, si sint unum[4]. » Ipse quoque dicebat Discipulis : « Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem[5]. » Iis ergo qui mortuos suscitant, hic est honestior et præclarior : et merito. Nam illud quidem est totum Dei gratiæ : hoc autem est etiam studii et diligentiæ. Hoc est revera Christiani. Hoc ostendit Christi discipulum, qui est crucifixus, qui nihil habet commune in terra. Absque hoc ne martyrium quidem potest quidquam prodesse. Et ut discas, hoc vide dilucide. Duo vel potius tria virtutum cacumina sumpsit beatus Paulus, quæ sunt in signis, quæ in cognitione,

[1] 1 Cor. XII, 31. — [2] Ibid. 13. — [3] Joan. XIII, 33. — [4] Ibid. 34. — [5] Id. XVII, 21.

quæ sunt in vita : et absque hoc hæc nihil esse dixit. Quomodo autem hæc nihil sunt? Ego dico. « Etsi distribuero in » cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem » non habeam, nihil est[1]. » Fieri enim potest ut qui facultates in cibos distribuat, non sit charitate præditus, et profundat pecunias. Et de his quidem satis a nobis dictum est in loco de charitate : et illuc transmittimus lectores. Interim autem, sicut dixi, æmulemur charisma, alter alterum diligamus; et nullo altero indigebimus ad nos recte gerendos in virtute; sed erunt nobis omnia facilia absque sudoribus, et multo studio et diligentia recte geremus omnia. Sed ecce, inquit, etiamnum diligimus nos invicem. Nam ille quidem habet duos vel tres amicos : hic vero quatuor. Sed hoc non est diligere propter Deum, sed ut mutuo redameris. Non habet hoc initium charitas propter Deum : sed qui est ejusmodi, afficietur in omnes tanquam in fratres, eos quidem qui sunt ejusdem fidei diligens tanquam germanos fratres : hæreticos autem, et Græcos, et Judæos, qui secundum naturam quidem sunt fratres, mali autem sunt et inutiles, miserans, et pro eis tabescens et lacrymans. In hoc erimus Deo similes, si omnes diligamus etiam inimicos : non si signa faciamus. Nam Deum admiramur quidem etiam cum facit miracula : multo autem magis quando est benignus, clemens, et patiens. Si ergo etiam in Deo illud est valde mirandum, multo magis in hominibus hoc est perspicuum, quod hoc nos reddit admirandos. Hoc ergo æmulemur, et Paulo, et Petro, et iis qui innumerabiles mortuos excitarunt, nihilo erimus inferiores, etiamsi febrem non possimus expellere. Absque illa autem, etiamsi majora faciamus signa quam Apostoli, etiamsi mille periculis nos objiciamus pro fide, nobis nihil prodest. Et hæc non ego dico, sed hæc ipse scit qui est alumnus charitatis.

[1] 1 Cor. XIII, 3.

Illi ergo parcamus. Sic enim poterimus assequi bona promissa. Quæ quidem detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT II.

Non enim Angelis subjecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis, dicens: Quid est homo, quod memor es ejus? aut Filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab Angelis [1].

I. Vellem aperte scire, an aliqui cum eo quo par est studio audiant quæ dicuntur: ne juxta viam jaciamus semina. Sic enim promptiori et alacriori animo trademus doctrinam. Dicemus enim, etiamsi nemo audiat, propter metum qui impendet a Servatore. Contestare enim, inquit, huic populo: et si non audierint, ipse non eris culpæ affinis. Si autem mihi esset persuasum de vestro studio et diligentia, non solum dicerem propter metum, sed hoc etiam facerem cum voluptate. Nunc enim etiamsi nemo audiat, etiamsi res mihi sit absque periculo meas partes implenti, sed tamen absque voluptate labor suscipitur. Nam quid prodest quando in me quidem nulla confertur culpa,

[1] Hebr. II, 5-7.

nemo autem juvatur? Si qui autem sint animum adhibituri, non tantam capiemus utilitatem ex eo quod non puniamur, quantam ex vestro profectu. Quomodo ergo hoc sciam? Cum observavero ex vobis aliquos qui non animum adhibeant, tunc seorsum conveniens eos rogabo : et si invenero retinentes aliqua ex iis quæ dicta sunt, non dico omnia, non est enim hoc vobis facile, sed vel pauca ex multis, est perspicum quod de cæteris postea non dubitabo. Et oportebat quidem nos, cum non prædixissemus, ex improviso vos aggredi. Cæterum bene nobiscum agetur, si vel sic possimus assequi, imovero sic quoque possum vos incautos aggredi. Nam prædixi quidem quod vos sim interrogaturus. Quando autem sim interrogaturus, nondum aperio. Forte enim hodie, forte cras, forte autem post viginti aut triginta dies, forte autem post pauciores, forte autem post plures. Sic etiam diem mortis nobis Deus fecit incertum : neque nobis aperuit an hodie, an cras, an post totum annum, an post multos annos sit affuturus, ut propter incertam expectationem, nos in virtute perpetuo contineamus. Et dixit quidem quod simus excessuri ; quando autem, minime. Ita ego quoque dixi me rogaturum : quando autem, non addidi, volens vos esse perpetuo sollicitos. Nec dicat quispiam : Ante quatuor, aut quinque, aut etiam plures hebdomadas hæc audivi, neque possum retinere. Etenim eum qui audit volo sic retinere, ut non obliviscentem nec evanidam habeat memoriam, nec respuat quæ dicuntur. Volo enim vos retinere, non ut mihi dicatis, sed ut vos lucremini ; et hoc est quod magnæ est mihi curæ, et de quo valde laboro. Sed quia ea quæ ad cautionem necessaria erant diximus, jam rem incipere oportet. Quid ergo nobis hodie propositum est dicere? « Non enim, inquit, Angelis » subjecit orbem terræ futurum, de quo loquimur. » Numquid de aliquo alio orbe terræ loquitur? Fieri non potest,

sed de hoc. Propterea enim addidit, « De quo loquimur, » ne sinat mentem aberrantem alium quærere. Quomodo ergo eum dicit futurum? Sicut etiam dicit alibi, « Qui est fi- » gura futuri[1]. » De Adamo dicens et Christo in Epistola ad Romanos, habita ratione temporum Adami, futurum vocans Christum secundum carnem : erat enim futurus. Ita nunc quoque, quoniam dixit, « Et cum iterum introducit » Primogenitum in orbem terræ, » ne existimares eum dicere alium orbem terræ, ex multis id probat, et ex eo quod dixerit ipsum futurum. Futurus enim erat orbis terræ : Filius autem Dei semper fuit. Hunc ergo qui erat futurus, non subjecit Angelis, sed Christo. Quod autem ad filium dictum sit, est manifestum. Nam neque illud quispiam dixerit, quod dictum sit ad Angelos. Deinde etiam alterum adducit testimonium, et dicit : « Testatus est autem in quo- » dam loco quis, dicens. » Cur non dixit nomen Prophetæ, sed occultavit? Hoc autem facit etiam in aliis testimoniis, ut quando dicit : « Cum autem iterum introducit Primo- » genitum in orbem terræ, dicit : Et adorent eum omnes » Angeli Dei. » Et rursus : « Ego ero ei in Patrem. Et ad An- » gelos quidem dicit; Qui facit Angelos suos spiritus. Ad » Filium vero : Et tu in principio, Domine, terram fun- » dasti[2]. » Ita hic quoque, « Testatus est autem in quodam » loco quis, dicens. » Hoc ipsum autem opinor etiam esse occultantis, et ostendere eos esse valde peritos Scripturarum, quod non ponat eum qui dixit testimonium, sed introducat; ut quod vulgo circumferatur et sit manifestum. « Quid est homo quod memor es ejus; aut Filius hominis » quod visitas eum[3]? Minuisti eum paulo minus ab Ange- » gelis. Gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum

[1] Rom. v, 14. — [2] Psal. xcvi, 7; 2 Reg. vii, 14, et Psal. ciii, 4.— [3] Psal. viii, 5.

» super opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pe-» dibus ejus[1]. »

II. Hæc autem etiamsi dicta sint de communi humanitate, magis proprie tamen convenerint Christo secundum carnem. Illud enim, « Omnia subjecisti sub pedibus ejus », magis est illius, quam nostrum. Dei enim Filius nos, cum nihil essemus, visitavit, et cum id quod nostrum est suscepisset, et sibi unisset, factus est omnibus superior. « In » eo enim quod omnia ei subjecit, nihil dimisit non subjec-» tum ei. Nunc autem nec dum videmus omnia subjecta » ei. » Quod autem dicit est hujusmodi. Quoniam dixit, « Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, » erat verisimile eos adhuc angi et tristitia affici. Deinde paucis interjectis, hoc subjunxit, testimonium illud confirmans. Nam ne dicerent: Quomodo inimicos posuit sub pedibus suis, cum nos tam multa passi simus? Satis quidem et in præcedentibus hoc ipsum tacite significavit. Illud enim, donec, non quod statim fit significabat, sed quod fit in tempore. Hic autem rem pertractat et persequitur. Ne enim, quoniam, inquit, non sunt subjecti, existimes nec subjici. Nam quod subjici semper oporteat, est perspicuum. Etenim propterea dicta est prophetia. « In » eo enim, inquit, quod omnia ei subjecit, nihil dimisit » non subjectum ei. » Quomodo ergo non sunt omnia ei subjecta? quoniam sunt subjicienda. Si ergo omnia subjicienda, nec dum tamen subjecta sunt, ne ægre feras, nec turberis. Nam si cum finis quidem advenisset, et omnia essent subjecta, hæc patereris, merito doleres. Nunc autem nondum videmus omnia ei subjecta. Rex nondum pure dominatum obtinuit. Quid ergo conturbaris male patiens? Nondum omnes superavit prædicatio. Nondum est tempus ut perfecte subjiciantur. Deinde rursus alia con-

[1] Hebr. II, 7.

solatio, siquidem is qui est omnes habiturus subjectos, ipse quoque est mortuus, et innumerabilia perpessus. « Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus est, vi- » demus Jesum propter passionem mortis. Deinde rursus » subjunxit quæ sunt bona. Gloria et honore coronatum [1]. » Vidisti quomodo ei omnia adaptaverit? Nam illud, modico, cui magis quam ipsi congruerit, qui tres dies solos fuit apud inferos? sed non nobis qui diu et multum corrumpimur. Et illud, Gloria et honore, illi longe magis, quam nobis conveniet. Rursus crucem eis revocat in memoriam, duo faciens: nempe et curam ejus in nos ostendens, et suadens ut omnia generoso et forti animo ferant, ad magistrum aspicientes. Nam si is qui adoratur, inquit, ab Angelis, sustinuit quiddam minus habere quam Angeli propter te: multo magis tu qui es minor Angelis, debes omnia ferre propter ipsum. Deinde ostendit quod crux sit honor et gloria, quomodo quidem certe, et ipse eam semper vocat, dicens: « Venit hora ut glorificetur Filius hominis [2]. » Si ergo ille vocat gloriam ea quæ passus est propter servos [3]: multo magis tu ea quæ pateris propter Dominum. Vides quantus sit fructus crucis? Rem non formida: tibi quidem videtur res esse tristis, parit autem bona innumerabilia. Ex his ostendit utilitatem tentationis. Deinde dicit: « Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. » Ut gratia Dei, inquit. Et ille quidem hæc passus est propter Dei in nos gratiam. « Qui proprio Filio, inquit, non pepercit, » sed pro nobis omnibus tradidit ipsum [4]. » Quanam de causa? Non hoc nobis debebat, sed fecit gratia. Et rursus in Epistola ad Romanos dicit: « Multo magis gratia Dei, et » donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures » abundavit [5]. Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. »

[1] Hebr. II, 9. — [2] Joan. XI, 4. — [3] Id. XIII. — [4] Rom. VIII, 32. — [5] Id. V, 15.

Non pro fidelibus solum, sed pro universo orbe terræ. Nam ipse quidem mortuus est pro omnibus. Quid tum autem, si non omnes crediderunt? Ipse quod suum erat implevit. Et proprie dixit, pro omnibus gustaret mortem. Non dixit, moreretur, Nam ut qui revera mortem gustasset, cum in ea adeo parvo fuisset intervallo, statim surrexit. Atque dicendo quidem per passionem mortis, veram significavit mortem. Dicendo autem, Melior Angelis, ostendit resurrectionem. Sicut enim medicus, cum non sit necesse ut gustet cibos ægroto paratos, propter curam illius quam gerit, ipse prior gustat, ut persuadeat ægroto ut confidenter audeat cibum sumere: ita Christus, quoniam omnes homines mortem extimuerant, eis persuadens ut in eam essent audaces, ipse quoque eam gustavit, cum non esset ei necesse. « Venit enim, inquit, princeps mundi hujus, et in me nihil invenit[1]. » Sic et quod dicit, gratia, et illud, ut pro omnibus mortem gustaret, hoc constituit. « Decebat enim eum propter quem omnia, » et per quem omnia, qui multos filios in gratiam adduxerat, » auctorem salutis eorum per passionem consummare[2]. »

III. De Patre hic dicit. Vides quomodo rursus ei adaptat illud: Per quem. Hoc non fecisset si id esset diminutionis, et Filio solum conveniret. Quod autem dicit est ejusmodi: Fecit, inquit, quæ digna erant sua benignitate, quod omnibus illustriorem fecerit primogenitum, et ut tanquam fortis athleta, et alios exuperans, aliis esset exemplar. Auctorem salutis eorum: hoc est, causam salutis. Vides quantum intersit? Et hic est filius et nos filii: sed ipse quidem servat, nos servamur. Vidisti quomodo nos conjungat et conciliet, et distinguat ac separet? Qui multos, inquit, filios in gloriam adduxerat. Hic conciliavit auctorem salutis eorum: et rursus distinxit et disjunxit. Per passiones

[1] Joan. XIV, 3. — [2] Hebr. II, 10.

consummare. Passiones ergo sunt perfectio et causa salutis. Vides-ne quod male esse passum, non sit eorum qui sunt derelicti? Si ergo Deus primo Filium honoravit, quod per passiones deduxerit; carnem suscepisse, eaque susceptа passum esse, est longe majus quam revera mundum fecisse, et ex nihilo produxisse. Et hoc quidem benignitatis, illud vero longe amplius. Et hoc ipsum ipse quoque ostendens, dicit? « Ut ostenderet in sæculis supervenienti» bus abundantes divitias gratiæ suæ, in bonitate super nos, » et conresuscitavit et consedere cum eo fecit in cœlestibus » in Christo Jesu[1]. Decebat enim eum propter quem omnia » et per quem omnia, qui multos filios in gratiam adduxerat, » auctorem salutis eorum per passionem consummare. » Oportebat enim, inquit, eum qui curam gerit, et omnia ad hoc ut essent deduxit, tradere filium pro salute reliquorum, unum pro multis. Sed non sic dixit: Sed per passiones consummare. Ostendit quod qui pro aliquo est passus, non solum illi prodest, sed etiam ipse fit præclarior et perfectior. Hoc autem dicit fidelibus, eis animum addens, et reddens audaciores. Etenim Christus tunc fuit glorificatus, quando est passus: quando autem dico: Fuit glorificatus, ne existimes ab eo assumptam esse gloriam: illam enim naturæ gloriam semper habuit nullo assumpto. « Qui enim sancti» ficat et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam » causam non confunditur fratres eos vocare[2]. » Ecce rursus quomodo eos conciliat ac conjungit, et honorans, et consolans, et eos faciens fratres Christi, ex eo quod sint ex uno. Deinde rursus rem communiens, et ostendens se dicere de eo quod est secundum carnem, subjunxit: « Qui enim » sanctificat, et qui sanctificantur. » Vides quantum intersit. Ille quidem sanctificat, nos vero sanctificamur. Et superius eum dixit auctorem salutis. « Unus est enim Deus

[1] Ephes. II, 7. — [2] Hebr. II, 11.

» ex quo omnia. Propter quam causam non erubescit eos » vocare fratres. » Vides quomodo rursus ostendat excellentiam? Dicere enim : Non erubescit, ostendit totum esse, non rei naturæ, sed ejus, qui non erubescit, benevolentiæ et multæ humilitatis. Nam etiamsi simus ex uno, ille quidem sanctificat, nos autem sanctificamur. Multum autem interest. Et ille quidem ex Patre, tanquam verus et proprius Filius, hoc est, ex ejus essentia. Nos autem tanquam creatura, hoc est, nihilo. Multum itaque interest. Quamobrem dicit : Non erubescit ipsos vocare fratres, dicens : « Nuntiabo nomen tuum fratribus meis[1]. » Nam carne indutus, induit etiam fraternitatem, et simul etiam ingressa est cum carne fraternitas. Sed hoc quidem merito adducit : illud autem : « Ego ero confidens in eum, » quid sibi vult? Nam et quod postea quidem sequitur, merito : « Ecce ego » et pueri quos mihi dedit Deus[2]. » Sicut enim hic se ipsum ostendit Patrem, ita illic fratrem. « Annuntiabo enim, in- » quit, nomen tuum fratribus meis. » Et rursus ostendit multam excellentiam, et quod multum intersit, per ea quæ deinceps sequuntur. « Quia ergo pueri communicaverunt » carni et sanguini[3]. »

IV. Vides ubi sit similitudo, nempe secundum carnem. « Et ipse similiter participavit eisdem. » Erubescant omnes hæretici. Præ pudore se abscondant qui dicunt eum advenisse per speciem, non ipsa rei veritate. Non solum enim dixit : Horum fuit particeps, et tacuit : quanquam etiamsi sic dixisset, Satis esset : sed aliquid aliud majus posuit, nempe : Similiter, non per speciem et imaginem, sed, veritate ostendens esse fraternitatem, alioquin illud : Similiter non staret. Deinde affert etiam causam dispensationis. « Ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis im-

[1] Hebr. II, 12, et Psal. XXI, 23. — [2] Ibid. 13, et Isaï. VIII, 18. — [3] Hebr. II, 14.

» perium, hoc est, diabolum. » Hic ostendit quod est mirabile, nempe quod per quam vicit diabolus, per eam victus fuit, et quæ erant ei arma valida adversus orbem terræ, nempe mors, per eam illum Christus feriit. Hic ejus qui vicit magnam indicat potentiam. Vides quantum bonum mors fecerit. « Et liberaret eos qui timore mortis per totam » vitam obnoxii erant servituti[1]. » Cur, inquit, horretis? Quid timetis eam, quæ est abolita planeque et inanis et otiosa? Non est amplius terribilis, sed est conculcata, contempta, vilis et abjecta, et plane nullius pretii. Quid est autem : « Eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii » erant servituti? » Quid hoc est? Quod qui mortem timet, est servus, et sustinet omnia ne moriatur. Aut illud, quod omnes erant servi mortis, et quod ea nondum esset abolita, ejus dominatu tenebantur. Aut quod in perpetuo metu viverent homines, semper expectantes se morituros, et mortem formidantes, nullius voluptatis sensum poterant accipere, cum hic semper eis adesset metus. Hoc enim subindicavit, dicens : Per totam vitam. Hic ostendit eos qui affliguntur, qui expelluntur, qui privantur patria et fortunis, et aliis omnibus, jucundius ac liberius degere, quam ii qui olim degebant in deliciis, quam ii quibus nihil acciderat ejusmodi, quam quibus erant res secundæ : siquidem illi quidem per totam vitam erant huic metui obnoxii et servi ; ipsi autem sunt ab eo liberati, et irrident quod illi horruerant. Idem enim nunc est; ut si quispiam eum qui est vinculis ducendus ad mortem, et hoc semper expectat, multis impinguet deliciis : tale quidpiam mors erat olim. Nunc autem ut si quis, metu illo ejecto cum deliciis, denuntiet esse certandum, et proponat certamen, ut non amplius ad mortem, sed ad regnum adducat, ex quibusnam esse voluerìs? Ex iis-ne qui

[1] Hebr. II, 15.

in carcere impinguantur, interea quotidie proferendam expectantes sententiam ? an ex iis qui multum decertant, et lubentes laborant ut sint redimiti regni diademate ? Vides quomodo eorum erexit animum, eosque suspensos tenuit et excitavit ? Ostendit autem non solam cessasse mortem, sed per eam illum quoque qui adversum nos semper bellum gerit implacabile, diabolum, inquam, esse fractum et prostratum. Nam qui mortem non timet, est extra diaboli tyrannidem. Si enim pellem pro pelle[1], et omnia dabit quis pro anima sua, quando etiam ipsam ausus fuerit despicere, cujusnam jam erit servus ? Nullum timet, nullum formidat : est omnibus superior, et omnibus magis liber. Qui enim animam suam despicit, multo magis alia. Quando autem talem animam invenerit diabolus, nihil ex iis quæ sua sunt in ea poterit efficere. Quid enim ? pecuniæ ne minabitur detrimentum, et infamiam, et exilium a patria ? Sed hæc parva sunt apud eum, qui ne animam quidem suam habet pretiosam, ut ait beatus Paulus. Vides quod mortis expulsa tyrannide, simul etiam confregit vires diaboli ? Nam qui de resurrectione scit plurimum philosophari, quomodo timeat mortem, quomodo horreat de cætero ? Ne ergo tristitia afficiamini, dicentes : « Cur hæc et illa passi sumus ? Sic enim fit clarior victoria : nec fuisset clara, nisi morte mortem solvisset. Hoc est autem admirabile, quod per ea ipsum vicerit per quæ erat fortis et potens, ubique ostendens quanta sibi suppetat falcultas, et ad res gerendas solertia. Ne prodamus donum quod nobis fuit datum. « Non enim accepimus, inquit, spiritum timoris, » sed spiritum virtutis, et charitatis, et modestiæ[2]. » Stemus ergo fortiter mortem irridentes.

V. Sed mihi venit in mentem acerbe ingemiscere, reputando quonam Christus nos adduxerit, et quonam nos

[1] Job. II, 4. — [2] Rom. VIII, 15, et 2 Tim. I, 7.

demiserimus. Nam quando video qui fiunt in foro planctus, et ejulatus propter e vivis excedentes; ululatusque et lamentationes, et alia quæ fiunt indecore : credite, me pudet Græcorum, Judæorum et hæreticorum qui vident, et nos propterea irrident. Nam quidquid de cætero dixero frustra dicam philosophans de resurrectione. Quare? Quoniam non quæ a me dicuntur attendunt Græci, sed quæ a vobis fiunt. Statim enim dicent : Quando poterit ex his quisquam mortem despicere, qui ne potest quidem alium videre mortuum? Pulchra sunt quæ dicta sunt a Paulo, et digna cœlis Deique benignitate. Quid enim dicit? « Et » liberabit eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii » erant servituti. » Sed non sinitis nos hæc credere, per ipsa facta vobiscum pugnantes, etiamsi Deus adversus hoc multa dederit munimenta, ut hanc pravam tolleret consuetudinem. Nam, dic mihi, quid sibi volunt claræ lampades? Annon eos tanquam athletas deducimus? Quid autem hymni? Annon Deum glorificamus et gratias agimus? quod eum qui excessit jam coronaverit? quod a laboribus liberaverit, quod ejecto metu eum apud se habeat? Non ideo sunt hymni? Non ideo psalmodiæ? Hæc omnia sunt lætantium; « Est enim quispiam, inquit, læto et alacri » animo? psallat [1]. » Sed hos non attendunt Græci. Ne mihi enim, inquit, dixeris eum, qui ab animi metu remotus philosophatur. Hoc enim nihil est magnum, nec admirabile. Ostende mihi eum qui in ipso motu animi, et in eo quod accidit philosophetur, et tunc credam resurrectioni. Et quod hoc faciant quidem mulieres quæ in hujus vitæ curis versantur, non est mirum, quanquam hoc quoque sit malum et grave : nam ab iis quoque eadem exigitur philosophia. Quamobrem Paulus quoque dicit : « De dormien- » tibus autem nolo vos ignorare, fratres, ut non contriste-

[1] Jacob. v, 13.

» mini, sicut et cæteri qui spem non habent [1]. » Non hæc scribebat monachis, nec iis quæ semper sunt virgines, sed iis etiam quæ versantur in mundo, quæ dicuntur sæculares. Sed non est hoc adeo malum et grave. Quando autem vel mulier aliqua, vel vir quispiam dicens se esse mundo crucifixum, hic quidem vellit capillos, illa vero valde ejulat, quid est hoc turpius et magis indecorum? Credite mihi dicenti : Oporteret eos qui sunt hujusmodi, longo tempore arceri a liminibus Ecclesiæ. Qui enim sunt digni ut ita lugeantur, ii sunt qui mortem adhuc timent et horrent, qui non credunt resurrectioni. At non sum, inquit, ego is qui non credam resurrectioni, sed requiro consuetudinem. Cur vero, dic mihi, quando vadis peregre, et longam suscipis peregrinationem, non eadem facis? Sed tunc quoque fleo, inquit, et lamentor requirens. Sed illud quidem revera est eorum qui requirunt consuetudinem ; hoc autem est ejus quæ desperat de reditu. Cogita quid psallas illo tempore. « Convertere, inquit, anima mea in requiem » tuam, quia Dominus benefecit tibi [2]. » Et rursus : « Non » timebo mala, quoniam tu mecum es [3]. » Et rursus : « Tu » es mihi refugium a tribulatione quæ me circumdat [4]. » Cogita quid sibi volunt hi Psalmi : sed non attendis, verum es a luctu ebrius. Vel in aliorum exequiis diligenter considera, ut in tuis invenias medicamentum. « Convertere, anima mea, in requiem tuam, quoniam Dominus be» nefecit tibi, » dicis et lacrymaris? Annon hæc sunt ludus et histrionica simulatio? Nam si revera credis iis quæ dicis, supervacance luges et lamentaris. Si autem ludis, et simulas, et hæc putas esse fabulas, cur psallis? Cur etiam eos qui adsunt pateris? Cur non eos qui psallunt abigis? At hoc, inquit, est furentium. Illud autem multo magis? Atque interim quidem admoneo : procedente autem tem-

[1] 1 Thess. IV, 13. — [2] Psal. CXIV, 7. — [3] Id. XXII, 4. — [4] Id. XXXI, 7.

pore hanc rem persequar vehementius. Valde enim timeo ne hoc modo gravis aliquis morbus subeat Ecclesiam. Atque planctus quidem postea corrigam; interim autem denuntio, divitesque et pauperes et mulieres virosque valde obtestor. Contingat quidem vobis omnibus ut absque luctu e vita excedatis, et ea qua par est lege, patres qui consenuerunt deducantur a filiis, et matres a filiabus, et nepotibus, et pronepotibus in bona et profunda senectute, et nusquam sit mors immatura. Hoc ergo contingat, et hoc opto et precor: præsidesque et vos omnes rogo et hortor ut Deum alter pro altero oretis, et commune hoc sit vestrum votum. Si autem, quod absit, neque accidat, acerba mors aliqua evenerit, acerba, inquam, non natura, neque enim est de cætero mors acerba, a somno enim nihil differt, sed si nostra spectetur affectio, acerba mors evenerit, et aliquis has quæ lamententur conduxerit, mihi credite dicenti: non aliter enim dico, quam sum affectus, qui velit irascatur, eum longo tempore arcebimus ab Ecclesia, tanquam idololatram. Nam si Paulus avarum vocat idololatram[1]: multo magis eum qui super fidelem ea introducit quæ sunt idololatrarum. Quanam enim de causa, dic quæso, vocas presbyteros et eos qui psallunt? Non ut consoleris? non ut eum honores qui excessit? Cur ergo eum contumelia afficis? Cur traducis? Cur autem ludis tanquam in scena? Nos venimus de resurrectione philosophantes: omnes erudientes, etiam eos qui nondum sunt icti, per honorem qui illi habetur, ut si quid ejusmodi contigerit, fortiter ferant. Tu autem eos adducis, qui, quod ad ipsos spectat, nostra destruunt.

VI. Quid hoc risu et hac ludificatione est pejus? Quid est gravius hac inæqualitate? Erubescite et pudore suffundimini. Si non vultis, nos perniciosos ejusmodi mores

[1] Coloss. III, 5.

non sinimus in Ecclesiam inducere. « Peccantes enim, » inquit, coram omnibus argue [1]. » Illis autem infelicibus et miseris mulieribus per vos prohibemus, ne unquam ingrediantur in fidelium funera quæ efferuntur, ne revera ipsas cogamus sua mala deflere, et erudiamus eas non in alienis hoc facere, sed suas potius deplorare calamitates. Etenim pater quoque benevolus, quando habet insolentem et immodestum filium, non illi soli suadet ne consuetudinem habeat cum improbis, sed illos quoque terret. Ecce ergo nos quoque et vos, et illas per vos hortamur, ut nec vos illas vocetis, neque illæ accedant. Et faxit quidem Deus ut sermo aliquid efficiat amplius, et valeant minæ. Sin autem, quod absit, contemptui simus habiti, necesse habemus de cætero minas deducere ad effectum. Vos quidem erudientes legibus ecclesiasticis : illas autem ut illis convenit. Si quis autem arroganter et insolenter se gerens despicit, audiat Christum nunc dicentem, « Si peccave- » rit in te frater tuus, vade, argue eum inter te et ipsum » solum. Si autem non pareat, accipe tecum unum aut » duos. Si autem etiam sic contradicat, dic Ecclesiæ. Si » autem Ecclesiam quoque non audiat, sit tibi tanquam » ethnicus, et publicanus [2]. » Si autem eum qui in me peccat, cum non paruerit, sic jubet aversari, in eum, qui in se peccat et in Deum, quomodo me gerere debeam vos judicate. Vos enim nos condemnatis, qui non molliter et leniter vobiscum agimus. Si quis autem contemnit quæ sunt apud nos vincula, cum rursus Christus erudiat, dicens : « Quæcumque ligaveritis supra terram, erunt ligata » et in cœlo : et quæcumque solveritis supra terram, erunt » soluta et in cœlo [3]. » Nam etiamsi nos simus miseri et nihili, et digni qui despiciamur, sicut revera digni sumus, non tamen nos ulciscimur, neque iram referimus, sed sa-

[1] 1 Tim. v, 20. — [2] Matth. xviii, 15-17. — [3] Ibid. 18.

lutis vestræ curam gerimus. Erubescite quæso et pudore suffundimini. Nam si quis fert amicum qui vehementius quam par sit invehitur, examinans ejus scopum et institutum, et quod hoc animo facit benevolo, non per arrogantiam : multo magis ferre debetis magistrum increpantem, et magistrum, qui nec ipse hæc dicit ex auctoritate, neque instar principis, sed instar curatoris. Neque enim hæc dicimus volentes ostentare potestatem. Quomodo enim, qui optamus ut nec ad eorum veniatis experientiam, sed de vobis dolentes et plangentes. Ignoscite, et nemo vincula contemnat ecclesiastica. Non est enim homo qui ligat, sed Christus, qui nobis dedit hanc ligandi potestatem, et efficiens ut homines in sua potestate habeant tantum honorem; nam nos quidem uti volumus potestate ad solvendum. Imovero vellemus ne hoc quidem nobis esse necesse. Nullum enim volumus esse apud nos vinctum, non adeo sumus infelices et miseri, etiamsi simus plane nihili. Sed si necesse habuerimus, ignoscite. Non enim lubentes nec volentes, sed magis quam vos vincti dolentes, vincula injicimus. Si quis autem ea contemnat, adveniet tempus judicii quod ipsum doceat. Quod restat nolo dicere, ne vestram mentem feriam. Nam nos quidem primum precamur ut non necesse habeamus. Sed si necesse fuerit, nostrum munus implemus, vincula injicimus. Si quis autem ea perfregerit, ego quod meum est feci, et sum de cætero nulli culpæ affinis. De eo autem erit tibi disceptandum cum eo qui me jussit ligare. Neque enim si rege præsidente, ex astantibus satellitibus jussus sit quispiam vincire aliquem ex cohorte, et ei vincula injicere, ille autem non solum eum repulerit, sed etiam vincula contriverit, est-ne satelles qui affectus est contumelia, non autem multo magis rex qui jussit? Si enim quæ fiunt in fideles ipse sibi facta reputat, quando contumelia

afficitis eos, quibus impositum fuit munus docendi, multo magis afficietur tanquam ipse contumeliam acceperit. Sed absit ut quispiam ex iis qui sunt in hac Ecclesia, ad hanc veniat necessitatem suscipiendi vincula. Nam ut bonum est non peccare, ita est utile ferre reprehensionem. Feramus ergo increpationem, et studeamus non peccare. Sed si peccaverimus, feramus reprehensionem. Sicut enim bonum quidem est non feriri: sed si hoc acciderit, imponendum plagæ medicamentum, ita et hic faciendum. Verum absit, ut quis talibus opus habeat medicamentis: « Confidimus enim de vobis meliora, et consentanea sa»luti, » etiamsi sic loquimur; acrius autem et vehementius sumus locuti pro majori cautione. Melius est enim ut vos me suspicemini audacem, sævum, et arrogantem, quam ut vos faciatis ea quæ Deo non placent. In Deo autem credimus, hanc reprehensionem non futuram vobis inutilem, sed vos ita mutandos, ut hi sermones in vestris consumantur encomiis et laudibus; utinam secundum Dei placitum vivamus, ut omnes bona illa consequamur, quæ promisit Deus diligentibus se, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri gloria, una cum sancto Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA V.

CAPUT II.

Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari[1].

I. Volens Paulus ostendere multam Dei benignitatem et charitatem, quam habuit in genus humanum, postquam dixit, « Quia ergo pueri communicaverunt carni et san-» guini, et ipse similiter participavit eisdem[2], » hunc lo-cum explicat et persequitur, dicens : « Nusquam enim » Angelos apprehendit. » Ne enim leviter attendas ei quod dictum est, neque rem levem esse existimes, quod ipse carnem nostram susceperit; non enim hoc donavit Ange-lis. Ideo ait, « Non enim Angelos apprehendit, sed semen » Abrahæ. » Quid est quod dicit? Non Angeli, inquit, ap-prehendit naturam, sed hominis. Quid est autem appre-hendit? Non enim apprehendit, inquit, illam Angelorum naturam, sed nostram. Cur autem non dixit, Suscepit, sed usus est hac dictione, Apprehendit? A metaphora eorum qui persequuntur aversos, et omnia faciunt ut fu-gientes comprehendant, et resilientes apprehendant. Ab ipso enim fugientem humanam naturam, et procul fu-gientem; « Nam eramus a Deo, inquit, alienati, et sine » Deo in mundo[3], » ipse persecutus, comprehendit. Os-tendit eum id fecisse sola motum benignitate, charitate,

[1] Hebr. II, 16, 17. — [2] Ibid. 14. — [3] Ephes. II, 12.

et quam nostri gerit cura. Ut ergo quando dicit, « Nonne » omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi » propter eos qui hæreditatem capiunt salutis ? » ostendit ei magnæ esse curæ humanam naturam, et Deum ejus multam habere rationem, ita etiam hic ostendit quod est multo majus a comparatione. « Non enim, inquit, appre- » hendit Angelos : » est enim revera magnum, admirabile, et plenum stupore, quod quæ est ex nobis caro sedeat apud Superos, et adoretur ab Angelis et Archangelis, et Sera- phim, et Cherubim. Hoc sæpe mente versans, stupeo et mente excedo, et magna de genere humano imaginor. Vi- deo enim magna et præclara præmia, et nostram naturam Deo esse magno studio. Et non dixit solum, Homines ap- prehendit ; sed volens ipsos extollere, et ostendere ipsorum genus esse magnum et honorandum, dicit, « Sed semen » Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus » similari. » Quid est per omnia ? Fuit, inquit, partu edi- tus, et nutritus, et crevit, et passus est omnia quæ opor- tuit, et tandem est mortuus. Hoc est, per omnia assimi- latum esse fratribus. Nam quoniam multa dixit de ejus majestate et superna gloria, de cætero verba facit de dis- pensatione. Vide autem cum quanta prudentia et vi, quo- modo ipsum ostendat magnum adhibere studium ut nobis assimiletur, quod quidem erat magnæ curæ et provident- iæ. Nam cum dixisset superius, « Quia pueri communica- » verunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit » eisdem, » hic quoque dicit per omnia similatum esse fra- tribus, propemodum dicens : Qui est adeo magnus, qui est splendor gloriæ, qui est character substantiæ, qui fe- cit sæcula, qui sedet ad dexteram Patris, is voluit, et studium posuit ut frater noster fieret in omnibus, et ideo dimisit Angelos et supernas Potestates, et ad nos descen- dit, et nos apprehendit. Perpende autem : bona fecit innu-

merabilia, mortem fregit, a diaboli tyrannide nos eripuit, à servitute nos liberavit : non solum fraternitate honoravit, sed etiam aliis innumerabilibus. Voluit esse noster Pontifex apud Patrem ; subjungit enim : « Ut » misericors fieret et fidelis Pontifex ad Deum. » Propterea, inquit, carnem nostram suscepit, propter benignitatem solum et clementiam, ut nostri misereretur. Non est enim alia dispensationis causa quam hæc sola. Vidit quippe nos humi abjectos, pereuntes, et a mortis oppressos tyrannide, et misertus est. « Ut repropitiaret, » inquit, delicta populi. Ut misericors fieret, et fidelis » Pontifex. » Quid est fidelis ? Verus, potens. Pontifex enim solus fidelis est Filius, qui potest liberare a peccatis eos, quorum est Pontifex. Ut ergo offerat hostiam quæ possit nos mundare et expiare, propterea factus est homo. Subjunxit ergo, ad Deum, sive erga Deum. Eramus, inquit, Dei inimici, condemnati, probro et ignominia affecti. Nemo erat qui pro nobis oblaturus esset sacrificium. Vidit nos in hoc esse statu, et est misertus, non nobis constituens Pontificem, sed ipse factus Pontifex fidelis. Deinde ostendens quomodo fidelis, subjunxit, « Ut » repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo passus » est, ipse tentatus, potens est et eis qui tentantur auxi» liari[1]. »

II. Hoc est valde humile et abjectum, et Deo indignum. In quo enim passus est, inquit, ipse : hic dicit de incarnato. Et forte dictum est ad certiores reddendos auditores, et propter eorum imbecillitatem. Hoc est, venit per ipsam experientiam eorum quæ passi sumus. Nunc non ignorat nostras perpessiones, non solum scit ut Deus, sed etiam cognovit ut homo per eam, quà passus est, experientiam. Multa passus est, scit compati et misereri,

[1] Hebr. II, 18.

quanquam Deus est impatibilis. Sed hic narrat quæ sunt incarnationis; quasi diceret : Ipsa quoque caro Christi multa passa est gravia. Novit quid sit afflictio : novit quid sit tentatio non minus quam nos qui passi sumus ; nam ipse quoque est passus. Quid ergo est, « Potens est et iis qui » tentantur auxiliari ? » Quasi dixeris : Magna animi alacritate manum porriget, commiserabitur. Nam quoniam magnum volebant, et amplius quid habere quam qui erant ex gentibus, ostendit eos in hoc habere amplius, in quo nihil læsit eos qui erant ex gentibus. In quonam ? Quod ex ipsis est salus, quod illos primum apprehendit, quod ex illis carnem suscepit. « Non enim Angelos, inquit, apprehendit, » sed semen Abrahæ apprehendit. Per hoc honorat etiam Patriarcham, et ostendit quid sit semen Abrahæ. Eis namque revocat in memoriam promissionem quæ ipsis facta est, dicentem, « Tibi et semini tuo dabo terram hanc[1]. » Per hoc autem minimum ostendit propinquitetam, quod ex uno sint omnes. Sed quia non magna erat illa propinquitas, rursus venit ad eam, et de cætero immoratur in dispensatione quæ est secundum carnem, et dicit : « Ut repro- » pitiaret delicta populi. » Erat enim magnæ curæ et charitatis quod voluerit fieri homo. Nunc autem non hoc est solum, sed etiam sunt bona immortalia, quæ per ipsum nobis sunt exhibita. Ut repropitiaret, inquit, delicta populi. Cur non dixit, Orbis terræ, sed, populi ? nam omnium portavit peccata; quoniam tunc ab eo de ipsis Hebræis verba fiebant. Nam Angelus quoque dicebat Josepho : « Vocabis » nomen ejus Jesum : ipse enim salvum faciet populum » suum[2]. » Hoc enim oportebat primum fieri ; et propterea venit ut hos salvos faceret, et tunc per hos, illos, etiamsi contrarium evenerit. Hoc Apostoli quoque dicebant ab initio : « Vobis suscitans Filium suum, misit eum bene-

[1] Gen. XIII, 15. — [2] Matth. I, 21.

» dicentem vobis. » Et rursus : « Vobis missum est verbum » salutis[3]. » Nobilitatem hic ostendit judaïcam, dicens, « Ad » expianda peccata populi[4]. » Interim sic dicit : Nam quod ipse sit qui omnium peecata dimisit, ostendit et in Paralytico, dicens : « Dimittuntur tibi peccata[2]. » Et in baptismate, Discipulis : « Euntes docete omnes gentes, bapti- » zantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti[3]. » Cum autem carnem apprehenderit Paulus, omnia deinde loquitur abjecta et humilia, nihil veritus. Vide enim quid jam dicat. « Unde fratres sancti vocationis cœlestis parti- » cipes, considerate Apostolum et Pontificem confessionis » nostræ Jesum : qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et » Moyses in omni domo ejus[4]. » Eum Moysi præpositurus per comparationem, ad legem sacerdotii deduxit orationem. Non enim de Moyse parvam habebant omnes opinionem. Et jam primum dejicit semina excellentiæ. Atque incipit quidem a carne : ascendit autem ad Divinitatem, ubi non erat amplius comparatio. Incœpit interim a carne ponere æqualitatem et dicit : « Sicut et Moyses » in omni domo ejus ; » et non ab initio ostendit excellentiam, ne resiliret auditor, et aures protinus obstrueret. Nam etsi erant fideles, in eorum tamen conscientia adhuc valde residebat Moyses. « Qui est, inquit, fidelis ei qui fe- » cit eum. » Quidnam fecerat ? Apostolum et Pontificem. Nihil hic dicit de essentia, neque de Divinitate, sed interim de humanis dicit dignitatibus. « Sicut et Moyses in omni » domo ejus, » hoc est, in populo, aut in templo. Hic autem dicit, « In domo ejus. » Perinde ac si dixeris, De iis qui sunt in domo. Tanquam procurator quispiam et dispensator domus, sic erat Moyses populo. Nam quod populum hic dicat domum, subjunxit, « Cujus domus sumus nos. »

[1] Act. III, 26, et XIII, 26. — [2] Marc. II, 5. et Luc. V, c. — [3] Matth. XXVIII, 19. — [4] Hebr. III, 1, 2.

Hoc est, sumus in ejus possessione. Deinde excellentia major. « Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est » habitus. » Rursus de carne : « Quanto ampliorem hono- » rem habet domus qui fabricavit illam[1]. »

III. Et ipse erat, inquit, de domo : et non dixit : Iste enim erat quidem servus, ille vero dominus : sed hoc latenter indicavit. Si populus erat domus, ipse autem erat ex populo : et ipse ergo erat de domo. Nam nobis quoque mos est sic dicere : Hic est ex domo illius. Hic autem dicit domum, non templum. Non enim Deus ipse construxit, sed homines. Qui fecit ipsum, Deus est. Dicit Moysem. Vide autem quomodo latenter majorem ostendit excellentiam. Fidelis, inquit, erat in tota domo ejus, cum ipse esset de domo, hoc est, de populo. Majorem habet honorem artifex, quam opera, sed et qui domum construxit, quam domus. « Qui autem omnia construxit Deus est. » Vides quod non dicat de templo, sed de toto populo? « Et » Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus, tanquam » famulus, in testimonium eorum quæ dicenda erant[2]. » Ecce alia quoque differentia quæ est a filio et servis. Vides quod tacite significat proprietatem per appellationem filii? « Christus vero tanquam filius in domo sua. » Vidisti quomodo distinguat ac separet opera et effectorem, quomodo servum et filium? Et ille quidem in res paternas ingreditur ut filius, hic vero ut servus. « Cujus domus sumus nos : » si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam reti- » neamus[3]. » Hic rursus eos hortatur ut fortiter resistant, et non cadant. Domus enim, inquit, erimus Dei, sicut erat Moyses, si fiduciam et spei gloriationem usque ad finem firmam retineamus. Qui dolore quidem, inquit, afficitur in tentationibus, et animo concidit, non gloriatur. Qui pudore suffunditur, et se abscondit, non habet fidu-

[1] Hebr. III, 3. — [2] Ibid. 4, 5. — [3] Ibid. 6.

ciam. Qui est tristis, non gloriatur. Deinde eos quoque laudat, dicens: Si fiduciam et gloriationem spei usque ad finem firmam retineamus : ostendens jam illos cœpisse. Fine autem est opus, et non solum oportet stare, sed etiam firmam et stabilem habere spem in certitudine fidei, minime labefactatos a tentationibus. Ac ne mireris, si humanius experto dicatur. Si enim de Patre qui carnem non suscepit dicit Scriptura : « De cœlo prospexit Dominus, et » vidit omnes filios hominum [1] ; » hoc est, omnia exacte et accurate didicit. Et rursus, « Descendens videbo, an se» cundum clamorem eorum fiat [2]. » Et rursus : « Non po» test Deus ferre vitia hominum, » Scriptura, inquam, divina iræ ostendens magnitudinem : multo magis de Christo qui est in carne passus, hæc dicuntur. Nam quoniam multi homines existimant experientiam esse omnibus fideliorem ad cognitionem, vult ostendere eum, qui est passus, nosse quid patiatur humana natura. « Unde fra» tres sancti. » Unde, id est propterea. « Vocationis cœlestis » participes. » Nihil hic quæratis. Si illuc vocati estis, illic est merces, illic remuneratio. Quid vero est? « Considerate » Apostolum et Pontificem confessionis nostræ Jesum Chris» tum : qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moyses in » omni domo ejus. » Quid est, « Qui est fidelis ei qui fecit » illum?» Qui providet, qui suis præest, et non sinit ut temere ferantur et agantur. Sicut et Moyses in omni domo ejus. Hoc est, cognoscite quis et cujusmodi sit Pontifex, et non opus habebitis alia consolatione, nec adhortatione. Apostolum autem vocat eo quod sit missus, et Pontificem confessionis nostræ, hoc est, fidei, recte dixit, sicut Moyses; nam et huic sicut illi fuit commissa populi præfectura et administratio, sed major, et in rebus majoribus. Moyses enim ut famulus erat; Christus, ut filius. Ille alienos, hic

[1] Psal. XIII, 2. — [2] Gen. XVIII, 21.

suos curabat. « In testimonium eorum quæ dicenda erant. » Quid dicis ? Testimonium hominum Deus accipit ? Maxime. Si enim cœlum testatur, et terram, et colles, dicens per Prophetam, « Audi cœlum, et ausculta terra, quoniam » Dominus locutus est[1] ; et, Audite valles, fundamenta » terræ[2], » quoniam judicium est Domino ad populum suum : multo magis homines. Quid est in testimonium ? Hoc est, ut sint testes, quando ipsi se impudenter gesserint : Christus vero tanquam filius. Nam ille quidem curat alienos : hic vero suos. « Et gloriationem spei. » Recte dixit, spei, quoniam in spe omnia erant bona. Sic autem eam oportet retinere, ut jam gloriemur tanquam ob ea quæ facta sunt. Propterea dicit, « Gloriationem spei, » et subjungit, « Ad finem firmam retineamus : nam spe salvi » facti sumus. » Si ergo spe salvi facti sumus, et per tolerantiam expectamus, ne propter præsentia mœrore afficiamur : neque jam quæramus quæ postea sunt promissa. « Spes » enim, inquit, quæ videtur, non est spes[3]. » Nam quoniam bona sunt magna, hic ea non possumus accipere in vita fluxa, et in quam cadit interitus. Quanam ergo de causa ea nobis prædixit, cum hic ea non sit daturus ? Ut promissione recreet animos, ut animi alacritatem confirmet ac corroboret pollicitatione : ut mentem nostram erigat et excitet. Propterea enim hæc omnia facta sunt.

IV. Ne ergo turbemur : nemo videns malos bene rem suam gerere conturbetur. Neque vitii, neque virtutis est hic remuneratio. Si quando autem fiat et vitii et virtutis remuneratio, non tamen fit pro meritis, sed solummodo tanquam gustus judicii : ut qui resurrectioni minus credunt, hic quoque castigentur. Quando ergo viderimus sceleratum divitem, ne animo concidamus. Quando viderimus bonum male patientem, ne conturbemur. Nam illic

[1] Isai. I, 2. — [2] Mich. VI, 2. — [3] Rom. VIII, 24.

sunt coronæ, illic supplicia. Alioquin autem fieri non potest, ut et malus sit omni ex parte malus, sed potest ipse quoque habere bona aliqua : neque ut bonus sit omni ex parte bonus, sed potest etiam ipse habere aliqua peccata. Quando ergo rem suam bene gerit sceleratus, scito hoc evenire in malum ejus capitis. Ut enim paucorum illorum hic accepta remuneratione, illic deinde perfecte puniatur, ea de causa hic accipit. Et ille est maxime beatus qui hic punitur, ut omnibus depositis peccatis, probatus hinc abeat, et purus et nulli culpæ affinis. Et hoc nos Paulus quoque docens, dicit : « Propterea in vobis multi ægroti et » infirmi, et dormiunt permulti[1]. » Et rursus : « Tradite » hujusmodi hominem Satanæ, in interitum carnis, ut » spiritus salvus sit in die illo[2]. » Et Propheta dicit : « Ac» cepit e manu Domini duplicia peccata[3]. » Et rursus David : « Vide inimicos meos quia multiplicati sunt super ca» pillos capitis mei[4] : et odio iniquo oderunt me, et dimitte » omnia peccata mea. » Et rursus alius : « Domine Deus » noster, pacem da nobis : nam omnia reddidisti nobis[5]. » Sed hæc quidem sunt ostendentis bonos hic pœnas luere pro peccatis. Quod autem mali plurimi hic accipientes bona illic perfecte puniantur, audi Abraham dicentem diviti : « Recepisti bona tua in vita tua, et Lazarus similiter » mala[6]. » Quænam bona? Dicens, Hic recepisti, non autem accepisti, ostendit utrumque fuisse affectum pro debito, et illum cui fuerunt res secundæ, et hunc cui adversæ ; et dicit : « Propterea hic consolationem hic » accipit. » Vides enim eum esse mundum a peccatis, et tu dolore conficeris. Ne ergo tristes simus, cum viderimus peccatores hic bonis affici : sed quando nos ipsi male patimur, lætemur : ea enim res est peccatorum exsolutio.

[1] 1 Cor. xi, 30. — [2] Id. v, 5. — [3] Isaï. xl, 2. — [4] Psal. xxxix, 13. — [5] Isaï. xxvi, 12. — [6] Luc. xvi, 25.

Ne quæramus quietem : Christus enim afflictionem promisit suis Discipulis. Et Paulus dicit, « Omnes qui pie vo» lunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur[1]. » Nullus fortis athleta in certamine quærit lavacra, et mensam repletam cibis et vino. Hoc non est athletæ, sed viri mollis et effœminati. Nam athleta pugnat cum pulvere, oleo, calore radii, cum multo sudore, afflictione, et angustia certaminis. Hoc est tempus pugnandi ; ergo et vulnera accipiendi et sanguinem effundendi, et dolendi. Audi quid dicat beatus Paulus : « Sic pugno, non tanquam » aërem verberans[2]. » Existimemus totam vitam esse ad certamen constitutam, et nunquam quæramus requiem. Nunquam si affligamur, aliquid novi et alieni nobis accidisse putabimus ; si quidem neque pugil aliquid novi et alieni sibi putat accidisse, quando est in certamine. Aliud est tempus quietis : per afflictionem nos oportet perfici. Etiamsi non sit persecutio, nec afflictio, sunt tamen aliæ afflictiones, quæ nobis quotidie accidunt. Si hæc autem non ferimus, vix illas tulerimus. « Tentatio, inquit, vos » non apprehendat, nisi humana[3]. » Deum ergo oremus, ne intremus in tentationem. Sin autem intraverimus, forti animo feramus. Nam illud quidem est virorum sapientum et moderatorum se in pericula non temere injicere ; hoc autem fortium et philosophorum, firmiter stare, si incidamus. Neque ergo nos temere projiciamus : est enim audaciæ et temeritatis ; neque si ducamur, nos rebus vocantibus cedamus : est enim timiditatis. Sed si vocet quidem prædicatio, non recusemus : si vero non sit causa, nec usus postulet, nec necessitas convenienter pietati nos vocet, non temere procurramus : ea enim res est ostentatio, et inanis ac supervacanea honoris appetitio. Sin autem quidpiam factum fuerit quod lædat pietatem, etiamsi oporteat mille

[1] 2 Tim. III, 12. — [2] 1 Cor. IX, 26. — [3] Id. X, 13.

mortes subire, nihil recusemus. Ne provoces tentationes, si ex voto tibi procedat pietas. Cur supervacanea attrahis pericula, quæ lucri nihil afferunt?

V. Hæc dico, volens vos servare leges Christi, qui jubet orare ne intretis in tentationem, et jubet accepta cruce eum sequi. Hæc quippe non sunt contraria, sed valde congruunt ac conveniunt. Nam tu quidem, cum tanquam miles fortis te pararis, et instruxeris, esto assidue in armis, sobrius, vigilans, hostem semper expectans: bella autem ne procrees. Hoc enim non est militis, sed seditiosi. Sin autem te vocarit tuba pietatis, illico egredere, et animam despice, et cum magna animi alacritate, certamina aggredere, perfringe aciem adversariorum, diaboli vultum conscinde, tropæum erige. Sin autem nihil lædatur pietas, neque quisquam nostra labefactet dogmata, quod, inquam, attinet ad animam, neque quidquam cogaris facere ex iis quæ Deo non placent, ne supervacaneus sit labor tuus. Oportet Christiani vitam esse plenam sanguine, sanguine, inquam, non in fundendo alieno; sed in eo quod sis paratus tuum effundere. Cum tanta ergo animi alacritate proprium sanguinem effundamus, quando hoc fuerit pro Christo, cum quanta quisquam aquam effuderit. Etenim aqua est sanguis qui corpus circumfluit, et cum tanta facilitate carnem exuamus, cum quanta vestem. Hoc autem erit si non simus alligati pecuniis, si non detineamur ab ædibus, a voluptate, a præsentibus omnibus. Si enim qui hanc vitam degunt militarem, omnibus renuntiant, et quo bellum vocaverit illic adsunt, et iter ineunt, et alacri animo omnia tolerant: multo magis nos, qui sumus Christi milites, ita paratos et instructos esse oportet, et aciem struere adversus bellum vitiorum. Non est nunc persecutio, et absit ut sit unquam; sed est aliud bellum, cupiditatis pecunia-

rum, bellum invidiæ, bellum aliarum animi perturbationum. Hoc bellum narrans dicit Paulus : « Non est nobis » colluctatio adversus carnem et sanguinem [1]. » Hoc bellum semper instat. Propterea vult nos stare semper armatos. State ergo, inquit, succincti. Quod ipsum quoque est præsentis temporis, et ostendit quod oporteat semper armari. Magnum enim est bellum per linguam : magnum per oculos. Hoc ergo cohibeamus. Magnum est bellum cupiditatum. Propterea illinc incipit armare militem Christi. « State enim, inquit, succincti lumbos vestros ; » et subjunxit, « In veritate, » Quare in veritate? Est enim cupiditas illusio et mendacium ; ut dicit David : « Lumbi mei » impleti sunt illusionibus [2]. » Non est ea res voluptas, sed umbra voluptatis. Ideo succincti, inquit, lumbos vestros in veritate. Hoc est, in vera voluptate, modestia, honestate. Propterea hæc suadet, videns peccati absurditatem, et volens omnia membra nostra esse circumquaque munita. « Ira enim, inquit, injusta non erit insons [3]. » Et vult nos indui lorica et scuto. Ira enim est fera facile insiliens : et mille nobis vallis et septis opus erit ad eam superandam et cohibendam. Et propterea maxime hanc partem ædificavit nobis Deus ex ossibus, tanquam ex quibusdam lapidibus, fulcro et munimento ei circumposito, ne his aliquando diruptis et dissectis, totum perimeret animal. Ignis est enim, inquit, et magna tempestas, et non aliud membrum hanc vim sustinuerit. Dicunt etiam medici ea de causa cordi substratum esse pulmonem, ut ipsum cor, cum sit in molli, tanquam in aliquam insiliens spongiam, requiescat ; non autem in resistens et durum pectus, ne lædatur impetu saltuum. Opus est ergo nobis lorica valida, ut hanc feram perpetuo conservet in quiete. Opus est autem nobis etiam galea. Nam quoniam

[1] Ephes. VI, 12. — [2] Psal. XXXVII, 8. — [3] Eccli. I, 29.

illic est facultas ratiocinandi, et ex hoc potest vel servari, quando fiunt quæ oportet; vel perire, quando secus; propterea, inquit, et galeam salutis. Nam cerebrum quidem natura est molle : et ideo quadam veluti testa superne tegitur calvaria. Est autem nobis causa omnium bonorum et malorum, quod cognoscat et quæ juvant, et quæ nocere possunt. Jamvero pedes quoque et manus nobis armis indigent. Non hæ manus, neque hi pedes, sed rursus pedes, et manus animæ. Hæ quidem quæ oportet meditantes, illi autem ut cant quo decet. Sic ergo nos armemus, et poterimus hostes superare, et corona victoriæ redimiri, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri, simulque sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT III.

Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus : Hodie si vocem ejus audieritis. Nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto. Ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod offensus fui generationi huic, et dixi : Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas. Sicut juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam [1].

I. Cum de spe disseruisset Paulus, et dixisset quod domus

[1] Hebr. III, 7-11.

ejus sumus, si fiduciam et gloriationem spei ad finem firmam retinuerimus, jam ostendit quod oporteat firmiter expectare, idque probat ex Scripturis. Attendite autem. Dixit enim illud esse difficilius et ad comprehendendum obscurius. Quamobrem oportet, cum quæ nostra sunt dixerimus, et totum argumentum vos breviter docuerimus, ita deducere orationem ad ea quæ scripta sunt. Nobis enim non amplius egebitis, si scopum et institutum didiceritis apostolicum. Ab eo de spe agebatur, et quod futura sperare oporteat, et quod iis qui hic laboraverint erit merces aliqua, et fructus, et requies. Hoc ergo ostendit ex Propheta. Et quid dicit? « Quapropter sicut » dixit Spiritus sanctus : Hodie si vocem ejus audieritis, » nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione se- » cundum diem tentationis in deserto, ubi tentaverunt me » patres vestri, probaverunt me, et viderunt opera mea » quadraginta annis. Propter quod offensus fui generationi » huic, et dixi : Semper errant corde. Ipsi autem non cog- » noverunt vias meas. Quibus juravi in ira mea, si introi- » bunt in requiem meam[1]. » Dicit tres esse quietes. Unam Sabbati, in qua Deus quievit ab operibus suis. Secundam Palæstinæ, in quam ingressi Judæi erant quieturi a multa afflictione, et laboribus. Tertiam, quæ vere est quies, nempe regnum cœlorum, quam assecuti vere quiescunt a laboribus et afflictionibus. Trium ergo hic meminit. Et quanam de causa de una loquens trium meminit? Ut ostenderet Prophetam de hac loqui. Nam de prima, inquit, non dixit. Quomodo enim de ea quæ fuit olim? Sed nec de secunda quæ fuit in Palæstina. Quomodo enim? Non enim, inquit, introibunt in requiem meam. Restat ut jam sit hæc tertia. Necesse autem est historiam quoque explicare, ut dilucidiorem reddamus orationem. Nam postquam

[1] Psal. xciv, 8-11.

ex Ægypto egressi, multa via confecta, et Dei virtutis innumerabilibus acceptis indiciis, et in Ægypto, et in mari Rubro, et in deserto, voluerunt mittere speculatores, naturam terræ speculaturos. Illi autem egressi redierunt, regionem quidem admirantes, et præstantium fructuum feracem esse dicentes, sed inexpugnabilium virorum et fortium esse regionem: ingrati autem et nullo sensu præditi Judæi, cum oporteret eos priorum meminisse Dei beneficiorum, et quomodo eos interceptos in medio tantorum Ægyptiacorum exercituum eripuit a periculis [1]; et eorum effecit potiri spoliis; ac quomodo rursus in deserto petram rupit, et aquarum donavit abundantiam, et manna præbuit, et alia effecit mirabilia, et ut Deo crederent, eorum quidem nihil eis venit in mentem, tanquam nihil omnino factum esset, sed attoniti et stupefacti, volebant reverti in Ægyptum dicentes. : « Eduxit nos huc Deus, ut » nos de medio tolleret cum filiis et uxoribus. » Deus ergo irascens, quod eorum quæ facta fuerant tam cito amisissent memoriam, juravit generationem illam quæ hæc dixerat, non ingressuram in requiem : et omnes perierunt in deserto. Nam David, inquit, postea, et post illorum generationem loquens, dicebat : « Hodie si vocem ejus au» dieritis, nolite obdurare corda vestra sicut in exacerba» tione. » Quare? ne eadem patiamini quæ majores vestri, et privemini requie: certe hoc dicit eo quod sit vere requies. Nam si accepissent, inquit, requiem, quanam de causa eis rursus dicit : « Hodie si vocem ejus audieritis, » nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione. » Quænam est ergo alia requies quam regnum cœlorum, cujus imago et typus, est sabbatum? Deinde cum universum posuisset testimonium, hoc autem est, « Hodie si » vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra sicut

[1] Num. xx.

» in exacerbatione. Secundum diem tentationis in deserto, » ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, et » viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod of- » fensus fui generationi illi, et dixi: Semper errant corde: » ipsi autem non cognoverunt vias meas; quibus juravi in » ira mea, si introibunt in requiem meam, » tunc subjungit: « Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor » malum incredulitatis discedendo a Deo vivo [1]. » Ex duritie enim fit incredulitas: et sicut corpora quæ occalluerunt et duritiem contraxerunt, non cedunt manibus medicorum, ita etiam induratæ animæ non cedunt verbo Dei: est enim verisimile quosdam jam non credere, tanquam non vera sint quæ facta sunt. Propterea dicit: Videte ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendo a Deo vivo. Nam quoniam sermo de futuris non est adeo credibilis, ut qui est de præteritis, eis historiam revocat in memoriam, in qua fide eguerunt. Nam si patres vestri, inquit, quoniam non speraverunt ut sperare oportuit, hæc passi sunt, multo magis vos: ad eos enim hæc verba fiunt. Illud enim hodie, inquit, semper est quandiu mundus constiterit. « Quamobrem adhortamini vosmetip- » sos per singulos dies, donec hodie cognominatur [2]. » Hoc est, ædificate vos alterutrum, erigite vos ipsos, ut non fiant eadem. « Ut non obduretur quis ex vobis fallacia » peccati? »

II. Vides quod peccatum faciat incredulitatem. Nam ut incredulitas malam parit vitam, ita etiam anima cum in profundum malorum venerit, contemnit: Contemnens autem ne sustinet quidem credere, ut se a metu liberet. » Dixerunt enim, inquit, Non videbit Dominus, nec » intelliget Deus Jacob [3]. » Et rursus: « Labia nostra a no- » bis sunt; quis noster Dominus est? » Iterumque, « Cur

[1] Hebr. III, 12. — [2] Ibid. 13. — [3] Psal. XCIII, 7.

» irritavit impius Deum? » Et rursus : « Dixit insipiens in » corde suo : Non est Deus : Corrupti sunt, et abominabi- » les facti sunt in studiis suis : non est timor Dei ante ocu- » los eorum. Quoniam dolose egit in conspectu ejus, ut » inveniat iniquitatem ejus et oderit [1]. » Christus quoque hoc ipsum dicit : « Omnis qui male agit, odit lucem, et » non venit ad lucem [2]. » Deinde subjungit : « Participes » Christi effecti sumus [3]. » Quid hoc est, participes Christi sumus? Unum effecti sumus nos et ipse : siquidem ipse quidem caput, nos autem corpus, cohæredes, et concorporales. Unum corpus sumus ex carne ejus, inquit, et ex ossibus ejus. « Si tamen initium substantiæ ejus usque ad » finem firmum retineamus. » Quid est, Initium substantiæ ejus? fidem per quam constitimus, et geniti sumus, et ut ita dicam, consubstantiati. Deinde subjungit : « Dum » dicitur, Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare » corda vestra, sicut in exacerbatione. » Hæc inverso ordine ponuntur; deinde adjicitur. « Timeamus ergo ne forte » relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existi- » metur aliquis ex vobis deesse. Etenim nobis annuntiatum est, quemadmodum et illis. Dum dicitur, Hodie si vocem » ejus audieritis [4]. » Illud enim hodie semper est. Deinde ait, « Sed non profuit illis sermo auditus, non admixtus » fidei ex iis quæ audierunt. » Ostendens quomodo non profuit. Deinde volens eos terrere, hoc ipsum ostendit per ea quæ dicit. « Quidam enim audientes, exacerbaverunt. » Sed non omnes qui profecti sunt ex Ægypto per Moysem. » Quibus autem infensus fuit quadraginta annis? Nonne » illis qui peccaverunt, quorum cadavera projecta sunt in » deserto? Quibus autem juravit non introire in requiem » ipsius, nisi iis qui increduli fuerunt? Et videmus quod

[1] Psal. XIV, 4 ; Id. IX, 29 ; Id. XIII, 1 ; Id. XXXV, 2. — [2] Joan. III, 20. — [3] Id. III, 11. — [4] Hebr. IV, 1, 2.

» non potuerint introire in requiem ipsius propter incredulitatem [1]. » Cum dixisset rursus testimonium, subjungit etiam interrogationem, quod quidem claram efficit orationem. Dixit enim, inquit, « Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione. » Quorumnam, inquit, meminit qui sunt indurati? Quorumnam qui non crediderunt? Nonne Judæorum? Quod autem dicit est hujusmodi: Audierunt illi quoque sicut nos audimus: sed nihil illis profuit. Ne ergo existimetis quod futurum sit ut juvemini audiendo prædicationem. Nam illi quoque audierunt, sed nihil illis profuit, quoniam non crediderunt. Chaleb autem et Jesus quoniam non consenserunt iis qui non crediderunt, illis illatum effugerunt supplicium. Et vide quid admirabile: non dixit, Non consenserunt, sed non commisti sunt. Hoc est, citra seditionem sunt separati, cum illi unius et ejusdem fuissent sententiæ. Hic mihi videtur etiam tacite innuere seditionem. « Ingredimur enim, inquit, in requiem qui » credidimus. » Deinde hoc confirmans subjunxit: « Quem» admodum dixit, « Sicut juravi in ira mea, si introibunt » in requiem meam. » Et quidem operibus a constitutione mundi perfectis: Quoniam dicturus forte quispiam erat; atqui hoc non significat nos ingressuros, sed illos non esse ingressos. Quid ergo facit; interim studet ostendere, quod sicut illa requies non prohibet aliam dici requiem, ita neque hæc requiem cœlorum. Interim ergo vult ostendere, illos requiem non assecutos esse. Ut scias autem quod hoc dicat, addit: « Dixit enim quodam loco de die septima » sic: Et requievit Deus die septimo ab omnibus operibus » suis [2]. » Et in isto rursum: « Si introibunt in requiem » meam. » Vides quomodo hæc non prohibeat illam esse requiem? « Quoniam ergo, inquit, superest introire quos-

[1] Hebr. III, 16-19. — [2] Gen. II, 2.

» dam in illam, et ii quibus prioribus annuntiatum est, » non introierunt propter incredulitatem. Iterum terminat » diem quamdam hodie, in David, dicendo: Post tantum » temporis, sicut supra dictum est[1]. » Quid est autem quod dicit? « Quoniam debent, inquit, aliqui introire » omnino, « Illi autem non introierunt, » rursus tertiam statuit requiem. Quod autem oporteat introire, et aliquos introire oporteat, audiamus unde hoc probet. Quoniam post tot, inquit, annos rursus dicit David, « Hodie si vo- » cem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut » in exacerbatione. Si enim Jesus eos fecisset quiescere, » non de alio die postea loqueretur[2]: » liquidum ergo est quod hæc dicat tanquam nobis assecuturis aliquam remunerationem. « Itaque relinquitur sabbatismus populo » Dei[3]. » Unde? Ex præcepto, « Nolite obdurare corda ves- » tra. » Nam si non esset sabbatismus, non eis præciperetur, nec juberetur ne eadem facerent, ut ne eadem paterentur, si non eadem essent passuri. Quomodo autem eadem erant passuri qui tenebant Palæstinam, si non esset alia requies?

III. Pulchre autem conclusit orationem. Non dixit enim requies, sed sabbatismus, nomen proprium, et quo lætabantur, et ad quod currebant, Sabbatismum regnum vocans. Sicut enim in sabbato ab omnibus quidem malis jubet abstinere, illa autem sola fieri quæ pertinent ad cultum Dei, quæ quidem peragebant sacerdotes, et quæcumque juvant animam, et nihil aliud; ita tunc quoque. Sed non sic dixit, sed quid? « Qui enim ingressus est in re- » quiem ejus, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut » Deus a propriis[4]. » Sicut Deus requievit, inquit, ab operibus suis, ita qui est ingressus in requiem ejus. Nam quoniam eis loquebatur de requie, et hoc cupiebant audire

[1] Hebr. IV, 4-7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9. — [4] Ibid. 10.

quando esset futurum, in hoc conclusit orationem. Illud autem, hodie, dicitur, ne desperent. Adhortamini, inquit, vos quotidie, donec hodie dicitur. Hoc est etiamsi quis peccaverit, quandiu est illud hodie, habet spem. Nemo ergo desperet quandiu vivit. Atque maxime quidem, inquit, ne sit quidem cor malum incredulitatis. Quod si etiam fuerit, nemo desperet, sed se recreet. Nam quandiu sumus in hoc mundo, illud hodie, habet tempus. Hic autem non solum dicit incredulitatem, sed etiam murmurationes. Quorum, inquit, cadavera prostrata sunt in deserto. Deinde ne quis existimet quod solummodo privabitur requie, subjungit etiam supplicium, dicens: « Vivus » enim est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni » gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ » ac spiritus, compagnum quoque ac medullarum, et dis» cretor cogitationum et intentionum cordis [1]. » Hic loquitur de gehenna et de supplicio. Pervadit, inquit, in occulta cordis nostri, et dissecat animam. Hic non est, membra esse prostrata, neque terra esse privatos, sicut illic, sed regno cœlorum, et æternæ tradi gehennæ; et immortali pœnæ ac supplicio. « Sed adhortamini vosmetipsos. » Vide mansuetudinem et lenitatem. Non dixit, increpate, sed, Adhortamini. Ita nos oportet gerere in eos qui premuntur afflictione. Hoc etiam dicit scribens ad Thessalonicenses: « Admonete inquietos. » Pusillanimes autem non sic. Sed quid? « Consolamini pusillanimes; suscipite infirmos, » patientes estote ad omnes [2]. » Quid est; Consolamini? Hoc est, ne desperetis; ne animum despondeatis. Nam qui non consolatur eum qui premitur afflictione, eum reddit duriorem. Ut non obduretur, inquit, quis ex vobis fallacia peccati. Aut dicit fallaciam diaboli. Deceptio enim est nihil expectare de futuris, existimare non esse reddendam a

[1] Hebr. IV, 12. — [2] 1 Thess. V, 14.

nobis rationem; et eorum quæ hic a nobis gesta sunt non daturos pœnas, nec futuram resurrectionem. Aut aliter, deceptio est, nihil dolere, aut desperatio. Dicere enim, Quid vero? semel peccavi, nulla est mihi spes me recreandi, est deceptio. Deinde eis spem immittit, dicens: « Participes Christi effecti sumus, » propemodum dicens: Qui nos ita dilexit, qui nos tanti fecit ut suum corpus faceret, non despiciet pereuntes. Cogitemus, inquit, quibusnam dignati sumus. Nos et Christus unum sumus. Ne ergo ei non credamus. Et rursus tacite significat illud quod alibi dictum est, « Si sustinemus, et conregnabimus [1]. » Hoc enim est, Facti sumus participes: eorumdem sumus participes, quorum est Christus. Adhortatus est ab iis quæ sunt bona et utilia. Participes enim, inquit, sumus Christi. Deinde rursus a tristibus et molestis, Timeamus ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existimetur aliquis ex nobis deesse. Illud enim est perspicuum, et de quo constat. « Probaverunt me, et viderunt » opera mea quadraginta annis. » Vides-ne quod non oporteat a Deo exigere rationem, sed sive nos defendat, sive non, ei credere? Nunc enim eos insimulat, quod Deum tentaverint. Nam qui vult accipere probationes ejus aut potestatis, aut providentiæ, aut curæ, nondum credit eum esse potentem, nec in homines benignum et clementem. Hoc etiam ad hos scribens subindicat, jam volentes fortasse ejus potestatis, curæque ac providentiæ quam eorum gerit, examinationem et probationem accipere in tentationibus. Vides quod ex incredulitate semper est irritatio et ad iram provocatio? Quid ergo dicit? Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei. Vide autem quomodo totam orationem perspectam ratiocinando collegit. Juravit, inquit, prioribus, eos non ingressuros in requiem, et non ingressi

[1] 2 Tim. II, 12.

sunt. Deinde post illos longo tempore loquens cum Judæis, dicit, Nolite indurare corda vestra, sicut patres vestri. Unde perspicuum est quod sit alia requies. Nam de Palæstina non possumus dicere : Eam quippe habebant. De septimo die autem dici non potest: Non enim de eo loquebatur, qui olim fuit. Aliam ergo innuit, quæ vere est requies.

IV. Revera enim est illa requies, ubi aufugit dolor, tristitia et gemitus : ubi neque curæ, neque labores, neque angor, neque metus animam perceſſens et quatiens, sed solus Dei metus plenus voluptate. Non illic audietur; « In » sudore vultus tui vesceris pane tuo, neque spinas, neque » tribulos germinabit tibi. » Non est amplius, « In doloribus » paries filios tuos, et ad virum tuum conversio tua, et » ipse tibi dominabitur. » Omnia ibi sunt pax, gaudium, lætitia, voluptas, bonitas, mansuetudo, æquitas, charitas. Non est illic æmulatio, et invidia, non morbus, non hæc mors corporis, non illa mors animæ; non sunt tenebræ neque nox. Omnia sunt dies : omnia lux : omnia quies. Non est illic defatigatio, non satietas. Semper erimus in perpetuo bonorum desiderio. Vultis-ne dem etiam aliquam imaginem ejus qui illic est status? Fieri non potest : verumtamen quoad ejus fieri poterit, imaginem vobis aliquam tentabo ostendere. Suspiciamus cœlum quando nulla nube interturbante suam ostendit coronam. Deinde cum longo tempore immorati fuerimus in pulchritudine ejus aspectus, consideremus quod solum quoque habebimus, non quale solemus, sed quod est tanto pulchrius, quanto tectis luteis est aurum pulchrius, et post illud, tectum rursus superius. Deinde Angelos, Archangelos, infinitos populos incorporearum Potestatum, ipsam Dei regiam, thronum paternum. Sed non potest, ut dixi, oratio universum repræsentare et explicare. Opus est experientia,

[6] Gen. III, 16

et cognitione quæ est per experientiam. Quomodo, dic mihi, existimatis Adamum fuisse in paradiso? Tanto melior quam illa est hæc vitæ degendæ ratio, quanto cœlum est terra melius. Cæterum aliam quoque inquiramus imaginem. Si contingeret eum qui nunc obtinet imperium, totius orbis terræ tenere dominatum : deinde nec bellis vexari, nec sollicitudinibus, sed solum honorari, et degere in deliciis, et multos quidem habere satellites, aurum autem undique ad eum affluere, et esse suspiciendum, qualem ejus animum futurum esse putatis, si ubique terrarum videret bella cessasse? Tale quid tunc erit. Imovero necdum illam assecuti sumus imaginem. Quamobrem oportet adhuc aliam inquirere. Itaque cogita mihi infantem imperatoris, quandiu quidem fuerit in utero, nihil sentit. Sin autem contigerit illum repente egressum, ascendere thronum imperatorium, et non paulatim, sed simul et repente omnia accipere, sic erit hic et ille status. Aut ut si quis qui fuerit in vinculis, mala passus innumerabilia, repente ad sedem raptus esset regiam. Sed neque sic imaginem sum exacte assecutus. Nam hic quidem bonorum quæ fuerit assecutus, etiamsi ipsum dixeris regnum, primo die, et secundo, et tertio vigens habet desiderium : procedente autem tempore, manet quidem in voluptate, sed non tanta : desinit vero semper ob consuetudinem qualiscumque sit. Illic autem non solum non minuitur, sed etiam crescit. Cogita enim quantum sit animam, cum illuc abierit, non amplius expectare finem illorum bonorum, nec mutationem, sed incrementum, et vitam quæ non habet finem, ab omni quidem periculo liberam, et ab omni animi ægritu line et sollicitudine, plenam animi gaudio et bonis innumeris. Si enim in campum exeuntes, ubi videmus militum tabernacula tapetibus confixa, et lanceas, et galeas, et clypeorum umbones res-

plendentes, stupentes et suspensos nos tenet admiratio; si autem contigerit videre regem in medio currentem; aut etiam cum armis aureis equum agentem, nihil nobis deesse existimamus? quid putas, quando viderimus æterna sanctorum tabernacula fixa in cœlis : « Suscipient enim, in» quit, vos in æterna tabernacula; » quando videris unumquemque resplendentem plusquam radii solis, non ex ære et ferro, sed ex illa gloria, cujus fulgores non potest videre humanus oculus? Et hæc quidem in hominibus. Quid vero dixeris multa Angelorum millia, Archangelorum, Cherubim, Seraphim, Thronorum, Dominationum, Principatuum, Potestatum, quorum pulchritudo omnem superat intelligentiam? Sed enim quousque non desistam ea persequi quæ non possunt comprehendi? « Neque enim ocu» lus vidit, neque auris audivit, neque in cor hominis as» cenderunt quæ Deus præparavit iis qui ipsum diligunt [1]. » Nihil est ergo miserabilius iis qui non assequuntur, neque beatius iis qui assequuntur. Simus ergo nos ex beatis, ut æterna consequamur bona in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. xvi, 9. — [2] 1 Cor. ii, 9.

HOMILIA VII.

CAPUT IV.

Festinemus ergo ingredi in illam requiem : ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo Dei, et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagumque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus : omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo[1].

I. Fides res est magna et salutaris, et absque ea fieri non potest ut salvi simus. At non potest per se sola id efficere; sed proba etiam vita requiritur. Ideo Paulus quoque eos admonet qui jam sunt dignati mysteriis, dicens : « Festinemus ingredi in illam requiem. » Festinemus, inquit, ac studeamus, utpote cum fides non sufficiat, sed etiam debeat vita adjici, et magnum adhiberi studium. Revera enim multo opus est studio ut ascendamus in cœlum. Si enim terra non sunt dignati qui tantas miserias et calamitates perpessi sunt in deserto, et terram non potuerunt assequi, quoniam murmurarunt, et quoniam sunt fornicati, quomodo nos regno cœlorum digni habebimur, qui vitam inconsiderate ignaveque et segniter agimus? Multo ergo nobis opus est studio. Vide autem quod non damnum eo usque constituerit, quod non ingrediamur. Non enim

[1] Hebr. IV, 11-13. — [a] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 153, 154.

dixit, Studeamus ingredi in illam requiem, ne a tantis bonis excidamus: sed id addidit quod homines magnopere excitat. Quidnam est hoc : « Ut ne in idipsum quis inci- » dat incredulitatis exemplum. » Hoc est, ut illic habeamus mentem, spem, expectationem, ne militer excidamus. Nam quod excidemus, significat exemplum. Ut ne in idipsum, inquit. Deinde ne audiens, In idipsum, existimes idem esse supplicium, audi quid subjungat, « Vivus est » enim sermo Dei, et efficax, penetrabilior omni gladio » ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ et spi- » ritus, compagumque et medullarum, et discretor cogita- » tionum cordis. » Hic quoque ostendit quod illa etiam fecit ipse Dei sermo, et vivit, nec extinctus est. Ne ergo quoniam audivisti sermonem, id solummodo audias; est enim, inquit, penetrabilior gladio; vide quomodo se demittat, et hinc considera quanam de causa opus fuit etiam Prophetis ut dicerent gladium, et arcum, et romphæam. « Nisi » conversi, inquit, fueritis, gladium suum vibrabit, arcum » suum tetendit, et paravit ipsum [1]. » Nam si nunc post tantum tempus et consummationem, non potest nomine sermonis tantum terrere, sed his etiam verbis indiget, ut comparationis ostendat exuperationem : multo magis tunc. « Pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus. » Quid hoc est? Significavit aliquid terribilius, aut quod spiritum dividit ab anima, aut quod etiam ipsa pervadit incorporea, non quemadmodum gladius solum corpora. Hic ostendit quod et anima puniatur, et quod quæ sunt intima scrutetur, totum penitus pervadens hominem. « Et discre- » tor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla » creatura invisibilis in conspectu ejus. » Hic eos maxime terruit. Non enim, si adhuc, inquit, in fide statis, sed non cum certa et plena persuasione, confidatis. Ipse judica-

[1] Psal. vii, 13.

bit quæ sunt in corde : eo enim pervadit et puniens et exanimans. Et quid dico, inquit, de hominibus? Nam etsi dicas Angelos et Archangelos, et Cherubim et Seraphim, et quamcumque creaturam, omnia illi oculo sunt aperta, omnia clara et manifesta. Nihil est quod possit eum latere. « Omnia sunt nuda et aperta oculis ejus, ad quem nobis » sermo. » Aperta autem græce dicitur τετραχηλισμένη, id est, resupinata, a metaphora pellium quæ extrahuntur a victimis. Ut enim quando quispiam illis jugulatis pellem a carne abstraxerit, omnia quæ sunt intus aperit, et nostris oculis reddit manifesta : ita etiam Deo clara et manifesta proposita sunt omnia. Tu autem mihi considera quomodo corporeis semper opus habet imaginibus, quod quidem erat auditorum imbecillitatis. Nam quod essent imbecilli, ostendit, dicens eos esse hebetes, ut qui opus habeant lacte, non solido cibo. « Omnia sunt nuda et aperta oculis ejus, » ad quem nobis est sermo. » Quid vero est, « In idipsum » incredulitatis exemplum? » Ut si quis causam quærens dicat, Cur non viderunt illi terram? Acceperant arrham Dei potentiæ, et cum oporteret credere, terrori magis cedentes, et nulla de Deo magna apprehensa visione, pusillique et abjecti animi effecti, perierunt. Potest etiam aliquid aliud dici, nempe quod cum viæ majorem partem confecissent, cum essent ad ipsas portas, in ipso portu sunt submersi. Hoc de vobis quoque timeo, inquit. Hoc est, in ipsum exemplum incredulitatis. Nam quod ipsi quoque multa passi sint, illis postea fert testimonium, dicens, « Rememoramini pristinos dies, in quibus illumi- » nati magnum certamen sustinuistis passionum [1]. » Nemo ergo sit pusilli et abjecti animi : neque in fine animum despondens concidat. Sunt enim, sunt qui in principio quidem prompto et alacri animo certamina aggrediuntur,

[1] Hebr. x, 32.

postea autem toti parum nolentes adjicere, totum perdiderunt. Sufficiunt, inquit, majores ad vos erudiendos ne in eadem incidatis, neque eadem patiamini quæ passi sunt. Hoc est, In ipsum incredulitatis exemplum. Ne dissolvamur, inquit, et enervemur. Quod etiam dicit in fine, « Remissas manus et genua soluta erigite. Ut ne in idipsum, » inquit, quis incidat incredulitatis exemplum [1]. » Hoc enim est revera cadere. Deinde ne cum audisses quod quis in idipsum exemplum cadat, eamdem mortem existimes quam illi obierunt, vide quid dicat : « Vivus est enim sermo Dei » et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti. » Quovis enim gladio gravius in eorum animas irruit sermo, graves plagas inferens, letalesque dat sectiones. Neque vero opus est ut eorum adducat demonstrationem, neque ut ea probet ac confirmet, cum adeo manifestam habeat narrationem. Nam quodnam, inquit, bellum illos perdidit? quis gladius? Annon plane sua sponte ceciderunt? Ne ergo quoniam non eadem sumus perpessi, simus securi. Quandiu dicitur hodie, licet nobis recreari et refici; sed cum hæc dixerit, ne audientes quæ sunt animæ, ignavi sint et socordes, addit etiam quæ sunt corporis, hæc declarans : ut cum rex aliquis principes suos, qui magna quædam peccata admiserunt, primum privat militia, ablatoque cingulo et auctoritate et præcone adducto, tunc punit : ita hic quoque facit gladius Spiritus. Deinde terribilius loquitur de Filio, « Ad quem nobis est sermo, » inquit. Id est, ipsi debemus reddere rationem eorum quæ gessimus. Itaque ne cadamus, neque animum despondeamus, sufficiunt etiam illa quæ dicta sunt ad nos erudiendos. Illi vero non satis illa sunt; sed hæc adjicit : « Habemus autem etiam » Pontificem magnum qui penetravit cœlos, Jesum Filium » Dei [2]. »

[1] Hebr. XII, 12. — [2] Id. IV, 14.

II. Quod enim propterea id adjecerit, subjunxit: « Non » enim habemus Pontificem qui non possit compati infir- » mitatibus nostris[1]. » Propterea dicebat superius : « In eo » in quo passus est ipse, et tentatus, potens est eis qui » tentantur auxiliari[2]. » Vide ergo quomodo hoc ipsum hic quoque facit. Quod autem dicit est hujusmodi. Eamdem, inquit, quam nos viam iniit, imovero asperiorem. Nam omnium rerum humanarum accepit experientiam. Dixit illic, « Non est creatura invisibilis in conspectu ejus[3], » divinitatem subindicans. Deinde postquam suscepit carnem, loquitur rursus submissius et humilius : Habentes ergo Pontificem magnum qui penetravit cœlos : majorem ejus ostendit curam, et quod eos tanquam suos defendat et protegat, nec velit ut ipsi cadant. Nam Moyses quidem, inquit, non ingressus est in requiem, ipse autem est ingressus : et quomodo ego dicam. Quod autem hoc nusquam posuerit, non est admirabile : nam vel ne videantur invenire defensionem, ipsum una comprehendit; vel ne virum videretur accusare, hoc non dixit aperte. Nam si cum nihil horum dictum sit, hæc objiciebant, dicentes, Ipse dixit adversus Moysem et adversus legem, multo magis si dixisset, Non est Palæstina, sed cœlum, his majora dixissent. Sed non universum tribuit sacerdoti, sed etiam quæ a nobis sunt præstanda requirit, confessionem inquam. « Habentes enim, inquit, Pontificem magnum, qui » penetravit cœlos, Jesum Filium Dei, teneamus confessio- » nem. » Quamnam dicit confessionem? Quod sit resurrectio, quod sit remuneratio; quod bona sint innumerabilia; quod Christus sit Deus, quod sit fides recta. Hæc confiteamur : hæc teneamus. Quod autem hæc vera sint, est perspicuum ex eo quod intus sit Pontifex. Ergo cum non excidimus, confiteamur. Etiamsi res non adsint, nos ta-

[1] Hebr. IV, 15. — [2] Id. II, 18. — [3] Id. IV, 13.

men confiteamur. Si modo adessent, falsum esset. Quamobrem hoc quoque verum est quod differantur : etenim Pontifex noster est magnus. « Non enim habemus Pontifi» cem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. » Non est, inquit, qui res nostras ignoret, sicut multi pontifices qui nesciunt eos qui sunt in afflictionibus, neque quidnam sit afflictio. Nam apud homines fieri non potest ut ejus qui malis vexatur, norit vexationem is qui non fecit periculum, et non transiit per sensibilia. Omnia enim sustinuit noster Pontifex. Nam propterea primum sustinuit, et tunc ascendit, ut posset commiserari. « Tentatum autem » per omnia pro similitudine absque peccato. » Vide quomodo etiam supra posuit simile, et hic pro similitudine ; hoc est, passus est persecutionem, fuit consputus, accusatus, irrisus, calumniis appetitus, ejectus, postremo cruci affixus. Pro similitudine absque peccato. Hic etiam aliud subindicat, nempe quod fieri potest, ut qui est in afflictionibus, eas perferat absque peccato. Quamobrem etiam quando dicit : In similitudine carnis, non hoc dicit, quod acceperit carnis similitudinem, sed carnem. Cur ego dixit, « In similitudine? » Quoniam dixit de carne peccatrice : erat enim nostræ similis. Nam natura quidem erat eadem quæ nostra, peccato autem nequaquam eadem. « Adea» mus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut miseri» cordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio » opportuno[1]. » Quemnam dicit thronum gratiæ? Thronum regium, de quo dicit. « Dixit Dominus Domino meo : » Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabel» lum pedum tuorum[2] ; » ac si diceret, Adeamus cum fiducia ; quoniam habemus Pontificem nulli peccato affinem, qui superavit orbem terræ. « Confidite enim, inquit, ego vici mundum[3]. » Hoc enim est omnia esse passum, mundum

[1] Hebr. IV, 16. — [2] Psal. CIX, 1. — [3] Joan. XVI, 33.

autem esse a peccato. Et si, inquit, nos sumus sub peccato, et ipse tamen non est peccato obnoxius, quomodo accedamus cum fiducia? Nunc est sedes gratiæ, non sedes judicii. Ideo accedamus cum fiducia, ut accipiamus misericordiam qualem quærimus. Munificentiæ enim res est, donum regale: « Ut » gratiam inveniamus in auxilio opportuno. » Bene dicit, « In auxilio opportuno. » Si nunc, inquit, adieris, accipies et gratiam, et misericordiam, opportune namque accedis. Sin autem tunc adieris, nequaquam : importunus enim est tunc aditus. Non est enim tunc thronus gratiæ. Eo usque enim est sedes gratiæ, quousque sedet rex dans gratiam. Quando autem est consummatio, tunc excitatur ad judicium. « Exurge enim, inquit, Deus judica terram[1]. » Adeamus cum fiducia; id est, nullius rei malæ nobis conscii, non dubitantes. Nam qui est ejusmodi, non potest accedere cum fiducia. Ideo alibi dicit, « Tempore opportuno exaudivi te, et in die » salutis adjuvi te[2]. » Nam quod nunc quoque qui post lavacrum peccant, inveniant pœnitentiam, est gratiæ. Ne autem audiens Pontificem, existimes eum stare, statim ducit ad sedem. Sacerdos autem non sedet, sed stat. Vides, quod ipse factus sit Pontifex, non esse naturæ, sed gratiæ, et demissionis, et exinanitionis? Hoc nobis quoque opportunum est dicere, adeamus cum fiducia petentes. Solum fidem offeramus, et dat omnia. Nunc est tempus doni, nemo de se desperet. Tunc est tempus desperationis, quando clausus fuerit thalamus, quando rex fuerit ingressus ad videndos eos qui accumbunt : quando sinus Patriarchæ sunt accepturi eos, qui iis sunt dignandi : nunc autem nondum. Adhuc enim consistit theatrum, adhuc instat certamen, adhuc pendet præmium.

III. Festinemus ergo. Paulus enim dicit, « Sic curro, » non quasi in incertum[3]. » Cursu opus est, coque vehe-

[1] Psal. LXXXI, 8. — [2] Isaï. XLIX, 8. — [3] 1 Cor. IX.

menti. Qui currit, nullum videt ex omnibus, etiamsi ingrediatur per prata, etiamsi per loca arida et aspera. Qui currit, non aspicit ad spectatores, sed ad præmium, etiamsi sint divites, etiamsi pauperes, etiamsi quis irrideat, etiamsi laudet, etiamsi contumelia afficiat, etiamsi lapidibus appetat, etiamsi domum diripiat, etiamsi viderit filios, etiamsi uxorem, etiamsi quodlibet, non avertitur; in hoc solum est ut currat, ut præmium accipiat. Qui currit, nusquam stat : nam si vel parum segnis fuerit et deses, totum perdet. Qui currit, non solum nihil aufert ante finem, sed etiam tunc maxime cursum intendit. Hoc a me dictum est ad eos qui dicunt : In juventute nos exercuimus, in juventute jejunavimus, nunc consenuimus. Nunc maxime oportet pietatem intendere. Ne mihi enumeres quæ olim a te recte sunt gesta, nunc te præbe juvenem florentemque et vegetum. Nam maxime quidem qui corporalem hunc currit cursum, postquam eum apprehenderit canities, non potest æque currere. Nam quidquid est certaminis, est in corpore. Tu autem quanam de causa cursum minuis? Anima enim hic opus est, anima excitata et erecta. Anima autem roboratur in senectute, tunc maxime viget, tunc exultat. Sicut enim corpus, quandiu quidem tenetur febribus crebrisque et sibi invicem succedentibus morbis, etiamsi sit forte et robustum, est tamen afflictum : postquam autem fuerit liberatum ab illa obsidione, suas vires recuperat : ita etiam animam febricitat in juventute, et eam maxime tenet amor gloriæ, et deliciarum, et rei veneræ, et aliorum multorum affectuum. Cum advenerit autem senectus, ea expellit hæc omnia quæ sunt corporis, partim quidem cum tempore, partim autem per philosophiam. Intensum enim robur corporis deprimens senectus, ne his quidem uti volentem sinit animam : sed tanquam omne genus hostibus compressis, eam cons-

tituit in loco puro a tumultibus, et magnam efficit tranquillitatem, et majorem affert timorem. Si enim nullus alius, at senes quidem certe norunt se morituros, et morti omnino esse propinquos. Quando igitur, quæ ad hanc vitam pertinent, recedunt cupiditates ac libidines, subito autem expectatio judicii, pervicaciam molliens et inobedientiam, annon fit attentior si velit? Quid vero, inquit, quod videmus senes juvenibus deteriores? Summam mihi dicis vitii exuperationem. Nam et furiosos videmus nullo impellente se dare præcipites. Quando ergo vel senex laborat morbis juvenum, id summum est vitium : nec qui est hujusmodi, excusationem habuerit in juventute. Non potest enim dicere, « Delicta juventutis meæ et ignorantias » meas ne memineris[1]. » Nam qui manet idem in senectute, ostendit quod etiam in juventute, non propter ignorationem, neque propter imperitiam, neque propter ætatem fuerit ejusmodi, sed propter socordiam. Ille enim potest dicere, « Delicta juventutis meæ et ignorantias meas ne me» mineris, » qui facit quæ seni conveniunt, qui mutatur in senectute. Si autem etiam in senectute eadem admittit probra et dedecora, quomodo par est ut is nominetur senex, qui ne ætatem quidem reveretur? Nam qui dicit, « Delicta » juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris, » hæc dicit tanquam in senectute se recte gerens. Ne ergo propter ea quæ fiunt in senectute, te ipsum prives etiam venia peccatorum, quæ admisisti in juventute. Quomodo non est id absurdum et pejus quam ut mereatur veniam? Senex ebrius est, sedet in cauponis, senex properat ad equorum curriculum, senex ascendit in theatrum, tanquam puer currens cum vulgo. Vere est pudor et res ridicula, extrinsecus quidem ornari canitie, intrinsecus autem senem habere pueri : et si quispiam juvenis eum contumelia affi-

[1] Psal. xxiv, 7.

cerit, statim objicit canos. Tu eos prior reverere. Si tu autem tuos non reverearis, idque cum sis senex, quomodo æquum censes ut juvenis tuos revereatur? Non revereris canos, sed eos probro et dedecore afficis. Deus te honoravit candore pilorum : magnam tibi dedit prærogativam : cur prodis honorem? Quomodo te reverebitur juvenis, quando es eo longe protervior et lascivior? Canities enim tunc est reverenda, quando agit quæ sunt canitiei. Quando autem agit quæ sunt juvenum, magis erit ridicula quam juvenes. Quomodo ergo poteritis hæc suadere juvenibus, vos senes temulenti ob immodestiam? Non senes accusans hæc dico, absit; sed juvenes. Nam qui hæc agunt, etiamsi ad annum centesimum pervenerint, mihi sunt juvenes. Sicut juvenes etiamsi sint parvi pueri, sint autem modesti et temperantes, sunt meliores senibus. Nec meum est quod dicitur, sed hanc quoque discretionem novit Scriptura. «Senectus vene» rabilis, inquit, non diuturna, sed cujus est vita immacu» lata [1]. »

IV. Canos enim honoramus, non quia album colorem nigro præferimus, sed quia est signum vitæ quæ ex virtute agitur; vel videntes, internos canos ex eo conjicimus. Sin autem ea gerunt quæ canitiei sunt contraria, propterea magis fiunt ridiculi. Nam et regem honoramus, et purpuram, et diadema, quoniam sunt signa imperii. Sed si eum viderimus cum purpura conspui, a satellitibus conculcari, suffocari, in carcerem conjici, discerpi ac convelli, numquid reverebimur purpuram aut diadema, non etiam ipsum habitum deplorabimus? Ne velis ergo honorari propter canitiem, cum tu ipse ei facias injuriam. Nam ipsa quoque de te debet pœnas sumere, quod habitum adeo splendidum et pretiosum probro afficias. Non hæc contra omnes dicimus, nec absolute a me verba fiunt adversus senectu-

[1] Sap. IV, 8.

tem : non sum adeo insanus, sed adversus juvenilem animam, quæ dedecore afficit senectutem. Neque de iis qui consenuerunt hæc dolentes dicimus, sed de iis qui canitiem dedecorant. Senex enim est rex si velit, et eo qui est indutus purpura magis regalis, si imperet animi perturbationibus, et vitia tanquam satellites sibi subjiciat. Sin autem trahatur et a sede dejiciatur, et pecuniæ, amoris, gloriæ inanis, et fucatæ elegantiæ, deliciarumque et ebrietatis, et iræ et rei venereæ fiat servus, et pilos infucet oleo, et ostendat ætatem a libero animi arbitrio contumelia affectam, quo non fuerit is dignus supplicio? Sed vos juvenes ne sitis tales. Neque enim vobis ignoscitur si peccatis. Quamobrem? Quoniam licet esse senem in juventute, ac sicut sunt juvenes in senectute, ita et contra. Sicut enim illic pilus dealbatus neminem servat, sic nec hic niger neminem impedit. Nam si hæc quæ dixi senem reddunt inhonestiorem, multo magis juvenem. Sed tamen nec juvenis liber est a reprehensione. Nam juveni tunc solum danda est venia, quando vocatur ad rerum administrationem, cum sit imperitus, cum tempore opus habeat et experientia. Quando autem oportet ostendere virilitatem temperantiæ, nequaquam, neque quando oportet pecuniis imperare. Est enim ubi juvenis magis reprehenditur quam senex. Nam senex quidem multa opus habet curatione, cum eum imbecillum reddat senectus. Juvenis autem cum possit si velit sibi sufficere, quamnam assequetur veniam, quando magis rapit quam senex, quando acceptæ magis est memor injuriæ, quando despicit, quando non magis defendit quam senex, quando multa loquitur importune, quando contumelia afficit, quando maledicto appetit, quando inebriatur? Si autem in temperantia et continentia existimat se non posse reprehendi, vide eum hic quoque multa habere adjumenta si velit. Nam etsi cupiditas et libido ei magis est molesta

quam seni, sunt tamen multa quæ poterit magis facere quam senex, et illam incantare bestiam. Quænam ea sunt? Labores, lectiones, pervigilia, jejunia. Cur autem hæc nobis dicis qui non sumus monachi? Hæc mihi dicis? Dic Paulo, quando dicit: « Vigilantes in omni patientia et ora» tione[1]. » Quando dicit: « Carnis curam ne feceritis in con» cupiscentiis[2]. » Non enim hæc solum scripsit monachis, sed omnibus qui sunt in urbibus. Non debet enim mundanus seu sæcularis plus habere quam monachus, nisi in hoc solum, quod cohabitat cum uxore: hic datur ei venia, in aliis autem minime, sed omnia eum oportet facere æque atque monachum. Jamvero et beatitudines quæ a Christo dictæ sunt, non dictæ sunt solum monachis, nam periisset totus orbis terræ, et accusaremus Deum crudelitatis. Si autem beatitudines dictæ sunt solis monachis, et fieri non potest ut eas consequatur mundanus: ipse autem permisit nuptias: ipse ergo omnes perdidit. Si enim fieri non potest ut cum matrimonio faciat quæ sunt monachorum, perierunt, et ad interitum redacta sunt omnia, et coacta est virtus in angustias. Quomodo autem sunt honorabiles nuptiæ, quæ nobis tantum afferunt impedimentum? Quid ergo? Fieri potest, atque adeo valde fieri, ut qui habemus uxores, virtutem sectemur et exerceamus, si velimus. Quomodo? Si habentes uxores simus tanquam non habentes. Si non lætemur ob possessiones, si mundo utamur tanquam non utentes. Si qui autem impediti fuerunt a nuptiis, sciant quod nuptiæ non fuere impedimento, sed liberum arbitrium quod male usum est nuptiis. Non neque vinum facit ebrietatem, sed malum animi institutum, et ejus usus supra modum. Moderate utere nuptiis, et eris primus in regno cœlorum, et frueris bonis omnibus. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia et

[1] Colos. IV. — [2] Rom. XIII, 14.

benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulquè sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

CAPUT V.

Omnis enim pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit iis qui ignorant et errant : quoniam et ipse circumdatus est infirmitate : Et propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis[1].

I. Vult deinceps ostendere beatus Paulus, quod hoc Testamentum est longe melius et præstantius Veteri : procul rationes prius jaciens tanquam fundamentum. Nam quoniam nihil erat corporale, neque specie tale, nempe non templum, non sancta sanctorum, non sacerdos tantum habens apparatum, non legales observationes, sed excelsiora omnia, et perfectiora, et nihil ex rebus corporalibus : erat autem universum in rebus spiritualibus. Spiritualia autem infirmiores non æque inducunt atque corporalia ; ideo totum hoc dicendi argumentum versat et agitat. Vide autem ejus sapientiam. Initium ducit a sacerdote, et continenter eum appellat Pontificem, et ab ipso primo ostendit differentiam. Propterea primum definit quid sit sacerdos, et ostendit si qua habeat sacerdotis, et si

[1] Hebr. v, 1-3.

qua sint symbola sacerdotii. Ei autem occurrebat et obstabat, quod neque esset ex genere, neque ex tribu sacerdotali, neque sacerdos super terram. Hinc quidam dicturi esse videbantur, quomodo ergo sacerdos? quod in Epistola ad Romanos fecit, id et nunc facit, cum suscepisset argumentum non probabile[1], si hoc operetur fides, quod non valuit labor legis, et in vita instituenda sudor; ut ostendat id et fieri potuisse et factum esse, confugit ad Patriarcham, et universum reduxit ad illud tempus. Ita hic quoque alteram sacerdotii viam secat, proponens ex iis quæ præcesserunt. Et sicut in punitione non solum adducit gehennam, sed ea etiam quæ contigerunt tempore Patrum: ita hic quoque primum confirmat a præsentibus. Nam oportebat quidem terrestrium fidem fieri ex cœlestibus? sed cum imbecilli essent auditores, fit contrarium. Atque interim quidem prima ponit ea quæ sunt communia: et tunc ostendit id quod exuperet. Sic enim fit exuperatio per comparationem, quando in aliis quidem est inter eos communio et societas, in aliis vero exuperat. Sin minus, non fit amplius per comparationem. « Omnis pontifex ex hominibus » assumptus. » Hoc est Christo commune, « Pro hominibus » constituitur in iis quæ ad Deum pertinent; » et illud commune, « Ut offerat dona et sacrificia pro populo, » et hoc quoque, sed non totum: quæ restant autem, nequaquam. « Qui condolere possit iis qui ignorant et errant. » Hic jam est exuperatio. « Quoniam ipse circumdatus est » infirmitate, et propter eam debet quemadmodum pro » populo, ita etiam pro se ipso offerre pro peccatis. » Deinde aliud addit. Fit, inquit, ab alio, et ipse non invadit: hoc quoque est commune « Nec quisquam sibi sumit honorem, » sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron[2]. » Hic aliud curat ostendens quod a Deo sit missus. Quod quidem cum Ju-

[1] Rom. IV. — [2] Hebr. V, 4.

dæis disserens assidue dicebat Christus « Qui misit me, » major me est, » et : « A me ipso non veni[1]. » Hic mihi videtur etiam tacite Judæorum innuere sacerdotes, qui invadebant, et legem violabant sacerdotii. « Sic et Chris- » tus non semetipsum glorificavit ut Pontifex fieret[2]. » Ubi ergo fuit institutus et ordinatus? Aaron enim sæpe fuit institutus et ordinatus, ut in virga, et quando ignis descendit, et eos qui invadebant sacerdotium e medio sustulit. Hic autem contra, non solum eis nihil mali accidit, sed in bona sunt existimatione. Undenam ergo? Hoc ostendit ex prophetia. Nihil habet sensile nec aspectabile. Ideo hoc confirmat ex prophetia et ex futuris. « Sed qui » locutus est ad eum : Filius meus es tu, ego hodie genui » te[3]. » Quid hoc ad Filium? Maxime, inquit, hoc de Filio dictum. Quid ad quæstionem confert? Multum : hæc est enim præcedens probatio quod sit a Deo institutus et ordinatus. « Quemadmodum et in alio loco dicit : Tu es sacer- » dos in æternum secundum ordinem Melchisedech[4]. » Cui autem hoc dictum est? Quis est secundum ordinem Melchisedech? Nullus alius; omnes enim erant sub lege; omnes observabant sabbata, omnes circumcidebantur. Non potest quispiam alium dicere. « Qui in diebus carnis » suæ, preces supplicationesque ad eum qui possit illum » salvum facere a morte, cum clamore valido et lacrymis » offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum » esset Filius Dei, didicit ex iis quæ passus est obedien- » tiam[5]. » Vides quod nihil aliud facit, quam quod ostendit quam gerit curam, et summam charitatem? Quid enim sibi vult illud, Cum clamore valido? Nusquam hoc dicit Evangelium : neque quod orans sit lacrymatus, neque quod clamorem ediderit. Vides quod hoc erat sui ad

[1] Joan. VIII, 42. — [2] Hebr. V, 5. — [3] Psal. II, 7. — [4] Id. CIX, 7. et Hebr. V, 6. — [5] Hebr. V, 6-8.

nostrum captum demissio? Non enim satis habuit dicere quod sit precatus, sed etiam quod cum clamore valido. Et auditus, inquit, pro sua reverentia, etiamsi esset Filius, didicit ex iis quæ passus est obedientiam. « Et consum-» matus factus est omnibus obtemperantibus ei causa sa-» lutis æternæ. Appellatus a Deo Pontifex juxta ordinem » Melchisedech[1]. » Esto cum clamore : cur etiam valido? Et cum lacrymis, inquit, offerens, exauditus est pro sua reverentia. Erubescant hæretici, qui carnem negant. Quid dicis? Exaudiebatur Filius Dei pro reverentia. Et quid de prophetis plus dixeritis? Quænam autem est consequentia dicere : Exauditus pro reverentia; et addere, etiamsi esset filius, an didicit ex iis quæ passus est obedientiam? Hæc-ne de Deo dixerit quispiam? Et quis adeo insanierit? Quis autem emotæ mentis hæc fuerit locutus? Exauditus, inquit, pro reverentia, didicit ex iis quæ passus est obedientiam. Quam obedientiam? Qui usque ad mortem antea obedivit, tanquam Patri Filius, quomodo postea didicit.

II. Vides hoc dictum esse de carne? Quod autem dicit est hujusmodi. Dic mihi, rogabat-ne Patrem ut servaretur a morte, et propterea erat tristis, et dicebat : « Si pos-» sibile est, transeat a me calix iste[2] ? » pro resurrectione autem nusquam oravit Patrem, sed contra ipse pronuntiat, dicens : « Solvite templum hoc, et in tribus diebus » excitabo ipsum[3] ; et : Potestatem habeo ponendi animam » meam, et potestatem habeo rursus recipiendi eam. Nul-» lus tollit eam a me, sed ego eam pono a me ipso[4]. » Quid est ergo? Quamnam ob causam precabatur? Et rursus dicebat : « Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius » hominis tradetur Pontificibus et Scribis, et condemna-» bunt eum morte, et tradent eum gentibus ad illuden-

[1] Hebr. v, 9, 10. — [2] Matth. xxvi, 29. — [3] Joan. ii, 19. — [4] Id. x, 18.

» dum, et flagellandum, et crucifigendum, et tertia die » resurget [1]; » et non dixit, Pater me faciet resurgere. Quomodo ergo de eo precabatur? Pro iis qui in ipsum crediderant. Quod autem dicit est hujusmodi : Facile exauditur. Nam quoniam de illo nondum habebant eam quam par erat opinionem, dixit eum fuisse exauditum, sicut ipse quoque Discipulos consolans dicebat, « Si me diligeritis, » gauderetis utique, quoniam ad Patrem meum vado, quia » Pater meus major me est [2]. » Quomodo autem non se ipsum glorificavit, qui se ipsum exinaniit, qui se ipsum tradidit? « Tradidit enim, inquit, se ipsum pro peccatis nostris [3]. » Et rursus : « Qui dedit se ipsum redemp» tionem pro omnibus nobis. [4] » Quid ergo est? Vides quod propter carnem de se loquitur humilia? Ita hic quoque, etiamsi esset filius, exauditus fuit pro sua reverentia : vult enim ostendere id quod gestum est magis esse opus suum, quam Dei gratiæ. Tanta, inquit, fuit ejus reverentia ac pietas, ut ideo eum revereretur Deus. Didicit, inquit, Deo obedire. Hic rursus ostendit quantum sit lucrum perpessionum. « Et consummatus, inquit, factus » est, omnibus obtemperantibus ei causa salutis. » Si autem ille, cum esset Filius, ex perpessionibus lucratus est ut obediret, multo magis nos. Vides quam multa dicat de obedientia, ut ipsi persuadeantur. Videntur enim mihi frequenter habenas excutere nec dictis obtemperare. Hoc enim subindicavit, dicens, « Segnes facti estis ad audien» dum. » Ex iis quæ passus est, inquit, continenter didicit Deo obedire, etiam consummatus per perpessiones. Hoc est ergo consummatio, et per hoc venire oportet ad perfectionem. Non solum ipse salvus evasit, sed hoc etiam fuit aliis copia salutis. Consummatus enim, fuit obtem-

[1] Matth. xx, 18, 19. — [2] Joan. xiv, 28. — [3] Galat. i, 4. — [4] 1 Tim. ii, 6.

perantibus ipsi causa salutis æternæ. « Appellatus, inquit, » a Deo Pontifex secundum ordinem Melchisedech. De quo » nobis grandis sermo et ininterpretabilis ad dicendum[1]. » Deducturus orationem ad differentiam sacerdotii, prius eos increpat, ostendens quod tam magna sui demissio sit lac, et quod illi sint infantes; magis est immoratus in humili, qui est secundum carnem sermone, et loquitur tanquam de quodam justo. Vide autem quod nec verbum omnino præteriit silentio, neque dixit. Nam illud quidem fecit ut mentem eorum erigeret, et persuaderet ut essent perfecti, et magnis non privarentur dogmatibus. Hoc autem fecit, ne obrueret eorum intelligentiam. « De quo no- » bis grandis sermo et ininterpretabilis ad dicendum, quo- » niam imbecilles facti estis ad audiendum. » Quoniam illi non audiunt, propterea est oratio difficilis ad interpretandum. Quando enim alicui res est cum hominibus qui non assequuntur, nec intelligunt quæ dicuntur, is non potest eis recte interpretari. Sed forte quispiam ex vobis, qui hic statis, caligat, et damnum rem esse existimat, si ipse propter Hebræos fuerit impeditus ne sermonem loqueretur perfectiorem. Atque forte quidem hic quoque, præter paucos, multos opinor esse tales, ut hoc etiam de vobis dicatur: propter paucos autem dicam. Numquid ergo eum silentio præteriit, aut eum rursus sumpsit in iis quæ deinceps sequuntur: et idem fecit quod in Epistola ad Romanos? Nam illic quoque cum os prius obstruxisset contradicentibus, et dixisset, « O homo, tu quis es qui respondeas » Deo[2]? » tunc subjungit solutionem. Ego autem puto neque ipsum omnino silentio præteriisse, neque dixisse, ut auditores inducat in desiderium. Nam cum admonuisset, et dixisset magna quædam esse sita in sermone, vide quomodo cum laude eos increpet. Hoc enim semper est

[1] Hebr. v, 11. — [2] Rom. ix, 20.

Pauli sapientiæ, difficilia ac molesta miscere cum benignis. Quod etiam facit in Epistola ad Galatas, dicens : « Currebatis bene : quis vos impedivit [1] ? » Et, « Tanta » passi estis sine causa ? si tamen sine causa [2], » et : « Ego » de vobis confido in Domino. » Quod his quoque dicit, « Confidimus de vobis meliora; et viciniora saluti [3]. » Duo ergo hæc facit : neque nimis intendit, neque sinit eos concidere. Nam si aliorum exempla sufficiunt ad excitandum auditorem, et ad adducendum ad æmulationem : quando quis habet a se ipso exemplum, et jubetur se ipsum æmulari, multo magis inducitur doctrina, ut fieri potest. Et hoc ergo ostendit, neque sinit eos tanquam valde damnatos concidere, nec ut qui semper sint mali : sed quod etiam aliquando fuerint boni. « Etenim cum de- » beretis esse magistri propter tempus, inquit [4]. » Ostendit hic eos longo ante tempore credidisse. Ostendit autem quod etiam alios debeant instituere. Vide ergo eum assidue parturire, ut introducat sermonem de Pontifice, et semper differre. Audi enim quomodo incœperit. « Haben- » tes Pontificem magnum, qui penetravit cœlos, » et cum prætermisisset dicere quomodo magnum, rursus dicit : « Omnis enim pontifex ex hominibus assumptus, pro ho- » minibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum. » Et rursus : « Sic etiam Christus non se ipsum glorificavit ut fie- » ret Pontifex. » Et iterum cum dixisset, « Tu es sacerdos » in æternum secundum ordinem Melchisedech ; » rursus differt, dicens : « Qui in diebus carnis suæ preces sup- » plicationesque obtulit. »

III. Quoniam ergo toties fuit depulsus, veluti respondens et se excusans, dicit : In vos causa est referenda. Papæ, quanta differentia? Cum deberent alios docere, sunt quidem non solum discipuli, sed etiam ultimi disci-

[1] Galat. v, 7. — [2] Id. III, 4. — [3] Hebr. VI, 9. — [4] Id. V, 12.

puli. « Etenim cum deberetis esse magistri propter tem-» pus, rursus indigetis ut vos doceamini quæ sunt elementa » exordii sermonum Dei. » Hic elementa exordii dicit humanitatem. Ut enim in externis litteris primum oportet discere elementa, ita hic quoque primum doceri oportebat de humanitate. Vides quænam sit causa cur loquatur humilia? Ita etiam fecit Paulus disserens cum Atheniensibus, et dicens : « Et tempora quidem hujus ignorantiæ despi-» ciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique » pœnitentiam agant, eo quod statuit diem, in quo judica-» turus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit, fi-» dem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis [1]. » Propterea si quidpiam quidem dicit excelsum et sublime, hoc dicit breviter : humilia autem dispersa sunt in multis locis Epistolæ, et sic ostenditur id quod est excelsum et sublime. Nam quod est valde humile, non sinit ut de divinitate suspicemur. Ita hic quoque quod tutum est servans, humilia humanitati adjungit. In causa autem erat, quod illi non possent perfectiora audire. Hoc maxime significabat in Epistola ad Corinthios, dicens? « Cum enim » fuerit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis? » Vide autem multam ejus prudentiam : nempe quam congruenter et convenienter se gerat in subjectas ægritudines. Nam illic quidem imbecillitas magna ex parte existebat ex ignorantia, vel potius ex peccatis : hic autem non ex peccatis, sed ex continentibus afflictionibus. Et ideo usus est etiam dictionibus quæ possint ostendere differentiam ; illic dicens, Carnales facti estis ; hic vero, quia major erat dolor, hebetes facti estis. Illi non enim non potuerunt ferre, ut qui essent carnales : isti autem potuerunt. Dicere enim, Quoniam imbecilles facti estis ad audiendum, est significantis quod olim fuerint sani, et fortes,

[1] Act. XVII, 30, 31.

animique alacritate ferventes, et postea hoc de eis testatur. « Et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. » Semper lac vocat humilem sermonem, et hic et illic. Cum deberetis, inquit, esse magistri propter tempus: ac si diceret, propter quod maxime dissoluti et supini facti estis, propter id maxime debetis esse fortes, nempe propter tempus. Lac vocat humilem sermonem quod conveniat simplicioribus : hoc autem est contrarium perfectioribus, et est noxium in iis immorari. Quamobrem non oportebat nunc inferri legalia, neque ex his fieri comparationem : quia pontifex, et quia sacrificavit, et oravit cum clamore et supplicatione. Vide ergo quomodo hæc nobis obsunt : sed ea illos tunc nutriebant, cum nunquam eis obessent. Verus ergo cibus sunt Dei eloquia, quæ animam nutriunt : quod autem verbum sit esca, hinc palam est. « Dabo » enim, inquit, eis non famem panis, nec sitim aquæ, sed » famem audiendi verbum Domini[1]. Lac vobis potum dedi, » non escam [2]. » Non dixit, Nutrii, ostendens id non esse nutrimentum, sed id esse sicut infantibus, qui non possunt nutriri pane. Iis enim non datur potus, sed est eis nutrimentum pro potu. Sic non dixit, Opus habetis, sed, Facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo; hoc est, vos voluistis, vos ipsos eo redegistis, et ad hanc compulistis necessitatem. « Omnis enim qui lactis est particeps, » expers est sermonis justitiæ : parvulus enim est [3]. » Quid est sermo justitiæ? Hic mihi videtur etiam vitæ rationem subindicare. Quod quidem Christus quoque dicebat, « Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et » Pharisæorum [4]. » Hoc ipse quoque dicit, imperitus sermonis justitiæ : hoc est, imperitus philosophiæ supernæ, non potest suscipere vitam perfectam et exactam. Aut jus-

[1] Amos., VIII, 11. — [2] 1 Cor. III, 2. — [3] Hebr. V, 13. — [4] Matth. V, 20.

titiam hic dicit Christum, excelsumque et sublimem de ea re sermonem. Atque dixit quidem quod hebetes et imbecilli facti sint, undenam autem, nondum addidit, ipsis id sciendum dimittens, et molestam nolens reddere orationem. In Galatis autem et miratus est, et dubitavit : quod multo majus est ad consolationem, ut qui nunquam expectasset fore ut hoc fieret. Hoc enim est dubitatio. Vides aliam esse infantiam? Vides aliam esse perfectionem? Efficiamur ergo perfecti hac perfectione. Licet, etiamsi simus pueri et juvenes, ad illam venire perfectionem. Non est enim naturæ, sed virtutis. « Perfectorum autem est » solidus cibus : eorum qui pro ipsa consuetudine exerci- » tatos habent sensus ad discretionem boni et mali [1]. » Quid vero? Non habebant illi sensus exercitatos, neque sciebant quid bonum, quid malum? Ab eo nunc non agitur de vita, quando dicit, Ad discretionem boni et mali. Hoc enim potest quilibet scire, et est facile, sed de rectis et sublimibus dogmatibus, et de pravis humilibusque et abjectis. Infans non potest malum et bonum cibum distinguere. Sæpe quidem certe et pulverem in os injicit, et quod est noxium accipit, et omnia facit citra discretionem. Sed non est ejusmodi id quod est perfectum. Tales sunt qui omnibus temere animum adhibent, et sine discrimine aures præbent : et eos reprehendit ut qui temere circumferantur, et nunc quidem his, nunc vero illis se dedant. Quod etiam in fine subindicavit, dicens, « Doc- » trinis variis et peregrinis nolite abduci, » hoc est, ad discretionem boni et mali. Nam guttur quidem gustat cibos : anima vero sermones.

IV. Nos quoque hoc discamus. Si audieris quod non sit Græcus, nec Judæus, ne protinus existimes eum esse Christianum, sed etiam alia omnia examines. Nam et Manichæi,

[1] Hebr. v, 14.

et omnes hæreses hanc personam induerunt, ut sic decipiant simpliciores : sed si habeamus animi sensus exercitatos ad discretionem boni et mali, poterimus eos discernere. Quomodo autem fiunt sensus nostri exercitati? A continua auditione; a Scripturarum peritia. Quando enim proposuerimus eorum errorem, et hodie audiveris, et cras non recte habere probaveris, totum didicisti; totum cognovisti : et si hodie non comprehendisti, cras comprehendes. Eorum, inquit, qui sensus habent exercitatos. Vides quod aures nostræ sint exercendæ divinis auditionibus, ut non dicantur peregrina? Exercitatos, inquit, ad discretionem : hoc est, esse peritum. Alius quidem dicit non esse resurrectionem; alius autem ex futuris nihil expectat; alius alium dicit Deum; alius a Maria cum habere principium. Vide autem protinus quomodo omnes sunt lapsi ex immoderatione, cum alii quidem plus, alii vero minus habuerint. Ut, prima quidem omnium hæresis est Marcionis. Illa alium introduxit Deum, qui non est. Ecce hic plus est. Post illam, hæresis Sabellii, quæ dicit Filium, et Patrem, et Spiritum unam esse personam. Deinde Marcelli hæresis et Photini, quæ ipsa quoque hæc ipsa asserit et prædicat. Et Pauli Samosateni hæresis, dicens eum habuisse initium ex Maria. Deinde hæresis Manichæorum : hæc est enim omnium recentissima. Post illas hæresis Arii. Sunt autem etiam aliæ. Et ideo fidem accepimus, ne necesse habeamus ad innumerabiles hæreses accedere, vexatique et molestia affici, sed quod ei vel addiderit, vel ademerit quispiam, id existimemus esse adulterinum. Nam sicut ii qui dant regulas, non necesse habent mensuras innumerabiles curiose inquirere, sed illam quæ data fuit jubent tenere : ita etiam in dogmatibus. Sed nemo vult attendere Scripturis. Nam si attenderemus, non solum non incideremus in errorem, sed etiam deceptos liberare-

mus, et extraheremus a periculis. Nam miles fortis non sibi solum potest sufficere, sed etiam qui est juxta eum socium conservare, et ab hostium noxa liberare. Nunc autem nec quod sint quidem Scripturæ norunt aliqui. Sed sanctus quidem Spiritus tam multa gessit et administravit ut eæ custodirentur. Videte autem ab ipso repetentes initio, ut Dei discatis ineffabilem benignitatem. Moysen inspiravit, tabulas insculpsit [1], quadraginta dies eum tenuit in monte, et rursus totidem ut daret legem. Postea autem misit Prophetas mala perpessos innumerabilia. Ingruit bellum, omnes sustulerunt, consciderunt; exusti fuerunt libri: alium rursus virum inspiravit admirabilem, ut illos exponeret, Esdram, inquam, et fecit ut componerentur ex reliquiis. Postea autem curavit ut septuaginta eas interpretarentur. Illi eas sunt interpretati. Advenit Christus, eas suscipit. Apostoli eas in omnes disseminant. Christus fecit signa et miracula. Quid deinde? post tam multa, tam accurate gesta, scripserunt etiam Apostoli, sicut etiam dixit Paulus: « Scripta sunt autem ad nostram admonitio» nem, ad quos fines sæculorum pervenerunt [2]. » Et dicebat Christus: « Erratis nescientes Scripturas [3]. » Et rursus dicebat Paulus: « Per patientiam et consolationem Scriptu» rarum spem habeamus [4]. » Et rursus: « Omnis Scriptura » divinitus inspirata est utilis [5]. » Et: « Verbum Christi ha» bitet in vobis abundanter [6]. » Et Propheta: « In lege ejus » meditabitur die ac nocte [7]. » Et rursus alibi: « Omnis nar» ratio tua sit in lege altissimi [8]. » Et rursus: « Quam dulcia » gutturi meo eloquia tua. » Non dixit: Auribus, sed, gutturi meo. « Super mel et favum ori meo [9]. » Et Moyses: « Meditaberis, inquit, in eis semper, surgens, sedens, ea» bans [10]. » Ideo et Paulus scribens ad Timotheum dicebat:

[1] Exod. xxxii. — [2] 1 Cor. x, 11. — [3] Matth. xxii, 29. — [4] Rom. xv, 4. — [5] 2 Tim. iii, 16. — [6] Coloss. iii, 16. — [7] Psal. i, 2. — [8] Eccli. ix, 20. — [9] Psal. cxviii, 103. — [10] Deut. vi, 7.

« In illis sta : hæc meditare[1], » atque innumera de his dici possint. Sed tamen post tam multa, sunt aliqui qui nesciunt quidem quod sint Scripturæ. Propterea apud nos nihil sanum, nihil rectum, nihil utile. Sed si velit quidem quispiam artem discere militarem, necesse est ut leges discat militares. Et si quis velit discere scientiam gubernaculi, aut fabricandi, aut si quid aliud, necesse est ut discat quæ sunt artis. Hic autem nihil agitur ejusmodi, idque cum hæc scientia multis opus habeat vigiliis. Nam quod hoc quoque sit ars indigens doctrina, audi Prophetam dicentem : « Venite, filii, audite me : timorem Domini » docebo vos[2]. » Vere ergo doctrina opus habet Dei timor. Deinde ait : « Quis est homo qui vult vitam[3] ? » Dicit vitam quæ illic est. Et rursus : « Cohibe linguam tuam a malo, et » labia tua ne loquantur dolum : declina a malo, et fac bo» num : quære pacem, et persequere eam[4]. » Scitis-ne quisnam Propheta hæc dixerit, aut historiographus, aut Apostolus, aut Evangelista? Ego quidem non opinor, præter paucos. Atque rursus iis ipsis, si adduxerimus aliunde testimonium, idem quod vobis eveniet. Ecce enim dicam idem dictum aliis verbis : « Lavamini, mundi estote, auferte » pravitates vestras ab animabus vestris coram oculis meis. » Discite bonum facere, exquirite judicium[5]. Cohibe lin» guam tuam a malo, et fac bonum. Discite bonum fa» cere. » Vides quod virtus egeat doctrina. Nam ille quidem dicit : « Timorem Domini docebo vos : » hic vero : « Discite » bonum facere. » Scitis-ne ubi hæc sita sint? Ego quidem non opinor, præter paucos. Atqui singulis hebdomadis hæc vobis bis vel ter leguntur : et cum lector ascenderit, dicit primum cujus sit liber, nempe hujus vel illius Prophetæ, aut Apostoli, aut Evangelistæ, tunc illa dicit, ut

[1] 1 Tim. IV, 15. — [2] Psal. XXXIII, 12. — [3] Ibid. 13. — [4] Ibid. 15. — [5] Isaï. I, 16, 17.

ea magis signetis et observetis, et non solum sciatis quæ illic sita sunt, sed et causam eorum quæ scripta sunt, et quisnam ea dixerit. Sed omnia frustra fiunt, omnia temere. Nam totum vestrum studium est effusum in ea quæ ad hanc vitam pertinent, spiritualium vero nulla habetur ratio. Propterea nec illa vobis ex sententia eveniunt : sed illic quoque multæ sunt difficultates. Nam Christus quidem dicit : « Petite regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vo» bis[1]. » Et hæc quidem dicit danda pro accessione : nos autem ordinem invertimus, et terram quærimus et bona terræ tanquam illa sint danda pro accessione. Propterea neque hæc habemus, neque illa. Tandem ergo resipiscamus, et futura concupiscamus : sic enim hæc quoque sequentur. Fieri enim non potest, ut qui ea quærit quæ Deo congruunt, humana quoque non assequatur. Hæc est sententia ipsius Veritatis hoc dicentis. Ne ergo aliter faciamus, sed Christi consilium teneamus, ne ab omnibus excidamus. Deus autem est potens nos compungere, et meliores facere in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. VI, 33.

HOMILIA IX.

CAPUT VI.

Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem feramur : non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, et fidei ad Deum. Baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et judicii æterni. Et hæc faciemus, si quidem permiserit Deus[1].

I. Audivistis quantum reprehenderit Hebræos volentes semper de iisdem discere[2] : et merito. Nam cum deberetis esse magistri propter tempus, rursus opus habetis ut vos doceamini, quænam sint elementa initii eloquiorum Dei. Vereor ne hæc quoque vobis dicere sit tempestivum, quod cum deberetis esse magistri propter tempus, ne discipulorum quidem locum teneatis : sed semper eadem et de iisdem audientes, tanquam nihil audientes ita affecti sitis. Et si quis vos interroget, nemo possit respondere præter admodum paucos, eosque numeratu faciles. Hoc autem non est parvum damnum. Sæpe enim doctorem volentem ulterius progredi, et quæ sunt magis mystica et altiora tangere non sinit eorum qui discunt ignavia et negligentia. Nam sicut in magistris ludi litterarii, si elementa semper audiat puer, et ea non teneat, necesse erit eidem puero eadem semper insonare et repetere : nec prius desistet docere, quam illa accurate potuerit discere : esset enim multæ amentiæ, prioribus non recte inditis, ad alia cum

[1] Hebr. v, 1-3. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 154, 155.

ducere. Sic etiam in Ecclesia si nobis eadem dicentibus nihil amplius discatis, non cessabimus eadem dicere. Si ostentationis quidem et honoris a nobis haberetur ratio, oporteret semper transilire et transire, vestrum nullam gerentes curam, sed solos vestros plausus appetere. Sed quoniam non in hoc studium posuimus, sed nos pro vestra utilitate omnem laborem suscipimus, non cessabimus de iisdem vobis dicere, donec ea recte gesseritis. Nam multa dicere poteramus et de gentium superstitione, et de Manichæis, et de Marcionistis, et per Dei gratiam validas eis plagas infligere. Sed non est nunc de eis dicendi tempus. Nam iis qui sua nondum exacte norunt, et qui nondum didicerunt quod malum sit plus quam par est habere, quis talia verba dixerit, et ad alia duxerit ante tempus? Atque nos quidem non cessabimus eadem dicere, sive vobis persuaserimus, sive non. Veremur autem ne eadem continenter dicendo, si non audiatis, iis qui frustra audiunt, majorem efficiamus condemnationem. Non sunt autem hæc a me omnibus dicenda. Scio enim multos juvari a suo in hunc locum ingressu, qui jure adversus illos exclamaverint, ut qui per suam discendi segnitiem et negligentiam sibi insidiantur. Sed ne sic quidem eos oppriment insidiæ. Assidue enim eadem audire iis etiam qui sciunt, est utile. Nam cum id quod scimus sæpe audierimus, magis compungimur. Scimus, verbi gratia, quod res bona sit humilitas, et quod Christus sæpe de ea sit locutus. Sed quando et ipsa verba audierimus, et quæ de iis sunt contemplationes, magis afficimur, etiamsi millies audiverimus. Quamobrem est opportunum ut nos quoque nunc vobis dicamus. « Quapropter intermittentes inchoationis Christi » sermonem, ad perfectionem feramur. » Quæ sit inchoatio, et quod initium sermonis, ipse deinceps ponit, dicens : « Non rursus, inquit, jacientes fundamentum pœnitentiæ

» ab operibus mortuis, et fidei ad Deum, baptismatum » doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis » mortuorum, et judicii æterni. » Si hoc autem est initium, quid est aliud nostrum dogma quam pœnitentiam agere ab operibus mortuis, et per Spiritum accipere fidem resurrectionis mortuorum, et judicii æterni? Quid est autem initium? Nihil aliud quam hoc dicit initium, quando non adest vita exacta et perfecta. Ut enim cum qui venit ad discendas litteras, oportet primum audire elementa : ita etiam Christianum hæc exacte scire primum, et de his nihil dubitare. Si autem doctrina rursus indigeat, nondum habet fundamentum. Firmum enim et stabilem, fixum esse oportet, et stare, et non transmoveri. Si quis autem catechesi institutus, et baptismo tinctus, post annos decem de fide rursus est auditurus, et quod oporteat credere in mortuorum resurrectionem, nondum habet fundamentum, christianismi rursus quærit initium. Nam quod fides sit fundamentum, reliquum autem ædificium, audi ipsum dicentem, « Ego fundamentum posui, alius superædificat[1]. » Si quis autem superædificat supra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam. Ideo dicebat : « Non rursum jacientes fundamentum » pœnitentiæ ab operibus mortuis. »

II. Quid est autem, ad perfectionem feramur? Deinceps, inquit, procedamus ad ipsum fastigium, hoc est, vitam habeamus optimam. Sicut enim in elementis A totum continet, et fundamentum totum ædificium ; ita etiam vitam puram certa in fide persuasio. Absque ea autem fieri non potest ut sis Christianus : sicut nec ædificium potest esse absque fundamentis, neque fieri potest ut absque elementis sis peritus litterarum. Sed si quis semper versetur circa elementa, si quis circa fundamentum, non circa ædificium,

[1] 1 Cor. III, 10.

non erit ei quidquam amplius; sic nobis eveniet : si enim semper in fidei initio maneamus, nunquam ad ejus perfectionem veniemus. Tu autem ne existimes detractum esse fidei, quod ea elementum sit vocata : ea enim est tota potestas. Nam quando dicit, « Omnis enim qui lac-» tis est particeps, est imperitus sermonis justitiæ : est » enim infans, » non eam vocat lac justitiæ : sed de his adhuc dubitare, est mentis imbecillæ, et quæ multis indiget rationibus. Hæc enim sunt dogmata quæ sunt recta et sana. Illum namque vocamus perfectum, qui cum fide rectam habet vitam. Si quis autem fidem quidem habeat, scelera autem admittat, et de hac ipsa dubitet, et doctrinam probro afficiat, merito eum dicemus infantem, ut qui ad ipsum recurrerit initium. Quamobrem etiamsi mille annos egerimus in fide, et in ea non simus firmi et stabiles, sumus infantes, quando non ostendimus vitam ei convenientem, quando adhuc jacimus fundamentum. Eos autem et de vitæ ratione, et de alio quoque accuset; ut qui sint vacillantes, et opus habeant ut fundamentum jaciant pœnitentiæ ab operibus mortuis. Eum enim qui ab aliquo transmovetur ad alterum, et illud quidem dimittit, hoc autem eligit, ipsum prius oportet ut condemnet, et ab eo recedat affectione, et tunc veniat ad alterum. Si autem priori rursus est adhæsurus, quomodo attinget secundum? Quid ergo, inquit, de lege? Eam condemnavimus, et rursus ad ipsam recurrimus. Hoc non est translatio et transmutatio : etenim hic habemus legem. « Legem ergo, inquit, » destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus[1]. » Ego autem dicebam de rebus malis. Nam qui est ad virtutem transiturus, debet prius condemnare vitium, et tunc ad eam accedere. Non enim valebat pœnitentia eos mundos reddere. Propterea statim baptizabantur, ut quod

[1] Rom. III, 31.

per se ipsos non poterant efficere, id fieret per Christi gratiam. Neque ergo sufficit pœnitentia ad emundationem, sed oportet baptisma assumere. Oportebat ergo ad baptisma accedere, prius damnatis peccatis quæ admiserat. Quid est autem baptismatum doctrinæ? Non quod multi sint baptismi, sed unus. Cur ergo id dixit pluraliter? Quia dixerat, non rursus jacientes fundamentum pœnitentiæ. Nam si eos rursus baptizasset, et de integro catechesi instituisset, et rursus ab initio baptizati docerentur quæ sunt agenda, et quæ non sunt agenda, erant perpetuo mansuri incorrecti. « Impositionis quoque manuum. » Sic enim accipiebant Spiritum. Cum Paulus eis, inquit, imposuisset manus, venit Spiritus sanctus. « Ac resurrectio-» nis mortuorum[1]. » Hoc enim fit in baptismo, et confirmatur in confessione. « Et judicii æterni. » Cur autem hoc dicit? Quoniam erat verisimile eos vel cum jam credidissent labare, aut male ac dissolute vivere. Dicit ergo, vigiles estote. Abducens igitur illos a tali ignavia, et attentiores reddens hunc movet sermonem. Non licet enim dicere, si dissolute et negligenter vixerimus, rursus baptizabimur, catechesi rursus instituemur, accipiemus rursus Spiritum: et si a fide nunc exciderimus, rursus poterimus baptizati peccata abluere, et eadem assequi quæ prius, Erratis, inquit, hæc existimantes. « Impossibile enim est eos qui se-» mel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste et » participes sunt Spiritus sancti. Gustaverunt nihil ominus » bonum Dei verbum, virtutesque futuri sæculi. Et prolapsi » sunt, rursus renovare ad pœnitentiam, rursus crucifigen-» tes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes[2]. » Vide autem quam apte incipiat ad pudorem suffundendum et prohibendum. Impossibile est, inquit, id est, ne amplius expectes quod non potest fieri. Non enim dixit, non decet,

[1] Act. XIX, 6. — [2] Hebr. VI, 4-6.

neque non expedit, neque non licet, sed, est impossibile, ut eos omnino injiciat in desperationem, si omnino semel illuminati estis.

III. Deinde subjungit, « Gustaverunt etiam donum cœ» leste, » hoc est, remissionem. « Et participes facti sunt Spi» ritus sancti, et gustaverunt bonum Dei verbum; » hic dicit doctrinam. « Virtutesque sæculi venturi. » Quasnam dicit virtutes? Vel facere miracula, vel arrham Spiritus. « Et » prolapsi sunt, rursus renovare ad pœnitentiam, rursus » crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui haben» tes. » Renovare dicit ad pœnitentiam : hoc est, per pœnitentiam. Quid ergo, ejecta est pœnitentia? Non pœnitentia, absit; sed quæ rursus fit per lavacrum renovatio. Non enim dixit, Impossibile est renovari ad pœnitentiam, et tacuit : sed cum dixisset, « Impossibile est, subjunxit, « Rursus crucifigentes : » renovari, hoc est, novum fieri. Novos enim facere est solius lavacri : « Renovabitur, in» quit, sicut aquilæ juventus mea. » Pœnitentiæ autem est, eos qui novi facti sunt, ac deinde a peccatis inveteraverunt, liberare a vetustate, novosque reddere : ad illum autem splendorem non licet reducere. Illic enim totum erat gratia. Rursus crucifigentes, inquit, in semetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. Hoc est autem quod dicit, Baptisma est crux, et, crucifixus est vetus noster homo : « Conformes enim facti sumus similitudini mortis ejus. » Et rursus : « Consepulti cum eo sumus per baptismum in » mortem. » Sicut ergo fieri non potest ut iterum crucifigatur Christus : hoc enim est eum traducere : sic non possumus iterum baptizari. Nam si mors ejus non amplius dominabitur : si resurrexit, resurgendo morte factus potentior : si per mortem mortem devicit ac prostravit, deinde iterum in crucem agitur, fabulæ sunt illa omnia, et tra-

[1] Psal. cii, 5.

ductio ac irrisio. Ita qui rursus se ipsum baptizat, rursus ipsum crucifigit. Quid est autem rursus crucifigentes? Ab initio eum crucifigentes. Nam ut Christus mortuus est in cruce, ita nos in baptismate, non carne, sed peccato. Vide mortem et mortem. Ille mortuus est in carne; nos peccato. Per baptismum vetus noster homo sepultus est, et resurrexit novus, conformis factus similitudini mortis ejus. Si ergo necesse est rursus baptizari, necesse est ipsum rursus mori. Baptisma enim nihil est quam ejus qui baptizatur peremptio, et illius suscitatio. Et præclare dixit, Rursum crucifigentes. Nam qui hoc facit, tanquam prioris gratiæ oblitus, ignave et dissolute vitam suam agit, sic omnia gerit tanquam sit aliud baptisma. Quamobrem est attendendum et adhibenda est cautio. Quid est, « Gustaverunt etiam donum cœleste? » Hoc est, remissionem peccatorum : hoc enim solius Dei est donare; et hæc gratia semel est gratia. Quid ergo, « Manebimus in peccato ut abundet gratia[1] ? » Absit. Si autem semper salvi futuri sumus gratia, nunquam erimus boni. Nam si ubi una est gratia, sic quoque sumus ignavi et socordes; si sciremus abluenda rursus peccata, cessaremus-ne a peccatis? Ego quidem minime opinor. Multa hic ostendit dona : et ut intelligas audi; Dignatus, inquit, es tanta remissione : qui sedebat in tenebris, qui inimicus, qui hostis, qui abalienatus, qui Deo invisus, qui perditus, is repente illuminatus, spiritu dignatus, dono cœlesti, adoptione in filium, regno cœlesti, aliis bonis, arcanis mysteriis, et ne sic quidem melior effectus : sed cum sit quidem dignus qui pereat, salutem assecutus est honorem tanquam qui præclare ex virtute se gessisset, quomodo rursus potuerit baptizari? Duobus ergo modis rem dixit non posse fieri : et eum qui est firmior et validior posuit posterius; uno qui-

[1] Rom. VI, 1.

dem, quod non est dignus qui est rebus ejusmodi dignatus, et omnia quæ sibi sunt donata prodidit, ut rursus renovetur : neque fieri potest ut ipse rursus crucifigatur : hoc enim est ostentui habere, seu traducere. Non est ergo, non est secundum lavacrum. Si est autem, est tertium et quartum. Prius enim semper dissolvitur a posteriori, et hoc semper ab alio : idque in infinitum. Cum dixisset autem, « Gustaverunt bonum Dei verbum, virtutesque sæculi » venturi ; » non id explicat ; sed subindicat, ac si diceret ; Vivere enim tanquam Angelos, et ex iis quæ hic sunt nullius indigere, id nobis conciliat adoptio, et efficit, ut sciamus futurum, ut fruamur futuris sæculis. Hoc licet scire per Spiritum, et adita illa ingredi. Quænam sunt virtutes futuri sæculi? Vita æterna, angelica vitæ institutio. Horum jam arrham accepimus per fidem a Spiritu. Dic ergo, si in regiam esses introductus, et quæ sunt illic omnia tibi essent credita, deinde prodidisses omnia, ea-ne tibi rursus crederentur?

IV. Quid ergo, inquit, non est pœnitentia? Est pœnitentia quidem, at vero non est secundum baptisma. Est autem pœnitentia, et magnam habet vim, quæ potest eum qui est peccatis immersus, si velit, liberare ab onere peccatorum, et eum qui est in periculo, in tuto collocare, etiamsi venerit in ipsum vitii profundum. Id autem ex multis est perspicuum. « Num, inquit, qui cadit non resurgit, » aut qui est adversus non convertitur[1] ? » Potest, si velimus, Christus in nobis rursus formari. Audi enim Paulum dicentem : « Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis[2] : » attingamus tantum pœnitentiam. Nam vide Dei benignitatem et clementiam. Oportebat nos omni modo puniri in initio, quod, cum et legem accepissemus naturalem, et adepti bona essemus innume-

[1] Jerem. VIII, 4. — [2] Galat. IV, 19.

rabilia, et Dominum ignoraverimus, impuramque et immundam vitam vixerimus : et non solum non puniit, sed etiam bona impertiit innumera, idque perinde atque si res magnas et præclaras gessissemus ; iterum lapsi sumus, et ne sic quidem punit, sed dedit medicamentum pœnitentiæ, quod sufficit ad delenda et abstergenda omnia peccata nostra, si modo viderimus cujusmodi sit medicamentum, et quomodo id sit applicandum. Cujusmodi ergo est medicamentum pœnitentiæ, et quomodo conficitur? Primum est ex suorum peccatorum condemnatione, et ex confessione. « Delictum, inquit, meum cognitum tibi feci, » et peccatum meum non abscondi [1]. Pronuntiabo contra » me iniquitatem meam Domino [2], et tu remisisti impie- » tatem cordis mei. » Et iterum : « Dic peccata tua prior, » ut justificeris [3], et, Justus est sui accusator in principio » sermonis [4]. » Secundo ex multa humilitate. Est enim veluti quædam catena aurea, et si initium acceperit, sequuntur omnia. Nam si peccatum fueris confessus ut oportet confiteri, fit humilis anima : eam enim versans et agitans conscientia, efficit ut sit contracta. Oportet autem alia quoque addere humilitati, si talis sit qualem beatus David habebat, dicens : « Cor mundum crea in me Deus; » et iterum : « Cor contritum et humiliatum Deus non despi- » ciet. » Nam quod est contritum, non exurgit, non ferit, sed est paratum ad male patiendum, ipsum autem non exurgit. Talis est cordis contritio, etiamsi affecta fuerit contumelia, etiamsi male passa, quiescit, nec concitatur ad vindictam. Post humilitatem vero, opus est intensis precibus, multis lacrymis, et interdiu, et noctu. « Lavabo » enim, inquit, per singulas noctes lectum meum ; lacry- » mis meis stratum meum rigabo. Laboravi in gemitu meo. »

[1] Psal. xxxi, 5. — [2] Id. xxxvii, 19. — [3] Isaï. xliii, 26. — [4] Prov. xviii, 17.

Et iterum : « Quoniam cinerem tanquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam [1]. » Et post orationem adeo intensam, multa opus est eleemosyna. Hoc enim est quod reddit admodum validum medicamentum pœnitentiæ : et sicut in medicorum adjumentis, est medicamentum quod multas quidem capit herbas, sed unam quæ obtinet principatum : ita etiam in pœnitentia, ipsa est herba quæ principatum magis obtinet, et ipsa est universum. Audi enim quid divina dicat Scriptura : « Date » eleemosynam, et omnia erunt vobis munda [2]. » Et iterum : « Eleemosynis et fide mundantur peccata [3], et, » Ignem flammantem extinguet aqua, eleemosyna compescet magna peccata [4]. » Deinde non irasci, neque injuriæ acceptæ meminisse, omnibus peccata remittere. « Homo homini, inquit, reservat iram, et apud Dominum » quærit medelam [5]. Remittite, inquit, ut remittatur vobis [6]. » Et fratres ab errore convertere. « Vade, inquit, » et converte fratres tuos, ut remittantur tibi peccata tua [7]. » Et se in sacerdotes ut convenit gerere. Et si fecerit, inquit, quispiam peccata, remittentur ei. Eos tueri ac protegere quibus fit injuria. Iram non habere. Omnia placide et moderate ferre. Annon priusquam didicissetis, quod per pœnitentiam ablui possunt peccata, eratis anxii, ut qui sciretis non esse aliud lavacrum, et de vobis spem abjeceratis?

V. Nunc autem cum ea didiceritis, per quæ recte agitur pœnitentia et remissio, et quod omnia poterimus effugere, si ea utamur ut oportet, quamnam assequemur veniam, si ne in mentem quidem nobis veniant nostra peccata? Nam si hoc esset, omnia essent confecta. Sicut enim qui ostium est ingressus, est intus : sic qui propria

[1] Psal. CI, 11-18. — [2] Luc. XI, 41. — [3] Tob. IV, 11. — [4] Eccle. III, 33. — [5] Eccli. XXVIII, 3. — [6] Matth. VI, 14. — [7] Jacob. V, 19.

mala cogitat; si illa supputet, omnino veniet ad eorum curationem. Sin autem dicat, Sum peccator, ea autem per species non cogitet ac supputet, et non dicat, Hoc et illud peccatum admisi, nunquam cessabit, semper quidem confitens, curam autem nullam gerens correctionis. Nam si cœperit, omnino etiam sequentur alia, si in uno ostenderit aditum. Semper enim principium et exordia sunt difficilia. Hæc ergo jaciamus tanquam fundamenta, et expedita erunt omnia et facillima. Incipiamus ergo, rogo; alius quidem, intensis utendo precibus; alius vero assidue lacrymando; alius autem mœrendo. Nam ne hoc quidem quod est adeo parvum, est inutile. « Vidi, inquit, » quod mœrore est affectus, et ambulavit tristis, et curavi » vias ejus [1]. » Omnes autem eleemosyna, et proximis remittendo peccata, et injuriæ acceptæ non recordando, nec ulciscendo, humiles nostras reddamus animas. Si assidue cogitemus ea quæ peccavimus, nihil ex rebus externis nos poterit extollere : non divitiæ, non potentia, non principatus et imperium, non honor. Sed et si in ipso regis curru sederimus, acerbe ingemiscamus. Nam etiam beatus David erat rex, et dicebat, « Lavabo per singulas » noctes lectum meum. » Nec ex purpura et ex diademate fuit læsus, nec superbia elatus. Sciebat enim se esse hominem : et quoniam erat contritus corde, lamentabatur. Quid enim sunt res humanæ? Cinis et pulvis, et tanquam pulvis ante faciem venti, fumus et umbra, et folium quod circumfertur, et flos, et somnium, et narratio, et fabula, ventus, et aër mollis temere diffluens, penna non consistens, fluentum prætercurrens, et quæ sunt quam hæc magis nihili. Quid enim, dic quæso, magnum existimas? Quamnam putas magnam esse dignitatem? Consulis? Nam hac dignitate nullam existimat vulgus esse majorem.

[1] Isaï. LVII, 18. — [2] Psal. VI, 7.

Eo ergo qui tanto fuit splendore, qui fuit in magna habitus admiratione, is qui non est consul, nihil habet minus. Et hic et ille est in eadem dignitate. Similiter utrique paulo post non erunt. Quando fuit? Quanto tempore dic mihi? Duorum dierum? Hoc etiam fit in somnis. Sed est, inquit, somnium. Et quid tum? Quod enim fit interdiu, non est somnium? Dic mihi cur non hæc magis dicimus somnium? Ut enim somnia, cum dies accesserit, nihil esse convincuntur: ita et hæc nocte appetente nihil sunt: tantumdem enim temporis et nox, et dies accipiunt, et totum tempus ex æquo dividunt. Sicut ergo iis quæ noctu facta sunt non lætatur quisquam interdiu: ita nec fieri potest ut noctu fruatur iis quæ interdiu facta sunt. Fuisti consul: et ego quoque. Sed ego noctu, et tu interdiu. Quid tum? Ne sic quidem plus habes quam ego. Nisi forte hunc vel illum dici consulem, eam quæ ex verbis oritur capere voluptatem, plus habere efficit: ut exempli causa, id enim dicam apertius. Si dixero: Hic vel ille est consul, et donavero hoc nomen, annon simul dictum est et abiit? Ita res quoque. Simul apparuit consul, et non est amplius. Ponamus autem annum, et duos annos, et tres, et quatuor. Ubi sunt decem qui fuerunt consules? Nusquam. Sed non sic Paulus. Nam fuit etiam splendidus vivens, non unum diem, nec duos, neque decem, non viginti, nec triginta: neque annos decem, nec viginti, nec triginta: sed et est mortuus, et quadringentesimus annus jam præteriit (16): et adhuc nunc quoque est clarior, et multo clarior quam quando vivebat. Et hæc quidem in terra. Sanctorum autem claritatem, quæ est in cœlis, quænam explicarit oratio? Quamobrem rogo hanc quæramus claritatem, hanc persequamur, ut assequamur. Hæc enim est, quæ est vere claritas. De cætero discedamus ab iis quæ ad hanc vitam pertinent: ut inveniamus gratiam et

misericordiam in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

CAPUT VI.

Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem; et germinans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo. Proferens autem spinas et tribulos, reproba est, et maledicto proxima. Cujus consummatio in combustionem [1].

I. Cum timore audiamus Dei eloquia : cum timore et multo tremore. « Servite enim, inquit, Domino in ti-» more, et exultate ei cum tremore [2]. » Si autem et gaudium nostrum, et exultatio nostra debet esse cum tremore, quando etiam ea quæ dicuntur sunt terribilia, ut nunc, quo supplicio non sumus digni, si ea quæ dicuntur non audiamus cum tremore? Cum dixisset fieri non posse ut qui lapsi sunt iterum baptizentur, et quæ fiunt a baptismo accipiant remissionem, et ostendisset quamsit res horrenda, subjungit : « Terra enim sæpe venientem super se bibens » imbrem, et germinans herbam opportunam illis propter » quos colitur, accipit benedictionem a Deo : proferens au-» tem spinas et tribulos, reproba est, et maledicto proxima. » Cujus consummatio in combustionem. » Timeamus ergo,

[1] Hebr. VI, 7, 8. — [2] Psal. II, 11.

o dilecti. Non sunt hæ minæ Pauli : non sunt verba hominis : sunt Spiritus sancti, sunt Christi, qui in ipso loquitur. Est-ne ergo aliquis mundus ab his spinis? Quod si etiam essemus mundi, ne sic quidem confidere oporteret, sed timere et tremere, ne in nobis germinent spinæ. Cum autem toti penitus simus spinæ et tribuli, undenam, dic quæso, confidimus, et supini ignaviique reddimur? Quid est quod nos facit ignavos et socordes; si is qui videtur stare, debet timere ne cadat. Nam « Qui videtur, inquit, » stare, videat ne cadat [1] : » Qui cecidit, quam debet esse sollicitus ut resurgat? Si Paulus timet ne cum aliis prædicaverit, ipse fiat reprobus [2], qui est adeo probus : nos qui jam facti sumus reprobi, quamnam assequemur veniam, cum nihil timeamus : sed tanquam consuetudinem christianismum impleamus, et eo leviter defungamur? Timeamus ergo, o dilecti; « Revelatur enim ira Dei de cœlo [3]. » Timeamus. Revelatur enim non solum adversus impietatem, sed etiam adversus omnem iniquitatem, et parvam, et magnam. Hic subindicat Dei benignitatem et clementiam. Imbrem autem dicit doctrinam, et quod superius dicebat, « Cum deberetis esse magistri propter tempus, » id hic quoque dicit : et multis in locis Scriptura doctrinam dicit imbrem. « Mandabo enim, inquit, nubibus ne in » ipsam pluant imbrem [4], » loquens de vinea. Quod quidem alibi vocat famem panis, et sitim aquæ [5]. Et iterum : « Fluvius Dei repletus est aquis [6]. Terra enim, inquit, » sæpe venientem super se bibens imbrem. » Hic ostendit quod et verbum acceperint, et simul biberint, et id sæpe sint assecuti, nec id tamen eis profuerit. Si agricolæ, inquit, opera non fuisses cultus, si imbribus non esses irrigatus, non esset tantum malum. Nam « Si non venissem,

[1] 1 Cor. x, 12. — [2] Id. IX, 27. — [3] Rom. I, 18. — [4] Isaï. V, 6. — [5] Amos. VIII, 11. — [6] Psal. LXIV, 10.

» inquit, et eis non fuissem locutus, peccatum non habuis-» sent [1]. » Sæpe bibisti et accepisti, cur pro fructibus alia produxisti? « Expectavi, inquit, ut faceret uvam, fecit » autem spinas [2]. » Vides quod Scriptura ubique spinas vocat peccata. Nam et David dicit: « Conversus sum in » ærumnam, dum mihi infixa est spina [3]. » Non solum enim ingreditur, sed etiam infigitur: et si parum ejus remaneat, et non totum ipsum exemerimus, parum illud æque infert dolorem, atque in spina. Et quid dico ipsum parum? Etiam postquam fuerit exemptum, diu immittit plagæ dolorem : ideo multa medicina opus est et curatione, ut perfecte liberemur. Neque enim peccatum solum eximere, sed etiam oportet curare locum percussum. Sed timeo ne quæ dicuntur, nobis magis dicantur, quam aliis. « Terra » enim, inquit, sæpe super se venientem bibens imbrem. » Semper bibimus, semper audimus, sed humorem statim perdimus, oriente sole, et propterea spinas efferimus. Quænam sunt ergo spinæ? Audiamus Christum dicentem, quod sollicitudo hujus sæculi, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et fit infrugiferum [4]. « Terra enim, inquit, » sæpe venientem super se bibens imbrem, et germinans » herbam opportunam. »

II. Nihil est adeo opportunum, ut vitæ puritas; nihil adeo numerosum ac concinnum, ut vita optima; nihil adeo congruens, ut virtus. « Et germinans, inquit, herbam » opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem » a Deo. » Hic dicit Deum esse auctorem omnium, Græcos sensim feriens, qui virtuti terræ ascribunt fructuum generationem. Neque enim sunt, inquit, manus agricolarum quæ ipsam terram excitant ad fructus ferendos, sed Dei jussus. Propterea dicit : Accipit benedictionem a Deo. Vide autem quod in spinis non dixit, Pariens spinas, ne-

[1] Joan. xv, 22. — [2] Isaï. v, 2. — [3] Psal. xxxi, 4. — [4] Luc. viii, 14.

que hoc utili usus est nomine. Sed quid? proferens spinas. Quasi dicas, eruens et expellens. Reproba est, inquit, et maledicto proxima. Papæ! quantam habet consolationem quod dicitur? Est, inquit, maledicto proxima, non maledictum. Qui autem nondum incidit in maledictum, sed prope est, etiam procul esse poterit. Nec hoc solum est consolatus, sed eo etiam quod deinceps sequitur. Non enim dixit, Reproba est, et maledicto proxima quæ comburetur. Sed quid? « Cujus finis est in combustionem. » Si permaneat, inquit, usque ad finem id patietur. Quamobrem si spinas exciderimus et exusserimus, poterimus frui bonis innumerabilibus, et probi effici, et esse participes benedictionis. Merito autem peccatum appellavit tribulum, dicens : « Proferens autem spinas ac tribulos. » Nam unde id tenueris ferit et mordet, et visu etiam est deforme et tetrum. Cum ergo eos satis tetigisset, terruisset, ac pupugisset, rursus curat ac medetur, ne eos plus quam par sit dejiciat, ignavosque reddat ac supinos. Nam qui segnem ferit ac desidem, eum reddit segniorem. Neque ergo omnino clauditur, ne animo extollat; neque gravius ferit, ne reddat segniores : sed pauxillum injiciens quod feriat, multum adhibet quod curet ac medeatur per ea quæ subjungit. [Quid enim dicit? Non hæc dicimus tanquam qui vos condemnaverimus, nec ut qui existimemus vos esse plenos spinis, sed ut qui timeamus ne hoc accidat. Melius est enim vos verbis terrere, ne reipsa doleatis : et hoc maxime est Pauli prudentiæ. Et non dixit, Existimamus, nec conjicimus, nec expectamus, nec speramus (17).] Sed quid? « Confidimus autem de » vobis, dilectissimi, meliora et viciniora saluti, tametsi ita » loquimur[1]. » Hoc est, non ut condemnantes vos, ista dicimus, neque ut arbitrantes vos spinis esse obsitos et ple-

[1] Hebr. VI, 9.

nos, sed timentes ne hoc fiat. Præstat enim vos ex verbis formidare, ne reipsa tandem doleatis. In quo præsertim prudentia Pauli apparet. Neque vero dixit, Arbitramur, neque conjecturam facimus, neque expectamus, neque speramus, sed, confidimus. Quod etiam dicebat scribens ad Galatas : « Confido autem de vobis in Domino, quod » nihil aliud sapietis[1]. » Non dixit, Sapitis, sed, « Sapie- » tis. » Illic quidem quia valde eos reprehenderat, nec habens unde eos a rebus præsentibus laudaret, a futuris id aggreditur, dicens : Nihil aliud sapietis ; hic autem a præsentibus. Confidimus autem, dilecti, de vobis meliora et viciniora saluti, etsi sic loquimur. Et quoniam a præsentibus non multa habebat quæ diceret, a præteritis instituit consolationem, et dicit : « Non enim injustus est Deus, » ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam osten- » distis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et mi- » nistratis[2]. » Papæ ! quomodo eorum recreat et confirmat animam? res veteres revocans in memoriam, et redigens ad necessitatem non expectandi Deum esse oblitum? Necesse est enim ut ille peccet, qui non certam habet persuasionem de justo Dei judicio et de æqua mercede secundum vitæ rationem danda ; et qui dicit Deum esse injustum. Quamobrem eos omnino coëgit expectare illa futura. Eum enim qui ex rebus præsentibus desperavit et animum despondit, ex futuris poterit quispiam corroborare, sicut ipse quoque ad Galatas scribens dicebat : « Currebatis » bene ; quis vos impedivit? » Et iterum : « Tanta passi » estis sine causa, si tamen sine causa. » Sicut autem hic cum increpatione laudem ponit, dicens : « Cum deberetis » esse magistri propter tempus : » ita illic quoque : « Miror » quod tam cito transferimini[3] : » laus est cum increpatione. Nam de rebus magnis, quando exciderint, miramur.

[1] Galat. v, 10. — [2] Hebr. vi, 10. — [3] Galat. v, 7 ; iii, 4, et 1, 6.

Vides in accusatione et reprehensione absconsam esse laudem. Nec de se solum hoc dicit, sed etiam de omnibus. Non enim dixit, Confido, sed, « Confidimus de vobis » meliora. Bona, inquam, dicit. » Aut hæc autem dicit de bona vitæ agendæ ratione, aut de remuneratione. Deinde cum dixisset superius quod sit reproba et maledicto proxima, et quod erit in combustionem, ne videatur de iis isthæc effari, subjunxit statim : « Non enim injustus » est Deus ut obliviscatur operis vestri et dilectionis, » ostendens, quod etsi ita loquimur, non omnino hæc de vobis dicimus. Et si de nobis non dicis, quid demum tanquam desides perstringis, et terres spinarum refricans memoriam? « Cupimus autem unumquemque vestrum » eamdem ostendere sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem; ut non segnes efficiamini, verum imitatores » eorum qui fide et patientia hæreditabunt promissiones[1]. »

III. Cupimus, inquit; non solum ergo ad verba usque hoc volumus. Sed quid cupis? Cupimus vos adhærere virtuti, non tanquam priora condemnantes, sed de futuris timentes. Et non dixit, tanquam priora condemnantes, sed præsentia. Estis enim dissoluti, facti estis segniores. Sed vide quam placide id ostendit, et non feriit. Quid enim dicit? Cupimus autem unumquemque vestrum eamdem ostendere sollicitudinem usque in finem. Hoc enim Pauli prudentiæ est admirabile, quod non ostendit eos cessisse, et factos esse remissiores. Dicere enim, Cupimus unumquemque vestrum, hoc est, perinde ac si dicas, Volo te semper studere, et qualis prius eras, talem esse et nunc, et in posterum. Hoc enim mitiorem facit reprehensionem, et non ægre admittendam. Nec dicit, Volo, quod erat docendi auctoritatis; sed quod paternæ erat benevolentiæ magis, quam velle, Cupimus : propemodum

[1] Hebr. v, 11, 12.

dicens : Ignoscite si quid molestum et grave dixerimus. « Cupimus unumquemque vestrum eamdem ostendere sol- » licitudinem ad expletionem spei vestræ usque in finem. » Quid est hoc? Spes, inquit, portat : ipsa recreat : ne affligamini, ne desperetis, ne sit vestra spes supervacanea. Nam qui bona operatur, bona sperat, et nunquam de se desperat. Ut non segnes efficiamini; adhuc efficiamini. Atqui dicebat superius, Quoniam imbecilli facti estis ad audiendum. Sed vide quomodo segnitiem ibi ad auditum usque statuerit; hic autem aliud tacite significat; cum dicturus enim esset, Ne permaneatis, dixit : Ne segnes efficiamini; rursus eos ad futurum tempus profert, quod culpæ non est affine, dicens : Ut non segniores efficiamini. Illius enim quod nondum est, nunquam fuerimus culpæ obnoxii. Nam is quem quis hortatur ut in præsens tempus sit diligens et sollicitus, ut qui sit socors et negligens, erit etiam pigrior et negligentior; quem autem in futurum, non ita. Cupimus autem, inquit, unumquemque vestrum. Multa benevolentia, et magnorum et parvorum similiter curam gerit, et novit omnes, et neminem despicit : sed in unumquemque eamdem gerit curam, et parem in omnes honorem. Unde etiam magis persuadebat, ut verborum susciperent molestiam et asperitatem. Ut non segnes, inquit, efficiamini. Nam ut desidia lædit corpus, ita etiam a bonis otium et cessatio animam supiniorem reddit, et ignaviorem et imbecillam. Imitatores autem, inquit, eorum qui per fidem et patientiam hæreditant promissiones. Et quinam hi sunt deinceps dicit. Prius dixit, Imitamini ea quæ prius a vobis recte gesta sunt. Deinde ne dicant : Quænam? eos deducit ad Patriarcham, « Eo- » rum quidem quæ recte gesta sunt, » ipsis propria exempla afferens; ne autem putarent se esse desertos, a Patriarcha confortat. Hoc autem facit, ne dicerent se con-

temptos quasi nullius pretii derelictos fuisse; sed possent scire quod virorum valde generosorum et fortium sit hoc, nempe viam ingredi per tentationes, et quod viris magnis et admirandis sic usus sit Deus. Oportet autem, inquit, omnia ferre cum patientia : hoc enim est etiam credere. Si autem dicat quod det, et statim acceperis, quia credidisti? Non est, inquit, amplius tuæ fidei, sed meæ, inquit, qui promissa prius explevi et dedi. Sin autem dicam, Do, et post centum annos dabo, tu autem non desperaveris, tunc me existimasti fide dignum, tunc habes de me eam quam par est opinionem. Vides quod sæpe nascitur incredulitas, non solum ex spei egestate, sed etiam ex pusillanimitate, et quod non sis patienti animo; et non ex eo qui promisit. « Non est enim, inquit, injustus Deus, » ut obliviscatur dilectionis vestræ et sollicitudinis, quam » ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et » ministratis. » Magna de illis testificatur, non opera tantum, sed et alacri animo facta; id quod alibi ait : « Non solum » autem, sed et se ipsos dederunt Domino et nobis[1]. » Quam ostendistis, inquit, in nomine ejus, qui ministrastis sanctis, et ministratis. Vide quomodo illos rursus curat, ut qui dixerit et hic repetierit, qui ministratis, ut eos excitet, ostendens quod non illis fecerint, sed Deo. Quam ostendistis, inquit : non solum in sanctos, sed in Deum. Hoc enim est, in nomine ipsius, ac si diceret : Propter nomen ejus omnia fecistis. Qui ergo tantam a vobis accipit sollicitudinem et dilectionem, vos nunquam despiciet, neque vestri obliviscetur.

IV. Hæc audientes rogo ministremus sanctis. Omnis enim fidelis est sanctus, quatenus est fidelis : etiamsi quis sit mundanus et sæcularis, est sanctus. « Sanctificatus » enim, inquit, est vir infidelis in uxore, et uxor infidelis

[1] 2 Cor. VIII, 5.

» in viro [1]. » Vide quomodo fides facit sanctificationem. Si ergo mundanum viderimus in aliquo infortunio, manum ei porrigamus. Ne in eos solum qui sedent in montibus nostrum studium ostendamus. Illi quidem sunt sancti et vita, et fide. Sancti autem hi quoque fide, multi autem etiam vita. Ne, si monachum viderimus in carcere, tunc ingrediamur : sin autem mundanum, non ingrediamur. Est hic quoque sanctus et frater. Quid vero, inquit, si sit immundus et sceleratus? Audi Christum dicentem, « Nolite judicare, ut non judicemini [2]. » Tu fac propter Deum. Et quid dico? Etiamsi ex gentibus quempiam viderimus in infortunio, oportet ei benefacere, et, ut semel dicam, omni homini cui adversi aliquid accidit : multo autem magis mundano fideli. Audi Paulum dicentem, « Bonum facite ad omnes, maxime autem ad domesticos » fidei [3]. » Sed nescio unde hoc sit introductum, et undenam hæc invaserit consuetudo. Nam qui eos solum quærit qui vitam agunt solitariam, et vult illis benefacere, et de illis rursus curiose scrutans et dicens : Si non sit dignus, si non sit justus, si non faciat signa, manum non porrigam, eleemosynæ plurimum detraxit, quinetiam hoc ipsum quoque tempore procedente rursus auferet. Atqui illa etiam est eleemosyna quæ fit in peccatores, quæ in reos. Hoc enim est eleemosyna, non eorum qui bona fecerunt opera, sed eorum, qui peccarunt, misereri. Et ut scias, audi Christi parabolam. Descendit, inquit, quidam ab Jerosolymis in Jericho, et incidit in latrones [4] : et cum eum verberassent, reliquerunt in via semimortuum sauciatum. Venit autem forte quidam Levita, et cum visum præteriit ; similiterque sacerdos illo viso præterivit. Venit demum quidam Samaritanus, et multam ejus curam gessit, alligavit vulnera, infudit oleum, impo-

[1] 1 Cor. VII, 14. — [2] Matth. VI, 1. — [3] Galat. VI, 10. — [4] Luc. X, 30.

suit asino, duxit in diversorium, dixitque præfecto diversorii : Curam ejus gere. Et vide magnam liberalitatem ; Et ego, inquit, dabo tibi quidquid impenderis. Deinde interrogat : Quis est ergo, inquit, ejus proximus ? Respondens legisperitus, Qui fecit misericordiam, audit, Vade ergo, et tu fac similiter. Et vide qualem dixit parabolam. Non dixit, quod Judæus fecerit in Samaritanum, sed quod Samaritanus omnem illam ostenderit liberalitatem. Hinc discimus parem omnium curam esse habendam, nec domesticorum fidei solum, neglectis aliis. Sic ergo tu quoque si videris aliquem male patientem, nihil amplius scruteris. Habet ille jus auxilii, quod male patiatur. Nam si asinum, quem videris suffocari, erigis, nec cujus sit scrutaris, multo magis non oportet scrutari cujus ille homo sit. Dei est, sive sit Græcus, sive Judæus : si sit infidelis, indiget auxilio. Si enim examinare quidem et judicare tibi esset permissum, recte diceres. Nunc autem calamitas non sinit hæc examinare. Nam si nec de sanis oportet scrutari, nec de aliorum rebus esse curiosos, multo magis de male patientibus. Alioqui vero quid ? Vidisti eum rebus uti secundis, et gloria florere, et in bona existimatione, cum dicis eum esse malum et improbum ? Male patitur ; si autem videas male patientem, ne dicas eum esse malum et improbum. Nam quando est quidem fama celebris, hæc recte dicimus. Quando autem est in calamitate, et eget auxilio, non oportet dicere eum esse malum : hoc enim est crudelitatis, et inhumanitatis, et arrogantiæ. Quid, dic quæso, fuit Judæis iniquius ? Sed tamen Deus eos puniit, et jure, atque adeo jure optimo. Et tamen eos qui ipsorum miserabantur, habuit acceptos : eos vero qui ipsorum calamitati insultarunt et lætati sunt, puniit. « Nihil, inquit, patiebantur ob contritionem Jo» seph [1]. » Et rursus dicit : « Redime eos qui occiduntur,

[1] Amos. VI, 6.

» ne parcas [1]. » Non dixit, Scrutare, et quære quis sit. Atqui magna ex parte mali sunt qui abducuntur : sed simpliciter dixit, Redime quisquis sit, inquit. Hoc enim maxime est eleemosyna. Nam qui amico bene facit, non id plane facit propter Deum. Qui autem ignoto, is pure et sincere facit propter Deum. Et ille quidem dicit, « Ne par- » cas pecuniis, etiamsi omnes oporteat effundere, da. » Nos autem videntes suffocari, lamentari, mille mortibus graviora pati, et sæpe injuste, parcimus pecuniis, et non parcimus fratribus, rerum inanimarum curam gerimus, animam autem negligimus. Atqui dicit Paulus : « In man- » suetudine erudire eos qui adversantur. Ne quando Deus » det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem et resi- » piscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius » voluntatem [2]. » Nequando dicit : vides quanta patientia plenum sit verbum ? Eum nos quoque imitantes, de nemine desperemus. Etenim piscatores cum sæpe retia in mare jecerint, nihil sunt assecuti. Cum postea autem jecissent, totum acceperunt. Ita nos quoque neutiquam desperamus, sed expectamus, quod totum simul repente nobis ostendetis fructum maturum. Nam et agricola postquam seminaverit, primum diem et secundum præstolatur, et longo tempore expectat : et repente videt undique fructus simul germinantes : hoc in vobis quoque futurum expectamus gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Prov. xxiv, 11. — [2] 2 Tim. ii, 26.

HOMILIA XI.

CAPUT VI.

Abrahæ enim promittens Deus, cum neminem haberet per quem juraret majorem, juravit per se ipsum, dicens: Nisi benedicens benedicam tibi, et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per majorem se jurant : Et omnis controversiæ finis in confirmationem est juramentum[1].

I. Cum Hebræos vehementer et fortiter tetigisset et eos satis terruisset; primum quidem eos consolatur laudibus, secundo autem, quod est etiam fortius, quod ea quæ sperant sint omnino consecuturi. Et consolatur; non a præsentibus, sed a præteritis : quod quidem eis magis persuadebat. Quomodo enim in supplicio per illa magis terret, ita etiam in præmiis per hæc consolatur, Dei esse morem ostendens. Is autem est, non statim exhibere promissa, sed longo post tempore. Hoc autem facit, et suæ potentiæ magnum proferens indicium, et nos inducens ad fidem, ut qui vivunt in afflictionibus, et nec promissa accipiunt, nec mercedes, ad labores non deficiant : et omnes dimittens, licet haberet multos, Abraham in medium adduxit, et propter viri auctoritatem, et quod id maxime in eo evenerit. Quanquam dicit in fine Epistolæ, quod isti omnes cum eas procul vidissent et amplexi essent, non acceperunt promissiones, ne absque nobis consummaren-

[1] Hebr. VI, 13-16.

tur. « Abrahæ enim, inquit, promittens Deus, cum nemi-» nem haberet per quem juraret majorem, juravit per se-» metipsum, dicens : Nisi benedicens benedicam tibi, et » multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens, » adeptus est repromissionem. » Quomodo igitur in fine dicit, Non accepit promissiones[1] ; hic vero longanimiter ferens, adeptus est repromissiones ? Quomodo non accepit ? Quomodo est adeptus ? Non de iisdem hic et illic dicit. Sed duplicem facit consolationem. Promisit Abrahæ : et quæ hic quidem sunt, dedit longo post tempore : quæ autem illic, nondum : et sic longa usus patientia, promissionem est adeptus. Vides quod non sola promissio totum effecit, sed etiam longa patientia ? Hic eos terret, ostendens quod sæpe impeditur promissio per pusilli animi vitium. Et hoc quidem ostendit per populum. Nam quoniam pusillo fuerunt animo, non sunt adepti promissionem : contrarium autem ostendit per Abraham. Deinde in fine facit etiam aliquid amplius, ostendit quod etiam cum longa patientia non essent adepti, ne sic quidem sunt tristitia affecti. Homines enim per majorem jurant : et ipsis omnis controversiæ finis in confirmationem est juramentum. Deus autem cum nullum haberet majorem per quem juraret, juravit per semetipsum. Recte. Quis est ergo qui juravit Abrahæ ? Annon filius ? Non, inquit. Unde hoc dicis ? Maxime quidem ipse, sed non contendo. Quando ergo ipse jurat hoc ipso juramento, « Amen, amen dico vobis[2] ; » annon ideo scilicet, quod non habeat majorem per quem juret ? Ut enim juravit Pater, ita etiam Filius jurat per se dicens : « Amen, amen dico vobis. » Hic ipsis revocat in memoriam Christi quoque juramenta, quæ dicebat assidue : « Amen, amen dico tibi, qui credit in me, non morietur in » æternum[3]. » Quid est, « Et omnis controversiæ finis in

[1] Hebr. xi, 39. — [2] In Evangeliis passim. — [3] Joan. xi, 26.

» confirmationem est juramentum? » Id est, ex hoc solvitur omnis controversiæ dubitatio : non hujus, aut illius, sed omnis. Atque oportebat quidem etiam sine juramento Deo credere. « In quo, inquit, abundantius volens Deus osten- » dere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui, » interposuit jusjurandum[1]. » Hic comprehendit etiam fideles. Propterea meminit etiam hujus promissionis, quæ prior facta est communiter. Interposuit, inquit, jusjurandum. Hic rursus dicit Filium fuisse intercessorem, inter homines et Deum. « Ut per duas res immobiles, quibus » impossibile est mentiri Deum[2]. » Per quasnam res? Per hoc quod dixit ac promisit, et per hoc quod promissioni adjecit jusjurandum. Nam quoniam apud homines hoc videtur esse credibilius, nempe, juramentum, propterea ipsum quoque addidit.

II. Vides quod non suam spectet dignitatem, sed quomodo hominibus persuadeat, et de se indigna dici sustinet, ut qui velit plenam et certam afferre probationem? Et in Abrahamo quidem ostendit totum esse Dei, non illius diuturnæ patientiæ, siquidem sustinuit etiam addere juramentum; si per quem jurant homines, Deus quoque per ipsum juravit, nempe per se ipsum. Sed illi quidem tanquam per majorem : hic autem non tanquam per majorem : et tamen fecit. Non sunt enim paria, hominem per se jurare, et Deum. Homo enim non habet sui potestatem. Vides quod hoc non magis Abrahæ dictum sit quam nobis? « Fortissi- » mum, inquit, solatium habeamus qui confugimus ad te- » nendam propositam spem. » Hic quoque rursus longa usus patientia, assecutus est promissionem. Nunc, inquit, et non dixit : Quoniam juravit. Quid sit autem juramentum, ostendit, dicens : Nempe jurare per majorem. Sed quoniam est incredulum genus hominum, ad eadem ad quæ

[1] Hebr. VI, 17. — [2] Ibid. 18.

nos se demittit. Sicut ergo jurat propter nos, etiamsi illo sit indignum quod non credatur : ita etiam dictum est illud : Didicit ex iis quæ passus est : quoniam existimant homines hoc esse magis fide dignum, assequi per experientiam. Quid est : Propositam spem ? Ex his, inquit, futura conjicimus. Nam si hæc post tantum tempus evenerunt, omnino illa quoque. Quamobrem quæ facta fuerunt Abrahæ, nobis quoque fidem faciunt de futuris. « Quam sicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, » et incedentem usque ad interiora velaminis : Ubi præ- » cursor pro nobis introïvit Jesus secundum ordinem Mel- » chisedech, pontifex factus in æternum[1]. » Cum adhuc simus in mundo, et e vita nondum excesserimus, ostendit jam esse in promissis. Nam per spem jam sumus in cœlis. Expectate, inquit, omnino enim erit. Deinde plenam afferens persuasionem, dicit : Magis autem spe jam consecuti estis. Et non dixit : Sumus intus : sed ipsa est ingressa : quod quidem est verius et probabilius. Sicut enim ancora navi appensa, non sinit eam circumferri, etiamsi eam venti quatiant innumerabiles, sed appensa firmam reddit et stabilem : ita etiam spes. Vide autem quam valde congruentem invenerit imaginem. Non enim dixit fundamentum quod discrepasset, sed ancoram. Nam quod est in salo et fluctu maris, et non videtur esse admodum firmum et stabile, stat super aquam tanquam supra terram, labascitque et non labascit. Nam in iis quidem qui sunt valde firmi solidique et philosophi, illud consentanee posuit Christus, dicens : « Qui ædificavit domum suam supra pe- » tram[2]. » In iis autem qui sunt defessi, et debent spe portari, convenienter hoc posuit Paulus. Nam fluctus quidem et magna tempestas scapham quatit : spes autem non sinit circumferri, etiamsi eam venti agitent innumerabiles.

[1] Hebr. VI, 19, 20. — [2] Matth. VII, 24.

Quamobrem si eam non habuissemus, jam olim essemus demersi. Non solum autem in spiritualibus, sed etiam in iis quæ ad hanc vitam pertinent, magnam ejus vim inveneris, in mercatura, in agricultura, in militia; nisi enim quispiam eam statim præposuerit, ne opus quidem attigerit. Ancoram autem non dixit absolute, sed, firmam et stabilem, ut ostendat ejus firmitatem iis qui illa fulciuntur ad salutem. Ideo subjungit, Quæ ingreditur in interiora velaminis, id est, quæ pervadit usque ad cœlum. Deinde fidem quoque subjunxit, ut non solum sit spes, sed etiam valde vera. Nam post jusjurandum ponit etiam aliam per res ipsas demonstrationem, nempe quod præcursor pro nobis introïvit Jesus. Præcursor autem est aliquorum præcursor, sicut Joannes Christi. Et non dixit solum : Introïvit, sed, « Ubi præcursor pro nobis introïvit, » utpote cum nos quoque debeamus eo pervenire. Non est enim multum interstitium inter præcursorem et eos qui sequuntur : nam alioqui non esset præcursor. Præcursorem enim et eos qui sequuntur, oportet esse in eadem via; illum viam ingredi, et hos consequi. « Secundum ordinem Melchisedech, pontifex in æternum factus. » Ecce alia quoque consolatio, si quidem supra est noster pontifex, et multo melior iis qui sunt apud Judæos, non solum modo, sed etiam loco, tabernaculo, Testamento, et persona. Dictum est autem de eo quod est secundum carnem.

III. Oportet ergo et eos, quorum est sacerdos longe, esse meliores, et quantum inter Aaronem et Christum interest, tantum interesse inter nos et Judæos. Ecce enim in superis habemus victimam, in superis sacerdotem, in superis sacrificium. Eas ergo offeramus hostias quæ in illa ara possint offerri : non amplius oves et boves, non amplius sanguinem, et nidorem. Hæc omnia sunt abolita, et pro eis est introductus cultus rationalis. Quid est autem

cultus rationalis? Quæ per animam offeruntur, quæ per spiritum. « Spiritus, inquit, est Deus, et eos qui ipsum » adorant, in spiritu et veritate oportet adorare [1], » quæ non opus habent corpore, non opus habent instrumentis, non locis. Hæc vero sunt, modestia, temperantia, eleemosyna, tolerantia, lenitas et patientia. Hæc sacrificia videris etiam multis retro sæculis præfigurata. « Sacrificate, inquit Da- » vid, Deo sacrificium justitiæ. Sacrificabo tibi sacrificium » laudis, et, Sacrificium laudis glorificabit me, et, Sacri- » ficium Deo spiritus contritus. Et, quid a te requirit Do- » minus nisi ut ipsum audias? Holocausta et pro peccato » non tibi fuerunt accepta. Tunc dixi, Ecce venio, ut fa- » ciam, Deus, voluntatem tuam. » Et rursus : « Quid mihi » thus affertis ex Saba? Et, Amove a me sonum cantico- » rum tuorum : et psalmum instrumentorum tuorum non » audiam. » Sed pro his « Misericordiam volo et non sacri- » ficium [2]. » Vides quibus sacrificiis placatur Deus? Vides et multis jam retro sæculis illa quidem excessisse, hæc vero eorum loco subiisse? Hæc igitur afferamus. Nam illa quidem sunt divitiarum, et eorum qui ipsa habent : hæc autem virtutis. Illa sunt extrinsecus, ista intrinsecus. Illa vel quilibet operari potuerit, hæc autem pauci. Quo enim ove homo est melior et præstantior, eo hoc illo sacrificium. Hic enim animam tuam affers hostiam. Sunt autem aliæ quoque hostiæ vere holocausta, nempe sanctorum Martyrum corpora : illic sancta et anima, et corpus. Illa magnum habent odorem suaveolentiæ. Potes tu quoque, si velis, tale offerre sacrificium. Quid enim si igne corpus non combusseris? Sed potes alio igne; utputa igne paupertatis voluntariæ, igne afflictionis : licere enim delicate lauteque et splendide vitam agere : laboriosam autem

[1] Joan. IV, 24. — [2] Psal. IV, 6. Id. CXV, 7. Id. XLIX, 24. Id. L, 18. Mich VI, 8. Psal. XXXIX, 10. Jerem. VI, 20. Amos. V, 23. Osee. VI, 6.

et acerbam vitam eligere, et corpus morte afficere, annon est oblatio holocausti? Corpus tuum morte affice, et crucifige, et ipse quoque accipies coronam hujus martyrii. Nam quod illic operatur ensis, hoc hic faciat prompta animi alacritas. Non urat, neque detineat amor pecuniæ, sed uratur, et extinguatur ipsa turpis et nefaria cupiditas igne spiritus: concidatur gladio spiritus. Hoc est pulchrum sacrificium, quod sacerdote opus non habet, sed ipso tantum offerente: quod inferne quidem peragitur, superne autem confestim ascendit. Nonne admiramur quod olim ignis descendens omnia consumebat? Potest fieri ut ignis quoque nunc descendat illo longe admirabilior, et omnia quæ sunt proposita consumat, imovero non consumat, sed omnia in cœlum tollat. Non redigit illa in cinerem, sed Deo offert dona. Tales erant Cornelii oblationes. « Oratio-» nes enim, inquit, tuæ et eleemosynæ ascenderunt in » memoriam in conspectu Dei [1]. » Vides optimam conjugationem? Tunc audimur, quando ipsi quoque audimus accedentes pauperes. « Qui obstruit, inquit, aures suas ne » audiat pauperem, preces ejus non exaudiet Deus [2]. Bea-» tus qui intelligit super egenum et pauperem: in die mala » liberabit eum Dominus [3]. » Non autem alius dies malus, nisi ille dies peccatoribus. Quid est, Qui intelligit? Qui mente versat quid sit pauper, qui ejus discit afflictionem. Nam qui ejus didicit afflictionem, omnino ejus miserebitur. Si videris pauperem, ne prætercurras, sed statim cogita quisnam esses, si tu ille esses. Quid non velles omnes facere? Intelligens, inquit, cogita quod est æque liber atque tu, et est ejusdem cujus tu nobilitatis, et omnia tecum possidet communia: et sæpe ne parem quidem facis tuis canibus; sed illi quidem pane satiantur, hic autem sæpe dormit esuriens: et qui est liber, sæpe tuis servis fac-

[1] Act. x, 4. — [2] Prov. xxi. — [3] Psal. xl, 1.

tus est vilior et abjectior. At illi nobis præstant operam, inquies. Quænam ea est? Bene tibi serviunt? Quid dices si tibi ostendero hunc longe majorem tibi præstare operam, quam illos? Tibi enim aderit in die judicii, et te ab igne eripiet. Quid ejusmodi tibi faciunt omnes servi? Quando mortua est Tabitha, quis eam suscitavit[1]? » Servi circumsistentes, an mendici? Tu autem ne liberum quidem vis servo parem facere. Est magnum frigus, et jacet pauper pannosus, emortuus, stridens dentibus, et qui aspectu et habitu te potest commovere. Tu autem calens et ebrius præteris; et quomodo vis ut Deus te eripiat, quando es in calamitate? Sæpe autem hoc quoque dicis: Ego si essem, et multa peccantem aliquem accepissem, eum dimisissem, et Deus non dimittit. Ne hoc dixeris, cum enim qui in te nihil peccavit, et potes liberare, despicis. Si tu despicis, quomodo Deus et qui te in ipsum peccas dimittet? Annon hæc merentur gehennam? Et quid mirum? Corpus sæpe mortuum, nullo sensu præditum, honorem non amplius sentiens, innumerabilibus variisque et aureis ornas vestibus: illud autem quod dolet, laceratur, et torquetur, et a fame et frigore cruciatur, despicis, et inani gloriæ plus largiris quam Dei timori. Atque utinam hactenus. Sed protinus accedentem accusas: Cur enim, inquis, non operatur? Cur vero otiosus alitur? Dic mihi: tu autem operans-ne habes quæ habes, non autem accepta hæreditate paterna? Quod si etiam operaris, propterea alii exprobras? Non audis Paulum dicentem? Postquam enim dixit, « Qui non operatur nec manducet, dicit: » Vos autem bonum facientes non deficiatis[2]. » Sed quid dicis: Est impostor?

IV. Quid tu dicis, o homo? Propter unum panem et vestem eum appellas impostorem? At statim id vendit, in-

[1] Act. x. — [2] 2 Thess. III, 13.

quit. Tu autem omnia tua recte administras? Quid vero, omnes-ne sunt pauperes propter otium? Nemo propter naufragium? nemo propter judicium? nemo propter furtum? nemo propter pericula? nemo propter morbos? nemo propter alium casum? Sed si audierimus aliquem hæc deplorantem, et valde vociferantem, et nudum in cœlum suspicientem, et promissam comam alentem, et pannis obsitum, statim cum impostorem, planum, et simulatorem appellamus? Non te pudet? Quemnam vocas impostorem? Nihil dederis, et ne eum accuses. Sed habet, inquit, et simulat. Hoc est tui, non illius accusatio. Scit sibi rem esse cum crudelibus, cum belluis magis quam cum hominibus, et quod etiamsi verbum eloquatur miserabile, neminem poterit attrahere : et ideo necesse habet se miserabiliori habitu induere, ut tuum frangat animum. Si viderimus quempiam in liberali habitu accedentem, Iste, inquit, est impostor, et ut videatur honesto loco esse natus, ita accedit. Si viderimus in habitu contrario, eum etiam vituperamus. Quid jam facient? o sævitiam, o indolentiam? Cur membra aperiunt mutilata? propter te. Si essemus misericordes, non esset eis opus his artibus. Si a primo accessu persuasissent, non tam multa essent machinati. Quis est adeo miser, ut tantum velit vociferari, ut se velit indecore gerere, ut velit publice deflere et lamentari cum nuda uxore, cum filiis conspergi cinere? Hæc sunt quavis paupertate deteriora. Sed propter hæc nos non solum eorum non miseremur, sed etiam eos accusamus. Et adhuc succensebimus quod Deum rogantes non exaudiamur : et adhuc ægre feremus, quod orantes non persuadeamus? Non horrescimus, o dilecti! At sæpe, inquit, dedi. Tu autem non semper comedis? pueros autem sæpe petentes num abigis? o impudentiam! Pauperem vocas impudentem? Et tu quidem rapiens non es impu-

dens, ille autem rogans ut des panem est impudens. Non cogitas quanta sit ventris necessitas? Annon propter hoc facis omnia? annon propterea negligis spiritualia? annon propositum est cœlum et regnum cœlorum? Tu autem illius timens tyrannidem omnia sustines, et illum non despicis: hæc est impudentia. Non vides senes mancos et mutilos? Sed, o delirium! Hic, inquit, tot aureos dat fœnori: ille autem tot, et mendicat. Parvorum puerorum narratis fabulas, nugasque et deliria: nam illi fabulas tales a nutrice audiunt. Non hoc persuasum habeo, non credo, absit. Fœneratur aliquis, et cum abundet opibus mendicat? Quamobrem dic quæso? Quid est turpius quam mendicare? Satius est mori, quam mendicare. Quousque erimus sævi et inhumani? quid vero, omnes-ne fœnerantur? omnes-ne sunt impostores? Nemo-ne vere pauper? Certe, inquit, sunt multi. Cur ergo illis non fers opem, cum sis eorum vitæ exactus et accuratus examinator? Hæc sunt prætextus et excusatio. « Da omni petenti [1], et eum qui » velit mutuo accipere ne averseris. » Extende manum tuam, ne sit contracta. Non sumus vitæ examinatores, alioqui nullius ita miserebimur. Cur, quando Deum rogas, dicis, Ne memineris peccatorum meorum? Quamobrem etiamsi ille sit valde peccator, hoc in ipso quoque reputa, et ne memineris illius peccatorum. Benignitatis et clementiæ est tempus, non accuratæ et exactæ examinationis; misericordiæ, non ratiocinationis. Vult nutriri: si vis quidem da, sin minus, amanda, nihil disceptans cur sit miser, cur infelix. Cur nec ipse misereris, et eos qui volunt avertis? Nam quando hic vel ille a te audierit quod iste quidem est deceptor, ille vero hypocrita et simulator, iste autem fœneratur; neque his dat, neque illis: suspicatur enim omnes esse tales. Scitis enim quod mala facile suspicamur:

[1] Luc. VI, 30.

quæ autem bona, non item. Simus misericodes, non utcumque, sed ut Pater noster cœlestis. Ipse nutrit adulteros, et scortatores, et præstigiatores : et quid dico ? eos qui laborant omni genere vitii. Nam necesse est ut in tanto mundo multi sint tales : sed tamen omnes nutrit, omnes induit : nemo unquam fame periit, nisi quis forte sua sponte. Ita simus misericordes, et si egeat, et si sit in necessitate, ei fer opem. Nunc autem venimus ad tantam rationis egestatem, ut non solum hoc faciamus in pauperibus qui ambulant per compita et angiportus, sed etiam in monachis. Hic vel ille, inquit, est impostor. Non hoc modo dicebam, quod si omnibus quidem demus indiscriminatim, semper miserebimur : sin autem cœperimus esse curiosi, nunquam miserebimur? Quid dicis? Ut panem accipiat est impostor? Si peteret quidem talenta auri et argenti, aut vestes pretiosas et magnificas, aut mancipia, merito eum vocares deceptorem. Si autem nihil horum, sed alimentum et tegumentum, quæ sunt philosophiæ, num, quæso, ideo deceptor? Cessemus ab hac importuna, satanica et pernitiosa curiositate. Nam si se in cleri quidem numerum dicat esse relatum, aut si se nominet sacerdotem, diligenter inquire, et sis curiosus. Non est enim expers periculi quæ sine examine illic fit communicatio. De rebus enim magnis est periculum. Quod si cibum petat, nihil examines. Non enim das, sed accipis. Exquire si vis, et scrutare quomodo Abraham se exhiberet hospitalem in omnes qui accedebant [1]. Si de iis qui ad ipsum confugiebant curiose esset scrutatus, hospitio non excepisset Angelos. Fortasse enim non existimans eos esse Angelos, cum aliis illos quoque expulisset [2]. Sed quoniam omnes excipiebat, excepit etiam Anglos. Num ex vita eorum qui accipiunt, tibi mercedem dat Deus? Ex libero animi insti-

[1] Gen. xviii. — [2] Hebr. xiii.

tuto, ex multa liberalitate et munificentia, ex benignitate et bonitate. Hæc adsit, et omnia bona assequeris. Quæ detur omnibus nobis consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

CAPUT VII.

Hic enim Melchisedech rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso a cæde regum, et benedixit ei. Cui et decimas omnium divisit Abraham; primum quidem interpretatur Rex justitiæ. Deinde autem et Rex Salem, quod est rex pacis. Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens: assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum [1].

I. Veteris et Novi volens Paulus ostendere differentiam, multis in locis id disseminat, præluditque, auresque auditorum explorat et prius exercet. Nam et statim ab initio hoc tanquam fundamentum jecit, dicens: Illis quidem locutus est in Prophetis, nobis autem in Filio: illis multifariam multisque modis, nobis autem per Filium. Deinde cum de Filio quisnam esset disseruisset, et quid fecisset, et ei parere suasisset, ne nobis eadem acciderent quæ Judæis, et dixisset eum esse Sacerdotem secundum ordinem

[1] Hebr. VII, 1-3.

Melchisedech, et sæpe voluisset hanc ingredi differentiam, et multa prius dispensasset, eosque tanquam imbecillos increpasset et rursus curasset et recreasset ut confiderent, tunc auribus jam vigentibus et vegetis affert rationem differentiæ. Nam qui dejecto est animo, non facile audierit. Et id ut scias, audi Scripturam dicentem : « Et non audie» runt Moysem propter pusillanimitatem [1]. » Propterea cum prius multis et terribilibus et placidis ac benignis verbis eorum exinaniisset animi ægritudinem, tunc de cætero descendit ad rationem differentiæ. Et quid dicit? « Hic » enim Melchisedech rex Salem, sacerdos Dei summi. » Et quod est mirabile, in ipso typo ostendit multam esse differentiam. Nam sicut dixi, a typo semper fidem facit veritati, ex præteritis præsentia asserit, propter imbecillitatem auditorum. « Hic enim, inquit, Melchisedech rex » Salem, sacerdos Dei summi, et qui obviavit Abrahæ » regresso a cæde regum, et benedixit ei. Cui et decimas » omnium divisit Abraham. » Cum breviter totam posuisset narrationem, eam mystice est contemplatus. Et primum a nomine. « Primum quidem, inquit, interpretatur » Rex justitiæ. » Sedech enim dicitur Justitia, Melchi autem Rex. Ergo Melchisedech rex justitiæ est. Vides etiam in nominibus accuratam diligentiam? Quis est autem Rex justitiæ, nisi Dominus noster Jesus Christus? Deinde etiam rex Salem, a civitate. Hoc est Rex pacis : hoc enim significat Salem; quod rursus est Christi. Hic enim nos fecit justos, et pacificavit quæ sunt in cœlis, et quæ in terra. Quis homo est rex justitiæ et pacis? Nullus est nisi solus Dominus noster Jesus Christus. Deinde aliam quoque subjungit differentiam. « Sine patre, sine matre, sine ge» nealogia, neque initium dierum, neque vitæ finem ha» bens; assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in

[1] Exod. VI, 9.

» perpetuum. » Quoniam ergo ei adversabantur quæ dicta » sunt. « Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, » ille autem erat mortuus, et non fuit sacerdos in æternum : vide quomodo hoc sit contemplatus; ne quis enim objiceret : Et quis hoc de homine dixerit? Non reipsa, inquit, dico : hoc est; Nescimus quem patrem habuerit, aut quam matrem : nunquam accepit initium : nunquam est mortuus. Et quid tum, inquit? Num, quoniam nescimus, non est mortuus, nec habuit parentes? Recte dicis : Et mortuus est, et habuit parentes. Quomodo ergo sine patre et matre? Quomodo neque initium dierum, neque finem vitæ habens? Quomodo? Eo quod in Scriptura non afferatur. Et quid hoc est? Ut hic sine patre quoniam non recensetur genealogia, ita Christus ipsa rei natura.

II. Ecce nec initium nec finem habens. Sicut hujus nescimus, neque initium dierum, neque vitæ finem eo quod non scripta sint: ita Jesu nescimus, non quod non scripta sint, sed quia non sunt. Nam ille quidem est figura, et ideo non est scriptum: hic autem veritas, et ideo non est talis. Sicut etiam in nominibus. Nam hic quidem erant appellationes, Rex justitiæ et pacis : illic autem rerum veritas. Ita etiam hic quoque sunt appellationes, illic autem rerum veritas. Quomodo ergo habet initium? Vides Filium esse sine initio : non quod non habeat causam, hoc enim non potest fieri : habet enim Patrem. Nam alioqui quemodo Filius? sed quod non habeat initium vitæ, neque finem. « Assimilatus autem Filio Dei. » Ubi est similitudo? Quod et hujus et illius finem ignoramus et initium. Sed hujus quidem, ex eo quod non sint scripta : illius vero, ex eo quod non sint. Hic est similitudo. Si autem ubique futura esset similitudo non utique essent typus et veritas, sed ambo essent typus. Sicut etiam in imaginibus

est aliquid quidem simile, aliquid vero dissimile. Nam linearum quidem et characterum est quædam similitudo : impositis autem coloribus, tunc manifeste ostenditur differentia, et hoc quidem simile, illud vero dissimile. « Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de » præcipuis Abraham patriarcha [1]. » Jam adaptavit figuram. De cætero confidens ostendit eam esse præclariorem veris rebus quæ apud Judæos. Si autem qui typum habet Christi, est adeo præstantior ac melior, non solum sacerdotibus, sed ipso etiam principe generis sacerdotum, quid dixeris de veritate? Vides quam abunde ostendit exuperationem? « Intuemini, inquit, quantus hic cui et decimas dedit de » præcipuis Patriarcha. » Ακροθίνια dicuntur spolia. Nec dici potest quod illas ei dederit, ut qui esset socius belli. Propterea enim dicit, Obviavit regresso ex cæde regum. Domi, inquit, sedebat, et dedit ei primitias eorum quæ suis laboribus acquisierat. « Et ex filiis quidem Levi sacerdotium » accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo » secundum legem, id est, a fratribus suis, quanquam et » ipsi exierint de lumbis Abrahæ [2]. » Tanta sacerdotii, inquit, est exuperatio, ut qui honore sunt pares a majoribus, et habent eumdem sui generis principem, sint multo meliores et præstantiores aliis. Decimas quidem certe ab illis accipiunt. Quando ergo inventus fuerit aliquis ab his ipsis decimas accipiens, annon hi quidem locum tenent laïcorum, ille autem est inter sacerdotes? Neque hoc solum, sed ne iis quidem erat par honore, sed ex alio genere. Quamobrem non dedisset decimas alienigenæ, nisi multus fuisset honor. Papæ! quid effecit? Majus quam ut credi possit, agitans declaravit in Epistola ad Romanos. Nam illic et nostræ, et judaïcæ vivendi rationis et instituti principem et primum patrem dicit esse Abraham. Hic

[1] Hebr. VII, 4. — [2] Ibid. 5.

autem adversus eum audet admodum, et ostendit præputiatum eo esse multo præstantiorem. Quomodo autem ostendit? Quod Levi decimas dederit. « Abraham, inquit, » dedit. » Et quid hoc ad nos? Maxime quidem ad vos. Non enim contendetis Levitas esse præstantiores Abrahamo. « Cujus autem generatio non annumeratur in eis, deci- » mas sumpsit ab Abraham [1]. » Deinde non leviter pertransiit, sed addidit, « Et hunc qui habebat repromissiones » benedixit. » Quoniam hoc erat omni ex parte præclarum Judæis, ostendit illum eis esse honestiorem et præclariorem ex communi omnium judicio. « Sine ulla autem con- » tradictione, inquit, quod minus est a meliore benedi- » citur [2]. » Hoc est, omnibus videtur id, quod minus est, benedici a præstantiore. Igitur melior et præstantior est typus Christi, etiam eo ipso qui habebat promissiones. « Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt. » Ibi autem contestatur quod vivit [3]. » Sed ne illa dicerent: Cur superiora tempora adis? Quid ad sacerdotes nostros: si Abraham decimas dedit? dic ea quæ ad nos spectant. Subjungit ac dicit. « Et, ut ita dictum sit; recte id non » aperte dixit, ne gravius percelleret; per Abraham et » Levi, qui decimas accepit decimatus est. » Quomodo? « Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei » Melchisedech [4]. » Hoc est, Levi erat in ipso, etiamsi nondum erat natus: per eum decimam dedit. Vide, non dixit, Levitæ, sed Levi: quod majus erat libens induxit ad majorem exuperantiam. Vidisti quantum intersit inter Abraham et Melchisedech, qui fert typum nostri Pontificis, et ostendit præcellentiam fuisse potestate, non necessitate. Ille enim dedit decimam, quod quidem est sacerdotis: hic benedixit, quod quidem est melioris ac præstantioris. Hæc præcellentia transit etiam ad nepotes.

[1] Hebr. VII, 6. — [2] Ibid. 7. — [3] Ibid 8. — [4] Ibid. 9, 10.

Admirabiliter et cum præclara victoria res judaïcas foras expulit. Propterea dicebat: Imbecilles facti estis: quoniam hæc volebat jacere fundamenta, ne ipsi resilirent. Ea est enim Pauli sapientia. Primum præmuniens, deinde ea quæ vult aggreditur. Est enim genus hominum difficile ad persuadendum, et multa cura indigens, et majori quam plantæ. Nam illic quidem est natura corporum et terræ, cedens manibus agricolarum: hic autem est libera eligendi voluntas, quæ multas suscipit mutationes, et nunc quidem hoc, nunc autem illud eligit. Ipsa enim est propensa ad vitium.

III. Quamobrem oportet nos semper custodire, ne dormitemus. « Ecce enim non dormitabit, inquit, neque » dormiet qui custodit Israël. Et ne des in commotionem » pedem tuum [1]. » Non dixit, Ne commovearis, sed, Ne des. Dare ergo est in nostra potestate, non in alicujus alterius. Nam si velimus stare firmi, stabiles, et immobiles, non commovebimur. His verbis illud subindicavit. Quid ergo? Nihil-ne est in Dei potestate? In Dei quidem potestate sunt omnia, sed non ita ut nostrum liberum lædatur arbitrium. Si ergo, inquit, est in Dei potestate, cur in nos confert culpam? Propterea dixi, Ita ut non lædatur nostrum liberum arbitrium. Est ergo in nostra, et in ejus potestate. Oportet enim nos primum bona eligere, et cum elegerimus, tunc affert quæ sua sunt. Non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium. Quando autem nos elegerimus, tum nobis multum affert auxilium. Quomodo ergo, si in nostra potestate est, dicit Paulus? « Non volentis, neque currentis, sed mise- » rentis est Dei [2]? » Primum quidem non tanquam suam introduxit sententiam, sed collegit ex eo quod erat pro-

[1] Psal. cxx, 3, 4. — [2] Rom. ix, 16.

positum, et ex eo quod præmissum. Nam cum dixisset, « Scriptum est, Miserebor cujus miserebor, et commise-» rabor cujus commiserabor, » dicit, « Non ergo volentis, » nec currentis, sed miserentis est Dei [1]. » Dices autem mihi, Quid adhuc queritur? Secundum autem illud licet dicere, quod cujus est id quod est amplius, ejus dicit esse totum. Nam nostrum quidem est præeligere et velle: Dei autem est perficere, et ad finem deducere. Quoniam ergo quod plus est, est illius, totum illius esse dicit, dicens convenienter humanæ consuetudini. Nam nos quoque sic facimus. Ut exempli causa: Videmus ædes pulchre ædificatas, et dicimus totum esse artificis. Quanquam non totum sit ejus, sed et operariorum, et domini qui præbet materiam, et multorum aliorum. Sed tamen quoniam ille quod plus est attulit: illius totum esse dicimus. Ita hic quoque. Et rursus in multitudine, ubi sunt multi, omnes esse dicimus: ubi autem pauci, neminem. Sic etiam hic dicit Paulus, « Non volentis, neque currentis, sed mise-» rentis est Dei. » Hic autem duo magna et præclara efficit. Unum quidem ne efferamur de bonis operibus; secundum, ut recte factorum causam Deo tribuamus. Etiamsi curras, etiamsi studium ponas, inquit, ne tuum esse existimes quod recte gestum est. Nam nisi supernam opem adipiscaris, frustra erunt omnia. Sed est perspicuum fore ut illo auxiliante assequaris id in quo ponis studium; sed si curras, si velis. Non hoc ergo dicit, quod frustra currimus, sed quod frustra currimus, si totum esse nostrum existimamus, si non plus Deo tribuamus. Non enim suum esse totum voluit Deus, ne videretur nos temere coronare. Neque rursus nostrum, ne incidamus in arrogantiam. Nam si cum minorem habeamus partem, efferimur, et præclare

[1] Rom. IX, 15, 16.

de nobis sentimus: quid faceremus, si totum esset in nostra potestate? Multa enim fecit Deus ut nostram amputaret arrogantiam. Et præterea excelsa manus ejus quam multis nos circumdedit passionibus, ut elatos resecet spiritus: quam multis cinxit bestiis? Quando enim dicunt aliqui: Quid hoc? Quorsum hoc? hæc dicunt præter Dei placitum. In tanto te statuit metu, et ne sic quidem de te humiliter sentis, sed si quando vel parvus tibi faustus evenerit successus, ad ipsum usque cœlum spiritu extolleris.

IV. Propterea celerrimæ fiunt mutationes et casus: et ne sic quidem castigamur. Ideo frequentes mortes et immaturæ, nos autem tanquam immortales superbe de nobis sentimus, quasi nunquam morituri. Ita rapimus, ita in aliorum bona invadimus, quasi nunquam reddituri rationem. Ita ædificamus tanquam hic semper manentes, et neque Dei verbum quotidie in nostris insonans auribus, neque res ipsæ nos erudiunt. Non licet videre diem nec horam, in qua non assidue videri possint multa efferri funera. Sed frustra omnia; nec quidquam ad nostram pertingit duritiem. Neque in alienis calamitatibus possumus effici meliores; imovero nolumus. Sed cum soli lugemus, tunc contrahimur: et si Deus manum remiserit, rursus nos manum extollimus. Nemo quæ sursum sunt sapit, nemo despicit terrena, nemo ad cœlum aspicit, sed sicut porci proni terram spectant, in ventrem inclinati, in cœno volutati; ita etiam multi homines teterrimo cœno se inquinantes, non sentiunt: melius enim est immundo luto pollui, quam peccatis. Nam qui illo est inquinatus, brevi tempore abluitur, et redditur ei similis, qui nec ab initio in illam incidit voraginem. Qui autem cecidit in barathrum peccati, accepit inquinamentum quod aqua non mundatur, sed multo eget tempore perfectaque pœnitentia, lacrymis et plancti-

bus, majorique et vehementiori lamentatione quam quæ propter charissimos ostenditis. Nam hæ quidem sordes ad nos extrinsecus adveniunt, et ideo eas cito deponimus : illæ autem oriuntur intrinsecus, et ideo vix eas abluentes emundamus. « Ex corde enim, inquit, exeunt cogitationes » malæ, fornicationes, adulteria, furta, falsa testimonia[1]. » Et ideo dicebat Propheta. « Cor mundum crea in me » Deus[2]. » Alius autem : « Ablue a vitio cor tuum, Jerusa- » lem[3]. » Vides quod recte agere nostrum sit et Dei. Et rursus : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum vide- » bunt[4]. » Efficiamur mundi pro nostris viribus : abstergamus nostra peccata. Quomodo autem possint abstergi, docet Propheta dicens : « Lavamini, mundi estote, auferte » vitia ab animabus vestris coram oculis meis[5]. » Quid est, coram oculis meis? Quia videntur quidem aliqui esse vitii expertes, sed hominibus; Deo autem sunt manifesti ; sepulcra sunt dealbata. Et ideo dicit, Sic auferte sicut ego video. « Discite bonum facere, exquirite judicium : humi- » lem et pauperem justificate, et venite et disceptemus, » dicit Dominus. Et si sint peccata vestra sicut puniceum, » sicut nivem dealbabo : si sint autem sicut coccinum, tan- » quam lanam dealbabo[6]. » Vides quod oporteat nos priores mundare, et tunc Deus mundat. Nam cum prius dixisset : Lavamini, mundi estote, tunc subjunxit : Ego dealbabo. Nemo ergo ex iis qui veniunt ad summum vitium, de se desperet. Nam etiamsi intraris, inquit, ad habitum, et propemodum ad naturam ipsius vitii, ne timeas. Propterea non exilibus et evanidis acceptis coloribus, sed qui sunt prope in ipsa rei essentia, eos dicit venturos in statum contrarium. Non solum enim dixit lavare, sed tanquam nivem, et tanquam lanam dealbare, ut bonam spem

[1] Matth. xv, 19. — [2] Psal. l, 11. — [3] Jerem. iv. — [4] Matth. v, 8. — [5] Isai. i, 16. — [6] Ibid. 17, 18.

nobis præbeat. Ergo magna vis pœnitentiæ, si quidem nos facit quasi nivem, et dealbat quasi lanam; etiamsi quod prius invasit peccatum nostras tinxerit animas. Studeamus ergo fieri mundi: nihil grave jussit: Judicate orphano, et viduæ quod est justum facite. Vides quomodo ubique apud Deum magna habetur ratio misericordiæ, et defensionis eorum qui afficiuntur injuria. Hæc bona aggrediamur opera, et poterimus Dei gratia bona etiam futura consequi. Quibus nos omnes contingat dignos fieri in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

HOMILIA XIII.

CAPUT VII.

Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat; populus enim sub ipso legem accepit, quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat. In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. Manifestum est enim quod ex Juda ortus sit Dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est[1].

I. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat, inquit, cum dixisset de Melchisedech, ostendisset quantum esset Abrahamo præstantior, et magnam pronun-

[1] Hebr. VII, 11-14.

tiasset differentiam, hic deinceps demonstrat quid intersit inter testamentum, et quod illud quidem est imperfectum, hoc vero perfectum. Et nondum ad res ipsas accedit, sed interim depugnat ex sacerdotio et testamento. Hæc enim tunc incredulis erant magis credibilia, quando ex iis quæ prius accepta fuerant et credita, fit demonstratio. Ostendit Levi et Abrahamo longe esse præstentiorem Melchisedechum, qui in ordine sacerdotum fuit apud eos. Ex alio rursus argumentatur. Ex quonam? Ex sacerdotio præsenti et de judaïco. Et vide mihi prudentiam ingentem. Ex quo enim erat verisimile eum ex sacerdotio expellendum esse, quoniam non erat secundum ordinem Aaron, ex eo hunc quidem statuit, illos vero ejicit. Hoc autem facit se de aliquo dubitantem inducens: cur non dicitur secundum ordinem Aaron? sicque dubium solventem. Et ego, inquit, hac de re dubito, cur non fuerit secundum ordinem Aaronis. Hoc enim significat dicens, « Si autem consummatio per sacerdotium leviticum erat, et illud, qui »adhuc necessarium fuit, magnam habet emphasim. Nam si esset quidem Christus, quod ad carnem attinet, secundum ordinem Melchisedech, deinde fuisset lex, et quæ erant Aaronica, verisimiliter dici posset, hæc, ut quæ sint perfectiora, illa dissolvere, ut quæ supervenissent. Si autem Christus est posterior, et alium accipit typum sacerdotii, est perspicuum id fuisse, quod illa essent imperfectiora. Ponamus enim, inquit, verbi causa, omnia fuisse impleta, et nihil esse imperfectum in sacerdotio. Quid ergo opus erat ut diceretur secundum ordinem Melchisedech, et non secundum ordinem Aaron? Cur dimisso Aarone alterum induxit sacerdotium, nempe Melchisedech, si consummatio erat per leviticum sacerdotium, nempe si rerum, et vitæ dogmatum perfectio per leviticum erat sacerdotium! Vide autem quomodo recta via progrediatur.

Dixit quod secundum ordinem Melchisedech, ostendens quod sit melius id quod est secundum ordinem Melchisedech : est enim multo melius. Deinceps hoc etiam ostendit ex tempore, quod scilicet post Aaronem sit is qui est præstantior. Et quid sibi vult quod deinceps sequitur, « Populus enim sub ipso legem accepit. » Quid est sub ipso? Per ipsum ingreditur; per ipsum gerit omnia. Non potest dici quod aliis sit datum. Populus sub ipso legem accepit. Hoc est, ea usus est. Non potest dici quod perfecta quidem esset, populo autem non posita fuerit. Sub ipso legem accepit. Hoc est, ipso usus est. Quid ergo opus erat alio sacerdotio, si illud perfectum erat? Translato enim sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat: si autem necesse est ut sit alius sacerdos, vel potius aliud sacerdotium, aliam quoque legem esse necesse est. Hoc ad eos qui dicunt, Quid opus erat novo testamento? Nam poterat quidem etiam ex Prophetis dicere testimonium : Hoc est testamentum quod disposui patribus vestris. Interim autem pugnat ex sacerdotio. Et vide quam optaret id effari. Dixit, Secundum ordinem Melchisedech. Hoc ejicit sacerdotium Aaronis. Non enim dixisset, Secundum ordinem Melchisedech, si illud esset melius. Si ergo introductum fuit aliud sacerdotium, alterum quoque oportuit esse testamentum. Neque enim fieri potest ut sit sacerdos absque testamento et legibus, et præceptis : neque ut alio accepto sacerdotio, illo utatur. Deinde quod objici poterat, quomodo fuerit sacerdos, qui non erat Levita? Hoc cum per superiora veluti quoddam fundamentum prius jecisset, ne vult quidem solvere, sed tanquam prætercurrendo hoc inducit. Dixi, inquit, translatum esse sacerdotium. Ergo et testamentum. Transtulit autem non solum modo, neque præceptis, sed etiam tribu. Oportebat enim etiam tribu. Quomodo? Translato sacerdotio a tribu in tribum, hoc

est, a sacerdotali ad regalem, ut eadem esset et regalis et sacerdotalis. Vide autem mysterium. Primum quidem erat regalis, et nunc facta est sacerdotalis. Sicut etiam in Christo. Nam semper quidem fuit rex, factus est autem sacerdos quando carnem suscepit, quando sacrificium obtulit. Vides mutationem? et quæ erant objicienda, hæc adducit, ut postulabat rerum consequentia. In quo enim, inquit, hæc dicuntur, is de alia tribu est, e qua nullus altari præsto fuit. Compertum est enim omnibus quod Dominus noster ex Juda ortum duxerit: quam intribum de sacerdotio nihil locutus est Moyses. Quod autem ait, tale quid est. Et ego quoque, inquit, scio quod nihil habuit sacerdotii, nec ullus ex ea sacerdotium exercuit, quod ipsum manifeste ostendit dictum illud, « Nullus altari » præsto fuit. » Est enim totum translatio. Sic necessarium erat legem et Vetus Testamentum transferri, si quidem et ipsa tribus mutata est. Vides ut aliam ostendit differentiam, quam quæ a mutatione tribus petitur? Neque vero ex eo duntaxat quanta sit differentia ostenditur, non solum a tribu, neque solum a persona, neque a modo, neque a testamento, sed etiam ab ipso typo. « Qui non se» cundum legem mandati carnalis factus est, sed secun» dum virtutem vitæ insolubilis[1]. »

II. Factus est, inquit, sacerdos, non secundum legem carnalis mandati: lex enim illa in multis erat non legitima. Et recte vocavit illud mandatum carnale: omnia enim quæ statuebat, carnalia erant. Nam dicere: Circumcide carnem, unge carnem, lava carnem, munda carnem, tonde carnem, alliga carnem, nutri carnem, otium da carni, annon, quæso, carnalia sunt? Si vis discere quæ bona promiserit, audi: longa vita carni, inquit, lac et mel carni, pax carni, voluptas carni. Ab hac lege sacer-

[1] Hebr. VII, 16.

dotium accepit Aaron : Melchisedech autem, non ita. « Et » amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem » Melchisedech exurgat alius sacerdos[1]. » Quid est manifestum? Quantum intersit inter utrumque sacerdotium, et quanta sit differentia, et quanto præstantior, qui non factus est secundum legem mandati carnalis. Quis? hic est Melchisedech? Non, sed Christus. Sed secundum virtutem vitæ insolubilis. « Contestatur enim, Tu es sacerdos in » æternum, secundum ordinem Melchisedech[2]. » Hoc est, non ad tempus, neque finem habens, sed secundum virtutem vitæ insolubilis. Hoc dixit ut ostendat ipsum sacerdotem esse factum per suam et Patris virtutem, per vitam indissolubilem. Atqui non est hoc consequens ei quod dictum est : « Qui non secundum legem mandati carnalis fac- » tus est. » Erat enim consequens dicere, sed mandati spiritualis. Sed per carnale, ostendit temporale : sicut etiam dicit alibi, usque ad tempus correctionis impositas leges justificationis carnis secundum virtutem vitæ. Hoc est, vivit propria virtute. Dixit fieri legis translationem, et ostendit quomodo. De cætero quærit causam : quod maxime omnium satisfacit animis hominum, nempe omnino causam scire, et magis facit fidem, quando didicerimus causam et rationem per quam fit. « Reprobatio quidem fit » præcedentis mandati propter infirmitatem ejus et inutili- » tatem[3]. » Hic insurgunt hæretici, dicentes, Ecce Paulus malum dicit mandatum; sed attende diligenter. Non dixit quod sit vitiosum et pravum, sed propter infirmitatem ejus et inutilitatem. Alibi quoque ostendit ejus imbecillitatem, ut quando dicit, « In quo infirmabatur per car- » nem. » Non est ergo imbecillum, sed nos. « Nihil enim » ad perfectum adduxit lex[4]. » Quid est, « Nihil ad perfec- » tum adduxit? » Neminem fecit perfectum cum ei non

[1] Hebr. VII, 15. — [2] Ibid. 17. — [3] Ibid. 18. — [4] Ibid. 19.

obediatur. Quanquam nec si audita fuerit, perfectum reddiderit et virtute præditum. Interim autem non hoc dicit, sed quod vim non habuerit. Et merito : ita enim sitæ erant litteræ : Hoc fac, et illud non fac, solum proponentes, non etiam vim et potestatem afferentes. Spes autem non est ejusmodi. Quid est reprobatio ? Ejectio. Quænam autem hæc sit ostendens intulit, « Præcedentis mandati, » sic legem vocans, quia propter infirmitatem suam ejecta est. Reprobatio est abrogatio et deletio eorum quæ vim habebant, et valebant. Hinc ostenditur quod vim habuit, et valuit, sed deinde fuit habita despectui, quoniam nihil effecit. Nihil ergo lex profuit ? Profuit quidem, et valde profuit, sed ad reddendum perfectos nihil profuit. Lex enim nihil reddidit perfectum. Ideod cit, « Nihil lex per» fecit, » omnia enim erant typi, omnia umbra, circumcisio, sacrificium, sabbatum. Non potuerunt itaque ad animam pervadere, propterea cedunt et abscedunt. « In» troductio vero melioris spei, per quam proximamus ad » Deum. Et quantum est non sine jurejurando[1]. » Vides quod hic sic fuerit juramentum necessarium. Quamobrem superius tam multa est philosophatus quod Deus juraverit, et juraverit ut esset certior et plenior persuasio. Introductio autem melioris spei. Quid hoc est ? Lex quoque spem habebat, sed non talem. Sperabant enim, si Deo placuissent, se terram habituros, et nihil grave passuros. Hic autem speramus, si Deo placuerimus, nos non terram possessuros, sed cœlum ; imo quod est hoc multo præstantius : speramus fore ut simus prope Deum, ad ipsam sedem veniamus paternam, ei ministraturi cum Angelis. Et vide quomodo ea ponit paulatim. Nam illic quidem dicit, Ingredimur usque ad interiora velaminis : hic autem, « Per quam proximamus ad Deum, et quantum est non

[1] Hebr. VII, 20.

» sine jurejurando. » Quid est. « Et quantum est, non sine » jurerando ? » Hoc est, non sine juramento, ecce alia differentia. Neque hæc sine causa sunt promissa, inquit. « Alii » quidem sine jurejurando sacerdotes facti sunt : hic autem per jusjurandum per eum qui dixit ad illum : Jura- » vit Dominus et non pœnitebit eum. Tu es sacerdos in » æternum secundum ordinem Melchisedech. In tantum » melioris testamenti sponsor factus est Jesus. Et alii qui- » dem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte » prohiberentur permanere. Hic autem eo quod maneat in » æternum, sempiternum habet sacerdotium [1]. » Duas ponit differentias, quod non habeat finem sicut legale ; et quod cum juramento. Id autem facit a Christo, qui id suscipit, et eo fungitur, nam secundum virtutem, inquit, vitæ indissolubilis. Id facit etiam a juramento quod juravit, et a re ipsa : siquidem, quoniam erat imbecillum, illud ejectum est, hoc autem stat et manet, quoniam est potens et validum : facit autem hoc ex sacerdote. Quomodo ? Quoniam est unus : et non esset unus, nisi immortalis. Sicut enim multi sunt sacerdotes eo quod sint mortales : ita unus est unus, quod sit immortalis. Tanto melioris testamenti sponsor factus est Jesus, quod juraverit eum semper futurum sacerdotem, non hoc facturus, si non esset vivus. « Unde et » salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad » Deum, semper vivens ad interpellandum pro ipsis [2]. »

III. Vides quod hoc dicit, id spectans quod attinet ad carnem. Quando eum sacerdotem ostendit, tunc etiam dicit interpellare. Itaque cum dicit Paulus ipsum interpellare pro nobis, subindicat ipsum ut sacerdotem id facere. Nam qui ut vult suscitat mortuos, et vivificat ut Pater, quomodo ubi oportet servare, interpellat ? Qui omne habet judicium, quomodo intercedit ? Qui mittit Angelos, ut alios quidem

[1] Hebr. VII, 21-24. — [2] Ibid. 25.

injiciant in fornacem, alios autem servent, quomodo interpellat? Unde dicit: Et potest salvare. Propterea ergo servat, quoniam non moritur. Quoniam non moritur et semper vivit, non habet, inquit, successorem. Si autem non habet successorem, potest etiam omnes defendere. Nam hic quidem pontifex, etiamsi admirabilis, erat usque ad illud tempus in quo erat, ut Samuël, et quicumque erant hujusmodi, postea autem non erant amplius : mortui enim fuerant. Hic autem non sic, sed servat in perpetuum. Quid est in perpetuum? Tacite significat aliquod mysterium. Non hic solum, inquit, sed illic quoque eos servat qui per ipsum ad Deum accedunt. Quomodo servat? Semper vivens ad interpellandum pro ipsis. Vides humilitatem secundum humanam naturam? Non enim dicit ipsum forte fortuna hoc assecutum, sed semper, et quando opus fuerit pro eis interpellare in perpetuum. Quid est in perpetuum? Non solum ad tempus, sed etiam illic in vita futura. Semper ergo opus habet ut precetur? et quomodo fuerit consentaneum? Sæpe quidem homines justi ex una petitione totum confecerunt : ipse autem semper precatur. Cur ergo considet? Vides quod hoc sit sui demissio quod humana loquatur? Hoc autem vult significare : Ne timeatis, inquit, neque dicatis : Certe nos quidem diligit, et fiduciam habet apud patrem, sed non semper vivere potest : semper enim vivit. « Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, » innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus[1]. » Vides quod totum dictum sit de humanitate. Quando autem dico humanitatem, eam dico quæ habet Divinitatem : non dividens, sed sinens ut quæ decet intelligas. Vidisti differentiam pontificis? In summam redegit quæ supra dicta sunt. « Tentatus in omnibus secundum similitudinem absque » peccato. » Talis, inquit, decebat ut nobis esset pontifex,

[1] Hebr. VII, 26.

sanctus, innocens. Innocens quid est? Non malus, nec subdolus. Quod alius dicit Propheta: « Dolus non est in- » ventus in ore ejus. » Quis hoc de Deo dixerit: Et non erubescat dicens Deum non esse dolosum et fraudulentum? De eo autem quod est secundum carnem, dicere est consentaneum: Sanctus, impollutus. Nec hoc de Deo dixeris: Eam enim habet naturam quæ non polluitur. « Segregatus » a peccatoribus. » Hoc-ne ergo solum ostendit differentiam, an etiam ipsum sacrificium? etiam sacrificium. Quomodo? « Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sa- » cerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro » populi: hoc enim fecit semel se offerendo[1]. » Hoc faciens hic facit veluti quoddam proœmium excellentiæ spiritualis sacrificii. Dixit quid intersit inter sacerdotem, et quid inter Testamentum. Non totum quidem, dixit tamen. Hic jam facit veluti præludium ipsius sacrificii. Ne ergo, cum eum audieris sacerdotem, existimes eum semper fungi sacerdotio. Semel enim functus est munere sacerdotali: et deinceps sedit. Ne existimes eum stare apud Superos, et esse ministrum, ostendit rem esse dispensationis. Nam ut fuit servus, ita etiam sacerdos et minister. Sed sicut cum factus esset servus, non mansit servus; ita etiam cum factus esset minister, non mansit minister. Non est enim ministri sedere, sed stare. Hoc ergo hic subindicat magnitudinem sacrificii, quod, unum cum esset, sufficit, et semel oblatum tantum potuit, quantum non potuerunt omnia. Sed de his nondum. « Hoc enim, inquit, semel fecit. » Quodnam? Quod necessarium, inquit, habeat aliquid quod offerat. Non pro se ipso. Quomodo enim pro se offerret cum impeccabilis sit? sed pro populo. Quid dicis? non opus habet offerre pro se ipso, et tantum potest? Certe, inquit. Nam ne existimares illud, « Fecit semel: » de ipso quoque dictum esse,

[1] Hebr. VII, 27.

audi quid dicat : « Lex enim homines constituit sacerdotes » habentes infirmitatem : » et ideo etiam pro se semper offerunt. Potens autem ille, et qui non habet peccatum, cur pro se offerat. Ergo non pro se ipso, sed pro populo obtulit, idque semel. « Sermo autem jurisjurandi qui post legem » est, Filium in æternum perfectum[1]. » Quid est perfectum? Non ponit Paulus proprias quæ opponuntur distinctiones. Nam cum dixisset : Habentes infirmitatem, non dixit : Filium potentem, sed, perfectum, hoc est, potentem ; quasi dicas : Non vides quod nomen, Filius, dictum sit, ut eum servo opponat et ab eo distinguat. Infirmitatem autem aut peccatum dicit, aut mortem. Quid est autem, « In » æternum? » Non solum nunc nulli peccato affinem, sed semper. Si ergo est perfectus, si nunquam peccat, sed semper vivit, cur pro nobis multa offeret sacrificia? Sed interim quidem hoc non asserit, sed quod pro se offerat, affirmat. Quoniam ergo talem habemus pontificem, eum imitemur, ejus insistamus vestigiis. Non est aliud sacrificium : unum nos purgavit. Postea autem ignis et gehenna. Propterea enim hoc susquedeque versat, dicens unum esse sacerdotem, unum sacrificium, ne quispiam existimans esse multa, secure peccet.

IV. Quicumque ergo dignati sumus signaculo, quicumque percepimus fructum sacrificii, quicumque immortalis mensæ sumus participes, mancamus nostram servantes nobilitatem et honorem. Non est enim lapsus expers periculi. Quicumque autem his non sunt dignati, ne ii quidem propterea confidant. Nam quando quispiam ideo peccat, ut sanctum baptisma accipiat in extrema respiratione, sæpe non assequetur. Mihi credite : Non vos terrens dico quod sum dicturus. Novi multos quibus hoc accidit, qui propter illuminationis quidem expectationem multa pec-

[1] Hebr. VII, 28.

cabant : in fine autem decessus excesserunt inanes. Deus enim propterea dedit baptisma, ut solveret peccata, non ut peccata augeret. Si quis autem eo utatur ut secure magis peccet, hoc est causa socordiæ et negligentiæ. Nam si non esset lavacrum, tutius viverent, ut qui non haberent remissionem. Vides quod id quod dicitur : Faciamus mala ut veniant bona, nos sumus qui facimus ut dicatur. Quamobrem rogo vos, qui non estis mysteriis initiati, expergiscimini. Nemo tanquam mercenarius, nemo tanquam ingratus ad virtutem accedat : nemo eam aggrediatur tanquam rem gravem et molestam. Ad eam ergo accedamus alacri animo et læti. Nam etiamsi merces non esset proposita, annon oporteret esse bonum? Sed tamen etiam cum mercede simus boni. Et quomodo non est hoc probrum et maximum dedecus? Si mihi, inquit, mercedem non dederis, non sum modestus et temperans. Audeo itaque aliquid dicere, nunquam fueris temperans et modestus, si hoc facis mercede. Virtutem nihil existimas, si eam non amas. Sed Deus propter nostram imbecillitatem eam etiam mercede voluit fieri. Nos autem ne sic quidem eam aggredimur. Ponamus autem, si velis, quod homo quidam excedat malis perpetratis innumerabilibus, et baptismo dignatus, quod existimo non cito evenire : quomodo, quæso, illuc abibit pro iis quidem quæ fecit non accusatus; sed non habens fiduciam, idque merito? Nam quando cum centum annos vixerit, nullum aliud bonum ostendit, nisi quod non peccarit, imovero ne hoc quidem, sed gratia potius sola est servatus; alios autem viderit coronatos, præclaros, et in bona existimatione, etiamsi in gehennam non ceciderit, feret-ne, dic, quæso, angorem, et animi ægritudinem? Ut autem exemplo hoc planum faciam : sint duo milites, et alter quidem furetur, faciat injuriam, et aliena invadat : hic vero nihil horum faciat, sed fortiter

se gerat, præclara edat facinora, in bellis tropæa statuat, hostium sanguine cruentet dexteram : Deinde adveniente tempore, ab illa dignitate in qua etiam fur ille erat, repente ducatur ad sedem regiam, et induatur purpura : hic autem illic maneat, ubi erat ; solummodo clementia regia, non det pœnas eorum quæ admisit, sit autem in loco ultimo, et sub rege collocetur : feret-ne, dic, quæso, angorem et animi ægritudinem, quando viderit eum quidem qui erat cum ipso, ascendisse ad ipsum dignitatum fastigium, et evasisse adeo præclarum, et orbis terræ tenere principatum? se autem infra manere, et nec ipsum quidem, quod non luerit supplicium, habere cum honore, sed a gratia et clementia regia. Nam etiamsi rex eum dimiserit, et a criminibus absolverit, vivet tamen pudore affectus et ignominia. Non enim etiam alii eum admirabuntur. Nam in ejusmodi condonationibus non eos admiramur qui accipiunt, sed eos qui donant : et quo majora dona dederit, eo majori pudore afficiuntur qui accipiunt, quando magna admissa sunt ab eis peccata. Quibus ergo oculis is intueri poterit eos qui sunt in regia, illis sudores innumerabiles et vulnera ostendentibus, cum ipse nihil possit ostendere, sed et quod salvus abeat a sola Dei benignitate et clementia ? Quemadmodum enim si quis homicidam, furem, adulterum ad supplicium capitis adducendum donari sibi postulaverit, et eum esse jusserit in vestibulis regiæ : ille de cætero nunquam poterit aliquem ex adverso intueri, etiamsi sit liberatus a supplicio ; ita etiam hic quoque.

V. Non enim quoniam regia dicitur, existimetis omnes eadem assequi. Nam si hic sunt et præfectus, et omnes qui regi assistunt, et qui sunt his longe inferiores, et tenent locum eorum qui dicuntur decani (18), sunt in regia, etiamsi multum intersit inter præfectum et decanum : multo magis hoc erit in superna regia. Et hoc non ex me

dico. Nam et aliam his majorem differentiam ponit Paulus. Quam multæ enim, inquit, differentiæ sunt a sole usque ad lunam, et stellas, et minimam stellam, tam multæ sunt etiam eorum qui sunt in regia. Et quod longe major sit differentia decani qui dicitur, et præfecti, et solis, et minimæ stellæ, est omnibus perspicuum. Nam sol quidem totum orbem terræ simul illustrat, et exhilarat, lunamque abscondit et stellas. Ille autem sæpe non apparet, idque in tenebris : multæ enim sunt stellæ quas non videmus. Quando ergo videmus alios fieri soles ; nos autem minimarum stellarum, et quæ ne apparent quidem, locum tenere, quænam erit nobis consolatio ? Ne, rogo, ne simus adeo tardi, nec adeo pigri et ignavi, ne Dei salutem ita exerceamus, ut eam convertamus ad otium, sed mercaturam ex ea exerceamus, et eam multiplicemus. Nam etsi quis sit Catechumenus, attamen novit Christum, novit fidem, divina audit eloquia, non est procul a divina cognitione, novit domini sui voluntatem. Cur differt, cur cunctatur et moratur ? Bona vita nihil est melius et hic, et illic, et in iis qui illuminantur, et in iis qui catechesi instituuntur. Nam quid quæso nobis est præceptum grave et intolerandum? Habe, inquit, uxorem, et sis temperans et continens. Hoc-ne est difficile ? Quomodo, cum absque uxore multi se contineant, non solum Christiani, sed et Græci? Quod Græcus superat propter inanem gloriam, tu ne hoc quidem servas propter Dei timorem ? « Da, in» quit, pauperibus ex tuis facultatibus [1]. » Hoc-ne est grave et intolerandum ? Sed hic quoque nos accusant Græci, qui omnes suas effuderunt facultates propter inanem gloriam. Ne verba loquaris obscœna. Hoc-ne est difficile? Etiamsi non esset præceptum, annon oporteret nos ita gerere, ne hoc nobis esset probro ? Nam quod contrarium sit diffi-

[1] Tobiæ. IV, 7.

cile, verba, inquam, loqui obscœna, est perspicuum ex hoc, quod pudore afficitur, et erubescit animus, si adductus fuerit ut tale quid dicat, et neque dicet, nisi sit ebrius. Cur enim in foro sedens etiamsi domi facias, illic non facis? annon propter eos qui adsunt? Cur si adsit uxor tua, id non facis? annon ut ne eam contumelia afficias? Quod ergo propter uxorem non facis, Deum contumelia afficiens non erubescis? Adest enim ubique et audit omnia. « Noli, » inquit, inebriari[1] : » recte. Nam etiam hoc ipsum per se annon est supplicium? Non dixit, Distende corpus tuum. Sed quid? « Noli inebriari : » id est, ne sic illud præcipites, ut auferatur principatus animæ. Quid ergo? annon corporis habenda cura est? Absit : non hoc dico; sic enim Paulus præcepit : « Carnis curam ne feceritis in desi-» deriis[2]. » Sed ne curam geras ejus concupiscentiæ. Ne rapias quæ tua non sunt : ne per avaritiam invadas aliena : ne pejeres. Quibusnam egent hæc laboribus, quibusnam sudoribus; « Ne crimineris, inquit, ne calumnieris, » quis in hac re labor? Contrarium quidem certe est labor. Nam quando maledictis appetieris, statim es in periculo, in suspicione, ne forte audierit is de quo dixisti, sive sit magnus, sive parvus. Nam si sit quidem magnus, statim re ipsa venies in periculum. Sin parvus, par pari referet, imo graviora rependet, et te majoribus appetet maledictis. Nihil difficile, nihil grave nobis est præceptum si velimus. Sin autem nolimus, etiam quæ sunt facillima, nobis apparebunt gravia. Quid est facilius quam comedere? Sed propter multam mollitiem multi id quoque ægre ferunt. Multos autem audio dicentes, quod etiam comedere est labor. Nihil horum est laboriosum, si velis. Nam cum gratia superna in voluntate sita sunt omnia. Velimus ergo bona, ut etiam bona consequamur æterna, gratia et be-

[1] Ephes. v, 18. — [2] Rom. XIII, 14.

nignitate, Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre, et Spiritu sancto, gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIV.

CAPUT VIII.

Capitulum autem super ea quæ dicuntur. Talem habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis. Sanctorum minister, et tabernaculi veri, quod fixit Dominus et non homo[1].

I. Humilia sublimibus admiscet Paulus, qui semper suum imitatur magistrum, ut humilia viam muniant ad sublimia, et per ea ad illa deducamur, et cum ad magna pervenerimus, discamus ea fuisse suæ demissionis ad captum nostrum. Hoc ergo hic quoque facit, dicens quod se obtulerit : et cum Pontificem eum esse ostendisset, dicit : « Capitulum autem super ea quæ dicuntur. Talem habe» mus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitu» tudinis in cœlis. » Atqui hoc non est Pontificis, sed ejus, cui oportet fungi munere sacerdotis. « Sanctorum minis» ter. » Nec absolute minister, sed sanctorum minister. « Et tabernaculi veri quod fixit Dominus, et non homo. » Vides sui demissionem. Annon paulo ante distinxit, dicens : « Nonne omnes sunt administratorii spiritus[2] ? » Et propterea non audiunt, « Sede a dextris meis ; » hoc autem ait quod non sit minister qui sedet. Quomodo ergo

[1] Hebr. VIII, 1, 2. — [2] Id. I, 14.

dictus est hic minister, et minister sanctorum? Tabernaculum autem hic cœlum dicit. Ideo ut ostendat quam differat a judaïco dicit, « Quod fixit Deus, et non homo. » Vide quomodo erexit animos eorum qui crediderunt in Judæis : est enim verisimile eos imaginatos esse nos non habere tale tabernaculum. Ecce, inquit, sacerdos et magnus, et illo multo major, et admirabilius obtulit sacrificium. At numquid hæc sunt jactantia et animi oblectatio? Propterea rem prius facit credibilem ex jurejurando, deinde etiam ex tabernaculo. Nam erat quidem hæc quoque aperta differentia : ipse vero aliam quoque excogitat. « Quod fixit, inquit, Deus, et non homo. » Ubi sunt qui dicunt moveri cœlum? Ubi sunt qui pronuntiant id esse sphæricum? Utraque enim hic sunt sublata. « Capitulum » autem, inquit, super ea quæ dicuntur. » Caput semper dicitur id quod est maximum. Rursus demittit orationem : et cum dixisset quod est sublime, humilia postea libere profert. Deinde ut scias quod illud, « Minister, » dictum sit de humanitate, vide quomodo rursus hoc significet. « Omnis enim pontifex, inquit, ad offerendum munera et » hostias constituitur. Unde necesse est et hunc habere ali» quid quod offerat[1]. » Ne, quoniam audis eum sedere, existimes esse nugas quod dictus sit Pontifex. Nam illud quidem est Dei dignitatis, nempe sedere : hoc autem multæ in homines benevolentiæ, et magnæ curæ quam nostri gerit. Propterea hoc lenit, et in eo diutius immoratur : timuit enim ne illud everteret. Propterea ad hoc rursus deducit orationem, quoniam quærebant aliqui. Quare est mortuus, cum esset sacerdos? Sacerdos autem non est absque sacrificio. Oportet ergo eum quoque habere sacrificium. Alioquin autem cum dixisset quod sit apud Superos, dicit et ostendit undique quod sit sacerdos, ex Melchi-

[1] Hebr. VIII, 3.

sedech, ex juramento, ex eo quod offerat sacrificium. Ex hoc de cætero etiam alium contexit syllogismum. « Si ergo » esset, inquit, super terram, nec esset sacerdos, cum » essent sacerdotes qui offerent secundum legem mu- » nera[1]. » Si ergo est sacerdos, sicut certe est, oportet ipsum quærere alium locum. Nam si esset quidem super terram, non esset sacerdos. Quomodo enim? Non obtulisset, non functus esset munere sacerdotali; et jure quidem : nam istic erant sacerdotes. Et ostendit quod nec fieri quidem potuit ut esset sacerdos super terram. Quomodo enim non insurrectio fuisset? inquit. Hic necesse est mentem erigere, et apostolicam contemplari prudentiam. Rursus enim ostendit differentiam sacerdotii. « Qui » exemplari, inquit, et umbræ deserviunt cœlestium[2]. » Quænam hic dicit cœlestia? Spiritualia. Nam etiamsi mystice fiant super terram, sunt tamen digna cœlestibus. Quando enim Dominus noster Jesus Christus proponitur mactatus et immolatus, quando advenit Spiritus, quando hic adest qui sedet ad dexteram Patris, quando fiunt Filii per lavacrum, quando sunt cives eorum qui sunt in cœlis, quando illic habemus patriam et civitatem, et institutum vitæ, quando hic sumus peregrini et hospites, quomodo non sunt hæc omnia cœlestia?

II. Quid vero, non sunt hymni cœlestes? annon quæ apud Superos canunt chori Virtutum incorporearum, ea nos quoque qui infra sumus, loquimur illis consonantia? Annon et ara est cœlestis? Quomodo? nihil habet carnale. Sunt spiritualia omnia quæ sunt proposita. Non in cinerem, non in fumum, non in nidorem diffunditur sacrificium, sed splendida lætioraque efficit quæ sunt proposita. Quomodo autem non sunt, quæ fiunt mystice, cœlestia? Nam quando dicit, « Si quorum retineatis peccata, sunt

[1] Hebr. VIII, 4. — [2] Ibid. 5.

» retenta, si quorum remiseritis, remittuntur, et claves » habent regni cœlorum[1], » qui exemplari, inquit, et umbræ deserviunt cœlestium, « Sicut responsum est Moysi cum » consummaret tabernaculum. Vide, inquit, omnia facito » secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte[2]. » Quoniam auditus noster est ad discendum tardior quam visus. Non enim quæ audierimus similiter animo mandamus atque quæ viderimus, ostendit ei omnia. Aut hoc ab exemplo ostendit et umbra, aut de templo subintelligit. Subjunxit enim, « Vide, inquit, omnia facito secundum » exemplar quod tibi ostensum est in monte. » Numquid vidit solum de constructione templi, an de sacrificiis, et de aliis omnibus? Imovero nec aberraverit qui hoc dixerit. Cœlestis enim est Ecclesia, et nihil aliud quam cœlum. « Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et » melioris testamenti mediator est[3]. » Vides, inquit, quanto ministerio melius est ministerium, si quidem illud est exemplar et figura, hoc autem veritas. Sed hoc nihil proderat audientibus, neque eos afficiebat lætitia. Propterea dicit id quod maxima lætitia eos afficiebat. « Quod in me- » lioribus repromissionibus sancitum est. » Cum id extulisset a loco, et sacerdote, et sacrificio, tunc ponit et quid intersit inter testamentum. Antea quoque dixerat quod esset imbecillum et inutile. Et vide cujusmodi ponit ea quæ ipsum muniunt, cum ipsum esset accusaturus. Nam cum illic dixisset, secundum virtutem vitæ insolubilis, tunc dixit quod fit reprobatio præcedentis mandati. Deinde etiam postea magnum quid posuit, dicens: « Per quod Deo » appropinquamus[4]. » Hic autem cum nos in cœlum sustulisset, et ostendisset quod pro templo cœlum habeamus, et quod illa erant figuræ rerum nostrarum, et per hæc ex-

[1] Joan. xx, 23. — [2] Exod. xxv, 40. — [3] Hebr. viii, 6. — [4] Sap. vii, 25.

tulisset ministerium, deinceps etiam merito extollit sacerdotium. Sed, sicut dixi, id ponit quod eos maxime afficit lætitia, dicens : « Quod in melioribus repromissionibus sanxitum est. » Unde hoc constat? Ex eo quod ipsum quidem est ejectum; illud vero ejus loco introductum. Propterea enim dominatum obtinet quod fit melius. Nam sicut dicit : Si per ipsum erat consummatio, quid adhuc opus fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem? ita hic quoque usus est eodem syllogismo, dicens : « Nam si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit[1]. » Hoc est si nihil ipsi defuisset, si eos effecisset nulli culpæ affines. Nam quod de hoc dicat, audi sequentia, Vituperans enim ipsos dicit, non vituperans ipsum. « Ecce dies venient, dicit Dominus, et consummabo super domum Israël, et super domum Juda testamentum novum[2]. Non secundum testamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra ægypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus[3]. » Maxime : et unde constat quod finem acceperit. Ostendit quidem et ex sacerdote. Ostendit autem nunc quoque dilucidius disertis verbis, ipsum esse ejectum. Quomodo? In melioribus repromissionibus. Ubi enim, dic quæso, est inter cœlum et terram æqualitas? Tu autem considera quomodo illic quoque dicit, in repromissionibus : ne tu id quoque accuses. Etenim illic, « Per quam spem Deo appropinquamus[4], » inquit, meliorem, ostendens quod illic quoque sit spes, et hic meliorem repromissionem : subindicans quod illic quoque promiserit. Quoniam autem semper accusabant, « Ecce enim, inquit, dies venient, dicit Dominus, et con-

[1] Hebr. VIII, 7, 8. — [2] Jerem. XXXI, 31. — [3] Hebr. VIII, 9. — [4] Id. VII, 19.

» summabo super domum Israël, et super domum Juda » testamentum novum. » Non vetus aliquod testamentum. Nam ne hoc possent dicere, tempus quoque præscripsit. Non enim absolute dicit, Secundum testamentum quod feci patribus eorum, ne id dicas quod factum fuit Abrahamo, aut quod factum fuit Noë. Sed quodnam inquit? « Non secundum testamentum quod feci patribus » eorum, qui erant in exitu : et ideo subjunxit, in die qua » apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra » ægypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento » meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus. »

III. Vides primum mala a nobis incipere. Ipsi, inquit, primum non permanserunt, et apud nos est negligentia. Bona autem ab ipso : beneficia, inquam. Hic ponit tanquam defensionem, ostendens causam, propter quam eos relinquit. « Quoniam hoc est testamentum, inquit, quod » disponam domui Israël post dies illos, dicit Dominus. » Dabo leges meas in mente eorum, et in corde eorum » scribam eas : et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in » populum[1]. » Sic hæc dicit de Novo Testamento, quia dicit, Non secundum testamentum quod feci ; quænam autem est alia quam hæc differentia? Si quis autem dicat non in hoc esse differentiam, sed quod datæ sint in cordibus eorum, id non præceptorum ostendit differentiam, sed modum dandi. Non erit, inquit, testamentum in litteris, sed in cordibus. Hoc aliquando factum ostendat Judæus : sed non inveniet. Rursus enim factum fuit in litteris post reditum a Babylone. Ego autem ostendo Apostolos nihil accepisse scriptum, sed suscepisse in cordibus per Spiritum sanctum. Quamobrem Christus quoque dicebat : « Ille cum venerit, omnia » vobis revocabit in memoriam, et docebit vos[2]. Et non do- » cebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fra-

[1] Hebr. VIII, 10. — [2] Joan. XIV, 26.

» trem suum, dicens : Cognosce Dominum. Quoniam » omnes scient me a minore usque ad majorem. Quia pro- » pitius ero peccatis et iniquitatibus eorum : et peccatorum » eorum jam non memorabor[1]. » Ecce aliud quoque signum. A parvo, inquit, usque ad magnum eorum me scient, et non dicent, Cognosce Dominum. Quando factum est hoc, nisi nunc? Nam quod nostrum quidem est, est manifestum : quod autem est illorum, nequaquam est manifestum, sed angulo inclusum. Alioquin novum tunc dicitur quando fuerit aliud, et ostendit si quid plus habet quam vetus. Hoc quoque est novum, quando ejus alia quidem fuerint ablata, alia vero non. Ut si quis, exempli causa, domus veteris, quæ minatur ruinam, relicto universo, fundamentum consarcinarit, confestim dicimus, Eam fecit novam, cum alia exemerit, alia eorum loco induxerit. Nam cœlum quoque dicitur novum quando non fuit amplius æneum, sed dedit pluviam : similiter quoque terra quando non amplius fuit infœcunda, non quando fuit mutata : et domus tunc nova quando alia quidem ejus sunt ablata, alia vero manent. Quamobrem et Testamentum Novum bene vocavit ; ut ostenderet quod illud testamentum factum sit vetustius, quod nullum faciat fructum ; et ut exacte discas, lege quid dicat Aggæus, quid Zacharias, quid Angelus, quid Esdras incuset. Quomodo igitur eum excepit? Quomodo autem nullus rogat Dominum, quando et ipsi sunt transgressi, et ne ipsi quidem norunt. Vides quomodo tuum sit violatum? Ego autem pono meum, nempe quod hoc proprie dicatur novum. Alioquin autem ne illud quidem concedo de hoc esse dictum, quod erit novum cœlum[2]. Cur enim dicens in Deuteronomio, quod erit cœlum æreum[3], non hoc posuit in distinctione? Sin autem audieritis, erit novum? Atqui propterea dicit se aliud daturum testamen-

[1] Hebr. VIII, 11, 12. — [2] Isaï. LXV, 17. — [3] Deut. XXVIII, 23.

tum, quoniam non permanserunt in priori. Hoc ego ostendo per ea quæ dicit: « Nam quod impossibile erat legis, » in quo infirmabatur per carnem [1]. » Et rursus: « Quid » tentatis Deum imponere jugum super collum discipulo- » rum, quod neque patres nostri, neque nos potuimus fer- » re [2] ? » Sed illi quidem non permanserunt, inquit. Hic ostendit quod nos dignatur majoribus et magis spiritualibus. « In omnem enim, inquit, terram exivit sonus eorum, » et in fines orbis terræ verba eorum [3]. » Hoc est, « Non di- » cet unusquisque proximo suo: Cognosce Dominum. » Et rursus: « Implebitur terra cognitione Domini, sicut aqua » multa operuit mare [4]. Dicendo autem, inquit, novum, » veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit, prope » interitum est [5]. » Vide quomodo quod erat occultatum aperuit, ipsam mentem Prophetæ. Honoravit legem, et noluit eam dicere nominatim veterem; verumtamen hoc dixit. Nam si illud esset novum, non hoc quoque postea appellasset novum. Quamobrem et aliquid dans amplius, et alterum, inquit, inveteravit. Ergo dissolvitur et interit, et non est amplius. Accepta a Propheta fiducia, magis id insectatur utiliter, ostendens quod nostra nunc floreant: hoc est, ostendit esse vetus. Deinde accepto nomine vetustatis, et alio a se addito, nempe senii, quod restabat ex aliis accepit, et dicit, « Prope interitum est. » Non ergo novum absolute abrogavit Vetus Testamentum, sed ut quod consenuerit, ut quod sit inutile. Propterea dicebat: « Prop- » ter infirmitatem et inutilitatem, et nihil ad perfectum » adduxit lex, » et quod si primum culpa non vacaret, non quæreretur secundi locus. Culpa vacans quid est? hoc est utile, forte. Hoc dicit, non quod sit obnoxium criminibus, sed quod non sufficiat, rudius est locutus, ut si quispiam

[1] Rom. VIII, 3. — [2] Act. XV, 10. — [3] Psal. XVIII, 5. — [4] Habac. II, 14. — [5] Hebr. VIII, 13.

dicat : Culpa non vacat domus, hoc est, in ea est vitium, et non est firma et solida : Culpa non vacat vestis, hoc est, diffluit. Non ergo hic dicit quod sit malum, sed quod in eo sit quod reprehendatur, defectusque et vitium.

IV. Ita nos quoque novi sumus, vel potius fuimus novi : nunc autem invcteravimus. Propterea sumus prope interitum, sed si velimus hoc senium amovebimus et abrademus. Lavacro quidem jam non possumus, sed possumus pœnitentia. Si quid sit in nobis vetustum, abjiciamus, si qua ruga, si qua macula, si qua sordes, abluamus, et pulchri reddamur, ut concupiscat rex pulchritudinem nostram : licet, etiamsi in extremam deciderimus deformitatem, rursus illam acquirere pulchritudinem, de qua dicit David : « Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et » obliviscere populi tui, et domus patris tui, et concupis» cet rex decorem tuum [1]. » Atqui oblivio non facit decorem ; decorem, inquam, animæ. Quænam est ergo oblivio ? Oblivio peccatorum. Alloquitur enim Ecclesiam quæ est ex gentibus, ei suadens ut parentum non meminerit, nempe eorum qui sacrificabant idolis : ex iis enim fuit collecta. Et non dixit, Ne accedas, sed quod est amplius, ne eorum quidem veniat in mentem. Quod etiam dicit alibi : « Non recordabor nominum eorum per labia mea [2]. » Et rursus : « Ut non loquatur os meum opera hominum [3]. » Nondum hoc est magna virtus ; imo est magna quidem, sed non talis. Illic enim quid dicit ? Non dixit, Non loquaris quæ sunt patrum, sed nec eorum recorderis, nec tibi in mentem veniant. Vides quanto intervallo vult nos abesse a vitio ? Nam qui non meminit, nec cogitabit : qui non cogitat, nec loquitur ; qui autem non loquitur, nec aget. Vides quam multis spatiis viæ nos arcuit, et quam

[1] Psal. XLIV, 11, 12. — [2] Id. XV, 4. — [3] Id. XVI, 4.

multis intervallis nos removit? Ergo nos quoque audiamus, et malorum nostrorum obliviscamur, non peccatorum, inquam, quæ admisimus. Memento enim, inquit, tu prior, et ego non meminero. Ut exempli causa : Non recordemur rapinæ, sed etiam priora reddamus. Hoc est oblivisci vitii, et rapacem expellere cogitationem, et ipsam nunquam admittere, sed et quæ a nobis peccata sunt delere. Undenam autem nobis orietur malorum oblivio? Ex recordatione bonorum Dei. Si Dei perpetuo meminerimus, non poterimus etiam illorum meminisse. « Si memor fui tui, » inquit, super stratum meum, si in matutinis meditabar » in te [1]. » Atque semper quidem, maxime autem Dei tunc oportet meminisse, quando in silentio et quiete nostra est cogitatio, quando per illam memoriam se potest condemnare, quando in memoria tenere. In die enim quo fuerimus recordati, ingressæ aliæ sollicitudines et tumultus eam expellunt. Noctu autem perpetuo possumus meminisse; quando in tranquillitate et quiete fuerit anima, quando in portu, quando in serenitate. « Quæ dicitis, inquit, in cor- » dibus vestris, in cubilibus vestris compungimini [2]. » Nam oporteret quidem etiam interdiu hanc habere memoriam; quoniam autem semper estis solliciti, et distrahimini in iis quæ ad hanc vitam pertinent, saltem tunc Dei in cubili mementote, in matutinis meditemini in ipso. Sin in matutinis hæc meditemur, tuto cum securitate procedemus ad negotia : si supplicatione primum nobis Deum fecerimus propitium, ita procedentes nullum habebimus inimicum. Sin autem habeas, irridebis, Deum habens propitium. Bellum est in foro, pugna sunt res diurnæ, sunt fluctus, sunt tempestas. Nobis ergo opus est armis : magna autem arma sunt preces. Per secundos ventos oportet discere omnia, ut diei longitudinem conficias absque naufragiis

[1] Psal. LXII, 7. — [2] Id. IV, 5.

et vulneribus. Multi enim sunt singulis diebus scopuli, quinetiam sæpe in eos impingit scapha et obruitur. Propterea precatione nobis opus est, maxime matutina et nocturna. Multi ex vobis sæpe spectarunt Olympia : nec solum spectarunt, sed etiam eorum qui decertabant fuerunt fautores et admiratores, et alter quidem hujus, alter vero illius. Scitis ergo quod per certaminum illos dies et noctes, tota nocte præco nihil aliud cogitat, de nullo alio est sollicitus, quam ne egressus is qui certat se indecore gerat. Nam illi qui assident tubicini, suadent ne loquatur quidem alicui, ne spiritum consumens sit ridiculus. Si igitur qui coram hominibus est certaturus tantam curam gerit : multo magis nobis conveniet assidue esse sollicitos et cogitare, quibus tota vita est certamen. Tota ergo nox sit nobis pervigilium, et solliciti simus ne e die egressi, simus ridiculi, et utinam tantum ridiculi. Nunc autem sedet ad dexteram Patris agonotheta, diligenter audiens ne quid loquamur quod dissonet, et ne quid quod modo non conveniat. Non est enim solum judex rerum, sed etiam verborum. Totam noctem pervigilemus, o dilecti. Habemus nos quoque fautores si velimus. Unicuique nostrum assidet Angelus. Nos autem tota nocte stertimus; et utinam hoc tantum. Multi autem etiam multa faciunt flagitiosa : alii quidem euntes ad ipsa prostibula, alii autem suas ædes prostibula facientes, quod illuc ducant meretrices. Ita sane. Non sunt enim solliciti ut recte certent. Alii sunt ebrii et perperam loquuntur, alii tumultuantur, alii totam noctem male pervigilant, iis etiam qui dormiunt pejus dolos nectentes, alii numerant usuras, alii curis cruciantur, et omnia magis faciunt quam quæ conveniunt certamini. Quamobrem rogo ut, missis omnibus, unum solum spectemus, ut præmium accipiamus, corona simus redimiti, et omnia agamus per quæ bona promissa possimus assequi. Quæ nobis omnibus

detur consequi gratia, et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XV.

CAPUT IX.

Habuit quidem et prius justificationes culturæ et sanctum sæculare. Tabernaculum enim factum est primum: in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quæ dicitur sancta. Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur sancta sanctorum. Aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam omni ex parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron quæ fronduerat, et tabulæ testamenti. Superque eam Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium. De quibus non est modo dicendum per singula [1].

1. Ostendit ex sacerdote, ex sacerdotio, ex testamento, quod illud finem sit habiturum: ostendit demum ex figura ipsius tabernaculi. Quomodo? Sancta dicens, et sancta sanctorum. Atque sancta quidem sunt symbola et signa prioris temporis. Illic enim fiunt omnia per sacrificia. Sancta autem sanctorum, hujus nunc præsentis temporis. Dicit autem sancta sanctorum cœlum, et velum cœli, et carnem quæ ingreditur in interiora veli: hoc est per velum

[1] Hebr. IX, 1-5.

carnis ejus. E re fuerit autem ut hunc locum altius repetamus. Quid ergo dicit? « Habuit quidem et prius. » Quid prius? Testamentum. « Justificationes culturæ. » Quid est, justificationes? Symbola, aut ritus; ac si diceret, tunc habuit, nunc non habet. Ostendit ipsum jam huic cessisse. Tunc enim, inquit, habuit. Quare nunc, etiam si stet, non est. « Tunc sanctum sæculare. » Sæculare seu mundanum dicit, quoniam permittebatur omnibus ingredi: et manifestus erat locus in eadem domo, ubi stabant Sacerdotes, ubi Judæi, Proselyti, Græci, Nazaræi. Quoniam ergo ad id patebat aditus etiam gentibus, ipsum vocat mundanum. Judæi enim non erant mundus. « Tabernacu- »lum enim, inquit, factum est primum, quod dicitur » sancta, in quo erant candelabra et mensa, et propositio » panum. » Hæc sunt mundi symbola. » Post velamentum » autem secundum. » Non erat ergo unum velum, sed etiam extra erat aliud velum, nempe « Tabernaculum quod di- » citur sancta sanctorum. » Vide quomodo ubique vocet tabernaculum, ex eo quod illic degatur ut in tabernaculo. « Aureum habens thuribulum, inquit, et arcam testa- » menti, circumtectam omni ex parte auro, in qua urna » aurea habens manna, et virga Aaron quæ fronduerat, et » tabulæ testamenti. » Hæc omnia erant magnifica et præclara ingrati Judæorum animi monimenta: « Et tabulæ » testamenti: » eas enim Moyses confregit, et manna: nam murmurarunt, et propterea memoriam transmittens ad posteros, jussit eam reponi in urna aurea; « Et virga Aaron » quæ fronduerat. » Insurrexerunt enim. Quia igitur ingrati erant Judæi, et frequentium beneficiorum non recordabantur; ideo jussu Legislatoris in urna aurea hæc posuerunt, et sic eorum memoriam ad posteros miserunt. « Su- » per eam autem Cherubim gloriæ, obumbrantia propi- » tiatorium. » Quid est autem Cherubini gloriæ? id est,

gloriosa, aut quæ, inquit, sub Deo obumbrant propitiatorium. Recte autem hæc quoque verbis extollit, ut majora esse ostendat ea quæ sunt postea. « De quibus non est, » inquit, modo dicendum per singula. » Hic tacite innuit, non tantum ea quæ videbantur, sed etiam quædam ænigmata fuisse. De quibus non est, inquit, nunc dicendum sigillatim, fortasse quia prolixa opus habent oratione. « His » vero ita compositis, in priùs quidem tabernaculum sem- » per introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consum- » mantes [1]. » Hoc est, erant hæc quidem, his autem non fruebantur Judæi, neque enim ea videbant. Quamobrem non magis erant illis, quam quibus prædicebantur. « In se- » cundum autem semel in anno solus pontifex, non sine » sanguine, quem offerret pro se et populi ignorantiis [2]. » Vides typos tanquam fundamentum prius jactos. Nam ne dicerent : Quomodo unum sacrificium, et quomodo pontifex semel offerebat? ostendit id fuisse multis ante sæculis, siquidem quod erat sanctius, erat unum et reverendum. Ex antiquo more sacerdos semel offerebat. Et recte dixit : « Non sine sanguine. » Non sine sanguine quidem, non tamen hoc sanguine. Non erat enim tantum quod agebatur negotium. Ostendit autem futurum sacrificium, quod non igne consumatur, sed a sanguine magis ostendatur. Nam quoniam sacrificium vocavit crucem, quæ nec habet ignem, nec ligna, neque sæpe offertur, sed semel oblata est in sanguine, ostendit quod vetus quoque sacrificium esset hujusmodi. Semel offerebatur in sanguine. « Quem » offerret pro se et populi ignorantiis. » Vide, non dixit, peccatis, sed ignorantiis, ne altum saperent. Nam etiamsi non lubens peccasti, sed tamen invitus ignorasti, et ab hoc nemo est purus. Et ubique illud, « Pro se, » ponit, ostendens quod Christus longe est melior et præstantior Ponti-

[1] Hebr. IX, 6. — [2] Ibid. 7.

fex, quam qui erat apud Judæos. Si enim a nostris peccatis fuit separatus, quomodo pro se obtulisset? Cur ergo, inquit, hæc dixisti? Hoc enim est melioris. Nusquam est hic contemplatio. Deinceps autem contemplatur et dicit: « Hoc significante Spiritu sancto nondum propalatam esse » Sanctorum viam adhuc priore tabernaculo habente sta» tum [1]. » Propterea, inquit, hæc ita sunt constructa, ut disceremus quod ad sancta sanctorum, hoc est, ad cœlum, nondum pateat aditus. Ne ergo, inquit, quoniam ipsum non ingredimur, nec esse quidem existimemus, quoniam nec sancta ingressi sumus. « Quæ parabola est, inquit; » temporis instantis [2]. »

II. Quodnam vocat tempus instans? Quod est ante adventum Christi. Nam post Christi adventum, non est amplius tempus instans. Quomodo enim esset, cum advenerit et finem habeat? Aliud quoque indicans, hoc dicit, Quæ parabola est temporis instantis. Hoc est, factus est typus. « Juxta quam munera et hostiæ offeruntur, quæ » non possunt juxta conscientiam perfectum facere servien» tem. » Vidisti quam clare hinc ostendat quid sibi velint hæc verba. Nihil ad perfectum adduxit lex, et illud, si primum, testamentum erat irreprehensibile. Quomodo? « Juxta conscientiam. » Nam sacrificia non amovebant sordes ab anima, sed adhuc erant circa corpus secundum legem mandati carnalis. Non poterant enim dimittere adulterium, neque cædem, neque sacrilegium. Vides, hoc quidem comedas, illud non comedas: quæ quidem sunt indifferentia. « Solummodo in cibis et in potibus, et » in variis baptismatibus [3]. » Hoc, inquit, bibe: quanquam de potu nihil erat constitutum. Sed hæc dicit vilipendens. « Et variis baptismatibus, et justitiis carnis, usque ad » tempus correctionis impositis. » Hæc est enim justitia

[1] Hebr. IX, 8. — [2] Ibid. 9. — [3] Ibid. 10.

carnis. Hic sacrificia dejicit, ostendens ea nullam habuisse virtutem, et fuisse usque ad tempus correctionis, hoc est, expectasse tempus, quod omnia corrigit. « Christus » autem assistens Pontifex futurorum bonorum, per am- » plius et perfectius tabernaculum non manufactum [1]. » Carnem hic dicit. Recte autem dixit majus et perfectius, siquidem et Deus verbum et universa operatio Spiritus in eo habitat. « Non enim ad mensuram dat Deus spiritum [2]. » Aut perfectius ut et in quod non cadat reprehensio, et quod majora recte gerat. « Id est, non hujus creationis. » Ecce quomodo majus. Non esset enim ex Spiritu, si homo ipsum construxisset. Nec est hujus creationis, inquit, hoc est, non est ex his rebus creatis; sed spiritualis : ex Spiritu enim sancto constructum erat. Vides quomodo et tabernaculum, et velum, et cœlum vocet corpus : Per majus et perfectius tabernaculum; deinde, per velum, hoc est, carnem suam. Et rursus : In interiora veli. Et rursus : Ingredientem in sancta sanctorum, ut appareat vultui Dei. Cur ergo hoc fecit? Ut nos doceat secundum aliud et aliud significatum eumdem esse sermonem. Ut puta, velum cœlum est. Sicut enim velum veluti quodam muro sancta separat, sic caro occultat Divinitatem, et caro item, Divinitatem habens, est tabernaculum. Et tabernaculum rursus cœlum ; illic enim est intus pontifex. Christus autem, inquit, cum accessisset Pontifex. Non dixit γινόμενος, id est, cum factus esset, sed παραγινόμενος, id est, cum accessisset, hoc est, cum ad hoc ipsum venisset; non alteri successisset. Non prius accessit, et tunc factus est; sed simul venit. Et non dixit : Cum accessisset pontifex eorum quæ sacrificantur, sed futurorum bonorum, eo quod non posset universum explicare oratio. « Neque per sanguinem hircorum aut vitulorum. » Omnia

[1] Hebr. IX, 11. — [2] Joan. III, 34.

sunt immutata. « Sed per proprium sanguinem introivit » semel in sancta [1]. » Ecce illud vocavit cœlum. « Semel, » inquit, introivit in sancta, æterna redemptione inventa. » Et illud, inventa est ex iis quæ sunt valde dubia, et præter expectationem, nempe quomodo per unum introitum æternam invenit redemptionem. Deinde sequitur id quod est credibile et afferens fidem. « Si enim sanguis hircorum » et taurorum, et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctifi- » cat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis » Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit » immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab » operibus mortuis ad serviendum Deo viventi? « Si enim, inquit, carnem potest mundare sanguis taurorum, multo magis sordes animæ absterget sanguis Christi. Nam ne cum audieris, sanctificat, magnum quid existimes, annotat et ostendit quid intersit inter utramque sanctificationem, et quomodo hæc quidem est sublimis, illa vero humilis: et dicit merito id ita esse, siquidem ille quidem est sanguis taurorum, hic autem Christi. Nec fuit contentus nomine, sed etiam modum ponit oblationis. Qui per Spiritum sanctum, inquit, semetipsum obtulit immaculatum Deo. Hoc est, hostiam immaculatam, mundam a peccatis. Illud autem, per Spiritum sanctum, id est, non per ignem, non per aliqua alia. Emundabit, inquit, conscientiam nostram ab operibus mortuis. Recte dixit, « Ab » operibus mortuis. » Si quis enim tunc tetigisset mortuum, polluebatur, et hic si quis tetigerit opus mortuum, polluitur per conscientiam. « Ad serviendum, inquit, Deo » viventi et vero. » Hic ostendit, quod fieri non potest ut qui mortua habet opera, serviat vero et viventi Deo. Merito dixit, ostendens illa quæ offeruntur ipsi talia esse debere; quæ a nobis ergo prodeunt, viventia et vera sunt:

[1] Hebr. IX, 12. — [2] Ibid. 13, 14.

illa vero, quæ a Judæis, et mortua, et falsa: et merito.

III. Nullus igitur habens opera mortua huc ingrediatur. Si enim eum qui mortuum corpus tangebat, non oportebat ingredi, multo magis eum qui opera habet mortua: est enim pollutio gravissima: mortua autem sunt opera omnia quæ vitam non habent, quæ tetrum spirant odorem. Sicut enim corpus mortuum ad nullum sensum est utile, sed etiam molestia afficit eos qui appropinquant: ita etiam peccatum statim ferit facultatem ratiocinandi, et nec ipsam quidem mentem sinit quiescere, sed etiam ciet tumultum, et eam perturbat. Dicitur autem pestis quoque enata corrumpere corpora. Tale est etiam peccatum. A peste nihil differt, non aërem primum corrumpens, deinde corpora, sed statim in animam insiliens. Non vides eos qui peste laborant, quomodo inflammantur, quomodo agitantur et circumvolvuntur, quomodo fœtore sunt pleni, quam turpis est eorum aspectus, quam toti sunt immundi? Tales sunt etiam qui peccant, etiamsi non videant. Nam dic mihi, annon quovis febricitante est deterior, qui pecuniæ aut corporum captus est desiderio? Annon his est impurior, qui omnia turpia agit et patitur? Quid est enim viro turpius qui tenetur amore pecuniæ? Nam quæcumque scenicæ mulieres non recusant facere, ea nec iste. Imovero est verisimile, illas magis quam hunc recusare. Quid dico, non recusat? Res patitur serviles, adulans ita ut non oportet: audax rursus et confidens ubi non oportet: ubique inæqualis. Viris sæpe sceleratis, et præstigiatoribus, corruptis ac pravis, longe ipso et pauperioribus et abjectioribus assidet assentans, et aliis bonis et virtute præditis insultans, et maledictis ac contumeliis appetens. Vidisti utrinque probrum et impudentiam: est perinde humilis præter modum, atque arrogans. Sed domi stant meretrices, et hoc est earum crimen, quod corpus ven-

dant pecuniis. Verum paupertas, inquit, cogit et fames, etsi maxime ne hoc quidem sufficit ad excusationem : poterant enim ali operantes. Hic autem stat avarus, non domi, sed in media civitate, non corpus, sed animam diabolo prostituens, ut et coëat, et ad ipsum, meretricis instar, ingrediatur, et omni ejus impleta libidine exeat; et videt tota civitas, non duo aut tres viri. Hoc autem est etiam proprium meretricum, quod ejus sint qui dat aurum : et licet sit servus, licet liber, licet monachus, licet quilibet, si porrigat mercedem, illam excipiunt : liberos autem, etiamsi sint omnium nobilissimi, sine pecunia non admittunt. Hoc isti quoque faciunt : rectas quidem cogitationes, cum pecuniam non habent, aversantur : cum sceleratis autem et impiis coëunt propter aurum, inhonesteque coëunt, et perdunt animæ pulchritudinem. Nam ut illæ natura quidem deformes et nigræ, agrestesque, et crassæ, et informes, et non rectæ figuræ, et omni ex parte turpes : ita istorum quoque fiunt animæ, quæ ne externis quidem illitis fucis deformitatem possunt contegere. Nam quando extrema fuerit deformitas, quidquid excogitarint, nec possunt tamen obtegere. Etenim quod impudentia efficiat meretrices, audi Prophetam dicentem : « Impudens » facta es ad omnes, tibi fuit facies meretricis [1]. » Hoc etiam dici potest avaris. Impudens factus es ad omnes : non ad hos et illos, sed ad omnes. Quomodo ? Non patrem, non filium, non uxorem, non amicum, non fratrem, non beneficum; neminem reveretur qui est ejusmodi. Et quid dico amicum, et fratrem et patrem ? Ne ipsum quidem veretur Deum, sed et omnia ei videntur esse fabula, et ridet a multa cupiditate ebrius, et ne auribus quidem quidquam admittens eorum quæ possunt ei prodesse. Sed, o absurditatem ! quænam loquuntur ? Væ tibi mammona,

[1] Jerem. III, 3.

et ei qui te non habet. Ira dissecor. Væ enim iis qui hæc dicunt, etiamsi ridendo dicant. Nam, dic mihi, annon tales minas Deus intentavit, dicens : « Non potestis duobus » dominis servire [1] ? » Tu autem minas dissolvis dum ea in damnum tuum audes dicere. Annon eam dicit Paulus esse idololatriam, et avarum vocat idololatram ?

IV. Tu autem stas ridens, et instar sæcularium mulierum, quæ et earum sunt in scena, risum movens. Hoc omnia evertit, hoc dejicit. Res nostræ effectæ sunt risus, civilitas, et urbanitas. Nihil stabile, nihil grave. Non hoc solum dico viris hujus vitæ studio deditis, sed scio quos innuo. Risu enim impleta est Ecclesia. Si quispiam urbanum quid dixerit, inter sedentes statim nascitur risus : et quod est mirabile, ne in ipso quidem precum tempore cessant multi ridere. Ubique choros ducit diabolus, omnes induit, in omnes dominatum obtinet. Christus contemptui habetur, extruditur ; nihili ducitur Ecclesia. Non auditis Paulum dicentem : « Turpitudo, et stultiloquium, » et scurrilitas tollatur a vobis [2]. » Cum turpitudine ponit scurrilitatem. Tu autem rides. Quid stultiloquium ? ea quæ nihil habent utile. Tu autem omnino rides, et vultum diffundis, qui es monachus, qui crucifixus, qui luges. Rides dic mihi. Ubi vidisti Christum hoc facientem ? Nusquam : sed sæpe quidem tristem. Etenim quando vidit Jerusalem, flevit : et quando de proditore cogitavit, fuit turbatus : et quando Lazarum suscitaturus erat, flevit. Tu autem rides ? Si qui propter aliorum peccata non dolet, dignus est qui accusetur ; qui pro suis nullo tangitur dolore, et ridet, quanam est dignus venia ? Luctus est tempus, et afflictionis, castigationis et in servitutem redactionis, certaminum et sudorum. Tu autem rides, et non vides, quomodo increpata fuit Sara ? Non audis Chris-

[1] Matth. VI, 24. — [2] Ephes. III, 4.

tum dicentem : « Væ qui ridetis, quoniam plorabitis[1]. » Hæc psallis quotidie. Quid enim dicis, dic quæso? Dicisne, Risi? Nequaquam. Sed quid? « Laboravi in gemitu » meo. » Sed fortasse quidam sunt adeo dissoluti mollesque, ut etiam in hac increpatione rideant, quoniam de risu hæc dicimus. Ejusmodi enim res est furor, et mentis stupor. Ne sentit quidem increpationem. Stat sacerdos Dei omnium offerens precationem : tu autem rides nihil veritus. Et ille quidem tremens pro te offert preces : tu autem despicis. Non audis Scripturam dicentem : « Væ vobis, » contemptores? » Non horrescis? Non te ipsum contrahis? Et regiam quidem ingrediens, et habitu, et aspectu, et incessu, et omnibus aliis te ornas et componis; hic autem ubi vere est regia, et plane hic sunt talia qualia cœlestia, et rides? Atque scio quidem quod tu non vides, audi autem quod ubique adsunt Angeli, et maxime in domo Dei assistunt regi, et omnia sunt impleta incorporeis illis potestatibus. Eadem a me ad mulieres quoque habetur oratio : quæ, cum adsunt quidem viri, non tam cito id audent facere; et si faciant, non semper, sed tempore recreationis ac relaxationis : hic autem semper. Operis dic mihi caput, et rides, o mulier, sedens in Ecclesia? Ingressa es ut peccata confitereris, ut Deo procideres, ut rogares et supplicares pro delictis quæ a te male sunt admissa, et cum risu hoc facis? Quomodo ergo eum poteris placare? Et quod malum est, inquies risus? Non malum est risus, sed malum est id quod est præter modum, id quod est intempestivum. Insitus est nobis risus, ut quando viderimus amicos post longum tempus, hoc faciamus : quando aliquos perculsos et territos, ut subridendo eos recreemus, non ut cachinnos edamus, et semper rideamus. Animo nostro insitus est risus, ut aliquando relaxetur ani-

[1] Luc. VI, 25.

mus, non ut diffundatur. Nam et nobis est insita corporum cupiditas, et non propterea omnino ea uti necesse est, aut uti immoderate, sed ei imperamus, nec dicimus : Quoniam inest, utamur. Deo servi cum lacrymis, ut possis abluere peccata. Scio quod multi nos irrideant, dicentes : Statim lacrymæ ; propterea tempus est lacrymarum. Scio etiam quod ominantur ii qui dicunt : « Comedamus » et bibamus, cras enim moriemur[1]. Vanitas » sed id cogita, « Vanitatum, et omnia vanitas. » Non ego dico, sed ipse q re rum omnium habuit experientiam, hæc dicit : « Ædificavi mihi domos, plantavi mihi vineas. Feci mihi » aquarum piscinas, pocillatores et pocillatrices[2]. » Et quid tandem dicit post hæc omnia ? « Vanitas vanitatum, et » omnia vanitas. » Lugeamus ergo, o dilecti ! lugeamus, ut vere rideamus, ut vere lætemur in tempore sinceræ lætitiæ. Nam hæc quidem lætitia est omnino admixta tristitiæ, nec eam licet invenire puram. Illa autem est sincera, fraudis et doli expers, nec quidquam habens insidiarum, neque quidquam admixtum. Illa lætemur lætitia, illam persequamur. Alia autem ratione non licet eam assequi, quam ex eo quod hic eligamus, non quæ sunt jucunda, sed quæ utilia, et parum affligamur lubentes, et cum gratiarum actione feramus omnia quæ accidunt. Sic enim poterimus regnum cœlorum assequi gratia, et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. xv, 32. — [2] Eccle. II, 4.

HOMILIA XVI.

CAPUT IX.

Et ideo Novi Testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum prævaricationum quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt, æternæ hæreditatis. Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis est confirmatum. Alioqui nondum valet dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est[1].

I. Erat verisimile multos ex infirmioribus, ex eo etiam quod mortuus esset Christus, non tantam fidem habuisse promissis. Paulus ergo, ex abundantia talem confutans opinionem, hoc ponit ex communi sumptum consuetudine. Quodnam? Propter hoc ipsum, inquit, oportet confidere et bono esse animo, quod non viventibus, sed mortuis iis qui sunt testati, tunc firma et valida sint testamenta, et robur accipiant. Et ideo dicit: « Novi testa» menti mediator est. » Testamentum fit in ultimo die mortis. Tale est autem, alios quidem habet hæredes, alios vero exhæredatos. Ita hic quoque de hæredibus. « Volo » ut ubi ego sum, inquit Christus, et hi sint[2]. » Et rursus de exhæredatis audi eum dicentem: « Non pro omnibus » rogo, sed pro iis qui credunt per verbum eorum in me[3]. » Rursus testamentum alia quidem habet ejus qui est tes-

[1] Hebr. IX, 15-18. — [2] Joan. XVII 24. — [3] Id. VIII, 20.

tatus, alia vero eorum qui suscipiunt : ut ipsi alia quidem capiant, alia vero faciant. Ita hic quoque : postquam enim promisit innumerabilia, ab eis quædam exigit, dicens : « Mandatum novum do vobis[1]. » Rursus testamentum debet habere testes. Audi ipsum rursus dicentem : « Ego » sum qui testimonium perhibeo de me ipso, » et, « Testimo- » nium perhibet de me qui me misit Pater. » Et rursus : « Ille testimonium perhibebit de me[2], » dicens de Paracleto. Et duodecim Apostolos misit, dicens : « Testifica- » mini coram Deo[3]. » Et propterea dicit : « Novi testamenti » mediator est. » Quid est autem mediator? Mediator non habet in potestate rem cujus est intercessor. Sed alia quidem res est, alius vero intercessor. Ut matrimonii est intercessor, non qui jungitur matrimonio, sed qui opem fert ei qui est ducturus uxorem. Ita hic quoque Filius fuit intercessor Patris et noster. Nolebat Pater nobis relinquere hanc hæreditatem, sed nobis irascebatur, et erat sævus et asper ut qui essemus alienati. Noster ergo fuit et ejus intercessor, et ei persuasit. Et vide quomodo fuit intercessor. Verba attulit et retulit, quæ a Patre erant ad nos transmittens, et mortem adjiciens. Offenderamus ; mori debebamus. Pro nobis est mortuus, et fecit nos dignos testamento. Hoc est firmum et stabile testamentum, quod de cætero factum est in non indignos. Atque ab initio quidem testamentum fecit tanquam pater in filios : sed quoniam indigni sumus redditi, non amplius testamento opus erat, sed supplicio. Quid ergo, inquit, de lege gloriaris? Nam in tantum nos redegit peccatum, ut nunquam salvi essemus futuri : nisi Dominus noster pro nobis esset mortuus, lex nequaquam potuisset; erat enim imbecilla. Nequaquam autem amplius hoc confirmat ex sola consuetudine, sed ex iis etiam quæ evenerunt in Ve-

[1] Joan. XVII, 34. — [2] Id. XX, 18. — [3] Id. V, 36. — Id. XV, 26.

teri : quod quidem maxime eos induxit. At nullus illic erat, inquit, qui esset mortuus. Quomodo ergo illud firmum et stabile? Per eumdem, inquit, modum. Quomodo? Etenim illic sanguis, sicut et hic sanguis. Si autem non esset Christi sanguis, ne mireris : erat enim typus. Ideo dicit : « Unde nec primum quidem, inquit, sine » sanguine dedicatum est. » Quid sibi vult illud, dedicatum est? Factum est firmum, stabile et ratum. Unde propterea, inquit, oportebat esse symbolum testamenti et mortis.

II. Quanam enim de causa, dic mihi, liber testamenti aspergitur? Dicit enim : « Lecto enim, inquit, omni man- » dato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem » vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hys- » sopo, ipsum quoque librum et omnem populum aspersit, » dicens : Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos » Deus[1]. » Quanam ergo de causa, dic mihi, aspergitur liber testamenti et populus, quam quod pretiosus sanguis multis retroactis sæculis figurabatur? Cur hyssopo? Quia densum et tenerum, sanguinem continebat. Quid vero aqua? Ostendit etiam eam, quæ fit per aquam, mundationem. Quid vero lana? Et hæc quoque ut contineatur sanguis. Idem hic ostendit, et sanguis et aqua. Baptisma enim est ejus passionis symbolum. « Etiam tabernaculum, » et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspergit. Et » omnia pene in sanguine secundum legem mundantur, et » sine sanguinis effusione non fit remissio[2]. » Cur illud pene? cur id sic correxit? Quoniam illa non erant perfecta mundatio, neque perfecta remissio, sed semiperfecta, et in minima parte. Hic autem : « Hic est, inquit, » sanguis Novi Testamenti, qui pro vobis effunditur in re- » missionem peccatorum[3]. » Ubi igitur liber emundavit il-

[1] Hebr. IX, 19, 20. — [2] Ibid. 21, 22. — [3] Matth. XVI, 28.

lorum mentes? Ipsi certe erant libri Novi Testamenti. Ubi autem vasa ministerii? Ipsi sunt. Ubi tabernaculum? Ipsi sunt rursus : « Inhabitabo enim, inquit, in illis, et inam-» bulabo [1]. » At lana coccinea et hyssopo non aspergebantur. Quare? Emundatio enim non erat corporalis, sed spiritualis, et sanguis spiritualis. Quomodo? Non ex corpore fluxit irrationabilium, sed ex corpore quod paratum fuit a Spiritu. Hoc sanguine nos non Moyses, sed Christus aspersit per verbum quod dictum est : « Hic est sanguis » novi testamenti in remissionem peccatorum [2]. » Hoc verbum pro hyssopo sanguine intinctum, omnes aspergit. Et illic quidem corpus extrinsecus mundabatur : erat enim mundatio corporalis. Hic autem quoniam mundatio est spiritualis, mundatio ingreditur animam, non solum asper gens, sed etiam instar fontis irrigans in animabus nostris. Sciunt quæ dicuntur ii qui sunt initiati mysteriis. Et in illis quidem ipsam aspergebat superficiem, et qui aspergebatur rursus abluebatur : non enim semper obibat cruentatus. In anima autem non sic, sed ipsi essentiæ admiscetur sanguis, ipsam reddens robustam et castam, et deducens ad ipsam, quæ explicari non potest, pulchritudinem. Deinceps autem ostendit mortem non confirmationis solum esse causam, sed etiam emundationis. Nam quoniam mors videbatur esse res execranda, et maxime ea quæ suscipiebatur per crucem, dicit eam emundasse, idque pretiosa emundatione, et quæ erat in rebus majoribus. Propterea præcesserunt sacrificia, propter hunc sanguinem : propterea agni : propterea facta sunt omnia. « Necesse est ergo, inquit, exemplaria quidem cœlestium » his mundari, ipsa autem cœlestia melioribus hostiis quam » istis [3]. » Et quomodo sunt exemplaria eorum quæ sunt in cœlis? Quomodo autem vocat nunc ea quæ sunt in cœlis?

[1] 2 Cor. VI, 15. — [2] Matth. XXVI, 26. — [3] Hebr. IX, 23.

Num cœlum? Aut Angelos? Nihil horum. Sed nostra. Nostra ergo sunt in cœlis, et nostra sunt cœlestia, etiamsi peragantur in terra. Nam Angeli quoque sunt in terra, sed dicuntur cœlestes, et Cherubim apparuerunt in terra, sunt tamen cœlestia. Et quid dico, apparuerunt? In terra quidem certe degunt, ut etiam in paradiso. Sed nihil hoc impedivit, sunt enim cœlestia. « Et nostra conversatio est » in cœlis [1], » quamvis hic versemur. Ipsa autem sunt cœlestia; hoc est philosophia illa quæ est apud nos, qui illuc sumus vocati. Melioribus, inquit, hostiis quam istis. Quod melius est, aliquo bono est melius. Ergo fuerunt bona, et exemplaria eorum quæ in cœlis; nec mala fuerint exemplaria. Nam illa quoque essent mala quorum sunt exemplaria.

III. Si ergo sumus cœlestes, et talem assecuti sumus essentiam, pertimescamus : non amplius maneamus in terra. Licet enim ei qui nunc velit, non esse in terra. Nam ut simus et non simus in terra, certo fit modo et animi instituto. Ut exempli causa : Deus dicitur esse in cœlo. Quare? Non loco exclusus, absit : neque terram relinquens desertam a sua præsentia, sed quadam habitudine, familiaritateque et conjunctione quæ est illi cum Angelis. Si ergo nos quoque simus prope Deum, sumus in cœlo. Quid enim mihi curæ est cœlum, quando video Dominum cœli? quando ipse factus fuero cœlum? « Ve- » niemus enim, inquit, ego et Pater meus, et mansionem » apud eum faciemus [2]. » Animam ergo faciamus nobis cœlum. Cœlum est natura jucundum et lætum : neque enim in tempestate fit nigrum. Non mutat faciem, sed concurrentes nubes ipsum operiunt. Cœlum habet solem : habemus nos quoque Solem justitiæ. Dixi licere fieri tanquam cœlum : et video quod etiam cœlo liceat fieri meliorem et

[1] Philip. III, 20. — [2] Joan. XIV, 23.

præstantiorem. Quomodo? Quando cœli Dominum habuerimus. Cœlum est omni ex parte purum et immaculatum, non hyeme, non nocte mutatur. Ne hoc ergo nobis accidat, caveamus ne afflictionibus, aut diaboli insidiis appetiti, tale quid patiamur : sed maneamus immaculati et mundi. Cœlum est excelsum, et a terra longe remotum. Hoc nos quoque faciamus : a terra nos abducamus, et ad illam extollamur altitudinem : et quomodo a terra abducemur? si cœlestia cogitemus. Cœlum, et imbres et tempestates superat, et a nullo capitur. Hoc nos quoque poterimus si velimus. Sed hoc quidem pati videtur, ipsum tamen non patitur : nec nos ergo patiamur, etiamsi videamur pati. Nam ut in hyeme multi quidem non norunt ejus pulchritudinem, sed existimant ipsum mutari : philosophi autem sciunt ipsum nihil esse passum : ita etiam nobis usuvenit in afflictionibus. Multi quidem existimant nos esse commutatos, et afflictionem corda nostra tetigisse; quod autem nos non tetigerit, norunt philosophi. Nos ergo cœlum efficiamur : ascendamus in illam altitudinem, et ita videbimus homines nihil differre a formicis, non solum, inquam, pauperes et divites : sed etiamsi sit præfectus, si rex, nec regem, nec privatum internoscemus. Nesciemus quid sit aurum, quid argentum, quid vestis serica aut purpurea. Omnia videbimus tanquam muscas, si sederimus in illa altitudine : nullus illic tumultus, nec perturbatio, neque clamor. Et quomodo, inquit, fieri potest ut ad tantam extollatur altitudinem qui ambulat in terra? Verbis quidem non dico, sed rebus ipsis ostendo eos qui ad illam pervenerunt altitudinem. Quinam ii sunt? Paulus et ejus asseclæ, qui cum essent super terram, versabantur in cœlo. Et quid dico in cœlo? Erant cœlo altiores, et alio cœlo, et ad Deum ipsum ascenderunt. « Quis enim » nos separabit, inquit, a charitate Christi? tribulatio? an

» angustia? an fames? an persecutio? an nuditas? an peri-» culum? an gladius[1] ?» Et rursus : « Non contemplantibus » nobis quæ videntur, sed quæ non videntur[2]. » Vides quod nec ea quidem quæ hic sunt videbat? Ut autem tibi ostendam quod cœlis erat altior, audi eum dicentem : « Cer-» tus sum enim quod neque mors, neque vita, neque » præsentia, neque futura, neque altitudo, neque profun » dum, neque ulla alia creatura, poterit nos separare a » charitate Chisti[3]. »

IV. Vides quomodo ratio omnibus prætercursis, eum effecerit superiorem, non hac solum creatura, non his cœlis, sed et si qui sint alii? Vidisti mentis altitudinem? Vidisti qualis fuerit tabernaculorum contextor quando voluit, qui totam vitam in foro transegerat? Nullum enim est, nullum est impedimentum quominus omnes superemus si velimus. Nam si artes quæ vulgi captum superant, adeo recte discimus et exercemus, multo magis id quod non eget tanto labore. Quid enim, dic mihi, est gravius et difficilius quam per funem extensum ingredi, tanquam in plano solo, et in alto ambulantem se induere, et exuere tanquam in lecto sedentem; nonne res videtur nobis esse adeo horrenda, ut ne velimus quidem spectare, sed timeamus, et ad ipsum aspectum contremiscamus? Quid autem est, dic mihi, gravius et difficilius quam in facie contum suscipere : deinde puerum ei impositum facere innumerabilia, et oblectare spectatores? Quid gravius et difficilius quam in ensibus sphæra ludere? Quid autem est, dic mihi, gravius, quam scrutari profundum maris? Et alias artes innumerabiles potueris dicere. Sed his omnibus est virtus facilior, si velimus et in cœlum ascendere. Hic enim solum oportet velle, et sequuntur omnia. Non licet dicere : Non possum, id est accusare Opificem.

[1] Rom. VIII, 35. — [2] 2 Cor. IV, 18. — [3] Rom. VIII, 38.

Nam si nos fecit imbecillos et jubeat, ipsius est accusatio. Quomodo ergo, inquit, multi non possunt? quia nolunt. Quomodo ergo multi nolunt? præ desidia. Nam si velint, poterunt omnino. Propterea Paulus dicit? « Volo omnes » homines esse sicut me ipsum [1], » quoniam sciebat omnes posse esse sicut erat ipse. Neque enim hoc dixisset, si fieri non posset. Vis fieri probus? Solum apprehende initium. Nam, dic mihi, in omnibus artibus, si velimus eas assequi, sufficit-ne nobis velle, an etiam res aggredimur? Ut exempli causa : vult aliquis esse gubernator, non dicit : Volo, neque hoc ei sufficit, sed etiam rem aggreditur. Vult mercator esse ; nec solum dicit, Volo; sed rem suscipit. Vult peregre proficisci, non dicit : Volo tantum, sed etiam rem aggreditur. Itaque in omnibus non sufficit solum velle, sed factum quoque est addendum; volens autem in cœlum ascendere, dicis solum : Volo? Quomodo ergo, inquit, dicebas quod sufficit velle? Velle cum factis, rem et laborem suscipere. Habemus enim Deum adjuvantem et opem ferentem : solum eligamus, solum ad rem tanquam ad opus accedamus, tantum simus solliciti, tantum mentem adhibeamus, et omnia sequuntur. Sin autem dormiamus, et stertentes expectemus cœlum ingredi, quando poterimus hæreditatem cœlorum apprehendere? Velimus ergo, rogo, velimus. Cur ad hanc vitam omnia mercamur, quam cras deserimus? Eligamus ergo virtutem, quæ nobis in omne sæculum sufficiet. In quo perpetuo erimus, et bonis æternis perfruemur : quæ utinam omnes assequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. VII, 7.

HOMILIA XVI.

CAPUT IX.

Non enim in manufacta sancta Jesus introiit exemplaria verorum : sed in ipsum cœlum ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut sæpe offerat se ipsum, quemadmodum pontifex intrat in sancta sanctorum, per singulos annos in sanguine alieno. Alioqui oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione sæculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit[1].

I. Valde sibi placebant et efferebantur Judæi propter templum et tabernaculum. Et ideo dicebant : « Templum » Domini, templum Domini[2]. » Nusquam enim terrarum constructum fuit ejusmodi templum, nec quod attinet ad sumptum ac magnificentiam, nec quod ad pulchritudinem, nec quod ad quodvis aliud. Deus enim qui constituerat, jussit ipsum fieri cum multa magnificentia, quoniam magis inducebantur illi et attrahebantur corporalibus. Lateres enim aureos habebat in parietibus, et licet volenti id discere in secundo Regum, et apud Ezechielem, et quot auri talenta tunc fuerint consumpta. Secunda autem ædificatio fuit præclarior, et propter pulchritudinem, et propter alia omnia. Nec propterea solum erat magnificum et venerandum, sed etiam qúod esset unum, et omnes pulchritudine attraheret. Nam a finibus terræ illuc veniebant,

[1] Hebr. IX, 24-26. — [2] Jerem. VII, 3.

sive a Babylone, sive ab Æthiopia. Et hoc significans Lucas dicebat in Actibus : « Erant illic habitantes Parthi, et Medi, » et Elamitæ, et qui habitant Mesopotamiam, Judæam, et » Cappadociam, Pontum et Asiam, Phrygiam et Pamphy- » liam, Ægyptum, et partes Libyæ quæ est circa Cyre- » nem[1]. » Qui ergo erant in toto orbe terræ, illuc convenerant, et templi multum erat nomen. Quid ergo facit Paulus? Nam sicut in sacrificiis, ita hic quoque. Sicut illic ex adverso sacrificiorum posuit mortem Christi, ita hic quoque totum cœlum ex adverso templi ponit. Nec hanc solam ostendit differentiam, sed etiam quod adjecerit sacerdotem factum esse Deo propinquiorem. Dicit enim apparuisse vultui Dei. Fecit itaque rem præclaram, non solum propter cœlum, sed etiam propter introïtum. Non solum enim hic per symbola, sed ipsum Deum illic videt. Vides quod ut se demittat et accommodet ubique omnia dicta sint humilia. Quid vero jam miraris quod intercedat, cum ipsum statuat tanquam pontificem? « Neque ut sæpe » offerat se ipsum, quemadmodum pontifex intrat in sancta » per singulos annos in sanguine alieno. Non enim in ma- » nufacta sancta Jesus introiit, exemplaria verorum[2]. » Illa ergo sunt vera, hæc vero typi. Templum enim ita erat constructum, ut cœlum cœli. Quid dicis? Nisi cœlum fuerit ingressus, non apparet qui adest ubique et implet omnia? Vides quod hæc omnia sint carnis. Dicit apparuisse vultui Dei pro nobis. Quid est pro nobis? Ascendit, inquit, cum sacrificio quod potest placare Patrem. Cur vero, dic mihi? ipse erat inimicus? Angeli erant inimici, ipse non erat inimicus. Nam quod Angeli fuerint inimici, audi quid dicat : « Pacificavit quæ sunt in terra et quæ in » cœlis. » Recte ergo dicit : In cœlum nunc ingressus, ut vultui Dei appareat pro nobis. Nunc apparet, sed pro no-

[1] Act. II, 5. — [2] Coloss. I, 20.

bis. « Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum » pontifex intrat in sancta sanctorum per singulos annos in » sanguine alieno. » Vides quam multæ sunt differentiæ. Semel differt a sæpe; quod in sanguine intraverit proprio, differt ab ingressu in alieno. Multum interest. Ipse ergo est et sacrificium, et sacerdos, et hostia. Nam si hoc non esset, et multa offerre oporteret sacrificia, sæpe oporteret crucifigi. « Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine » mundi. » Hic etiam quiddam abscondit. Nunc autem semel in consummatione sæculorum. Cur in consummatione sæculorum? post multa peccata. Si enim facta fuissent ab initio, nemo autem credidisset, omnia, quæ ad œconomiam spectant, fuissent inutilia : non oportebat enim ideo iterum mori Christum. Quoniam autem postea multa fuerunt peccata, merito tunc apparuit. Quod quidem dicit etiam alibi. « Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia[1]. » Nunc autem semel in consummatione sæculorum ad des- » titutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quem- » admodum statutum est omnibus hominibus semel mori, » post hoc autem judicium[2]. »

II. Cum ostendisset illum non sæpe mori debuisse, dicit etiam cur semel est mortuus : nempe quoniam unius mortis fuit pretium redemptionis. « Statutum erat, inquit, omnibus » hominibus semel mori. » Hoc ergo est, semel mortuus est pro omnibus hominibus. Quid vero, annon adhuc morte illa morimur? Morimur quidem, sed in ea non manemus, quod nec est quidem mori. Mortis enim tyrannis et vere est illa mors, quando mortuo non est amplius concessum ut redeat ad vitam. Quando autem vivet post mortem, idque vita meliore, hoc non est mors, sed dormitio. Quoniam ergo futurum erat ut mors omnes detineret, propterea est mortuus ut nos liberaret. « Sic et Christus semel oblatus

[1] Rom. v, 20. — [2] Hebr. ix, 26, 27.

» est[1]. » A quo oblatus? A se ipso scilicet. Hic non solum eum dicit, Sacerdotem, sed, et hostiam et sacrificium. Deinde causam affert cur sit oblatus. Semel, inquit, oblatus, ad multorum exhaurienda peccata. Cur multorum, et non omnium? Quoniam non omnes crediderunt, pro omnibus quidem est mortuus, ut omnes servarent; quantum ad ipsum attinet. Mors quidem illa ex æquo respondebat omnium interitui, non exhausit autem et sustulit omnium peccata, propterea quod ipsi noluerint. Quid est autem tollere peccata? Sicut in oblatione sustollimus peccata, et dicimus : Sive volentes, sive inviti peccavimus, condona. Hoc est, primum ipsorum meminimus, et tunc petimus ut condonentur. Hoc ipsum hic quoque fit. Ubi hoc fecit Christus? audi ipsum dicentem : « Et pro ipsis sanctifico me » ipsum[2]. » Peccata abstulit ab hominibus, et Patri obtulit, non ut aliquid adversus ipsos statueret, sed ut ipsa remitteret. « Secundo sine peccato apparebit omnibus, inquit, » expectantibus eum in salutem. » Quid est autem sine peccato? utpote qui non peccat. Neque enim ut qui mori deberet, est mortuus, neque propter peccatum. Sed quomodo apparebit? Puniens, inquit. Sed hoc non dixit; verum id quod est lætum et jucundum. Sine peccato apparebit iis qui ipsum expectant ad salutem, ut de cætero non amplius opus habeant sacrificio, ut salvi sint, sed ex operibus hoc faciant. « Umbram enim, inquit, habens lex » futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, » hoc est, non ipsam veritatem. Nam quandiu tanquam in pictura circumagit quispiam colores, est quædam umbra. Postquam autem florem quispiam deleverit, et colores illiverit, tunc fit imago. Tale quidpiam lex quoque erat. « Umbram » enim, inquit, habens lex futurorum bonorum, non ipsam » imaginem rerum, » hoc est, sacrificii, remissionis. « Eisdem

[1] Hebr. IX, 28. — [2] Joan. XVII, 19.

» ipsis hostiis quas offerunt indesinenter, nunquam potest » accedentes perfectos facere. Alioqui non cessassent of- » ferri, ideo quod nullam haberent ultra conscientiam cul- » tores semel mundati. Sed in ipsis commemoratio pecca- » torum per singulos annos fit. Impossibile est enim sanguine » taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens » mundum, dicit : Hostiam et oblationem noluisti, corpus » autem aptasti mihi[1]. Holocausta et pro peccato non tibi » placuerunt. Tunc dixi : Ecce venio. In capite libri scrip- » tum est de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam. Supe- » rius dicens, quod hostias, oblationes, et holocaustomata, » et pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi quæ secundum » legem offeruntur. Tunc dixi : Ecce venio, ut faciam, Deus, » voluntatem tuam, aufert primum, ut sequens statuat[2].» Vides rursus abundantiam. Una est, inquit, hæc hostia : illæ autem multæ. Ideo enim nec validæ, quia sunt multæ.

III. Quid enim, dic quæso, opus erat multis, cum una sufficiat? Propterea multæ, et quod semper offerantur, ostenduntur eos nunquam mundari. Sicut enim medicamentum, cum fuerit validum, et efficiens sanitatis, et valens omnem morbum propulsare, semel impositum efficit universum. Ut ergo si semel impositum confecerit universum, vim ejus ostendit, quod non amplius imponatur, et hoc est ejus opus quod non amplius usurpetur. Sin autem semper imponatur, est perspicuum quod nullam vim habuerit : est enim virtus medicamenti, semel imponi, et non sæpe. Ita hic quoque. Cur tandem iisdem semper curantur hostiis? Nam si essent liberati ab omnibus peccatis, non offerrentur hostiæ quotidie : erant enim constitutæ ut semper offerrentur pro populo universo, et vespere, et interdiu. Erat itaque id quod fiebat, peccatorum accusatio, non solutio : accusatio infirmitatis, non ostensio virtutis. Nam

[1] Psal. XXXIX, 7. — [2] Hebr. X, 1-9.

quoniam prima nihil valuerat, alia quoque offerebatur : et quoniam ipsa nihil efficiebat, rursus alia : et ideo illa erat peccatorum convictio. Atque quod offeratur quidem, arguit peccata; quod autem semper, arguit imbecillitatem. In Christo autem contra ; semel est oblatus, et in perpetuum satis fuit. Ac recte dicit : Exemplaria : ergo solum habent typum, non virtutem. Sicut in imaginibus figuram hominis habet imago, non virtutem. Quo fit ut verum et figura habeant inter se aliquid commune : par est enim figura, virtus autem nequaquam. Ita etiam in cœlo et in tabernaculo, erat enim par typus, erant enim sancta; virtus autem, et alia non eadem. Quid est : « Ad destitu-» tionem peccati per hostiam suam apparuit? » Quid est destitutio? Abrogatio, contemptio; peccatum non habet amplius fiduciam. Destitutum enim et peccatum : quomodo ?debebat pœnam suscipere ; non suscepit autem. Hoc est, vim est passum. Quando expectabat fore ut omnes de medio tolleret, ipsum est de medio sublatum. Per hostiam suam apparuit, hoc est, manifestatus est, ad Deum accessit. Non enim quoniam sacerdos hoc sæpe facit in anno, putes hoc utcumque et non ob infirmitatem fieri. Si non ob infirmitatem, cur fiebant? sublatis vulneribus, non opus esset medicamentis. Propterea jussit, inquit, semper afferri propter infirmitatem, ut peccata revocarentur in memoriam. Quid vero? annon nos quotidie offerimus? Offerimus quidem, sed ejus mortem revocamus in memoriam ; et ipsa una est, non multæ. Quomodo una est, non multæ? Quoniam semel fuit oblata, sicut illa fuit in sancta sanctorum. Hoc est figura illius, et ipsa istius. Eumdem enim semper offerimus : non nunc aliam, cras aliam ovem, sed semper eamdem. Quamobrem unum est sacrificium propter hanc rationem. Quoniam multis in locis offertur, multi-ne sunt Christi ? Nequaquam, sed unus ubique Christus : qui et hic est plenus, et illic

plenus, unum corpus. Ut ergo multis in locis oblatus unum est corpus, et non multa corpora; ita etiam unum est sacrificium. Pontifex noster ille est qui illam obtulit hostiam, quæ nos mundat. Illam nunc quoque offerimus quæ tunc fuit oblata, quæ non potest consumi. Hoc fit in recordationem ejus quod tunc factum est. « Hoc enim fa» cite, inquit, in meam commemorationem[1]. » Non aliam hostiam sicut pontifex, sed eamdem semper facimus, vel potius sacrificii facimus commemorationem.

IV. Sed quoniam memini hujus sacrificii, volo pauca vobis dicere, qui mysteriis estis initiati, quæ mensura quidem sunt pauca, magnam autem habent vim et utilitatem. Non enim sunt nostra, sed divini Spiritus quæ dicuntur. Quid est ergo? Multi hujus sacrificii semel toto anno sunt participes: alii autem bis; alii vero sæpe. Ad omnes ergo habetur oratio, non solum ad eos qui hic sunt, sed ad eos etiam qui sedent in deserto. Nam illi semel in anno sunt participes, sæpe etiam post duos annos. Quid ergo, quinam erunt nobis magis accepti, an qui semel? an qui sæpe? an qui raro? Nec hi, nec illi: sed ii qui cum munda conscientia, qui cum mundo corde, qui cum vita quæ nulli est affinis reprehensioni. Qui sunt hujusmodi, semper accedant; qui non sunt hujusmodi, ne semel quidem. Quare? Quoniam sibi sumunt judicium, et condemnationem, et supplicium. Nec mireris. Sicut enim nutrimentum quod natura vim habet nutriendi, si in eum inciderit qui malis cibis et humoribus est plenus, omnia perdit et corrumpit, et morbi fit occasio: ita etiam hæc veneranda mysteria. Frueris mensa spirituali, mensa regali, et iterum os tuum luto inquinas? Ungis unguento, et rursus imples fœtore? Dic mihi, cum post annum es particeps communionis, existimas-ne quadraginta dies tibi

[1] Luc. XXII, 19.

sufficere ad emundationem peccatorum totius temporis ? et cum rursus præterierit hebdomada, te dedis prioribus Dic mihi, si cum quadraginta diebus a longo morbo convalueris, rursus te dedas cibis illis, qui morbos procreant, non etiam priorem perdis laborem? Nam si mutantur quæ sunt naturalia, multo magis quæ nostri sunt instituti et liberi arbitrii. Ut exempli causa, natura videmus, et sanos habemus oculos : sed sæpe a mala habitudine læditur nostra videndi facultas. Si ergo mutantur naturalia, annon multo magis quæ nostri sunt liberi arbitrii? Quadraginta dies tribuis sanitati animæ, fortassis autem nec quadraginta, et te Deum placasse expectas? Jocaris-ne, o homo? Hæc dico, non ab uno eodemque annuo accessu vos arcens, sed volens nos perpetuo ad sancta accedere. Propterea acclamat etiam diaconus, tunc sanctos vocans, et per hanc vocem in omnibus ea quæ sunt reprehendenda considerans, ut nemo accedat non præparatus. Sicut enim in uno grege, in quo multæ quidem oves sunt sanæ, aliæ autem plenæ sunt scabie, necesse est oves eas quoque arceri a sanis : ita etiam in Ecclesia ; quoniam aliæ quidem oves sunt sanæ, aliæ vero male affectæ, per hanc vocem has arcet ab illis, in omnem partem obiens, per hanc vocem valde terribilem sacerdos sanctos vocans et trahens. Nam quoniam fieri non potest ut homo norit quæ sunt proximi; « Quis enim, inquit, ex hominibus no» vit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui » est in homine [1] ? » Emittit hanc vocem postquam peractum fuit sacrificium, ut nemo inconsiderate nec temere ad hunc fontem accedat spiritualem. Nam in grege (nihil enim vetat quominus eodem rursus utamur exemplo), morbidas quidem intus includimus, et detinemus in tenebris, et eis aliud damus nutrimentum, non

[1] 1 Cor. II, 11.

permittentes ut purum hauriant aërem, neque ut herba vescantur sincera, neque ut a fonte qui est foris bibant. Ergo hic quoque vox ipsa est instar cujusdam vinculi. Non potes dicere : Nesciebam, ignorabam hanc rem sequi periculum. Atque maxime quidem hoc protestatus est Paulus. At dices : Non legi. Hoc non est excusatio, sed accusatio. Quotidie ingrederis Ecclesiam, et hoc adhuc ignoras ?

V. Cæterum ne hoc possis uti prætextu, ea de causa magna voce, terribili clamore, tanquam præco, manum tollens in altum, stans excelsus, et omnibus manifestus, et in tremendo illo silentio vehementer vociferans, alios quidem vocat, alios vero arcet sacerdos : non hoc manu faciens, sed lingua clarius et apertius quam manu. Nam vox illa in nostras aures incurrens tanquam manus, alios quidem expellit et ejicit, alios autem introducit et sistit. Dic mihi rogo, in Olympicis certaminibus nonne stat præco magna et alta voce clamans, et dicens : Numquid aliquis eum accusat, sit-ne servus, aut fur, aut malis moribus ? Atqui illa certamina non sunt animi, nec morum, nec mentis, sed roboris et corporis. Si ergo ubi est exercitatio corporum, instituti et voluntatis magna fit inquisitio, multo magis hic ubi tota est animi decertatio. Stat ergo nunc quoque qui est apud nos præco, non unumquemque capite tenens et adducens, sed omnes simul interno capite detinens ; non alios ipsis adhibet accusatores, sed ipsos sibi ipsis. Non enim dicit : Num quis eum accusat ? Sed quid ? Num quis se ipsum accusat ? Nam quando dicit : Sancta sanctis, hoc dicit : Si quis non est sanctus, non accedat. Non solum, inquit, a peccatis purus, sed etiam sanctus. Sanctum enim non facit solum liberatio a peccatis, sed etiam præsentia Spiritus, et bonorum operum copiæ. Non solum, inquit, volo vos a

cœno esse liberatos, sed albos esse, et speciosos. Nam si rex Babylonius juvenes eligens ex captivitate, elegit pulchros specie et vultu decoros, multo magis eos qui astant mensæ regiæ pulchros esse oportet specie animæ, mundum habentes aureum, mundum vestimentum, regales calceos, formosum animæ vultum, ornatum aureum, cingulum veritatis. Qui talis est, accedat, et pocula tangat regia. Si quis autem pannis obsitus, sordidus, et squalidus ad mensam regiam velit ingredi, vide quanta patietur, cum non sufficiant quadraginta dies ad abluenda quæ omni tempore sunt admissa delicta. Nam si non sufficit gehenna, licet sit æterna, idcirco enim est æterna, multo minus hoc breve tempus. Non enim validam, sed imbecillam exhibuimus pœnitentiam. Eunuchos maxime oportet regi astare. Eunuchos dico qui mente sunt candida, qui nullam habent sordem, nec maculam, qui mente sunt excelsa, animi oculo placido et mansueto, acri, agilique, severo ac volubili, non autem somnolento et supino, multa libertate pleno, remoto autem ab omni impudentia et confidentia, vigilanti, sano, nec admodum mœsto ac tristi, nec minus diffuso et hilari. Hunc oculum possumus nobis architectari, visuque acrem efficere et pulchrum. Quando enim non ad fumum, neque ad cinerem deduximus, tales quippe sunt omnes res humanæ, sed ad auram subtilem, et aërem tenuem, ad ea quæ sunt excelsa et sublimia, et multa quiete plena, et puritate, et delectatione, ipsum statim recreabimus et confirmabimus tanti spectaculi voluptate perfusum. Vidisti male partas et multas divitias? ne tuum oculum eo sustollas: ea res est cœnum, et fumus, et malus vapor, tenebræ, et multa angustia, et curarum suffocatio. Vidisti hominem exercentem justitiam, suis contentum, et cui est magna latitudo remissionis, qui de iis quæ hic

sunt, nullam gerit curam, nec de iis est sollicitus ? Illic eum fige et extolle, et efficies eum multo pulchriorem et splendidiorem, non terræ floribus eum pascens, sed virtute, temperantia, moderatione, et æquitate, et cæteris omnibus. Nihil enim æque turbat oculum, atque mala conscientia. « Turbatus est, inquit, ab ira oculus » meus : » nihil æque offundit tenebras. Eum libera ab hac offensione, et reddes lætum, alacrem et fortem, et qui bona spe semper nutrietur. Detur autem nobis omnibus, ut et cum, et alias ejusmodi animæ operationes comparemus, cujusmodi vult Christus, ut nobis imposito capite digni effecti, eo quo vult abeamus. Dicit enim, « Volo ut » ubi ego sum, illi quoque sint mecum, ut meam gloriam » videant [1]. » Quam detur nobis omnibus consequi in Christo Jesu Domino nostro, cum quo est Patri et Spiritui sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Joan. XVII, 24.

HOMILIA XVIII.

CAPUT X.

Superius dicens : Hostias et oblationes, et holocausta pro peccato noluisti; nec placita sunt tibi quæ secundum legem offeruntur. Tunc dixi : Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam : aufert primum, ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel. Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et easdem sæpe offerens hostias, quæ non possunt auferre peccata. Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei. De cætero expectans, donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus [1].

I. In iis quæ præcedunt ostendit inutilia esse sacrificia ad perfectam puritatem et munditiam, et esse typos ac figuras, et multum deficere. Quoniam ergo hoc ei occurrebat, si sunt typi ac figuræ, quomodo non cessarunt cum advenerit veritas, nec cesserunt, sed peraguntur? Hoc ergo nunc hic agit ostendens quod non amplius peraguntur, nec ut figura quidem et typus : ea enim Deus non admittit. Idque rursus non ex novo ostendit, sed ex Prophetis firmissimum ab alto petitum adducens testimonium, quod cessent, et desinant, et temere omnia agant, semper sancto Spiritui resistentes. Ostenditque ex abundanti ea non nunc cessasse, sed statim in ipso Christi adventu,

[1] Hebr. x, 8-13.

imo ante ejus adventum : et quod ea non solvit, et abolevit Christus, sed prius fuerunt soluta et abolita, et tunc ipse advenit. Nam ne dicant : Etiam absque hoc sacrificio potuimus placere Deo, expectavit ut etiam per illos ipsa redarguerentur, et tunc ipse advenit. « Sacrificium enim, » inquit, et oblationem noluisti. » Omnia per hæc sustulit, ut qui in genere dixerit et in specie : « Holocausta pro pec- » cato non tibi placuerunt [1]. » Oblatio autem erat quidquid extra sacrificium offerebatur. « Tunc dixi : Ecce venio. » De quonam hoc dictum est? De nullo alio quam de Christo. Hic nullam confert culpam in eos qui offerebant, ostendens se non propter eorum improbitatem et vitia, ea non habere accepta, sicut dicit alibi, sed quod de cætero sit probatum, et deprehensum eam rem nihil habere virium, neque tempus conveniens. Quid hoc autem ad hoc quod sæpe offerrentur sacrificia? Non ex eo solum quod sæpe offerrentur, dicit esse perspicuum quod essent imbecilla, et nihil prodessent, sed etiam ex eo quod Deus ea non admitteret tanquam inutilia, et quæ nihil juvarent. Et dicit alibi : « Si voluisses sacrificium, dedissem [2]. » Per hoc ergo etiam significat se nolle. Non sunt ergo sacrificia voluntas Dei, sed sacrificiorum abolitio. Igitur præter voluntatem sacrificant. Quid est, « Ut faciam voluntatem tuam? » Ut me ipsum, inquit, tradam, hæc est Dei voluntas : in qua voluntate sanctificati sumus; hic etiam significat, non sacrificia, sed Dei voluntatem homines purgare : ergo sacrificia peragere non ex Dei voluntate erat. Et quid miraris, si non sit nunc Dei voluntas, cum nec ejus esset voluntas ab initio? « Quis enim hæc, inquit, requisivit ex manibus » vestris [3]? » Quomodo ergo jussit ipse? Se ad eorum captum demittens. Sicut dicit Paulus : « Volo omnes homines » sicut me ipsum esse in continentia [4]. » Et rursus dicit :

[1] Psal. xxxix. — [2] Id. x, 17. — [3] Isaï. i, 12. — [4] 2 Cor. vii, 7.

« Volo juniores nubere, filios procreare [1]. » Duas ponit voluntates, sed non ambæ sunt ejus, etiamsi jubeat : sed hæc quidem est ejus, et ideo eam ponit non allata causa ; illa autem non est illius, etiamsi velit, et ideo adjecta est cum causa. Nam cum prius eas accusasset, quod contra Christum essent luxuriatæ, tunc dicit : « Volo juniores nubere, » filios procreare. » Ita hic quoque sese accommodans rem dispensat : non erat ejus princeps voluntas quod fierent sacrificia, sicut etiam dicit se nolle mortem peccatoris, sed ut ipse convertatur et vivat [2]. Dicit autem alibi non solum voluisse, sed etiam desiderasse. Etsi hæc sunt contraria : desiderium enim est intensa voluntas. Quomodo ergo non volens, alibi desideras, quod quidem signum est quod valde velis? Ita hic quoque. « In qua voluntate sanc- » tificati sumus, inquit. » Quomodo sanctificati, ipse explicat. « Per oblationem corporis Jesu Christi semel. Et omnis » quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et eas- » dem sæpe offerens hostias. » Stare ergo signum est ministrandi ; sedere vero signum est quod ministretur. « Hic » autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiter- » num sedet in dextera Dei, de cætero expectans donec » ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. Una enim » oblatione consummavit in æternum sanctificatos. Con- » testatur autem nos et Spiritus sanctus [3]. » Dixit illas non offerri, et collegit ex scriptis et non scriptis. Alioquin autem dictum quoque adduxit propheticum, dicens : « Sa- » crificium et oblationem noluisti. » Dixit quod peccata remiserit. Rursus hoc quoque probat ex scripto testimonio : « Contestatur autem nos, inquit, et Spiritus sanctus. » Postquam enim dixit : « Hoc autem testamentum quod tes- » tabor ad illos. Post dies illos, dicit Dominus, dabo leges

[1] 1 Tim. v, 14. — [2] Ezech. XVIII, 23. — [3] Hebr. x, 12-14.

» meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum super » scribam eas. Et peccatorum, et iniquitatum eorum jam » non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio, jam » non est oblatio pro peccato [1]. » Remisit ergo peccata, quando dedit testamentum. Testamentum autem dedit per sacrificium. Si ergo remisit peccata per unum sacrificium, non est amplius opus secundo. Sedit in dextera Dei, de cætero expectans. Quanam de causa est dilatio? Ut ponantur inimici ejus sub pedibus ejus; una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Sed dixerit fortasse quispiam: Cur non statim posuit? Propter fideles qui erant nascituri et generandi. Undenam autem constabit quod ponentur? Per hoc quod dixit eum sedisse. Rursus revocavit in memoriam testimonium illud quod dicit: « Donec ponat inimicos sub pedibus ejus. » Inimici autem ejus sunt Judæi. Deinde quoniam dicit: Donec ponantur inimici sub pedibus ejus, valde autem urgebant, ea de causa ponit omnia quæ sequuntur, quæcumque dicit de fide. Quinam autem sunt inimici? Infideles omnes, dæmones, nec solum Judæi. Magnam autem subjectionem tacite significans, non dixit, subjiciantur, sed, ponantur sub pedibus ejus. Ne simus ergo ex inimicis. Non soli enim inimici sunt illi infideles et Judæi, sed etiam qui immunda vita sunt pleni. « Prudentia enim carnis est Deo inimica. » Legi Dei non est subjecta, neque potest [2]. » Quid ergo, inquit, non est hoc crimen? Et maxime quidem est crimen. Malus enim, quandiu est malus, non potest subjici: pœnitere autem potest, et bonus fieri.

II. Ejiciamus igitur cogitationes, et sensus carnales. Quæ sunt autem carnalia? Quæcumque faciunt ut corpus floreat et bene sit affectum, animam autem male afficiunt. Ut, exempli causa, divitiæ, deliciæ, gloria. Hæc omnia

[1] Hebr. x, 15-18. — [2] Rom. VIII, 6.

sunt carnis : amor corporum. Ne ergo amemus habere plus quam alii : sed paupertatem semper prosequamur. Ipsa enim est magnum bonum. At humilem, inquit, vilemque facit et abjectum. Hoc enim nobis est opus, nobis enim multum confert. « Paupertas, inquit, hominem reddit hu» milem [1]. » Et rursus Christus : « Beati pauperes spiritu [2]. » Propterea ergo doles quod viam habes quæ ducit ad virtutem? Nescis quod ea nobis multam dat fiduciam? « At » sapientia, inquit, pauperis nihil penditur [3]. » Et rursus alius dicit : « Paupertatem et divitias ne dederis mihi, et, » A fornace paupertatis libera me [4]. » Quomodo autem rursus, si divitiæ et paupertas sunt a Domino, malum est paupertas aut divitiæ? Quanam ergo de causa hæc dicta sunt? Hæc dicebantur in Veteri, ubi divitiarum magna habebatur ratio : ubi paupertatis magna erat despicientia : ubi hæc quidem erat execratio ac maledictio, illæ vero benedictio. Sed vis-ne audire laudes paupertatis? Eam suscepit Christus, et dicit : « Filius autem hominis non ha» bet ubi caput reclinet. » Et rursus dicebat Discipulis : « Nolite possidere aurum, neque argentum, neque duas » tunicas [5]. » Et Paulus scribens dicebat : « Tanquam ni» hil habentes, et omnia possidentes [6]. » Et Petrus dicebat ei qui erat claudus, a die quo erat natus, « Argen» tum et aurum non est mihi [7]. » In hoc quoque Veteri, ubi in admiratione habebantur divitiæ, quinam, quæso, erant admirabiles? Annon Elias, qui nihil habebat præter pellem ovillam? annon Eliseus? annon Joannes? Nemo ergo sit humilis et abjectus propter paupertatem. Non est paupertas quæ facit humilem et abjectum, sed divitiæ quæ cogunt egere multis, et compellunt ut multis habeantur gratiæ. Quid autem erat Jacobo pauperius, dic mihi, qui

[1] Prov. x, 4. — [2] Matth. v, 3. — [3] Eccle. ix, 16. — [4] Prov. xxx, 8. — [5] Matth. viii, 20, et x, 9. — [6] 2 Cor. vi, 19. — [7] Act. iii, 6.

dicebat, « Si Dominus mihi dederit panem ad comeden-» dum, et vestem ad induendum [1] ? » Num ergo fiduciæ et loquendi libertatis expertes erant Elias, et Joannes? An non ille quidem arguit Achab; hic vero Herodem? Hic dicebat, « Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui [2] : » Elias autem libere et confidenter dixit Achabo : « Non ego » perverto Israël, sed tu et domus patris tui [3]. » Vides quod hoc magis efficit fiduciam et loquendi libertatem, nempe paupertas? Nam dives quidem est servus, ut qui damno sit obnoxius, et cuilibet volenti præbeat ut ipsi male faciat. Qui autem nihil habet, non timet bonorum publicationem, neque condemnationem. Si itaque paupertas efficeret ut homines carerent loquendi libertate, non misisset Christus Discipulos cum paupertate ad rem, quæ multa egeret libertate loquendi et fiducia. Pauper enim est valde fortis, et non habet unde afficiatur injuria, aut mali aliquid patiatur. Dives autem est omni ex parte captu facilis, et perinde est ut si quis eum qui multos et longos trahit funes facile ceperit, nudum autem facile non possit apprehendere ac detinere. Ita etiam hoc quoque evenit in divite. Mancipia, aurum, prædia, negotia innumerabilia, innumerabiles sollicitudines, ærumnæ, casus et necessitates, efficiunt ut facile capi possit ab omnibus.

III. Nemo ergo jam existimet paupertatem esse causam infamiæ et decoris. Nam si adsit virtus, omnes orbis terrarum divitiæ, ne sunt quidem lutum, nec festuca si cum ea conferantur. Eam igitur consectemur, si velimus ingredi regnum cœlorum. « Vende enim, inquit, omnia quæ » habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo. » Et rursus : « Difficile est divitem intrare in regnum cœlo-» rum [4]. » Vides quod etiamsi non adsit, eam oportet at-

[1] Gen. XXVIII, 20. — [2] Luc. XIV, 3. — [3] 3 Reg. XVIII, 18. — [4] Matth. XIX, 21 et 29.

trahere? tantum bonum est paupertas : est enim quædam deductio ad viam quæ ducit ad cœlum, unctio athletica, magna quædam et admirabilis exercitatio, portus tranquillus. Sed multis, inquit, opus habeo, nec volo donum aliquod gratuitum ab aliquo accipere. Sed in hoc quoque longe minus quam tu habet dives. Nam tu quidem fortasse, ut alaris, tibi aliquid donari petis. Ille autem impudenter petit pro rebus innumerabilibus, et ut plus quam alii possideat. Quamobrem divites sæpe multis egent. Quid dico multis? sæpe iis quæ ipsis sunt indigna : ut exempli causa, sæpe indigent militibus qui sunt in ordinem relati, et qui sunt servi. Pauper autem ne ipso quidem eget rege : et si egeat, admirabilis habetur quod se eo redegerit, cum ei liceat ditescere. Nemo ergo accuset paupertatem, ut quæ causa sit malorum innumerabilium; neque contradicat Christo, qui eam dicit virtutis esse perfectionem, dicens : « Si vis » perfectus esse. » Hoc enim et verbis dixit, et factis ostendit, et docuit per Discipulos. Paupertatem ergo consectemur : ea enim est magnum bonum sobriis, et iis qui sapiunt. Fortasse aliqui ex iis, qui audiunt, ominantur. Facile credo. Magnus est hic morbus apud plurimos homines, et tanta est tyrannis pecuniæ, ut nec verbis tenus ejus ferant recusationem, sed ei etiam ominentur. Procul hæc sint a Christiani anima. Nihil enim est ditius eo qui paupertatem sua sponte eligit, et cum magna animi alacritate. Quomodo? Dico, et, si vultis, eum qui sua sponte paupertatem eligit, ipso rege ditiorem esse pronuntio. Nam ille quidem eget multis, et est sollicitus, ac timet ne ei deficiat militaris commeatus : hic autem omnia habet affatim, et de nullo timet, nedum de tam multis. Quis ergo, dic quæso, est dives, is-ne qui quotidie est sollicitus, et cogitat et studium ponit ut multa colligat; ac timet ne aliquando deficiant ? an is qui nihil colligit, et cui abunde omnia

suppetunt, et nullo indiget? virtus enim et Dei metus dat fiduciam, non pecuniæ. Illæ enim etiam in servitutem redigunt. « Xenia enim, inquit, et dona excæcant oculos » sapientum, et quasi frenum in ore avertunt correptiones[1]. » Considera quomodo pauper ille Petrus Ananiam illum divitem puniit. Annon hic quidem erat dives : ille vero pauper? Sed vide illum quidem loquentem cum auctoritate, et dicentem : « An agrum tanti vendidistis? » Hunc vero dicentem cum submissione, « Certe tanti[2]. » Et quis, inquit, mihi dabit ut sim sicut Petrus? Licet tibi esse sicut Petrus, si velis quæ habes abjicere. Dispergo, da pauperibus, Christum sequere, et eris talis. Quomodo? Ille, inquit, fecit signa. Hoc-ne est, dic quæso, quod Petrum fecit admirabilem, an fiducia quam est consecutus ex vitæ institutione? Non audis Christum dicentem : « Nolite gaudere » quod dæmonia vobis obediant. Si vis esse perfectus, » vende quæ habes, et da pauperibus : et habebis thesaurum » in cœlis[3]. » Audi quid dicat Petrus : « Aurum et argentum » non est mihi : quod autem habeo, hoc tibi do[4]. » Si quis habet aurum et argentum, illa non habet. Quid vero, inquit, quod multi nec illa habent, nec ista? Quia non sponte sunt pauperes. Quicumque sponte sunt pauperes, habent omnia bona. Nam et si nec mortuos nec claudos excitant et erigunt, sed tamen quod est majus his omnibus, habent apud Deum fiduciam, audient illo die beatam illam vocem, « Venite, be- » nedicti Patris mei. » Quid est isto melius? « Possidete para- » tum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et » dedistis mihi quod comederem : sitivi, et dedistis mihi » quod biberem. Hospes eram, et me collegistis : nudus » eram, et me induistis : infirmus eram et in carcere, et me » visitastis. Possidete paratum vobis regnum a constitutione

[1] Eccli. xx, 29. — [2] Act. v, 8. — [3] Matth. xix, 21. — [4] Act. iii, 6.

» mundi[1]. » Fugiamus ergo avaritiam et plura habendi cupiditatem, ut assequamur regnum cœlorum. Nutriamus pauperes, ut Christum nutriamus, ut ejus simus cohæderes, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri, simulque sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIX.

CAPUT X.

Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Jesu. Quam initiavit nobis viam novam et viventem, per velamen, id est, carnem suam. Et sacerdotem magnum super domum Dei. Accedamus cum vero corde in plenitudinem fidei, aspersi corda a conscientia mala. Et abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem[2].

I. Cum ostendisset interesse inter Pontificem et sacrificia, et tabernaculum[3], et testamentum, et promissionem, et multum interesse; siquidem illa quidem sunt temporalia, hæc vero æterna : illa quidem prope interitum, hæc vero manentia : illa imbecilla, hæc perfecta : illa typus ac figura, hæc veritas. « Non enim secundum » legem mandati, inquit, carnalis, sed secundum virtu» tem vitæ insolubilis[4]. » Et rursus, « Tu es sacerdos in

[1] Matth. xxv, 34-36. — [2] Hebr. x, 19-25. — [3] Vide D. Guillon, tom. xv, p. 425-429. — [4] Hebr. vii, 16.

» æternum. » Ecce sacerdotis perpetuitatem. Et de testamento : Illud, inquit, est vetus. Quod enim antiquatur et senescit, prope interitum est. Hoc autem novum et habens remissionem peccatorum ; illud vero nihil tale. « Nihil » enim lex adduxit ad perfectum[1], » inquit. Et rursus : « Sacrificium et oblationem noluisti. » Illud quidem manufactum, hoc autem non manufactum ; illud habens sanguinem hircorum, hoc vero Domini ; illud stantem sacerdotem, hoc sedentem. Quoniam ergo omnia illa minora, hæc autem majora, propterea dicit, « Habentes itaque, » fratres, fiduciam. » Fiduciam undenam ? a remissione. Sicut peccata, inquit, efficiunt et afferunt pudorem, ita fiduciam affert et facit quod omnia sint nobis remissa. Neque hoc tantum, sed quod facti simus cohæredes, et tantam simus assecuti charitatem. « In introitu sanctorum. » Quid hic dicit introitum ? Cœlum, et progressum ad spiritualia. « Quam initiavit, » hoc est, quam construxit, et a qua incœpit. Initiatio enim seu dedicatio est de cætero initium usus. Quam construxit, inquit, et per quam ipse est ingressus. « Viam novam et viventem. » Hic ostendit spei plenitudinem. Recentem, inquit. Contendit ostendere nos omnia habuisse majora, siquidem nunc apertæ sunt portæ cœlorum, quod nec Abrahami quidem tempore contigit. Et recte dicit viam novam et viventem. Nam prima via erat mortis, ducens ad inferos, hæc autem vitæ. Et non dixit vitæ, sed eam appellavit viventem ; hoc est manentem. « Per velamen, inquit, per carnem suam. » Ipsa enim caro ei prima illam viam secuit. Ipsam ei carnem initiavit, ut ipse dignaretur per illam ingredi. Velamen autem merito carnem vocavit. Quando enim sublatus fuit in altum, tunc apparuerunt ea quæ sunt in cœlis. « Ac- » cedamus, inquit, cum vero corde. » Quinam accedamus ?

[1] Hebr. VII, 13.

Si quis sanctus, fide et spirituali adoratione. « Cum vero » corde, in plenitudine fidei, » id est, quoniam nihil est aspectabile, neque sacerdos, neque sacrificium, neque altare. Quanquam nec ille quidem sacerdos erat aspectabilis, sed ipse stabat intus, illi autem extra omnes, nempe totus populus. Hic autem non solum hoc ostendit, quod sacerdos intraverit in sancta; hoc enim declarat dicens, « Et sacerdotem magnum super domum Dei; » sed quoniam nos quoque intramus. Propterea, inquit, in plenitudine fidei. Fieri enim potest ut etiam credat dubitans : ut multi sunt qui etiam nunc dicunt, nonnullorum esse resurrectionem, nonnullorum autem non esse. Hoc non est fidei plenitudo. Æque oportet credere, atque de iis quæ videntur, et multo amplius. Nam hic quidem errari potest in iis quæ videntur : illic autem nequaquam. Hic quidem sensui permittimus; illic vero spiritui. « Aspersi » corda a conscientia mala. » Ostendit, quod non solum fides, sed vita quoque quæritur, quæ ex virtute agatur, et sibi nullius rei malæ esse conscium. Non enim cum plenitudine suscipiunt sancta eos qui non sunt sic affecti. Sunt enim sancta et sancta sanctorum. Hic ergo homo nullus intrat profanus. Illi in corpore aspergebantur, nos in ipsa conscientia. Quamobrem nunc quoque licet ipsa aspergi virtute. « Et abluti corpus aqua munda. » Lavacrum, inquit, non est hic mundans corpora, sed animam. « Fidelis » enim est qui promisit. » Quidnam vero promisit ut fidelis sit? Quod hinc oportet decedere, et regnum intrare. Nihil ergo curiose scrutare, neque rationes exige. Res nostræ egent fide. « Et consideremus, inquit, invicem in provo- » cationem charitatis et bonorum operum. Non deserentes » collectionem nostram, ut quidam solent; sed consolantes, » et tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem[1]. »

[1] Hebr. x, 24, 25.

Et rursus alibi dicit : « Dominus prope est : nihil sol-» liciti sitis [1]. « Nunc enim propinquior est nostra sa-» lus. » Et rursus, Tempus breve est [2]. » Quid est, « Non » deserentes congregationem nostram ? » Novit ex conventu et ex congregatione multam esse vim. « Ubi enim sunt, » inquit, duo aut tres congregati in nomine meo, illic sum » in medio eorum [3]. » Et rursus : « Ut sint unum, ut et nos » unum sumus [4]. » Et iterum, « Omnium erat anima una, » et cor unum [5]. » Non hoc autem solum, sed etiam quod augeatur charitas per congregationem. Si augeatur autem charitas, necesse est ut etiam augeantur quæ sunt Dei. « Oratio, inquit, fiebat sine intermissione a populo [6]. » Sicut consuetudinis est quibusdam. Hic non solum est hortatus, sed etiam reprehendit. « Et consideremus invi-» cem in provocationem charitatis et bonorum operum. » Novit hoc quoque fieri ab eorum congregatione. Sicut enim ferrum ferrum acuit, ita etiam conventus auget charitatem. Nam si lapis lapidi attritus ignem emittit : quanto magis anima animæ admixta ? Vide ; non dicit, Ad æmulationem, sed « Ad provocationem charitatis. » Quid est, ad provocationem charitatis ? Ut magis diligant et diligantur : « Et bonorum operum, » ut capiant æmulationem. Si enim facere majorem vim habet ad docendum, quam dicere ; multos vos quoque habetis doctores, hoc in multitudine facientes per opera. Quid est, « Accedamus cum vero » corde ? » Hoc est absque hypocrisi et simulatione. Væ enim, inquit, cordi timido, et manibus dissolutis ac remissis. Nullum, inquit, sit in nobis mendacium. Ne alia quidem dicamus, alia vero sentiamus. Hoc est enim mendacium. Neque simus pusilli animi, hoc enim non est veri cordis. Ex eo quod non credamus, efficitur ut simus

[1] Philip. IV, 5, 6. — [2] 1 Cor. VII, 29. — [3] Matth. XVIII, 20. — [4] Joan. XVII, 11. — [5] Act. IV, 32. — [6] Id. XII, 5.

pusilli animi. Quomodo autem hoc erit? Si nobis certo persuadeamus per fidem. « Aspersi corda. » Cur non dixit, mundati, sed, aspersi? Volens ostendere differentiam eorum quæ aspergunt, alterum quidem dicit esse Dei, alterum vero nostrum. Abluere enim conscientiam et aspergere, est Dei; in veritate autem accedere, et cum certa ac plena per fidem persuasione, est nostrum. Deinde etiam fidei dat virtutem ex veritate et eo qui promisit. Quid est, « Et abluti corpus aqua munda? » Quæ mundos efficit, aut quæ non habet sanguinem. Deinde addit id quod est perfectum, nempe charitatem. « Non desercntes » collectionem nostram. » Quod quidam faciunt, et scin dunt conventus. Hoc illis prohibet. « Frater enim a fratre » adjutus, est sicut urbs munita. Sed consideremus invi- » cem in provocationem charitatis[1]. » Quid est, « Conside- » remus invicem? » nam si quis sit virtute præditus, eum imitemur, eum aspiciamus, ut diligamus et diligamur. Nam a charitate fiunt bona opera.

II. Magnum bonum est conventus ac congregatio. Ipsa enim eam charitatem reddit ardentiorem, et ex ipsa omnia nascuntur bona. Nullum est enim bonum, quod non per charitatem fiat. Eam igitur inter nos confirmemus. « Ple- » nitudo enim legis est dilectio[2]. » Non est nobis opus laboribus, neque sudoribus, si nos alter alteram diligamus. Via est quæ sua sponte ducit ad virtutem. Sicut enim in via publica, si quis invenerit initium, ab ipso ducitur, nec duce opus est: ita etiam in charitate, solum apprehende initium, confestim ab ipso duceris et dirigeris. « Charitas, » inquit, patiens est, benigna est, non cogitat malum[3]. » Si cogitet quispiam ipse apud se, quomodo erga se, sic et erga proximum sit affectus. Sibi nemo invidet: omnia bona sibi precatur: se præponit omnibus: pro se vult omnia

[1] Prov. XVIII, 19. — [2] Rom. XIII, 10. — [3] 1 Cor. XIII, 4.

facere. Si ergo in alios quoque sic afficiamur, omnia soluta sunt mala : non sunt inimicitiæ : non est avaritia et plura habendi cupiditas. Quis enim, ut plus habeat, se ipsum voluerit fraudare ? Nemo ; sed contra. Communia igitur omnia possidebimus, nec cessabimus nos ipsos congregare. Et si hoc faciamus, locum non habebit injuriæ acceptæ recordatio. Quis enim in animum induxerit se ipsum odisse, et a se sibi illatæ injuriæ meminisse ? Quis voluerit sibi ipsi irasci? Annon omnium maxime nobis ipsis ignoscimus ? Si sic etiam affecti fuerimus in proximos, nunquam erit injuriæ acceptæ recordatio. Et quomodo, inquit, fieri potest ut quispiam proximum æque diligat atque se ipsum ? Si hoc alii non fecerunt, recte existimas hoc fieri non posse. Sin autem fecerunt, perspicuum est quod hoc a nobis non fiat propter nostram ignaviam et socordiam. Alioquin autem nihil præcipit Christus quod non possit fieri, cum etiam multi ejus præcepta superarint. Quis autem hoc fecit ? Paulus, Petrus, totus sanctorum chorus. Sed si dixero quidem quod dilexerunt proximos, nihil dicam magnum ; inimicos ita dilexerunt, ut eos qui sunt unanimes nemo magis dilexerit. Quis enim elegerit ire in gehennam pro iis qui sunt unanimes, cum in regnum abiturus esset ? Nullus. Sed Paulus hoc elegit pro inimicis, pro iis qui cum lapidibus appetierant, pro iis qui flagris eum cæciderant. Quænam ergo nobis dabitur venia ? quænam excusatio, si ne minimam quidem partem dilectionis, quam in inimicos suos ostendit Paulus, nos in nostros amicos ostendamus? Beatus quoque Moyses ante eum, pro inimicis qui ipsum lapidibus appetierant voluit deleri de libro Dei[1]. David quoque videns eos qui ipsi restiterant interimi, dicit : « Ego pastor » peccavi : isti autem quid fecerunt[2] ? » Saülem quoque cum haberet in manibus, noluit de medio tollere, sed servavit,

[1] Exod. xxxii. — [2] 2 Reg. xxiv, 17.

idque cum ipse venturus esset in periculum. Si autem hæc facta sunt in Veteri, quamnam assequemur nos veniam, qui in Novo vitam agimus, et nec ad eam quidem, ad quam illi, perveniamus mensuram? Nam si justitia nostra non abundaverit plus quam justitia Pharisæorum et Scribarum, non intrabimus in regnum cœlorum. Cum autem etiam minus habeamus quam illi, quomodo intrabimus? « Diligite, » inquit, inimicos vestros, et eritis similes Patri vestro, qui » est in cœlis[1]. » Diligite ergo inimicum. Non enim illum beneficio afficis, sed te ipsum. Quomodo? Par Deo efficeris. Ille si a te fuerit dilectus, non multum lucri fecit: fuit enim dilectus a conservo. Tu autem si conservum dilexeris, magnum fecisti lucrum; efficeris enim Deo similis. Vides quod tibi gratificaris, non illi? Nam præmium tibi, non illi proponit. Quid vero, inquit, si sit malus? Tanto major est tua merces, et de improbitate illi debes habere gratiam, etiamsi innumerabilibus sit affectus beneficiis. Nam nisi valde fuisset malus, non tibi valde crevisset merces. Causa itaque non diligendi, nempe dicere quod sit malus, eadem est causa diligendi. Tolle adversarium, nempe antagonistam, et coronarum tollis occasionem. Non vides quomodo athletæ decertant calathis arena impletis? Tibi autem non opus est in hoc studium ponere. Vita est plena iis quæ te exercent fortemque reddunt ac robustum. Non vides quod etiam arbores quo magis ventilantur et agitantur a ventis, eo fiunt fortiores et densiores? Et nos quoque si simus lenes et patientes, erimus etiam fortes et validi. « Nam vir, » inquit, patiens et longanimis multus est in prudentia: qui » est autem pusilli animi, est valde insipiens[2]. » Vides hujus quanta sit laus, illius quanta accusatio? Valde insipiens, hoc est, admodum. Non simus ergo pusilli inter nos animi. Non fit enim hoc ex inimicitiis, sed ex eo quod pusillo si-

[1] Matth. v, 4. — [2] Prov. xiv, 31.

mus animo. Quod si fuerit fortis, omnia facile feret, neque quidquam poterit eum demergere, sed ad tranquillos deducet portus. Quos detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XX.

CAPUT X.

Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia. Terribilis autem quædam expectatio judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios[1].

I. Quæcumque arbores plantatæ, et alia quoque adhibita diligentia agricolarum manibus et laboribus excultæ, nullum ferunt fructum, radicitus avulsæ jaciuntur in ignem : tale quid fit etiam in illuminatione, nempe in baptismate. Nam postquam nos Christus plantarit, et spiritualem perceperimus irrigationem, si deinde nullum fructum ostenderimus, nos expectat ignis gehennæ, et flamma quæ non potest extingui. Paulus ergo cum adhortatus esset ad charitatem, et ad ferendos fructus bonorum operum, incitatos a melioribus et benignioribus; quænam ea sunt? quod introïtum habeamus in sancta, quam initiavit nobis viam recentem; hoc ipsum rursus ita loquens facit etiam a tristioribus et molestioribus. Nam cum dixis-

[1] Hebr. x, 26, 27.

set : Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem; illa quippe est sufficiens ad consolationem; subjunxit : « Voluntarie enim » peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis; » opus est, inquit, bonis operibus, et valde opus est. « Vo- » luntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam » veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia. » Id est, mundatus es, liberatus es a criminibus, factus es filius. Si ergo revertaris ad priorem vomitum, rursus manet abdicatio et ignis, et quæcumque sunt hujusmodi. Non est enim secunda hostia. Hic rursus nos adoriuntur qui tollunt pœnitentiam, et quicumque cunctantur venire ad baptisma. Hi quidem dicunt non esse eis tutum venire ad baptisma, siquidem non est secunda remissio. Illi vero dicunt non esse tutum iis, qui peccarunt, impertiri mysteria, si non est secunda remissio. Quid ergo dicemus utrisque? Quod hic non tollit pœnitentiam, nec eam quæ per pœnitentiam fit placationem, neque expellit et dejicit per desperationem eum qui est lapsus. Non est usque adeo inimicus nostræ salutis, sed secundum aufert lavacrum. Non enim dixit : Non est amplius pœnitentia, aut non est amplius remissio : sed, « Non est amplius hostia, » hoc est, non est amplius crux secunda : hoc enim vocat hostiam. Una enim, inquit, hostia consummavit in perpetuum eos qui sanctificantur, non sicut judaïca, neque sæpe. Propterea enim tam multa susquedeque disseruit de hostia, quod sit una et una : non hoc solum volens ostendere, quod in hoc differat a judaïcis : quinetiam ut reddat securos, ut congruenter legi Judæorum non amplius aliam expectent hostiam. Voluntarie enim peccantibus nobis, inquit. Vides quam sit propensus ad ignoscendum? Voluntarie, inquit, peccantibus nobis. Ignoscitur itaque involuntariis. « Post

» acceptam notitiam veritatis, » aut Christi dicit, aut omnium dogmatum. « Jam non relinquitur pro peccatis hostia. » Sed quid? « Terribilis autem quædam expectatio » judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios. » Non solum dicit infideles, sed eos etiam qui faciunt contraria virtuti, aut quod idem ignis apprehendet etiam domesticos, qui adversarios. Deinde significans quam sit edax, eum veluti animavit, dicens : Ignis æmulatio quæ consumptura est adversarios. Sicut enim fera irritata et efferata, non cessaverit donec aliquem comprehenderit et exederit : ita etiam ille ignis, tanquam quispiam punctus æmulatione, quos apprehenderit non dimittit, sed rodit et dilacerat. Deinde etiam subjungit rationem minarum, quod id merito et jure fiat. Quod quidem confert ad fidem, quando ostenderimus quod jure fiat. « Irritam quis faciens legem Moysis, sine ulla misera- » tione, duobus vel tribus testibus moritur[1]. » Sine ulla miseratione, inquit. Quare nulla venia, nulla est illic misericordia. Atqui lex est Moysis : ipse enim multa constituit. Quid est duobus vel tribus? Si duo, inquit, vel tres testimonium tulerint, statim dant pœnas. Si ergo in Veteri, ubi lex Moysis fit irrita, tantum est supplicium; quanto magis hic? Ideo ita dicit : « Quanto magis putatis » deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, » et sanguinem testamenti pollutum duxerit, et Spiritui » gratiæ contumeliam fecerit[2]. »

II. Et quomodo conculcat quispiam Filium Dei? Quando qui est ejus particeps in mysteriis, peccatum, inquit, fecerit, non eum conculcavit? non eum despexit? Ut enim nullam habemus rationem eorum quæ conculcantur: ita etiam qui peccant, nullam Christi habent rationem, et sic peccant. Factus es corpus Christi, et das te dia-

[1] Hebr. x, 28. — [2] Ibid. 29.

bolo conculcandum? « Et sanguinem, inquit, pollutum » duxerit. » Quid est commune seu pollutum? Hoc est immundum, aut nihil amplius habens quam cætera. « Et Spi- » ritui gratiæ contumeliam fecerit. » Nam qui beneficium non accipit, eum qui benefecit afficit contumelia. Fecit te filium; tu autem vis fieri servus. Venit, apud te habitavit : tu autem ad te introduxisti malas cogitationes. Christus voluit apud te stare et collocari : tu autem ipsum conculcas per crapulam, per ebrietatem. Audiamus qui indigne sumus participes mysteriorum. Audiamus qui indigne ad mensam illam accedimus. « Nolite, inquit, dare » sancta canibus, ne quando ea conculcent suis pedibus[4]. » Hoc est, ne aliquando despiciant, ne respuant. Sed hæc non dixit, at quod est terribilius. Nam ex eo quod est terribile, constringit animas. Hoc enim sufficit ad convertendum non minus quam consolatio, et simul ostendit differentiam et supplicium, et eis dimittit judicium, utpote cum res sit manifesta. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia? Hic mihi videtur etiam mysteria subindicare. Deinde subjungit etiam testimonium, dicens : « Hor- » rendum est incidere in manus Dei viventis[2]. Scriptum est » enim : Mihi vindictam, et ego retribuam, dicit Dominus. Et » iterum judicabit Dominus populum suum[3]. » Incidemus, inquit, in manus Domini, et non in manus hominum. Sed si non agatis pœnitentiam, in Dei manus incidetis. Illud est terribile : hoc nihil est, in manus hominum incidere. Quando viderimus, inquit, aliquem hic puniri, ne timeamus præsentia, sed propter futura horreamus. « Nam secundum miseri- » cordiam ejus, ita et ira ejus. Et super peccatores requies- » cet furor ejus[4]. » Simul etiam aliud hic tacite innuit. « Mihi, inquit, vindictam, ego autem retribuam. » Hoc dic

[1] Matth. VII, 6. — [2] Deut. XXXII, 5. — [3] Hebr. X, 30, 31, et Deut. XXX, 35, et Rom. XII, 19. — [4] Eccli, V, 7.

tum est de inimicis qui male faciunt, non de iis qui male patiuntur. Hic etiam eos consolatur dicens propemodum : Perpetuo manet Deus et vivit. Quamobrem etiamsi non nunc receperint, postea recipient. Illos, non nos oportet ingemiscere. Nam nos quidem incidemus in manus illorum: illi autem in manus Dei. Neque enim qui passus est male patitur, sed qui facit. Neque qui beneficio est affectus, beneficio afficitur, sed qui beneficio afficit. Hæc ergo cum sciamus, tolerantes simus ad male patiendum, prompti ad benefaciendum. Hæc autem erunt si pecunias despiciamus et gloriam. Qui has animi affectiones exuerit, erit omnibus hominibus liberalior, et eo ipso qui purpuram indutus est ditior. Non vides quod mala fiant propter pecunias? Non dico quæ fiunt propter avaritiam et plura habendi cupiditatem, sed quæ in ipsa quæ ex iis existit affectione : ut exempli causa, si quispiam amiserit pecunias, vivit vitam quavis morte graviorem. Quid doles? o homo, quid lacrymaris? Quod te Deus a supervacanea liberarit custodia? Quod non sedeas tremens et timens? Deinde si quis te alligarit thesauro, jubens illic sedere perpetuo, et vigilare pro alienis, doles et ægre fers. Tu autem cum te ipsum alligaris gravissimis vinculis, quoniam a servitute liberatus es, doles? Revera anticipatæ opinionis sunt dolores et gaudia. Eas enim sic custodimus, tanquam habentes aliena. Nunc verba a me habentur ad mulieres. Sæpe habet mulier aliquam vestem ex auro contextam, et eam concutit, lino involvit, diligenter custodit, de ea timet et ea non fruitur. Aut enim moritur, aut fit vidua, aut etiamsi nihil horum accidat, timens ne frequenti usu eam consumens, se ipsam privet. Etiamsi alius non auferat, se ipsam privat parcimonia. At eam alteri concedit. Sed neque est hoc evidens. Si autem concesserit, ea quoque rursus similiter utetur. Et si quisquam scrutetur ea

quæ sunt in ædibus, inveniet vestes maxime pretiosas, et alia exquisita, majore honore coli tanquam dominos animatos. Neque enim eis assidue utitur, sed timet et tremit, tineas et alia quæ solent exedere abigens, et plura ponens in unguentis et aromatibus, neque permittens omnibus ut ea illorum oculis pateant, sed ipsa sæpe cum marito ea diligenter componens et concinnans.

III. Annon jure, dic mihi, idololatriam vocavit Paulus avaritiam? Quem enim illi honorem exhibent idolis, cum isti quoque vestibus, et iis quæ sunt ex auro. Quousque cœnum movemus? Quousque luto et lateribus affixi sumus? Sicut enim illi laborabant Ægyptiorum regi, ita etiam nos laboramus diabolo, et flagris cædimur multo gravioribus. Et ne per hyperbolem id dictum putes. Quanto enim anima est corpore præstantior, tanto gravior est cura illa; vibicibus flagellamur quotidie, timemus solliciti et trementes. Sed si velimus ingemiscere, si velimus ad Deum suspicere, mittit ad nos non Moysen, neque Aaronem, sed verbum suum et compunctionem. Ipse cum venerit et animos nostros occupaverit, liberabit nos ab acerba servitute, educet nos ex Ægypto, a studio inutili et frustra laborante, et a servitute quæ nihil habet lucri. Atque illi quidem sunt egressi aureis acceptis, mercede ædificationis. Nos autem nihilo; atque utinam nihilo. Etenim nos nunc accipimus non vasa aurea, sed Ægypti mala, peccata, pœnasque et supplicia. Discamus igitur utilitatem accipere : discamus injuria affici : hoc est Christiani. Despiciamus vestes aureas : despiciamus pecunias, ne nostram despiciamus salutem. Despiciamus pecunias, et non despiciamus animam. Ea est enim quæ punitur : ea est quæ cruciatur. Illa enim hic manent, ea vero illuc abit. Dic mihi, cur te laceras, et non sentis? Hæc dico avaris, qui plura habendi laborant aviditate. Bonum est

etiam iis dicere qui ab avaris fraudantur et circumveniuntur. Ferte fortiter vobis ab avaris allata detrimenta. Illi se ipsos, non vos perimunt. Vos quidem privant pecuniis, se autem Dei benevolentia et auxilio. Qui est autem illa nudatus, etiamsi totius orbis sit divitias complexus, est omnium pauperrimus. Sin eam qui pauperrimus omnium est, habeat, est omnium ditissimus. « Do» minus enim, inquit, pascit me, et nihil mihi deerit[1]. » Dic mihi, si virum habeas aliquem magnum et admirabilem, qui te valde amet, et tui curam gerat : deinde scias eum perpetuo victurum, nec te ante eum moriturum, et eum omnia tibi præbiturum, ut eis secure tanquam tuis fruaris, velles-ne aliquid possidere ? Nam si omnibus nudata esses, annon existimares te ditiorem esse? Cur ergo luges? Quod non habeas pecunias? Sed cogita quod tibi sit ablata peccatorum occasio. At quod sis privata facultatibus ? sed acquisivisti Dei benevolentiam. Et quomodo, inquit, acquisivi ? Dixit, « Cur non » injuriam patimini ? » Dixit, « In omnibus gratias agite[2]. » Dixit, « Beati pauperes spiritu[3]. » Cogita igitur quanta fueris benevolentia, si ea per facta ostenderis. Nam unum solum quæritur a nobis, ut in omnibus Deo agamus gratias, et omnia habebimus affatim; ut, exempli causa, Perdidisti decies mille libras auri ? Confestim Deo age gratias, et acquisivisti centies mille libras per vocem illam et gratiarum actionem. Nam dic mihi, quando Job beatum pronuntias? quando habuit tot camelos, tot greges, et tot armenta, an quando illam emisit vocem, « Dominus de» dit, Dominus abstulit[4] ? » Etenim diabolus propterea nos damno afficit, non ut auferat pecunias; scit enim eas nihil esse; sed ut per ea nos cogat dicere aliquid blasphemum. Ita etiam de beato Job non ad hoc solum studium

[1] Psal. xxii, 1. — [2] 1 Thess. v, 18. — [3] Matth. v, 3. — [4] Job. i, 21.

ponebat ut eum faceret pauperem, sed etiam ut enuntiaret blasphemiam. Quando certe eum nudavit omnibus, vide quid ei dicat per uxorem : « Dic aliquid adversus Deum » et morere. » Atqui, o execrande, eum spoliasti omnibus. Sed non ad hoc, inquit, ponebam studium. Nam propter quod omnia feci, nondum confeci ut eum Dei nudarem auxilio. Propterea eum etiam nudavi pecuniis. Hoc est quod volo : illud autem nihil est. Si hoc non adsit, non solum nulla affectus es injuria, sed etiam id ei profuit.

IV. Vides quod sciat malus ille dæmon quantum sit ejus rei damnum? Ideo vides eum per uxorem struere insidias. Audite quotquot habetis uxores pecuniæ amantes, et vos cogentes in Deum blasphemare. Recordemini Jobi. Sed videamus ejus multam, si videtur, mansuetudinem, qua ejus os obstruxit. « Cur, inquit, velut una ex insi- » pientibus mulieribus ita es locuta [1] ? Revera corrumpunt » bonos mores colloquia prava [2]. » Semper quidem certe, maxime autem in calamitatibus; tunc qui mala suadent vim habent. Nam etiamsi animus ex se satis sit promptus ad indignationem et fastidium, quanto magis quando est etiam qui consulit? annon deturbatur ad barathrum? Magnum bonum est mulier, sicut est etiam magnum malum. Et vide undenam vult fortem murum perfodere. Non eum expugnavit pecuniæ amissio : nihil magnum effecit hoc damnum; sed arguitur se frustra dixisse, « Si non in » faciem benedicet tibi; » ideo uxorem armat. Vides quo et spirabat? Sed nihil illi hæc machina profuit. Si ergo grato animo feramus, ea etiam recipiemus : et si non receperimus, major erit merces. Sic in adamante illo factum est. Quando enim fortiter et strenue decertavit, tunc etiam hæc ei dedit. Quando ostendit diabolo, ipsum non ideo Deum colere, tunc reddidit. Est enim hujusmodi.

[1] Job. II, 9. — [2] 1 Cor. XV, 33.

Quando Deus viderit nos non esse affixos iis quæ ad hanc vitam pertinent, tunc nobis ea dat. Quando viderit nos præferre spiritualia, tunc etiam præbet carnalia : non autem prius, ne abrumpamur a spiritualibus. Nobis igitur parcens non dat carnalia, ut vel invitos ab iis abducat. Non, inquit, sed si accepero, repleor, et magis ago gratias. Falsum est, o homo : tunc enim es magis socors et ignavus. Quid autem, inquit, quod dat multis? Unde constat quod ipse dat? Sed quis, inquit, dat alius? Eorum avaritia et rapina. Quomodo ergo concedit hæc fieri? Sicut cædem, furta, et vim quæ infertur. Quid vero, inquit, de iis dicis qui a patribus accipiunt hæreditatem, ipsi referti malis innumerabilibus? Quomodo, inquit, sinit eos Deus illis frui? Sicut et fures, et eos qui cædes faciunt, et cæteros maleficos. Non est enim nunc tempus judicii, sed optimæ vitæ institutionis. Quod autem jam dixi, hoc quoque nunc dico. Ii majores dabunt pœnas, quando etiam bonis omnibus perceptis, ne sic quidem evadant meliores. Non enim omnes similiter punientur, sed ii qui etiam post accepta beneficia mali manent, magis cruciabuntur. Qui autem in paupertate, non ita. Quod autem ita sit, audi quid dicat Davidi : « Nonne dedi tibi omnia » domini tui[1] ? » Quando videris juvenem absque laboribus paternam accepisse hæreditatem, et mansisse malum, certo scias quod ei augeatur pœna, et intendatur cruciatus. Ne hos ergo æmulemur, sed si quispiam successerit virtuti, si quis acquisierit divitias spirituales : « Væ enim, inquit, » iis qui confidunt in suis divitiis. » Et, « Beati qui timent » Dominum[2]. » Ex quibus, dic mihi, vis esse? Ex iis certe qui beati dicuntur. Hos ergo æmulare, non illos, ut etiam consequaris bona quæ sunt eis reposita. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia, et benignitate Domini nostri

[1] 2 Reg. XII, 8. — [2] Psal. XLVIII, 6, et CXXVII, 1.

Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

CAPUT X.

Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum. Et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti, in altero autem socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis compassi estis : et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem in cœlis et manentem substantiam[1].

I. Præstantissimi medici cum profundam fecerint incisionem[2], et per plagam dolorem intenderint, id quod laborat consolantes, turbatamque foventes et recreantes animam, non amplius aliam exhibent incisionem, sed et datam mitibus leniunt medicamentis, et quæ doloris multum possint adimere. Hoc quoque fecit Paulus, cum eorum concussisset animos, et facta mentione gehennæ eos compunxisset, et eis fidem fecisset, quod eum omnino perire oportet, qui Dei gratiam affecit contumelia, et ex Mosis legibus hoc ostendisset, quod sint perituri, et magis etiam aliis obsignasset testimoniis, et dixisset horrendum esse incidere in manus Dei viventis : ne multo metu in desperationem adducta anima, dolore absorberetur, eos consolatur per laudes et adhortationem, et eis domesticam

[1] Hebr. x, 32-34. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 155-165.

offert æmulationem. « Rememoramini enim, inquit, pris-» tinos dies, in quibus illuminati multum certamen susti-» nuistis passionum. » Magna est quæ per opera fit conso latio. Eum enim qui rem inchoat, oportet progredientem facere incrementum. Quasi diceret, Quando initiabamini, quando eratis loco discipulorum, ostendistis tantam animi alacritatem, tantam generositatem : nunc autem non amplius. Et qui sic hortatur, maxime hortatur a domesticis. Et vide, non solum dixit: Certamen sustinuistis, sed addidit, magnum. Nec dixit tentationes, sed certamen, quod est nomen encomii, et laudum maximarum. Deinde etiam recenset sigillatim, amplificans orationem, et multas laudes addens. Quomodo? « Et in altero quidem opprobriis » et tribulationibus spectaculum facti. » Magna enim res est opprobrium, et sufficiens ad cor pungendum, pervertendum animum, et ad rationi offundendas tenebras. Audi enim quid dicat Propheta, « Factæ sunt mihi lacrymæ pa-» nis die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie : Ubi est » Deus tuus? » Et rursus, « Si inimicus mihi exprobrasset, » sustinuissem utique [1]. » Quoniam enim inanis gloriæ amore laborat genus humanum, propterea etiam ab hoc capitur. Nec solum dixit, opprobriis, sed id quoque cum magna intensione, « Spectaculum facti. » Nam quando aliquis quidem per se probris appetitur, est quidem molestum, sed multo magis quando coram omnibus. Nam cogita, quæso, quantum erat malum cum ab humilitate judaïca descivissent, et tanquam ad vitam optimam transiissent, et res paternas despexissent, a suis male pati domesticis, et nullam habere defensionem? Non possum, inquit, dicere quod hæc quidem passi estis, sed doluistis; imovero etiam valde lætati estis. Et hoc significavit, dicens, « So-» cii facti eorum qui sic patiuntur, et vinctis compassi

[1] Psal. xli, 4, et liv, 13.

» estis : » et Apostolos adducit in medium. Non solum, inquit, non vos puduit propter familiares, sed aliorum etiam, qui hæc passi sunt, fuistis socii. Hoc est etiam consolantis et adhortantis. Non dixit, Fertis meas afflictiones, mihi estis socii, sed hoc tantum, et vinctos estis commiserati. Vides quod de se dicat et de aliis vinctis? Usque adeo non existimastis vincula esse vincula; sed tanquam fortes et strenui athletæ stetistis : quoniam non solum in vestris opus non habebatis consolatione, sed etiam alios estis consolati. « Et rapinam bo» norum vestrorum cum gaudio suscepistis. » Papæ! quam certa et plena fidei persuasio? Deinde affert etiam causam, non solum eos adhortans ad certamina, sed etiam ut a fide non labent. Videntes, inquit, vestras divitias diripi, tolerastis : eas enim quæ nondum apparebant vidistis, tanquam quæ apparerent, quod sinceræ erat fidei : et factis ipsis eam ostendistis. At rapere quidem erat fortasse violentiæ eorum qui rapiebant, nec potuisset quispiam prohibere. Quamobrem nondum est hoc perspicuum, quod propter fidem passi estis rapinam. Atqui hoc quoque est perspicuum. Licebat enim, si voluissetis, non pati rapinam, si non credidissetis. Sed quod est hoc longe majus, fecistis, nempe ut ea etiam ferretis cum gaudio, quod quidem erat totum apostolicum, et dignum magnis illis animis qui flagellati gaudebant. « Reversi sunt enim, » inquit, a facie concilii gaudentes, quod digni sint habiti » qui pro nomine Jesu afficerentur contumelia[1]. » Qui autem fert cum gaudio, ostendit se habere mercedem aliquam, et quod ea non sit damnum, sed proventus. Et illud, Suscepistis, ostendit voluntariam eorum tolerantiam. Quomodo elegistis, et suscepistis? « Cognoscentes, inquit, » vos habere in cœlis meliorem et manentem substan-

[1] Act. v, 41.

» tiam. » Manentem, id est, firmam ac stabilem, non ita sicut hæc, pereuntem.

II. Deinde cum eos laudasset, dicit : « Nolite itaque amit- » tere confidentiam vestram, quæ magnam habet remune- » rationem[1]. » Quid dicis? Non dixit : Amisistis fiduciam, et rursus acquirite, ne desperarent; sed, habetis, ne amittatis, quod efficiebat ut essent firmiores. Eam, inquit, habetis. Nam id quidem quod est amissum rursus acquirere, majori opus habet labore : quod autem possidetur non perdere, non ita. Galatis autem dicit contrarium : « Filioli, » quos iterum parturio, donec formetur in vobis Chris- » tus[2]. » Nam illi quidem erant supiniores et ignaviores. Unde opus habebant oratione quæ magis pungeret. Isti autem erant animi magis pusilli et abjecti; unde magis opus habebant oratione quæ curaret ac recrearet. Nolite ergo, inquit, amittere confidentiam vestram; quoniam erat multa eorum apud Deum fiducia. Quæ magnam, inquit, habet remunerationem. Quid hoc est, inquit? tunc illa recipiemus. Ergo si in futuro reposita sunt, non oportet hic quærere. Deinde ne quis diceret : Ecce omnia nobis præstita sunt : propterea eos præoccupavit in ea quam ipsi habebant opinione, propemodum dicens : Si in cœlo cognoscitis vos habere meliorem substantiam, nihil hic quærite. Patientia enim vobis opus est, non additamento certaminis, ut in iisdem maneatis, ne quod est vobis traditum abjiciatis. Nullo alio vobis est opus. Sed ut ita stetis, ut stetistis, ut cum ad finem perveneritis, accipiatis promissionem. « Patientia enim, inquit, vobis necessaria est, » ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem[3]. » Uno solo vobis opus est, ut expectetis dilationem, non ut rursus certetis. Ad ipsam, inquit, jam venistis coronam, omnia tulistis certamina, vincula, afflictiones : raptæ sunt

[1] Hebr. x, 35. — [2] Galat. iv, 19. — [3] Hebr. x, 36.

vestræ facultates. Quid ergo? De cætero ad hoc statis, ut coronemini, hoc solum ferte, coronæ futuræ dilationem. O magnitudo consolationis! Ut si quis dicat : Athletæ qui omnes prostravit et expugnavit, neque ullum habet adversarium cum quo decertet, et deinde sit coronandus, et non ferat illud tempus quo venit agonotheta, et imponit coronam : ille autem non tolerans vult exire et fugere, ut qui non ferat sitim et æstum. Ipse ergo hoc subindicans quid dicit? « Adhuc enim modicum aliquantulumque, qui » venturus est veniet, et non tardabit[1]. » Nam ne dicerent, Et quando veniet? eos consolatur ex Scripturis. Etenim quando dicit alibi, « Propior est nostra salus [2], » eos consolatur, utpote cum restet parum temporis. Nec hoc ex se dicit, sed ex Scripturis. Si enim ab illo tempore dicebatur, « Adhuc modicum aliquantulum, qui venturus est » veniet, et non tardabit, » est perspicuum quod nunc sit propinquior. Quamobrem et expectare non parva est merces. « Justus autem, inquit, ex fide vivet. Quod si » subtraxerit se, non placebit animæ meæ [3]. » Hæc magna est consolatio, cum ostendat eos qui totum recte gesserunt, idipsum per socordiam amittere. « Nos autem non » sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in ac- » quisitionem animæ. Est autem fides sperandarum sub- » stantia rerum, argumentum non apparentium. In hac » enim testimonium consecuti sunt senes [4]. » Papæ! quali dictione est usus, dicens, Argumentum non apparentium, sive convictio eorum quæ non videbantur. Argumentum enim est in iis quæ sunt valde manifesta. Fides ergo, inquit, est aspectus eorum quæ non sunt manifesta, et ea quæ non videntur deducunt ad eamdem certam persuasionem, ad quam quæ videntur. Neque ergo in iis quæ videntur licet fidem non habere : atque rursus si de iis

[1] Hebr. x, 37. — [2] Rom. XIII, 11. — [3] Hebr. x, 38. — [4] Id. XI, 1, 2.

quæ non cadunt sub aspectum, non apertius fuerit quispiam persuasus, quam de iis quæ videntur, non potest esse fides. Nam quoniam quæ sunt in spe videntur esse hujusmodi ut non possint consistere, fides ei donat substantiam, id est, ut consistant, vel potius non donat, sed hoc ipsum est eorum essentia : ut exempli causa, non advenit resurrectio, neque est in substantia, id est, non consistit, sed spes facit ut ea consistat in nostra anima. Hoc est rerum quæ sperantur substantia. Si est ergo argumentum eorum quæ non videntur, quid ea vultis videre, ut a fide excidatis, et ab eo quod justi sitis, siquidem justus ex fide vivet? Vos autem si ea vultis videre, non estis amplius fideles. Laborastis, inquit, decertastis : ego quoque hoc dico. Sed expectate. Hoc enim est fides, nolite universum hic quærere.

III. Hæc dicta quidem sunt ad Hebræos : est autem communis admonitio etiam ad multos ex iis qui hic sunt congregati. Quonam modo? Ad eos qui sunt pusilli et abjecti animi, et ad eos qui non sunt patientes. Nam quando viderint malos res suas bene gerere, se autem suas male, dolent, tristitia afficiuntur et ægre ferunt, quod illorum desiderent supplicium et ultionem, et quod laborum suorum expectent mercedem. « Adhuc enim modicum ali» quantulum, qui venturus est veniet, et non tardabit, » dicebat tunc Paulus. Et nos ergo hæc dicamus ignavis et socordibus. Omnino erit punitio, omnino veniet : jam est in foribus resurrectio. Undenam, inquit, constat? Non dico ex Prophetis. Non enim ad Christianos solum nunc a me verba fiunt : sed etiamsi sit Græcus, confido plane, et certas probationes affero, et eum docebo : et quomodo, audi. Multa prædixit Christus. Si illa non evenerunt, nec hæc credideris. Sin autem omnia evenerunt, quid dubitas de reliquis? Atqui minus esset probabile, si nihil evenis-

set, de illis credere, quam quoniam evenerunt omnia, eis non credere. Magis autem exemplo rem reddam manifestam. Dixit Christus futurum ut caperentur Jerosolyma, tali captivitate, ut nulla unquam fuerit ejusmodi, et ea nunquam esset excitanda : et ad effectum deducta est prædictio. Dixit magnam futuram afflictionem, et evenit. Dixit tanquam sinapi seminatum extendendam esse prædicationem [1] : et eam videmus quotidie totum orbem terræ pervadere. Dixit futurum ut qui patrem, aut matrem, aut fratres, aut sorores reliquerint, patres et matres habeant : et hoc videmus reipsa impleri. Dixit : « In mundo afflic-» tionem habebitis; sed confidite, ego vici mundum [2]. » Hoc est, Nemo vos superabit, et hoc videmus reipsa evenisse. Dixit fore ut inferorum portæ adversus Ecclesiam non sint prævalituræ, quamvis persecutionem patiatur, et neminem extincturum esse prædicationem, et huic prædictioni testimonium fert rerum experientia. Atqui tunc cum hæc diceret, non erat admodum fide dignus. Quare? Quoniam omnia erant verba, et eorum quæ dicta fuerunt, nondum ullam præbebat probationem. Quamobrem nunc sunt multo credibiliora. Dixit, cum prædicatum fuerit Evangelium omnibus gentibus, tunc finem esse venturum [3]. Ecce ad finem jam pervenimus ; fuit enim prædicatum majori parti orbis terræ. De cætero ergo instat finis. Horreamus, o dilecti. Quid vero, dic mihi? De fine tu es sollicitus? Ipse quidem jam prope adest. Uniuscujusque autem vita et mors est propinquior. « Dies enim, inquit, » nostrorum annorum in ipsis septuaginta anni : si vero in » potentatibus, octoginta anni [4]. » Prope est dies judicii, timeamus, « Frater non redimit, redimet homo [5]? » Mul-

[1] Luc, XIX, 44. Marc. XIII, 9. Luc. XIII, 19, et Matth. XIX, 29. — [2] Joan. XVI, 33. — [3] Matth. XXIV, 14. — [4] Psal. LXXXIX, 10. — [5] Id. XLVIII, 8.

tum pœnitebit nos illic ; sed in morte nullus confitebitur ipsi. Propterea dicit, « Prævcniamus faciem ejus in con-» fessione [1]. » Hoc est, ejus adventum. Nam hic quidem id quod fecerimus, vim habet : illic autem nequaquam. Dic quæso, si quis nos in ardenti ignis fornace parvo tempore statuerit, non omnia sustinebimus pro liberatione, etiamsi pecunias oporteat profundere, etiamsi servitutem subire? Quam multi in graves morbos inciderunt, et parati erant dare omnia ad valetudinem, si proponeretur eis optio? Si ergo morbus brevi durans tempore ita nos vexat et molestia afficit, quid illic faciemus, quando nullus erit usus pœnitentiæ? Quam multis nunc pleni sumus malis, et non sentimus? alter alterum mordemus, alter alterum edimus, injuriam facientes, accusantes, calumniantes, proximorum gloriam ægre ferentes. Et vide rem gravem. Cum voluerit quispiam lædere proximi existimationem, dicit: Hic vel ille hoc dixit. Deus, hoc mihi condona : ne me examines : reddenda est a me ratio quod audiverim. Cur ergo omnino dicis, si non credis? Cur dicis? Cur multo rumore facis ut sit credibile? Cur sermonem transmittis qui non est verus? Tu non credis, et Deum rogas ut non examinet? Noli ergo dicere, sed tace, et ab omni metu liberare.

IV. Sed nescio unde hic morbus incidit in homines. Sumus nugatores, in anima nostra nihil remanet. Audi quemdam Sapientem admonentem et dicentem : « Audisti » verbum? in te moriatur, confide, non te rumpet [2]. » Et rursus : « Audivit verbum stultus, et parturiit tanquam a » facie infantis ea quæ parit [3]. » Sumus prompti ad accusationes, parati ad condemnationes, etiamsi nullum aliud malum factum esset a nobis, hoc satis esset ad nos perdendos, et abducendos in gehennam. Hoc nos implicat et

[1] Psal. xciv, 2. — [2] Eccli. xix, 9, 10. — [3] Ibid. 11.

involvit malis innumerabilibus. Et ut accuratius discas, audi Prophetam dicentem : « Sedens adversus fratrem » tuum loquebaris [4]. » At non ego, inquit, sed ille. Imo vero tu. Si tu enim non dixisses, ille non audivisset. Quod si etiam erat auditurus, sed tu non fuisses auctor peccati, cum oporteat proximi delicta velare et tegere : Tu autem prætextu probitatis ea traducis, et non es accusator, sed nugator, delirus, et stultus. O solertia ! te ipsum cum illo pudore afficis, et non sentis ? Vide autem quot mala hinc nascantur : Deum irritas, proximum dolore afficis, te supplicio obnoxium reddis. Non audis Paulum dicentem de viduis mulieribus : « Non solum autem otiosæ, inquit, dis- » cunt, sed et nugatrices, et curiosæ, circumeuntes do- » mos, et loquentes quæ non decet ? » Quamobrem etiam, quando credideris quæ dicuntur adversus fratrem, ne sic quidem oportet dicere : nedum si non credas. At quod tuum est semper spectes : time ne te Deus examinet. Time ergo ne de tuis nugis examineris. Hic enim non potes dicere, Ne me Deus examinet pro nugis? plane enim res ipsa est nugæ. Cur eas traduxisti? Cur malum amplificasti? Hoc nos potest perdere. Propterea dicebat Christus, « No- » lite judicare, ut non judicemini [3]. » Sed a nobis nulla ejus habetur ratio. Nec quæ Pharisæo acciderunt, nos castigant, nec modestos reddunt ac moderatos. Ille rem veram dicebat, « Non sum sicut iste Publicanus, » et dicebat nullo audiente, et fuit condemnatus. Si qui verum dixit, fuit condemnatus, et dixit nullo audiente : qui falsa, et de quibus non sunt certi, in omnes partes transmittunt, sicut nugatrices et verbosæ mulieres, quid non mali patientur? quid non sustinebunt? Ori nostro deinceps ostium imponamus et vectem. Ex nugis enim nascuntur mala innumerabilia : evertuntur domus, disrumpuntur amicitiæ

[1] Psal. XLIX, 20. — [2] 1 Tim. V, 13. — [3] Matth. VII, 7.

et innumera alia mala oriuntur. De rebus proximi, o homo, ne sis curiosus. At es loquax, et hoc laboras vitio? tua ad Deum loquere. Non erit amplius vitium nec detrimentum, sed commodum. Dic tua amicis, et justis, et quibus confidis, ut orent pro tuis peccatis. Si quæ sunt aliorum dixeris, nihil tibi prodest, neque lucraris, sed etiam peris. Si tua Domino enuntiaveris, multam habes mercedem. « Dixi enim, inquit, Pronuntiabo adversum me ini» quitatem meam Domino, et tu remisisti impietatem » cordis mei[1]. » Vis judicare? Tua judica. Nemo te accusat si te ipsum condemnes. Accusat autem, si te non judices. Accusat, si te ipsum non arguas, accusat si non doleas. Vides quempiam irasci, irritari, aut aliquid aliud facere grave et indignum? statim tu cogita quæ sunt tua; et ita nec illum valde condemnabis, et a peccatorum onere te liberabis. Si sic vitam nostram componamus, si eam sic exerceamus, si nos ipsos condemnemus, non multa forte peccata admittemus, multa autem bona et præclara faciemus, si mites simus et modesti, et fruemur omnibus quæ sunt promissa iis qui Deum diligunt. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu sit gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. xxxi, 5.

HOMILIA XXII.

CAPUT XI.

Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel quam Caïn obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur[1].

I. Fides generosa et juvenili opus habet anima[2], et quæ omnia exsuperet sensilia, et humanarum rationum pertranseat imbecillitatem. Fieri enim non potest ut aliter sit fidelis, nisi qui se extulerit supra omnem communem consuetudinem. Quoniam ergo evaserant imbecillæ Hebræorum animæ, et cœperant quidem a fide, a negotiis autem, ab animi, inquam, perturbationibus et afflictionibus effecti erant pusilli et abjecti animi, et labascebant, primum quidem eos ab iis ipsis consolatus est et exhortatus, dicens : « Rememoramini pristinos dies[3]. » Deinde a Scriptura, quæ dicit : « Justus autem ex fide vivet[4]. » Deinde ex rationibus, dicens : « Est autem fides rerum quæ sperantur substantia, argumentum rerum quæ non videntur. » Nunc autem rursus a majoribus, magnis illis viris et admirabilibus, propemodum dicens : Si ubi præ pedibus sunt bona, omnes salvi fuerunt fide, multo magis nos. Quando enim earumdem perpessionum socium invenerit anima, requiescit et respirat, hoc et in fide et in afflictione licet videre.

[1] Hebr. xi, 3, 4. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 166-177. — [3] Hebr. x, 32. — [4] Habac. ii, 4.

« Ut sit, inquit, vobis consolatio per eam quæ est inter vos » invicem fidem [1]. » Est enim admodum infidele genus humanum, et sibi non potest confidere, et timet pro iis quæ se habere judicaverit, et est magna eis cura de multorum opinione: Quid ergo Paulus? Eos consolatur et exhortatur a patribus, et antea ab iis quæ sunt in communi notione. Nam quoniam fides reprehendebatur, ut quæ esset res quæ probari et demonstrari non possit, et quæ sit potius fallacia, propterea ostendit quod res maximæ per fidem recte fiunt, non per ratiocinationes. Et quomodo hoc ostendit, dic quæso? « Fide intelligimus, inquit, aptata esse » sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent. » Liquidum est, inquit, quod ex iis quæ non sunt, Deus fecit ea quæ sunt; ex iis quæ non apparent, ea quæ apparent; ex iis quæ non consistunt, ea quæ consistunt. Undenam liquet quod hoc verbo fecerit? Nam ratio quidem nihil tale suggerit, sed contrarium, quod ex apparentibus sint ea quæ apparent. Propterea philosophi maxime nihil esse dicunt ex nihilo, ut qui sint animales, et nihil tribuant fidei. Convincuntur autem ipsi quoque, quando aliquid magnum et præclarum dixerint, id tribuere fidei: ut dicunt, Deus est principio carens et ingenitus. Ratio enim non hoc suggerit, sed contrarium. Considera autem mihi multam illorum stultitiam. Deum dicunt esse sine principio, quod est longe admirabilius quam quod sit ex nihilo. Nam dicere quod sit sine principio, quod sit ingenitus, quod neque ex se, neque ex alio sit genitus, est magis dubium, quam dicere, quod Deus ea quæ sunt fecerit ex nihilo. Nam hic quidem multa sunt credibilia, ut quod fecerit aliquid, quod id quod fit habuerit initium, quod omnino factum sit. Illic autem, per se et sua sponte ingenitus, neque initium habuit, neque tempus. Hæc, dic mihi, non egent

[1] Rom. I, 12.

fide? Sed hoc non posuit quod est longe amplius, sed quod minus dicens, « Fide intelligitur aptata esse sæcula » verbo Dei. » Undenam, inquit, dicis quod Deus verbo omnia fecerit? cum id ratio non suggerat, nullusque aderat quando facta sunt. Undenam constat? fide : fidei enim opus est intelligentia. Ideo dicit, « Fide intelligi- » mus. » Quid hoc verbo, « Fide, » intelligimus? Quoniam ex non apparentibus facta sunt quæ apparent. Hoc enim est fides. Cum autem dixisset id quod est commune, id de cætero agitat in personis. Vir enim inclytus et gloria insignis est instar orbis terræ. Hoc enim postea subindicavit. Postquam enim in centum aut ducentis personis hoc ex adverso statuit, deinde vidit numerum quantitate esse paucum, dicit de cætero : « Quibus dignus non erat » mundus [1]. » Vide autem quem primum ponit, eum qui male est passus, idque a fratre, nihil læso, Dei causa peroso? ex propria igitur passione. « Etenim vos quoque ea- » dem, inquit, passi estis a vestris contribulibus [2]. » Simul ostendit illos quoque invidia et livore torqueri. Ille Deum honoravit, et mortuus est, quoniam honoravit. Et nondum est assecutus resurrectionem. Sed manifestum quidem fuit promptum et alacre ejus animi studium, et quæ ab ipso facta sunt; quæ sunt autem a Deo facienda, nondum sunt in eum collata. Hostiam autem hic dicit, quæ erat honorabilior, quæ præclarior, quæ magis necessaria. Nec possumus, inquit, dicere quod non fuerit accepta. Fuit enim accepta. Et dixit ad Caïn, « Non si recte obtuleris, recte » autem non diviseris [3]. » Abel ergo et recte obtulit, et recte divisit. Sed tamen pro his quamnam accepit remunerationem? Occisus fuit a manu fratris : et condemnationem quam pater subiit propter peccatum, eam primus suscepit qui se recte gesserat, et eo graviora est passus,

[1] Hebr. xi, 38. — [2] 1 Thess. ii, 14. — [3] Gen. iv, 7.

quod et a fratre et primus. Et hæc recte gessit, ad nullum aspiciens. Ad quem enim aspexit, et sic Deum honoravit? Ad patrem et matrem? Sed illi pro beneficiis eum affecerunt contumelia. At ad fratrem: Sed ipse quoque eum affecit ignominia. A se itaque bonum adinvenit. Et qui tanto honore erat dignus, quid patitur? Interimitur. Deinde aliam ponit laudem, dicens, « Per quam testimonium » consecutus est esse justus, testimonium perhibente do- » nis ejus Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur. » Quomodo autem aliter quoque accepit testimonium quod sit justus? Dicitur ignis descendisse et assumpsisse ejus hostias. Nam pro illo, « Ad Abelem aspexit, et ad ejus sacri- » ficia Dominus; » dixit quidam, « Et incendit. » Qui ergo verbis et factis Justo tulit testimonium, videns eum propter ipsum de medio sublatum, non eum vindicavit, sed dimisit.

II. Vestra autem non ita se habent. Quomodo enim, qui et Prophetas habetis, et exempla, et innumerabiles consolationes, et signa, et facta miracula? Quamobrem erat illud vere fides. Quænam enim vidit miracula, ut crederet sibi futuram bonorum remunerationem? Annon ex sola fide elegit virtutem? Quid est illud, « Et per illam » defunctus adhuc loquitur? » Ne ipsos in multam injiceret desperationem, ostendit eum ex parte accepisse compensationem. Quomodo? Magna, inquit, ejus habetur cura et consideratio: hoc enim subindicavit dicens, « Et adhuc » loquitur. » Hoc est, cum sustulit, sed non cum eo sustulit gloriam et honorem. Non est ille mortuus. Nec vos ergo moriemini. Quanto enim graviora quis passus fuerit, eo est major ejus gloria. Quomodo adhuc loquitur? Hoc est et signum vivendi, et quod ab omnibus canatur, in admiratione habeatur, et beatus censeatur. Qui enim aliis suadet ut sint justi, loquitur. Non tantum enim efficit

oratio, quantum illius perpessio. Sicut enim cœlum solummodo apparens loquitur, ita etiam ille, dum habetur in memoria, non si prædicasset, non si mille linguas habuisset, et viveret, in tanta esset, ut nunc, admiratione. Hoc est, hæc non fiunt impune nec temere, nec prætereunt. « Fide Enoch translatus est ne videret mortem : et » non inveniebatur, quia tulit illum Dominus [1]. Nam ante » translationem testimonium habet quod placuerit Deo. » Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere » enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inqui- » rentibus se remunerator sit [2]. » Hic majorem ostendit fidem quam Abel. Quare? Quoniam etiamsi post illum fuerit, sed quæ illi facta fuerant sufficiebant ad eum avertendum. Quomodo? Præsciverat Deus quod esset perieturus. Dixit enim ad Caïn. « Peccasti, ne amplius adjeceris. » Ab ipso fuit honoratus, et ipsum non est ultus. Et nec hoc cum injecit in aliquam animi ægritudinem. Non dixit apud se, Quis usus est laborum et periculorum? Abel Deum honoravit, et ei opem non tulit. Ei enim qui excesserat, quid profuit supplicium quo damnatus fuit frater? Quomodo autem fieri potest ut ipse inde aliquam acceperit utilitatem? Ponamus eum graves dedisse pœnas. Quid ad eum qui est de medio sublatus? Nihil tale dixit, nec cogitavit; sed his omnibus prætermissis, cognovit quod si est Deus, plane est etiam remunerator. Quanquam nondum quidquam sciebant de resurrectione. Si autem de resurrectione nihil adhuc sciebant, et hic videbant contraria, sic Deo placuerunt : quanto magis nos? Neque enim illi sciebant de resurrectione, neque ad exempla poterant aspicere. Atque hoc quidem ipsum fecit eum placere, quod nihil receperit. Dic mihi, sciebat quod Deus esset remunerator. Undenam? Abeli enim nondum reddiderat,

[1] Gen. v, 24, et Eccli. xliv. — [2] Hebr xi, 5-7.

Quamobrem alia suggerebat ratio, fides autem contraria iis quæ videbantur. Et si ergo vos, inquit, videatis vos hic nihil recipere, ne perturbemini. Quomodo fide translatus fuit Enoch? Quoniam translationis causâ fuit quod Deo placuerit : quod autem Deo placuerit causa fuit fides. Nam si nescivisset quod accepturus esset remunerationem, quomodo Deo placuisset? « Sine fide autem impossibile est » placere Deo. » Quomodo? Si enim crediderit quispiam esse Deum et remunerationem, hic mercedem accipiet. Hinc evenit ut Deo placuerit. « Credere enim oportet ac- » cedentem ad Deum quod est, » non quid est; sed si, ad credendum quod sit, opus sit fide, et non rationibus; an quid sit ratione comprehendi potest? Si quod sit remunerator, fide opus habet, et non rationibus : quomodo quæ sunt essentiæ comprehendi possunt ratiocinatione? Quænam enim ratiocinatio ea potest assequi? Quidam enim dicunt casu esse omnia. Vides quod si in omnibus non credamus, non solum in remuneratione, sed etiam in hoc ipso quod sit Deus, pereunt nobis omnia? Multi autem quærunt quomodo translatus sit Enoch, et cur translatus, et cur non mortuus sit, neque ipse, neque Elias, et si adhuc vivunt, quomodo vivant, et in quo habitu. Sed supervacaneum est hæc quærere. Nam quod ille quidem, nempe Enoch, sit translatus : hic vero, nempe Elias, sit assumptus, dixerunt Scripturæ. Ubi autem sunt, et quomodo sunt, non itidem adjecerunt. Non amplius enim dicunt quam quæ sunt necessaria. Nam hæc quidem translatio facta fuit statim ab exordio ; ut humana natura spem acciperet, quod et mors dissolveretur, et diaboli tyrannis deleretur. Quod, inquam, mors dissolveretur. Translatus enim fuit, non mortuus, sed ne videret mortem. Propterea addidit : Vivus est translatus, quia placuit Deo. Sicut enim pater quispiam minatus filio, vult quidem minas re-

mittere, quando fuerit minatus, sustinet autem et constanter perdurat, ut interim eum castiget et admoneat, stabiles et firmas sinens manere minas : ita etiam Deus, more fere dixerim humano, non sustinuit, sed statim ostendit quod mors sit soluta, et primum sinit esse Justi mortem, per filium volens terrere patrem. Volens enim ostendere quod revera est firma et stabilis sententia, non statim malos, sed etiam eum qui ipsi placuit subjecit supplicio, beatum, inquam, illum Abelem : et pene statim post illum transtulit Enoch viventem : Et non illum suscitavit, ne protinus nimium confiderent : sed hunc transtulit viventem; per Abelem quidem terrens, per hunc autem dans zelum et æmulationem ut Deo placerent. Quo fit ut Deo non placeant, qui omnia casu agi et ferri dicunt, et non expectant remunerationem, ut et gentes. Iis enim qui ipsum inquirunt per opera, et cognitionem, est remunerator.

III. Cum ergo habeamus remuneratorem, omnia faciamus, ne privemur mercede quæ datur ob virtutem. Est enim multis prosequendum lacrymis talem despicere remunerationem. Ut enim iis qui ipsum quærunt est redditor mercedis, ita iis qui ipsum non quærunt, contrarium. « Quærite, inquit, et invenietis [1]. » Quomodo autem potest inveniri Dominus? Cogita quomodo invenitur aurum; cum multis laboribus. « Manibus, inquit, meis noctu contra » eum, et non sum deceptus [2]. » Hoc est, sicut quærimus quod periit, ita Deum quæramus. Annon totam mentem illuc convertimus? Annon omnes examinamus? Annon peregre proficiscimur? Annon pecuniam pollicemur? ut, exempli causa, si perierit nobis aliquis filius, quid non agimus? Quam terram, quod mare non obimus? Annon pecunias, et domos, et omnia denique hujus inventione pos-

[1] Matth. VII, 7. — [2] Psal. LXXVII, 3.

teriora ducimus? Et si invenerimus, detinemus, constringimus, non relinquimus : et quæsituri omnia gerimus ut inveniamus id quod quæritur. Quanto magis id in Deo est faciendum, eum quærendo tanquam aliquid ex necessariis? Imovero non ita, sed multo magis. Sed quoniam sumus imbecilli, sicut tu quæris pecunias, aut filium, quære Deum. Pro eo annon peregrinaris? Annon pro pecuniis es aliquando peregre profectus? Annon omnia curiose scrutaris? Annon quando inveneris tunc confidis? « Quærite, » inquit, et invenietis [1]. » Nam quæ quæruntur, magna egent sollicitudine, in Deo maxime. Multa enim sunt quæ prohibent, multa sunt quæ offundunt tenebras, multa sunt quæ sensum nostrum arcent. Sicut enim sol est manifestus, et omnibus in medio proponitur, nec opus est ut eum quæramus. Sin autem nos ipsos infodiamus, et omnia invertamus, multo labore nobis opus est ut solem intueamur. Ita hic quoque si in profundo malarum cupiditatum, si in tenebris animi perturbationum, et rerum quæ ad hanc vitam pertinent nos infoderimus, vix sursum aspicimus, vix nos erigimus. Qui est inferne infossus, quo magis sursum aspexerit, eo magis venit ad solem. Pulverem ergo excutiamus, nobis impositam caliginem perfringamus. Densa est et constipata, et non sinit nos sursum aspicere. Quomodo autem, inquit, perfringitur ea nubes? Si attraxerimus radios solis, qui cadit sub intelligentiam, solis justitiæ, si manus ad cœlum attollamus. « Elevatio, inquit, » manuum mearum sacrificium vespertinum [2]. » Si cum manibus mentem quoque sustollamus. Scitis quæ dico, vos qui mysteriis estis initiati. Fortasse agnoscitis quod dictum est, conspicitis quod tacite innui. Sursum tollamus nostram cogitationem. Novi ego multos viros a terra fere pendentes, et ultra modum manus extendentes, et ægre

[1] Matth. VII, 7. — [2] Psal. CXL, 2.

erentes quod non possit fieri ut sint in aëre sublimes, et ita precantes cum magna animi alacritate. Sic vos volo semper esse. Sin autem non semper, saltem sæpe; sin non sæpe, saltem rarius, saltem mane, saltem vesperi. Nam dic mihi, manus non potes extendere, extende quantumvis liberam animi voluntatem. Eam extende usque ad ipsum cœlum, etiamsi velis ipsum tangere fastigium, et superius ambulare, tibi licet. Quavis enim ave levior et altior est mens nostra. Quando autem etiam acceperit eam quæ a spiritu datur gratiam, papæ! quam est velox, quam acris, ut omnia obit, ut non fertur deorsum, neque humi cadit! Has pennas nobis comparemus, per eas poterimus prætervolare etiam pelagus fluctuum hujus mundi. Aves pernicissimæ, et montes, et saltus, et maria, et scopulos brevi momento temporis illæsæ prætervolant. Talis est etiam mens, cum fuerit alata, quando abscesserit ab iis quæ ad hanc vitam pertinent, nihil eam potest apprehendere, omnibus est altior, etiam ignitis jaculis diaboli. Non tam recte telum conjicit diabolus, ut possit hanc attingere altitudinem: sed jacula quidem emittit; est enim impudens, non autem assequitur, sed telum ad ipsum inane revertitur; et non solum inane, sed etiam in caput ipsius revertitur. Feriat enim omnino oportet id quod ab ipso mittitur. Sicut ergo quod jactum est ab hominibus, aut ferit eum adversus quem mittit, aut avem, aut parietem, aut vestem, aut lignum, aut ipsum secat aërem: ita etiam jaculum diaboli. Feriat quidem omnino oportet: si autem illum quem petit non percusserit, omnino ferit eum qui emittit. Et ex multis quidem hoc potest intelligi, quod quando nos non fuerimus percussi, ille omnino percutitur. Ut, exempli causa, insidiatus est Jobo: eum non feriit, sed ipse fuit ictus. Insidiatus est Paulo: ipsum non feriit, sed ipse fuit sauciatus. Et hoc, si sapiamus, licet

videre ubique fieri. Quando enim percusserit, feritur. Multo autem magis, quando, cum nos adversus illum ensibus et scuto fidei armaverimus et munierimus, tuto custodimus ne capiamur et expugnemur. Jaculum autem diaboli est mala cupiditas. Ira maxime est ignis, est flamma, arripit, tollit, incendit. Nos vero lenitate et patientia eam extinguamus. Ut enim candens ferrum aqua tinctum ignem perdit, ita ira si in lenem et patientem inciderit, nihil lædit, sed magis juvat, et ipse evadit longe fortior. Lenitati enim et patientiæ nihil potest æquiparari. Nam qui est ejusmodi, contumelia nunquam afficitur. Sed sicut non sauciantur corpora adamantina, ita nec hujusmodi animæ. Sunt enim superiores jaculis. Excelsus enim et adeo excelsus est, is qui est lenis et patiens, ut ne plagam quidem a jactu accipiat. Quando ille efferatur, tu ride: ride autem non aperte, ut non irrites, sed in anima seu apud te ride propter te. Etenim de pueris quando nos cum ira percusserint, tanquam se ulciscentes, ridemus. Si ergo riseris, tantum inter te et illum intercerit, quantum inter puerum et virum. Sin autem efferaris, factus es puer. Pueris enim insipientiores sunt qui irascuntur. Dic enim mihi, si quispiam puerum viderit efferatum, nonne irridet? Hoc etiam in iratis observatur. Si autem pusillanimes sunt, stulti quoque sunt. « Qui autem pusilli, inquit, est animi, » est valde insipiens. Qui est igitur insipiens, est puer : et » Qui est, inquit, patiens, est multus in prudentia[1]. » Hanc igitur multam persequamur patientiam, unde multa a probis viris acquiritur sagacitas; ut assequamur bona nobis promissa, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Prov. xiv, 31-33.

HOMILIA XXIII.

CAPUT XII.

Fide Noë, responso accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum : et justitiæ, quæ per fidem est, hæres est institutus[1].

I. Fide responso, inquit, accepto Noë[2]. Sicut filius Dei de suo loquens adventu dicebat ; « In diebus Noë nu» bebant et nuptum dabant[3] ; » ita et hic dicit. Merito Apostolus quoque eis convenientem in memoriam revocavit similitudinem. Enochi enim exemplum erat solum exemplum fidei : Noë vero exemplum etiam incredulitatis. Ea autem est perfecta consolatio et exhortatio, quando non solum qui crediderunt inveniuntur probari et in bona esse existimatione, sed etiam qui non credunt, patiuntur contraria. Quid enim dicit ? « Fide, responso accepto, Noë :» Quid hoc est ? Prædictum illi fuerat, inquit. Responsum autem significat prophetiam. Nam alibi quoque dicit : « Fue» rat ei responsum a Spiritu sancto[4]. » Et rursus : « Et quid » dicit responsum[5] ? » Vides parem honorem Spiritus. Sicut enim Deus respondet, ita etiam Spiritus sanctus. Cur autem sic dixit ? ut ostendat responsum esse prophetiam. « De iis quæ adhuc non videbantur, inquit ; hoc est, de pluvia ; veritus, et sibi cavens, construxit arcam. Ratio

[1] Hebr. xi, 7. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 177-185. — [3] Luc. xvii, 26. — [4] Id. ii, 26. — [5] Rom. xi, 4.

quidem nihil tale suggessit : Nuptum enim dabant et nubebant : aër erat purus, signa non erant, sed tamen ille est veritus : ideo sic dixit : « Fide Noë, responso accepto de » iis quæ adhuc non videbantur, metuens construxit ar- » cam in salutem domus suæ. » Quomodo ? « Per quam » condemnavit mundum. » Ostendit eos dignos supplicio. Qui nec per illam quidem constructionem corrigebantur, nec resipiscebant. » Et justitiæ, quæ per fidem est, hæres » est institutus. » Hoc est, ex eo justus apparuit, quod Deo credidit. Hoc enim est animæ sincere in eum affectæ, et quæ judicat nihil esse ejus verbis credibilius : sicut contrarium incredulitas. Est autem perspicuum, quod fides operatur justitiam. Sicut enim nos responsum accepimus de gehenna, ita ille quoque. Atqui tunc irridebatur, tunc probris afficiebatur et subsannabatur, sed tamen ad nihil horum aspexit. « Fide qui vocatur Abraham, obedivit in lo- » cum exire, quem accepturus erat in hæreditatem, et exiit » nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromis- » sionis tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac » et Jacob cohæredibus repromissionis ejusdem[1]. » Quem enim vidit, dic mihi, ut cum æmularetur? Patrem habuit gentilem et idololatram. Non audierat Prophetas : nesciebat quo iret. Nam quoniam ad eos aspiciebant qui crediderant ex Hebræis, ut qui bona percepissent innumerabilia, ostendit quod nullus adhuc quidquam accepit, sed omnes sunt a præmio immunes, et nullus adhuc ullam habuit remunerationem. Exciditille et a patria, et a domo, et exiit nesciens quo iret. Et quid mirum si ipse, cum ejus quoque semen sic habitarit? Videns quidem certe non impleri promissionem, non elanguit, dixit enim : « Tibi dabo ter- » ram hanc, et semini tuo[2] : » Vidit filium illic habitantem, et nepos rursus se vidit habitantem in aliena, et non est

[1] Hebr. xi, 8, 9. — [2] Gen. xii, 7.

turbatus. Nam quod ad Abraham quidem attinet, id fuit satis consentaneum, ut pote quod promissio ad effectum postea esset deducenda in genere ipsius, quanquam ipsi dictum est, « Tibi et semini tuo. » Non per semen tuum tibi, sed tibi et semini tuo : et nec ipse, nec Isaac, nec Jacob adepti sunt promissionem. Nam hic quidem mercede serviit : alius vero est expulsus : alius vero etiam timens excidit, et alia quidem bello cepit ; alia autem periissent, nisi Dei ipsi affuisset auxilium. Propterea dicit : « Cum hæredibus ejusdem promissionibus. » Non ipse, inquit, solus, sed etiam ejus hæredes. Deinde aliud ex dictis clarius enuntiat dicens : « Juxta fidem defuncti sunt omnes isti » non acceptis repromissionibus. » Operæ-pretium est hic duo quærere, quomodo, cum dixerit quod transtulit Enoch, ut non videret mortem, et non inveniebatur, dicit : « Juxta fidem defuncti sunt omnes isti ; » et rursus, cum dixerit : « Non acceptis promissionibus, » dicit Noë accepisse mercedem in salutem domus suæ, et Enoch esse translatum, et Abel adhuc loqui, et Abraham accepisse terram, et dicit : « Juxta fidem defuncti sunt omnes » isti, non acceptis promissionibus. » Quid ergo vult dicere ? Necesse est primum solvere ; deinde secundum. « Juxta fidem mortui sunt, inquit, omnes isti. » Omnes hic, non quoniam omnes sunt mortui, sed quoniam illo excepto omnes isti sunt mortui, quos scimus esse mortuos. Illud autem, « Non acceptis promissio- » nibus, » est verum. Non hoc enim futurum enuntiabat Noë promissio.

II. Quas autem dicit promissiones ? Isaac quidem et Jacob acceperunt terræ promissiones. Noë autem, Abel, et Enoch quasnam acceperunt promissiones ? Aut ergo dicit de his tribus, aut etiam de illis. Annon hoc erat promissio, quod Abel fuit habitus in admiratione ; quod Enoch fuit trans-

latus; quod servatus fuit Noë? Sed hæc quidem eis evenerunt propter virtutem; erant autem quidam gustus futurorum. Deus enim cum videret ab initio genus humanum opus habere ut ad ejus captum se accommodaret, non solum futura, sed et quæ hic sunt nobis donat. Ut quod Christus dicebat Discipulis : « Qui dimisit domos, aut fratres, aut » sorores, aut patrem, et matrem, centuplum accipiet, » et vitam æternam possidebit[1]. » Et rursus : « Quærite » primum regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis[2].» Vides hæc quoque in parte accessionis ab eo esse data, ne defatigemur? Nam ut athletæ, etiam quando decertant, fruuntur quidem curatione, sed non tunc omni requie et relaxatione fruuntur, viventes sub lege, sed postea fruuntur universa : sic Deus non dat hic ut simus participes omnis quietis et relaxationis. Nam hic etiam dat quidem, at totam promissionem in futurum reservavit : et quod res ita sit, declaravit his verbis : « Sed eas a longe aspicientes et » salutantes. » Hic mysticum quidpiam subindicat, nempe quod acceperunt omnia quæ de futuris dicta sunt; de resurrectione, de regno cœlorum, de aliis, de quibus Christus cum venisset prædicavit : has enim dicit promissiones. Aut hoc dicit, aut quod eas quidem non acceperunt, certa autem de eis concepta fiducia excesserunt. Sola autem fide certam de eis conceperunt fiduciam, procul eas videntes, inquit, nempe ante quatuor generationes. Nam post tot generationes ascenderunt ex Ægypto; et salutantes, inquit, et lætati. Tam certa de ipsis erat eis persuasio, ut eas etiam salutarent, a metaphora navigantium, et procul videntium civitates quas desiderant, quas priusquam in ipsas ingressi fuerint, compellatione captas sibi attribuunt. « Expectabant enim fundamenta habentem civitatem, cu- » jus artifex et conditor est Deus[3]. Vides quod illud, « Acce-

[1] Marc. x, 3. — [2] Matth. vi, 33. — [3] Hebr. xi, 10.

»perunt,» est expectare, et de eis confidere? Si ergo confidere est accepisse, nobis quoque licet accipere. Isti enim, etsi iis non sunt potiti, desiderio tamen eas contemplabantur. Cur autem hæc fiunt? ut nos pudeat, quod illi quidem, cum promitterentur quæ sunt in terra, non attendebant, sed futuram civitatem quærebant; nobis autem Deus susquedeque de superna loquitur civitate, et eam, quæ est hic, quærimus. Dixit eis: « Dabo vobis quæ sunt in »præsenti.» Quoniam autem vidit, vel potius se ipsos ostenderunt dignos esse majoribus, tunc non amplius sinit hæc accipere, sed illa majora. Volens nobis ostendere quod digni sunt majoribus, ut qui noluerint his alligari; ut si quis intelligenti polliceretur puerilia, non ut accipiat, sed ejus ostendens philosophiam, illo petente majora. Hoc enim est ostendentis quod tanto studio abstinebant a terra, ut nec quæ dabantur acciperent. Propterea ergo accipiunt nepotes; ipsi enim erant digni terra. Quid est autem, « Fundamenta habentem civitatem?» Hæc enim non sunt fundamenta, si conferantur cum ea cujus artifex et conditor est Deus. Papæ! quale est encomium illius civitatis! « Fide et ipsa Sara[1]. » Apte hic cœpit ad pudorem suffundendum, siquidem apparuerint animi magis pusilli et abjecti quam mulier. Sed dixerit quispiam: Quomodo fidelis quæ risit? Risus quidem certe est ex incredulitate: metus autem a fide. Dicere enim, « Non risi[2], » factum est a fide. Propterea ergo exinanita incredulitate, ingressa est fides. « Fide et ipsa Sara virtutem in conceptione seminis acce»pit, etiam præter tempus ætatis peperit[3]. » Quid est, in conceptione seminis; ad semen retinendum, ad susceptionem virtutem accepit, quæ morte affecta erat, quæ sterilis. Duplex enim erat defectus, unus quidem ex tempore; revera enim consenuerat; alter a natura, erat enim

[1] Hebr. xi, 11. — [2] Gen. xviii, 15. — [3] Id. xxi, 2.

sterilis. «Propter quod etiam ab uno orti sunt omnes, »tanquam sidera cœli in multitudinem, et sicut arena »quæ est ad oram maris innumerabilis[1].» Propter quod, inquit, etiam ex uno orti sunt omnes. Non dicit solum eam genuisse, sed tam multorum fuisse matrem, quam multorum nec fœcundi uteri. Tanquam sidera, inquit. Quomodo ergo eos sæpe numerat, etiamsi dixerit: Quemadmodum non numerabuntur sidera cœli: ita nec semen vestrum. Aut dicit per hyperbolen, aut propter eos qui semper generantur. Unius quippe domus majores numerari possunt, verbi gratia hujus vel illius; hic autem, ubi genus illud numero stellis comparatur, non item.

III. Tales sunt Dei pollicitationes, tam expedita et tam ad parandum facilia sunt Dei promissa. Si autem quæ pro additamento promisit, sunt adeo admirabilia, adeo magnifica et splendida, cujusmodi erunt illa, quibus hæc sunt additamenta, quorum hæc sunt ex superabundantia? Quid ergo beatius est iis qui assequuntur? quid miserius iis qui non assequuntur? Si enim ejus qui est e patria ejectus omnes miserentur, et qui amisit hæreditatem videtur omnibus miserabilis: qui a cœlo excidit, et a bonis quæ illic sunt reposita, quam multis plorari debet lacrymis? Imovero nec plorari: ploratur enim quispiam quando aliquid ei acciderit, cujus ipse non est causa; quando autem libero suo arbitrio se ipsum vitio quispiam dediderit, non lacrymis, sed lamentationibus, atque luctu tunc erit dignus. Nam Dominus quoque noster Jesus Christus Jerusalem, licet impie se gerentem, luxit et flevit. Innumerabilibus revera ejulatibus, innumerabilibus lamentationibus digni sumus. Si universus orbis terræ, et lapides, et ligna, et arbores, et feræ, et aves, et, ut semel dicam, totus orbis terræ, voce accepta nos defleat, qui a bonis

[1] Hebr. xi, 12.

illis excidimus, nihil, ut par est, deflebit, vel lamentabitur. Nam quæ dicendi facultas, quæ intelligentia poterit explicare illam beatitudinem, et virtutem illam, voluptatem, gloriam, lætitiam, splendorem, « Quæ oculus non » vidit, inquit, quæ auris non audivit, et in cor hominis » non ascenderunt, quæ præparavit Deus iis qui diligunt » eum[1] ? » Non dixit solum exsuperare, sed nec ullum unquam intellexisse quæ Deus paravit iis qui ipsum diligunt. Cujusmodi enim bona consentaneum est esse ea quæ Deus præparat et instruit ? Si enim cum nos fecisset, statim nulla re adhuc a nobis peracta, tanta est largitus, paradisum, cum ipso collocutionem, immortalitatem est pollicitus, vitam beatam et a curis liberam : iis qui tam multa fecerunt, qui adeo strenue decertarunt, et pro ipso sustinuerunt, quid non donabit? Unigenito pro nobis non pepercit, germanum ac proprium Filium propter nos ad mortem dedit : si nos, cum inimici essemus, talibus dignatus est bonis, quonam nos non dignabitur qui facti sumus amici[2] ? quænam non impertietur, cum nos sibi reconciliarit ? Est supra modum dives, et desiderat et studet nostram assequi amicitiam. Nos non itidem studemus, o dilecti. Quid dico, non studemus? Nolumus plane ejus bona assequi, ut vult ipse. Quod autem admodum velit id quod fecit ostendit. Nam nos quidem pro nobis ipsis vix parum auri despicimus : ipse autem pro nobis etiam suum dedit Filium. Utamur ut oportet Dei dilectione, fruamur ejus amicitia. « Vos enim, inquit, amici mei estis, si fa- » ciatis quæ dico vobis[3]. » Papæ! inimicos qui infinito spatio ab eo erant disjuncti, quos incomparabiliter in omnibus antecellebat, et fecit, et vocavit amicos! Quid ergo non est a nobis lubenter patiendum pro hac amicitia ? At nos pro hominum amicitia sæpe pericula adimus : pro Dei

[1] 1 Cor. II, 9. — [2] Rom. VIII, 32. — [3] Joan. XV, 14.

autem amicitia nec pecunias profundimus. Revera luctu dignæ sunt res nostræ, luctu, et lacrymis, et ejulationibus, et lamentationibus, et planctu. A spe nostra excidimus, a nostra altitudine dejecti sumus. Dei honore indigni apparuimus. Immemores et ingrati evasimus etiam post beneficia, bonis omnibus nos spoliavit diabolus. Qui digni fueramus habiti ut essemus filii, fratres et cohæredes, ab ejus inimicis nihil differimus, qui ipsum afficiunt contumelia. Quænam erit nobis de cætero consolatio? Ipse nos vocavit ad cœlum : nos nos ipsos detrudimus in gehennam. Igitur et mendacium, furtum, et adulterium diffusum est super terram? Alii quidem sanguinem miscent sanguine : Alii autem res gerunt deteriores sanguine. Multi ex iis qui injuria afficiuntur, multi qui per avaritiam detrimentum patiuntur, mille mortes magis optant, quam hæc pati, et nisi Dei timorem veriti essent, sibi mortem conscivissent, adeo cupiunt mortem sibi afferre. Annon sunt hæc pejora sanguine? « Hei mihi anima! dicebat dolens Propheta, » periit vir pius a terra, et in hominibus non est qui faciat » bonum[1]. » Nunc autem nos quoque de nobis ipsis primum clamabimus : sed ad lamentationem vos mihi ferte opem. Fortassis quidam ominantur, et rident. Propter hoc autem intendenda est lamentatio : quod adeo furimus et desipimus, et nos ne furere quidem scimus, sed propter quæ oporteret nos gemere, ridemus. « Revelatur, o homo, » ira e cœlo, super omnem impietatem et injustitiam ho- » minum[2]. Deus manifeste veniet. Ignis ante ipsum præ- » cedet, et circa eum tempestas valida[3]. Ignis in conspec- » tu ejus ardebit et inflammabit in circuitu inimicos ejus[4]. » Dies Domini tanquam clibanus ardens : » et nemo hæc mente agitat, sed magis quam fabulæ despicatui habentur

[1] Mich. VII, 2. — [2] Rom. I, 18. — [3] Psal. XLIX, 3. — [4] Id. XCVI, 3.

res adeo horrendæ. Qui audiat nemo est : qui autem rident et subsannant, omnes. Quænam datur nobis via qua nos expediamus? Undenam inveniemus salutem? Periimus, consumpti sumus. Ludibrio nos habent inimici et nos subsannant et gentes, et dæmones.

IV. Ingentes spiritus nunc suscipit diabolus, gloriatur et exultat, et lætatur. Pudore et tristitia afficiuntur Angeli, quibus nos sumus crediti. Nemo est qui convertatur : omnia temere sunt consumpta, et nos vobis videmur nugari. Opportunum est nunc quoque vocare cœlum, quoniam nemo est qui audiat testari elementa : « Audi cœlum, et » auribus percipe terra, quoniam Dominus est locutus[1]. » Date, porrigite manum, qui nondum estis obruti, iis qui perierunt ab ebrietate; qui sani estis, laborantibus; qui sapitis, furentibus; qui statis, iis qui circumaguntur. Nemo, obsecro, quidquam præferat saluti amici : et objurgatio et reprehensio unum solum spectet, nempe ejus utilitatem. Quando febris invaserit, etiam servi imperium obtinent in dominos. Nam quando illa quidem urget animam conturbans, adest autem agmen mancipiorum, nullus legem agnoscit dominicam in damnum Domini. Nos, quæso, convertamus : bella quotidiana, submersiones, innumerabiles circumcirca interitus, et ira Dei nos undique circumdat. Nos autem sumus omnes tam securi et tam metu vacui, quam si Deo placeremus. Manus paramus omnes ad plura habenda per avaritiam : nemo ad opem ferendam. Omnes ad rapinam : nemo ad defensionem. Unusquisque studium suum ponit quomodo facultates suas reddat ampliores : nemo quomodo opem ferat egeno. Unusquisque est valde sollicitus quomodo suis addat pecuniis : nemo quomodo suam servet animam. Unus omnes tenet metus, ne simus, inquit, pauperes; ne

[1] Isaï. I, 2.

in gehennam incidamus, nemo angitur et horrescit. Hæc digna sunt lamentationibus, hæc accusatione, hæc reprehensione. Sed hæc nolebam dicere, verum dolor me cogit; ignoscite, cogit me luctus multa dicere quæ nolebam. Video graves minas, calamitatem cui afferri non potest consolatio : majora nos occuparunt mala quam ut possit inveniri solatium : periimus. « Quis dabit capiti » meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum [1], » ut lamenter? Fleamus, o dilecti, fleamus, ingemiscamus. Sunt fortasse quidam qui dicunt : Nihil aliud nobis dicit quam lamentationes, nihil aliud quam fletus. Nollem, credite, nollem, sed laudes persequi et encomia. Nunc autem est horum tempus. Non est grave, o dilecti, lamentari, sed facere quæ sunt digna lamentationibus. Non est aversandum deflere, sed ea agere quæ sunt digna fletibus. Ne puniaris, et non lugeo : ne moriaris, et non defleo. Sed si corpus quidem jacet mortuum, omnes hortaris ut commisereantur, et eos qui non lugent vocas immisericordes; pereunte autem anima, jubes non lugere? Sed non possum esse pater, si non fleam; pater sum amans et benevolus. Audite quomodo clamet Paulus : « Filioli mei, » quos iterum parturio [2]. » Quænam mater parturiens æque acerbas voces mittit atque ille? Utinam liceret videre ipsum ardorem mentis, et videres quod magis uror quam quævis mulier, et quævis puella quæ immaturam passa est viduitatem. Non ita luget illa suum maritum, neque pater filium, ut ego hanc quæ est apud nos multitudinem, nec ullum video profectum : vertuntur omnia in calumnias et criminationes. Nullus suum ducit esse officium ut Deo placeat, sed de hoc, inquit, et de illo male dicamus. Ille est indignus qui sit clericus, hic turpiter vivit et inhoneste. Cum deberemus mala nostra lugere, alios judica-

[1] Jerem. IX, 1. — [2] Galat. IV, 19.

mus, cum nec quando mundi sumus a peccatis, deberemus hoc facere. « Quis enim te discernit, inquit? Quid habes » quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris » quasi non acceperis[1] ? » Tu autem quid judicas fratrem tuum, cum ipse sis plenus malis innumerabilibus? Quando dixeris : Ille est malus, et perniciosus, et sceleratus, de te cogita, et tua diligenter inquire et examina, et te pœnitebit eorum quæ dixisti. Non est enim, non est ulla talis adhortatio, qualis est peccatorum recordatio. Si hæc duo apud nos versemus, poterimus consequi bona promissa : poterimus nos emundare et abstergere. Solum id nobis veniat in mentem, et de hac re simus solliciti, o dilecti! Hic doleamus animo, ne illic doleamus supplicio, sed bonis fruamur æternis, ubi fugit dolor, luctus, et gemitus, ut bona consequamur æterna quæ mentem exsuperant humanam, in Christo Jesu Domino nostro : ipsi sit gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. IV, 7.

HOMILIA XXIV.

CAPUT XI.

Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes et salutantes, et confitentes quod peregrini sunt et hospites super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt, id est, cœlestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum. Paravit enim illis civitatem [1].

I. Prima est virtus, atque adeo universa virtus [2], esse in hoc mundo hospitem et peregrinum, et cum iis quæ hic sunt rebus et negotiis nihil habere commune, sed ab eis pendere tanquam ab externis, sicut beati illi discipuli de quibus dicit: « Circuierant in melotis, in pellibus ca» prinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non » erat mundus [3]. » Atque illi quidem dicebant se esse hospites et peregrinos: Paulus autem dicit longe quid amplius. Non enim se esse dixit hospitem et peregrinum, sed mundo mortuum, et sibi mundum. « Mihi enim, inquit, mundus » crucifixus est, et ego mundo [4]. » Sed nos hic omnia gerimus tanquam cives, et plane viventes ut cives: et quod justi erant mundo, nempe hospites et mortui, nos hoc

[1] Hebr. xi, 13-16. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 185-192. — [3] Hebr. xi, 37. — [4] Galat. vi, 4.

sumus cœlo: quod autem erant illi cœlo viventes et ibi rationem vivendi instituentes, hoc nos sumus mundo. Propterea mortui sumus, quia eam vere quæ est, vitam abnegavimus, et hanc temporalem elegimus. Propterea Deum irritavimus, quod cum nobis esset propositum frui iis quæ sunt in cœlis, ne ab iis quidem quæ sunt in terra volumus discedere; sed non secus ac quidam vermes a terra in terram, et rursus ab hac in illam circumagimur: et plane ne parum quidem volumus emergere, neque nos a rebus humanis abducere; sed veluti a quodam veterno, et somno, et ebrietate obruti, obstupescimus visa apprehendentes. Sed sicut ii qui suavi tenentur somno, non solum noctu, sed etiam cum ipsum mane advenerit, et clarus fuerit dies, jacent in lecto: nec eos pudet indulgere voluptati, et tempus operandi et studendi facere tempus somni et inertiæ ac hebetudinis. Ita nos quoque die appropinquante, nocte procedente, imovero die; « Opera» mini enim, inquit, dum est dies[1]; » Omnia facimus quæ sunt noctis, dormientes, somnia videntes, visis deliciantes, et clausi nobis sunt oculi mentis et corporis, perperam loquimur et temere garrimus, et si quis profundam nobis plagam inflixerit, ne sentimus quidem, etiamsi nostras omnes diripuerit facultates, etiamsi ipsam domum exusserit. Imovero ne expectamus quidem ut alii hoc faciant, sed ipsi hoc facimus, nos quotidie pungentes, et ferientes, turpiter et indecore jacentes, et nudati omni bona existimatione et honore, et turpia nostra opera neque ipsi tegentes, neque aliis hoc facere permittentes; sed in media turpitudine, et iis qui vident, et iis qui accedunt propositi ad risum, et ad ludibria innumerabilia. Nescitis ipsos quoque malos irridere eos quorum sunt iidem mores, et eos damnare? Nam quoniam Deus indidit nobis judi-

[1] Joan. IX, 4.

cium, quod labefactari et nunquam corrumpi potest, etiamsi ingressi fuerimus in ipsum vitii profundum; ideo et ipsi mali se ipsos condemnant : et si quispiam eos id quod sunt vocaverit, eos pudet, contumelia afficiuntur, et rem eam dicunt esse contumeliam. Ita si non factis, verbis certe condemnant quæ faciunt per conscientiam, imovero etiam factis. Cum enim clanculum et in occulto faciunt, sententiæ quam de re habent maximum proferunt indicium. Est enim vitium adeo manifestum, ut omnes ejus sint accusatores, etiam ii qui ipsum usurpant. Tanta autem res est virtus, ut in admiratione habeatur etiam ab illis, qui eam non æmulantur. Nam et scortator laudabit temperantiam et continentiam, et avarus condemnabit injustitiam : et iracundus admirabitur patientiam, et vituperabit simultatis vitium, et lascivus lasciviam. Quomodo ergo, inquit, hæc usurpat? Ex multa socordia, cum tamen non esse bonum judicaverit. Alioqui eum rei non puduisset, neque negasset alio accusante. Multi etiam præoccupati, dedecus non ferentes se suffocarunt. Honesti et decori tantum nobis inest testimonium. Ita quæ bona sunt, ipso sole splendidiora, et quæ sunt eis contraria, sunt omnium fœdissima.

II. Hospites et peregrini erant sancti. Quomodo, et qua ratione? Ubi autem confitetur Abraham se esse hospitem et peregrinum [1]? Fortasse quidem ipse quoque est confessus. Palam autem id confessus est etiam David : audi illum dicentem : « Quoniam advena sum et peregri» nus, sicut omnes patres mei [2]. » Nam qui habitabant in tabernaculis : qui pecunia etiam emebant sepulcra, hospites utique et peregrini erant, ut qui ne haberent quidem ubi suos sepelirent. Quid ergo? dicebant-ne se esse hospites tantum in Palæstina? Nequaquam, sed in toto orbe.

[1] Gen. XXIII, 4. — [2] Psal. XXXVIII, 13.

Et merito. Nihil enim in eo videbant eorum, quæ volebant, sed externa omnia et aliena. Ipsi quidem volebant exercere virtutem ; hic autem erat multum vitium, et apud eos erant res omnes externæ et alienæ. Nullum habebant amicum, nullum necessitudine conjunctum præter paucos. Quomodo autem erant hospites ? Eorum quæ hic sunt nullam gerebant curam, idque ostendebant, non verbis, sed rebus ipsis. Quomodo ? Dixit Deus Abrahamo, Dimitte eam, quæ videtur, patriam, et veni ad alienam[1] : suosque et domesticos non est complexus, sed eo affectu eam dimisit, ut si esset dimissurus alienam. Dixit ei, « Offer mihi filium[2], » et eum perinde obtulit atque si non haberet filium, et ac si natura non indutus esset, ita obtulit. Possidebat pecunias communes omnibus accedentibus, et rem nihili existimabat. Primas cedebat aliis : in pericula se ipsum conjiciebat : patiebatur mala innumera. Non ædificabat domos splendidas, neque indulgebat deliciis, neque curam gerebat vestium, neque aliarum sæcularium rerum. Sed omnia gerebat quæ pertinent ad eam, quæ illic est, civitatem. Ostendebat hospitalitatem, in fratrem dilectionem, misericordiam, patientiam, pecuniæ despicientiam, et gloriæ præsentis, et aliorum omnium. Ejus quoque filius erat hujusmodi. Cum agitaretur, bello impeteretur, cedebat et locum dabat, ut qui esset in aliena. Hospites enim omnia patiuntur, ut qui non sint in patria. Et cum auferretur uxor, hoc quoque ferebat tanquam peregrinus : quæ superna autem sunt curabat omnia, modestiam ostendens, honestatemque et temperantiam. Nam postquam procreavit filium, non habuit amplius consuetudinem cum uxore : et cum præteriisset vigor juventutis, tunc eam duxit, ostendens se non hoc facere propter libidinem, sed ut Dei promissioni serviret. Quid

[1] Gen. XII, 1. — [2] Id. XXII, 2.

vero Jacob? annon quærebat solum panem et vestem, quæ plane sunt hospitum qui ad extremam devenerunt paupertatem? Annon pulsus et agitatus cedebat tanquam hospes? annon erat mercenarius? Annon innumerabilia ubique patiebatur mala, ubique circumiens tanquam hospes? Hæc autem patientes, ostendebant se aliam quærere patriam. Papæ! quanta differentia! Illi quidem quotidie parturiebant, volentes hinc discedere, et redire ad suam patriam; nos autem contra, si febris irruerit, omnibus dimissis, tanquam parvuli infantes plorabundi mortem pertimescimus. Et hoc merito nobis accidit. Nam quoniam non tanquam hospites hic degimus, et non tanquam ad patriam festinamus, sed tanquam euntes ad supplicium: propterea dolemus quod rebus non ut oportuit usi simus, sed ordinem evertimus. Ideo flemus, cum gaudere oporteret, ideo horremus sicut homicidæ, sicut prædonum duces, sistendi judicio, et quæcumque fecerunt animis reputantes, propterea timent et contremiscunt. Illi autem non erant ejusmodi, sed festinabant. Paulus autem etiam ingemuit: audi illum dicentem, « Et nos qui sumus in » hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati [1]. » Talis erat Abraham, et qui cum illo erant: hospites, inquit, erant totius orbis terræ, et quærebant patriam. Quænam autem ea est? An ea quam dimiserunt? Nequaquam. Quid enim obstabat quominus redirent si vellent, et essent cives? sed quærebant illam quæ est in cœlis. Ita properabant hinc excedere, et sic Deo placebant ut non erubesceret vocari eorum Deus. Papæ! quanta dignitas! acceptum illi fuit ut vocaretur eorum Deus. Quid dicis? Vocatur Deus terræ et cœli, et tanquam magni aliquid posuisti quod non erubescat eorum Deus vocari? Magnum et revera magnum est hoc, et indicium multæ beatitudinis. Quomodo? Quod

[1] 2 Cor. v, 4.

vocatur quidem Deus cœli et terræ, sicut et gentium, quatenus ea creavit et est fabricatus; illorum autem sanctorum non ita, sed sicut aliquis germanus amicus. Exemplo autem vobis hoc reddam perspicuum. Sicut in iis qui sunt in magnis ædibus, quando aliqui ex iis qui præsunt familiæ, sunt in magna existimatione, omnia administrant, et apud dominos magnam habent fiduciam, ab ipsis vocatur Dominus, et multos inveneris sic appellari. Quid autem dico? Sicut dici poterat Deus non gentium, sed totius orbis terræ, ita etiam dici poterat Deus Abraham. Sed nescitis quanta sit hæc dignitas, quoniam nec eam assequimur. Sicut enim Deus nunc dicitur Dominus Christianorum omnium, et tamen hoc nomen nostram superat dignitatem : si autem vocatus fuerit unius Deus, cogita quanta sit magnitudo. Deus orbis terræ non erubescit vocari trium Deus. Et merito. Non enim orbis terræ, sed innumerabilium ejusmodi instar sunt sancti. « Melior est » enim unus faciens voluntatem Domini, quam decies mille » iniqui [1]. » Quod autem se ipsos sic vocarent hospites est perpicuum. Sed esto, isti se sic vocabant hospites propter alienam terram. Quid vero David, annon erat rex et propheta? Annon in sua degebat patria? Cur ergo dicit : « Hospes et peregrinus ego sum? » Quomodo es hospes et peregrinus? « Sicut omnes, inquit, patres mei [2]. » Vides quod illi quoque erant hospites? Habemus, inquit, patriam, sed non eam quæ vere est patria. Quomodo autem es tu hospes? Terræ. Ut illi, sic iste, et vicissim.

III. Simus ergo nos quoque nunc hospites, ne erubescat Deus vocari noster Deus. Pudor est enim ipsi quando vocatur malorum Deus, et ipsum eorum pudet, sicut glorificatur, quando bonorum et proborum et virtutem co-

[1] Eccli. XVI, 4. — [2] Psal. XXXVIII, 13.

lentium. Si enim nos recusamus vocari domini malorum servorum, et eos dimittimus : et si quis accedens dixerit, Hic vel ille mala facit innumerabilia, numquid est servus tuus ? statim dicimus, Nequaquam ; probrum propulsantes : est enim servo ad dominum habitudo et relatio, ignominia ab illo ad hunc transit : multoque magis Deus. Sed illi erant adeo præclari, et tanta pleni fiducia, ut non solum non erubesceret ex illis vocari, sed etiam de se diceret, « Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob [1]. » Simus ergo nos quoque, o dilecti ! hospites, ne Deum nostri pudeat, ne pudeat, inquam, et nos tradat gehennæ. Tales erant illi qui dicebant, « Domine, nonne in nomine » tuo prophetavimus ? et in nomine tuo multas virtutes fe» cimus ? » Sed vide quid illis dicat Christus : « Nescio vos [2] : » quod quidem fecerint malorum servorum domini ad eos accurrentium, probrum volentes propulsare. Nescio vos, inquit. Quomodo ergo punis quos nescis ? Nescio aliter, dixi : hoc est, vos nego et recuso. Sed absit ut nos audiamus hanc vocem exitiosam et terribilem. Nam si qui dæmones ejiciebant, et prophetias proferebant, abnegati sunt, quoniam vitam non habebant verbis convenientem, quanto magis nos ? Et quomodo, inquit, fieri potest ut qui prophetias exhibuerunt, et signa fecerunt, et dæmonia ejecerunt, sint negati ? Est verisimile eos postea fuisse mutatos et evasisse malos : unde nec prior virtus illis quidquam profuit. Non solum enim exordia oportet habere præclara, sed finem etiam præclariorem. Nam die mihi, annon orator studet ea facere præclara quæ sunt in fine orationis, ut cum plausu recedat ? Nonne qui urbem administrat, de splendido administrationis exitu curam gerit ? Athleta si non certamina ostendat præclariora, et ad finem usque vincat, si, omnibus victis, fuerit victus ab ultimo, annon

[1] Exod. III, 6. — [2] Matth. VII, 22, 23.

omnia sunt ei inutilia? Gubernator si totum mare transmiserit, nave in portu fracta, nonne totum priorem laborem misit? Quid vero medicus, si ægroto liberato, cum eum perfecte sit liberaturus, tunc interitum afferat, annon totum perdidit? Ita etiam in virtute, qui non initio consequentem finem imposuerunt, consonantemque et convenientem, plane perierunt. Tales sunt qui ab ipsis quidem carceribus præclari superbique et elati prosilierunt, postea autem dissoluti ignavique et remissi fuerunt. Quamobrem et præmio sunt privati, et a Domino non sunt agniti. Hæc audiamus qui amore capti sumus pecuniæ; ea est enim maxima injustitia. « Nam radix omnium malorum » est amor pecuniæ [1]. » Audiamus qui quas habemus facultates, majores et ampliores volumus efficere. Audiamus, et tandem cessemus a plura habendi cupiditate, ne ea quæ illi audiamus. Nunc hæc audiamus, et caveamus, ne tunc audiamus. Nunc cum timore audiamus, ne tunc ea audiamus cum supplicio : « Discedite a me, nunquam novi vos [2], » ne tunc quidem quando prophetias exhibebatis, et dæmones expellebatis. Verisimile est eum hic quoque aliquid aliud subindicare, nempe quod tunc quoque improbe vitam ducebant : initio autem etiam per indignos operabatur gratia. Nam si operata est per Balaam, multo magis per indignos, propter eos qui erant lucrifacturi. Si autem et signa et prodigia non potuerunt liberare a supplicio, multo magis etiamsi quis sit in dignitate sacerdotali, etiamsi ad summum honorem pervenerit, etiamsi ad manuum impositionem operata sit gratia, et ad alia omnia propter eos qui egent defensione et patrocinio, ipse quoque audiet, Nunquam te novi, ne tunc quidem quando in te operata est gratia. Papæ! quanta est illic vitæ mundæ inquisitio! Quomodo ipsa per se sufficit ad nos in regnum

[1] 1 Tim. v, 10. — [2] Matth. vii, 23.

adducendos? si absit autem, virum prodit, etiamsi possit ostendere mille signa et prodigia. Nihil enim Deum tanta afficit lætitia, quanta vitæ bona institutio. « Si diligitis me, » inquit, non dixit, signa facite; sed quid? « Mandata mea » servate[1]. » Et rursus : « Amicos vos dico, non quando dæ- » monia ejeceritis, sed si sermones meos servaveritis[2]. » Nam illa quidem sunt doni Dei : hæc autem post donum Dei, sunt etiam nostri studii et diligentiæ. Studeamus esse amici Dei, et ne maneamus inimici. Hæc semper dicimus, horum semper admonemus et nos ipsos et vos : sed nihil amplius efficimus. Et ideo timeo. Et vellem quidem siluisse, ne vobis augeam periculum. Nam cum sæpe audias, nec sic quidem facias; illud est Dominum irritare. Sed ipse quoque timeo aliud periculum silentii, si sim taciturus, cum sit mihi commissum verbi ministerium. Quid ergo faciemus ut salvi simus? Incipiamus ex virtute vivere, dum tempus habemus. Virtutes nobis distribuamus, sicut agriculturam agricolæ. In hoc mense expugnemus maledictum et contumeliam, iram injustam, et nobis imponamus legem, et dicamus : Hodie hoc recte faciemus. Et in alio mense nos ipsos doceamus patientiam, et in alio aliam virtutem, et cum ad hujus virtutis pervenerimus habitum, veniamus ad aliam, sicut in disciplinis ea quæ sunt acquisita servantes, et alia assumentes. Post illam veniamus ad contemptum pecuniæ. Primum manus contineamus ab avaritia et plura habendi cupiditate, et tunc faciamus eleemosynam. Non omnia temere confundamus, iisdem manibus et rapientes et dantes eleemosynam. Postea ad aliam virtutem, et ab illa ad aliam. « Turpitudo, et stultiloquium, » et scurrilitas ne nominetur quidem apud vos[3]. » Hæc interim recte geramus. Non parantes hæc sumptu, non labore, non sudore. Sufficit velle, et confecta sunt omnia.

[1] Joan. XIV, 15. — [2] Id. XV, 10. — [3] Ephes. V, 4.

Non est opus magnam viam ingredi, neque immensum mare transmittere, sed studium adhibere, et esse prompto et alacri animo, et linguæ frenum imponere, ad tollendas importunas contumelias. Iras, impuras libidines, delicias, sumptus nimios, pecuniæ cupiditates, perjuria et juramenta assidua a nostra expellamus anima. Si nos sic colamus, spinas quæ prius erant evellentes, et semen cœleste injicientes, poterimus bona promissa consequi. Veniet enim agricola, et nos reponet in horreum, et bona omnia consequemur. Quæ detur nobis omnibus obtinere gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, et adoratio, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXV.

CAPUT XI.

Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum filium offerebat, in quo susceperat repromissiones. Ad quem dictum est: In Isaac vocabitur tibi semen. Arbitrans quod a mortuis suscitare potens est Deus. Unde eum et in parabolam accepit[1].

I. Revera magna res est fides Abrahæ[2]. Nam in Abele, et Noë, et Enoch solarum rationum erat pugna, et humanas rationes oportebat superare. Hic autem non solum oportebat superare humanas rationes, sed etiam aliquid amplius ostendere. Nam quæ Dei sunt, videbantur pugnare cum iis quæ sunt Dei, et fides pugnabat cum fide, et

[1] Hebr. xi, 17-19. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 192-195.

jussio cum promissione : ut verbi gratia, dixit : « Egredere » de terra tua, et de cognatione tua : et dabo tibi terram » hanc[1], » et non dedit ei hæreditatem in ea, ne passum quidem pedis. Vides quomodo quæ facta sunt pugnabant cum promissione? Rursus dicit : « In Isaac vocabitur tibi » semen[2], » et credidit : et rursus dicit : Sacrifica mihi hunc, qui erat impleturus universum orbem terræ ex semine suo. Vidisti pugnam jussorum et promissionis? jussit contraria promissis : et neque sic caligavit Justus, neque dixit se esse deceptum. Nam vos quidem non poteritis, inquit, hoc dicere quod pollicitus sit requiem, et dederit afflictionem; hic enim facit ea quæ est pollicitus. Quomodo? « In » mundo, inquit, afflictionem habebitis[3]. Qui non accepe- » rit crucem suam, et me fuerit secutus, non est me » dignus[4]. Qui non odit animam suam, non inveniet eam, » et : « Qui non renuntiat omnibus bonis suis; et me se- » quitur, non est me dignus[5]. » Et rursus : « Ante reges et » præsides ducemini propter me. » Et rursus : « Inimici homi- » nis domestici ejus[6]. » Et afflictio hic est, quies autem et remissio illic est, nempe in vita futura. In Abraham autem contra, jubebatur facere contraria promissionibus : et ne sic quidem turbatus est, neque caligavit, neque existimavit se esse deceptum. Vos autem nihil sustinetis quod sit extra promissionem, et turbamini. Ille audivit contraria iis promissis, ab eo ipso qui erat pollicitus, et non turbabatur, sed ea faciebat tanquam convenientia. Erant enim convenientia : contraria quidem humanis rationibus, convenientia autem ex fide. Et quomodo? Ipse Apostolus nos docuit, dicens : « Arbitrans quod et a mortuis suscitare » potens est Deus; » id est : ex eadem, inquit, fide qua credidit quod donaturus esset filium, qui non erat, ex ea-

[1] Gen. XII, 1. — [2] Id. XXI, 12. — [3] Joan. XVI, 33. — [4] Matth. X, 38. — [5] Luc. XIV, 26 et 33. — [6] Matth. X, 18 et 33.

dem etiam mortuum suscitaturum esse : et persuasum habuit quod mactatum erat suscitaturus. Erat enim æque dubium, humana, inquam, ratione. et ex matrice emortua, senioque confecta, et ad liberorum procreationem jam plane inutili, dare filium, et suscitare occisum: attamen id persuasum habuit; nam quæ præcesserat fides ad futura credenda viam parabat. Alioquin autem videbat ille bona priora, molesta autem posteriora et in senectute. Nobis autem, inquit, contra, molesta sunt prima; quæ autem bona, ultima. Hoc ad eos qui audent dicere quod post mortem promisit nobis bona, nos fortasse decepit. Ostendit quod etiam ex mortuis suscitare potens est Deus. Si autem ex mortuis suscitare potest Deus, omnino reddet omnia. Si autem Abraham ante tot annos credidit quod Deus sit potens suscitare ex mortuis : multo magis nos id debemus credere. Vides quod sicut prius dixit, mors nondum intravit, et eos statim traxit in spem resurrectionis, et ad tam certam deduxit persuasionem, ut etiam jussi suos mactare filios, ex quibus expectabant se impleturos orbem terræ ad id faciendum parati essent? Aliud quoque hic ostendit per hoc quod dixit, « Tentavit Deus Abraham.» Quid vero, nesciebat-ne Deus eum esse virum fortem et probum? Sciebat certe. Cur ergo eum tentabat si sciebat? Non ut ipse disceret, sed ut aliis ostenderet, et omnibus manifestam ejus redderet magni animi virtutem. Et hic etiam ostendit causam tentationum, ne existimarent se tanquam a Deo derelictos hæc pati. Nam hic quidem etiam necesse est tentari, quod multi sint qui persequuntur, et qui insidiantur : illic autem quæ erat ei necessitas eas quæ non erant excogitare tentationes? Atque perspicuum quidem est, quod hæc tentatio fiebat eo jubente. Et aliæ quidem fiebant eo permittente, hæc autem etiam jubente. Si ergo adeo probatos efficiunt tentationes, ut

etiamsi non sit causa, Deus suos exerceat athletas, multo magis nos omnia oportet ferre fortiter. Cum magna autem emphasi hic dixit, quod fide obtulit Isaac, dum tentatur. Nulla enim erat alia offerendi causa, quam hæc. Deinde sententiam persequitur. Non poterat, inquit, quispiam dicere quod alium haberet filium, et expectaret fore ut ex illo impleretur promissio, et ideo confidenter eum obtulerit. Et « Unigenitum, inquit, filium offerebat, qui susceperat promissiones. » Quid dicis unigenitum? Quid vero, Ismaël undenam erat? Unigenitum dico, inquit, quod attinet ad rationem promissionis. Propterea enim, cum dixisset Isaac, addidit unigenitum, ostendens, inquit, quod propter eum dictum sit, « In Isaac vocabitur tibi semen[1], » hoc est, ex ipso. Vides quomodo admiretur quod factum est a Patriarcha? In Isaac audivit, Vocabitur tibi semen, et offerebat filium hostiam. Deinde ne existimaret quispiam quod cum desperasset hoc facit, et per hoc jussum illam ejecit fidem, sed disceret quod revera hoc quoque sit fidei, dicit quod illam quoque habebat fidem, quanquam cum ea videretur pugnare, sed non pugnabat. Non enim humanis rationibus metiebatur Dei virtutem, sed omnia permittebat fidei. Unde non est veritus dicere, quod etiam ex mortuis suscitare potens est Deus. Unde eum et in parabolam accepit, hoc est, in exemplo : in ariete, inquit. Quomodo? Ariete enim, inquit, mactato, hic fuit salvus. Quamobrem accepit eum per arietem, ut qui illum pro illo mactaverit. Hæc autem erant quidam typi. Hic enim est Filius Dei mactatus. Mihi autem considera quanta sit benignitas. Nam quoniam hominibus quædam magna erat danda gratia, volens id non facere ex gratia, sed tanquam debitor, efficit primum ut homo det suum filium pro placito Dei: ut nihil videretur magnum

[1] Gen. XII, 21.

facere dans filium suum, siquidem ante eum homo hoc fecit, ne existimaretur hoc facere ex gratia, sed ex debito. Nam quos diligimus, hoc quoque volumus eis donare, ut cum quidpiam exiguum ab eis acceperimus, videamur sic eis dare universum : et magis gloriemur quod acceperimus, quam quod dederimus. Et non dicimus : Hoc ei dedimus, sed hoc ab ipso accepimus. Unde et eum, inquit, accepit in parabola, hoc est, tanquam in ænigmate. Erat enim aries veluti parabola aut similitudo Isaac : aut velut in typo ac figura. Nam quoniam voluntate et animi instituto perfectum fuerat sacrificium, et occisus Isaac, propterea eum donat Patriarchæ.

II. Vides hoc nunc quoque ostendi, quod semper dico. Cum enim mentem nostram exhibuerimus perfectam, et ostenderimus non res terrenas despicere, tunc quoque nobis donat res terrenas, et non ante : ne acceptum donum nos eis alligatos adhuc alliget. Solve te, inquit, primum a servitute, et tunc accipe, ut non amplius accipias tanquam servus, sed tanquam dominus. Despice divitias, et eris dives. Despice gloriam, et eris gloriosus. Despice ultionem inimicorum, et tunc eam assequeris. Despice quietem et remissionem, et tunc eam accipies : ut cum acceperis, non tanquam vinctus eam accipias, neque tanquam servus, sed tanquam liber. Sicut enim in parvis pueris, quando puer quidem desiderat ludicra puerilia, propere admodum ea occultamus, ut globum, et cætera hujusmodi, ne impediatur a necessariis. Quando autem ea despicit, et non amplius ea desiderat, ipsi ea secure impertimur, ut qui sciamus inde nullam deinceps ei esse noxam, cum illud desiderium non amplius possit eum abducere a necessariis. Ita Deus quoque cum viderit nos non amplius cupere quæ hic sunt, de cætero sinit nos eis uti : ea enim habemus tanquam liberi et viri, non tan-

quam pueri. Nam quod si contempseris ultionem sumere de inimicis, tunc assequeris, audi quid dicat : « Si esurit » tuus inimicus, ciba illum : si sitit, da ei potum : » et subjunxit; « Hoc enim faciens, congeres carbones super » caput ejus [1]. » Et rursus quod si despexeris divitias, tunc eas assequeris : audi Christum dicentem, « Omnis qui » reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut fratres, » centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit [2]. » Et quod si despexeris gloriam, tunc eam assequeris, audi ipsum rursus Christum dicentem, « Qui vult inter vos » esse primus, sit vester minister. » Et rursus : « Qui se » humiliaverit, exaltabitur [3]. » Quid dicis? Si do potum inimico, tunc eum punio? Si facultates dimisero, tunc ero excelsus? Si me humiliavero, tunc exaltabor? Maxime, inquit. Ea est enim mea potentia, ut contraria præbeam per contraria. Sum locuples et ad res agendas solers. Ne timeas. Voluntatem meam sequitur rerum natura : non ego sequor naturam. Ego omnia operor, non ab illis agor. Quamobrem ego eas possum transmutare et transformare. Et quid miraris si in his fit tale? Hoc ipsum enim invenies etiam in aliis omnibus. Si injuriam facias, affectus es injuria. Si facta est tibi injuria, tunc non es injuria affectus. Si ultus fueris, tunc non es ultus, sed te ipsum es ultus. « Qui enim, inquit, diligit iniquitatem, odit animam » suam. » Vides quod non injuria afficis, sed injuria affectus es? Propterea dicit etiam Paulus : « Quare non magis » injuriam accipitis [4] ? » Vidisti quod hoc non sit injuria affici? Quando contumelia afficeris, tunc affectus es contumelia. Et hoc ex parte sciunt multi : ut quando dicunt inter se : Hinc discedamus, ne te ipsum afficias contumelia. Quamobrem? Quoniam multum interest inter te,

[1] Rom. XII, 20. — [2] Matth. XIX, 29. — [3] Id. XX, 26, et XXIII, 12. — [4] 1 Cor. VI, 7.

et illum. Nam quantiscumque affeceris contumeliis, ille gloriam existimat. Hoc in omnibus cogitemus, et contumeliis evadimus superiores. Quomodo? Ego dico : Si est nobis pugna adversus eum ipsum qui est indutus purpura, cum contumelia eum afficimus, existimamus nos ipsos injuria afficere. Nam ideo digni sumus qui probro afficiamur. Quid dicis, quæso? Cum sis civis cœlorum, et supernam habeas philosophiam, cum eo qui res terrenas mente agitat, probris te ipsum appetis. Nam etiamsi pecunias possideat innumerabiles, et sit in principatu et potestate, nondum tamen scit bonum tuum. Noli te ipsum contumelia afficere, illum afficiens contumelia. Tibi parce, non illi. Te ipsum honora, non illum. Annon est hujusmodi proverbium : Qui honorat, se ipsum honorat. Et merito. Non enim illum honorat, sed se ipsum. Audi quemdam Sapientem dicentem : « Fac animæ tuæ hono»rem juxta ejus dignitatem [1]. » Quid hoc est juxta ejus dignitatem? si per avaritiam fraudavit, tu ne fraudaveris : si affecit contumelia, ne contumelia affeceris. Dic mihi, quæso, si quis pauper lutum jacens e tua aula acceperit, num propterea eum vocaris in judicium? Nequaquam. Quare? Ne te contumelia afficias : ne te omnes condemnent. Hoc nunc quoque fit. Dives enim est pauper : et quo est ditior, eo magis vera laborat paupertate. Lutum est aurum, in aula jacens, non domi tuæ situm. Cœlum enim est domus tua. Si propterea ergo litem moveas et judicio contendas, annon te condemnabunt superni cives? annon te ejicient e sua patria, qui es adeo humilis, adeo vilis et abjectus, ut pro modico luto velis pugnare? Nam si mundus esset tuus, deinde ipsum accepisset aliquis, curare oporteret.

III. Nescis quod si decies posueris orbem terræ, et cen-

[1] Eccli. x, 31.

ties et decies millies, et bis tantum, ne est quidem ad minimam partem eorum quæ sunt in cœlis. Qui ergo ea quæ hic sunt miratur, illa afficit contumelia, siquidem hæc digna existimat in quæ studium conferatur, quæ ab illis tanto distant intervallo. Imovero nec poterit quidem illa admirari. Quomodo enim, cum ad hæc obstupescens inhies? Dissecemus vel sero tandem, quæso, funes et laqueos : hæc enim sunt res terrenæ. Quandiu inferne incurvabimur, et deorsum aspiciemus? Quandiu nos alter alteri insidiabimur, sicut feræ, et sicut pisces? Imovero feræ non parant altera alteri insidias, sed iis quæ sunt diversi generis. Utputa ursus ursum non confestim interimit : neque serpens de medio tollit serpentem, ut qui revereatur quod sit ejusdem generis. Tu autem eum qui est ejusdem generis, et cum quo jura habes innumerabilia, cognationem, rationem, Dei cognitionem, vim naturæ et alia innumera, et qui est ejusdem naturæ particeps, perimis, et in mala injicis innumerabilia. Quid tum enim, si gladium non adigis, neque in collum dexteram immergis? Alia facis hoc graviora, in perpetuas injiciens molestias. Nam si hoc fecisses, cum liberasses a sollicitudine. Nunc autem injicis in famem, servitutem, ægritudines, et multa peccata. Hæc dico, et non cessabo dicere, non vos incitans ad cædem faciendam, neque adhortans ut ad malum illo minus veniatis, sed ne confidatis tanquam pœnas non sitis daturi. Nam « Qui victum adimit proximo, et »panem, occidit eum[1]. » Contineamus tandem apud nos manus, quæso, imovero non contineamus, sed eas recte extendamus, non ad plura acquirenda per avaritiam, sed ad eleemosynam. Ne habeamus manum infructuosam, nec aridam. Nam quæ non facit quidem eleemosynam, est arida. Quæ autem etiam plura acquirit per avaritiam, est

[1] Eccli. XXXIV, 24.

execranda et impura. Nemo comedat cum ejusmodi manibus, est enim contumelia eorum qui sunt vocati. Nam, dic quæso, si quis cum nos curasset accumbere super tapetes, et molle stragulum, et auro intextas vestes lineas, in domo splendida, magnamque et multam famulorum astare jussisset multitudinem, deinde mensam parasset ex auro et argento, et multis implesset, lautisque et sumptuosis omne genus cibis, nos cogeret comedere, si solum ferremus eum cœno manus ungentem, et stercore humano, et ita simul accumbentem, hanc-ne pœnam sustineret quispiam, et non hanc rem duceret esse contumeliam? Duceret, sane opinor, et statim resiliret. Nunc autem non vides manus vero cœno oppletas, atque adeo ipsos etiam cibos, et non resilis? non reprehendis? Sed si sit quidem in potestate et auctoritate, rem magnam esse statuis, et tuam perdis animam, vescens talibus. Quovis enim cœno pejor est avaritia; animam enim inquinat et corpus, et efficit ut difficiliter possit elui. Tu autem videns hoc cœno quidem illitum eum qui accumbit, et manus, et oculos, domum quoque et mensam eo repletam; stercoribus enim, et si quid est his immundius, sunt illi cibi spurciores et obscœniores; ita afficeris quasi honoratus, et tanquam futurus in deliciis, et nec Paulum quidem vereris, qui ad mensam Græcorum, si velimus, citra impedimentum nobis permittit accedere, ad avarorum autem, et eorum qui damnis ditantur alienis, ne volentes quidem sinit. Nam ait, « Si is, qui frater nominatur inter vos, est » fornicator, » fratrem hic dicens absolute quemvis fidelem, non eum qui est monachus. Nam quid est quod facit fraternitatem? Lavacrum regenerationis, posse Deum patrem vocare. Quamobrem catechumenus quidem etiamsi sit monachus, non est frater. Fidelis autem etiamsi mundanus sit, seu sæcularis, est frater. « Si quis, inquit, frater

» nominatur. » Nam nec ullum quidem tunc erat monachi vestigium. Sed mundanis seu sæcularibus hæc omnia dicebat hic Beatus. « Si is, inquit, qui frater nominatur, sit » fornicator, aut avarus, aut ebriosus, cum hujusmodi nec » cibum sumere[1]. » Sed non ita cum agit de Græcis seu Gentilibus : « Si quis vocat vos infidelium et vultis ire, » omne quod vobis apponitur comedite[2]. » Si quis autem, » inquit, frater nominatur, et sit ebriosus. »

IV. Papæ ! quam exacte loquitur et accurate ! nos autem non solum non fugimus ebriosos : sed etiam eos adimus, eorum quæ ab ipsis apponuntur futuri participes. Propterea omnia susquedeque sunt agitata, omnia sunt confusa, eversa et perdita. Nam, dic mihi, si quis eorum qui sunt hujusmodi te invitarit ad convivium, te qui existimaris pauper, vilisque et abjectus, deinde a te audierit : Quoniam quæ apponuntur parta sunt ex avaritia, non patiar meam polluere animam, annon fuerit reveritus, annon pudore affectus ? Hoc solum sufficeret ad corrigendum, et efficiendum ut se quidem miserum duceret propter divitias : te autem admiraretur propter paupertatem, si se videret a te tanto studio despici. Sed facti sumus nescio unde servi hominum, cum Paulus susquedeque clamet. « Nolite fieri servi hominum[3]. » Unde facti sumus servi hominum ? Quia facti sumus servi ventris, et pecuniæ, et gloriæ, et aliorum omnium, prodidimus libertatem qua nos donavit Christus. Quid ergo manet eum qui factus est servus, dic mihi ? Audi Christum dicentem : « Servus non manet in domo in æternum[4]. » Habes perfectam et absolutam sententiam, quod nunquam in regnum ingreditur. Hoc enim est domus. Nam « In domo, » inquit, Patris mei mansiones multæ sunt[5]. » Servus ergo

[1] 1 Cor. v, 11. — [2] Id. x, 27. — [3] Id. vii, 23. — [4] Joan. viii, 35. — [5] Id. xiv, 2.

non manet, in domo in æternum. Servum illum dicit servum peccati; qui autem in domum non manet in æternum, in gehenna manet in æternum, nullam habens consolationem. Sed enim res ad eam redierunt improbitatem et vitium, ut etiam ex ipsis faciant eleemosynas, et multi accipiant. Propterea amputata est nostra libertas, et neque possumus aliquem increpare. Sed nunc de cætero fugiamus noxam quæ inde oritur : et vos qui hoc lutum volvitis, cessate ab hac pernicie, et cohibete vestrum appetitum ab hujusmodi convivis, si aliquo modo possimus saltem nunc Deum placare, et bona consequi promissa : Quæ detur omnibus assequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXV.

CAPUT XI.

Fide et de futuris benedixit Isaac Jacob et Esaü. Fide Jacob moriens singulos filiorum Joseph benedixit, et adoravit fastigium virgæ ejus. Fide Joseph moriens de profectione filiorum Israël memoratus est, et de ossibus suis mandavit[1].

I. «Multi, inquit[2], Prophetæ et justi cupierunt videre » quæ videtis, et non viderunt : et audire quæ auditis, et » non audierunt[3]. » Numquid omnia futura noverunt justi? Maxime. Nam si ideo non revelabatur Filius propter imbe-

[1] Hebr. XI, 20-23. — [2] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 195-199. — [3] Matth. XIII, 17.

cillitatem eorum qui non poterant ipsum suscipere, iis qui virtute resplendebant merito revelabatur. Hoc nunc etiam dicit Paulus, quod sciebant futura, nempe Christi resurrectionem. Vel igitur hoc dicit, vel illud, «Fide,» de futuris dicitur, non de futuro sæculo, sed de iis quæ hic sunt futura. Si hoc non esset, quomodo homo sedens in terra peregrina tales daret benedictiones? Sed rursus quomodo assecutus est benedictionem, et eam non accepit? Vides quod liceat dicere in Joseph id quod dixi in Abrahamò, quod non usus sit benedictione, sed benedictiones exierunt ad posteros. Ipse autem fide, futura est assecutus. Invenimus enim fratrem iis magis potitum. Nam ipse quidem in servitute, et in vita mercenaria, et in periculis, et in insidiis, et in deceptionibus et in timoribus toto tempore est versatus : et a Pharaone interrogatus dicit : «Pauci, inquit, et mali fuerunt dies mei[1]. » Ille vero in securitate vixit et magna auctoritate : et postea fuit ei terribilis. Ubi ergo evenerunt benedictiones nisi in futuro? Vides quod multis retroactis temporibus, rebus præsentibus potiti sunt mali, justi autem contra? non tamen omnes. Ecce enim Abraham erat justus, et præsentium rerum copiam habuit, sed cum afflictione et tentationibus : etenim solæ erant divitiæ; alioquin erant ejus omnia plena afflictionibus. Neque enim fieri potest ut non affligatur justus, etiamsi sit dives. Nam quando vult in rebus suis lædi, injuria affici, et alia pati, necesse est ut affligatur. Quamobrem etiamsi fruatur divitiis, fruitur non absque molestia. Quare? Quoniam est in afflictione, et dolore. Si autem justi tunc erant in afflictione, multo magis nunc. «Fide et de futuris, inquit, benedixit Deus » Jacob et Esaü. » Atqui Esaü erat major natu : sed propter virtutem præponit Jacob. Vides quanta esset fides. Unde-

[1] Gen. XLVII, 7.

nam pollicebatur filiis tam multa bona, nisi eo quod omnino Deo crederet. « Fide Jacob moriens singulos filiorum » Joseph benedixit. » Hic ponendæ sunt totæ benedictiones, ut et fides, et prophetia ejus sit manifesta. « Et adora» vit, inquit, fastigium virgæ ejus. » Hic ostendit quod non solum dixerit, sed etiam adeo confideret futuris, ut etiam reipsa ostenderet. Nam quoniam surrecturus erat rex alius ex Ephraïm, propterea, inquit, etiam adoravit fastigium virgæ ejus. Hoc est, etiamsi esset senex, jam adorabat Joseph, significans totius populi adorationem ei futuram. Et hoc quidem jam evenit quando eum adorarunt fratres ejus; postea autem erat etiam eventurum per decem tribus. Vides quomodo prædixit ea quæ postea erant futura? Vides quantam haberent fidem? quomodo crederent de futuris? Nam alia quidem quæ sunt hic præsentia, sunt exempla male patiendi, et nullius boni fruendi : ut accidit in Abrahamo et in Abele. Alia autem sunt exempla fidei, ut in Noë, quod sit Deus, quod sit remuneratio. Nam hoc nomen « Fides » varie accipitur, et modo hoc, modo illud significat : hic autem indicat, quod et fit remuneratio, quod non in iisdem eadem maneat, et quod certandum sit ante præmia. Quæ autem in Joseph evenerunt, sunt solius fidei, quod promiserat Abrahamo, quod fuerat pollicitus, « Tibi dabo, et semini tuo terram » hanc[1]. » Audivit Joseph : et cum esset in terra aliena, necdum videret evenisse prædictionem, ne sic quidem despondit animum, sed ita credidit ut etiam diceret de exitu, et de suis mandaret ossibus. Non ergo ipse solus credidit, sed etiam alios induxit ad fidem, ut semper de exitu recordantes, et quod non mandasset de ossibus, nisi id sibi certo fuisset persuasum, expectarent exitum. Quamobrem cum dicunt aliqui : Ecce etiam justi curam

[1] Gen. XII, 7; XIII, 14; XV, 18; XXVI, 4, et Deut. XXXIV, 4.

gesserunt monimentorum, eis dicamus quod ideo curam gesserunt, alioquin autem minime. Sciebat enim quod « Domini est terra et plenitudo ejus[1]. » Non hoc ergo ignoravit qui in tanta vixit philosophia, qui toto tempore vixit in Ægypto. Atqui licebat ei si vellet reverti, non lugere, nec ægre ferre et plangere. Sed et cum patrem illuc reduxisset, cur ossa quoque sua illinc adduci jussit? Annon scilicet propterea?

II. Quid vero, dic mihi quæso, ipsius Moysis ossa annon sita sunt in terra aliena? Aaronis autem, Danielis, Jeremiæ, et Apostolorum multorum, nescimus ubi sita sint. Nam Petri quidem et Pauli, et Joannis, et Thomæ manifesta sunt sepulcra (19), aliorum autem cum sint tam multi, nusquam sunt nota. De eo ne plangamus, neque adeo pusillo et abjecto simus animo. Nam ubicumque fuerimus sepulti, « Domini est terra, et plenitudo ejus. » Id plane fit quod fieri oportet. Lugere autem, et plangere, et deflere eos qui excesserunt, ex pusillo et abjecto oritur animo. « Fide Moyses natus occultatus est tribus » mensibus a parentibus suis[2]. » Vides quod hic sperabant in terra quæ post mortem erant futura, et multa evenerunt post mortem eorum. Hoc ad id quod quidam dicunt, Hæc post mortem illis fiebant, quæ non sunt assecuti viventes, neque credebant post mortem. Et non dixit Joseph: Mihi viventi non dedit terram, neque patri meo, neque avo meo, cujus etiam oportebat revereri virtutem. Hos autem sceleratos iis dignabitur quibus illos non est dignatus? Nihil horum dixit, sed fide omnia vicit et superavit. Dixit de Abele, de Noë, de Abrahamo, de Jacob, de Joseph, qui sunt omnes gloria insignes et admirabiles. Rursus auget consolationem, rem deducens ad viles personas. Nam quod admirabiles quidem personæ hæc sint

[1] Psal. xxiii, 1. — [2] Hebr. xi, 23.

passæ, et quod illis minores apparuerint, non est adeo grave. Quod autem minores visi sint iis qui nullius sunt nominis, hoc vero est grave : et incipit a parentibus Moysis, qui minime erant insignes, et nihil tale habebant quale filius. Et ideo procedens quoque auget absurditatem, recensens mulieres meretrices et viduas. « Fide » enim, inquit, Rahab meretrix non periit cum increduslis, excipiens exploratores cum pace[1]. » Et non solum fidei, sed etiam infidelitatis ponit mercedem, ut in Noë. Interim autem necesse est dicere de parentibus Moysis. Omnes masculos Pharao jussit interfici et nullus effugit periculum. Unde ergo sperarunt ii fore ut servarent infantem? Ex fide. Ex qua fide? Viderunt, inquit, et scitum infantem. Ipse aspectus eos attraxit ad fidem. Ita statim ab initio, et ex ipsis fasciis Justo multa infusa erat gratia, non hoc efficiente natura, sed Deo. Considera enim. Statim natus pulcher apparuit, non deformis. Quid hoc effecit? Non natura, sed gratia Dei, quæ et barbaram illam excitavit mulierem Ægyptiam, et corroboravit, et eum accepit, et attraxit. Quanquam fides in his non satis amplum habuit argumentum. Quid enim ex visu credi poterat? Sed vos, inquit, et rebus creditis, etiam multa habentes fidei pignora. Nam cum gaudio suscipere bonorum direptionem, et quæcumque sunt hujusmodi, fidei erat et tolerantiæ. Sed quoniam isti crediderunt, deinde pusillo et abjecto fuerunt animo, ostendit quod illorum quoque fides multum extendebatur, qualis fuit fides Abrahæ, etiamsi res viderentur pugnare. Et non timuerunt, inquit, regis edictum. Atqui illud operabatur : hoc autem erat plane nuda quædam expectatio. Et hoc quidem erat parentum. Ipse autem Moyses nihil attulit. Deinde rursus eis conveniens affert exemplum, vel potius illo majus. Quale illud? « Fide,

[1] Hebr. xi, 31.

» inquit, Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ » Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam » temporalem peccati habere jucunditatem, majores divi- » tias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi. » Aspiciebat enim in remunerationem[1]. » Tanquam si eis diceret : Nemo vestrum dimisit regiam, eamque præclaram, neque ejusmodi thesauros, neque cum liceret esse filium regis, hoc despexit, sicut fecit Moyses. Et quod non temere ac leviter dimiserit, significavit dicens : Negavit. Hoc est, odit, aversatus est. Cœlo enim proposito erat supervacaneum admirari regiam Ægypti.

III. Et vide quam admirabiliter hoc posuerit Paulus. Non dixit : Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, cœlum, et quæ sunt in cœlis ; sed quid ? Opprobrium Christi. Nam propter Christum probris affici melius existimavit, quam esse in quiete et animi remissione. Ita etiam hoc ipsum per se erat merces. « Magis eligens affligi » cum populo Dei. » Nam vos quidem pro vobis patimini : ille autem pro aliis elegit, et lubens ac volens se ipsum conjecit in tam multa pericula, cum ei liceret et pie agere et frui bonis. Quam temporalem, inquit, peccati habere voluptatem. Peccatum dixit, nolle cum aliis affligi. Hoc, inquit, peccatum existimavit. Si ergo ille peccatum existimavit non prompto et alacri animo cum aliis affligi, magnum ergo bonum est afflictio, in quam se conjecit e regia. Hæc autem faciebat quædam magna prævidens. Ideo sic dixit, « Majores divitias æstimans thesauris Ægyptio- » rum, improperium Christi. » Quid est, improperium Christi? Hoc est, Opprobrium quod vos patimini, quod Christus sustinuit : aut quoniam propter Christum sustinuit, quando propter petram probris afficiebatur, ex qua aquam eduxit. « Petra enim erat Christus[1],» inquit. Quo-

[1] Hebr. xi, 24-26. — [1] 1 Cor. x, 4.

modo opprobrium Christi? Quia bonis patriis evertimur, probris afficimur, male patimur ad Deum confugientes. Verisimile erat illum quoque probris affici quando audiit : « Num me vis interficere, sicut heri interfecisti Ægyp-» tium[1] ? » Hoc est improperium Christi, ad finem usque, et ad extremum usque spiritum male pati : sicut ipse probris afficiebatur, et audiebat : « Si Filius Dei es[2], » ab iis pro quibus in crucem agebatur, ab eorum contribulibus. Hoc est improperium Christi, quando quispiam a suis, quando ab iis, quos beneficio afficit, probris afficitur. Ille enim ab eo patiebatur qui erat affectus beneficio. Hic excitavit, ostendens quod Christus quoque hæc patiebatur, et Moyses, duæ claræ et insignes personæ. Quamobrem hoc improperium est magis Christi, quam Moysis, quoniam a suis hæc passus est. Sed neque ille fulmina emittebat : neque hic aliquid est passus, sed probris afficiebatur, et ferebat omnia, illis moventibus capita. Quoniam ergo verisimile erat eos quoque hæc audire, et desiderare remunerationem, dicit Christum et Moysem talia esse perpessos. Requies ergo et remissio, est peccati : probris autem affici, Christi. Quid ergo mavis? improperium Christi, an requiem et animi remissionem? « Fide » reliquit Ægyptum, non veritus animositatem regis. In-» visibilem enim tanquam videns sustinuit[3]. » Quid dicis? Non timuit. Atqui hoc dicit Scriptura, quod cum audivisset timuit, et ideo fuga suæ saluti consuluit, et aufugit, et furtim se subduxit, et postea erat meticulosus. Attende diligenter et accurate ei quod dictum est. Illud, non veritus iram regis, dixit respiciens ad id quod postea astiterit. Timentis enim erat non attingere rursus defensionem et patrocinium, neque rem aggredi. Rursus autem attingere, erat ejus qui Deo omnia committebat. Non enim dixit :

[1] Exod. II, 24. — [2] Matth. XXVII, 40. — [3] Hebr. XI, 27.

Quærit me, et anxie indagat, nec rursus, fero ut eadem attingam. Erat itaque fidei fugere. Cur ergo non mansit, inquit? Ne in prævisum se injiceret periculum. Hoc enim jam erat tentantis, in media prosilire pericula, et dicere, Videam an me servet Deus. Hoc etiam Christo dixit diabolus. « Mitte te deorsum[2]. » Vides quod hoc sic diabolicum, temere, inconsiderate se in pericula conjicere, et tentare an Deus conservet? Eis enim præese et eos amplius defendere non poterat, cum tam ingrati essent animi qui afficiebantur beneficio. Fuisset ergo stultitia et mentis vecordia illic manere. Hæc autem omnia facta sunt, quod ita tolerabat tanquam videns eum qui non cadit sub aspectum. Si ergo Deum mente semper videamus, si in ejus recordatione semper nostram versemus cogitationem, nobis omnia semper erunt facilia, omnia tolerabilia, omnia facile feremus, erimus omnibus superiores. Si quis enim videns dilectum, vel potius ejus recordans, exurgit animo, et mente fit sublimi, et omnia fert facile, ex ejus memoria capiens voluptatem? qui versat in cogitatione eum qui nos vere dignatus est amare, et ejus meminit, quando vel molestum aliquid sentiet, vel aliquid terribile et periculosum extimescet? Quando autem erit pusillo et abjecto animo? Nunquam. Omnia enim nobis videntur difficilia, quod Dei nullam habeamus memoriam ut habere oportet, quod non cum in cogitatione perpetuo circumferamus. Merito enim nobis dixerit, Oblitus es mei : ego quoque tui obliviscar : et duplici ratione fit malum, quod et nos ejus obliviscamur, et ipse nostri. Hæc enim duo sunt inter se quidem complexa, sunt tamen duo. Nam magnam quidem rem facit Dei memoria : magnam etiam et quod nos eum habeamus in memoria. Hoc facit ut bona eligamus, illa perficiamus, et ad finem deducamus. Propterea dicit Propheta :

[2] Matth. IV, 6.

« Memor ero tui de terra Jordanis, et Hermoniim a monte » modico[1]. » Hæc dicit populus qui erat in Babylone, « Me- » mor ero tui. »

IV. Ergo et nos quoque, ut qui simus in Babylone, hæc dicamus. Etsi enim non sedemus inter hostes, sumus tamen inter inimicos. Nam alii quidem sedebant tanquam captivi : alii autem ne sentiebant quidem captivitatem, ut Daniel, ut tres pueri, qui etiam cum essent in captivitate, eo ipso rege, qui eos abduxerat in captivitatem, erant in illa ipsa regione clariores : et captivos adorabat is qui abduxit in captivitatem. Vidisti quanta res sit virtus? Etiam cum essent in captivitate adorabat, tanquam dominos. Ille ergo magis erat captivus quam ipsi. Non fuisset æque mirandum, si cum essent in sua patria, ille veniens eos adorasset, ac si cum illic ipse rex esset. Mirandum est autem quod cum eos vinxisset, et captivos in potestate sua haberet, omnibus videntibus non puduit eum adorare, et Manaa libare. Videtis quod res Dei sunt revera præclaræ, res autem humanæ sunt umbra? Ignorabat ergo se sibi dominos adducere, et quos erat adoraturus in fornacem injecit. Sed hoc illis erat instar somnii. Timeamus, o dilecti, timeamus Deum : et licet simus in captivitate, erimus omnium clarissimi. Adsit timor Dei, et nihil erit molestum, sive dixeris paupertatem, sive morbum, sive captivitatem, sive servitutem, sive quidvis molestum. Sed illa ipsa nobis opem ferent ad contraria. Ipsi erant captivi, et rex eos adoravit. Tabernaculorum contextor erat Paulus, et ei sacrificabant tanquam Deo. Hic oritur quæstio, cur Apostoli prohibuerunt sacrificia, sua vestimenta discinderunt, et a cœpto abduxerunt, et fleverunt dicentes : « Quid facitis? » et nos mortales sumus similes vobis homines[2]. » Daniel autem nihil fecit hujusmodi. Nam quod ipse quoque

[1] Psal. XLI, 7. — [2] Act. XIV, 15.

esset humilis, et non minus quam ipsi Deo offerret gloriam, ex multis quidem est perspicuum, maxime autem etiam ex eo quod a Deo diligeretur. Non enim ipsum Dei honorem sibi usurpantem sivisset vivere, nedum esse in honore et existimatione. Secundo autem quod cum multa libertate dicebat: «Mihi quoque, o rex, non in sapientia, » quæ est in me, revelatum est hoc mysterium. » Et tertio rursus: « In lacu eram propter Deum[1] : » et quando cibum ad eum attulit Propheta, « Recordatus est, inquit, » mei Deus: » adeo erat humilis et contritus. In lacu erat propter Deum, et se indignum existimabat ut ejus recordaretur, et ut exaudiretur. Nos autem cum innumerabilia execranda audeamus admittere, et simus omnium sceleratissimi et maxime execrandi, si non a prima precatione fuerimus exauditi, recedimus. Revera multum inter illos et nos interest, quantum inter cœlum et terram, et si quid est amplius. Quid dicis? post tam multa recte et præclare gesta, post miraculum in lacu factum, adeo humilem te esse existimas? Certe, inquit. Nam quæcumque fecerimus, servi inutiles sumus[2]. Ipse sic præoccupans implevit evangelicum præceptum, et se nihil existimabat. Deus, inquiebat, mei est recordatus. Ejus rursus oratio vide quanta plena est humilitate? Sic et tres pueri dicebant: «Peccavimus, inique egimus[3] : et ubique suam ostendunt humilitatem. Atqui Daniel habebat innumerabiles sui extollendi occasiones, sed sciebat,quod hæc omnia ei aderant ex eo quod non extolleretur, nec thesaurum corrumperet. Nam apud omnes homines et in universo orbe terrarum, non propter hæc solum decantabatur, quod rex in faciem prociderit, et ei libaverit, et Deum existimaverit is, qui ubique terrarum tanquam Deus honorabatur. Nam ipse universam terram obtinebat dominatum. Idque

[1] Dan. II, 3. — [2] Luc. XVII, 10. — [3] Dan. III, 29.

est perspicuum ex Jeremia. « Qui terram, inquit, induit » tanquam vestimentum. » Et rursus : « Ego eam dedi Na- » buchodonosor servo meo [1]. » Et ex iis quæ in suis scribit litteris, hoc rursus liquet quod non solum illic ubi habebatur in admiratione, sed etiam ubique, et major habebatur quam si præsentes eum vidissent reliquæ gentes, quando etiam litteris servitutem confessus est, et miraculum. Sed tamen habebatur etiam in admiratione propter sapientiam. « Num tu es, inquit, sapientior Daniele [2] ? » Et post hæc omnia adeo erat humilis, ut millies propter Dominum esset moriturus. Cur ergo cum esset adeo humilis, non repulit, neque regis adorationem, neque libamina? Hoc non dicam, mihi enim sufficit solum dicere quæstionem : quod reliquum est autem vobis dimitto, ut vel sic mentem vestram excitem.

V. Illud quidem certe præcipio et moneo ut omnia propter Dei timorem eligatis, cum talia habeatis exempla, et quod revera ea quoque quæ hic sunt assequemur, si futura sincere apprehendamus. Nam quod hoc non fecerit ex arrogantia, perspicuum est ex eo quod dixerit, « Dona tua sint tibi [3]. » Etenim est hæc quoque alia quæstio, quomodo verbis repellens, re ipsa et factis ipsis honorem suscepit, et torquem gestavit. Et Herodes quidem cum audisset, « Est vox Dei, et non hominis [4], » quoniam non dedit gloriam Deo, crepuit, et effusa sunt viscera ejus. Hic autem etiam Dei admisit honorem, non verba tantum. Sed necesse est dicere quidnam hoc sit. Illinc quidem homines in majorem cadebant idololatriam ; hinc autem non itidem. Quomodo ? Nam quod hic existimatus esset talis, ad Dei honorem pertinebat. Nam propterea prius dixit. « Mihi » autem non in sapientia, quæ est in me, revelatum est [5]. »

[1] Jerem. xxvii, 6. — [2] Ezech. xxviii, 3. — [3] Dan. v, 19. — [4] Act. xii, 22. — [5] Dan. ii, 30.

Alioquin nec cernitur admittere libamina. Dixit enim, inquit, quod oportet libare: minime autem fuit manifestum quod res deducta sit ad effectum. Illic vero adduxerunt tauros ut immolarent: et vocabant alterum quidem Jovem, alterum vero Mercurium. Torquem autem admisit, ut se redderet manifestum. Libamen autem cur non videtur repellere? Etenim illic non fecerunt, sed agressi sunt, et prohibuerunt Apostoli. Quamobrem hic quoque oportebat statim repellere. Et illic totus erat populus: hic autem tyrannus. Cur ergo eum ab illa re non abduxerit, dixi antea, quod non libabat tanquam Deo ad evertendam religionem, sed ad majus miraculum. Quomodo? Propter Deum fecit edictum, cum Dominum confitens. Ideo ejus honorem non auferebat. Illi autem non sic, sed ipsos putabant esse Deos; propterea repellebantur. Ilic autem cum adorasset, tunc hoc facit. Non enim eum adoravit tanquam Deum, sed tanquam hominem sapientem. Sed nec est manifestum quod libaverit. Quod si etiam libavit, libavit id non suscipiente Daniele. Quid, quod etiam ipsum vocavit Baltassar? est autem hoc ejus dei nomen. Ita deos suos nihil magnum existimabant miraculum, cum etiam captivum sic vocaret, qui omnes jubebat variam et multiplicem adorare imaginem, et qui colebat draconem: et erant Babylonii longe amentiores iis qui erant Lystris. Quamobrem non licebat eos statim ad hoc inducere. Multa dici possunt, sed interim hæc sufficiunt. Si ergo volumus omnia bona consequi, quæramus quæ ad Deum pertinent. Sicut enim qui quærunt quæ sunt mundi, et ab his, et ab illis excidunt: ita qui præponunt quæ ad Deum pertinent, utraque assequuntur. Ne hæc quæramus, sed illa: ut etiam bona promissa consequamur, in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

HOMILIA XXVII.

CAPUT XI.

Fide celebravit Pascha, et sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva, tangeret eos. Fide transierunt mare Rubrum, tanquam per aridam terram. Quod experti Ægyptii, devorati sunt. Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum septem. Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace[1]. »

I. Multa solet Paulus interjecta probare ac confirmare[2], et est creber sententiis; talis enim est gratia Spiritus. Non in verborum multitudine continet paucos sensus, sed in verborum brevitate multam et magnam indit intelligentiam. Vide ergo, cum instar adhortationis de fide disseret, cujus figuræ et mysterii admoneat, cujus habemus veritatem. « Fide, inquit, celebravit Pascha, et sanguinis » effusionem, ne qui vastabat primogenita eos tangeret. » Quid est sanguinis effusio? Agnus sacrificabatur in ædibus, et sanguis ejus illinebatur postibus, et hæc erat amolitio Ægyptii interitus. Si ergo sanguis Agni in medio Ægyptiorum, et in tanto exitio illæsos custodiebat Judæos, multo magis nos conservabit sanguis Christi, illitus, non postibus, sed nostris animis. Etenim nunc quoque qui vastat et perdit, in hac media nocte circuit. Sed armemur illo sacrificio. Unctionem vocat effusionem. Ex Ægypto enim nos eduxit Deus, e tenebris, ex idololatria. Atqui

[1] Hebr. xi, 28-31. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 199-204.

quod factum quidem fuit, nihil erat. Quod autem recte et perfecte gerebatur, res magna. Nam quod factum quidem fuit, erat sanguis : quod autem recte et perfecte gerebatur, salus, et obstaculum, ac prohibitio interitus. Timuit sanguinem Angelus, sciebat enim cujus esset typus, horruit, mortem Domini cogitans. Propterea non tangebat postes. Dixit Moyses : Ungite, et unxerunt, fueruntque confidentes et securi. Vos autem ipsius Agni habentes sanguinem, non confiditis? « Fide transierunt mare ru- » brum, tanquam per aridam terram. » Rursus totum populum comparat populo, ne dicant : Non possumus esse sicut sancti. « Fide, inquit, transierunt mare Rubrum, » tanquam per aridam terram, quod experti Ægyptii fue- » runt submersi. » Hic eis revocat in memoriam ea quæ perpessi sunt in Ægypto. Quomodo fide? Quoniam sperarunt se per mare transituros, et ideo orabant : imovero erat Moyses qui orabat. Vides quod ubique fides humanas exsuperat vires, et imbecillitatem, et humilitatem. Vides, simul et credebant, et supplicium extimuerunt, et in sanguine ostiorum, et in Rubro mari? Et hoc declarabat fuisse aquam, per eos qui ceciderunt, et in ea fuerunt suffocati, et non fuisse visionem, sed veritatem. Sed sicut qui fuerunt consumpti a leonibus, ostendebant rerum veritatem : et qui combusti fuerunt prope fornacem : ita nunc quoque vides res easdem, istis quidem fuisse saluti et gloriæ, illis autem exitio. Tantum bonum est fides : nam quando ad tantam venerimus perplexitatem, ut nullus inveniatur exitus, tunc liberamur, etiamsi ad ipsam mortem venerimus, etiamsi res nostræ sint plane desperatæ et deploratæ. Quid enim restabat aliud? ægyptii et mare eos circumdabant inermes, et vel oportebat eos suffocari fugientes, vel incidere in manus ægyptiacas, sed tamen a rebus adeo dubiis et perplexis eos liberavit ac conserva-

vit. His idem mare quidem stratum fuit sicut terra, illos autem obruit et submersit tanquam mare. Illic quidem obliviscebatur naturæ : hic etiam adversus ipsos armabatur. « Fide muri Jericho corruerunt circuitu septem die-» rum. » Non enim sonus tubarum potest muros dejicere ; etiamsi mille annos sonuerit : sed fides potest omnia.

II. Vides eam ubique mutari, non consequentia, nec lege naturæ, sed omnia fieri præter expectationem? Ergo hic quoque præter expectationem fiunt omnia. Nam quoniam susquedeque dicebat credendum esse spei futuræ, hoc totum quod dicitur movit, ostendens quod non nunc solum, sed etiam ab initio omnia miracula per hanc acta sunt et perfecta. « Fide Rahab meretrix non periit cum in-» credulis, excipiens exploratores cum pace. » Turpe est ergo si etiam meretrice appareatis magis increduli. Atqui illa viros audivit annuntiantes, et statim credidit. Finis ergo est consecutus. Nam cum omnes periissent, sola fuit salva. Non dixit apud se : Ero cum multis qui sunt mei. Non dixit, Ego-ne possum esse prudentior his viris intelligentibus qui non credunt, et ego credo ? Nihil dixit ejusmodi, quod verisimiliter alius dixisset et fecisset ; sed dictis credidit. « Et quid adhuc dicam ? Deficiet me tempus » enarrantem. » Non amplius de cætero ponit nomina, sed cum desiisset in meretricem, et eos pudore affecisset per qualitatem personæ, non amplius dilatat historias, ne videatur nimis prolixa uti oratione : non tamen eas dimittit, sed admodum sapienter percurrit, utrumque curans, et satietatem fugiens, et sententiarum crebritatem non perimens. Neque omnino siluit : neque dicens attulit molestiam : sed utrumque facit. Nam quando quispiam vehementer contendit, si pergat contendere, enecat auditorem persuasum, molestia afficiens, et præbens de se opinionemquod sit ambitiosus et honoris cupidus. Oportet enim

se accommodare utilitati. « Et quid adhuc dicam? inquit. » Deficiet me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samp- » son, Jephte, David, Samuël, et Prophetis [1]. » Quidam Paulum reprehenduut, quod Barac, Sampson, et Jephte in his ponat locis. Quid dicis? Cum meretricem posuerit, hos non ponet? Ne mihi enim aliam eorum vitam dixeris, sed num crediderunt, et fide resplenduerunt? Et Prophetis, « Qui per fidem vicerunt regna [2]. » Vides quod non ferat hic testimonium de vita præclara : non enim erat id quod quærebatur, sed fidei erat examinatio. Nam dic mihi, annon fide universum confecerunt? Quomodo? « Per fidem, » inquit, vicerunt regna [2], » nempe Gedeon. « Operati sunt » justitiam, » quinam hi sunt? Iidem omnino illi; aut benignitatem hic justitiam dicit. « Adepti sunt repromissio- » nes. » De Davide arbitror eum dicere. Quasnam promissiones? De iis agit de quibus dicebat, quod semen ejus sessurum sit super sedem ejus. « Obturaverunt ora leonum : » extinxerunt impetum ignis : effugerunt aciem gladii [3]. » Vide quomodo erant in ipsa morte, Daniel circumdatus a leonibus, tres pueri qui degebant in fornace, Abraham, Isaac, Jacob in diversis tentationibus, et ne sic quidem desperarunt. Hoc enim est fides : quando res in contrarium exeunt, tunc oportet credere quod nihil eveniat contrarium, sed omnia consequentia. « Effugerunt aciem gladii. » Existimo eum rursus dicere de tribus pueris. « Convalue- » runt de infirmitate, fortes facti sunt in bello : castra ver- » terunt exterorum. » Hic tacite significat quod factum est a reditu a Babylone. « De infirmitate : » hoc est, de captivitate. Quando res judaïcæ jam erant desperatæ, quando a mortuorum ossibus nihil differebant, quis sperasset futurum ut redirent a Babylone, et non solum redirent; sed etiam fortes fierent, et verterent ac fugarent castra exte-

[1] Hebr. xi, 32. — [2] Ibid. 33. — [3] Ibid. 34.

rorum ?At nobis, inquit, nihil tale accidit: sed hæc sunt typi futurorum. « Acceperunt mulieres de resurrectione » mortuos suos. » De Prophetis hæc dicit, nempe de Eliseo et Elia : mortuos enim illi suscitarunt. « Alii autem distenti » sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem in- » venirent resurrectionem[1]. » At nos non assecuti sumus resurrectionem. Sed possum, inquit, ostendere etiam illos fuisse dissectos, sed redemptionem non suscepisse, ut meliorem assequerentur resurrectionem. Cur enim, dic mihi, cum liceret vivere, noluerunt? Annon quia vitam expectabant meliorem? et qui alios suscitarant, ipsi mori elegerunt, ut meliorem assequerentur resurrectionem, non talem qualem pueri mulierum? Hic mihi videtur et Joannem innuere, et Jacobum. Αποτυμπανισμός enim, est capitis amputatio. Licebat eis videre solem. Licebat non arguere, et tamen, qui alios suscitaverant, maluerunt excedere, ut meliorem assequerentur resurrectionem. « Alii vero lu- » dibria et verbera experti, insuper et vincula, et carce- » res, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt[2]. »

III. In iis desinit, in iis, inquam, quæ erant conjunctiora et magis familiaria. Hæc enim maxime afferunt consolationem, quando ex eadem causa fuerit ortus dolor. Alioquin etiamsi vehementius dixeris, non sit autem ex eadem causa ortus dolor, nihil efficis. Propterea in hoc finiit orationem, dicens vincula, carceres, verbera, lapidationes, ea innuens quæ acciderunt Stephano et Zachariæ, et ideo subjunxit : « In occisione gladii mortui sunt. » Quid dicis? Alii quidem effugerunt aciem gladii : alii autem mortui sunt in occisione gladii? Quid est hoc? Utrum laudas? Utrum admiraris? Hoc, an illud? Maxime, inquit, et hoc et illud; hoc tanquam vobis conjunctum et familiare : illud autem, quoniam etiam in ipsa morte

[1] Hebr. xi, 35. — [2] Ibid. 36.

valuit fides, et est typus futurorum. Duo sunt enim miracula fidei, quod et magna efficiat, et magna patiatur, et quod se nihil pati existimet. Nec potes, inquit, dicere quod essent peccatores et nihili. Nam etsi totum mundum illis ex adverso statueris, invenio illos pretio in statera præponderare. Ideo sic dixit, « Quibus dignus non erat » mundus. » Quid ergo hic erant accepturi, quibus nihil dignum erat? Hic eorum mentem erigit, erudiens ne sint affixi præsentibus, et ut majora animo agitent omnibus quæ sunt in vita præsenti. Siquidem totus mundus non est iis dignus. Quid ergo vis hic accipere? Probrum est et contumelia si hic mercedem acceperis. Ne mundana ergo mente agitemus, neque hic quæramus remunerationem, neque simus adeo pauperes. Nam si totus mundus non est his dignus, quid partem quæris? et merito. Sunt enim amici Dei. Mundum ergo hic dicit multitudinem, aut ipsam creaturam. Utrumque enim solet dicere Scriptura. « Si universa, inquit, creatura posita fuerit cum suis ho» minibus, nondum æquabunt eorum pretium. » Et merito. Sicut enim decies mille pondo paleæ et fœni, non æquaverint pretium decem margaritarum, ita nec illi. « Melior » est enim unus faciens voluntatem Domini, quam decies » mille iniqui. » Decies mille non multos dicens, sed infinitam multitudinem. Cogita quanta res sit vir justus. « Dixit Jesus Nave : Stet sol contra Gabaon, et luna con» tra vallem Elom : et factum est[1]. » Veniat ergo universus orbis terræ, imovero duo, et tres etiam, et quatuor, et viginti orbes terræ, et dicant, et hoc faciant. Sed non poterunt. Dei autem amicus, amici imperabat creaturis : imovero amicum suum rogavit, et cedebant quæ serviebant, et inferior imperabat supernis. Vides quod ea facta sint in servitutem, cursum constitutum implentia? Hoc

[1] Josuë. x, 12.

est majus quam quæ facta sunt a Moyse. Quare ? Non sunt enim paria, imperare mari, et iis quæ sunt in cœlo. Nam illud quoque est magnum et valde magnum, sed non par. Audi vero cur talis sit effectus. Quare? Jesu nomen erat typus Christi. Propterea ergo, et propter ipsam in typo appellationem verita est creatura. Quid vero, alius non vocatus fuit Jesus? Sed iste propterea vocatus est in figura. Nam dicebatur etiam Auses : propterea mutatum fuit nomen; prædictio enim erat et prophetia. Ipse populum introduxit in promissionem, sicut Jesus in cœlum : non lex, sicut nec Moyses, sed mansit extra. Non potest lex introducere, sed gratia. Vides figuras multis retro actis temporibus prius describi? Imperavit creaturæ, imovero certæ parti creaturæ, deorsum stans ipsi capiti, ut quando videris in figura hominis Jesum hæc dicentem, ne perturberis, neve terrearis. Ipse etiam vivente Moyse fudit et fugavit hostes. Hic etiam vivente lege omnia administrat, sed non aperte. Sed videamus quanta sit virtus sanctorum.

IV. Si hic talia operantur, si hic ea faciunt, quæ Angeli, quid illic? quantum habent splendorem? Fortasse unusquisque vestrum vellet esse hujusmodi, ut posset imperare soli et lunæ. Hic ii qui cœlum dicunt esse sphæram, quid dixerint? Cur non dixit, Stet sol, sed addidit, « Stet » contra Gabaon, et luna contra vallem Elom, » hoc est, diem faciat majorem. Hoc etiam factum est in Ezechia; sol retrocessit. Sed hoc est illo admirabilius, nempe contraria via rursus ingredi, cum cursum suum nondum confecisset. Sed his majora nos assequemur, si velimus. Nam quænam nobis promisit Christus? Non fore ut solem sistamus, neque lunam, neque solis retrogradationem. Sed quid? « Veniemus, inquit, ad ipsum ego et Pater meus,

» et mansionem apud eum faciemus[1]. » Quid mihi opus est sole et luna, et his miraculis, cum ipse omnium Dominus ad me descendat, et apud me firmus maneat et stabilis? Hoc mihi non est opus. Quid enim mihi ullo horum opus est? Ipse erit mihi in solem et lunam et lucem. Nam, dic mihi, quid malles, regiam ingressus, an aliquid transmutare eorum quæ fixa sunt, an regem tibi tanta conjungere familiaritate, ut ei persuadeas ut ad te deveniat? Nonne multo magis hoc quam illud? Quid vero non mirum, si quæ homo imperat, hæc quoque Christus? Sed Christus, inquit, non rogat Patrem, sed sua facit auctoritate. Recte. Primum ergo confitere quod Patrem non rogat et sua facit auctoritate, et tunc ex te sciscitabor : imo te docebo circa orationem, quam facit per attemperationem et œconomiam; non erat enim Christus minor Jesu Nave; et quod nos possit docere sine oratione? Sicut enim magistrum audiens balbutientem, et elementa recensentem, non dicis ipsum ignorare : et quando interrogat : Ubi est hoc elementum? scis quod non ignorans interrogat, sed discipulum volens instituere : ita etiam Christus non oratione indigens orabat, sed te inducere volens ut assidue sis attentus orationi, ut eam emittas sine intermissione, ut sobrie, et cum multa vigilantia. Vigilare autem non dico solum noctu expergisci, sed etiam interdiu sobrium esse in precibus. Is enim appellatur vigilans. Potest enim esse ut et quis noctu orans dormiat, et interdiu non orans vigilet, quando animus fuerit ad Deum intentus, quando cogitat cum quo disserat, apud quem verba faciat, quando ei in mentem venerit quod Angeli astant cum tremore et timore, ipse autem accedit oscitans et se fricans. Magna arma sunt preces, si cum ea qua par est mente fiant. Et ut earum vires intelligas, hinc perpende:

[1] Joan. XIV, 23.

impudentiam et iniquitatem, crudelitatem et importunam audaciam vincunt assiduæ preces. Audite enim quid dicat judex iniquitatis, et rursus vincunt desidiam : et quod non fecit amicitia, hoc assidua fecit interpellatio : et si non propterea quod sit ejus amicus, inquit, dabit ei; sed tamen propter ejus impudentiam, surgens dabit ei, et eam quæ erat indigna, dignam fecit assiduitas[1]. « Non » est, inquit, bonum accipere panem filiorum, et dare » canibus. Etiam, inquit, Domine. Nam et catuli come- » dunt e mensa dominorum suorum[2]. »

V. Attendamus ergo orationi, sunt magna arma preces, si fiant attente et assidue; si absque inani gloria, si cum puro et sincero affectu. Oratio bella evertit, ipsa gentem integram et indignam beneficio affecit. « Audivi, inquit, » gemitum eorum, et descendi ad eos liberandos[3]. » Oratio est pharmacum salutare, et prohibens peccata, et medicamentum delictorum. In ea erat assidua vidua illa relicta sola. Nam si oremus cum humilitate, si pectus pulsantes, ut Publicanus, si ea quæ ille loquentes, si dicamus, « Esto propitius mihi peccatori[4], omnia consequemur. Nam etsi non sumus Publicani, habemus alia peccata illius peccatis non minora. Ne mihi dixeris te in quadam parva re peccasse : res enim eamdem habet naturam. Sicut enim similiter dicitur homicida, et qui parvos pueros interemit, et qui virum : ita etiam est avarus, et qui in multis, et qui in paucis fraudat quempiam : et injuriæ acceptæ recordatio, non est parvum, sed magnum peccatum. « Eorum enim qui injuriæ acceptæ sunt » memores, viæ sunt ad mortem[5] : et qui irascitur fratri » suo sine causa, erit obnoxius gehennæ[6]; » et qui vocat fratrem suum fatuum et insipientem, et alia plurima. Re-

[1] Luc. xviii, 12-14. — [2] Matth. xv, 26. — [3] Exod. ii, 7. — [4] Luc. xviii, 13. — [5] Prov. xii, 29. — [6] Matth. v, 22.

verendorum etiam et stupendorum sacramentorum participes sumus indigne, et invidemus, et maledictis appetimus. Quidam ex nobis sæpe etiam sunt inebriati. Horum vero unumquodque ipsum per se sufficit ad expellendum e regno. Quando autem simul congeruntur, quamnam habebimus defensionem? Multa, o dilecti, nobis opus est pœnitentia, multa oratione, multa tolerantia, multa assiduitate ut bona nobis promissa possimus assequi. Dicamus ergo nos quoque, Propitius esto mihi peccatori. Imovero non solum dicamus, sed etiam sentiamus ac cogitemus, et si alius nos sic accuset, ne irascamur. Audivit ille, « Non sum sicut Publicanus iste, » nec iratus, sed compunctus est. Victoriam obtinuit, et opprobrium deposuit. Indicavit ille vulnus; hic pharmacum quæsivit. Dicamus ergo, Propitius esto mihi peccatori; sed si alius dicat, ne indignemur. Sin autem ipsi quidem dicamus de nobis mala innumerabilia, et ab aliis audientes irascamur, non est hoc utique humilitas, neque confessio, sed ostentatio, et inanis gloria. Ostentatio-ne est, inquit, se ipsum vocare peccatorem? Maxime. Humilitatis enim a nobis gloria et existimatio quæritur : in admiratione habemur, laudibus extollimur. Si autem de nobis dixerimus contrarium, despicimur. Quamobrem hoc quoque facimus propter gloriam. Quid est autem humilitas? alio probra ingerente ea ferre, peccatum agnoscere, ferre maledicta? Ne hoc quidem fuerit humilitatis, sed candidi animi et ingenui. Nunc autem nos quidem dicimus peccatores, indignos, et alia innumerabilia. Sed si quis alius nobis unum ex his objiciat, ægre ferimus, efferamur. Vides quod hoc non sit confessio, neque animi candor et ingenuitas? Dixisti te ipsum esse talem, ne irascaris, dum ab aliis id audis et argueris; nam tibi sic levia redduntur peccata, quando alii exprobrant : sibi enim onus imponunt, te au-

tem inducunt ad philosophiam. Audi quid dicat beatus David quando eum execrabatur Semeï. « Dimitte eum, » inquit. Dominus ei mandavit, ut videat humilitatem » meam : et reddet mihi Dominus bona pro ejus execra- » tione quæ fuit hodie [1]. » Tu autem de te dicens summa mala, si non ab aliis audias magnorum virorum et justorum laudes et encomia, efferaris. Vides quod ludis in rebus non ludicris? Laudes enim repellimus aliarum laudum desiderio, ut iterum majora assequamur encomia, ut in majore habeamur admiratione. Nos itaque non admittentes laudes ut eas augeamus, hoc facimus, et omnia a nobis fiunt ad gloriam, non ad veritatem. Propterea sunt omnia inania, omnia dubia. Quamobrem rogo ut nunc saltem abstineatis a matre malorum inani gloria, et vivatis ut Deo placet : ut futura quoque bona consequamur, in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

HOMILIA XXVIII.

CAPUT XI.

Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti. Quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, in speluncis, et in cavernis terræ [2].

I. Semper quidem [3], maxime autem quando cogito res recte et ex virtute gestas sanctorum, tunc mihi venit in mentem de nobis desperare et animum despondere, quod

[1] 2 Reg. XVI, 11. — [2] Hebr. XI, 37, 38. — [3] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 205-207.

nec in somnis quidem accepimus eorum experientiam, in quibus viri illi toto tempore sunt versati, non peccatorum pœnas luentes, sed res bonas ex virtute gerentes, et semper afflicti. Nam cogita mihi Eliam, ad quem hodie redit oratio. De illo enim hic dicit, « Circuierunt in melotis,» et in eum desinunt ipsius exempla. Neque id prætermittens, quod quidem erat illis proprium et familiare. Et cum dixisset de Apostolis quod in occisione gladii sunt mortui, quod sunt lapidati, redit rursus ad Eliam, qui eadem quæ ipsi passus est. Nam quoniam erat verisimile eos de Apostolis nondum tantam accepisse opinionem, ab eo qui fuit assumptus, et in maxima habitus est admiratione, affert exhortationem et consolationem. « Circuierunt enim, » inquit, in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, » afflicti, quibus dignus non erat mundus. » Ne vestem quidem, inquit, habebant propter summam afflictionem, non civitatem, non domum, non habitaculum : hoc quod Christus dicebat, « Filius autem hominis non habet ubi » caput reclinet[1]. » Quid dico, Non habitaculum? Ne stationem quidem. Nam cum venissent in solitudinem, ne quietem quidem agebant. Non enim dicit, sedebant in Solitudine, sed et cum illic essent, fugiebant, et illinc expellebantur, non solum ex terra quæ habitatur, sed etiam ex inhabitabili : et in memoriam eis revocat loca in quibus sederunt, sed et res quæ illic factæ sunt. Egentes, afflicti. Deinde vos, inquit, accusant propter Christum. Et hoc etiam contra Eliam. Quid habebant de quo eum accusarent, et eum expellerent, persequerentur, et cum fame conflictari cogerent? Quod hi quoque tunc patiebantur : propterea alibi dicebat. « Decreverunt, inquit, mittere eis qui affliguntur ex » Discipulis. Quantum suppetunt alicui facultates, statuerunt » unusquisque eorum mittere in ministerium iis qui habitant

[1] Matth. VIII, 20.

» in Judæa fratribus quod horum quoque erat[2]. » Afflicti, inquit, id est, male patientes, in viis, in periculis. Circuierunt autem, quid est? In solitudinibus, inquit, errantes, et montibus, et in speluncis, et cavernis terræ. Tanquam fugitivi, inquit, et qui e suis migrant sedibus, tanquam qui turpissimorum scelerum sunt convicti, tanquam nec digni quidem solem intueri, nec ex solitudine quidem invenerunt effugium, sed semper oportebat latibula quærere, oportebat se vivos in terram infodere, semper esse in metu. « Et hi » omnes testimonio probati per fidem, non obtinuerunt » repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, » ut ne sine nobis consummarentur[3]. » Quæ est ergo merces tantæ spei? quæ remuneratio? tanta certe ut oratione exprimi non possit. Ea enim præparavit Deus diligentibus eum, « Quæ neque oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor » hominis ascenderunt. » Sed nondum acceperunt, » verum adhuc expectant; cum in tanta decesserint afflictione. Tot sunt anni ex quo vicerunt, et nondum acceperunt: vos autem, dum adhuc certatis, mœsti estis? Cogitate vos quoque quid et quantum sit, sedere Abraham et Paulum apostolum, expectantes quando tu fueris consummatus, ut tunc possint accipere mercedem. Nam, nisi quoque affuerimus, prædixit eis Servator se non daturum. Sicut si pater benevolus dicat probis filiis et qui opus confecerunt, se non daturum quod edant, nisi venerint eorum fratres. Tu autem ægre fers quod mercedem nondum acceperis. Quid ergo faciet Abel, qui ante omnes vicit, et sedet non coronatus? Quid vero Noë, et quid ii, qui illis fuere temporibus, qui te et eos qui post te erunt expectant? Vides quod illis sumus superiores et melior sit nostra, quam illorum conditio? De nobis enim, inquit, aliquid melius prævidit Deus. Ne viderentur enim esse melioris,

[2] Act. xi, 29, 30. — [3] Hebr. xi, 39, 40.

quam nos conditionis, si primi coronarentur, definivit omnibus unum tempus coronarum. Etiam qui tam multis ante te annis vicit, tecum accipit coronam. Vides Dei curam et providentiam? Non dixit, Ne sine nobis coronentur; sed ut non sine nobis consummarentur. Itaque tunc quoque apparent perfecti. Præcesserunt in certaminibus, sed non præcesserunt in coronis. Non illos læsit, sed nos honoravit. Ipsi enim fratres expectant. Nam si omnes sumus unum corpus, existit huic corpori major voluptas, quando communiter coronatur, et non singulatim. Etenim in hoc quoque sunt justi admirabiles, quod lætantur bonis fratrum tanquam suis. Quamobrem hoc quoque illis cedit ex animi sui sententia, quod cum propriis membris sint coronati. Quod enim simul sint glorificati, magna est voluptas. « Ideo que et nos tantam habentes impositam nu» bem testium[1]. »

II. Scriptura sæpe accipit consolationem in malis, e rebus quæ accidunt : ut quando dicit Propheta : « Ex æstu, » et duritie, et imbribus et eripiet te[2] : » Et David, « Per » diem sol non uret te, neque luna per noctem[3]. » Hoc etiam hic dicit, quod illorum sanctorum recordatio, sicut nubes eum qui uritur a calidiore radio obumbrat, ita excitat et recreat animam quæ malis laborat. Et non dixit, In altum super nos elatam, sed nobis impositam : quod quidem erat illo amplius, ut per illud ostenderet, quod nobis in circuitu impositus magis securos reddet : quam nubem testiumque numerum? Merito dicit testes, non eos solum qui sunt in Novo, sed etiam eos qui sunt in Veteri. Nam ipsi quoque tulerunt testimonium de Dei magnitudine ut tres pueri, et Elias, et Prophetæ omnes. « De» ponentes omne pondus. » Omne, quodnam? Somnum, negligentiam, viles et abjectas cogitationes omnes huma-

[1] Hebr. XII, 1. — [2] Isaï. IV, 6. — [3] Psal. CXX, 6.

nas. « Et circumstans nos peccatum. » Aut quod nos facile circumsistit, aut quod facile pati potest ut circumveniatur et circumdetur : hoc autem potius. Facile enim, si velimus, possumus superare peccatum. Per patientiam curramus ad » propositum nobis certamen. » Non dixit, Pugnemus, neque luctemur, neque bellum geramus : sed quod erat omnibus levius, nempe cursum in medium attulit. Neque dixit, Cursui adjiciamus, sed, in eo ipso sustineamus et persistamus, ne simus dissoluti et enervati. Curramus, inquit, ad agonem propositum. Deinde consolationis et exhortationis caput, quod est et primum, et ultimum, ponit Christum. « Aspi» cientes, inquit, in autorem fidei et consummatorem Je» sum[1]. » Quod ipse quoque Christus assidue dicebat suis Discipulis, « Si patremfamilias Beelzebub appellarunt, quanto » magis domesticos ejus? » Et rursus : « Non est discipu» lus supra magistrum, neque servus super dominum » suum[2]. » Aspicientes, inquit, nempe ut discamus currere; videamus Christum. Sicut enim in omnibus artibus et certaminibus, ad magistros aspicientes, in mente artem imprimimus, per videndi facultatem quasdam sumentes regulas; ita hic quoque si velimus currere, et discere recte currere, aspicimus ad Christum auctorem fidei, et consummatorem Jesum. Quid hoc est? Id est, ipse nobis fidem indidit, ipse principium dedit. Quod dicebat Christus Discipulis : « Non vos me elegistis, sed ego elegi vos[3]. » Paulus quoque dicit : « Tunc cognoscam sicut et cognitus » sum[4]. » Si autem ipse nobis imposuit principium, ipse quoque nobis finem imponet. « Qui proposito sibi gaudio » sustinuit crucem, confusione contempta. » Hoc est, licebat ei nihil pati si voluisset. Neque enim peccatum fecit, neque inventus est dolus in ore ejus[5], sicut ipse quoque dicit

[1] Hebr. XII, 2. — [2] Matth. X, 24, 25. — [3] Joan. XV, 16. — [4] I Cor. XIII, 12. — [5] Isaï. LIII, 9.

in Evangeliis : « Venit mundi princeps, et in me non habet » quidquam [1]. » Erat ergo ei promptum si voluisset non venire ad crucem. « Potestatem enim, inquit, habeo ponendi ani- » mam meam, et potestatem habeo rursus recipiendi eam [2]. » Si ergo qui minime necesse habebat crucifigi, propter nos fuit crucifixus : quanto magis par est ut nos omnia fortiter feramus ? Qui proposito, inquit, sibi gaudio sustinuit mor- tem, probro contempto. Quid est probro contempto ? Pro- brosam, inquit, elegit mortem. Esto enim, inquit, est mortuus, cur ignominiose ? Non propter aliud, quam nos docens ut gloriam quæ ab hominibus datur nihili duca- mus. Propterea cum non esset peccato subjectus, eam elegit, erudiens nos ut adversus eam simus audaces, et eam nihili faciamus. Quare non dixit, tristitia, sed confu- sione seu probro ? Quoniam non hæc ferebat cum tristitia. Quis autem sit finis audi. « Atque in dextera sedis Dei se- » det. » Vides præmium certaminis quod Paulus quoque scribens dicit : « Propter quod et Deus illum superexalta- » vit, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, » ut in nomine Jesu omne genu flectatur [3]. » Dicit quod est secundum carnem. Atque maxime quidem etiamsi nullum esset propositum præmium certaminis, sufficeret exemplum ad persuadendum ut omnia nostra sponte sustineremus. Nunc autem nobis etiam proponuntur præmia, non quæ- libet, sed magna et ineffabilia. Quamobrem nos quoque cum aliquid tale passi fuerimus, ante Apostolos Christum cogitemus. Quare ? Quia tota ejus vita plena fuit contu- meliis. Semper enim male audiebat, ut qui vocaretur fu- riosus, seductor et præstigiator : et aliquando quidem dicebant Judæi. « Hic non est a Deo, » aliquando autem, « Non, sed seducit turbas [4]. » Et rursus : « Seductor ille

[1] Joan. XIV, 30. — [2] Id. X, 18. — [3] Philip. II, 8. — [4] Joan. IX, 16, et VII, 12.

» dicebat adhuc vivens : Post tres dies resurgam. » Præstigiarum quoque, et magicæ artis eum accusabant, dicentes : « In Beelzebub ejicit dæmonia, » et quod insaniret et haberet dæmonium. « Non bene dicebamus, inquit, » quod habet dæmonium et insanit[1] ? » Et hæc ab illis audiebat, cum eos beneficiis afficeret, miracula faceret, Dei opera ostenderet. Nam si quidem nihil faciens hæc audiret, nihil esset adeo mirum. Si autem docens quæ pertinent ad veritatem, audiebat se vocari seductorem : et dæmones ejiciens, audiebat se probro appeti quod haberet dæmonem : et quæcumque erat contraria evertens, dicebatur præstigiator; quam mirabile illud est! Horum enim eum assidue accusabant.

III. Si vis autem audire dicteria et irrisiones quas in eum emittebant, quod nostros maxime mordet animos, audi primum a genere. « Non est hic, inquit, filius fabri, cujus » nos novimus patrem et matrem? Nonne fratres ejus om- » nes apud nos sunt[2] ? » Et a patria eum ludificantes dicebant eum esse ex Nazareth. Et rursus : « Interroga, inquit, » et vide quod ex Galilæa non surgit Propheta[2] : » et ferebat, cum his appeteretur calumniis. Et rursus dicebant : « An- » non dicit Scriptura quod ex Bethlehem vico venit Chris- » tus? » Vis etiam audire irrisiones quibus in eum utebantur? Venientes, inquit, ad ipsam crucem, adorabant eum, et percutiebant, et colaphos impingebant, dicebantque : « Dic no- » bis quis est qui te percussit? » Et acetum offerebant ei, » dicentes : « Si Filius Dei, descende de cruce[3]. » Præterea servus quoque pontificis dedit ei alapam, et dicit : « Si male » locutus sum, testimonium perhibe de malo : si bene, quid » me cædis[4] ? » Et irridentes imposuerunt ei chlamydem, et spuerunt in ejus faciem; et tentationes ei semper adhi-

[1] Matth. XXVII, 63, et XII, 24. — [2] Id. XIII, 15. — [3] Joan. VII, 12. — — [4] Matth. XXVII, 40. — [5] Joan. XVIII, 23

bebant, eum tentantes. Vis etiam videre accusationes, quæ clam, quæ palam, quæ etiam ab ipsis fiebant Discipulis? « Num et vos, inquit, vultis abire[1]? Et dæmonium » habes, » jam dicebatur ab iis qui crediderant. Dic autem mihi, nonne ipse quoque semper fugiebat, aliquando quidem in Galilæam, aliquando autem in Judæam? Annon ab ipsis incunabulis fuit multa appetitus tentatione? Annon eum cum esset infans mater duxit in Ægyptum? Propter hæc omnia dicit : « Aspicientes in auctorem fidei et con- » summatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit » crucem : confusione contempta, atque in dextera sedis » Dei sedet. » Ad eum ergo aspiciamus, et ad ejus Discipulos, legentes quæ perpessus est Paulus, et audientes eum dicentem : « In multa patientia, in tribulationibus, » in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis, in » plagis, in carceribus, in seditionibus, in jejuniis, in la- » boribus, in castitate, in scientia[2]. » Et rursus : « Usque » ad hanc horam esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et » colaphis cædimur, et instabiles sumus, et laboramus » operantes manibus nostris. Maledicimur, et benedici- » mus : persecutionem patimur, et sustinemus : blasphe- » mamur, et obsecramus[3]. » Passus-ne est quispiam, vel minimam horum partem? Tanquam seductores, inquit, tanquam infames, tanquam nihil habentes. Et rursus : « A Judæis quinquies quadragenas, una minus, accepi, » ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum. Nocte et die » in profundo maris fui, et in itineribus sæpe[4], » afflictionibus, angustia, fame. Et quod hæc Deo placerent, audi eum dicentem. « Propter hoc ter Dominum rogavi, et » dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea. Virtus enim mea in » infirmitate perficitur[5]. » Propter quod, inquit, placeo

[1] Joan. VI, 67. — [2] 2 Cor. VI, 4-6. — [3] 1 Cor. IV, 11-13. — [4] 2 Cor. XI, 24-26. — [5] Id. XII, 8, 9.

mihi in infirmitatibus meis, in afflictionibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, ut in me inhabitet virtus Christi. Audi autem ipsum quoque Christum dicentem : « In mundo afflictionem habebitis [1]. Re» cogitate, inquit, eum, qui talem sustinuit a peccatori» bus adversus ipsum contradictionem : ut ne defatigemini » animis vestris deficientes [2]. » Jure merito hæc addidit, Nam si proximorum nos excitant perpessiones, ipsius Domini perpessiones quantam nobis non præbebunt animi alacritatem ? Quid nobis non faciet ? Et vide quomodo prætermittens omnia dicere, per contradictionem totum significavit : et prætermittens etiam addere eam esse talem, nempe ictus in genis, risum, contumelias, exprobrationes, irrisiones, hæc omnia indicavit per contradictionem : neque vero solum illa, sed et quæ fuerunt in universa vitæ doctrina. Hæc igitur, dilectissimi, semper reputemus, et noctu et interdiu in animis nostris versemus, scientes quod isthinc magna reportaturi sumus bona, multamque inde utilitatem recipiemus. Magnum enim revera, magnum sunt solatium, Christi perpessiones, et perpessiones Apostolorum. Adeo enim sciebat hanc viam virtutis esse meliorem, ut et ipse, qui ea non egebat, eam sit ingressus : adeo sciebat afflictionem juvare, ut quæ magis sit causa quietis et remissionis. Audi enim ipsum Christum dicentem : « Si quis non tollat crucem suam, et » me sequatur, non est me dignus [3]. » Ac si diceret : Si es, inquit, discipulus, imitare magistrum ; hoc enim est discipuli. Si autem ipse quidem venit per afflictionem, tu autem per quietem et remissionem, non eadem via ingrederis qua ille est ingressus, sed alia. Quomodo ergo sequeris non sequens ? Quomodo es discipulus, non sequens magistrum ? Hoc Paulus quoque dicit. « Nos infirmi, vos

[1] Joan. xvi, 33. — [2] Hebr. xii, 3. — [3] Matth. x, 37.

» autem fortes : nos ignobiles, vos autem nobiles [1]. » Aut quomodo est rationi consentaneum nos æmulari contraria : et vos quidem esse discipulos, nos autem magistros ? Magna ergo res est afflictio, o dilecti : duo enim efficit, eaque maxima : et peccata delet, et facit fortes et robustos.

IV. Quid vero, inquit, si everterit et perdiderit ? Non hoc facit afflictio, sed nostra ignavia. Quomodo, inquit ? Si sobrii simus, si Deum rogemus ut non sinat nos tentari plusquam ferre possimus, si ei semper hæreamus ; fortiter stabimus, et aciem dirigemus. Quandiu eum habuerimus adjutorem, etiamsi omnibus ventis vehementius spirarint tentationes, erunt nobis palea, et folium quod leviter et temere fertur. Audi Paulum dicentem : « In his » omnibus superamus [2]. » Et rursus : « Existimo enim quod » non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram » gloriam quæ revelabitur in nobis [3]. » Et rursus : « Id » quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis » nostræ supra modum, supra modum æternum gloriæ » pondus operatur in nobis [4]. » Vide quanta pericula, naufragia, frequentes afflictiones ; et quæ sunt hujusmodi vocat levia. Æmulare hunc adamantem hoc corpore leviter et temere indutum. Es in paupertate ? sed non in tanta quanta Paulus, qui cum fame, siti, et nuditate conflictabatur. Non enim unum diem hoc est passus, sed perpetuo hoc patiebatur. Unde hoc constat ? Audi eum dicentem : « Usque in hanc horam esurimus, et sitimus, et » nudi sumus [5]. » Papæ ! quantam gloriam jam assecutus in prædicatione, tam multa ferebat, et jam viginti annos in ea confecerat quando hæc scribebat ? « Scio enim, in- » quit, hominem ante annos quatuordecim, sive in cor- » pore, sive extra corpus nescio [6]. » Et rursus : « Post tres

[1] 1 Cor. IV, 10. — [2] Rom. VIII, 37. — [3] Ibid. 18. — [4] 2 Cor. IV, 17. — [5] 1 Cor. IV, 11. — [6] 2 Cor. XII, 12.

» annos, inquit, ascendi Jerosolymam. » Et rursus audi eum dicentem : « Bonum est mihi magis mori, quam ut » gloriam meam quis evacuet [1]. » Nec hoc solum, sed etiam rursus scribens dicebat : « Sicut purgamenta mundi » facti sumus [2]. » Quid fame gravius? Quid frigore? quid insidiis a fratribus, quos etiam appellat falsos fratres? Nonne vocabatur orbis terræ pernicies, non impostor, non eversor? Annon conscindebatur flagris cæsus? Hæc nobis veniant in mentem, o dilecti, hæc cogitemus, hæc meminerimus et nunquam dissolvemur et enervabimur, etiamsi injuria afficiamur, etiamsi bona nostra diripiantur, etiamsi mala patiamur innumera. Detur nobis ut in cœlis in bona simus existimatione, et sunt omnia tolerabilia. Detur ut illic res nostras bene geramus, et eorum quæ hic sunt nulla erit ratio; cujusmodicumque fuerint, hæc sunt umbra et somnium. In illis quæ sperantur et expectantur, nihil est grave nec natura, nec tempore. Quid enim vis cum illis gravibus et atrocibus conferamus? quid cum igne qui non potest extingui? cum verme qui non moritur? Quid ex iis quæ hic sunt potes dicere par esse stridori dentium, vinculis, tenebris exterioribus, iræ, afflictioni, angustiæ? At tempore? Et quid sunt decies mille anni ad sæcula infinita, et quæ non desinunt? Nonne quantum parva gutta ad abyssum infinitam? At conferentur cum bonis? sed illic major est exuperatio. « Oculus, inquit, non vidit, nec » auris audivit, et in cor hominis non ascenderunt [3]. » Et hæc rursus erunt in sæculis infinitis. Pro his ergo annon bonum est millies conscindi, interimi, exuri, mille subire mortes, quodvis grave et asperum, et verbis et rebus ipsis sustinere? Nam si fieri possit ut in igne ustis vi-

[1] Galat. I, 15; 1 Cor. IX, 15, et IV, 13. — [2] 2 Cor. XI, 26. — [3] 1 Cor. II, 9.

veremus, annon oporteret omnia perpeti ut bona illa promissa assequeremur? Sed quid hæc dico apud homines qui ne pecunias quidem velint despicere, sed tanquam immortales eas assectantur et eis adhærescunt. Et si ex multis pauca dederint, totum se existimant fecisse? Non est hoc eleemosyna. Eleemosyna est illius viduæ eleemosyna[1], quæ universas suas profudit facultates. Si autem in te non cadit ut tantum eroges quantum illa vidua, eroga saltem quidquid est supervacaneum, habe quæ sufficiunt, non quæ superflua sunt. Sed nemo est qui eroget ne ea quidem quæ sunt supervacanea. Nam quandiu habes multos famulos, et vestes sericas, hæc omnia sunt supervacanea. Nihil est necessarium nec usui serviens in iis sine quibus vivere possumus; ea sunt supervacanea, et, ut semel dicam, extra sunt posita. Quid sit ergo id sine quo non possimus vivere, videamus si placet. Etsi solos duos habeamus famulos, possumus vivere. Nam ubi sunt aliqui qui vivunt absque famulis, quam habemus nos excusationem si non simus contenti duobus? Possumus etiam ex lateribus habere domum constructam trium habitaculorum: et hoc sufficeret nobis. Dic enim mihi, annon sunt aliqui qui cum liberis et uxore unam habent domum? Sint autem si velis etiam duo famuli. Et quomodo, inquies, non est pudor ingenuam incedere cum duobus famulis? Apage. Non est pudor ingenuæ incedere cum duobus famulis: sed pudor est procedere cum multis. Fortasse ridetis hæc audientes. Credite, hoc est pudor, cum multis procedere. Sicut qui oves vendunt, aut sicut cauponatores mancipiorum, magnum quidpiam existimatis procedere cum multis famulis. Hoc est fastus et inanis gloria: illud est philosophia et honestas. Nam ingenuam apparere non oportet ex multitudine eorum qui sequuntur. Nam quæ est virtus

[1] Marc. XII, 44.

illa multa habere mancipia? Hoc non est animæ. Quod autem non est animæ, non ostendit ingenuam. Quando est paucis contenta, tunc vere est ingenua. Quando autem eget multis, est ancilla et deterior mancipiis.

V. Dic mihi, Angeli annon soli orbem terræ obeunt, et non egent aliquo qui sit eos secuturus? Num propterea sunt nobis, qui egemus, deteriores ii qui non egent? Si ergo ne omnino quidem egere assecla vel pedissequo est angelicum, quænam magis accedit ad vitam angelicam, ea-ne quæ multis indiget, an quæ paucis? Nonne est hoc pudor? Pudor est aliquid turpe facere et absurdum. Dic mihi, quænam ad se convertit eos qui sunt in foro, ea-ne quæ multos secum ducit, an ea quæ paucos? Hac autem quæ paucos ducit, annon ea magis quæ sola apparet non prævisa? Vides quod illud sit pudor? Quænam in se convertit eos qui sunt in foro, ea-ne quæ pulchras gestat vestes, an quæ simpliciter est vestita et nullo comparato cultu et ornamento? Quænam rursus magis ad se convertit eos qui sunt in foro, ea-ne quæ mulis vehitur et inauratis stragulis, an ea quæ simpliciter et quomodocumque, sed decore et honeste incedit? An hanc ne viderimus quidem et aspexerimus, illam autem non solum ut videant urgent aliqui, sed etiam rogant quænam sit, et unde? Mitto autem dicere quanta hinc oriatur invidia. Quid ergo, dic mihi, est turpe videri, an non videri? Quando est major pudor, quando omnes ad eam aspexerint, an quando nullus? Quando omnes de ea quænam sit discunt, an quando ne curant quidem? Vides quod non propter pudorem, sed propter inanem gloriam omnia agimus? Sed quoniam hoc fieri non potest ut nos ab illis abducamus, sufficit mihi interim ut vos discatis hoc non esse turpitudinem. Solum peccatum est turpitudo, quod nemo existimat esse pudorem, sed quidvis magis quam ipsum. Vestimenta sint

ea quæ sunt usui, non autem supervacanea. Cæterum ne in nimias vos concludam angustias, illud admoneo et denuntio, quod non sit vobis opus aureis ornamentis, neque subtilibus telis. Et hæc non ego dico : nam quod mea non sint verba, audi beatum Paulum dicentem, et mulieribus præcipientem ut se ornent, non in tortis crinibus aut auro, aut margaritis, aut vestibus pretiosis et magnificis [1]. » Sed dic quomodo vis ut ornetur, o Paule? Fortassis enim dicent sola aurea esse pretiosa et sumptuosa? pretiosa autem et sumptuosa non esse serica. Dic ergo, quomodo vis ut ornentur? « Habentes autem alimenta et quibus tegamur, » iis contenti simus [2]. » Ejusmodi sit vestis ut solum tegat. Propterea enim nobis ea dedit Deus ut tegamus nuditatem. Hoc autem potest facere vestimentum etsi sit vilis pretii. Fortasse ridetis quæ vestes gestatis sericas : revera enim oportet ridere. Quid præcepit Paulus? quid nos vero facimus? Non autem solum mulieres alloquor, sed etiam viros. Cætera enim omnia quæ habemus sunt supervacanea. Soli pauperes non possident supervacanea : fortasse autem illi quoque propter necessitatem. Nam si liceret, ne illi quidem abstinerent. Verum illi, sive prætextu et occasione, sive rei veritate, non habent supervacanea. Talia ergo gestemus vestimenta quæ usum impleant. Quid enim sibi vult multum aurum? Scenicis hæc conveniunt : hæc ab illis sunt gestanda : hæc sunt meretricum, quæ omnia faciunt ad hoc ut spectentur. Ornetur illa quæ est in scena, illa quæ in orchestra : vult enim omnes ad se attrahere. Quæ autem vere pietatem profitetur, non sic ornetur, sed aliter habeat ornatum illo longe majorem. Habes et tu theatrum : ad illud theatrum te orna ; illo tu mundo induere. Quodnam est tuum theatrum? Cœlum, populus Angelorum. Non dico solum virginum, sed etiam

[1] 1 Tim. II, 9. — [2] Id. VI, 8.

mundanarum seu sæcularium. Quæcumque Christo credunt, habent illud theatrum. Talia loquamur ut illos oblectemus spectatores. Talibus induere, ut illos lætitia afficias. Nam dic mihi, si meretrix, dimissis ornamentis aureis, sumptuosisque vestibus, et risu, et verbis urbanis et obscœnis, vili veste induatur, et illaborato cultu composita ingrediatur, et loquatur pia et religiosa, et disserat de temperantia et pudicitia, et nihil turpe dicat, annon omnes surgent? annon hoc dimittetur theatrum? annon eam ejicient ut quæ nesciat congruere populo, et quæ dicat aliena ab illo theatro satanico? Ita tu quoque si illius vestimentis amicta ingrediaris theatrum cœlorum, te ejicient spectatores. Illic enim non opus est his vestimentis aureis, sed aliis. Quibusnam? Cujusmodi dicit Propheta : « In fim» briis aureis circumdata, variegata [1]. » Non ut corpus reddas candidum, et resplendens, sed ut ornes animam : ea est enim quæ illic contendit et decertat. « Omnis gloria filiæ » Regis intrinsecus [2], » inquit. Iis induere. Nam et ab innumerabilibus aliis malis te liberaveris, maritum a sollicitudine, et te a cura.

VI. Sic enim eris marito veneranda, quando paucis egueris. Solet enim homo quilibet dissimulare, et eos despicatui habere, qui ipso indigent. Quando autem viderit non opus habere, fastum deprimit. Quo fit ut pari tecum honore disserat. Quando viderit maritus te in nullo ejus egere et ejus dona despicere, etiamsi sint ingentes ejus spiritus et magna animi elatio, tunc te magis reverebitur quam indutam aureis ornamentis : nec eris amplius ejus ancilla. Nam quorum egemus, necesse habemus nos eis submittere. Sin autem nos abduxerimus, non erimus amplius obnoxii. Sed scit quod propter Dei timorem ei aliquam tribuimus obedientiam, non propter ea quæ ab ipso

[1] Psal. XLIV, 15. — [2] Ibid. 14.

proficiscuntur. Nam nunc quidem, ut qui magna nobis donet, quantumcumque honorem fuerit assecutus, non existimat se totum esse assecutum; tunc autem, etiamsi parvum fuerit assecutus, habebit gratiam. Non exprobrat: nec ipse cogetur propter te per avaritiam alios bonis fraudare. Quid enim est a ratione alienius, quam aurea ornamenta ad hoc comparare, ut ponantur in balneis et in foris? Sed in balneis et foris non est fortasse mirum. In Ecclesiam autem etiam eo habitu ornatam procedere, res est valde ridicula. Nam cur huc ingreditur aurea gestans ornamenta, quæ debet ingredi ut audiat oportere se ornari, non auro, nec margaritis, neque veste sumptuosa? Cur ergo ingrederis, o mulier? Numquid tanquam cum Paulo pugnans, et ostendens quod etiamsi millies hæc dicat, non converteris? Sed num tanquam nos doctores volens convincere hæc frustra dicere? Nam dic mihi, si quis Græcus et infidelis cum audierit legi hunc locum, ubi hæc dicit beatus Paulus, præcipiens mulieribus, ut ne auro, argento et margaritis, neque pretiosis vestibus ornentur[1]; et cum ipse habeat uxorem fidelem, videat illam ornatui studere, et aurea circumponere ut ingrediatur in Ecclesiam; annon dicet apud se ipsum, videns eam in cubiculo se recte componentem et disponentem: Quid intus expectat mulier in cubiculo? quid cunctatur? quid aurea imponit ornamenta? quo vult abire? In Ecclesiam: quare? Ut audiat, non in veste sumptuosa, non ridebit? non in cachinnos erumpet? non rem ludicram et deceptionem res nostras esse existimabit? Quamobrem rogo et suadeo ut aurea ornamenta pompis dimittamus, scenis et additamentis quæ sunt in officinis: Dei autem imago non his ornetur: ornetur ingenua libertate. A libertate autem abest fastus et ornatus indecorus. Quod si etiam velis ab homi-

[1] 1 Tim. II, 9.

nibus gloriam consequi, eam sic assequeris. Divitis enim hominis uxorem non ita admirabimur auro contextas gestantem vestes, et sericas; hoc est enim commune omnibus; ut quando fuerit induta veste communi et simplici, et quæ solum contexta sit ex lana. Hoc omnes admirabuntur, hoc cum plausu excipient. Nam in illo quidem mundo ex auro contextarum et sumptuosarum vestium multas habet socias : et si hanc superat, superatur ab alia : et si omnes superaverit, ab ipsa certe regina vincitur. Hic autem vincit omnes, etiam ipsam uxorem regis et imperatoris. Sola enim in divitiis elegit quæ sunt pauperum. Quamobrem etiamsi amemus gloriam, hic est major gloria. Non solum dico viduis et divitibus; hic enim necessitatibus viduitatis videtur hoc facere : sed iis etiam quæ virum habent. At marito, inquit, non placeo : nec vis placere marito, sed multitudini paupercularum mulierum; imovero non placere, sed eas tabefacere et dolore afficere, et earum majorem facere paupertatem. Quam multa propter te dicuntur blasphema? Ne sit, inquit, paupertas. Deus odio habet egenos : Deus non diligit eos qui sunt in paupertate. Nam quod non velis placere marito, nec ea de causa orneris, omnibus reddis perspicuum ex iis quæ ipsa facis. Nam cum limen thalami transieris, confestim deponis omnia, et vestes, et ornamenta aurea, et margaritas : illa quippe domi non gestas. Si autem vis omnino placere marito, sunt per quæ sis placitura, per lenitatem, per mansuetudinem, per honestatem. Nam crede mihi, o mulier, etiamsi maritus tuus sit millies ad inferiora propensus, hæc magis eum attrahent, lenitas, mansuetudo, temperantia et moderatio, a fastu esse alienam, non esse sumptuosam : sed humilem et demissam. Nam etsi mille talia excogites; impudicum et incontinentem non continebis. Hoc sciunt quæ tales habent maritos. Nam quomo-

dumque te exornes, ille, ut qui sit incontinens, abit ad aliam : cum autem, qui est temperans et pudicus, non his capies, sed contrariis. His etiam es ei molesta, ut quæ ei de te hanc suggeras opinionem, quod tenearis amore ornamentorum et mundi. Etiamsi enim reveritus maritus, ut qui sit modestus, non dicat : intus tamen apud se te condemnat, invidiam autem non comprimet : annon de cætero omnem expelles voluptatem, ut quæ adversus te ipsam excites invidiam?

VII. Ægre fortasse auditis quæ dicuntur, et succensetis dicentes : Iste maritos irritat adversus uxores. Hæc dico non irritans maritos : sed volo a vobis lubentibus hæc præstari, propter vos, non propter illos : non ut illos liberem ab invidia, sed ut vos liberem a phantasia rerum hujus vitæ. Vis videri pulchra? ego quoque hoc volo, sed pulchritudine quam Deus quærit, quam rex concupiscit. Quemnam vis habere amatorem? Deum, an homines? Si sis ita pulchra, Deus tuam concupiscet pulchritudinem. Sin autem hoc absque illo, ille quidem te abhorrebit : erunt autem tui amatores viri scelesti. Nullus enim est bonus, qui amet mulierem junctam matrimonio. Hoc etiam cogita in mundo externo. Nam ille quidem mundus, mundus, inquam, animæ, Deum attrahit : hic autem viros sceleratos. Vides quod vestri curam gero, quod de vobis sum sollicitus, ut sitis pulchræ. Vere pulchræ et gloriosæ : vera, inquam, gloria gloriosæ : ut pro viris sceleratis habeatis amatorem Deum omnium Dominum. Quæ autem illum habet amatorem, cui erit similis? Choros ducet cum Angelis. Nam si quæ a rege amatur, supra omnes beata ducitur : quæ a Deo multo amore diligitur, quanta erit ejus dignitas? Etiamsi dixeris orbem terræ, nihil erit dignum illa pulchritudine. Hanc ergo colamus pulchritudinem ; hoc mundo ornemur, ut ad cœ-

os perveniamus, in cœnacula spiritualia, in thalamum sponsi, in quem nullus cadit interitus. Nam hæc quidem pulchritudo ab omnibus expugnatur, et quando etiam pulchre manserit, et neque morbus, neque sollicitudo eam vexaverit, quod quidem fieri non potest, non permanet annos viginti. Illa autem semper floret, semper viget. Non est illic quod metuas mutationem : non irruens senectus inducit rugam, non ingruens morbus flaccidam efficit; non ex animæ ægritudine profecta cura eam corrumpit : sed est his omnibus superior. Hæc autem priusquam apparuerit recedit. Et cum apparuerit, non multos habet admiratores. Nam qui sunt modesti et temperantes, non admirantur : qui autem admirantur, cum libidine admirantur. Ne hanc ergo colamus, sed illam : illi adhæreamus, ut cum præclaris lampadibus in sponsi thalamum veniamus. Non enim virginibus solum est hoc promissum, sed animabus quæ sunt virgines. Nam si hoc esset virginum tantum, quinque non fuissent exclusæ. Hoc ergo est omnium quæ sunt anima virgines, quæ sunt liberatæ ab hujus vitæ cogitationibus : animas enim corrumpunt hæ cogitationes. Si ergo maneamus integri et sinceri, illuc ibimus, et illic excipiemur. « Despondi enim » vos, inquit, uni viro, virginem castam exhibere Christo[1]. » Hæc non dicebat virginibus, sed cœtui universæ Ecclesiæ. Nam cujus est anima incorrupta, ea est virgo, etsi habet maritum; virgo, inquam, ea, quæ vere est, virginitate, et quæ est admiranda. Nam corporis quidem virginitas est illius comes et umbra. Vera autem virginitas est illa. Hanc colamus, et ita poterimus læto vultu videre sponsum, et cum splendentibus ingredi lampadibus, si oleum nobis non deficiat, si aureis ornamentis fusis et conflatis ejusmodi oleum confecerimus, quod splendentes reddit lam-

[1] 2 Cor. xi, 2.

pades. Illud autem oleum est charitas in homines. Si aliis nostras impertierimus facultates, si oleum hæc fecerimus, tunc nos proteget et defendet. Et non dicemus in illo tempore : « Date nobis oleum, quoniam lampades nostræ » extinguuntur[1], » neque aliis egebimus, neque euntes ad eos qui vendunt, excludemur, neque audiemus vocem illam terribilem et horrendam, pulsantes ostium, « Nescio » vos. » Sed nos agnoscet, et cum sponso intrabimus, et in spiritualem sponsi ingressi thalamum, fruemur bonis innumerabilibus. Si enim hic adeo elegans est sponsi thalamus, adeo splendida cœnacula, ut nemo attendens satietur, quanto magis illic? Thalamus est cœlum, et sponsi thalamus cœlo melior. Illuc ingrediemur. Si autem sponsi thalamus est adeo pulcher, quis erit ergo sponsus? Et quid dico ut depositis aureis ornamentis, ea impertiamus egentibus? Nam si oporteret vel vos ipsas venumdare, si pro liberis fieri ancillas, ut possetis cum illo esse sponso, illa frui pulchritudine, et solum illum vultum intueri; annon oporteret cum omni alacritate animi omnia suscipere? Regem qui est in terra ut videamus, sæpe quæ sunt in manibus, etsi necessaria, abjicimus. Quando autem videris et regem et sponsum, multo magis id alacri animo oporteret suscipere. Revera hæc quidem sunt umbra : illa autem veritas. Ut regem autem et sponsum in cœlis, non solum videre digneris, sed etiam præcedas cum lampadibus, et sis prope ipsum, et perpetuo sis cum ipso, quid non oporteret facere? quid non agere? quid non tolerare? Ideo rogo vos capiamus aliquod illorum bonorum desiderium : desideremus illum Sponsum. Simus vera virginitate virgines. Animæ enim virginitatem requirit Dominus. Cum ea in cœlum intremus, nec habeamus maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, ut assequamur bona

[1] Matth. xxv, 8.

promissa. Quæ datur nobis consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIX.

CAPUT XII.

Nondum usque ad sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes. Et obliti estis consolationis, quæ vobis tanquam filiis loquitur, dicens : Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, castigat. Flagellat autem omnem filium quem recipit. Si enim susceperitis disciplinam, erga vos tanquam erga filios afficietur Deus. Quis est enim filius quem non corripit pater[1] ?

I. Duæ sunt species consolationis, quæ videntur esse inter se contrariæ, simul autem secum magnam vim afferunt, quas hic posuit ambas. Una quidem est quando dicimus aliquos multa esse passos : requiescit enim animus, quando habet multos testes suarum perpessionum : quam quidem supra posuit dicens : « Rememoramini autem pris» tinos dies, in quibus illuminati magnum certamen » sustinuistis passionum[2]. » Altera autem, quando dicimus : Non es passus aliquid magnum. Nam hoc dicto convertimur, et excitamur, atque ad patiendum alacriores efficimur. Illa quidem facit ut afflicta et vexata quiescat. Hæc autem ignavam animam sedat et recreat; pigram et supinam convertit et a priori sensu retrahit. Nam ne ex illo

[1] Hebr. XII, 4-7. — [2] Id. X, 32.

testimonio eis nasceretur fastus, vide quid faciat. « Non-» dum, inquit, usque ad sanguinem restitistis adversus » peccatum repugnantes : et obliti estis consolationis. » Nec statim subjunxit quæ sequuntur : sed cum eis ostendisset omnes qui ad sanguinem usque restiterant, deinde subjunxisset gloriationem esse Christi perpessiones, tunc facile cætera est persecutus. Hoc etiam scribens ad Corinthios dicit : « Tentatio vos non apprehendat, nisi hu-» mana [1], » hoc est, parva. Hoc enim sufficit ad excitandum et erigendum animum, quando cogitaverit quod non ad totum ascendit, et sibi persuaserit ex iis quæ præcesserunt. Hoc est, nondum mortem passi estis : usque ad pecunias processit vestrum damnum, usque ad gloriam, et eo usque ut expelleremini. Christus pro nobis fudit sanguinem : vos autem neque etiam pro vobis ipsis. Ipse ad mortem usque decertavit, bellum gerens pro veritate : vos autem nondum venistis ad pericula mortem minitantia. « Et obliti estis consolationis. » Hoc est, et manus remisistis, et dissoluti estis. « Nondum, inquit, usque ad » sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes. » Hic ostendit et peccatum vehementer spirare, et ipsum esse armatum. Illud enim, restitistis, dictum est relatum ad eos qui stant. « Quæ vobis tanquam filiis loquitur di-» cens : Fili mi, noli negligere disciplinam Domini. Neque » fatigeris dum ab eo corriperis [2]. » Consolationem et exhortationem facit ex rebus ipsis, affert etiam ex verbis, ab hoc testimonio. « Neque fatigeris, inquit, dum ab eo corriperis. » Sunt ergo hæc Dei. Nam hoc quoque est non parvum ad consolationem, cum discimus quod Dei est opus ut hæc fieri possint, illo concedente : sicut etiam dicit Paulus : « Propter hoc ter » Dominum rogavi, et dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea : » nam virtus mea in infirmitate perficitur [3]. » Ille ergo

[1] 1 Cor. x, 13. — [2] Prov. xii. — [3] 2 Cor. xii, 8, 9.

concedit. «Quem enim diligit Dominus, castigat, flagellat au-» tem omnem filium quem recipit[1]. » Non potes dicere quod sit aliquis justus absque afflictione, etiamsi enim sic appareat; sed nos nescimus alias afflictiones. Quamobrem necesse est ut quivis justus veniat per afflictionem. Est enim Christi sententia, quod via lata et spatiosa abducit ad interitum : arcta autem et angusta ad vitam. Si ergo inde licet venire ad vitam, aliunde vero non licet : per angustam ergo viam omnes venerunt, qui venerunt ad vitam. « Si disciplinam, inquit, sustinetis, erga vos tan-» quam erga filios afficietur Deus. Quis enim filius, quem » non corripit pater? » Ergo ad correptionem, non ad pœnam, neque ad supplicium, neque ad hoc ut male patiamini. Vide unde, inquit, existimabant se esse derelictos, dicit ut ex his credant quod non sint derelicti. Quasi diceret : Quoniam tam multa mala passi estis, existimatis quod Deus vos dimiserit et oderit. Sed si non passi essetis, tunc oporteret hoc suspicari. Nam si flagellat omnem filium quem recipit, qui non flagellatur, fortasse non est filius. Quid vero, inquit, mali non male patiuntur? Patiuntur quidem. Cur enim non paterentur? Sed non dixit : Quicumque flagellatur, est filius; sed « Omnis filius fla-» gellatur. » Sed non potes hoc dicere. Sunt enim qui flagellantur multi, etiam mali, ut homicidæ, latrones, præstigiatores, sepulcrorum effossores; sed illi suorum scelerum dant pœnas, et non flagellantur tanquam filii, sed puniuntur ut scelerati. Vos autem tanquam filii. Vides quomodo undique ratiocinia movet? A rebus quæ sunt in Scriptura, a verbis, a propriis notionibus, ab exemplis quæ sunt in vita, a communi consuetudine. « Quod si ex-» tra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes, » ergo adulterini, et non filii estis[2]. »

[1] Prov. XIII, 24. — [2] Hebr. XII, 8.

II. Vides quod dixit id quod dicebam, quod non possit esse filius qui non castigatur. Nam quomodo in familiis adulterinos filios despiciunt patres, etiamsi nihil discant, etiamsi non sint gloria insignes : de legitimis autem filiis timent ne se dedant otio et socordiæ ; ita etiam in præsenti. Si est ergo adulterinorum non erudiri, gaudere oportet ob disciplinam, siquidem ea adhibetur in germanis et legitimis filiis. Tanquam filiis vobis se offert Deus. Propter hoc ipsum dicit. « Deinde patres quidem carnis » nostræ eruditores habuimus et reverebamur eos : non » multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vive- » mus[1] ? » Rursus a propriis perpessionibus, ab iis quæ ipsi patiebantur, hortatur. Sicut enim illic dicit : « Rememo- » ramini pristinos dies ; » ita hic quoque : « Deus, inquit, » nobiscum agit tanquam cum filiis. » Nec potestis dicere : Non possumus ferre. Et tanquam cum charis filiis. Nam si patres carnales illi reverentur, quomodo Patrem cœlestem non reverebimini? Quanquam non ex eo solo differentia constat, aut etiam ex personis, sed et ab ipsa causa, et ex re ipsa. Non enim propter eadem et hic, et illi eruditi. Ideoque subjungit : « Illi enim paucis diebus, prout » illis videbatur, erudiebant. » Hoc est, sæpe implentes voluptatem, non semper spectantes id quod est conducibile. Hic autem non potest hoc dici. Non enim hoc facit propter aliquod commodum suum, sed propter vos et vestram solam utilitatem. Illi ut et ipsis sitis utiles, sæpe autem etiam temere. Hic autem nihil est hujusmodi. Vides quod hoc quoque affert consolationem. Nam cum illis maxime benevolentia conjungimur, quando viderimus quod non propter aliquid suum, aut jubent, aut suadent, sed propter nos totum ab eis ponitur studium. Hoc enim est sincere dilectio et vere dilectio, quando cum nihil simus uti-

[1] Hebr. XII, 9.

.es ei qui diligit, ab eo diligimur : non ut accipiat, sed ut det. Erudit, omnia facit, omne studium confert, ut reddamur suorum bonorum capaces. « Et illi quidem in tem» pore paucorum dierum secundum voluntatem suam » erudierunt nos : hic autem ad id quod utile est, in reci» piendo sanctificationem ejus. » Quid est, ad participandam sanctitatem ejus? Hoc est, puritatem, ut pro viribus simus eo digni. Ille ponit studium ut accipiatis, et omnia facit ut det vobis : vos autem studium non ponitis ut accipiatis. « Dixi, inquit, Domino, Dominus meus es tu, » quoniam bonorum meorum non eges[1]. » Deinde patres quidem carnis nostræ eruditores habuimus, et reverebamur eos : annon multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus? Patri spirituum, sive charismatum, aut orationum, aut Potestatum incorporearum. Si sic moriamur, tunc vivemus. Et apposite dixit : Nam illi quidem ad paucos dies erudiebant, prout eis videbatur. Non enim semper quod videtur, est utile; hic autem ad id quod utile est instituit.

III. Est ergo disciplina utilis; est ergo doctrina participatio sanctitatis. Maxime. Nam cum expellit socordiam, cum malam cupiditatem, cum amorem rerum quæ ad hanc vitam pertinent, cum convertit animam, cum efficit ut cuncta quæ hic sunt damnemus, hoc enim est afflictio, annon fit sancta? annon attrahit gratiam spiritus? Cogitemus undenam justi omnes effulserunt. Annon ex afflictione? Enumeremus si velis, a multis retro sæculis, et ante omnes Abel ipsum Noë. Nonne ab afflictione? Fieri enim non potest ut non affligeretur qui solus erat in tam multa malorum multitudine. « Noë enim, inquit, cum » esset solus perfectus in generatione sua, Deo placuit[2]. » Nam mihi cogita, si nunc cum habeamus innumerabiles

[1] Psal. xv, 1. — [2] Gen. vi, 9.

quorum virtutem æmulemur, patres et magistros, sic affligimur, quomodo verisimile est illum fuisse affectum solum inter tam multos? Sed cum jam dixerim de pluvia illa aliena et plane admirabili; dicam-ne de Abrahamo, de crebris ejus peregrinationibus, de raptu uxoris, de periculis, de bellis, de tentationibus? Sed de Jacob quam multa passus sit gravia, undique pulsus et frustra laborans, et aliis operam impendens? omnes enim ejus tentationes recensere non est necesse; testimonium autem afferre est consentaneum, quod ipse dicebat Pharaoni: « Dies, inquit, mei pauci sunt et mali, et non pervene-» runt ad dies patrum meorum [2]. » Sed dicam-ne de Joseph? sed de ipso Moyse, de Jesu Nave, de Davide, de Samuële, de Elia, de Daniele, de omnibus Prophetis? Invenies omnes evasisse claros ex afflictionibus? Dic ergo mihi, vis-ne esse clarus ex otio, quiete, et deliciis? Sed non poteris. At dicam-ne de Apostolis? At hi quoque ærumnis alios omnes superaverunt. Cur hæc dicam? Christus quoque hoc dicit: « In mundo afflictionem habebitis [2]. » Et rursus: « Vos plorabitis et lugebitis: mundus autem » gaudebit [3]. » Et quod arcta sit et angusta via quæ ducit ad vitam, dicit ipse viæ Dominus: tu autem quæris latam? Et quomodo non est hoc absurdum? Propterea vitam non assequeris qui alia ingrederis, sed interitum: eam enim elegisti quæ fert illuc. Vis dicam, et in medium adducam eos qui vitam egerunt in deliciis? ab ultimis ascendamus ad primos. Dives ille qui ardebat in camino, qui ventri vivunt Judæi, quorum Deus venter est, qui in solitudine semper quærebant otium et requiem, cur perierunt? Sicut et qui erant tempore Noë, annon propterea quod vitam elegerunt lautam et dissolutam? Et qui in Sodomis propter ingluviem. « In saturitate enim panis,

[1] Gen. XLVII, 9. — [2] Joan. XVI, 33. — [3] Matth. VII, 14.

» inquit, lasciviebant[1] : » de iis dicit, qui agebant Sodomis. Si autem saturitas panis tantum malum fecit, quid dixerimus de aliis placentis et bellariis? Esaü annon erat in quiete et otio? Quid vero illi ex filiis Dei qui viderunt mulieres, et deturbati sunt per præcipitia? Quid vero ii qui in masculos insaniebant? Omnes autem reges gentium, Babyloniorum et Ægyptiorum, annon male vitam finierunt? annon sunt in tormentis? Sed quæ nunc fiunt, dic mihi, nonne sunt hujusmodi? Audi Christum dicentem: « Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt[2]: » qui autem non talibus vestiuntur, in cœlis. Nam vestis mollis etiam austerum animum dissolvit, et frangit ac diffundit: et licet corpus acceperit asperum et durum, id molle per delicias reddit et imbecillum. Nam unde nisi ex hoc putatis mulieres esse adeo molles, dic quæso? Num ex solo sexu? Nequaquam; sed ex vivendi ratione et educatione. Nam in umbra educatio, otium, lavacra, unguenta, multitudo aromatum, cubilis mollities eas tales efficit. Et ut id scias, animadverte ad id quod dico. Accipe mihi plantam ex hortis, qui sunt in deserto, et pulsantur a ventis, et pone eam in loco humido et umbroso, et invenies illam indignam eo loco ex quo sumpsisti ab initio. Quod autem hoc sit verum, mulieres quæ aluntur in agris, sunt fortiores viris qui in urbibus habitant: et multos ejusmodi illæ in lucta prostraverint. Cum autem corpus factum fuerit mollius, necesse ut anima quoque damni sit particeps. Nam magna ex parte ejus operationes simul afficiuntur cum illius affectione. Etenim in morbis sumus alii, propterea quod emolliamur: et cum sani sumus, rursus alii. Sicut enim in chordis cum fuerint soni molles et non recte extensi, artis quoque virtus præciditur, coacta servire vitio chordarum: ita etiam in corpore multa

[1] Ezech. xvi, 49. — [2] Matth. xi, 8.

damna ab eo accipit anima, multas necessitates. Nam cum multa egeat curatione, illa acerbam sustinet servitutem. Quamobrem rogo, id reddamus forte et robustum, nec faciamus valetudinarium. Non solum loquor cum viris, sed etiam cum mulieribus. Cur ipsum assidue dissolvis deliciis, exileque et flaccidum facis, o mulier? Quid vires corrumpis adipe? Adeps est ei etiam mollities, non robur.

IV. Sin autem his dimissis tunc aliter te geras, tunc et pulchritudo corporis procedit ex sententia, quando et vires affuerint, et bona habitudo. Sin autem ipsum mille morbis obsideas, nec erit flos corporis, nec bona aliqua habitudo. Semper enim eris in tristitia. Scitis autem quod sicut pulchram domum, cum ei aër arriserit, reddit splendidam: ita etiam speciosum vultum, si animæ alacritas accesserit, reddit meliorem. Sin autem sit in tristitia et mœrore, fit deformior. Tristitiam morbi faciunt et ægritudines. Morbos autem facit, quod corpus factum sit mollius a multis deliciis. Quamobrem hac etiam ratione fugite delicias, si mihi credatis. At voluptatem habet, inquit, indulgere genio, et deliciis: sed non tot quot molestias. Alioquin autem voluptas est usque ad gulam, usque ad linguam. Mensa autem ablata et cibo devorato, perinde es atque si non fueris ejus particeps: imovero longe deterior, ut qui inde auferas gravedinem, distensionem, et paudiculationem, et crapulam, et somnum morti similem, sæpe vero etiam vigiliam ex saturitate, et obstructione spiritus, et eructatione. Et millies quidem ventrem execratus es, cum oporteat intemperantiam detestari. Ne corpus ergo impinguemus, sed audiamus Paulum dicentem: « Carnis curam ne feceritis ad concupiscentias[1]. » Ut enim si quis cibos acceperit, et in cloacam projecerit,

[1] Rom. XIII, 14.

ita etiam qui in ventrem ingerit : imovero non ita, sed longe pejus. Nam hic quidem cloacam facit absque suis malis : illic autem et morbos procreati innumerabiles. Nam quod nutrit est id quod sufficit, quod etiam potest concoquere. Quod autem usum superat, et est plusquam par sit, non solum non nutrit, sed illud quoque affert noxam. At nullus hæc videt propter anticipatam opinionem, et intempestivam voluptatem. Vis corpus nutrire? amputa quod redundat, da quod sufficit, et quantum potest confici et concoqui. Noli ipsum gravare, ne obruas. Quod sufficit, est et alimentum et voluptas. Nihil enim adeo efficit voluptatem, ut cibus recte confectus. Nihil adeo efficit voluptatem, nihil adeo acumen sensuum, nihil est quod morbum æque propulset. Ergo quod sufficit, est et alimentum et voluptas, et sanitas. Quod vero est plusquam par sit, est et damnum et molestia, et morbus. Nam quæ facit fames, facit etiam saturitas, atque adeo graviora. Nam illa quidem paucis diebus abducit et liberat hominem : hæc vero corpus arrodens et putrefaciens, longo tradit morbo, et deinde morti gravissimæ. Nos autem famem quidem rem ducimus abominandam : ad saturitatem vero nimiam currimus. Unde hic morbus? Unde hæc insania? Non dico ut nos cruciemus, sed ut tantum comedamus, ut et voluptatem habeat, quæ vere est voluptas, et possit corpus alere, et id reddere aptum et concinnatum, compactumque recte et compositum ad animæ operationes. Quando autem fuerit nimium in id ingestum nutrimentum, non potest, ut ita dicam, clavos et commissas compages retinere propter redundantiam. Ingressa quippe redundantia totum dissolvit et diffundit. « Carnis, » inquit, curam ne feceritis ad concupiscentias [1]. » Recte dixit, ad concupiscentias. Alimentum enim est materia obs-

[1] Rom. XIII, 14.

cœnis cupiditatibus. Etiamsi is qui indulget deliciis sit omnium maxime philosophus, necesse est ut ipse afficiatur a vino et a cibis: necesse est ut diffundatur, necesse est ut majorem inferat flammam. Hinc stupra, hinc adulteria. Non potest enim amorem parere venter esuriens, imovero nec is qui utitur eo quod sufficit. Qui vero parit obscœnas voluptates, ille est qui indulget deliciis. Et sicut terra valde humida procreat vermes, et fimus qui madescit, et multum habet humorem: contra autem terra quæ est ab illo humore libera, fert multos fructus, cum nihil habeat quod modum excedat. Nam etiamsi non colatur, emittit herbam; sin autem colatur, fructus. Ita nos quoque. Ne igitur carnem reddamus inutilem, neque noxiam, sed in ea plantemus utiles fructus, et arbores frugiferas, nec eas dissolvamus deliciis. Illæ enim putrefactæ pro fructibus vermes emittunt. Ita etiam innata cupiditas, si eam madefeceris, procreat turpes voluptates, imo turpissimas. Hanc itaque luem omni modo auferamus, ut possimus bona promissa consequi in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXX.

CAPUT XII.

Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiæ. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite. Et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur [1]. »

I. Qui amara bibunt medicamenta, prius quidem quoddam ferunt tædium et molestiam, et tunc sentiunt utilitatem. Talis enim res est virtus, et tale vitium. Prima quidem est voluptas. Deinde angor animi, et tunc voluptas. Sed minime sunt paria. Non est enim par, cum molestia prius fueris affectus, postea lætari: et cum prius lætatus fueris, postea molestia affici. Quomodo? Hic quidem expectatio futuræ tristitiæ præsentem minuit voluptatem: illic autem expectatio futuræ lætitiæ, detrahit de vehementia prioris animi ægritudinis: adeo ut contingat illic quidem nunquam lætari, hic autem nunquam tristitia affici. Non solum autem hac ratione, sed etiam alia est differentia. Quomodo? Nempe quod neque paria sunt tempora, sed longe majora et ampliora. Hic autem est etiam aliquid amplis in spiritualibus. Ab hoc ergo Paulus conatur consolationem afferre: et commune rursus assumit judicium, cui nullus potest resistere, neque cum communi

[1] Hebr. XII, 11-13.

pugnare sententia. Nam cum dixerit quis id de quo constat apud omnes, consentiunt omnes, et nemo contradicet. Mœretis, inquit, hoc secundum rationem est. Talis enim res est disciplina : tale habet principium. Ideo sic intulit. « Omnis autem disciplina in præsenti quidem vi- » detur non esse gaudii, sed mœroris. » Recte dixit, non videtur. Non est disciplina mœroris, sed videtur. Non hæc quidem videtur, illa non : sed omnis disciplina non videtur esse gaudii, sed mœroris ; id est, et humana et spiritualis. Vides eum contendere ex communibus notionibus. Videtur, inquit, esse mœroris ; itaque non est. Quis enim mœror parit gaudium? Nullus. Sicut nec voluptas parit animi ægritudinem et tristitiam. « Postea autem fructus » pacatissimos reddit iis qui per ipsam sunt exercitati jus- » titiæ. » Non fructum, sed fructus, magnam multitudinem significans. Per ipsam exercitatis, inquit, iis qui longo tempore sustinuerunt, et tolerarunt. Vides ut bono verbo est usus? Disciplina ergo est exercitatio, fortem reddens athletam, et invictum in certaminibus, et in bellis inexpugnabilem. Si ergo omnis disciplina est talis, hæc quoque erit talis. Quamobrem bona sunt expectanda, et jucundum finem ac pacatum. Nec mireris si cum sit dura, fructus habeat dulces. Nam etiam in arboribus cortex quidem est prope omnis expers qualitatis et asper : fructus autem sunt dulces. Sed hoc accepit ex communi notione. Si oportet ergo talia expectare, quid doletis? Cur cum molesta sustinueritis, in iis quæ bona sunt ignavo et remisso animo estis? Injucunda, quæ erant ferenda, sustinuistis : ne ignavi ergo et remissi sitis circa remunerationem. « Propter quod remissas manus et genua debilia » erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non » claudicans quis erret, magis autem sanetur. » Eos alloquitur tanquam cursores, et pugiles, et bellatores. Vides

quomodo eos armet: quomodo eos excitet? Gressus, inquit, rectos facite, id est, recte ambulate. Hic dicit de ipsis cogitationibus : Recte ambulate, hoc est, non dubitantes. Si enim disciplina est ex charitate, si incipit a cura, si desinit in bonum finem : et hoc et per res, et per verba, et per omnia ostenditur, cur ignavi estis et remissi? Tales enim sunt qui animum desponderunt, qui ne futurorum quidem spe confirmantur. Recta, inquit, ambulate : ut non extendamini ad claudicationem, sed mutemini ad priora. Nam qui currit cum claudicatione, malum invehit. Vides quod in nostra sit potestate ut curemur? « Pacem » sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua » nemo videbit Dominum [1] ? » Quod dicebat superius : « Non deserentes collectionem, seu congregationem nos- » tram [2], » hoc hic quoque tacite significat. Nihil enim ad superandum et expugnandum tam faciles facit in tentationibus quam esse divulsos. Et vide quomodo: disrumpe aciem in bello : et ne labore quidem opus habebunt inimici, sed eos vinctos capient separatim inventos, et ea ratione imbecilliores. « Pacem, inquit, sequimini cum » omnibus [3]. » Num etiam cum iis qui male agunt? hoc etiam alibi dicit. Si fieri potest, quod in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Quod ad te, inquit, attinet, pacem age, pietatem nihil lædens, sed in eis quæ pateris ea fer forti et generoso animo. Est enim malorum tolerantia, magna arma in tentationibus. Sic etiam Christus quoque discipulos suos fortes faciebat, dicens : « Ecce » mitto vos tanquam oves in medio luporum: estote ergo » prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ [4]. » Quid dicis, in medio luporum sumus, et sicut oves nos esse jubes, et sicut columbas? Maxime, inquit. Nam eum qui male facit, nihil adeo pudore afficit, ut quod nos for-

[1] Hebr. XII, 14. — [2] Id. X, 25. — [3] Rom. XII, 10. — [4] Matth. X, 16.

titer feramus ea quæ inferuntur, et neque verbo, neque facto nos ulciscamur. Hoc et nos reddit magis philosophos, et majorem conciliat mercedem, et illos juvat. At hic vel ille te affecit contumelia? tu vero eum bonis verbis prosequere. Vide quam multa ex eo sis lucrifacturus. Malum extinxisti: mercedem tibi conciliasti; illum pudore affecisti: nihil es passus grave. Pacem sequimini cum omnibus et sanctificationem. Sanctificationem, quid dicit? Temperantiam, honestatem in matrimonio. Sive quispiam, inquit, non sit junctus matrimonio, castus maneat, uxorem ducat. Sive sit junctus matrimonio, non scortetur, sed uxore utatur. Nam hoc quoque est sanctificatio. Quomodo? Non est matrimonium sanctificatio, sed matrimonium conservat sanctificationem quæ procedit a fide, non sinens conjungi cum meretrice. Matrimonium enim est honorabile, non sanctum. Purum est matrimonium, non tamen præbet etiam sanctitatem, nisi quod prohibet non polluere eam quæ data est a fide. « Sine qua, inquit, » nemo videbit Dominum. » Quod etiam dicit Epistola ad Corinthios, « Nolite errare; neque fornicarii, neque ido» lis servientes, neque masculorum concubitores, neque avari, neque fures, neque ebriosi, neque detractores, » neque raptores regnum Dei possidebunt [1]. » Quomodo enim qui corpus factus est meretricis, poterit esse corpus Christi? « Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei: Ne qua » radix amaritudinis desursum impediat, et per illam in» quinentur multi. Ne quis fornicator aut profanus [2]. » Vides quomodo ubique unicuique communem tradit salutem. « Adhortamini vos, inquit, alter alterum per singulos » dies, donec hodie cognominatur [3]. »

II. Ne ergo omnia congeratis in doctores: ne iis qui præsunt omnia tribuatis. Potestis enim vos, inquit, alter

[1] 1 Cor. VI, 9, 10. — [2] Hebr. XII, 15, 16. — [3] Id. III, 13.

alterum ædificare. Quod etiam dicebat scribens ad Thessalonicenses. « Alter alterum ædificate, sicut et facitis. » Et rursus : « Consolamini alter alterum in verbis istis[1]. » Hoc vobis quoque nunc suademus. Plura quam nos, si vultis, potestis alter alteri bona facere. Vos enim longiori tempore inter vos mutuo conversamini, et res vestras alter alterius magis scitis, et delicta utrinque non ignoratis, et majorem fiduciam habetis, charitatem, consuetudinem. Non hæc sunt autem parva ad doctrinam, sed magni et opportuni aditus. Magis quam nos poteritis increpare et exhortari. Nec hoc solum, sed quoniam ego quidem sum unus, vos autem multi; poteritis etiam quotquot estis omnes esse doctores. Quamobrem rogo vos ne negligatis hanc gratiam. Unusquisque habet uxorem, habet amicum, habet famulum, habet vicinum; cum increpet, eum admoneat. Quomodo enim non est absurdum, pro alimento quidem facere convivia, et diem habere constitutum, ut inter se conveniant, et quod unicuique deest implere per societatem; verbi gratia sive eundum sit ad funus efferendum, sive ad prandium, sive sit in aliquo ferendum proximo auxilium; ad docendam autem virtutem non hoc facere? Etiam rogo nemo negligat. Accipiet enim magnam a Deo mercedem. Et ut intelligas, cui quinque credita sunt talenta[2], is est doctor: cui autem unum, discipulus. Si dixerit discipulus : Sum discipulus, in nullo versor periculo : et communem hanc quam a Deo accepit doctrinæ rationem, nudam absconderit, et non admonuerit, et non dicendi libertate usus fuerit, non arguerit, non suaserit si potest, sed in terra absconderit : vere enim est terra et cinis cor quod abscondit Dei gratiam; si ergo absconderit, aut propter pigritiam, aut propter improbitatem, non eum defendet et excusabit quod dicat, unum habui talentum,

[1] 1 Thess. v, 11. — [2] Matth. xxv.

Unum habebas talentum ; oportebat alterum; afferre et talentum duplicare. Si adhuc unum attulisses, nulla esset culpa. Neque enim ei qui duo attulit, dixit: Cur non quinque attulisti? Sed eum iisdem dignum censuit quibus eum qui quinque attulit. Quare? Quoniam quantum habuit exercuit, nec sivit esse otiosum, nec quoniam minus accepit quam cui fuerant tradita quinque talenta, propterea fuit negligens, nec paucitate usus est ad otium, nec te oportebat aspicere ad eum qui duo habebat; imovero etiam ad illum oportebat aspicere; et quemadmodum ille cum duo haberet, imitatus est illum cui data fuerant quinque, ita te quoque imitari oportebat eum cui duo fuerunt tradita. Nam si ei qui habet pecunias, et non impertit, infligitur supplicium : ei qui potest quomodocumque proximum admonere, et hoc minime non facit, quomodo non maximum infligetur supplicium? Illic corpus nutritur, hic anima. Illic mortem prohibes temporalem : hic æternam.

III. At non est, inquit, mihi dicendi facultas. Sed dicendi facultate non est opus, non eloquentia. Si videris amicum scortantem, dic ei: Res est mala quam admittis ; non te pudet, non erubescis? est enim malum. Ille nescit, inquies, quod sit malum? Certe scit: sed trahitur a cupiditate. Ægroti quoque sciunt aquæ frigidæ potum esse malum? sed tamen egent iis qui sint prohibituri. Nam qui tenetur affectione, non statim sibi in morbo poterit sufficere. Te ergo sano opus ad illius curationem ; et si verbo non fuerit persuasus, observa euntem, et retine, fortasse pudore afficietur. Et quid, inquit, juvat si propter me hoc faciat, et quod a me fuerit retentus? Ne accurate scruteris. Interim quocumque modo eum abduc a mala actione, assuescat non ire ad illud barathrum ; sive per te, sive alio modo cohibeatur, lucrum hinc erit. Cum enim assuefece-

ris eum illo non ire, tunc poteris paululum respirantem docere quod propter Deum oportet hoc facere, et non propter hominem. Ne velis universum simul corrigere : non enim poteris, sed sensim et paulatim. Si videris eum euntem ad compotationem et ad convivia plena ebrietate, illic quoque fac idipsum : et rursus eum roga, ut si viderit in te aliquem defectum ac vitium, tibi opem ferat et te corrigat. Sic enim et in se feret reprehensionem, cum viderit te quoque opus habere ut reprehendaris, et non tanquam omnia corrigentem, neque tanquam doctorem, sed tanquam amicum et fratrem, opem ferre. Dic ei : Ego tibi profui admonens eorum quæ sunt utilia, et tu quod in me videris deficiens et vitiosum, coërce et corrige : si iracundum videris, si avarum, reprime, scilicet admonitione. Hoc est amicitia : sic frater a fratre adjutus, fit tanquam urbs munita[1]. Non enim comedere et bibere faciunt amicitiam : talem enim habent latrones et sicarii : sed si simus amici, si vere alter alterius curam gerimus, ad hæc alter alteri conferamus. Hæc nos adducunt ad amicitiam utilem. Hæc prohibent ne ducamur ad gehennam. Neque ergo is qui arguitur ægre ferat : sumus enim homines, et sunt in nobis vitia et defectus : neque qui arguit hoc faciat tanquam ridens et traducens, sed privatim cum lenitate et mansuetudine. Multa lenitate opus habet qui arguit, ut ita persuadeat ferre incisionem. Non vides cum quanta lenitate medici adhibent curationem quando urunt et secant? Multo magis hoc facere oportet eos qui arguunt. Nam et igne et ferro vehementius reprehensio facit exilire ; ideo medici magnum ponunt studium ut leniter ferant incisionem, et quam placidissime fieri potest, eam adhibent, et parum cedentes, et deinde concedentes ut respirent. Sic sunt etiam faciendæ reprehensiones, ut qui arguuntur non

[1] Prov. XVIII, 19.

resiliant. Etsi ergo oporteat contumelia affici, et plagas accipere, non recusemus. Nam et illi qui secantur, valide et plurimum vociferantur adversus eos qui secant, sed illi nihil horum spectant, sed eorum solam qui laborant salutem. Ita hic quoque oportet omnia facere utiliter ad reprehensionem, omnia ferre, aspicientes ad mercedem propositam. « Alter, inquit, alterius onera portate, et ita » implete legem Christi [1]. » Sic ergo et reprehendentes, et alter alterum ferentes, possumus implere ædificationem Christi. Et sic nobis levem facietis laborem, nobis opem ferentes in omnibus, et manum præbentes, effecti participes et socii, et alter alterius salutis, et suæ unusquisque. Sustineamus ergo et alter alterius onera gestantes, et arguentes, ut assequamur bona nobis promissa in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria imperium et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXI.

CAPUT XII.

Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam : sine qua nemo videbit Dominum [2].

I. Multa quidem sunt quæ exprimunt christianismum : magis autem quam omnia, et melius quam omnia, mutua inter se dilectio et pax. Ideo Christus quoque dicit, « Pacem » meam do vobis. » Et rursus, « In hoc scient omnes quod dis» cipuli mei estis, si dilexeritis invicem [3]. » Ideo Paulus etiam

[1] Galat. VI, 2. — [2] Hebr. XII, 14. — [3] Joan. XIII, 35, et XIV, 27.

dicit, « Pacem sequimini cum omnibus et sanctitatem, » hoc est, honestatem, « Sine qua nemo videbit Dominum. Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei[1]. » Tanquam longam aliquam viam in magno comitatu simul conficientibus, videte, inquit, ne quis remanserit. Non hoc solum quæro ut vos accedatis, sed ut alios quoque observetis. Ne quis, inquit, desit gratiæ Dei. Gratiam Dei futura dicit bona, fidem evangelicam, optimam vitæ institutionem. Sunt enim omnia Dei gratiæ. Ne mihi dixeris : Unus est qui perit. Et propter unum mortuus est Christus. Propter quem mortuus est Christus, ejus curam non geris ? Contemplantes, inquit, hoc est, exacte scrutantes, considerantes, ediscentes, ut erga infirmos fieri solet, et per omnia observantes, « Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat[2]. » Hoc situm est in Deuteronomio, sumptumque fuit a metaphor plantarum. « Ne qua, inquit, radix amaritudinis. » Quod alibi quoque scribens, dicit, « Modicum fermentum totam massam fermentat[3] : » Non propter illud solum hoc volo, sed etiam propter illam quæ inde orta est noxam. Hoc est, etiamsi sit aliqua radix ejusmodi, nullum germen sinas ascendere, sed excindatur, ne suos fructus ferat, ut non alios inficiat et polluat. « Ne qua, inquit, radix amaritudinis sursum germinans impediat, et per illam inquinentur multi. » Et merito amarum vocavit peccatum : revera enim nihil est peccato amarius. Hoc sciunt qui postquam id fecerunt, tabescunt a conscientia, qui magnam sustinent amaritudinem. Nam cum sit amarissimum, pervertit etiam ipsam vim ratiocinandi. Ea enim est amaritudinis natura, ut sit inutilis. Recte autem dixit, radix amaritudinis. Non dixit, amara, sed, amaritudinis. Nam fieri quidem potest ut radix amara dulces ferat fructus, sed fieri non potest ut amaritudinis radix, fons et fundamentum,

[1] Hebr. XII, 15. — [2] Deut. XXIX, 11. — [3] 1 Cor. V, 6.

dulcem unquam fructum ferat. Omniæ enim sunt amara, nihil habent dulce: omnia acerba, omnia insuavia, omnia plena odio et abominatione. « Et per illam inquinentur » multi. » Hoc est, ne hoc eveniat, intemperantes et lascivos excindite. « Ne quis fornicator aut profanus ut Esaü, » qui propter unam escam vendidit primitiva sua[1]. » Et ubi fornicator fuit Esaü? Non hoc dixit quod fornicator fuerit Esaü, sed id ponitur per oppositionem ad illud, « Sancti- » tatem sequimini; » illud vero, « Profanus, » ipsum spectare videtur. Ne quis ergo sit ut Esaü profanus, hoc est, helluo, et intemperans, mundanus, vendens spiritualia, « Qui propter unam escam vendidit primitiva sua. » Qui hunc a Deo sibi datum honorem propria vendidit socordia, et pro parva voluptate maximum honorem perdidit et gloriam. Hoc proprie ad ipsos pertinet. Hoc est abominandi, hoc immundi. Quare non solus scortator est immundus, sed et helluo, qui servit ventri. Nam iste quoque est servus alterius voluptatis : cogitur plura habendi teneri cupiditate : cogitur rapere, millies turpiter et indecore se gerere, cum sit illius vitii servus, et sæpe blasphemat, adeo nullius pretii esse suam dixit primogenituram. Quare temporalis curam gerens quietis, pervenit etiam usque ad primogenituram. Itaque sunt de cætero nostræ primogenituræ, non Judæorum. Simul etiam et cum eo quod eis accidit hoc confert, ut hic fere subindicatur, quod primus factus sit posterior, et qui erat secundus factus sit primus. Ille primus, propter constantiam et tolerantiam; hic posterior, propter socordiam et negligentiam. « Scitote enim quo- » niam et postea cupiens hæreditare benedictionem, repro- » batus est. Non enim invenit pœnitentiæ locum, quanquam » cum lacrymis inquisisset eam[2]. »

II. Quid hoc est? expellit-ne pœnitentiam? Minime.

[1] Hebr. xii, 16. — [2] Ibid. 17.

Sed quomodo, inquit, pœnitentiæ locum non invenit? Nam si se ipsum condemnavit, si valde ejulavit, cur non invenit locum pœnitentiæ? Quoniam ea res non erat pœnitentiæ : sicut enim nec pœnitentiæ erat tristitia Caïni, ut ostendit facta cædes, ita hic quoque verba non erant pœnitentiæ; idque postea ostendit cædes. Nam ipse quoque, quod ad animi institutum attinet, Jacob interfecit. «Appropinquabunt enim, inquit, dies luctus patris mei, »et interficiam Jacob fratrem meum[1]. »Non valuerunt ergo lacrymæ ei dare pœnitentiam. Et non dixit per pœnitentiam absolute, sed etiam cum lacrymis non invenit locum pœnitentiæ. Quamobrem? Quoniam non quomodo oportuit egit pœnitentiam. Hoc enim est pœnitentia, non egit pœnitentiam ut oportuit. Alioqui quomodo hæc diceret? Quomodo cum segnes et pigri evasissent, eos rursus adhortaretur? Quomodo cum claudi facti essent? Quomodo cum essent remissi et soluti? Hoc enim est initium lapsus. Mihi videtur subindicare quosdam in eis fornicatores, nolle tamen tunc eos arguere : sed fingit se ignorare, ut corrigantur. Oportet enim primum quidem simulare ignorantiam : postea autem, cum perseveraverint, tunc quoque inferre reprehensionem, ne pudorem exuant. Quod Moyses quoque fecit in Zambri et Casbitide[2]. Non invenit, inquit, pœnitentiæ locum : non invenit pœnitentiam. An quod peccavit majora, quam ut eorum agi possit pœnitentia? an quod dignam pœnitentiam non fecerit? Sunt ergo peccata aliqua majora, quam ut eorum agi possit pœnitentia. Hoc est ergo quod dicit : Ne cadamus casu incurabili. Donec fuerit solum claudicatio, facile est rectum fieri. Sin autem fuerimus penitus eversi, quid de cætero restabit? Cum iis enim qui nondum ceciderunt, sic loquitur, metu eos concutiens, et dicit fieri non posse

[1] Gen. xxvii, 41. — [2] Num. xxv.

ut qui ceciderit unquam assequatur consolationem. Iis autem qui ceciderunt, ne incidant in desperationem, contraria sic dicit, « Filioli mei, quos iterum parturio, donec » formetur in vobis Christus [1]. » Et rursus : « Qui in lege » justificamini, a gratia excidistis [2]. » Ecce testatur eos excidisse. Nam qui stat quidem, audiens fieri non posse ut qui cecidit veniam assequatur, erit vehementior, et ad standum firmior et stabilior. Sin autem in eum qui ceciderit eadem utaris vehementia, nunquam resurget. Nam qua spe ostendet mutationem? Non solum, inquit, flevit, sed etiam eam inquisivit. Non ergo expellit pœnitentiam, cum dicit, « Non invenit pœnitentiæ locum : » sed eos vult munire, firmosque reddere ac stabiles, ne ruant. Quicumque ergo gehennæ non credunt, horum reminiscantur. Quicumque existimant peccata non esse punienda, hæc cogitent, cur Esaü non est assecutus veniam? Quoniam non ut oportuit egit pœnitentiam.

III. Vis videre exactam et absolutam pœnitentiam? Audi pœnitentiam Petri post negationem. Nam quæ ab eo gesta sunt narrans Evangelista, « Et egressus, inquit, foras, » flevit amare [3]. » Propterea ei etiam remissum fuit ejusmodi peccatum, quoniam quomodo oportuit, egit pœnitentiam. Atqui nondum oblatum fuerat sacrificium, nondum facta fuerat hostia, nondum sublatum erat peccatum : adhuc dominatum obtinebat et tyrannidem exercebat. Et ut scias quod negatio non tam erat socordiæ ac negligentiæ, quam ex eo quod Deus eum deseruerat, erudiens ut humanam sciret mensuram, et non repugnaret iis quæ dicebantur a magistro, neque magis quam alii altum saperet; sed sciret quod absque Deo nihil potest fieri, et quod « Nisi Do- » minus ædificaverit domum, frustra laborant qui ædifi- » cant eam [4]; » Audi quomodo monens et suadens ipsi soli

[1] Galat. IV, 9. — [2] Id. V, 4. — [3] Matth. XXVI, 75. — [4] Psal. CXXVI, 1.

dixit Christus, « Simon, Simon, expetiit te Satanas, ut te » cribraret sicut triticum, et ego pro te rogavi, ut non de- » ficiat fides tua[1]. » Nam quoniam erat verisimile eum sibi placere et elato esse animo, ut qui sibi esset conscius quod plus quam omnes Christum diligeret, ideo peccare et magistrum abnegare sinitur : propterea flevit amare, et alia quæ fletum sunt consecuta fecit similia. Quid enim non fecit? se postea conjecit in pericula innumera, et per multa ostendit magnam animi sui virtutem et constantiam. Pœnitentiam quoque egit Judas, sed male : se quippe strangulavit. Pœnitentiam quoque egit, sicut dixi, Esaü. Imovero nec egit quidem pœnitentiam : ejus enim lacrymæ non erant pœnitentiæ, sed potius insultationis et iræ : idque ostendunt ea quæ sequuntur. Pœnitentiam egit beatus David, sic dicens, « Lavabo per singulas noctes lectum » meum, lacrymis meis stratum meum rigabo[2] : » et quod jam olim admissum fuerat peccatum, post tot annos, post tot generationes tanquam quod recens accidisset deflebat. Eum enim qui agit pœnitentiam non oportet irasci, neque efferari, sed tanquam condemnatum conteri, ut qui non habeat fiduciam, ut in quem lata sit sententia, ut qui debeat a sola salvus esse misericordia, ut qui in benefactorem apparuerit immemor et ingratus, tanquam reprobum, et dignum suppliciis innumerabilibus. Si hæc cogitet, non irascetur, neque indignabitur, sed lugebit, flebit, ingemiscet, ejulabit nocte et die. Eum qui agit pœnitentiam nunquam oportet suum oblivisci peccatum, sed Deum quidem rogare ut ne ejus meminerit, dum ipse semper meminit. Si nos ejus meminerimus, Deus ejus obliviscetur. De nobis ipsis pœnas sumamus : nos ipsos accusemus. Ita judicem placabimus. Peccatum enim quod fueris confessus, fit minus ; quod confessus non fueris, fit deterius,

[1] Luc. XXII, 31. — [2] Psal. VI, 6.

Nam si peccatum sibi adjunxerit impudentiam animumque ingratum, nunquam consistet : quomodo poterit cavere ne in eadem rursus incidat is qui prius nescivit se peccare? Ne igitur negemus peccata nostra, rogo : neque simus impudentes, ne vel inviti demus pœnas. Audivit Caïn a Deo : « Ubi est Abel frater tuus? » et dicit, « Nescio. » Numquid ego sum custos fratris mei[1] ? » Vides quomodo hoc gravius peccatum fecerit. Sed non sic ejus pater, qui cum audiisset, « Adam, ubi es? inquit, Audivi vocem » tuam, et timui, quoniam sum nudus, et me abscondi[2]. » Magnum est bonum assidue meminisse peccatorum. Delicto nihil ita medetur ut assidua recordatio. Nihil hominem adeo reddit tardiorem ad vitium. Scio quod resiliat conscientia, et non patiatur se flagellari a memoria malorum : sed fortiter stringe animam, et camum ei impone. Difficiliter enim tolerat sicut equus effrenatus, nec vult sibi persuadere quod peccaverit. Hoc totum plane est satanicum. Sed nos ei persuadeamus quod peccaverit, ut et agat pœnitentiam : et cum pœnitentiam egerit, liberetur a suppliciis. Quomodo vis, dic quæso, de peccatis assequi veniam, si ea nondum sis confessus? Ille qui peccavit plane est misericordia dignus et clementia. Tu autem cum nondum id tibi persuaseris, quomodo æquum censes ut consequaris misericordiam, in peccatis adeo impudenter te gerens? Persuadeamus nobis ipsis quod peccavimus. Non lingua solum dicamus, sed etiam mente et cogitatione. Ne nos dicamus peccatores tantum, sed etiam peccata recenseamus, speciatim unumquodque enumerantes. Non tibi dico ut ea tanquam pompam in publicum proferas, neque ut apud alios te accuses, sed ut pareas Prophetæ dicenti : « Revela Domino viam tuam[3]. » Apud Deum ea confitere, apud Judicem confitere peccata tua, orans,

[1] Gen. IV, 9. — [2] Id. III, 10. — [3] Psal. XXXVI, 5.

si non lingua, saltem memoria : et ita roga ut tui misereatur. Si peccata tua assidue habeas in memoria, nunquam oderis proximum, nec acceptæ injuriæ memineris. Non dico, si tibi persuaseris te esse peccatorem. Non hoc ita potest humilem et abjectam reddere animam, sicut ea quæ per se et apud se speciatim examinantur peccata. Non odio habebis, nec injuriæ acceptæ memineris, hæc perpetuo habens in memoria, non irasceris, non appetes maledictis, non eris superbus et elatus, non in eadem rursus incides, ad bona facienda eris vehementior.

IV. Vides quam multa bona oriuntur ex memoria peccatorum? Hæc ergo nostris animis inscribamus. Scio quod memoriam tam acerbam non patitur anima : sed eam cogamus, et vim ei afferamus. Melius est ut nunc peccatorum mordeatur memoria, quam cruciatu, qui futurus est illo tempore. Nunc si eorum memineris, et ea assidue Deo offeras, et pro eis roges, cito ea delebis. Sin autem nunc eorum sis oblitus, tunc vel invitus eorum recordaberis, cum in medium proferentur, et tanquam in pompam producentur coram omnibus, et amicis et inimicis, et Angelis. Non enim soli dicebat Davidi, « Quæ tu fecisti in occulto, ego omnibus faciam manifesta[1], » sed etiam nobis omnibus. Homines, inquit, timuisti, et eos magis reveritus es quam Deum : et Deo vidente non curasti, sed videntibus hominibus pudore es affectus. Oculi enim, inquit, hominum, est eorum timor. Propterea eo ipso dabis pœnas, te enim arguam, tua peccata oculis omnium subjiciens. Nam quod hoc sit verum, et illo die omnium nostrum peccata tanquam in pompam producentur, nisi nunc ea assidua recordatione deleamus, audi quomodo in pompam producitur crudelitas et inhumanitas eorum qui hic non miserti sunt. « Esurivi, inquit, et non dedistis mihi quod

[1] 2 Reg. XII, 12.

» comederem[1]. » Quandonam hæc dicuntur? Numquid in angulo? Numquid in occulto? Nequaquam. Sed quando? quando venerit Filius hominis in gloria sua, et congregaverit omnes gentes, quando hos et illos separaverit, tunc omnibus audientibus dicet, et statuet a dextris et a sinistris. « Esurivi, et non dedistis mihi quod comederem[2]. » Vide rursus illas quoque quinque virgines coram omnibus audientes, « Nescio vos. » Quinque enim et quinque non significant tantum numerum illarum quinque, sed et malas, et crudeles, et inhumanas virgines, et eas quæ non sunt hujusmodi. Sic etiam is quoque qui unum infodit talentum, audivit coram omnibus, et iis etiam qui quinque et duo attulerant, « Serve nequam et ignave[3]; » non verbis solum, sed etiam rebus et factis ipsis eos tunc arguit. Sicut etiam dicit Evangelista, « Videbunt in quem confixerunt[4]. » Simul enim erit omnium resurrectio, peccatorum et justorum. Simul aderit omnes judicans. Cogita ergo quales tunc erunt qui erunt in luctu, in mœrore, qui trahentur in ignem, dum coronantur alii. « Venite, inquit, benedicti » patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitu- » tione mundi. » Et rursus, « Discedite a me in ignem pa- » ratum diabolo et angelis ejus[5]. » Non solum verba audiamus, sed oculis etiam descripta subjiciamus, et existimemus eum nunc adesse, et hæc dicere, et nos in illum ignem abducere. Qualem tunc habebimus animam? qualem consolationem? Quid vero quando in duas partes dividemur? Quid vero quando de rapina accusabimur? quamnam poterimus afferre excusationem? quamnam probabilem et specie non inhonestam orationem? Nullam. Sed necesse erit ut vincti, et deorsum incurvati, trahamur ad ostia caminorum, ad fluvium ignis, in tenebras, ad supplicia

[1] Matth. xxv, 42. — [2] Ibid. 12. — [3] Ibid 26. — [4] Joan. xix, 37. — [5] Matth. xxvii, 34.

immortalia, et neminem ad nos liberandum rogare poterimus. Non potest enim, inquit, non potest hinc illuc transiri, est enim inter nos et illos magnum chaos[1]: et nec volentibus licet transire, et manum præbere, sed necesse est perpetuo ardere nemine nobis opem ferente, sive sit pater, sive mater, sive quilibet, etiamsi habeat multam ad Deum fiduciam. « Frater enim, inquit, non redimit, » redimet homo[2] ? » Cum ergo non liceat in alio habere spem salutis, quam in se ipso, post Dei benignitatem et clementiam, rogo omnia faciamus, ut vita sit nobis munda rectoque instituta, et nec ab initio ullam suscipiamus maculam. Sin minus, post susceptam quidem maculam ne dormiamus, sed perseveremus semper sordes abluere per pœnitentiam, per lacrymas, per orationes, per eleemosynam. Quid vero, inquit, si non habeam unde faciam eleemosynam? Sed habes poculum aquæ frigidæ, quantumcumque sis pauper. Sed duo minuta habes, pedes habes ut visites ægrotos, ut ingrediaris carcerem, sed tectum habes, ut excipias hospites. Non est enim, non est venia iis qui non faciunt eleemosynam, nec utuntur misericordia. Hæc nos vobis assidue dicimus, ut vel ex assiduitate parum quid efficiamus. Hæc dicimus, non tam eorum quibus bene fit, quam vestri curam gerentes. Nam illis quidem ea quæ hic sunt datis: cœlestia autem accipitis. Quæ nobis omnibus detur consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria, honor, imperium, et adoratio, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. XVI, 26. — [2] Psal. XLVIII, 7.

HOMILIA XXXII.

CAPUT IX.

Non enim accessistis ad tractabilem montem et accensibilem, et turbinem et caliginem, et procellam, et tubæ sonum, et vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur, et si bestia tetigerit montem, lapidabitur; et, ita terribile erat quod videbatur, Moyses dixit, Exterritus sum et tremebundus[1]. Sed accessistis ad Sion montem et civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in cœlis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum, et Testamenti Novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel[2].

I. Erant quidem in templo admirabilia, sancta sanctorum; erant autem rursus terribilia ea quæ facta sunt in monte Sinaï, ignis, tenebræ, caligo, procella. « Visus est » enim, inquit, Deus in Sanaï per ignem, procellam et ca» liginem[3]. » Novum autem Testamentum cum nullo horum datum est, sed datum fuit a Deo in simplici sermone. Vide ergo quomodo horum quoque faciat comparationem, et ea merito posuerit posteriora. Nam quando eis persuasit per innumerabilia, quando etiam ostendit quid intersit inter utrumque Testamentum, tunc eo prius reprobato, de cætero facile hæc quoque aggreditur. Et quid dicit? « Non

[1] Exod. XIX, 12. — [2] Hebr. XII, 18-24. — [3] Gen. XIV, 20.

» enim accessistis ad tractabilem et accensum ignem, et » turbinem, et caliginem, et procellam, et tubæ sonum, » et vocem verborum, quam qui audierunt, recusaverunt » ne eis adderetur verbum. Non enim portabant quod di- » cebatur : et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. » Hæc sunt, inquit, terribilia, et adeo terribilia ut neque ferrent auditionem, neque bestia auderet ascendere. Sed non erant hæc talia, qualia quæ postea sunt consecuta. Quid enim Sinaï ad cœlum? Quid enim ignis contrectabilis ad Deum qui non potest contrectari? Deus enim noster, inquit, est ignis consumens. Ne loquatur nobis Deus, sed loquatur nobis Moyses. « Non portabant enim, inquit, quod dicebatur. Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Et, ita » terribile erat quod dicebatur, Moyses dixit, Exterritus » sum et tremebundus. » Quid mirum de populo id dici? Ipse qui ingressus fuerat caliginem, ubi erat Deus, « Exter- » ritus sum, inquit, et tremebundus. Sed accessistis ad » montem Sion, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cœ- » lestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, » et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis, » et Judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfec- » torum, et Testamenti Novi mediatorem Jesum, et sangui- » nis aspersionem melius loquentem quam Abel. » Videtis per quæ excellentiam Novi Testamenti supra Vetus ostendit. Namque pro Jerusalem terrestri, datur Jerusalem cœlestis. Accessistis enim ad civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem. Pro Moyse est Jesus. Et Testamenti, inquit, Novi mediatorem Jesum. Pro populo, Angeli omnes; « Et mul- » torum Angelorum frequentiam, » inquit. Quosnam primitivos intelligit, cum dicit, Et Ecclesiam primitivorum? Omnes fidelium choros. Hos autem etiam spiritus justorum perfectorum vocat. Ne itaque ægre feratis, cum his eritis, inquit. Quid est quod dicit : « Et sanguinis asper-

» sionem melius loquentem quam Abel. » Sanguis ergo Abelis locutus est? Certe, inquit, et quomodo, audi Paulum dicentem : « Fide plurimam hostiam Abel quam Caïn obtu- » lit, per quam testimonium consecutus est esse justus; et » per illam defunctus adhuc loquitur [1]. » Et rursus dicit Deus, « Vox sanguinis fratris tui clamat ad me [2]. » Aut hoc ergo dicendum, aut illud, quod adhuc nunc quoque decantatur : sed non ita ut sanguis Christi. Hic enim omnes mundavit, et splendidiorem emittit vocem et significantiorem, quo majus habet quod per res fertur testimonium. « Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effuge- » runt eum qui supra terram oracula loquebatur : multo » magis nos qui de cœlis loquentem nobis avertimus, cujus » vox movit terram tunc. Nunc autem repromittit, dicens, » Adhuc semel, et ego movebo, non solum terram, sed » et cœlum [3]. Quod autem adhuc semel dicit, declarat mo- » bilium translationem tanquam factorum, ut maneant ea » quæ sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipien- » tes, habemus gratiam per quam serviamus placentes Deo » cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis con- » sumens est [4]. » Illa sunt terribilia : sed hæc multo admirabiliora, et præclariora. Non sunt enim hic tenebræ, neque caligo, neque procella, ut illic. Et cur tunc Deus per ignem visus est? Per illa mihi videtur tacite significare Veteris Testamenti obscuritatem, legemque esse adumbratam et opertam. Alioquin autem ut ostendat quod legislator esse debeat terribilis, et acer in puniendis iis qui delinquunt.

II. Quid vero tubæ sonitus? Merito, utpote cum quidam rex adsit. Hoc quidem certe erit etiam in secundo adventu. « Tuba, inquit, omnes excitabimur [5]. » Itaque

[1] Hebr. xi, 4. — [2] Gen. iv, 10. — [3] Agg. ii, 7. — [4] Hebr. xii, 25-29. — [5] 1 Cor. xv, 52.

ex virtute Dei erit omnium resurrectio. Vox autem tubæ nihil aliud significat, quam quod omnes oporteat resurgere. Sed tunc omnia illa erant et spectacula et voces[1]. Quæ vero postea, omnia intelligibilia, et invisibilia : idque significat ignis; quia Deus ignis est. « Deus enim nos-» ter, inquit, ignis consumens est. » Caligo autem et tenebræ et fumus rursus ostendunt rem esse terribilem. Sic etiam dicit Isaïas : « Et domus impleta est fumo[2]. » Et quid sibi vult procella? Pigrum et ignavum esse genus humanum. Oportebat ergo ipsum his excitari. Nullus enim erat adeo hebes et tardus, qui non mentem sursum tolleret cum hæc fierent, cum leges ferrentur. Moyses loquebatur : Deus ei voce respondebat. Oportebat enim Dei proferri vocem. Quoniam autem per Moysem erat legem laturus, propterea eum facit fide dignum. Non videbant ipsum propter caliginem. Non audiebant ipsum quod esset voce gracili. Quid ergo? Deus respondit, voce quasi populum alloquens et efficiens ut leges audiret. Sed priora repetamus : « Non enim accessistis ad montem tractabi-» lem, et accensum ignem, et tubæ sonitum, et vocem » verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis » fieret verbum. » Ipsi ergo causæ fuerunt, ut Deus per carnem apparuerit. Quid dicebant? « Loquatur, inquit, » nobis Moyses, et non loquatur nobis Deus. » Qui faciunt comparationes, illa magis elevant, ut hæc ostendant multo esse majora. Ego autem mirabilia illa esse puto, utpote Dei opera, quæ potestatem ejus ostendant; tamenque nostra præstantiora et mirabiliora ostendo. Sunt enim dupliciter magna, quod cum sint præclara et majora, ad ea quoque facilior pateat aditus. Hoc etiam dicit scribens in Epistola ad Corinthios, « Nos revelata facie gloriam Domini » speculamur[3]. » Et non sicut Moyses ponebat velamen

[1] Exod. xix. — [2] Isaï. vi, 4. — [3] 2 Cor. iii, 18.

super faciem suam. Non dignati sunt, inquit, illi iis quibus nos dignati sumus. Quanam enim re sunt dignati? Tenebras viderunt, caliginem, audierunt vocem. Sed tu quoque vocem audisti, non per caliginem, sed per carnem. Non fuisti perturbatus, neque tumultu agitatus, sed et stetisti et locutus es cum intercessore. Alioqui autem et id quod non cadit sub aspectu ostendit per tenebras [1]. « Et caligo, inquit, sub pedibus ejus. » Tunc etiam timuit Moyses : nunc autem nullus. Tunc populus stetit infra; nos autem non infra, sed cœlo superiores. Prope Deum ut filii; sed non sicut Moyses. Illic erat desertum, hic civitas, et multorum millium Angelorum cœtus. Hic ostendit gaudium et lætitiam, pro caligine, et tenebris, et procella. « Et Ecclesiam primogenitorum qui conscripti » sunt in cœlis, et Judicem omnium Deum. » Illi non accesserunt, sed procul steterunt, et Moyses. Vos autem accessistis. Hic eos terret, dicens, et ad Judicem omnium Deum : non Judæorum solum et fidelium, sed et totius orbis terræ sedebit Judex. « Et Spiritus justorum perfec- » torum. » Animas dicit proborum. « Et Testamenti Novi » mediatorem Jesum. Et sanguinis aspersionem. » Hoc est purgationem. « Melius loquentem quam Abel. » Si sanguis loquitur : multo magis vivit is qui fuit occisus. Quid autem loquitur? « Et Spiritus, inquit, loquitur gemitibus » inenarrabilibus [2]. » Quomodo loquitur? Nam ubi inciderit in mentem sinceram, eam excitat, et facit ut loquatur. Videte ne recusetis loquentem. Hoc est, ne rejiciatis. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur. Quemnam dicit? Mihi videtur dicere Moysem. Hoc est autem quod dicit : Si non effugerunt qui recusarunt eum qui legem ferebat in terra, eum qui e cœlo fert legem quomodo recusabimus? Hic autem osten-

[1] Isaï. XVII. — [2] Rom. VIII, 26.

dit non quod ille sit alius; absit. Non alium et alium ostendit : sed quod videatur terribilis, vocem emittens e cœlo. Idem quidem est et hic et ille. Hic autem est terribilis. Non enim dicit differentiam personarum, sed donorum. Unde hoc constat? Ex iis quæ subjungit. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur, multo magis nos qui nobis de cœlis loquentem aversamur. Quid ergo, est-ne hic alius ab illo? Quomodo ergo dicit, Cujus vox movit terram tunc? Vox enim ejus qui dedit legem, terram movit. « Nunc autem repromittit » dicens : Adhuc semel, et ego movebo non solum terram, » sed etiam cœlum. Qui autem adhuc semel dicit, declara» rat mobilium translationem tanquam factorum. » Tollentur ergo omnia de medio, compingenturque omnia ex alto in id quod est optimum. Hoc enim hic tacite significat. Quid ergo doles cum pateris in mundo non manenti, afflictus in mundo, qui paulo post transit? Si in posteriori parte mundi futura esset requies et remissio, tunc affligi oporteret ad finem aspicientem. Ut maneant, inquit, quæ sunt immobilia. Quænam autem sunt immobilia? Futura.

III. Pro hoc ergo omnia agamus ut illam vitam assequamur, ut illis bonis fruamur. Certe rogo et obsecro in hoc studium ponamus. In civitate quæ est ruitura nemo ædificat. Dic mihi, rogo, Si quis diceret fore ut hæc civitas post annum corruat, illa vero nunquam; ædificares-ne in ea quæ est ruitura? Quamobrem nunc quoque dico, ne ædificemus in hoc mundo. Cadent paulo post et peribunt omnia. Quid vero dico casura? Ante ejus ruinam nos peribimus, et gravia patiemur, nos ex ipsis excedemus. Cur ædificamus super arenam? Ædificemus supra petram. Nam quidquid irruerit, dirui non poterit illud ædificium, nihil id potest expugnare. Et merito. Nam ad illum locum, nullis insidiis patet aditus, sicut hic quidem

certe patet. Nam et terræ motus, et conflagrationes, et hostium irruptiones, hæc, etiamque nos vivos auferunt, sæpe autem etiam cum id perdunt. Quando autem ipsum quoque steterit, tunc nos aut morbus cito abducit, aut manentes non sinit eo recte frui. Quænam enim est voluptas, ubi sunt morbi, et calumniæ, et invidia, et insidiæ? Aut si hoc non sit, sæpe dolemus et ægre ferimus quod liberos non susceperimus : non habentes cui nostras domos tradamus, et deinde cruciamur quod laboremus aliis. Sæpe autem etiam ad nostros inimicos nostra pervenit hæreditas, non solum cum nos excesserimus, sed etiam nobis adhuc viventibus. Quid ergo est miserius quam laborare inimicis, et ut illi in quiete degant, sibi peccata congerere? Hujus rei multa exempla cernuntur in civitatibus, et tacco ne molestia afficiam eos qui sunt privati, quosdam ex eis nominatim dicerem, et multa possim narrare, et multas vobis domos ostendere, quæ acceperunt dominos inimicos eorum qui in iis fabricandis et ornandis laboraverant. Non solum autem ædes, sed et mancipia, et tota sæpe hæreditas pervenit ad inimicos. Tales sunt res humanæ. In cœlis autem nihil est horum quod verearis, nempe ne cum iste decesserit, alius veniat inimicus, et succedat hæreditati. Nam neque mors est illic, nec inimicitiæ, sola sunt sanctorum tabernacula. In illis autem sanctis est exultatio, gaudium, lætitia. « Vox » enim, inquit, exultationis est in tabernaculis justorum[1]. » Sunt æterna, finem non habentia : ea tempore non corruunt, non mutant possessores, sed stant in perpetuo flore ac vigore. Et merito. Non est enim illic aliquid corruptioni obnoxium et in quod cadat interitus, sed sunt omnia immortalia, et in quæ interitus nihil potest. In hoc ædificium effundamus pecunias. Non est nobis opus fa-

[1] Psal. CXVII, 15.

bris, non operariis. Pauperum manus has nobis ædes ædificant, claudi, cæci, et ii qui sunt manci ac mutili. Hi illas ædificant. Nec mireris, cum etiam regnum ipsi nobis concilient, et ad Deum dent nobis fiduciam. Eleemosyna enim est optima et præstantissima ars, et quæ eis patrocinatur qui eam ædificant : est enim Deo amica, stat semper ei propinqua, pro quibus velit facile petens gratiam, si modo a nobis non ei fiat injuria. Fit autem illi injuria, quando eam facimus ex rapina.

IV. Quod si sit pura ac sincera, multam dat fiduciam iis qui eam sursum emittunt : Tantæ sunt ejus vires etiam pro iis qui peccarunt. Ipsa perfringit vincula, solvit tenebras, ignem extinguit, vermem interimit, expellit stridorem dentium. Ei cum magna securitate aperiuntur portæ cœlorum. Et sicut ingrediente regina, nullus ex iis, cui est commissa portarum custodia, audebit examinare quænam sit, et unde, sed omnes eam excipiunt; ita etiam eleemosynam : est enim revera regina, homines Deo faciens similes. « Estote enim, inquit, misericordes, sicut Pater » vester cœlestis est misericors [1]. » Est alata et levis, alas habet aureas, habet volatum qui valde oblectat Angelos. Illic, inquit, « Pennæ columbæ deargentatæ : et dorsum » ejus in fulgore auri [2]. » Volat enim tanquam quædam aurea et vivens columba, placidum habens aspectum et mitem oculum. Nihil est illo oculo melius. Pulcher est pavo, sed ad illam collatus, est gracculus. Adeo est hæc avis pulchra et admirabilis : perpetuo sursum aspicit. Multa Dei circumdatur gloria. Est virgo pennas habens aureas, composita, facie candida et mansueta. Est alata et levis, sedens prope thronum regium. Quando judicamur, adest repente et apparet, et nos a supplicio eripit suis pennis amplectens. Eam Deus mavult quam sacrificia : De ea sæpe

[1] Luc. VI, 36. — [2] Psal. LXVII, 14.

loquitur, ita illam diligit. Viduam et pupillum et pauperem, inquit, suscipiet. Ex ea vult Deus appellari : « Miserator et misericors Dominus, » ait David, « Longanimis, » et multæ misericordiæ, et verax[1]. » Et rursus alius : « Misericordia Dei super omnem terram : ipsa salvum fecit » genus hominum. » Nam nisi nostri esset misertus, omnia periissent. Ipsa misericordia nos, cum essemus hostes, conciliavit. Ipsa bona fecit innumerabilia : ipsa persuasit Dei Filio ut fieret servus, et se ipsum exinaniret. Eam æmulemur, dilecti, per quam salvi facti sumus, eam diligamus, eam pecuniis præferamus, et absque pecuniis animam habeamus misericordem. Nihil est quod ita Christianum exprimat, ut eleemosyna. Nihil quod incredulí, et omnes ita admirentur ut quando miseremur. Nam nos quoque sæpe hac egemus misericordia, et Deo quotidie dicimus : Secundum magnam misericordiam tuam miserere nostri. Prius ipsi incipiamus; imovero non prius incipimus : ipse enim jam ostendit suam in nos misericordiam : sed, dilecti, posteriores sequamur. Nam si homines misereantur misericordis, etiamsi peccata fecerit innumera, multo magis Deus. Audi Prophetam dicentem; « Ego au» tem, inquit, sicut oliva fructifera in domo Dei[2]. » Fia» mus tales qualis olea. Omni ex parte urgemur præceptis. Non enim sufficit esse ut oleam, sed oportet etiam esse fructiferam. Sunt enim miserentes, per totum annum pauca dantes, vel singulis hebdomadis, aut tantillum erogantes. Isti quidem sunt olivæ, sed non fructiferæ, verum aridæ. Atque quod misereantur quidem, sunt olivæ, sed quoniam non large et liberaliter, non sunt olivæ fructiferæ. Sed simus nos fructiferi. Sæpe dixi, et nunc dico. Non eorum quæ data sunt mensura et quantitate, ostenditur magnitudo eleemosynæ, sed ejus qui dat voluntate

[1] Psal. CXLIV, 8. — [2] Id. LI, 8.

et instituto. Scitis quid fecerit vidua. Expedit enim semper hoc offerre exemplum, ut ne pauper quidem de se desperet, videns eam quæ duo conjecit minuta. Tulerunt quidam etiam pilos cum templum construeretur, et ne isti quidem sunt rejecti. Sed si aurum quidem habentes pilos obtulissent, fuissent execrandi. Si autem cum hoc solum haberent, id obtulerunt, fuerunt accepti. Propterea Caïn quoque fuit reprehensus, non quod vilia obtulerit, sed quod vilissima omnium quæ habuit. « Maledictus, inquit, » qui habet masculum, et Deo offert corruptum[1]. » Non absolute dixit : sed qui habet, inquit, et parcit. Si quispiam ergo non habet, culpa vacat, imovero habet mercedem. Quid enim est vilius duobus obolis, et magis nihili quam pili? Quid cotyla similæ vilius? Sed tamen hæc non fuerunt æstimata minoris quam vituli et aurum. Nam quatenus quidem habet quispiam est acceptus : non quatenus non habet. Et quatenus habet, inquit, manus tua, benefac. Ideo rogo alacri animo effundamus facultates in pauperes, etsi parvæ sint. Eamdem accipiemus mercedem quam qui plura contulerunt, imo plura quam qui talenta contulerunt innumerabilia. Si hæc faciamus, assequemur Dei thesauros ineffabiles. Si non solum audiamus, sed etiam agamus : si non laudemus tantum, sed etiam factis ostendamus. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Malach. I, 14.

HOMILIA XXXIII.

CAPUT XII.

Itaque regnum immobile suscipientes, habeamus gratiam per quam serviamus placentes Deo cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis consumens est[1].

I. Quod alibi dicit, « Quæ enim videntur, sunt tempo» ralia : quæ autem non videntur, æterna[2] : » et ex eo adhibet consolationem in malis quæ ferimus in vita præsenti, hoc hic quoque facit et dicit : Habeamus gratiam : hoc est, Deo agamus gratias ; maneamus firmi. Non solum enim non debemus ægre ferre præsentia, sed etiam propter futura maximam habere gratiam, « Per quam servia» mus bene placentes Deo : » id est, sic enim Deo licet servire, Deo bene placentes, in omnibus agendo gratias. « Omnia, inquit, facite absque murmurationibus et dis» ceptationibus. » Quod enim fecerit quispiam murmurans, id amputat et perdit mercedem, sicut Israëlitæ : scitis enim quas pœnas dederunt ob murmurationes. Propterea dicit, « Neque murmuretis. » Non potest ergo fieri ut Deo ita servias ut ei placeas, si non ei habeas gratias de omnibus, et de tentationibus et de quiete et rebus secundis. « Cum metu et reverentia. » Hoc est, nihil loquamur impudens et arrogans, sed nos componamus, ut simus reverendi. Hoc enim est quod dicit : « Cum metu et reverentia. » Charitas fraternitatis maneat in vobis. Et hospitalitatem » nolite oblivisci. Per hanc enim latuerunt quidam, Ange-

[1] Hebr. XII, 28, 29. — [2] 2 Cor. IV, 18.

» lis hospitio exceptis[1]. » Vide quomodo jubet eos servare præsentia : nec addit alia. Non dixit, estote amatores fratrum, sed , Maneat charitas fraternitatis. Et rursus non dicit, estote hospitales; ac si tales non sint, sed, Hospitalitatis nolite oblivisci : est enim verisimile hoc accidere ex afflictionibus. Deinde id addidit, quod magis poterat excitare, dicens : Propterea, inquit, inscientes quidam Angelos hospitio exceperunt. Vides quantus honor, quantum lucrum fuerit ? Quid est, inscientes ? non cognoscentes hospitio exceperunt. Ideo magna est Abrahamo merces, quod nesciens eos esse Angelos, hospitio exceperit. Nam si scivisset, non fuisset mirandum. Quidam dicunt eum hic etiam subindicare Lotum. « Mementote vinctorum » tanquam simul vincti, et laborantium, tanquam et ipsi » in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus, » et thorus immaculatus. Fornicatores autem et adulteros » judicabit Deus. Sint mores sine avaritia, contenti præ- » sentibus[2]. » Vide quam multa verba ab eo fiant de temperantia. Pacem, inquit, sectemini et sanctificationem. Et, nemo sit fornicator aut profanus. Et rursus : Fornicatores et adulteros judicabit Deus. Ubique est cum pœna prohibitio. Et quomodo, hinc perpende; cum dixisset : « Pacem, inquit, sectemini cum omnibus et sanctificatio- » nem, » subjunxit, « Sine qua nemo videbit Dominum[3] : » hic vero, « Fornicatores autem et adulteros judicabit » Deus. » Et cum prius posuisset, Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus : pœna addita ostendit se jure subjunxisse ea quæ deinceps sequuntur. Si enim concessum est matrimonium, merito punitur scortator, merito supplicio afficitur adulter. Hic se parat ad pugnandum adversus hæreticos. Non dixit rursus, Nullus sit fornicator; sed cum semel dixisset, tunc tanquam communem

[1] Hebr. XIII, 1, 2. — [2] Ibid. 3-5. — [3] Id. XII, 14.

subjecit admonitionem, non tanquam ad ipsos verba dirigens. « Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus. » Non dixit, nihil possideatis, sed, Sint mores sine avaritia : id est, sit mens libera : ostendant mentem philosophicam; ostendent autem, si minime quæramus quæ superflua sunt, si rebus utilibus tantum et necessariis adhærescamus. Nam superius etiam dixit, « Et rapinam » bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis [1]. » Hæc admonent, ne sint avari. « Contenti, inquit, præsentibus. » Deinde est etiam hic consolatio, ut ne desperent. « Ipse » enim dixit, Non te deseram, neque derelinquam [2]. Ita » ut confidenter dicamus, Dominus mihi adjutor est : non » timebo quid faciat mihi homo [3]. » Ecce rursus est consolatio in tentationibus. « Mementote præpositorum vestro» rum [4]. » Hoc jam superius dicere parturiebat. Propterea dicebat, Pacem sectemini cum omnibus. Hujus etiam admonebat Thessalonicenses, ut eos haberent in summo honore [5]. « Mementote, inquit, præpositorum vestrorum, » qui vobis locuti sunt verbum Dei : quorum intuentes exi» tum conversationis, imitamini fidem [6]. » Quænam est hæc consequentia? Optima quidem certe. Considerantes enim, inquit, eorum conversationem, nempe vitam, imitamini fidem. A munda enim vita est fides. Aut fidem dicit stabilitatem et firmitatem. Quomodo? Ostendit quod firmiter rebus futuris credentes, rectum vitæ institutum tenuerunt. Non enim vitam ostendissent mundam ac puram, si de futuris dubitassent, si ambigissent. Quamobrem hoc ipsum hic quoque curat. « Jesus Christus heri et hodie, ipse » et in sæcula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. » Optimum est enim gratia stabiliri cor, non escis quæ non » profuerunt ambulantibus in eis [7]. »

[1] Hebr. x, 14. — [2] Josuë. I, 5. — [3] Psal. cxvii, 6, et Hebr. xiii, 5, 6. — [4] Hebr. xiii, 7. — [5] 1 Thess. v, 6. — [6] Hebr. xiii, 7. — [7] Ibid. 8, 9.

II. Hic illud, « Heri, » dicit omne tempus præteritum, et, « Hodie, » præsens tempus; « Sæculum, » futurum et infinitum. Hoc est, audivistis Pontificem, sed non Pontificem qui desinat: semper enim idem est. Perinde atque si essent qui dicerent eum non esse Christum crucifixum, qui expectatur; sed venturum esse alium: hoc dicit quod qui est heri et hodie, idem est etiam in sæcula. Per hoc quippe manifeste ait quod qui venit, rursus venturus sit, idemque ipse et ante erat, est et erit in sæcula. Nam nunc quoque dicunt Judæi alium venturum, et cum eo qui est se ipsos privaverint, incident in Antichristum. « Doctrinis » variis et peregrinis nolite abduci. » Non solum variis, sed etiam peregrinis. Noverat enim ex utraque parte nascituram exitium atque perniciem iis qui variis et peregrinis doctrinis abducerentur. « Optimum est enim gratia stabi- » liri cor, non escis quæ non profuerunt ambulantibus in » eis. » Hic subindicat eos qui introducebant observationem ciborum. Fide enim munda sunt omnia. Fide ergo opus est, non cibis. « Habemus enim altare de quo edere » non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt [1]. » Quæ sunt apud nos, non sunt talia qualia judaïca, adeo ut nec pontifici quidem liceat eorum esse particeps. Quamobrem, quoniam dixit, Ne observetis: videbatur autem hoc esse ejus qui sua destruit, hoc rursus invertit. Num nos quoque non observamus, inquit? observamus etiam vehementius, ne ipsis quidem sacerdotibus hæc impertientes. « Quorum enim animalium infertur sanguis pro » peccato in sancta per pontificem: horum corpora cre- » mantur extra castra. Propter quod et Jesus ut sanctifica- » ret per suum sanguinem populum, extra portam passus » est [2]. » Vidisti figuram resplendentem? Extra castra, inquit, et extra portam. Quoniam ergo quæ offerebantur

[1] Hebr. XIII, 10. — [2] Ibid. 11, 12.

pro peccato, typus quidam erant, et extra castra in holocaustum incendebantur, jure merito extra portam passus est Jesus, qui pro peccatis nostris oblatus est. Quocirca etiam nos oportet eum qui pro nobis mortem tulit imitari, longeque a curis hujus mundi recedere, hoc est, extra mundum simus, et seorsum a rebus terrenis. Unde hoc aperte subjunxit: « Exeamus ergo ad eum extra castra, » improperium ejus portantes [1]. » Hoc est, eadem patientes, societatem cum eo habentes in perpessionibus. Tanquam condemnatus, foras actus est in crucem. Neque nos ergo pudeat foras et extra mundum exire. Illud quippe innuit per id quod dicit, extra castra et extra portam exire. « Non enim habemus hic, inquit, manentem civitatem, » sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hos- » tiam laudis semper Deo, id est, fructum confitentium » nomini ejus [2]. » Per ipsum ait, tanquam per pontificem, quod ad carnem attinet. Confitentium, inquit, nomini ejus. Hoc est, nihil loquamur maledicum, nihil protervum, nihil audax, nihil impudens, nihil arrogans. Sed, cum pudore et reverentia omnia faciamus et dicamus: quod quidem non temere aut simpliciter dicit; sed ut qui nosset eos esse in afflictione. Nam anima spem abjicit in afflictionibus, et pudorem exuit, sed non nos, inquit. Ecce rursus hoc ipsum dicit quod dicebat superius: « Non de- » serentes, inquit, congregationem nostram [3]. » Sic enim poterimus omnia facere cum pudore et reverentia. Sæpe enim ipsorum quoque hominum pudore affecti, multa quæ sunt improba non facimus. « Beneficentiæ autem et com- » munionis nolite oblivisci [4]. »

III. Hæc quidem tunc Paulus dicebat, ista vero nunc ego. Non præsentibus tantum dico fratribus, sed etiam absentibus. Nemo vestra rapuit. Si autem alii vestras fa-

[1] Hebr. XIII, 13. — [2] Ibid. 14, 15. — [3] Id. X, 25. — [4] Id. XIII, 16.

cultates rapuerunt, ex iis quæ habetis ostendite hospitalitatem. Quamnam ergo de cætero habebimus excusationem, cum isti etiam post suorum bonorum rapinam hæc audiant? Et vide, hic dicit, beneficentiæ nolite oblivisci, cum prius dixisset, hospitalitatis; non aliud et aliud subinde ostendens, sed unum et idem per variam dictionem. Et non dixit, Susceptionis hospitum nolite oblivisci, sed, hospitalitatis. Hoc est, non solum excipite hospites, sed simul etiam hospites diligite. Nec dixit futuram et repositam remunerationem, ne eos rursus reddat supiniores, sed eam quæ jam fuit data. Per hanc enim, intulit, quidam inscientes hospitio exceperunt Angelos. Sed superiora videamus, quomodo est « Honorabile connubium in » omnibus, et torus immaculatus? » Quoniam in castitate, inquit, et pudicitia conservat fidelem. Illic etiam tacite tangit Judæos, quod abominandum existimarent concubitum, et non esse mundum natura quicumque sit ex coïtu. Non sunt abominanda quæ sunt ex natura, o ingrate et nullo sensu prædite Judæe! sed quæ sunt ex voluntate et libero animi arbitrio. Nam si honorabile et mundum est matrimonium, cur etiam ex eo pollui existimas? « Sint » mores, inquit, sine avaritia. » Quoniam multi, postquam sua bona effuderint, volunt prætextu eleemosynæ ea rursus acquirere, propterea dicit, « Sint mores sine avaritia. » Hoc est, ea tantum quæramus quibus est opus, et quæ sunt necessaria. Quid vero si ne ea quidem nobis suppetant? Non ita est, non ita est. Ipse enim dixit, et non mentitur: Non te deseram, neque te derelinquam. Ita ut confidenter dicamus: « Dominus mihi adjutor, non timebo » quid faciat mihi homo [1]. » Ac si diceret: Habes ab ipso promissum, ne dubites de cætero. Ipse est pollicitus, ne ambigas. Illud autem, Non te deseram, non dicit solum

[1] Psal. cxvii, 6.

de pecuniis, sed etiam de aliis omnibus. « Dominus mihi » adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. » Et merito Prophetæ dictum addidit, sic obsignans sermonem, et alacriores nos reddens, ut ne desperemus. Hoc ergo nos quoque dicamus in omnibus tentationibus. Humana irrideamus, donec Deum habemus propitium, nemo nos superabit. Ut enim si ille sit inimicus, etiamsi omnes sint amici, nihil prodest; ita si ipse sit amicus, etiamsi omnes belligerentur, nihil nos lædit. Ideo dixit: « Non timebo » quid faciat mihi homo. Mementote præpositorum vestro- » rum, qui vobis locuti sunt verbum Dei. » Hic quoque existimo eum dicere de auxilio. Hoc enim est, « Qui vobis » locuti sunt verbum Dei. Quorum intuentes exitum con- » versationis, imitamini fidem. » Quid est, Intuentes? Considerantes, assidue versantes, apud vos examinantes; ratiocinantes, accurate et exacte quærentes, ut vultis cogitantes, recte dicit, « Exitum conversationis. » Hoc est, qui pertingit usque ad finem, quoniam bonum finem habuit conversatio. « Jesus Christus heri et hodie, ipse et in sæcula. » Id est: Ne existimetis quod tunc fecerit miracula, nunc autem non faciat. Idem ipse est, et quoniam ipse est, non assignatur tempus quando non possit ista operari; ad quod forsitan respiciens dixit: Mementote præpositorum vestrorum. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Peregrinis, hoc est, diversis ab iis quas a nobis audivistis. Variis, hoc est, omne genus doctrinis. Nihil enim habent firmum et stabile, sed sunt diversæ: maxime id quod ad cibos pertinet. Idcirco ad hoc respiciens subjungit: « Bonum enim est gratia stabi- » liri cor, non escis. » Eæ sunt variæ, eæ sunt peregrinæ. Hic in superstitiosam ciborum observationem invehitur. Ostendit enim quemodo ex superstitiosa ciborum observatione in alienam a recta fide doctrinam inciderint, indeque in varias et novas doctrinas sensim se demiserint. Et

vide eum non audentem hoc aperte dicere, sed quasi in ænigmate. Dum enim dicit, Nolite circumferri variis et novis doctrinis, et, Bonum enim est gratia stabiliri cor, non escis; idipsum fere dicit quod Christus, « Non quod » intrat inquinat hominem, sed quod egreditur [1]; » ostenditque totum esse fidem; si ipsa stabilierit, cor stat in tuto. Fides ergo confirmat et stabilit, rationes vero commovent et labefaciunt, contraria enim est fides ratiocinio. Quæ non profuerunt, inquit, ambulantibus in eis. Quid enim lucri, dic quæso, capitur ex observatione? Annon magis perdit? Annon eum qui est hujusmodi statuit sub peccato? Si observandum est, observandum est ubi hinc lucrum observantibus obvenit. Bona observatio est, amolitio nequitiæ, cor rectum, pietas in Deum, recta fides. Quæ non profuerunt, inquit, ambulantibus in eis. Hoc est, iis qui ea perpetuo custodiunt. Una est observatio abstinere a peccato. Quid enim prodest, cum sint nonnulli adeo scelerati et execrandi, ut sacrificiorum non possint esse participes? Quamobrem nihil eos reddebat salvos, quamvis studium ponerent in observationibus. Sed quoniam fidem non habebant, ne sic quidem eis profuerunt. Deinde ex figura tollit sacrificium, et ad exemplar primitivum deducit orationem dicens: « Quorum » enimanimalium infertur sanguis pro peccato in sancta » per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. » Quocirca Jesus extra portam passus est, ut sanctificaret » populum proprio sanguine. » Illa ergo horum erant figura, et sic omnia implevit Christus, passus extra. Hic etiam significat eum sua sponte esse perpessum, ostendens quod illa non solum erant, sed figura quædam erat etiam ipsa dispensatio foris susceptæ passionis. Foris quidem passus est, sed sanguis in cœlum est sublatus.

[1] Matth. xv, 11.

IV. Vides quod sumus participes sanguinis qui inferebatur in sancta, sancta vera; sacrificii quo solo fruebatur sacerdos; nos ergo veritatis participes sumus. Si ergo non improperii, sed sanctificationis sumus participes, improperium erat causa sanctificationis. Nam ut ipse fuit probro affectus, ita nos quoque. Si ergo exierimus, cum eo erimus participes. Quid est autem, Exeamus ad ipsum? Simus participes ejus perpessionum : feramus ejus improperium. Non enim sine causa passus est extra portam; sed ut nos crucem ejus feramus, et maneamus extra mundum, et ibi permanere studeamus : sicut ille probris appetebatur tanquam condemnatus, ita nos quoque. Et per ipsum offeramus Deo sacrificium. Quodnam dicit sacrificium? ipse interpretatus est dicens, Fructum labiorum confitentium nomini ejus, hoc est, preces, hymnos, gratiarum actionem; illa enim sunt fructus labiorum. Illi offerebant oves, boves et vitulos, et dabant sacerdoti. Nos autem nihil horum offeramus, sed gratiarum actionem, et in omnibus, quoad fieri potest, Christi imitationem. Hoc germinent labra nostra. Beneficentiæ et participationis nolite oblivisci. Talibus enim hostiis placatur Deus. Demus ei hoc sacrificium, ut offerat Patri. Alias enim non offeruntur, nisi per Filium, vel potius per cor contritum. Hæc omnia propter imbecillos auditores : est enim perspicuum quod Filii sit gratia. Alioquin enim quomodo est honor æqualis? « Ut omnes, inquit, honorent Filium, si» cut honorant Patrem[1]. » Nisi glorificato Patre glorificetur et Filius, ubi est honor æqualis? « Fructum labiorum » confitentium nomini ejus, » per gratiarum actionem propter ea quæ pro nobis passus est. Omnia feramus grato animo, sive sit paupertas, sive morbus, sive quidvis aliud. Nam quæ nobis conferunt ipse scit solus. Quid enim ore-

[1] Joan. v, 23.

mus sicut oportet nescimus. Qui ergo nescimus quidem petere quod oportet nisi spiritum apprehenderimus, quomodo ea quæ nobis conferunt sciamus? Studeamus ergo pro omnibus offerre gratiarum actionem, omniaque forti animo feramus. Sumus in paupertate, sumus in morbo, gratias agamus. Cum calumniis appetimur, quando male patimur, agamus gratias. Hoc enim facit ut simus Deo propinqui : tunc etiam Deum habemus debitorem. Quando autem sunt nobis res secundæ et beneficiis afficimur, Deo sumus debitores. Alioquin hæc sæpe sunt nobis in judicium, illa vero ad eluendas pœnas peccatorum. Illa attrahunt misericordiam, illa benignitatem et clementiam. Hæc autem extollunt etiam ad arrogantiam, deducunt ad socordiam, et efficiunt ut ex phantasia de nobis magna apprehendamus. Hæc nos enervant. Propterea dicebat etiam Propheta, « Bonum mihi quia humiliasti me, ut » discam justificationes tuas[1]. » Quando beneficio affectus et a malis liberatus fuit Ezechias, in altum elatum est cor ejus : quando autem ægrotavit, tunc est humiliatus, tunc fuit Deo propinquus. « Quando, inquit, occidebat eos, » tunc quærebant eum et convertebantur, et mane veniebant ad eum[2]. » Et rursus, « Quando est incrassatus et » impinguatus, recalcitravit dilectus[3]. Cognoscitur enim » Dominus judicia faciens. » Magnum bonum est afflictio. Arcta enim est via. Quamobrem afflictio nos tradit in arctam. Qui non affligitur, non potest intrare. Qui enim in arcta se ipsum affligit et premit, is est etiam qui fruitur requie. Qui autem se ipsum dilatat, neque ingreditur, et premitur tanquam cuneo, ut ita dicam, pulsus. Audi quomodo hanc arctam viam ingressus est Paulus. « Castigo » corpus meum, inquit, et in servitutem redigo[4]. » Cas-

[1] Psal. cxviii, 71. — [2] Id. lxxi, 34. — [3] Deut. xxxii, 15. — [4] 1 Cor. ix, 29.

tiga corpus, ut possis intrare. Propterea in omnibus afflictionibus Deo perpetuo agebat gratias. Pecuniis es mulctatus? Hoc latitudinis multum tibi attulit. A gloria excidisti? Alia latitudo. Calumniis es appetitus: credita fuere quæ adversus te sunt dicta, quorum non eras tibi conscius? Lætare et exulta. « Beati enim, inquit, estis, quando vos » probris affecerint homines, et dixerint omne malum » contra vos, mentientes propter me. Gaudete et exul- » tate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis[1]. » Quid miraris si tristitia afficeris, et vis liberari a tentationibus? Paulus voluit liberari et sæpe Deum rogavit, nec impetravit. Illud enim, « Ter Dominum rogavi, » sæpe significat. « Et dixit mihi, inquit : Sufficit tibi gratia mea. Virtus » enim mea in infirmitate perficitur[2]. » Infirmitatem hic dicit afflictiones. Quid vero? quoniam hæc audivit, grato animo hæc tulit, et dicit : « Propterea glorior in infirmita- » tibus meis : » hoc est, mihi placeo et quiesco in afflictionibus. Pro omnibus ergo agamus gratias, pro rebus secundis et pro afflictionibus. Ne murmuremus, ne simus ingrati. Dic et tu : « Nudus exivi de ventre matris meæ, » et nudus excedam[3]. » Non venisti gloria insignis, ne quæras gloriam. Nudus non solum pecuniis, sed etiam gloria et bona existimatione ingressus es in hanc vitam. Cogita quot mala sæpe orta sunt ex pecuniis, imo potius audi quid dicat Christus : « Facilius est, inquit, camelum » intrare per foramen acus, quam divitem intrare in reg- » num cœlorum[4]. » Vides quot bonorum impedimentum sunt divitiæ, et tu quæris ditescere? Nec in paupertate gaudes quod sit eversum impedimentum. Adeo est angusta via quæ ducit ad regnum : adeo latæ sunt divitiæ, moleque plenæ ac tumore. Propterea dicit, « Vende quæ

[1] Matth. v, 11, 12. — [2] 2 Cor. xii, 9. — [3] Job. i, 21. — [4] Matth. xix, 24.

» habes, » ut illa via te suscipiat. Cur cupis pecunias? Propterea eas tibi abstulit, ut te liberet a servitute. Nam veri quoque patres, cum filius fuerit corruptus consuetudine alicujus meretricis, ut ei sæpe admonitio non persuaserit ut ab ea discedat, meretricem procul amandant. Talis est etiam copia pecuniæ. Nostri itaque curam gerens Dominus, et a noxa quæ inde accipitur nos liberans, aufert nostras pecunias. Ne existimemus ergo paupertatem esse malum : peccatum solum est malum. Neque enim divitiæ per se sunt bonum. Solum Deo placere est bonum. Paupertatem ergo quæramus : hanc sectemur. Ita cœlum apprehendemus : sic cœlestia bona consequemur. Quæ detur nobis omnibus consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu sit gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXIV.

CAPUT XIII.

Obedite præpositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri : ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes. Hoc enim non expedit vobis[1].

I. Magistratum et rectorem non habere malum est, et argumentum multarum calamitatum, ac principium perturbationis ac confusionis. Maxime vero in Ecclesia id tanto perniciosius est, quanto principatus ejus major est et sublimior. Nam sicut si chori coryphæum et ducem

sustuleris, non erit amplius chorus congruus et ordinatus: Et si a phalange exercitus amoveris imperatorem, non erit amplius ordinata acies, et si navigio ademeris gubernatorem, navem demerges; ita etiam si a grege pastorem abstuleris, omnia evertisti. Atque malum quidem est magistratus et rectoris defectus, et occasio eversionis. Non minus malum est etiam inobedientia eorum qui eis sunt subjecti. Nam idem rursus accidit. Populus enim non parens rectori ac magistratui, est similis ei qui non habet, et forte etiam deterior. Nam illic quidem etiam eis datur venia, si ordo et moderatio non observetur; hic autem non ita, sed etiam puniuntur. At dicet fortasse quispiam, tertium esse malum, cum malus est rector. Id quoque scio, et non parvum malum, sed etiam longe pejus defectu rectoris ac magistratus. Melius est enim a nullo duci quam duci a malo. Nam ille quidem sæpe evasit salvus, sæpe autem venit in periculum; hic autem omnino veniet in periculum, ne abducatur in barathrum. Quomodo ergo dicit Paulus: « Obedite præpositis vestris, et subjacete eis? » Cum superius dixerit: « Quorum intuentes exitum conversationis, » imitamini fidem; » tunc dixit, Obedite præpositis vestris, et subjecti estote; Quid ergo, inquit, quando fuerit malus, et non obediemus ei? Malus quomodo dicis? Si propter fidem quidem, fuge eum et evita, non solum si sit homo, sed etiam si Angelus descendens e cœlo. Sin autem propter vitam, ne sis nimis curiosus. Nec hoc exemplum ex me allatum dico, sed a divina Scriptura. Audi enim Christum dicentem: « Super cathedram Moysis sederunt » Scribæ et Pharisæi[1]. » Cum de iis prius multa dixisset gravia, tunc dicit: « Super cathedram Moysis sederunt, » quæcumque vobis dixerint, facite: quæ autem fecerint, » nolite facere[2]. » Habent, inquit, dignitatem, sed vitæ sunt

[1] Hebr. XIII, 17. — [2] Matth. XXIII, 2.

immundæ. At non vitam, sed verba attendite. Nam propter mores quidem nullus damnum acceperit. Quare? Quoniam et ii sunt omnibus manifesti: et nec ipse, etiamsi millies sit malus, mala unquam docebit. Sed propter fidem. Neque enim est id omnibus manifestum; neque malus recusabit docere. Nam illud quoque: «Nolite judicare, » ut non judicemini,» de vita est, non de fide. Id quidem certe quod subjungitur, hoc ostendit. « Quid enim vides, » inquit, festucam in oculo fratris tui, trabem autem in » oculo tuo non animadvertis[1]? Quæcumque ergo dixerint » vobis ut faciatis, facite. » Facere autem est operis, non fidei. « Secundum autem opera eorum nolite facere. » Vides quod non agat de dogmatibus, sed de vita et operibus? Sed Paulus eos primum commendavit, et tunc dicit: « Obedite præpositis vestris, et subjecti estote. Ipsi enim » vigilant pro animabus vestris tanquam rationem reddi- » turi. » Audiant etiam ii qui regunt et gerunt magistratus, non solum ii qui ab iis reguntur: quod sicut eos qui reguntur oportet esse obedientes, ita etiam eos qui regunt et gerunt magistratus, esse vigilantes et sobrios. Quid dicis? vigilat, imminet periculum ejus capiti, subjicitur pœnis peccatorum tuorum, et propter te est tanto obnoxius timori, et tu es piger et ignavus, torpesque et es sordidus, nec vis obsequi? Ideo subjungit, dicens, « Ut cum gaudio » hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vo- » bis. » Vides quod rectorem et magistratum, si contemnatur, non oporteat se ulcisci: sed magna ultio sit flere et ingemiscere? Et merito. Nam et medico, si contemnatur ab ægroto, non licet se ulcisci, sed flere et ingemiscere. Sin autem ille ingemiscat, te ulciscetur Deus. Si enim pro peccatis nostris ingemiscentes, Deum attrahimus, pro aliorum arrogantia et contemptu ingemiscentes, annon multo

[1] Matth. VII, 1 et 3.

magis? Vides quod non sinit eum erumpere ad probra et contumelias? Vides quanta sit philosophia? Oportet eum ingemiscere qui despicitur, qui conculcatur, qui conspuitur. Ne confidas quod te non ulciscitur: gemitus enim est quavis ultione deterior. Nam quando ipse nihil proficit gemens, vocat Dominum. Et sicut quando præceptorem puer non audiverit, vocatur qui in eum se gerat austerius: ita hic quoque. Papæ! quantum est periculum! Quid miseris illis dixeris qui se conjiciunt in tantam abyssum suppliciorum? Omnium quos regis, mulierum et virorum, et puerorum a te reddenda est ratio, tanto igni caput tuum subjicis. Miror an fieri possit ut aliquis ex rectoribus sit salvus, cum videam post minas et præsentem socordiam, aliquos adhuc accurrentes, et se conjicientes in tantam molem administrationis. Nam si ii qui necessitate trahuntur, non habent excusationem aut veniam, si rem male administrent et sint negligentes; nam et Aaron tractus est necessitate, et venit in periculum: et Moyses rursus venit in periculum, cum sæpe recusasset: et Saül cui fuerat creditum aliud imperium, postquam recusavit, vocatus est in periculum, quoniam ipsum male administrarat; quanto magis ii qui in hoc studium ponunt, et in id se conjecerunt? Qui est enim talis, longe magis se omni privabit venia. Timere enim oportet et contremiscere, et propter conscientiam, et propter molem imperii: et neque si semel trahantur recusare, neque si non trahantur; imovero etiam fugere, prævidentes magnitudinem dignitatis. Rursus autem eos qui fuerint comprehensi oportet esse cautos et pios. Nihil immoderatum sit, omnia ex ordine fiant. Si priusquam promovearis id præsentias, recede, persuasus te ea re esse indignum. Si rursus fueris comprehensus, similiter cautionem adhibe et reverentiam, ubique ostendens gratum animum. « Orate, inquit, etiam pro nobis. Confidimus

» enim quod bonam conscientiam habemus, in omnibus » bene volentes conversari[1]. »

II. Vides quod in his se purget et excuset, ut qui scribat ad eos tanquam ad molestia affectos, tanquam ad aversantes, tanquam ad eos qui in eum erant affecti ut transgressorem, qui ne nomen quidem ejus audire ferebant. Quoniam ergo ea exigebat ab iis qui ipsum oderant, quæ cæteri omnes ab iis qui diligunt, ea de causa hoc hic ponit, dicens : « Confidimus quod bonam conscientiam ha- » bemus. » Ne mihi enim, inquit, dixeris accusationes. Nostra, inquit, nihil nos improbat conscientia : neque nobis conscii sumus quod vobis fuerimus insidiati. Confidimus enim, inquit, quod bonam conscientiam habemus in omnibus. « Bene volentes conversari ; » non solum inter ethnicos, sed etiam inter vos. Nihil cum cauponatione fecimus, nec cum hypocrisi : est enim verisimile has in eum calumnias fuisse intentatas. Nam quod falso accusatus fuerit, audi Jacobum dicentem : « Audierunt enim, inquit, de » te, quod discessionem doceas a lege[2]. » Non ut inimicus, inquit, nec ut hostis hæc scribo, sed ut amicus : et hoc ostendit ex eo quod deinceps sequitur. « Amplius autem » deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis[3]. » Hoc erat ejus, qui vehementer eos amabat, ita precari; et non solum precari, sed cum omni studio, ut ego, inquit, cito veniam ad vos. Hoc est ejus qui sibi nihil est conscius, studium ponere ut ad eos veniat, et rogare ipsos ut pro se orent. Ea de causa cum prius ab ipsis petiisset orationes, tunc eis quoque precatur omnia bona. « Deus autem, inquit, pacis. » Hoc dicit eo quod inter eos dissensiones orirentur. Si ergo, inquit, Deus, Deus est pacis, ne sit vobis nobiscum dissidium. « Qui eduxit » de terra pastorem ovium. » Hoc dictum est de resurrec-

[1] Hebr. XIII, 18. — [2] Act. XXI, 21. — [3] Hebr. XIII, 19.

tione. « Magnum : » aliud additamentum. Hic rursus usque ad finem eis confirmat quod dicitur de resurrectione. « In »sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Jesum »Christum, aptet vos in omni bono opere, ut faciatis ejus »voluntatem : faciens in vobis quod placeat coram se[1]. » Rursus eis magna suo tribuit testimonio. Integrum enim reddi dicitur id quod habet initium, et deinde impletur. Et eis precatur, quod est desiderantis. Et vide : in aliis quidem Epistolis precatur in initiis, hic autem in fine. « Faciens, inquit, in vobis quod placeat coram se, per »Jesum Christum, cui est gloria in sæcula sæculorum. »Amen. Rogo autem vos fratres, ut sufferatis verbum so- »latii. Etenim perpaucis scripsi vobis[2]. » Vides; quod ad neminem scripsit, hoc ad eos scribit? Etenim perpaucis scripsi vobis; hoc est, nec vobis, inquit, sum molestus verborum prolixitate. Existimo eos non fuisse admodum infensos Timotheo. Unde etiam eum commendavit. « Cog- »noscite enim, inquit, fratrem Timotheum dimissum : »cum quo, si citius venerit, videbo vos[3]. Dimissum, » inquit. Unde? Existimo eum fuisse conjectum in carce- rem. Aut si non ita sit, dimissum Athenis. Nam hoc quo- que situm est in Actibus. « Salutate omnes præpositos »vestros, et omnes sanctos. Salutant vos de Italia. Gratia »cum omnibus vobis. Amen[4]. » Vides quomodo ostendat virtutem, neque ex Deo omnino, neque ex nobis solum esse ortam. Dicendo enim, Integros vos faciat in omni bono opere, et cætera; hoc significat, ac si diceret : Ha- betis quidem virtutem : opus autem habetis complemento. Cum dicit autem, Opere et verbo bono; significat et vitam et dogmata recta esse debere. Recte etiam hoc addidit. « Faciens in vobis quod placeat coram se. » Coram se : hæc est virtus maxima facere quod placeat coram Deo.

[1] Hebr. XIII, 20, 21. — [2] Ibid. 22. — [3] Ibid. 23. — [4] Ibid. 24, 25.

Sicut etiam dicit Propheta : « Secundum puritatem ma-» nuum mearum in conspectu oculorum ejus[1]. » Cum tam multa autem scripserit, pauca ea esse dixit, si conferantur cum iis quæ erat dicturus. Sicut etiam alibi dicit, « Sicut scripsi vobis in brevi, prout potestis legentes in-» telligere prudentiam meam in mysterio Christi[2]. » Vide autem ejus sapientiam. Non dixit, Rogo vos ut sufferatis verbum admonitionis ; sed solatii, hoc est, consolationis, adhortationis. Non potest, inquit, quisquam defatigari ob prolixitatem eorum quæ dicta sunt : Quid ergo? Hoccine erat quod ut aversarentur faciebat? Minime. Non tamen hoc vult ostendere, nec dicere, pusillo estis animo. Nam eorum qui sunt ejusmodi, est proprium non ferre longam orationem. « Cognoscite fratrem Timotheum dimissum, » cum quo, si celerius venerit, videbo vos. » Hoc satis est ad eis persuadendum ut se demittant, si paratus est venire cum Discipulo. « Salutate omnes præpositos vestros » et omnes sanctos. » Vide quomodo ipsos honoraverit, siquidem ad illos pro istis scripsit. « Salutant vos de Italia » fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen. » Quod erat commune omnium, hoc ultimum posuit, Quomodo autem est gratia nobiscum? Si non probro et contumelia afficiamus beneficium : si non simus socordes adversus donum. Quid est gratia? Remissio peccatorum, purgatio : ipsa enim nobiscum est. Quis enim qui probro affecerit et contumelia, potest custodire gratiam, et non eam perdit? Utputa condonavit tibi peccata. Quomodo erit tecum gratia, aut bona existimatio, aut spiritus operatio, nisi per bonas actiones eam attraxeris. Hoc enim est causa omnium bonorum, quod in nobis semper maneat gratia spiritus : ea enim est nobis dux ad omnia, sicut quando ea a nobis avolaverit, nos perdit, et desertos reddit.

[1] Psal. XVII, 21 et 25. — [2] Ephes. III, 3.

III. Ne eam ergo repellamus; est enim in nostra potestate ut ea et maneat et recedat. Illud enim fit, quando cogitamus cœlestia : hoc vero, quando ea quæ ad hanc vitam pertinent. « Quem mundus, inquit, non potest ac-» cipere, quia non videt eum, nec scit eum[1]. » Mundum vocat vitam improbam et turpem. Vides non esse mundanæ animæ ut id habeat? Multo ergo nobis studio opus est, ut id a nobis retineatur, nostraque omnia dispenset et administret, eaque in tuto et multa pace collocet. Sicut enim fieri non potest ut navis quæ vento secundo fertur, impediatur, neque ut demergatur, donec vento fruitur prospero et perpetuo : sed et postquam redierit, magnam sui successus præbet gloriam, et nautis, et vectoribus : illis quidem dans quietem, et non sinens ut remis allaborent : hos autem ab omni metu liberans, et jucundissimum spectaculum eis suum præbens cursum. Ita etiam anima divino munita Spiritu, est superior quidem omnibus fluctibus, qui ad hanc vitam pertinent : viam autem quæ fert in cœlum, secat vehementius quam illa navis, ut quæ non pellatur a vento, sed vela habeat, eaque munda impleta ab ipso Paracleto : a nostra cogitatione expellit quidquid est molle, enervatum et dissolutum. Ut enim ventus incidens in velum laxum et molle, nihil egerit : ita etiam sanctus Spiritus in animam mollem et dissolutam, pati non potest ut maneat. Sed magna intensione opus est et vehementia. Itaque oportet ut nobis sit ardens animus, et semper sint nostra opera intensa, fortia et constantia. Ut quando oramus, hoc a nobis cum magna faciendum est intentione, animam in cœlum intendentibus, non funibus, sed magna animi alacritate. Quando rursus miseremur, nobis opus est intentione, ne cura domus, et sollicitudo de liberis et uxore, et metus paupertatis irruens, velum laxet et re-

[1] Joan. XIV, 17.

mittat. Nam si id undique recte intenderimus spe futurorum, recte suscepit operationem spiritus : ex illis autem rebus caducis et miseris nihil in eam incidet; sed etsi inciderit, ipsam quidem nihil lædit, sed statim firmitate ac duritie repellitur et excidit excussum. Propterea ergo nobis magna opus est intentione : etenim nos quoque magnum et spatiosum mare navigamus, plenum multis belluis et scopulis, et multas nobis pariens tempestates, et ex magna serenitate sævissimas procellas excitans. Oportet ergo, si velimus facile navigare et sine periculo, vela tendere, hoc est, liberum animi nostri arbitrium. Hoc enim nobis sufficit. Nam Abraham quoque, postquam suum ad Deum intendit desiderium, perfectamque et integram exhibuit voluntatem, quanam re alia opus habuit? Nulla : sed, « Credidit Deo, et reputatum est ei ad justitiam[1]. » Fides autem est puræ et sinceræ voluntatis. Obtulit filium, et quamvis non occiderit, accepit tamen mercedem ac si occidisset; et quamvis factum non esset opus, data est tamen merces. Sint ergo nobis vela munda, nova, et non inveterata[2]. Nam quidquid inveterascit et consenescit, prope accedit ad interitum. Non perforata, ut contineant operationem spiritus. « Animalis enim, inquit, homo non capit » ea quæ sunt spiritus[3]. » Sicut enim telæ aranearum vim venti non susceperint : ita nec anima hujus vitæ curis dedita, nec homo animalis poterit unquam suscipere gratiam spiritus. Ab illis enim nihil distant nostræ cogitationes, visu quidem solum servantes consequentiam, privatæ omni virtute. Sed nostra non sunt hujusmodi si sapiamus : sed quidquid inciderit, tenent omnia, et sunt omnibus superiora, et quavis plaga, et quovis laqueo fortiora. Sit enim vir aliquis spiritualis : et ei contingant innumerabilia mala et incommoda, a nullo eorum capitur. Et quid

[1] Gen. xv, 6. — [2] Hebr. v, 13. — [3] 1 Cor. II, 14.

dico? Inferatur illi paupertas, morbus, contumeliæ, maledicta, ludibria, plagæ, omne genus supplicii, omne genus irrisionis et opprobrii; at tanquam qui sit extra orbem terræ, et liber ab omnibus corporis affectionibus, ita omnia irridebit. Quod autem hæc verba non temere jactentur, multos existimo nunc quoque esse hujusmodi, ut ex iis qui se receperunt in solitudines. Sed non est, inquit, mirum. Ego autem dico etiam esse tales ex iis qui sunt in civitatibus, quos minime existimes. Si vis autem, possum ostendere aliquos ex iis qui fuerunt olim. Et ut intelligas, veniat tibi in mentem Paulus. Quid non grave est passus? Quid mali non sustinuit? Sed omnia ferebat fortiter. Hunc imitemur. Ita enim poterimus deduci ad portus tranquillos cum multis mercibus. Mentem ergo nostram in cœlum extendamus : teneamur illo desiderio : nos conjiciamus in ignem spiritualem, flamma nos conservemus. Nemo flammam ferens, timet eos qui occurrunt, sive sit fera, sive homo, sive laquei innumerabiles : quandiu fueris ignitus, omnia cedunt, omnia dant locum. Flamma non potest ferri, rogus non potest tolerari, omnia consumit. Hoc igne nos induamus, gloriam referamus Domino nostro Jesu Christo, cum quo Patri, simul cum sancto Spiritu gloria, potentia, et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

FINIS TOMI OCTOGESIMI SEPTIMI.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 19.

Scamma vallum erat seu fossa, qua locus certaminis athletarum cingebatur.

ANNOTATIO (2) pag. 51.

Velum erat prætorium seu locus ubi judicia exercebantur, sic dictus a velis quæ obtendebantur.

ANNOTATIO (3) pag. 59.

Ἔλαιον, oleum, sæpe Chrysostomus accipit pro ἔλεον, misericordiam, quia ἔλαιον, αι pro ε, sic legebatur, hodieque apud Græcos legitur. Dicit ergo frequenter Chrysostomus, Virgines illas a thalamo exclusas fuisse, quia ἔλαιον sive oleum, seu ut eadem ipsa voce significari dicit, quia misericordiam non habebant, nec eleemosynam erogabant.

ANNOTATIO (4) pag. 108.

In Vulgata, c. XVIII. Actuum vers. 7. memoratur quidam Titus cognomine Justus, qui Deum colebat, et domum habebat Corinthi, in quam Paulus intravit. At in exemplaribus græcis nomen Titi non comparet, et hic Justus solum vocatur, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι Ἰούστου. Ideoque addit Chrysostomus illum fortasse Corinthium esse, nisi

fuerit ille qui Corinthi domum habebat alius ejusdem nominis. Unde liquet Chrysostomum ad hunc Actorum locum spectare, atque licet ejus exemplar nomen Titi non haberet, in aliis exemplaribus nomen Titi habere scivisse, ac dubitasse an de hoc Tito, an de alio ejusdem nominis hæc dicerentur.

ANNOTATIO (5) pag. 129.

Hic de Cretensibus multa profert Chrysostomus, in quibus, ut quidam putant, major accuratio desideratur. Vere Paulus Epimenidem subindicat cum versum illum affert, quod dicuntur Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri, alios autem quos Chrysostomus affert libenter crediderim cum Dounæo esse Callimachi: nam Chrysostomum in his non semper accuratum esse fatendum est. Cæterum Cretenses ab aliis poëtis Ovidio, Lucano mendaces fuisse dicuntur.

ANNOTATIO (6) pag. 130.

De Hyperboreorum regione fabulabantur, teste Hecatæo apud Diodorum, Latonam ibi ortam esse, et Apollinem ibidem magno in honore haberi. Panos Dei Sacra habes memorata apud Aristophanis interpretem. Itemque mysteria parva et magna *ibidem* in Pluto memorantur.

ANNOTATIO (7) pag. 132.

Speluncam Matronæ in Daphne, quam hic σπήλαιον Speluncam vocat, in Homilia adversus Judæos prima ἱερὸν seu templum appellat, quod erat Matronæ et Apollini sacrum. Matronam quidam putabant esse Junonem.

ANNOTATIO (8) pag. 154.

Hæc Solonis lex erat; quæ memoratur ab Æschine contra Timarchum.

ANNOTATIO (9) ibid.

Novercam ille amavit. Hic fortassis Phœnicem memorat Amyntoris filium, Achillis præceptorem, qui cum patris sui pellice concubuisset, a Patre diris et furiis devotus est. Vide Homerum Iliados 9. Hæc item fuit Dounæi in notis Savilianis opinio. *Et illa privignum*, etc. Hic omnino de Phædra agitur Thesei uxore, quæ cum Hippolytum Thesei filium deperiret, nec illum abduceret, ipsum apud patrem detulit ac si stuprum sibi inferre voluisset. Theseus vero Neptunum invocavit, cujus ope Hippolytus periit. Phædra autem præ dolore, laqueo sibi gulam fregit. Res est trita neminique non nota, vide Plut. in Theseo et Diodorum Siculum.

ANNOTATIO (10) ibid.

Hic de OEdipi inscii cum matre Jocasta connubio agitur, nec est quod in re omnibus notissima immoremur.

ANNOTATIO (11) pag. 155.

Hic de Clytemnestra et de Oreste agitur; quæ historia omnium ore fertur, nec omnino accurate memoratur a Chrysostomo.

ANNOTATIO (12) pag. 156.

Recte notavit Dounæus hæc de Lycurgo intelligi et de

Lacænis virginibus, ut refert Cicero Tusc. 2. *Itaque illi qui Græciæ formam rerumpublicarum dederunt, corpora juvenum firmari labore voluerunt. Quod Spartiatæ etiam in fœminas transtulerunt: quæ cæteris in urbibus mollissimo cultu parietum umbris occuluntur: illi autem voluerunt nihil horum simile esse apud Lacænas virgines; quibus magis palæstra, Eurotas, sol, pulvis, labor, militia in studio est, quam fertilitas barbara.* Infra vero cum de philosophorum coryphæo seu Platone loquitur plura illi tribuit, quam vere dixerit, ut probat Dounæus. Chrysostomus enim sæpe ex tempore loquitur, paucissimis verbis multa complectitur, et a vero nonnunquam aberrat.

ANNOTATIO (13) pag. 160.

Hic lapsum Chrysostomum putavit A. Dounæus, qui contendit nullam in Thracia urbem esse Nicopolim dictam. Verum Henricus Savilius, post Dounæi notam, adjicit habendam fidem esse Chrysostomo horumce locorum perito: cum maxime Theodoretus quoque, Nicopolim in Thracia memoret, quæ Macedoniæ vicina esset. Aliunde vero ex geographis certum est binas in Thracia hujus nominis urbes fuisse, alteram ad Hæmum, alteram ad Nestum montes.

ANNOTATIO (14) pag. 183.

Hunc locum nondum reperimus, neque vocem ex hebraïco expressam.

ANNOTATIO (15) pag. 228.

Dicebat Eusebius Cæsariensis illud ὁ Θεὸς præcedente

articulo de Patre dici tantum, quia solus Pater verus Deus erat. Contra vero Chrysostomus hic et aliis in locis pugnat ὁ Θεὸς cum articulo de Filio quoque dici, exemplaque affert ex Scripturis.

ANNOTATIO (16) pag. 318.

Sæpe vidimus Chrysostomum in temporum computatione non ita accuratum esse.

ANNOTATIO (17) pag. 322.

Quæ inter duos uncinos clauduntur ab interprete latino, ex græco suo exemplari expressa fuere, et in Mutiani versione leguntur. In editis autem græcis nostris non habentur. Colbertinus codex hic deficit.

ANNOTATIO (18) pag. 361.

Hi Decani lictores erant in aula imperatoris. Vide Cangiumin Glossario græco ad vocem Δεκανός.

ANNOTATIO (19) pag. 482.

De Petri, Pauli et Joannis sepulcris nemo dubitat De Thomæ sepulcro ubi fuerit, non ita certum.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM II AD TIMOTHEUM.

Homilia II, p. 13.	Ejusdem fragmenta, tom. XVIII, p. 375-382.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

Homilia I, p. 203.	Ejusdem fragmenta et analysis, tom. XIII, p. 65-68.
Homilia VII, p. 281.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 153-154.
Homilia IX, p. 307.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 154-155.
Homilia XIX, p. 413.	Ejusdem fragmenta, tom. XV, p. 425-429.
Homilia XXI, p. 429.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 155-165.
Homilia XXII, p. 439.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 166-177.
Homilia XXIII, p. 449.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 177-185.
Homilia XXIV, p. 460.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 185-192.
Homilia XXV, p. 469.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 192-195.

Homilia xxvi, p. 479.	Ejusdem fragmenta, tom. xi, p. 195-199.
Homilia xxvii, p. 491.	Ejusdem fragmenta, tom. xi, p. 199-204.
Homilia xxviii, p. 501.	Ejusdem fragmenta, tom. xi, p. 205-207.

INDEX

TOMI OCTOGESIMI-SEPTIMI.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM II AD TIMOTHEUM.

	Pagin.
Homilia I.	3
Homilia II.	13
Homilia III.	24
Homilia IV.	33
Homilia V.	44
Homilia VI.	53
Homilia VII.	64
Homilia VIII.	74
Homilia IX.	86
Homilia X.	95

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD TITUM.

Homilia I.	107
Homilia II.	118
Homilia III.	128
Homilia IV.	137
Homilia V.	147
Homilia VI.	158

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM.

Argumentum.	169

Homilia I. 172
Homilia II. 179
Homilia III. 189

ENARRATIO IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

Argumentum. 197
Homilia I. 203
Homilia II. 212
Homilia III. 225
Homilia IV. 241
Homilia V. 257
Homilia VI. 269
Homilia VII. 281
Homilia VIII. 293
Homilia IX. 307
Homilia X. 319
Homilia XI. 330
Homilia XII. 341
Homilia XIII. 350
Homilia XIV. 364
Homilia XV. 375
Homilia XVI. 386
Homilia XVII. 394
Homilia XVIII. 405
Homilia XIX. 413
Homilia XX. 420
Homilia XXI. 429
Homilia XXII. 439
Homilia XXIII. 449
Homilia XXIV. 460
Homilia XXV. 469
Homilia XXVI. 479
Homilia XXVII. 491
Homilia XXVIII. 501

Homilia XXIX. 521
Homilia XXX. 531
Homilia XXXI. 538
Homilia XXXII. 548
Homilia XXXIII. 558
Homilia XXXIV. 569

Annotationes. 579
Concordantia. 585

EXPLICIT INDEX.

This is the property of
Southern Evangelical Seminary
3000 Tilley Morris Rd., Matthews, NC 28105

BR65 .C42 1834 v.17-18
John Chrysostom, Saint,
407.
Operum

This is the property of
Southern Evangelical Seminary
3000 Tilley Morris Road
Matthews, NC 28105
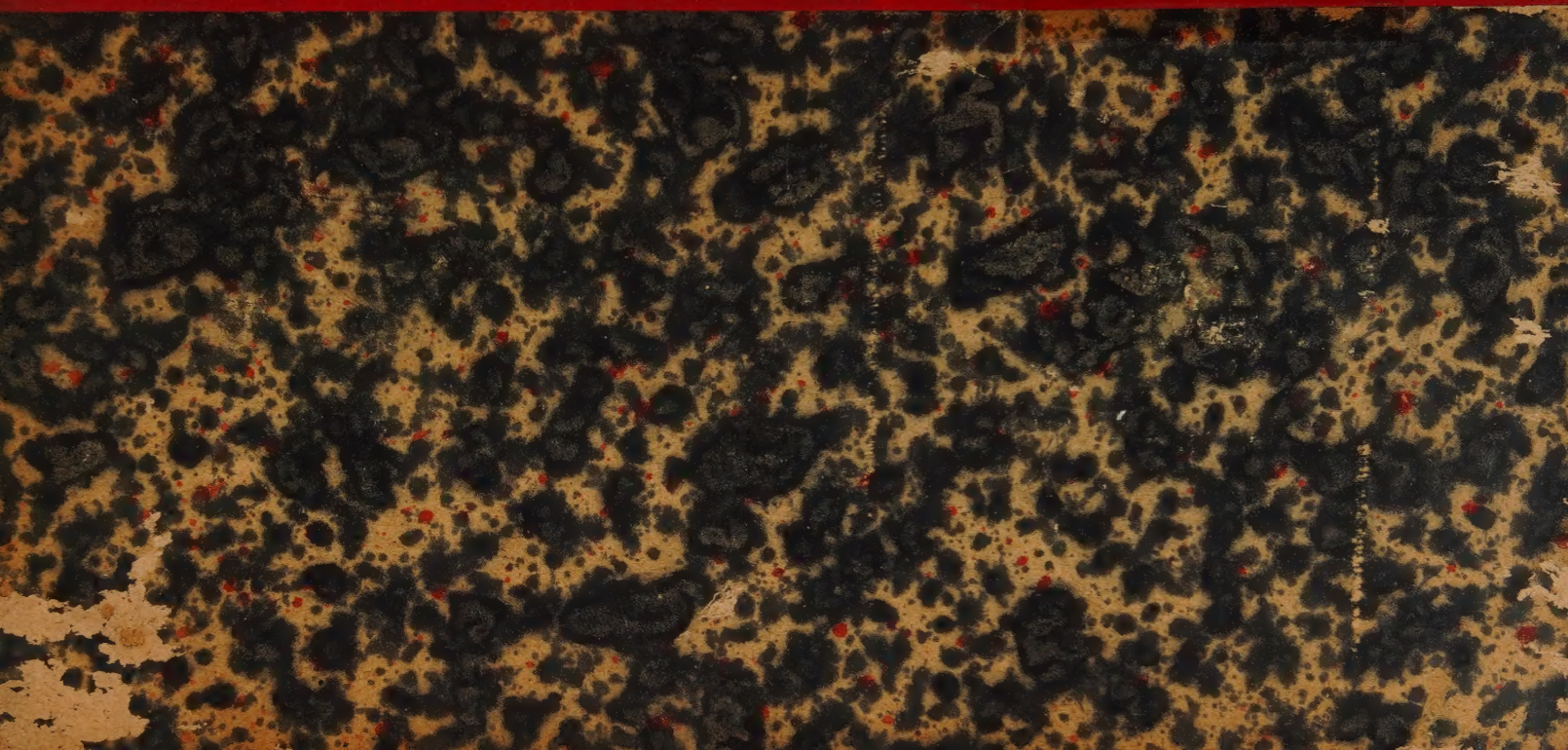
SOUTHERN EVANGELICAL SEMINARY
3 7387 0006 0020 3